THEOLOGIA
SCHOLASTICO-DOGMATICA
JUXTA MENTEM
D. THOMÆ AQUINATIS
AD USUM DISCIPULORUM
EJUSDEM ANGELICI PRÆCEPTORIS
ACCOMMODATA

PER F. VINCENTIUM LUDOVICUM GOTTI
Bononienſem, Ordinis Prædicatorum, in Patria Univerſitate Controverſiarum Fidei Profeſſorem
NUNC
SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ CARDINALEM.

TOMUS III. IN TERTIAM PARTEM
ORDINE QUARTUS DECIMUS
De Euchariſtia, Pœnitentia, Cenſuris, & Indulgentiis.

BONONIÆ M.DCC.XXXIII.
Ex Typographia Bononienſi Sancti THOMÆ AQUINATIS.
SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

CATALOGUS

Eorum, quæ hic Tertius Tomus in Tertiam Partem, ordine Quartus decimus complectitur.

TRACTATUS DE EUCHARISTIA UT SACRAMENTUM EST.

QUÆSTIO PRIMA.

De Materia Sacramenti Euchariſtiæ.

DUBIUM PRIMUM.

An Euchariſtia ſit Sacramentum, Aliaque circa ejus Naturam?

§. I. *Euchariſtia Sacramentum eſt.* pag. 2.
§. II. *An Euchariſtia ſit unum Sacramentum?* 4.

DUBIUM SECUNDUM.

An Materia Euchariſtiæ ſit Panis, & Vinum?

§. I. *Referuntur Errores.* 5.
§. II. *Veritas Catholica.* 6.
§. III. *De Quantitate Materiæ Conſecrabilis.* 7.
§. IV. *De Quantitate Materiæ Licitè Conſecrabilis.* 8.
§. V. *De Præſentia Materiæ.* 9.
§. VI. *De Materiæ Determinatione.* 10.

DUBIUM TERTIUM.

Qui ſit Panis adhibendus pro Materia Euchariſtiæ.

§. I. *Aſſeritur Panis Triticeus.* 11.
§. II. *Veteres quidam Ritus circa Panes Conſecrandos.* 13.

DUBIUM QUARTUM.

An Panis Conſecrandus debeat eſſe Azymus?

§. I. *De Die, quâ Judæi Celebrare debebant Paſcha.* 15.
§. II. *De Die, quâ Chriſtus ſuum Ultimum Paſcha Celebravit, & in qua Euchariſtiam inſtituit.* 16.
§. III. *Aſſertio Directa contra Græcos.* 19.
§. IV. *Contraria Fundamenta.* 20.

DUBIUM QUINTUM.

An in Fermentato, & Azymo Pane valeat Conſecratio?

§. I. *Oſtenditur valere in utroque.* 27.
§. II. *Quis convenientior Uſus.* 28.
§. III. *An modò Latinis Fermentatum, & Græcis Azymum indifferenter Liceat Conſecrare?* 29.

DUBIUM SEXTUM.

An Vinum ſit altera Euchariſtiæ Materia, & Quale?

§. I. *Reſolvitur Prima Pars.* 31.
§. II. *Quale, & Quantum eſſe debeat Vinum Conſecrabile.* 32.

DUBIUM SEPTIMUM.

An Aqua ſit Vino miſcenda in Calice, quanta, & quo Jure?

§. I.

§. I. *Aqua Vino eſt miſcenda.* 34.
§. II. *Qualis, & Quanta Aqua debeat Miſceri.* 35.
§. III. *Quo Jure Vino miſcenda ſit.* 37.

DUBIUM OCTAVUM.

An Aqua Vino mixta Tranſubſtantietur in Sanguinem Chriſti, & Quomodo?

§. I. *An hæc Controverſia ſpectet ad Fidem?* 38.
§. II. *An Aqua Immediatè, an ſolùm Mediatè Convertatur in Sanguinem?* 40.
§. III. *Contrariæ Opinionis Fundamenta.* 42.

QUÆSTIO SECUNDA.

De Formâ Sacramenti Euchariſtiæ.

DUBIUM PRIMUM.

An Chriſtus Verbis Euchariſtiam Conſecraverit: & an iiſdem, quibus Nos?

§. I. *Quædam Prænotantur.* 45.
§. II. *Reſolutio Dubii.* 46.

DUBIUM SECUNDUM.

Per quæ Verba Sacerdotes Panem Conſecrent.

§. I. *Varii Errores Recenſentur.* 47.
§. II. *Reſolvitur Dubium.* 48.
§. III. *Contraria Fundamenta.* 50.
§. IV. *Aliqua Conſectaria ad Praxim ſpectantia.* 53.

DUBIUM TERTIUM.

Quænam Verba ſint de Eſſentia Conſecrationis Calicis.

§. I. *Quibuſdam præmiſſis referuntur Opiniones.* 54.

§. II.

Digitized by Google

§. II. *Reſolvitur Dubium*. 55.
§. III. *Argumenta Contraria*. 57.

QUÆSTIO TERTIA.

De Re Contenta in Euchariſtia.

DUBIUM PRIMUM.

An Chriſtus ſit Corporaliter Præſens in Euchariſtia?

§. I. *Referuntur Errores*. 60.
§. II. *Vera, ac Realis Chriſti Præſentia in Euchariſtia ex Scripturis, in quibus Euchariſtia promittitur*. 62.
§. III. *Objectiones contra Prædicta*. 64.
§. IV. *Corporalis Chriſti Præſentia ex Verbis Inſtitutionis*. 67.
§. V. *Calviniſtarum Reſponſionibus ſit ſatis*. 68.
§. VI. *Præſentia Realis ex Patribus, ex Præſcriptione, & omnium Eccleſiarum Conſenſu*. 73.
§. VII. *Realis Corporis, & Sanguinis Chriſti Præſentia Argumentis Philoſophicis expugnari non poteſt*. 77.

DUBIUM SECUNDUM.

An Corpus Chriſti in Euchariſtia ſit per Impanationem, an per Conſubſtantiationem?

§. I. *Rejicitur Impanatio*. 81.
§. II. *Rejecta Conſubſtantiatione Tranſubſtantiatio ſtatuitur*. 83.
§. III. *Lutheranorum Fundamenta Everſa*. 87.

DUBIUM TERTIUM.

Varia circa Modum, quo Chriſtus eſt in hoc Sacramento.

§. I. *An totus Chriſtus ſit in hoc Sacramento?* 92.
§. II. *An Chriſtus ſit totus in totis Speciebus, & totus in qualibet Parte?* 94.

§. III. *An Corpus Chriſti ſit in hoc Sacramento ſicut in Loco, an ſit Mobiliter?* 97.
§. IV. *An Corpus Chriſti, ut eſt in hoc Sacramento, poſſit Oculo corporali, aut Intellectuali percipi?* 99.

DUBIUM QUARTUM.

An Species, quæ manent in Euchariſtia, ſint vera Accidentia Panis, & Vini?

§. I. *Reſolutio Dubii.* 100.
§. II. *Aliqua Adverſariorum Objecta.* 103.
§. III. *Aliqua Reſolvuntur.* 105.

DUBIUM QUINTUM.

De Adoratione Euchariſtiæ Debita.

§. I. *Quinam ei Adorationem denegarint?* 106.
§. II. *Veritas Catholica.* 107.
§. III. *Sacramentariorum Objecta.* 108.

DUBIUM SEXTUM.

De Euchariſtiæ Reſervatione.

§. I. *Reſolutio Catholica.* 110.
§. II. *Sectariorum Momenta.* 112.

DUBIUM SEPTIMUM.

Aliqua ex dictis Reſolvuntur.

§. I. *De Euchariſtiæ Delatione ad Ægrotos.* 113.
§. II. *De Solemnitate Corporis Chriſti in Euchariſtia.* 114.
§. III. *De Solemni Euchariſtiæ Circumgeſtatione.* 115.
§. IV. *De Publica Euchariſtiæ Expoſitione.* 116.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO QUARTA.

De Miniſtro, Subjecto, & Uſu hujus Sacramenti.

DUBIUM PRIMUM.

Quinam ſit Ordinarius Euchariſtiæ Diſpenſator, & quinam Extraordinarius.

§. I. *Miniſter Ordinarius.* 117.
§. II. *Miniſter Extraordinarius.* 118.
§. III. *An Laicis Euchariſtiæ Diſpenſatio fuerit olim commiſſa?* 120.

DUBIUM SECUNDUM.

An Euchariſtia Miniſtrari poſſit Infantibus?

§. I. *Antiqua, & Recentior Praxis.* 123.
§. II. *Reſolutio Dubii.* 124.

DUBIUM TERTIUM.

An Euchariſtia Miniſtrari poſſit Amentibus, Energumenis, Reis damnatis, Mortuis, & Peccatoribus?

§. I. *De Amentibus, & Energumenis.* 126.
§. II. *De Reis damnatis, & Mortuis.* ibid.
§. III. *De Peccatoribus Publicis.* 128.
§. IV. *De Peccatoribus Occultis.* 129.

DUBIUM QUARTUM.

Quænam Diſpoſitiones requirantur ad Euchariſtiam ex parte Animæ.

§. I. *Reſolutio Catholica.* 131.
§. II. *Hæreticorum Momenta.* 132.
§. III. *Aliqua Reſolvuntur Quæſita.* 134.

DU-

DUBIUM QUINTUM.

De Jejunio ad Euchariſtiam requiſito, & aliis Diſpoſitionibus ex parte Corporis.

§. I. *Reſolutio Dubii.* 136.
§. II. *An Euchariſtia aliquando Sumi poſſit à non Jejuno?* 138.
§. III. *De Mora inter ſumtam Euchariſtiam, & Cibum.* 140.
§. IV. *An ad Euchariſtiam requiratur Somnus, & Puritas Corporis?* 141.

DUBIUM SEXTUM.

An Communio ſub Utraque Specie fuerit, quovis Tempore, etiam Laicis Neceſſaria?

§. I. *De Antiqua Eccleſiæ Praxi.* 143.
§. II. *Reſolutio Dubii.* 144.
§. III. *Occurritur Heterodoxis.* 147.

DUBIUM SEPTIMUM.

An Eccleſia potuerit Uſum Calicis Laicis Interdicere?

§. I. *Reſolutiones Dubii.* 151.
§. II. *Objectiones Hæreticorum.* 153.
§. III. *An Sumenti duplicem Speciem Major Gratia conferatur?* 154.
§. IV. *Utrum Calix ex Diſpenſatione Concedendus ſit Hæreticis.* 155.
§. V. *De Communione Laica, Peregrina, & Præſanctificatorum.* 156.

DUBIUM OCTAVUM.

Quando Urgeat Præceptum ſumendi Euchariſtiam.

§. I. *Praxis circa Communionis Uſum.* 158.
§. II. *Quid modò in Præcepto ſit de Euchariſtiæ Suntione.* 159.

TRACTATUS

DE EUCHARISTIA UT SACRIFICIUM EST.

QUÆSTIO PRIMA.

De Exiſtentia, & Eſſentia Sacrificii Miſſæ.

DUBIUM PRIMUM.

An Euchariſtia ſit Verum Novæ Legis Sacrificium?

§. I. *Quinam Hoc Negaverint.* 164.
§. II. *Quædam pro Catholicæ Veritatis Intelligentia.* ibid.
§. III. *Veritas Catholica Aſſeritur, & Probatur.* 166.
§. IV. *Catholica Veritas contra Hæreticorum Sophiſmata ſtabilitur.* 169.

DUBIUM SECUNDUM.

In quo conſiſtat Eſſentia Sacrificii Miſſæ.

§. I. *Reſolutiones Dubii.* 176.
§. II. *Contraria Solvuntur.* 178.

DUBIUM TERTIUM.

An Sacerdos Jure Divino utramque Speciem debeat Conſecrare?

§. I. *Reſolvitur Quæſtio.* 179.
§. II. *Solvuntur Objectiones.* 181.

DUBIUM QUARTUM.

An Sacerdos Celebrans teneatur utramque Speciem ſumere?

§. I. *Reſolutio Affirmativa.* 185.
§. II. *An Chriſtus ſumſerit Suum Corpus, & Sanguinem?* 186.

§. III.

§. III. *Aliqua pro integra Reſolutione Dubii.* 187.

QUÆSTIO SECUNDA.

De Valore, & Subjecto Sacrificii Miſſæ.

DUBIUM PRIMUM.

An Fructus, ſeu Valor Miſſæ ſit Infinitus, an Finitus?

§. I. *Quædam Prænotantur.* 189.
§. II. *Reſolutio Dubii.* 190.
§. III. *Solvuntur Objectiones contrariæ Opinionis.* 192.
§. IV. *Aliqua ad Praxim ſpectantia.* 194.

DUBIUM SECUNDUM.

An Miſſa pro Omnibus in Mortali Vita degentibus Offerri poſſit?

§. I. *Soli Deo Offertur.* 196.
§. II. *Reſolutio Dubii.* 198.

DUBIUM TERTIUM.

An Liceat Offerre Sacrificium pro Damnatis, & Beatis?

§. I. *De Damnatis.* 200.
§. II. *De Beatis, quos Eccleſia credit Regnare in Cælis.* 202.

DUBIUM QUARTUM.

Quid de Defunctis in Purgatorio detentis?

§. I. *Certa Supponuntur.* 204.
§. II. *Reſolutio Dubii.* 205.
§. III. *Sectariorum Objectiones.* 207.
§. IV. *Varia Reſolvuntur.* 209.

QUÆSTIO TERTIA.

De Sacrificii Miſſæ Miniſtro.

DUBIUM PRIMUM.

Quinam ſit Sacrificii Miſſæ Miniſter.

§. I. *Hæreticorum Errores.* 212.
§. II. *Catholica Veritas.* ibid.
§. III. *Heterodoxorum Momenta.* 214.

DUBIUM SECUNDUM.

An Plures, & an Mali Sacerdotes poſſint Conſecrare?

§. I. *Reſolvitur Prima Pars.* 217.
§. II. *Reſolvitur Secunda Pars.* 218.

DUBIUM TERTIUM.

An Liceat Sacerdoti Celebrare Miſſam Privatam?

§. I. *Aliqua Prænotantur.* 222.
§. II. *Reſolutio Catholica.* ibid.
§. III. *Lutheranorum, & aliorum Argumenta.* 224.

DUBIUM QUARTUM.

An Liceat Celebrare ſinè Miniſtro, Veſtibus Sacris &c.

§. I. *Reſolvitur de Miniſtro.* 225.
§. II. *De Veſtibus Sacris.* 226.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

QUÆSTIO PRIMA.

De Exiſtentia, & Eſſentia Sacramenti Pœnitentiæ.

DUBIUM PRIMUM.

An Pœnitentia ſit Novæ Legis Sacramentum?

§. I. *Acatholici, qui hoc Negarunt.* 229.

§. II. *Aſſertio Catholica contra Montaniſtas, & Novatianos.* pag. 231.

§. III. *Aſſertio Secunda contra Modernos Sectarios.* 233.

§. IV. *Objectiones contra hanc Secundam Aſſertionem.* 234.

DUBIUM SECUNDUM.

De Inſtitutione Sacramenti Pœnitentiæ, & Partibus ejus.

§. I. *Reſolvitur de Inſtitutione.* 237.

§. II. *Quænam ſit Pœnitentiæ Sacramenti Materia.* 238.

§. III. *De Sacramenti Pœnitentiæ Forma.* 240.

QUÆSTIO SECUNDA.

De Pœnitentia ut Virtute, ejuſque Eſſentia.

DUBIUM PRIMUM.

Quid ſit Pœnitentia, & an ſit Virtus.

§. I. *Reſolvitur Prior Pars.* ibid.

§. II. *Reſolvitur Poſterior Pars.* 241.

DU-

DUBIUM SECUNDUM.

Varia Examinantur circa Naturam Pœnitentiæ.

§. I. *An pertineat ad Juſtitiam?* 242.
§. II. *An ſit Virtus Infuſa, an Theologica, & quodnam ſit ejus Objectum?* 243.

QUÆSTIO TERTIA.

De Effectibus Pœnitentiæ Virtutis.

DUBIUM PRIMUM.

An per Pœnitentiam Internam Remittantur Peccata?

§. I. *Reſolvitur de Peccatis quoad Reatum Culpæ.* 244.
§. II. *De Remiſſione quoad Reatum Pœnæ.* 246.

DUBIUM SECUNDUM.

De Remiſſione Venialium per Pœnitentiam.

§. I. *An Peccatum Veniale remitti poſſit ſine Pœnitentia?* pag. 249.
§. II. *Solvuntur Objectiones.* 250.

DUBIUM TERTIUM.

An Peccata per Pœnitentiam Dimiſſa Redeant per ſequens Peccatum?

§. I. *Reſolutio Prior.* 251.
§. II. *Reſolutio Poſterior.* 252.

DUBIUM QUARTUM.

De aliis Pœnitentiæ Fructibus, & Effectibus.

§. I. *An Pœnitentia Virtutes recuperet, & in quali Gradu?* 254.

§. II. *An Opera Bona, per ſubſequens Peccatum Mortificata, per Pænitentiam Reviviſcant?* 255.

DUBIUM QUINTUM.

Ad quem Gratiæ, & Gloriæ Gradum Merita mortificata, per Pœnitentiam Reviviſcant.

§. I. *Reſolutio Dubii.* 257.
§. II. *Rationes pro Contraria Opinione.* 258.

QUÆSTIO QUARTA.

De Contritione.

DUBIUM PRIMUM.

Quid ſit Contritio, & Quotuplex.

§. I. *Quid ſit Contritio.* 261.
§. II. *Quotuplex ſit Contritio.* 262.
§. III. *Quomodo differat Contritio ab Attritione.* 263.

DUBIUM SECUNDUM.

An Contritio Caritate perfecta ſemper Hominem Deo reconciliet, etiam ante Sacramentum?

§. I. *Referuntur Opiniones, & Refutantur.* 264.
§. II. *Rationes Contrariæ.* 265.

DUBIUM TERTIUM.

An Attritio ex Metu Gehennæ concepta ſit Actus Bonus, & Laudabilis?

§. I. *Reſolutio Catholica.* 267.
§. II. *Lutheranorum Argumenta.* 268.

DUBIUM QUARTUM.

An Attritio, concepta ex Formidine Pęnæ, ſit Diſpoſitio ſufficiens ad obtinendam Gratiam in Sacramento Pęnitentiæ: An verò debeat Includere aliquem Amorem Dei, ſaltem Imperfectum, Naſcentem, & Initialem?

§. I. *Aliqua Prænotantur.* 271.
§. II. *Reſolutio Dubii.* 272.
§. III. *Solvuntur Rationes Contrariæ.* 275.

DUBIUM QUINTUM.

An Amor Dei ſuper omnia, & Caritatis, ſi Remiſſus ſit, poſſit ſtare cum Peccato Lethali.

§. I. *Reſolutio Dubii.* 281.
§. II. *Solutio Objectionum.* 283.

DUBIUM SEXTUM.

An Præceptum Contritionis Obliget ſtatim poſt Peccatum Mortale Commiſſum?

§. I. *Statuitur Reſolutio.* 284.
§. II. *Solutio Objectionum.* 285.
§. III. *De Tempore, quo Obligat Præceptum Contritionis.* 288.

QUÆSTIO QUINTA.

De Confeſſione Sacramentali.

DUBIUM PRIMUM.

An Confeſſio Sacramentalis ſit à Chriſto inſtituta, ut Remedium ad Salutem neceſſarium.

§. I. *Quid ſentiant Heterodoxi.* 289.
§. II. *Veritas Catholica.* 290.

§. III. *Heterodoxorum Objectiones Solutæ.* 292.

DUBIUM SECUNDUM.

De Tempore, quo Obliget Confeſſio.

§. I. *Reſolutio Dubii.* 300.
§. II. *Varia Quæſita Reſolvuntur.* 301.

DUBIUM TERTIUM.

Quas Perſonas obliget Confeſſio.

§. I. *Reſolvitur Dubium.* 304.
§. II. *Reſolvuntur Alia.* 305.

QUÆSTIO SEXTA.

De Qualitate, & Integritate Confeſſionis.

DUBIUM PRIMUM.

An poſſit dari Confeſſio Valida, ſed Informis, & in quibus Caſibus?

§. I. *Explicatur Status Quæſtionis.* 306.
§. II. *Reſolutiones Dubii.* 307.
§. III. *Solvuntur Objectiones.* 309.

DUBIUM SECUNDUM.

An Confeſſio ſemper debeat eſſe Integra: an verò aliquando poſſit Dimidiari?

§. I. *Reſolutio Primæ Partis.* 311.
§. II. *Aliquà pro Praxi Inferuntur.* 312.
§. III. *Reſolutiones Secundæ Partis.* 314.

DUBIUM TERTIUM.

An ad Integritatem Confeſſionis Neceſſe ſit Explicare Circumſtantias Peccatorum intra eandem Speciem Notabiliter Aggravantes?

§. I. *Paucis Præmiſſis Reſolvitur Dubium*. 316.
§. II. *Solutio Objectionum*. 318.
§. III. *De Perſona Complicis*. 319.

QUÆSTIO SEPTIMA.

De Miniſtro, & Sigillo Confeſſionis.

DUBIUM PRIMUM.

An Miniſter hujus Sacramenti ſit ſolus Sacerdos?

§. I. *Reſolutio Dubii*. 320.
§. II. *Solvuntur Objectiones*. 321.

DUBIUM SECUNDUM.

De Poteſtate Ordinis, & Juriſdictionis.

§. I. *Poteſtas Juriſdictionis*. 323.
§. II. *Quomodò hæ Duæ Poteſtates diſtinguantur*. 324.
§. III. *Aliqua ad Praxim*. 326.
§. IV. *An Satisfaciat Præcepto, qui in Paſchate Confitetur alteri, quàm proprio Sacerdoti?* 327.

DUBIUM TERTIUM.

An Confeſſarius in omni Caſu teneatur ſervare Sigillum Confeſſionis?

§. I. *Aliqua Prænotantur*. 329.
§. II. *Reſolvitur Dubium*. ibid.
§. III. *Quæſita aliqua Reſolvuntur*. 330.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO OCTAVA.

De Forma Sacramenti Pœnitentiæ:

DUBIUM PRIMUM.

Quæ Verba ſint de Eſſentia Abſolutionis Sacramentalis.

§. I. *Relatis Sententiis Reſolutio Ponitur.* 333.
§. II. *Aliqua Inferuntur.* 335.

DUBIUM SECUNDUM.

An Valeat Forma Abſolutionis verbis Deprecatoriis prolata?

§. I. *Traditio Eccleſiæ tùm Græcæ, tùm Latinæ.* ibid.
§. II. *Reſolvitur Dubium.* 337.

DUBIUM TERTIUM.

An Abſolutio Sacramentalis poſſit Abſenti Validè Impendi?

§. I. *Reſolutiones Dubii.* 338.
§. II. *Solutio Objectionum:* 339.

QUÆSTIO NONA.

De Satisfactione Sacramentali.

DUBIUM PRIMUM.

An Homo poſſit Satisfacere de Condigno pro Pœna Temporali Peccato Mortali debitâ.

§. I. *Paucis Præmiſſis Reſolvitur Dubium.* 340.
§. II. *Conditiones Requiſitæ ad Satisfactionem.* 341.
§. III. *An poſſit Unus pro Alio Satisfacere?* 342.

DUBIUM SECUNDUM.

An Satisfactio ſit verè Pars Sacramenti Pœnitentiæ, & quem Effectum Cauſet?

§. I. *Aliqua Præmittuntur.* 343.
§. II. *Reſolvitur utraque Dubii Pars.* 344.
§. III. *De Obligatione Sacerdotis, & Pænitentis circa Satiſfactionem.* 345.

QUÆSTIO DECIMA.

De Satisfactione, ſeu Pænitentia Publica.

DUBIUM PRIMUM.

Quotuplex ſit Pœnitentia Publica.

§. I. *De Pænitentia ante Baptiſmum.* 347.
§. II. *Reſolvitur Dubium.* 348.
§. III. *Qui, & quot fuerint Pænitentium Ordines.* 349.

DUBIUM SECUNDUM.

Quænam Peccata Pœnitentiæ Publicæ ſubjacerent: & an ſolùm Publica.

§. I. *Quædam Præmittuntur.* 350.
§. II. *Reſolvitur Prima Pars.* 351.
§. III. *Reſolvitur Secunda Pars.* 353.

TRACTATUS

DE CENSURIS, ET INDULGENTIIS.

QUÆSTIO PRIMA.

De Exiſtentia, Eſſentia, Diviſione, Materiâ Cenſurarum, Miniſtro, Subjecto, & Effectu.

DUBIUM PRIMUM.

De Exiſtentia, & Eſſentia Cenſurarum.

§. I. *De Exiſtentia.* 358.
§. II. *Cenſurarum Eſſentia.* 360.

DUBIUM SECUNDUM.

Quotuplex ſit Cenſura, quæ ejus Materia, & Forma.

§. I. *Prior Pars Reſolvitur.* 361.
§. II. *De Materia, & Forma Cenſuræ.* 362.

DUBIUM TERTIUM.

De Auctore, Miniſtro, Subjecto, & Effectibus Cenſurarum.

§. I. *De Auctore.* 365.
§. II. *De Cenſurarum Miniſtris.* 366.
§. III. *De Cenſuræ Subjecto, & Effectibus.* 368.

DUBIUM QUARTUM.

De Cenſura injuſtè Lata.

§. I. *Cenſura Injuſta an ſit Timenda, & Tenenda?* 370.
§. II. *Caſus, quibus Cenſura, Injuſta, & Nulla eſſe poteſt.* pag. 371.

DUBIUM QUINTUM.

Quæ Excuſent à Cenſuris Incurrendis, & Quis ab eis Abſolvere poſſit.

§. I. *Reſolutio Prioris Partis.* 373.
§. II. *Reſolutio Poſterioris Partis.* 375.

QUÆSTIO SECUNDA.

De Cenſuris in Specie.

DUBIUM PRIMUM.

Excommunicatio Quid, & Quotuplex.

§. I. *Excommunicationis Uſus Antiquus.* 377.
§. II. *Quid, & Quotuplex ſit, ejuſque Effectus.* 378.
§. III. *Reſpondetur Argumentis Contrariis.* 382.

DUBIUM SECUNDUM.

De Excommunicatione Minori.

§. I. *Quando Incurratur.* 385.
§. II. *An Participans cum Excommunicato Peccet?* 386.

DUBIUM TERTIUM.

De Suſpenſione, & Depoſitione.

§. I. *Quid, & quotuplex ſit Suſpenſio.* 388.
§. II. *De Depoſitine.* 389.

DUBIUM QUARTUM.

De Interdicto.

§. I. *Quid, & Quotuplex ſit.* 390.
§. II. *Aliqua de Interdicto Exponuntur.* 391.

Digitized by Google

DUBIUM QUINTUM.

De Irregularitate.

§. I. *Irregularitas ex Defectu.* 392.
§. II. *De Irregularitate ex Delicto.* 396.

QUÆSTIO TERTIA.

De Indulgentiis.

DUBIUM PRIMUM.

An ſit in Eccleſia Poteſtas ferendi Indulgentias?

§. I. *Hæreticorum Errores.* 398.
§. II. *Aſſertio Catholica.* 399.
§. III. *Quibus Meritis Indulgentiæ nitantur.* 401.
§. IV. *Hæreticorum Objecta.* 403.

DUBIUM SECUNDUM.

Indulgentiarum Eſſentia, & Species.

§. I. *An Indulgentia ſit Solutio, & non Abſolutio?* 406.
§. II. *Indulgentiarum Species.* ibid.

DUBIUM TERTIUM.

De Valore Indulgentiarum.

§. I. *An valeant ad Remittendam Culpam?* 408.
§. II. *An Valeant ad Remittendam Pœnam Injungendam?* pag. ibid.
§. III. *An Indulgentiæ tantum Valeant, quantum Sonant?* pag. 409.

DU-

DUBIUM QUARTUM.

An Indulgentiæ Valeant etiam pro Defunctis?

§. I. *Certa Supponuntur*. 411.
§. II. *Reſolutio Dubii*. ibid.
§. III. *Quomodo Defunctis valeant Indulgentiæ*. 412.

DUBIUM QUINTUM.

Quinam Indulgentias facere poſſint.

§. I. *De Parochis, Abbatibus &c.* 415.
§. II. *De Epiſcopis &c.* 416.
§. III. *De Concilio Generali*. 418.

Vidit D. Auguſtinus Maria Alfieri, Clericus Regularis Sancti Pauli, & in Eccleſia Metropolitanâ Bononiæ Pœnitentiarius Rector, pro Eminentiſſimo, & Reverendiſſimo Domino, D. Proſpero Laurentio Cardinali Lambertini, Archiepiſcopo Bononiæ, ac Sancti Romani Imperii Principe.

Die 23. Junii 1733.

IMPRIMATUR.

Fr. Joſeph Ludovicus de Anduyar Inquiſitor Generalis Bononiæ.

THEO-

THEOLOGIÆ SCHOLASTICO-DOGMATICÆ.

TRACTATUS
DE EUCHARISTIA UT SACRAMENTUM EST.

QUia Euchariſtia non ſolùm eſt Sacramentum, ſed etiam Sacrificium Novæ Legis, de illa ſub hac duplici conſideratione agendum eſt; de primâ quidem in hoc Tractatu; in ſequenti verò de alterâ.

Euchariſtia ergo variis inſigniri nominibus conſuevit, à Patribus. A Cyrillo enim Alexandr. Epiſt. contra Neſtorium, *Eulogia*, ſeu *Benedictio* dicitur; quia benedictione, hoc eſt, conſecratione conficitur. A Paulo, 1. *Cor.* 11. & Tertulliano, *lib. de Spectaculis*, dicta fuit *Cœna Domini*; quia Chriſtus, poſt cœnam habitam cum ſuis Apoſtolis, eam inſtituit. Hoc nomine communiter eam appellant Lutherani, & Calviniſtæ. Vocatur præterea *Sacra Synaxis*, ſeu *Communio*: ſive quia hoc ſacramento Fideles ſpecialiter communicant Chriſto, ut Capiti, non ſolum voluntate, & affectu, quod & amantibus commune eſt; ſed etiam realiter Chriſto commiſcentur, & fiunt cum ipſo una caro; & ſibi ipſis invicem communicant per caritatem, ut membris ejus. Inſuper *Euchariſtia* nuncupatur à verbo Græco *Euchariſtia*, quod Latinè redditur *Bona gratia*, ſeu *Gratiarum actio*; quia, ut ait Juſtinus, *Apolog.* 2. in illius uſu Deo gratias agamus. *Viaticum* etiam appellatur; quia ex hac vitâ ad æternam profecturis datur in ſubſidium adverſus hoſtes. Denique *Sacrificium* dicitur; quia in illo hoſtia Chriſtus quotidie Deo Patri immolatur.

Horum rationem dat S. Thomas, 3. *p. q.* 73. *a.* 4. Quia hoc Sacramentum triplicem habet ſignificationem. Unam quidem reſpectu præteriti; inquantùm eſt commemorativum Dominicæ Paſſionis, quæ fuit verum Sacrificium: & ſecundùm hoc *Sacrificium* dicitur. Aliam reſpectu rei præſentis, ſcilicet, Eccleſiaſticæ unitatis, cui homines hoc ſacramento aggregantur; & ſecundùm hanc *Communio* dicitur, vel *Synaxis*: quia (ait Damaſc., *l.* 4. *Orth. Fid. c.* 14.) communicamus per ipſam Chriſto, & participamus ejus carne, & divinitate, & communicamus, & unimur ad invicem per ipſum. Tertiam reſpectu futuri, quatenus hoc ſacramentum eſt præfigurativum fruitionis Dei, quæ erit in Patria; & ſecundùm hoc dicitur *Viaticum*: quia hìc præbet nobis viam illuc perveniendi. Et dicitur etiam *Euchariſtia*, ideſt, *Bona gratia*; quia gratia Dei vita æterna, ut dicitur, *Rom.* 6. vel quia realiter continet Chriſtum, qui eſt plenus gratiâ. Dicitur etiam in Græco *Metalepſis*, ideſt, *Aſſumtio*; quia per hoc Filii Dei Deitatem aſſumimus: ſive *Tranſumtio*, quia in filios Dei tranſmutamur.

De hoc Sacramento agit S. Thom. 3. *p. à qu.* 73. uſque *ad qu.* 83. incluſivè. Cujus veſtigiis inhærentes hoc idem præſtabimus, aliqua tùm ſcholaſtica, tùm moralia, tùm dogmatica, & polemica intermiſcentes.

Digitized by Google

QUÆSTIO I.

De Materia Sacramenti Euchariſtiæ.

AD eſſentiam Euchariſtiæ, utpote Sacramenti, pertinet conſtare ex materiâ, & formâ. Hîc de ejus materiâ agemus, acturi de ejus formâ in ſequenti. Aliqua tamen præmittenda ſunt, ad naturam Euchariſtiæ benè percipiendam neceſſaria.

DUBIUM I.

An Euchariſtia ſit Sacramentum, Aliaque circa ejus Naturam?

§. I.

Euchariſtia Sacramentum eſt.

I. INter alias Albigenſium blaſphemias hæc recenſetur, quòd ſacramentum Euchariſtiæ ſpernerent, & Deum in Euchariſtiâ non adeſſe potiori modo, quàm in aliis rebus effutirent. Albigenſibus longè ante præiverant Archonivi, Epiphanio teſte, *Hæreſ.* 40. Meſſaliani, referente Theodoreto, *lib.* 4. *Hiſt. cap.* 11. Petro-Pruſiani, de quibus Petrus Cluniacenſis, *Epiſt. contra eoſdem*, & Bagomili dicentes, Euchariſtiam nil aliud eſſe, præter orationem, & Evangelium, teſte Euthymio, Panopliæ, *p.* 2. *tit.* 23. *c.* 17. An verò præfatorum hæreticorum mens fuerit, Euchariſtiam à ſacramentorum albo penitus delere, an verò ſolùm ejus veritatem obſcurare; certum non eſt, nec noſtri inſtituti hîc decidere.

II. Dico ergo: Euchariſtia verum novæ legis ſacramentum eſt. Hoc non negant noſtri temporis hæretici, quamvis illud obſcurare conentur, ut in progreſſu videbimus. Eſt dogma fidei ſancitum in Florent. *Decr. Unionis*, in Trident. *Seſſ.* 7. *de Sacr. in gen. Can.* 1. & *Seſſ.* 13. ac 21. Et antea in Concil. Later. IV. ſub Innoc. III. Cap. *Firmiter*. In Conc. Carthagin. III. anno 397. c. 24. & 29. Cap. *Cum Martha*, de Celebr. Miſs. C. *In Sacramentorum*. C. *In Sacramento*, de Conſecr. diſt. 2.

Apertè hoc tradit Scriptura. *Matth.* 26. & *Lucæ* 22. Chriſtus Euchariſtiam inſtituit conſecrando panem, & vinum in Corpus, & Sanguinem ſuum; deinde Apoſtolis hoc idem faciendi contulit poteſtatem dicens, Lucæ 22. v. 19. *Hoc facite in meam commemorationem*. Rurſus, Joan. 6. v. 59. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. Ex quibus diſcurro ſic. Tria requiruntur ad ſacramentum. Primum: quòd ſit aliquid ſenſibile. Secundùm: quòd ſit à Chriſto inſtitutum. Tertium: quòd ſanctificandi viâ ordinariâ vim habeat. Sed hæc tria habet Euchariſtia: nam ſpecies panis, & vini quid ſenſibile ſunt: eam Chriſtus inſtituit, ut ex Matthæo, & Luca diximus: ſanctificandi vim habet, ſeu annexam habet promiſſionem gratiæ, ut diximus ex *Joann.* 6.

III. Convenientiſſimè autem aliis ſacramentis Chriſtus addidit Euchariſtiam (inquit S. Tho. 3. *p. q.* 73. *a.* 1.) Sacramenta enim ordinantur ad ſubveniendum homini in vita ſpirituali proportionaliter, ac homini ſubvenitur in vita corporali: ſed vitæ corporali ſubvenitur primò, per generationem, quâ homo accipit vitam. Secundò, per augmentum, quo homo accipit perfectionem, & robur vitæ. Tertiò, per alimentum, quo vita nutrimento conſervatur: ergo & vitæ ſpirituali, præter Baptiſmum, quo homo ſpiritualiter generatur, & præter Confirmationem, quâ ſpiritualiter augetur, & roboratur, debuit, ſubveniri per Euchariſtiam, quâ per modum cibi ſpiritualiter nutriatur, & reparetur damnum, quod ex calore nimio appetitus, & paſſionum vita ſpiritualis ſæpe debilitatur.

IV. Adverte tamen ex S. Tho. citato, *ad* 2. quòd aliter auget, & perficit

Digitized by Google

ficit Confirmatio, aliter Euchariſtia. Nam *Duplex eſt perfectio. Una, quæ eſt in ipſo homine, ad quam perducitur per augmentum: & talis perfectio competit Confirmationi. Alia autem eſt perfectio, quam homo conſequitur ex adjunctione alicujus extrinſeci hominem conſervantis, puta, ex adjunctione cibi, vel indumenti, vel alicujus hujuſmodi: & talis perfectio competit Euchariſtia, quæ eſt ſpiritualis refectio.* Sicut ergo vita naturalis aliâ virtute in ſe augetur, & aliâ appoſitione cibi nutritur: ita vita ſpiritualis alio ſacramento in ſe augetur, alio per conjunctionem cum Chriſto, qui eſt animæ cibus, nutritur.

V. Ex his deduci poteſt definitio ſacramenti Euchariſtiæ, nimirùm: *Eſt ſacramentum novæ legis à Chriſto inſtitutum, per ſpecies panis, & vini, præſcriptâ formâ verborum conſecratas in corpus, & ſanguinem Chriſti, ſignificans, & cauſans per modum cibi, & potus internam, & ſpiritualem nutritionem hominis* — Vel breviùs: *Sacramentum corporis, & ſanguinis Chriſti ad ſpiritualem fidelium alimoniam à Chriſto inſtitutum*. Ex his enim duabus definitionibus, quarum prima quaſi phyſica eſt, ſecunda verò metaphyſica, exprimitur omnis cauſa tùm conſtitutiva, & intrinſeca, tùm extrinſeca, nempe, efficiens, & finalis ſacramenti Euchariſtiæ, ut Studioſus deprehendere poterit.

VI. In hoc autem ſacramento, ſicut in cæteris, invenire eſt ſacramentum tantùm, ideſt, id, quod ſignificat, & non ſignificatur; & hoc ſunt ſpecies panis, & vini legitimè conſecratæ: rem tantùm, ideſt, quod ſignificatur, & non ſignificat; & hoc eſt ſpiritualis nutritio per gratiam ſanctificantem: & rem, ac ſacramentum ſimul; & hoc eſt corpus, & ſanguis Chriſti, quæ ſignificantur per ſpecies conſecratas, & ulteriùs ſignificant internam animæ nutritionem.

VII. Notat inſuper S. Tho. hac q. 73. *a.* 1. *ad* 3. in tribus Euchariſtiam à cæteris ſacramentis differre. Primò. Quia cætera ſacramenta continent aliquid ſanctum ſolùm in ordine ad aliud, hoc eſt virtutem ſanctificandi hominem; Euchariſtia verò continet aliquid in ſe, & abſolutè ſanctum, ſcilicet, Chriſtum. Secundò. Alia ſacramenta habent eſſe ſacramenti in ſolo uſu, & applicatione: a qua enim Baptiſmi habet eſſe ſacramenti tunc ſolùm, cùm per illam homo abluitur; quia tunc ſolùm, per formam à baptizante prolatam accipit vim ſanctificandi. At Euchariſtia habet eſſe ſacramenti ante uſum, ipſâ conſecratione materiæ: quia ſpecies panis, & vini ſtatim ac conſecrantur, continere incipiunt corpus, & ſanguinem Chriſti; quibus in eſſe ſacramenti, etiamſi nemini applicentur, conſtituuntur. Tertiò. In Baptiſmo, Confirmatione, & Ordine non ſolùm res tantùm, nempe, gratia, ſed etiam res, & ſacramentum ſimul, nempe, character, eſt in recipiente, non autem in materiâ ſacramenti. At in Euchariſtiâ licèt gratia ſpiritualis nutritionis, quæ eſt res tantùm, in ſuſcipiente fit; id tamen, quod eſt res & ſacramentum ſimul, nempe, corpus, & ſanguis Chriſti, in ipſa materia proxima eſt, nempe, in ſpeciebus conſecratis.

VIII. Ex his colligitur, ut ſuprà dictum eſt, Euchariſtiam eſſe inter omnia ſacramenta præſtantiſſimum: ideoque Tridentinum *Seſſ.* 13. ſæpe illud vocat divinum, & mirabile, ac ſanctiſſimum. Et *cap.* 3. rationem aſſignans dicit: *Illud in eâ* (Euchariſtia) *excellens, & ſingulare reperitur, quòd reliqua ſacramenta tunc primùm ſanctificandi vim habent, cùm quis illis utitur: at in Euchariſtiâ ipſe ſanctitatis auctor ante uſum eſt. Nondum enim Euchariſtiam de manu Domini Apoſtoli ſuſceperant; cùm verè tamen ipſe affirmaret, corpus ſuum eſſe, quod præbebat. Et ſemper hæc fides in Eccleſia Dei fuit &c.* Sed de hoc infra. Et *Seſſ.* 7. *de Sacr. in Gen. Can.* 3. ana-

thema dicit ei, qui dixerit, omnia ſacramenta *Ita eſſe inter ſe paria, ut nullâ ratione aliud ſit alio dignius.*

IX. Excellentia hujus ſacramenti fuit in veteri lege piæ figurata, ait S. Tho. dictâ *q.* 73. *a.* 6. his verbis: *In hoc ſacramento tria conſiderare poſſumus: ſcilicet, id quod eſt ſacramentum tantùm, quod eſt panis, & vinum: & id, quod eſt res, & ſacramentum, ſcilicet, corpus Chriſti verum, & quod eſt res tantùm, ſcilicet, effectus hujus ſacramenti — Quantùm igitur ad id, quod eſt ſacramentum tantùm, potiſſima figura fuit hujus ſacramenti oblatio Melchiſedech, qui obtulit panem, & vinum. Quantùm autem ad ipſum Chriſtum paſſum, qui continetur in hoc ſacramento, figura fuerunt omnia ſacrificia Veteris Teſtamenti; præcipuè ſacrificium expiationis, quod erat ſolemniſſimum. Quantùm autem ad effectum, fuit præcipua ejus figura manna, quod habebat in ſe omnis ſaporis ſuavitatem, ut dicitur Sap.* 16. *ſicut & gratia hujus ſacramenti quantùm ad omnia reficit mentem. — Sed Agnus paſchalis quantùm ad hæc tria præfigurabat hoc ſacramentum. Quantum enim ad primum: quia manducabatur cum panibus azymis, ſecundùm illud Exodi* 12. Edent carnes, & azymos panes. *Quantum verò ad ſecundum: quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Iſrael quartâ decimâ lunâ; quod fuit figura Paſſionis Chriſti, qui propter innocentiam dicitur Agnus. Quantùm verò ad effectum; quia per ſanguinem Agni paſchalis protecti ſunt filii Iſrael à devaſtante Angelo, & educti de Ægyptiaca ſervitute. Et quantùm ad hoc ponitur præcipua figura hujus ſacramenti Agnus paſchalis; quia ſecundum omnia ipſum repræſentat.* Hactenus Sanctus Thomas.

§. II.

An Euchariſtia ſit Unum Sacramentum?

X. Dico cum S. Tho. hac *q.* 73. *a.* 2. Euchariſtiam, ſeu ſpecies panis, & vini conſecratas eſſe unum ſpecie ſacramentum. *Unum enim* (inquit S. Thomas) *dicitur, non ſolùm quod eſt indiviſibile, vel quod eſt continuum, ſed etiam quod eſt perfectum; ſicut dicitur una domus, & unus homo. Eſt autem unum perfectione, ad cujus integritatem concurrunt omnia, quæ requiruntur ad finem ejuſdem: ſicut homo integratur ex omnibus membris neceſſariis ad operationem animæ, & domus integratur ex omnibus partibus, quæ ſunt neceſſariæ ad inhabitandum.* Sed ad perfectionem, & integritatem hujus ſacramenti, quod eſt inſtitutum per modum refectionis, requiruntur ſpecies panis, & vini: nam ad refectionem requiritur cibus, qui eſt alimentum ſiccum, & potus, qui eſt alimentum humidum, & ex his duobus refectio integratur; ergo Euchariſtia formaliter unum ſacramentum eſt.

XI. Confirmatur. Convivium conſtans ex cibo, & potu dicitur unum, unitate, non indiviſibilitatis, aut continuitatis, ſed perfectionis, & integritatis; ergo Euchariſtia, quæ eſt convivium ſpirituale conſtans ex ſpeciebus panis, & vini continentibus ſub ſe corpus, & ſanguinem Chriſti, erit unum ſacramentum. — Porro: ad unum unitate perfectionis, & integritatis non requiritur, ut conſtet partibus phyſicè unitis, ſed ſolùm moraliter, ſeu ad eundem finem; ut patet in cibo, & potu, quæ integrant unum convivium: cùm tamen ſolùm ad eundem finem, ſcilicet, ad unam refectionem ordinentur. Nec requiritur, hujuſmodi partes eſſe ejuſdem ſpeciei in eſſe phyſico, & materiali; ut patet in cibo, & potu, & in partibus ejuſdem domus: ſed ſuf-

ſufficit, ut ſint ejuſdem ſpeciei in eſſe formali partis, ut ſcilicet ordinentur ad unum convivium, & eandem domum conſtituendam.

XII. Sed dices. Qui ſub una tantùm ſpecie communicat, non mutilum, ſed integrum recipit ſacramentum; ergo qui ſub duplici ſpecie recipit, non unum, ſed duplex recipit ſacramentum.

Reſpondeo, diſt. ant. Integrum integritate rei contentæ, & effectus, co. ant. Integritate ſacramenti tantum, nego ant. Qui enim unicam tantùm ſpeciem ſumit, recipit quidem integrum ſacramentum, integritate rei contentæ in illo, quia recipit totum Chriſtum; nam ſub una ſpecie non ſolum eſt corpus, ſed etiam ſanguis, & integer Chriſtus: integritate etiam effectus; quia æquè ſpiritualiter nutritur, qui unam tantùm ſpeciem ſumit, ac qui utramque, ut dicetur ſuo loco. Nequaquam tamen recipit integrum ſacramentum, integritate ſacramenti tantum: cum illud non recipiat ſecundùm integram, & adæquatam illius ſignificationem, nempe, ſpiritualem refectionem, quæ per unicam ſpeciem perfectè non repræſentatur.

XIII. An verò Euchariſtia unum numero ſacramentum dicendum ſit? Reſpondeo. Quòd ſi ſumatur pro re in ipſo contenta, nempe, pro Chriſto, unum numero ſacramentum eſt; cum ſit unus numero Chriſtus. Si verò ſumatur pro eo, quod eſt ſacramentum tantùm, hoc eſt, pro ſpeciebus conſecratis, phyſicè loquendo duplex eſt; quia ex duobus conſtans: ſed quia illa duo ad unum ordinantur, moraliter, & adæquatè unum numero ſacramentum eſt.

DUBIUM II.

An Materia Euchariſtiæ ſit Panis, & Vinum.

§. I.

Referuntur Errores.

I. Duplex in Euchariſtia diſtinguenda eſt materia. Una tranſiens, & non manens in hoc ſacramento: & hæc eſt panis, & vinum, qui conſecratione tranſubſtantiantur in corpus, & ſanguinem Chriſti. Utrâque enim hac materiâ uſum fuiſſe Chriſtum, cùm hoc ſacramentum inſtituit, fidem faciunt Matthæus, *cap.* 26. Marcus, *cap.* 14. Lucas, *cap.* 22. & Paulus, 1. *Cor.* 11. Alia verò permanens, & proxima, quæ ſunt accidentia panis, & vini; quæ factâ conſecratione manent, & ſub quibus, loco ſubſtantiæ panis, & ſubſtantiæ vini, ſuccedit corpus, & ſanguis Chriſti. Hìc ergo de priori materia, nempe, de tranſeunte, & tranſmutandâ ſermo erit.

II. Circa hanc turpiter erratum fuit. *Gnoſtici* enim Simonis Magi miſera ſoboles, referente S. Epiphanio, *Hæreſi* 26. fœdiſſimâ materiâ, quam pudet exponere, in ſua Euchariſtia utebantur; eam enim in ſordidis libidinibus celebrabant. His ſucceſſerunt *Ophitæ*, ſic dicti ab *Ophis*, quod latinè dicitur ſerpens, in quo figurabant Chriſtum, & quem venerabantur: ejuſque contactu oblationes ſanctificatas, Euchariſtiam vocabant. De his S. Auguſt. l. de Hæreſ. c. 17. *Habent* (inquit) *verum colubrum aſſuetum eorum panes lambere, atque ita eis velut Euchariſtiam ſanctificare.* Alii (de quibus S. Th. 3. p. q. 74. a. 1.) *Artotyritæ* dicti, referente S. Auguſt. l. de hær. c. 28. *Offerunt panem, & caſeum in hoc ſacramento, dicentes, à primis hominibus oblationes de fructibus terræ, & ovium fuiſſe celebratos.* Alii

(co-

(eodem S. Th. referente ex Aug. *lib. de Hæreſ. c. 26. & 27.*) nempe, *Cataphryga, & Pepuziani, de infantis ſanguine, quem de toto ejus corpore minutis punctionum vulneribus extorquent, quaſi Euchariſtiam ſuam conficere perhibentur; miſcentes eum farina, panemque inde facientes.* Quidam verò dicti *Aquarii* (ait S. Tho.) *aquam ſolam ſub ſpecie ſobrietatis in hoc ſacramento offerunt.* Unde, teſte Theodoreto, *Encratitas*, ſeu abſtinentes, ſe vocitabant: contra quos S. Cyprianus ſcripſit Epiſtolam 63.

§. II.

Veritas Catholica.

III. Dico. Materia neceſſaria Euchariſtiæ eſt panis, & vinum. Probo primò. Ea eſt neceſſaria materia in conficienda Euchariſtiâ, in qua Chriſtus inſtitutor eam confecit, & confici mandavit; ſicut aquam diximus eſſe materiam neceſſariam Baptiſmi, quia Chriſtus ſic inſtituit, & ſic mandavit fieri: ſed Chriſtus in pane, & vino Euchariſtiam inſtituit, & ſic mandavit fieri, ergo &c. Min. colligitur ex *Matth. 26. v. 26.* ibi enim habetur: *Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: hoc eſt corpus meum — Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens: bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. — Dico autem vobis: non bibam amodò de hoc genimine vitis uſque in diem illum &c.* Ergo Chriſtus Euchariſtiam confecit ex pane, & ex genimine vitis, hoc eſt, vino. Sic autem fieri Apoſtolis mandavit, *Lucæ 22. 19.* dicens: *Hoc facite in meam commemorationem:* quod repetit Paulus *1. Cor. 11. v. 24. & v. 25.* dicens: *Hoc facite quotieſcumque bibetis in meam commemorationem.*

IV. Hoc perpetuò ſenſerunt Patres. Juſtinus *in Apologia 2. pro Chriſtianis, pag. mihi 97.* Clemens Alexandrinus, *l. 4. Stromat. pag. 539.* Euchariſtiam figuratam dicens in pane, & vino ſanctificato, quod obtulit Melchiſedech. S. Cyprianus, *Ep. 63.* omneſque ſubſequentium ſeculorum Patres, & Concilia, à quibus referendis, tanquam à re ſuperfluâ, abſtineo.

V. Congruentiſſimè autem in pane, & vino Euchariſtiam inſtituit Chriſtus (ait S. Th. 3. p. q. 74. a. 1.) *Primò quidem: quantùm ad uſum hujus ſacramenti, qui eſt manducatio. Sicut enim aqua aſſumitur in ſacramento Baptiſmi ad uſum ſpiritualis ablutionis; quia corporalis ablutio communiter fit in aqua: ita panis, & vinum, quibus communiùs homines reficiuntur, aſſumuntur in hoc ſacramento ad uſum ſpiritualis manducationis. Secundò: quantum ad Paſſionem Chriſti, in qua ſanguis eſt à Corpore ſeparatus. Et ideo in hoc ſacramento, quod eſt memoriale Dominicæ Paſſionis, ſeorſim ſumitur panis ut ſacramentum corporis, & vinum ut ſacramentum ſanguinis. Tertiò: quantùm ad effectum conſideratum in unoquoque ſumentium.... Et ideo corpus Chriſti ſub ſpecie panis pro ſalute corporis, ſanguis verò ſub ſpecie vini pro ſalute animæ offertur. Quartò: quantum ad effectum reſpectu totius Eccleſiæ, quæ conſtituitur ex diverſis fidelibus, ſicut panis conficitur ex diverſis granis, & vinum fluit ex diverſis uvis* (ut ait Aug. *Tract. 26. in Joan.*)

VI. Quare eſtò alii ſint cibi, quibus homines ali poſſunt; & animalium cæſorum corpora expreſſiùs repræſentare videantur Chriſti Paſſionem: minus tamen competunt ad communem uſum hujus ſacramenti, & ad Eccleſiaſticam unitatem ſignificandam (ut ait S. Th. citatus *ad 1.*) Et ideo in pane potiùs inſtituere voluit Chriſtus, & vino. Et licèt non in omnibus terris naſcatur triticum, vel vinum; tamen de facili ad omnes terras deferri poteſt, quantum ſufficit ad uſum hujus ſacramenti (ut ait S. Th. *ad 2.*)

§. III.

§. III.

De Quantitate Materiæ Conſecrabilis.

VII. QUatuor hìc, & in ſequentibus conſideranda ſunt. Primum: quanta debeat eſſe materia, ut conſecratio valeat. Secundum: quanta debeat eſſe, ut ex parte Miniſtri ſit licita. Tertium: an debeat eſſe præſens Miniſtro, & quâ præſentiâ. Quartum: an materia, quæ conſecratur, debeat eſſe certa, & determinata.

VIII. Circa primum refert S. Th. hac *q. 74. a. 2.* & in *4. diſt. 11. q. 2. a. 1. qu. 3.* quòd aliqui dixerunt, Sacerdotem non poſſe conſecrare immenſam quantitatem panis, aut vini puta, totum panem, qui venditur in foro, aut totum vinum, quod eſt in dolio; ſed ſub tanta quantitate, quanta ſufficere poſſit uſui fidelium: ſic enim intentio conſecrantis conformabitur intentioni Eccleſiæ. Non enim credendum eſt, quòd Chriſtus dederit poteſtatem Miniſtro ad agendum cum irriſione fidei, & ſacramenti, juxta illud 2. Cor. 10. v. 8. *De poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificatione, & non in deſtructionem.* Eſſet autem ad deſtructionem, & irriſionem, ſi Sacerdos conſecrare vellet totum panem, qui venditur in foro, vel totum vinum, quod eſt in cellario. Sicut ergo ſi aliquis in mari hominem baptizet; illa tantùm aqua verbo vitæ ſanctificatur, quæ ad uſum ablutionis cedit, & non totum mare: ita tantum de pane, & vino conſecrari poteſt, quantum venire poteſt in uſum fidelium. His tamen non obſtantibus.

IX. Dico cum S. Th. locis citatis. Quamcumque panis, & vini, etſi maximam quantitatem, poſſe validè conſecrari. Et ratio eſt. Quia (inquit) *In omnibus habentibus materiam ratio determinationis materiæ ſumitur in ordine ad finem; ſicut materia ſerræ eſt ferrum, ut ſit apta ſectioni. Finis autem hujus ſacramenti eſt uſus fidelium. Unde oportet, quòd quantitas materiæ hujus ſacramenti determinetur per comparationem ad uſum fidelium.* Sed non ad uſum fidelium, qui nunc occurrunt: *Alioquin Sacerdos paucos Parrocchianos habens non poſſet conſecrare multas hoſtias. Unde relinquitur, quòd materia hujus ſacramenti determinetur per comparationem ad uſum fidelium abſolutè. Numerus autem fidelium eſt indeterminatus. Unde non poteſt dici, quòd quantitas materiæ hujus ſacramenti ſit determinata* — Addo: quod quantacumque ſit materia panis, & vini, per hoc pronomen *hoc*, vel *hic* deſignari poteſt; ac proinde dici, quòd ſit corpus, vel ſanguis Chriſti.

X. Neque obſtant allata ſuperiùs. Nam *ad* 1. Reſpondeo cum Sancto Thoma, tùm 3. p. citato loco, ad 2. tùm in 4. diſt. 11. q. 2. a. 1. qu. 3. ad 1. *In ſacramentis eſſe duplicem intentionem. Unam, quæ ordinatur ad perfectionem ſacramenti; & hæc eſt eſſentialis ſacramento: unde eâ prætermiſſâ non eſt ſacramentum. Aliæ, quæ ordinatur ad finem ſacramenti; & hæc conſequitur ſacramentum, ut eâ poſitâ, vel remotâ, nihilominus perficitur ſacramentum. Sicut ſi aliquis intendat baptizare aliquem, ut lucrum temporale conſequatur, ſacramentum Baptiſmi verum eſt; quia ſecundùm primam intentionem conformatur intentioni Eccleſiæ, quamvis non quantùm ad ſecundam. Et ſimiliter in hoc ſacramento, ſi aliquis Sacerdos intenderet conſecrare, non ad ſumendum, ſed ut in veneficiis uteretur, verum Corpus Chriſti eſſet. Unde etſi aliquis Sacerdos intenderet conſecrare magnam quantitatem panis, & vini, non ad uſum fidelium, ſed ad irriſionem* (dummodo intenderet conſecrare) *eſſet conſecratum.* Hæc S. Th. Licèt autem poteſtas data ſit ad ædificationem ex parte dantis, poteſt tamen Miniſter eâ abuti ad deſtructionem. Ita S. Th. *in 4. loco citato ad 2.*

Neque obſtat exemplum de Baptiſmo

mo. Nam, ut docet S. Tho. laudatus 3. p. q. 74. a. 1. ad 3. *Baptiſmi ſacramentum perficitur in uſu materiæ: & ideo per formam Baptiſmi non plus de aqua ſanctificatur, quàm quantum venit in uſum. Sed hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ*, & uſus eſt conſequens ad hoc ſacramentum. Unde perfectio hujus ſacramenti non dependet ab uſu, ſicut in Baptiſmo. Ita ex 4. citato loco, *ad* 3.

XI. An autem in quacumque minimâ quantitate valida conſecratio ſit. Dico, quòd quantitas panis, & vini, quamvis minima, ſi tamen per ſe ſenſibilis ſit, & in ea ſpecies panis, & vini conſervari poſſit, materia conſecrabilis erit. Sicut ſi ex hoſtia conſecratâ auferatur fragmentum ita parvum; ut licèt per accidens non ſentiatur, per ſe tamen ſenſibile ſit, & in ea parvitate conſervari poſſet ſubſtantia panis: adhuc ſic ſeparatum retineret corpus Chriſti.

§. IV.

De Quantitate Materiæ Licitè Conſecrabilis.

XII. Circa ſecundum verò. Dico. Quòd eam tantùm materiam conſecrare licet, quam Sacerdos prudenter judicat, à fidelibus poſſe ſumi, antequam ſpecies computreſcant. Sacerdos enim, qui contrario modo ſe gereret, & relinqueret ſpecies putrefactionis periculo expoſitas, gravis ſacrilegii reus evaderet; gravemque injuriam inferret ſacramento, ni eas abſumeret, antequam in ſacra pixide computreſcere incipiant.

XIII. Quòd ſi edoceri cupias, quid fieret apud veteres de panibus conſecratis, qui fidelium communioni ſupererant.

Reſpondeo cum viris eruditis Alexandre noſtro, & Ivenin, Communionis reliquias conſueviſſe pueris jejunis ad id ſpecialiter in templum vocatis diſtribui. Hujus conſuetudinis in Eccleſia Orientali fidem facit Evagrius, *l.* 4. *hiſt. c.* 36. his verbis: *Vetus eſt Conſtantinopoli conſuetudo, ut quoties ex ſacris partibus immaculati corporis Chriſti Dei noſtri magnus numerus ſuperfuerit; pueri impuberes ex iis, qui Grammaticorum ſcholas frequentant, evocentur, qui eas manducent.* Inde referens miraculum, quod hac in re accidit, ſubjungit: *Id igitur eo tempore cùm accidiſſet, unâ cum aliis pueris convocatus eſt filius vitrarii cujuſdam, qui ſectâ erat Judæus. Hic puer parentibus cauſam moræ ab eo ſciſcitantibus, id quod factum fuerat expoſuit; & quid ipſe unâ cum reliquis pueris deguſtaſſet. Pater irâ, atque indignatione ſuccenſus, illico filium correptum in fornacem ardentem conjicit, in qua vitrum formare conſueverat. Mater verò puerum quæritans, cùm reperire non poſſet, per totam urbem circuibat plorans, atque ejulans. Tertio demum die ad oſtium officinæ mariti ſtans, filium nominatim inclamare capit flens, ac ſe ipſam lacerans. Tùm puer agnitâ matris voce ei reſpondit ex fornace. Statimque mater per fruſtis foribus introgreſſa puerum inter carbones ſtantem videt, quem ignis nullatenus ambuſſerat. Qui poſtea interogatus, quonam modo illæſus permanſiſſet; mulierem quandam purpureâ indutam veſte crebrò ad ipſum ventitaſſe dixit, & aquam ipſi porrexiſſe, & carbones, qui circa ipſum erant reſtinxiſſe: cibum quoque eſurienti præbuiſſe. Quæ cùm nuntiata eſſent Juſtiniano, Imperator puerum ſimul, ac matrem regenerationis lavacro initiatos, Clero adſcripſit. Patrem verò Chriſtianæ Religionis ſacramenta percipere penitus recuſantem, tanquam proprii filii interfectorem in ſycenſi ſuburbio Cruci ſuffigi præcepit.* Hæc Evagrius. Hanc conſuetudinem ſuâ etiam ætate permanſiſſe teſtatur Nicephorus, *l.* 17. *c.* 25. ſeque dum puer eſſet, & frequenter in Eccleſiis verſaretur, partes eas accepiſſe ſcribit.

XIV. Eandem diſciplinam ſervatam fuiſ-

fuiſſe etiam ſaltem apud aliquas Occidentales Eccleſias, colligitur ex Concilio Matiſconenſi, anno 588. habito. Ubi, *Can.* 6. hæc habentur: *Quacumque Sacrificiorum reliquiæ poſt peractam Miſſam in ſacrario ſuperfuerint, quartâ, vel ſextâ feriâ innocentes pueri ab eo, cujus intereſt, ad Eccleſiam adducantur; & indicto eis jejunio, eaſdem reliquias conſperſas vino percipiant.*

Quòd ſi Sacerdotis incuriâ reliquiæ Euchariſtiæ computruiſſent; eas igni comburere, & earum cineres ad altare ſepeliri conſueviſſe, colligit P. Ivenin ex quodam Aurelianenſi Conc. *p.* 2. *Can.* 59. Quem morem ad ætatem ſuam uſque perduraſſe ſcribit Algerus ſeculi undecimi Scriptor.

§. V.

De Præſentia Materiæ.

XV. Circa tertium. Dico. Materia, ut validè poſſit conſecrari, debet eſſe ſenſibiliter præſens. Ita S. Tho. *in* 4. *diſt.* 11. *q.* 2. *a.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 1. his verbis: *Non tamen dico, quòd* (Sacerdos) *poſſet conſecrare totum panem, qui eſt in Civitate ſimul, vel qui eſt in foro: quia ipſa forma pronomine demonſtrativo utens oſtendit, quòd materia conſecranda debet eſſe coram Sacerdote. Unde Sacerdos exiſtens in domo ſuâ non poſſet conſecrare panem, qui eſt in altari; quod etiam non poteſt de toto pane, qui eſt in foro, neque de toto vino, quòd eſt in cellario: ſed quantacumque ſit quantitas panis, & vini, quæ coram Sacerdote proponitur, credo, quòd poſſit conſecrari ab ipſo.* Ex quibus patet, talem præſentiam requiri, quæ per pronomen demonſtrativum *Hoc*, vel *Hic* poſſit enuntiari, ac demonſtrari; non ad intellectum tantùm (aliàs Sacerdos domi exiſtens conſecrare poſſet totum panem, ac vinum poſitum nedum in foro, ſed in quacumque Orbis parte) ſed ad ſenſum; ita ut materia conſecrabilis præſentiâ illi ſenſibili adſit, & coram eo poſita, ſaltem ſecundùm prudentum æſtimationem, & præſentiâ morali. Ut autem cenſeatur moraliter præſens, non eſt neceſſe, ut eam aliquo ſenſu contingat, ſeu vox ad illam perveniat; ſed ſatis eſt, ut ſit illi modo ſenſibili præſens, eamque præſentem eſſe Sacerdos cognoſcat, & conſecrare velit. Quare Sacerdos cæcus hoſtias, quas teſtimonio fide digni in altari coram ſe poſitas, etſi in pixide clauſas, ſciret; procul dubio conſecraret, dummodo eas conſecrandi haberet voluntatem. Et eâdem ratione conſecraret ingentem hoſtiarum cumulum: quia quamvis hoſtiæ in illo latitantes ſenſu non perciperentur; ſenſu tamen perciperetur cumulus ille, qui Sacerdoti ſenſibiliter præſens eſſet, & ſe haberet per modum unius totius ſingulas Sacerdoti præſentantis.

XVI. Hinc hoſtias in pixide clauſâ coram Sacerdote poſitâ Doctores cenſent communiter conſecrari; quamvis non licitè fieret. Nam ex præcepto Eccleſiæ tenetur Sacerdos Pixidem, in qua ſunt particulæ, & calicem, in quo eſt vinum, diſcooperire; & inſuper majorem hoſtiam, & calicem manu tenere, dum verba conſecrationis profert. Hoſtiam verò tabernaculo incluſam quidam putant poſſe validè conſecrari: ſed tutius eſt non poſſe, quia tabernaculum illud, ut alterum cubiculum cenſetur; & hoſtia tabernaculo clauditur, ut hominum ſenſibus, & præſentia ſubtrahatur. — Hoſtia pariter à tergo Sacerdotis poſita, niſi ab ipſo digito, vel alio ſigno demonſtretur, non poteſt deſignari per hoc pronomen *Hoc*, nec validè conſecrari. Sicut neque ſi inter Sacerdotem, & hoſtiam intercedat paries; benè tamen, ſi ſolo velo ſit cooperta, quia ſic poteſt demonſtrari præſens.

XVII. Hinc etiam ſequitur, quòd licèt quis videns à longè Civitatem aliquam dicere poſſit: *Hæc eſt Civitas,* non

non tamen videns à longè panem, poſſet illum valdè conſecrare, & verificare: *Hoc eſt Corpus meum*. Quia ly *Hoc*, ut in conſecratione adhibetur, ſumitur in ſignificatione ſtrictâ, prout ſignificat objectum in tali indiſtantia poſitum; ut cenſeatur coram poſitum, phyſicè præſens, & quaſi manu contrectabile. Sicut enim in ſacramento Baptiſmi, dum dicitur: *Baptiza te*; ſignificatur ſubjectum eſſe ſenſibiliter præſens baptizanti; & ſic in aliis omnibus ſacramentis, Matrimonio excepto; quia hoc ſequitur naturam contractuum, qui etiam inter abſentes iniri poſſunt: ita dum dicitur in conſecratione: *Hoc eſt &c.* ſignificatur materia non ſolùm intelligibiliter, ſed & ſenſibiliter præſens.

§. VI.

De Materiæ Determinatione.

XVIII. Circa quartum. Dico. Quòd materia, quæ conſecratur, debet eſſe certa, & determinata per intentionem conſecrantis. Et ratio eſt. Quia actiones circa determinatum ſubjectum exerceri debent, non circa vagum: idque in præſenti materia poſtulat vis pronominis demonſtrativi *Hoc*, vel *Hic*; quod indicat materiam determinatam: ſed hæc non aliunde poteſt determinari, niſi ex intentione conſecrantis, qui ſuper hanc potiùs materiam, quàm ſuper aliam verba proferre velit; ergo &c.

Quare ſi quis Sacerdos dimidiam tantum hoſtiæ partem conſecrare vellet, nec eam ullo modo deſignaret, non conſecraret: ſi verò deſignaret potiùs dexteram, quàm ſiniſtram partem, dexteram conſecraret. — Similiter ſi habens ante ſe plures hoſtias, vellet conſecrare quaſdam tantùm ex illis, non determinando, quas; nullam conſecraret: & eâdem ratione ſi haberet ante ſe decem hoſtias, & vellet conſecrare novem tantùm, illas tamen ſuâ intentione non determinans; nullam conſecraret. Si autem putans eſſe decem, cùm ſint undecim, tamen habuit intentionem conſecrandi omnes coram ſe poſitas; conſecrat omnes undecim: quia error privatus circa numerum hoſtiarum non aufert ab illo intentionem conſecrandi omnes illi propoſitas. Quamobrem Sacerdos ſemper habere debet intentionem conſecrandi eas omnes, quas ante ſe propoſitas habet.

XIX. Infertur etiam, regulariter Sacerdotem non conſecrare fragmenta diſperſa in corporali, & ab hoſtiis ſeparata; ſicut nec guttas vini in calice diſperſas, & à vino in ipſo contento diſcontinuatas: quia in neutro caſu præſumitur habere intentionem illas conſecrandi, ſed ſolum hoſtiam, quam habet in manibus, & ſolas particulas ante ſe in pixide, vel extrà poſitas: ſicut & ſolum vinum, quod eſt in calice per modum unius continui.

XX. Sed quid, ſi Sacerdos habens coram ſe decem hoſtias, haberet intentionem conſecrandi ſolùm illas, quas Deus, vel homo determinaret? Reſpondeo, quòd nullam conſecraret (niſi fortè illi eſſet notum quænam eſſent illæ hoſtiæ, quas Deus, vel homo determinaret conſecrandas; quia in hoc caſu poſſet illas deſignare pronomine demonſtrativo *Hoc*). Ratio autem eſt. Quia pronomen demonſtrativum *Hoc* deſignat materiam certam, & determinatam, ſupra quam cadat: ſed ſi Sacerdos non determinaret, ſed relinqueret eas determinandas à Deo, vel homine, neſciens, quas Deus, vel homo determinaſſet; verba ab ipſo prolata non proferrentur cum intentione cadente ſupra determinatam materiam; ergo &c.

XXI. At dices. Si Sacerdos applicet Sacrificium pro illâ animâ purgatorii, quam Deus determinat, validè applicat. Rurſus: ſi Sacerdos ex duobus peccatis venialibus velit abſolvere ab illo tantùm, quod Deus determinat, validè abſolvit; ergo à pari &c.

XXII.

XXII. Reſpondeo primò, dato ant. neg. conſ. & diſparitas eſt. Quia in applicatione Sacrificii non debet deſignari pronomine demonſtrativo anima cui applicatur: ſic nec in abſolutione debent deſignari peccata, à quibus fit abſolutio. At materia conſecrationis deſignari debet pronomine demonſtrativo *Hoc*: non poteſt autem ſic deſignari, quod eſt determinandum à Deo, & conſecranti eſt ignotum. Unde ex paritate abſolutionis ſic inſtauro argumentum. Quia enim in abſolutione ſacramentali debet deſignari perſona, quæ abſolvitur, dicendo: *Ego abſolvo te*; ſi quis ex duobus ſibi confeſſis illum tantùm intenderet abſolvere, quem Deus determinaret, invalidè abſolveret; ergo à pari.

Reſpondeo ſecundò, neg. ant. Probabile enim eſt, invalidè applicari Sacrificium pro anima, quam Deus determinaverit. Et ratio eſt. Quia applicare Sacrificium pertinet ad Sacerdotem, non ad Deum, ad quem pertinet acceptare potiùs applicationem: & ſic determinare materiam conſecrandam, ad Sacerdotem pertinet, non ad Deum. Si tamen Sacerdos ſic applicaret: ego volo offerre Sacrificium pro illâ animâ, quæ magis eo indiget, vel quam Deus per illud liberare decrevit, ſive pro qua teneor applicare, valeret: quia caderet ſupra materiam determinatam. Idem dico de abſolvente, qui cùm exerceat actum juriſdictionis, debet determinare materiam, ideſt, peccata, quæ abſolvit: & ideo ſi ea rel nquit determinanda à Deo, nihil efficiet.

†
I H S

DUBIUM III.

Qui ſit Panis adhibendus prò Materia Euchariſtiæ.

§. I.

Aſſeritur Panis Triticeus.

I. DIco. Solus panis ex tritico confectus eſt materia idonea Euchariſtiæ conficiendæ. Ita omnes poſt S. Thomam: tùm 3. *p.* *q.* 74. *a.* 3. tùm *in* 4. *diſt.* 11. *qu.* 2. *a.* 2. *qu.* 1. ubi ait: quòd hoc ſacramentum *Non poteſt confici, niſi de pane triticeo; cujus cauſa eſt divina inſtitutio, quia ipſe hoc pane confecit. Ratio autem inſtitutionis poteſt triplex aſſignari. Prima ex effectu. Quia talis panis melius nutrimentum præſtat: unde competit ad ſignificandum excellentiam gratiæ, quæ in hoc ſacramento confertur. Secunda ex uſu ſacramenti. Quia panis triticeus eſt, qui communiùs in uſum cibi venit; alii autem panes non fiunt, niſi propter defectum tritici: unde & panis ſimpliciter dictus intelligitur de tritico, ſicut & oleum de olivis: unde competit huic ſacramento, cujus uſus eſt in manducando, ut ſupra dictum eſt. Tertia ex re contentâ, quæ eſt Chriſtus, qui ſe grano frumenti comparavit, dicens*: Niſi granum frumenti cadens in terram &c. *Joann.* 12.

II. Hoc ſtatuit Eugenius IV. *in Decreto pro Armenis*, ubi de Euchariſtiâ loquens, ait: *Cujus materia eſt panis triticeus, & vinum de vite* — Neque audiendi ſunt, qui dicunt, Eugenium locutum fuiſſe, non de materia neceſſariâ, ſed de materia præcipuâ, & communiori — Nam Eugenius eodem modo aſſignat panem triticeum eſſe materiam corporis; ac vinum de vite eſſe materiam ſanguinis: ſed conſtat, vinum de vite eſſe materiam neceſſariam ſanguinis; ut ſolum vinum de vite poſſit validè conſecra-

ſecrari, ut dicetur; ergo etiam panis triticeus erit materia neceſſaria. Nam ſicut idem Eugenius aſſignans aliorum ſacramentorum materiam, loquitur de materia neceſſariâ: ita & loquens de materia Euchariſtiæ. Hinc in eodem Conc. Florent. *Seſſ. ultimâ* interrogati Græci de materia Euchariſtiæ, reſponderunt. De pane, ſive azymus, ſive fermentatus fuerit, Græci non curant, dummodo ex tritico conſtet. Tùm *in Litteris Unionis* dicitur: *In azymo, ſive fermentato pane triticeo corpus Chriſti veraciter conficitur*. Cui conſonat Catechiſm. Rom. *de Euchariſtiâ*, *n.* 12.

III. Dices. In omni aquâ perfici poteſt Baptiſmus, ut nemo ob defectum materiæ beneficio ſacramenti fraudetur: ſimiliter etiam in omni vino, ſive albo, ſive nigro Euchariſtia conficitur; ergo ſimiliter in omni pane uſuali ex quibuſcumque granis confecto.

Reſpondeo, neg. conſ. Ut enim docet S. Tho. citatus ex 4. ſent. qu. 1. ad 2. *Omnis aqua omni aquæ eſt eadem ſpecie, ſecundùm Philoſophum; & ideo non differt in quacumque aquâ Baptiſmus fiat* (idem de vino ſive albo, ſive rubro, aut nigro ex vite) *ſed non omnia grana, ex quibus panis conſuevit confici, ſunt ejuſdem ſpeciei*. Sicut ergo non omne vinum eſt materia ſufficiens, ſed tantùm ex vite: ita nec omnis panis, ſed tantùm ex tritico confectus.

Quamvis autem triticum, ſicut & vinum ex vite, non in omnibus Orbis partibus naſcatur; ad omnes tamen mundi partes poteſt apportari, maximè quantum ſufficit pro uſu Euchariſtiæ. Eò vel maximè: quia, ut dicit S. Tho. citatus: *Sacramentum iſtud non eſt tantæ neceſſitatis, ſicut ſacramentum Baptiſmi*.

IV. Propterea falſa eſt opinio Gabrielis, volentis, panem confectum ex qualibet ſpecie frumenti poſſe validè conſecrari. Frumentum autem vocat, in quo ſit ariſta; & quia etiam hordeum habet ariſtam; cenſuit, etiam panem ex hordeo poſſe valide conſecrari. Nam licèt apud prophanos auctores frumentum vocetur omne, quod habet ariſtas; ex uſu tamen Scripturæ frumentum pro ſolo tritico uſurpatur. Unde, *Gen.* 44. frumentum, quod dedit Joſeph fratribus ſuis, vocatur triticum. Cui adhærentes Patres, nomine frumenti ſolum triticum intellexerunt.

V. Falſa inſuper eſt opinio Halenſis, Alberti, Paludani, Soti, volentium, Euchariſtiam poſſe confici ex ſpelta, & farre; imò Cajetani addentis, ex quacumque frumenti ſpecie, dummodo ſimpliciter poſſit dici panis. Falſa inquam eſt. Nam, ut ait S. Tho. 3. p. q. 74 a. 3. ad 2. *Generans, generat ſibi ſimile in ſpecie: fit tamen diſſimilitudo generantis ad genitum, quantùm ad accidentia, vel propter materiam, vel propter debilitatem virtutis generativæ. Et ideo ſi quæ frumenta ſunt, quæ ex ſemine tritici generari poſſunt (ſicut ex grano tritici ſeminato in malis terris naſcitur ſiligo) ex tali frumento panis confectus poteſt eſſe materia hujus ſacramenti. Quod tamen non videtur habere locum, neque in hordeo, neque in ſpelta, neque etiam in farre, quod inter omnia eſt grano tritici ſimilius. Similitudo autem figuræ in talibus magis videtur ſignificare propinquitatem, quam identitatem ſpeciei: ſicut ex ſimilitudine figuræ manifeſtatur, quòd canis, & lupus ſunt propinquæ ſpeciei, non autem ejuſdem. Unde ex talibus frumentis, quæ nullo modo poſſunt ex ſemine tritici generari, non poteſt confici panis, qui ſit debita materia hujus ſacramenti*. Idem dicit *in* 4. citato, *ad* 3. — Ex quibus apparet, S. Doctorem hanc regulam figere: quòd grana, quæ licèt ſimilia tritico ſint, ex tritico tamen generari non poſſunt, ut ſunt ſpelta, hordeum, far &c. non poſſunt eſſe, etiam redacta in panem, materia hujus ſacramenti. Siliginem autem, cum ex grano triti-

ci ge-

ci generetur, poſſe adhiberi, ſi ex eâ fiat panis, tanquam materiam.

Circa hoc tamen nota cum Sylvio in hunc art. quòd ſi accipiatur ſiligo, ut accipitur à Plinio, *lib.* 18. *cap.* 8. ab Iſidoro, *lib.* 11. *Ethimolog. cap.* 3. Senecâ, & aliis, ut ſignificat candidiſſimum tritici genus, dicta propterea *Siligo*, quaſi *Selecta*; ſic poteſt eſſe materia Euchariſtiæ: & de hac fortè loquitur S. Thom. Si verò accipiatur, ut communiter, quæ vulgo *Segla* vocatur; non eſt cenſenda idonea, ut ex ea confectus panis, ſit materia. Ratio enim, quâ utitur S. Tho. quòd nimirum ſiligo generari poſſit ex tritico, probabilis tantùm eſt, non neceſſaria. Nam ex tritico in malis terris ſeminato, oritur etiam avena; quæ tamen non poteſt eſſe materia: cùm contingere poſſit, ut ex cauſa unius ſpeciei generetur effectus alterius ſpeciei, ob defectum virtutis, materiæ, vel diſpoſitionis. Hoc autem ſtante dubio, non liceret panem ſiligineum pro materia aſſumere ad Euchariſtiam: quia cum agitur de valore ſacramenti, non licet ſequi opinionem probabilem, relictâ tutiore. Unde oppoſitum damnavit Innocentius XI.

VI. Eâdem ratione non licet ad conſecrandum aſſumere paſtam, ſeu panem igni non coctum; aut qui non ſit aquâ naturali, ſed artificiali delibutum. Quidquid enim ſit, an paſta dici queat materia ſufficiens; quia tamen certum non eſt, imò, uſitato loquendi more, maſſa confecta ex farina, & aquâ ante coctionem nondum eſt panis, nec panis uſum habet: ſicut nec panis confectus ex farina, oleo, lacte, aut aquâ roſaceâ panis uſitatus eſt: ideoque qui hæc conſecraret, exponeret ſacramentum periculo nullitatis, & graviter peccaret.

VII. Quoad panem verò corruptum dico. Si panis adeo corruptus ſit, ut jam ſpeciem panis amiſerit, non poteſt validè conſecrari: ſicut nec panis confectus ex tritico adeo corrupto, ut jam amiſerit ſpeciem tritici. Hinc S. Th. hoc *a.* 5. *ad* 4. ait: quòd *Quia amylum eſt ex tritico corrupto* (nunc ex tritico madefacto, & male olenti) *non videtur, quòd panis ex eo confectus poſſit fieri corpus Chriſti, quamvis quidam contrarium dicant*. Si verò non ſit tanta corruptio panis, aut tritici, quæ ſpeciem ſolvat; ſed ſolùm ad corruptionem diſponat (quod declarat aliqualis mutatio ſaporis in pane) ex tali pane, aut tritico poſſet confici ſacramentum: peccaret tamen conficiens, propter irreverentiam ſacramenti. Ita ex S. Thoma.

VIII. Idem dicito dè permixtione alterius frumenti cum farina triticeâ. Verùm quia vix invenitur farina triticea, quæ alterius frumenti mixtionem non habeat; niſi fortè de electis granis ſtudiosè fiat: ideo modica permixtio, cùm non ſolvat ſpeciem: *Quod enim eſt modicum, quodammodo abſumitur à plurimo: ideo ſi ſit modica admixtio alterius frumenti ad multò majorem quantitatem tritici, poterit exinde confici panis, qui eſt materia hujus ſacramenti. Si verò ſit magna permixtio, puta, ex æquo, vel quaſi, talis permixtio ſpeciem mutat. Unde panis exinde confectus non erit debita materia hujus ſacramenti*. Ita S. Thô. citatus *ad* 3.

§. II.

Veteres quidam Ritus circa Panes Conſecrandos.

IX. Panis conſecrandus ex fidelium oblatis olim ſeligebatur. Mos enim erat, ut omnes, qui ad Sacrificium conveniebant, panem, & vinum afferrent: ex quo pane, & vino à fidelibus oblato nonnulli panes ſeligebantur, atque ab Archidiacono imponebantur altari pro Euchariſtiâ conſecrandâ. Id præſcribitur in Ordine Romano, ſeculo ſeptimo circa octavum: ubi inſuper injungitur, ut ex vino, quod oblatum fuit, ea ab Archidiacono copia vini cali-

calici infundatur, quæ Sacerdotis, & populi Communioni ſufficiat.

X. Circa verò præparationem panis, & vini, non idem ritus quovis tempore ſervatus fuit. Primis enim ſeculis, ſæviente nimirum perſecutione, panem communem credimus fuiſſe conſecratum; imò & Apoſtolos eo uſos fuiſſe, cum, ut ſcribit Lucas, *Act. 2. v. 46.* eſſent quotidie *Frangentes circa domos panes*. Eundem quoque adhibuiſſe Apoſtolorum ſucceſſores, cùm in antris celebrabant, probabile eſt; cùm alium panem eis habere ſæpè non liceret.

XI. Datâ tamen Eccleſiæ pace, cæperunt panes ſtudio præparari. Id colligitur ex Concilio Tolerano XVI. anno 693. ubi ad corrigendam quorundam irreverentiam, qui de panibus, propriis uſibus præparatis, fruſtulum rotundum conficiebant, illudque cum vino, & aquâ ſuper altare offerebant pro Sacrificio, *Can. 6.* ſancitum legimus: *Ut non aliter panis in altari ſanctificandus proponeretur, niſi mundus, & nitidus, & qui ſtudio præparatus fuiſſet.* Quanta autem reverentiâ hoſtiæ olim præpararentur, conſtat ex S. Udalrico, *lib. 3. Conſuetudinum Cluniacenſium*, relato ab Alexandre, *Tom. 2. Theol. Dogm. de Sacr. Euch. l. 2. regulâ 13.* Ex quo deducitur, conveniens fore, ut à Clericis, vel ſacris Virginibus hoſtiæ conficerentur: ſicut olim factum fuiſſe à S. Radegunde Reginâ, quæ panem, propriis confectum manibus, conſecrandum Eccleſiis diſpenſabat; auctor eſt Fortunatus in ejus vita.

XII. Circa modum, quo panis jam confectus præparatur proximè cum inſtat Sacrificii celebratio; quoad Occidentales legenda ſunt Ritualia de Miſſa celebrandâ. Quoad Græcos autem, iſte eſt Ritus. Primò: Sacerdos Græcus lotis manibus ad altare minus poſitum ad lævam altaris majoris ſe confert. Secundò: Diaconus diſcum parat, quem in ſiniſtrâ minoris illius altaris parte collocat, calice ad dexteram poſito. Tertiò: Sacerdos lævâ panem accipit, dexterâ verò gladiolum, qui in brevinris lanceæ figuram desinit; panemque gladiolo diviſum in partes reponit in diſco. Quartò: Diaconus vinum, & aquam in calicem infundit; multæque interea recitantur orationes in Chryſoſtomi Liturgia contentæ. Quintò: factâ majoris hoſtiæ oblatione, plures particulæ, quas *Meridas* vocant, ſigillatim offeruntur, varios Sacrificii fines deſignantes. Quarum prima offertur in honorem Chriſti: ſecunda ad B. V. cultum: tertia in memoriam S. Jo. Baptiſtæ, Apoſtolorum, & aliorum, quorum nomina recenſentur: quarta pro ſalute viventium, quos nominatim appellant: quinta demum pro defunctis nominatim expreſſis.

XIII. Figura panis conſecrandi non eadem ſemper fuit. Nam vigente perſecutione ſolidos, & integros panes, quales habebantur præmanibus, conſecratos fuiſſe credimus; & comminutos in fruſta fidelibus diſtributos, cujuſcumque eſſent figuræ. Ex quo crediderim ortum fuiſſe, ut hoſtiæ parvæ, quæ hodie diſtribuuntur fidelibus, *Particulæ* nomen retinuerint. Hoc certum eſt, orbiculares hoſtias, quibus Latini fideles communicant, non eſſe uſui apud Græcos; qui integrum panem dividunt in fruſta, quemque inter Miſſarum ſolemnia de manu Sacerdotis accipiunt. Imò, referente Umberto Cardinali (qui vixit Seculo XI.) *Epiſt. pro azymor. defenſ.* adversùs Michaelem Cærularium, Conſtant. Patriarch. colligitur, circa ann. 1054. panem ingentis magnitudinis in Eccleſia Occidentali conſecratum fuiſſe. Hæc enim habet: *Sicut S. Romana Eccleſia uſque nunc obſervat, panem integrum benedicit, & fractum ſingulis particulatim diſtribuit dicens: Accipite, & comedite, hoc eſt corpus meum.*

Labente tamen eodem Seculo XI. Panem Euchariſticum ad breviorem illam formam, quâ nunc Occidentales

Digitized by Google

les utuntur, redactum fuiſſe, evidens eſt ex teſtimonio Bernardi Conſtantienſis Presbyteri, qui circa ann. 1089. Ordinem Romanum illuſtravit notis; nec non ex Ernulpho Epiſcopo Roffenſi, qui obiit circa annum 1124. qui in Epiſt. ad Lambertum relatâ, *tom.* 2. ſpicilegii ſic loquitur: *Illi* (Apoſtoli) *panes quotidianos comederunt, nos in forma nummi panem accipimus.* Quo eodem ſeculo breviores hoſtias pro communicando populo admitteri cœpiſſe, cenſet Iuenin, *hiſt. Dogm. de Euchariſtia, q.* 2. *c.* 1. *a.* 3. ex quo ſupradicta deſumſimus.

DUBIUM IV.

An Panis Conſecrandus debeat eſſe Azymus?

§. I.

De Die, quâ Judæi Celebrare debebant Paſcha.

I. PRo huius dubii reſolutione duo ſunt ſtabilienda. Primum, quâ die Judæi ſecundùm legem deberent Paſcha celebrare: ſecundum, quâ die Chriſtus celebraverit Paſcha, quando in ultima cœnâ Euchariſtiam inſtituit. Ex hoc enim apparebit, an eam inſtituerit in azymo, an verò in fermentato.

Circa primum ergo ſciendum, Judæos menſibus lunaribus uſos fuiſſe; ac menſes computare ſecundùm lunas conſueviſſe: ita ut prima dies menſis eſſet prima dies lunæ, quæ *Neomenia* dicebatur. Initium verò anni ſumebant à prima lunâ, ſeu à novilunio propinquiori ad æquinoctium veris; & ab iſta incipiebat primus menſis anni, dictus *Nizan* correſpondens Martio noſtro, juxtà illud Exodi 12. v. 2. *Menſis iſte vobis principium menſium erit primus in menſibus annis.* Et hoc ideo, quia hoc menſe Deus à ſervitute Pharaonis Judæos eduxerat.

II. Sciendum inſuper, tres dierum differentias Judæos agnoviſſe, nimirum, legalium, naturalium, & artificialium. Legales incipiebant à veſpera unius diei ad veſperam ſubſequentis: & hi maximè in uſu erant apud ipſos, præſertim in legalibus obſervationibus, & Feſtis, juxta illud Levit. 23. v. 32. *A veſpera uſque ad veſperam celebrabitis Sabbata* (id eſt Feſta) *veſtra.* Quem morem adhuc ſervat Eccleſia in Feſtorum ſolemnitatibus, veſperis ad veſperas perdurantibus. Naturales (qui uſui erant apud Græcos, & Latinos) accipiebantur à mediâ nocte ad mediam noctem; vel, ut aliis placet, ab ortu Solis unius diei ad ortum Solis diei alterius. Dies autem artificiales, ſicut modò, comprehendebant tantùm illud ſpatium, quo lux Solis orbem noſtrum perfundit: quo pacto dies à nocte ſecernitur.

III. Sciendum tertiò, duas apud Hebræos fuiſſe celebritates. Unam Paſchatis, ſeu Tranſitus, in memoriam beneficii, quo Angelus vaſtator tranſiens per Ægyptum, & primogenitos Ægyptiorum interimens, ſolos Hebræos, quorum domorum poſtes ſanguine agni liniti erant, ſalvos reliquerat. Alteram Azymorum in recordationem alterius beneficii, quo eâdem nocte poſt interemtos Ægyptiorum primogenitos, Judæi adeo feſtinanter fugæ ſe dederunt; ut cùm non poſſent panes fermentare, azymos panes præproperè coxerint.

IV. Igitur Paſchatis celebratio lunâ quartadecimâ menſis primi ad veſperam, id eſt, ante occaſum Solis incipiebat celebrari. Poſt occaſum Solis incipiente jam lunâ quintadecimâ ſequebatur ſolemnitas azymorum, quæ ſeptem dies legales complectebatur: ita tamen, ut prima dies, & ſeptima eſſent ſolemniſſimæ: atque hiſce ſeptem diebus azymorum dictis, panis fermentatus in Hebræorum domibus non inveniebatur. Totum hoc legitur, Exodi 12. à 2. *Menſis iſte vobis principium menſium primus erit in menſibus anni.... Decimâ die menſis hujus tol-*

lat

Digitized by Google

lat unuſquiſque agnum per familias, & domos ſuas. v. 6. Et ſervabitis eum uſque ad quartamdecimam diem menſis hujus: Immolabitque eum univerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam.... Et edent carnes nocte illâ aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus..... Et comedetis feſtinanter: eſt enim Phaſe, ideſt, Tranſitus Domini..... Habebitis hunc diem in monumentum, & celebrabitis eam ſolemnem Domino in generationibus veſtris cultu ſempiterno. Septem diebus azyma comedetis. In die primo non erit fermentum in domibus veſtris.... à primo die uſque ad diem ſeptimum. Dies prima erit ſancta, atque ſolemnis, & dies ſeptima eâdem feſtivitate venerabilis: Nihil operis facietis in eis, exceptis iis, quæ ad veſcendum pertinent. Et v. 18. *Primo menſe quartadecimâ die menſis ad veſperam comedetis azyma, uſque ad diem vigeſimam primam ejuſdem menſis ad veſperam.*

V. Ex his ſupra laudatis verbis deduco: quòd licèt Paſcha celebrari inciperet ad veſperam diei decimæ quartæ ad veſperam; abſolvebatur tamen jam ingreſsâ die decimâ quintâ, quæ erat dies prima azymorum: & ſic conjungebantur ſimul Paſcha, & prima dies azymorum. Quod oſtendo. Nam celebratio Paſchatis includebat immolationem agni, ejuſdem aſſationem, & comeſtionem: ſed immolatio agni fiebat ad veſperam diei decimæ quartæ, ideſt, inclinante jam ad occaſum Sole: & quia non parum temporis inſumi debebat in immolatione, aſſatione, & comeſtione agni, comeſtio illius non poterat fieri, niſi poſt occaſum Solis; à quo occaſu incipiebat dies decima quinta, quæ erat prima dies azymorum, à quâ die Judæi ſolis azymis veſci poterant; ergo celebratio Paſchatis incipiebat quidem in fine diei decimæ quartæ, ſed decimâ quintâ jam inchoatâ abſolvebatur. Unde in Exodo verbis ſupra relatis, dum præcipitur immolatio agni, dicitur: *Immolabitque eum univerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam*, diei nempè decimæ quartæ. Dum verò præcipitur comeſtio ejuſdem, dicitur: *Et edent carnes nocte illâ aſſas igni*, nempe, die decimâ quintâ legali jam inchoatâ.

VI. Propterea advertit Maldonatus (& legitur apud Waltonum *in Bibliis Poliglottis*) quòd ubi in noſtris Vulgatis celebratio Paſchatis dicitur fieri ad *veſperam* diei decimæ quartæ; textus hebræus dicit: *Inter veſperam, & veſperam*. Duas enim veſperas diſtinguebant Hebræi. Primam ab horâ nonâ, ſeu tertiâ poſt meridiem, ſeu cùm, Sole vergente ad occaſum, aer palleſcere incipit, & hoc tempore agnus immolabatur: quâ horâ Chriſtus expiravit. Alteram ab occaſu Solis ſeu à ſextâ poſt meridiem, jam nocte inchoatâ; & hoc tempore agnus comedebatur, unde dicitur: *Et edent carnes nocte illâ*, quâ jam prima dies azymorum inceperat. Et hâc ratione Scriptura aliquando dicit, Paſcha celebrari die quartâ decimâ, aliquando primâ die Azymorum. Ut Matth 26. v. 17. Marci 14. v. 12. *Primâ die azymorum, quando Paſcha immolabant.* & Lucæ 22. v. 7. *Venit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha.*

§. II.

De Die, quâ Chriſtus ſuum Ultimum Paſcha Celebravit, & in qua Euchariſtiam inſtituit.

VII. OBſervandum eſt, quatuor circa hanc quæſtionem extare ſententias. Prima eſt Græcorum, qui aſſerunt, Chriſtum anno, quo mortuus eſt, agnum paſchalem non comediſſe die à lege præſcriptâ, ideſt, die decimâ quartâ in ſecundis veſperis; ſed die integrâ anticipaſſe; agnumque paſchalem comediſſe, nec non Euchariſtiam inſtituiſſe die decimâ tertiâ, quâ Judæis pane fermentato adhuc veſci licebat. Unde colligunt, Chriſtum in conficiendo Euchari-

chariſtiæ ſacramento uſum fuiſſe pane non azymo, ſed fermentato.

Altera fuit quorumdam, quos referunt Theophylactus, & Euthymius *in c. 26. Matth.* quos noviſſimè ſecutus eſt P. Lamy, contendentes, Chriſtum anno, quo in Crucem actus eſt, Paſcha non peregiſſe, nec agnum paſchalem comediſſe, ſed ſolùm Auguſtiſſimum Sacramentum inſtituiſſe in Cœna, quam habuit decimâ tertiâ die in ſecundis veſperis; & Cruci affixum fuiſſe die decimâ quartâ, quâ die ad veſperam ſecundùm legem immolari, & comedi debebat agnus paſchalis.

Tertia eſt aliquorum Recentiorum, inter quos recenſentur Paulus Burgenſis, Janſenius, Maldonatus, & noviſſimè P. Maduit, qui licèt fateantur, Chriſtum anno, quo paſſus eſt, paſchalem agnum comediſſe die Jovis, nempe, quartâ decimâ die in ſecundis veſperis, juxta Moſaicæ legis præſcriptum: cenſent tamen, Judæos eo anno Paſcha non celebraſſe eâdem die, quâ Chriſtus, ſed illud in ſequentem diem diſtuliſſe, ſeu in diem Veneris; quæ licèt eſſet dies decima quinta, tamen ex decreto Synedrii, quando Paſcha incipiebat in diem Jovis, & prima dies azymorum in diem Veneris; ne ſibi duo feſti dies immediatè ſuccederent, nempe, prima dies azymorum, & Sabbatum, cautum erat, ut Paſcha differretur ad diem Veneris, ſeu decimam quintam in veſpere, & Sabbatum immediatè ſequens eſſet ſimul prima dies azymorum.

Quarta tandem ſententia eſt omnium ferè Latinorum cum S. Thoma 3. *p. q.* 46. *a.* 9. *ad* 1. & *q.* 74. *a.* 4. qui docent, Chriſtum eo anno, quo paſſus eſt, Paſcha peregiſſe, agnumque paſchalem comediſſe eâdem die, quâ illum Judæi comedere debebant; nempe, quartâ decimâ lunâ primi menſis, in ſecundis veſperis. Cum his ergo

VIII. Dico primò. Chriſtus anno, quo paſſus eſt, celebravit Paſcha, & comedit agnum paſchalem, non autem ſolùm cœnam fecit, in qua Euchariſtiam inſtituit. Id conſtat ex *Matth. c. 26. Marco, c.* 14. & *Luca, c.* 22. Cùm enim Apoſtoli Chriſtum rogaſſent: *Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha?* Chriſtus oſtendit eis ubi pararent; & additur: *Et fecerunt Diſcipuli, ſicut conſtituit illis Jeſus, & paraverunt Paſcha.*

Nec valet reſponſio P. Lamy dicentis, Diſcipulos acceſſiſſe ad Chriſtum rogantes: *Ubi vis paremus?* & Paſcha de facto paraſſe, non in fine diei quartæ decimæ, ſed in principio ejuſdem, hoc eſt, poſt occaſum Solis diei tertiæ decimæ; & eodem veſpere Chriſtum in loco parato diſcubuiſſe, agnum tamen paſchalem non comediſſe: quia hic, non in exordio, ſed ſub finem diei quartæ decimæ debebat ſecundùm legem immolari, & comedi. Cum igitur Chriſtus ſub finem diei decimæ quartæ in Cruce pependerit; non potuit hoc anno legale Paſcha anteriori die paratum comedere, morte impeditus, ſed tantùm cœnam Euchariſticam peragere.

IX. Non inquam valet. Nam contra eſt primò. Quia Mathæus, Marcus, & Lucas diem, quâ diſcipuli acceſſerunt ad Chriſtum, ut pararent Paſcha, appellant primam diem azymorum, *In qua neceſſe erat occidi Paſcha: quando Paſcha immolabant* Judæi: ſed prima dies azymorum non à principio, ſed à fine diei decimæ quartæ incipiebat, ut omnes teſtantur: agnus itidem Paſchalis immolari, & occidi debebat ſub finem diei decimæ quartæ; ergo Diſcipuli non ſub initio, ſed ſub fine diei decimæ quartæ, acceſſerunt ad Jeſum ad parandum Paſcha. Miſſi ergo Petrus, & Joannes ad parandum Paſcha horâ circiter primâ poſt meridiem (non horâ ſextâ, ut putat P. Lamy) paraverunt agnum paſchalem circa horam ſextam immolandum, & ſucceſſivè comedendum. Quo parato, Evangeliſtæ confeſtim exhibent nobis Chriſtum diſcumbentem cum diſcipulis: *Et cùm facta eſſet hora diſcubuit, & duodecim cum*

eo, & *ait illis. Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum antequam patiar* (Lucæ 22. v. 14.) Quid ergo his ultimis verbis indicavit Chriſtus, niſi ſe manducaſſe paſchalem agnum, quem Diſcipuli paraverant? Non enim Diſcipuli juſſi parare agnum paſchalem, paraſſent communes cibos.

X. Secundò. Si Chriſtus, ut vidimus, primâ die azymorum hanc cœnam peregit, quando comedebatur agnus paſchalis, ſi juſſit, ut eum pararent, ſi diſcubuit cum eis: cur non comedit? Cur juſſit, ut pararent, ſi prævidebat, quòd morte præventus, non foret comeſturus? Cur juſſit, ut dicerent ei, apud quem cœnam erant paraturi: *Ubi eſt refectio mea, ubi Paſcha cum diſcipulis meis manducem?* (Marci 14. v. 14.) ſi poſtea non manducavit? ergo illi illuſit. Imò ſi juſſiſſet parari Paſcha, non eâ die, quâ Judæi, non permiſiſſet homo ille, ut Diſcipuli domi ſuæ pararent.

XI. Tertiò. Si Chriſtus non in fine decimæ quartæ diei, ſed in principio, hoc eſt, exeunte decimâ tertiâ Euchariſtiam inſtituit; eam non in azymo, ſed in fermentato inſtituit, ut volunt Græci: Judæi enim in principio decimæ quartæ diei, ſeu exeunte decimâ tertiâ pane fermentato adhuc utebantur, à quo ſolum abſtinere incipiebant exeunte decimâ quartâ: tunc enim dies azymorum incipiebant — Dicere autem cum P. Lamy, initio diei decimæ quartæ ædes Judaicas ab omni fermento fuiſſe expurgatas, gratis dicitur: quia ex Scriptura habetur, ſolis diebus azymorum, non ante, interdictum Judæis uſum fermentati. Nam, *Exodi* 12. v. 15. dicitur: *Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit* [f]*ermentum in domibus veſtris.* Quod ſi Chriſtus in fermentato conſecravit, quo argumento poſſumus Græcos evincere?

XII. Quartò. Si Chriſtus morte præventus eo anno non comedit agnum paſchalem, nec Apoſtoli eo anno illum comediſſent. Non enim credibile eſt, die decimâ quartâ ad veſperam, quâ Chriſtum ſupponit Lamy fuiſſe mortuum, potuiſſe Apoſtolos fervente adhuc Judæorum rabie diſperſos, in unum coire locum, vel ſeparatim, vel cum Judæis Paſcha peragere: violaſſent ergo Apoſtoli eo anno legem de Paſchate celebrando, pœnamque incurriſſent latam, *Num.* 9. v. 13.

XIII. Quintò. Opponitur hæc ſententia Patribus, tùm Latinis, tùm Græcis. Imò & Tridentino, *Seſſ.* 22. c. 1. ubi Traditioni perpetuæ Eccleſiæ Catholicæ inhærens: *Celebrato* (inquit) *veteri Paſchâ, quod in memoriam exitus de Ægypto multitudo filiorum Iſrael immolabat; novum inſtituit Paſcha, ipſum ab Eccleſia per Sacerdotes ſub ſignis viſibilibus immolandum &c.*

XIV. Dico ſecundò. Judæi eo anno, quo Chriſtus mortuus eſt, non diſtulerunt Paſcha ſuum ad diem quintam decimam primi menſis, ideſt, uſque ad veſperam feriæ ſextæ; ſed celebrarunt illud die à lege præſcriptâ, nempe, quartâ decimâ deſinente ad veſperam. Probo primò. Quia ſi eo anno, quo Chriſtus mortuus eſt, Judæi Paſcha diſtulerunt uſque ad veſperam diei quintæ decimæ; ergo tunc ſolùm cæpit prima dies, & conſequenter uſus azymorum; ergo Chriſtus, qui Paſcha ſuum celebravit die præcedente, nempe, die quartâ decimâ, non celebravit in azymo, ſed in fermentato. Quomodo igitur in hac opinione Latinus Doctor poterit arguere Græcos?

XV. Secundò. Si ſolùm quintâ decimâ die Judæi illo anno Paſcha celebrarunt; ergo agnus paſchalis, qui debebat priùs in templo Hieroſolymis immolari eâdem die, quâ manducabatur, non fuit immolatus, nec mactatus, niſi die quintâ decimâ; ergo Chriſtus qui ſecundùm hos Auctores pridie agnum comederat, comedit a-

gnum

Digitized by Google

gnum in templo non immolatum: dies enim immolationis, & mactationis à privato homine anticipari non poterat; ergo legem hoc facto violavit.

XVI. Tertiò. Offendiſſet Chriſtus Judæos, ſi differentibus ipſis Paſcha ſuum ad diem quintam decimam, ipſe celebraſſet ad veſperam diei quartæ decimæ; utpote operatus contra legem Synedrii, cui omnes Judæi, ceu legitimo Concilio parere tenebantur: indeque ipſum accuſare potuiſſent, ut infra dicetur.

XVII. Quartò. Ideo hujus ſententiæ Patroni aſſerunt, anno, quo Chriſtus mortuus eſt, diſtuliſſe Paſcha Judæos ad diem quintam decimam; ut hoc pacto prima azymorum dies, quæ apud Judæos feſtiva erat, incideret in Sabbatum, nec duo feſta immediatè ſibi ſuccederent: ſed hoc medio non effugiunt difficultatem; ergo &c. Minor probatur. Si anno, quo Chriſtus mortuus eſt, prima azymorum dies tranſlata eſt in Sabbatum; ſequitur quod ſeptima azymorum dies incideret in diem Veneris, & quod ſequenti Sabbato fuerit continuus; ergo cùm ſeptimus azymorum dies feſtus fuerit, per inde ac primus, ſequitur, duo feſta fuiſſe continua. Quid ergo reſpondebunt?

XVIII. Propterea hanc opinionem rejicit S. Th. 3. *p. q.* 46. *a.* 9. *ad* 1. his verbis: *Et ideo quidam dicunt, quòd Chriſtus die convenienti, ideſt, quarta decimâ lunâ Paſcha cum Diſcipulis ſuis manducavit*; demonſtrans, quòd uſque ad ultimum diem non erat contrarius legi, *ut Chryſoſt. dicit ſuper Matth.* (Hom. 82.) *ſed Judæi occupati circa procurationem mortis Chriſti, contra legem, celebrationem Paſchæ in craſtinum diſtulerunt ..... Sed nec iſtud videtur eſſe conſonum verbis Marci dicentis*: Primo die azymorum, quando Paſcha immolabant: *Simul ergo Chriſtus & Judæi vetus Paſcha celebraverunt*.

§. III.

Aſſertio Directa contra Græcos.

XIX. Dico tertiò. Chriſtus anno, quo mortuus eſt, non lunâ tertia decimâ deſinente, & quartâ decimâ inchoante celebravit Paſcha, & Euchariſtiam inſtituit; ſed lunâ quartâ decimâ deſinente, & quintâ decimâ inchoante, quo tempore non erat in domibus Hebræorum fermentatum: & conſequenter in Azymo conſecravit.

Probo. Chriſtus celebravit Paſcha primâ die azymorum ineunte: ſed initium primæ diei azymorum ducebatur ab occaſu Solis diei decimæ quartæ: quia Judæi, ut dictum eſt, legales dies ab occaſu Solis ad occaſum ducebant, quo tempore in eorum domibus fermentatum habere vetitum erat; ergo &c. Maj. prob. Teſtimonio trium Evangeliſtarum. Nam S. Matt. *c.* 26. *v.* 17. hæc habet: *Primâ autem die azymorum acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha?* Marcus, c. 14. v. 12. *Et primo die Azymorum quando Paſcha immolabant, dicunt ei Diſcipuli: Quo vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Paſcha?* Lucas, c. 22. v. 7. *Venit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha; & miſit Petrum, & Joannem dicens: Euntes parate nobis Paſcha, ut manducemus.* Ergo ex his Sole clarius apparet, Chriſtum cum Diſcipulis ſuis comediſſe Paſcha legale, ineunte jam ſolemnitate primæ diei azymorum; & eâ inſtante acceſſiſſe Diſcipulos ad eum, ut pararent Paſcha: quod contingere non poterat, niſi inclinante jam ad veſperam die quartâ decimâ, ut obſervatum eſt.

XX. Neque reponas cum Euthymio: Evangeliſtas vocare primum diem azymorum diem præcedentem, nempe decimam tertiam — Nam inprimis eſſet valde impropria locutio,

 ſicut

ſicut ſi quis ultimam diem bacchanalium vocaret primam diem Quadrageſimæ. Deinde dicunt: *Primâ die azymorum: quando immolabant Paſcha: in qua neceſſe erat occidi Paſcha.* Dies autem, in qua immolabant, in qua neceſſe erat occidi Paſcha, non erat tertia decima, ſed quarta decima inclinans ad veſperam. Rurſus dicit Lucas: *Venit autem dies azymorum.* Dies autem venire non dicitur, niſi cùm immediatè inſtat; quod ſolùm verificari poterat die quartâ decimâ vergente ad veſperam: in qua poſt Solis occaſum dies quintadecima, & prima azymorum incipiebat.

Multò minus audiendi ſunt Græcorum quidam, qui referente S. Thoma in 4. diſt. 11. q. 2. a. 2. quæſt. 3. *In tantam inſaniam proruperunt, ut dicerent, Evangeliſtas illos falſum ſcripſiſſe, & à Joanne fuiſſe correptos; qui ante diem Paſcha dicit Dominum cœnaſſe cum Diſcipulis. Sed quod hoc non contradicat, oſtendetur.*

XXI. Prob. ſecundò. Agnus Paſchalis, ut omnibus notum eſſe debet, juxta Legis præſcriptum immolari, & comedi debebat die decimâ quartâ primi menſis, in ſecundis veſperis; ergo Chriſtus hac die illum comedit eo etiam anno, quo paſſus eſt.

Conſ. prob. Primò. Credibile enim non eſt, Chriſtum, qui in omnibus legis Moſaicæ fuit zelantiſſimus cuſtos, voluiſſe in ſupremi Paſchatis celebratione eam tranſgredi, antevertendo diem legitimum. Secundò. Si hoc feciſſet, omni procul dubio Sacerdotes Judæorum, qui criminationum cauſas ad eum perdendum undique quærebant, ipſum ſuper hoc violatæ legis palam accuſaſſent; quod quidem à Juda proditore, qui à cœna ad ipſos diſceſſit, facilè reſcire potuiſſent: quod tamen Chriſto non objecerunt. Tertiò. Ille Pater familias, ad quem Chriſtus, ut Paſcha pararent Diſcipulos miſit, ſuum cænaculum certè non permiſiſſet: juſtè ſiquidem timuiſſet, ne intempeſtivâ illâ legis in re tàm gravi tranſgreſſione Judæorum odium in ſe concitaret. Tandem Chriſtus juſſit parari Paſcha ad inſtantiam Diſcipulorum: atqui diſcipuli, qui benè ſciebant tempus Paſcha celebrandi, non petiiſſent à Chriſto, ubi vellet parari Paſcha, niſi legitimum tempus inſtaret; ergo &c.

XXII. Similiter loquebatur Leo IX. *Epiſt. ad Michaelem Cerularium, Patriarcham Conſtant.* his verbis: *Qui non venerat ſolvere legem, ſed adimplere, juxta ipſius legis præceptum ex azymis, & vino vetus Paſcha adimplevit; & protinus ex azymis, & vino novum, ſicut apertè Lucas narrat, Diſcipulis tradidit. Neque enim totis octo diebus illis fermentatum apparebat in omnibus finibus Iſrael, & apud quemcumque inveniebatur peribat anima ejus de populo ſuo. Quod ſi in cœna Domini Jeſu apparuiſſet, aut ipſe, aut Diſcipuli ejus quoquo modo guſtaſſent; juſtè ſicut prævaricatores legis perirent. Nec ipſe Dominus diceret ſuis inſidiatoribus:* Quis ex vobis arguet me de peccato? *Nec eſſet opus falſos teſtes ad perdendum eum quærere, cùm hoc ſolo perderetur juſtè.*

§. IV.

Contraria Fundamenta.

XXIII. QUæ contra ſuperiores reſolutiones adduci ſolent, vel eò tendunt, ut oſtendant, Chriſtum eo anno, quo paſſus eſt, legale Paſcha non comediſſe; vel non eâdem die, quâ Judæi: & hoc dupliciter. Vel quia ipſe anteverterit eſum agni paſchalis comedendo illum die tertiâ decimâ, ut volunt Græci. Vel quia eo anno Judæi diſtulerint paſchalis agni eſum ad diem quintam decimam.

XXIV. Arguitur ergo primò. Si Chriſtus eo anno, quo mortuus eſt, legale Paſcha comediſſet; hoc feciſſet veſpere; quo habuit ultimam cœnam, in qua Euchariſtiam inſtituit:

ſed

ſed hoc non; ergo &c. Min. probat. primò. Cum Apoſtoli unâ cum Chriſto cœnam fecerunt, erat jam prima dies azymorum, ut Matthæus, Marcus, & Lucas ſupra allati teſtantur: ſed Paſcha juxta legem celebrari debebat ante primam diem azymorum; ergo &c. — Secundò. Agnus paſchalis ſecundum legem debebat à ſtantibus comedi: ſed Chriſtus in cœna non ſtetit, ſed recubuit cum Diſcipulis ſuis, ut habetur *Matth 26. v 20.* — Tertiò. Juxta legem agnus debebat adduci in domum decimâ die menſis: ſed Chriſtus non potuit id facere, cùm ipsâ die decimâ quartâ nec dum haberet locum paratum; ergo &c.

XXV. Reſpondeo, neg. min. Ad primam probationem dico, quòd, ut ſupra notatum eſt, dies decimus quartus, in cuius ſecundis veſperis debebat celebrari Paſcha, erat ſimul initium primæ diei azymorum, quæ poſt Solis occaſum incipiebat: & propterea vocatur prima dies azymorum, ideſt, ingrediens, quo tempore ut dictum eſt, agnus paſchalis comedebatur.

Ad ſecundam dico: vel diſcumbere ſignificare abſolutè accedere ad menſam, ſive ſtando, ſive non. Vel quòd Chriſtus, & Apoſtoli comederunt quidem agnum paſchalem ſtantes, ſed poſtea diſcubuerunt ad cœnam ordinariam: & de hac cœna loquitur Evangeliſta.

Ad tertiam dico, fuiſſe Hieroſolymis homines, qui hoſpitibus ex univerſa Judæa venientibus ad celebrandum Paſcha, parabant cænacula, agnos immolatos, & omnia neceſſaria; eaque illis præbebant, vel pretio, vel gratis.

XXVI. Dices primò. Hæc verba Chriſti ad Judam poſt abſolutam cœnam, Joan. 13. v. 27. *Quod facis fac citiùs,* fuerunt à quibuſdam ex Diſcipulis intellecta, ut per ea Chriſtus præceperit Judæ emere, quæ neceſſaria erant ad celebrandum Paſcha: atqui hoc non potuiſſent ſibi imaginari, ſi ante cœnam Paſcha celebraſſent; ergo de facto Paſcha non celebraverant. — Secundò. Non deſunt plurium Patrum monimenta aſſerentium, Chriſtum eo anno, quo paſſus eſt, Legale Paſcha non comediſſe.

XXVII. Reſpondeo ad primam inſtantiam, Apoſtolos ex verbis Chriſti ad Judam imaginatos fuiſſe ei præcepiſſe, non ut pararet neceſſaria ad agni paſchalis celebrationem (hoc enim jam præceperat Petro, & Joanni, ut ſupra vidimus; imò & ipſi agnum jam comederant) ſed, ut pararet ea quæ ad diem feſtum Paſchatis, ſeu primæ diei azymorum, & Sabbati ſubſequentis erant neceſſaria. Ut enim mox obſervatum eſt primâ die azymorum, ſeu Paſchatis cuique licitum erat ad feſtum neceſſaria, & ad Sabbatum ſubſequentem providere. Quare *Joann. citatus*, *v. 29.* dicit, putarunt: *Quod dixiſſet ei Jeſus: eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum;* non dicit ad celebrandum Paſcha.

XXVIII. Ad ſecundam, non eo inficias, aliquos fuiſſe Patres, præſertim Græcos, qui Chriſtum eo anno, quo paſſus eſt, Legale Paſcha prætermiſiſſe affirmarint: ſed nos non movent. Nimis enim ex verbis Evangelicis, & aliis Patribus apertè habetur oppoſitum. Conſtat enim, eâdem die, quâ Chriſtus cœnam inſtituit, Diſcipulos ad eum acceſſiſſe quærentes, ubi vellet ſibi parari Paſcha; & reſponſo à Chriſto eis dato locum deſignante, ad locum deſignatum acceſſiſſe: ex quo concluditur inibi Paſcha paratum comediſſe.

XXIX. Arguitur ſecundò. Chriſtus ad celebrandum Paſcha eo anno, quo mortuus eſt, diem à lege præſcriptum antevertit; nempe, Paſcha manducavit, & Euchariſtiam inſtituit die tertiâ decimâ Martii deſinente, quâ Judæi nondum azymo, ſed adhuc fermentato utebantur. Prob. ant. primo *Joannis 13. v. 1.* agens de lotione pedum, quæ immediatè cœnam Domini ſubſecuta eſt, ait: *Ante diem feſtum Paſchæ.*

Secun-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Secundò. Idem *Joannes*, *c.* 18. *v.* 28. aſſerit, Judæos die Veneris, quæ immediatè ſecuta fuit noctem, quâ Chriſtus Euchariſtiam inſtituit, nondum comediſſe Paſcha. Ait enim: *Erat mane: & ipſi non introjerunt in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha.* Ergo Chriſtus, qui eam manducaverat, diem ſtatutum anteverterat.

Tertiò. Dies Veneris, quâ Chriſtus crucifixus eſt, *Joan.* 19. *v.* 14. dicitur: *Paraſceve Paſcha*, ideſt, pridie ante Paſcha; ergo cùm Chriſtus crucifixus eſt, Judæi nondum Paſcha celebrarunt; ergo vel Judæi diſtulerunt, vel Chriſtus antevertit Paſchæ celebrationem.

Quartò. Diem Sabbati, quæ diem mortis Chriſti ſubſecuta eſt, vocat Joannes magnum. Ait enim c. 19. v. 31. *Erat magnus dies ille Sabbati.* At cur magna erat, niſi quia in eam conveniebant, & ſolemnitas Sabbati, & ſolemnitas Paſchalis, ſeu prima dies Azymorum?

XXX. Reſpondeo, neg. aſſumtum. Ad primam probationem dico, quòd cùm apud Judæos, ut ſupra obſervatum eſt, alii eſſent dies legales incipientes à veſpera unius diei, ad veſperam ſequentis; alii naturales, ab ortu Solis ad ortum, vel à media ad mediam noctem, qui etiam dies uſuales vocantur: optimè conciliatur Evangeliſta Joannes cum aliis tribus. Nam cùm alii tres Evangeliſtæ dicunt, Chriſtum ultimam cœnam habuiſſe primâ die azymorum, ſumunt diem pro die legali: primus enim dies legalis azymorum incipiebat à ſecundo veſpere diei quartæ decimæ primi menſis, poſt occaſum Solis. Dum verò Joannes ait, Chriſtum cœnam habuiſſe ante diem feſtum Paſchæ, ſumit diem pro die naturali, & more communi; ſecundùm quem dies craſtinus ſolùm incipit, vel à media nocte, vel ab ortu Solis. Cùm ergo Chriſtus cœnam fecerit in veſpere, & poſt occaſum Solis diei quartæ decimæ, ſed ante mediam noctem, & ortum Solis diei quintæ decimæ; potuit Joannes dicere, quòd eam fecit ante diem feſtum Paſchæ, ideſt, ante primam diem azymorum, ſumendo diem pro die naturali: & alii tres Evangeliſtæ potuerunt dicere, quòd eam fecit primâ die azymorum, ſumentes diem pro die legali. Unde S. Tho. 3. *p.* *q.* 46. *a.* 9. *ad* 1. ait: *Eundem diem, quem Joannes nominat ante diem feſtum Paſcha, propter diſtinctionem naturalem dierum, Matthæus nominat primum diem azymorum; quia ſecundùm ritum Judaicæ feſtivitatis ſolemnitas incipiebat à veſpera præcedentis diei.* Eoſdem autem Evangeliſtas, qui in citatis locis diem legalem uſurparunt, alibi diem naturalem adhibuiſſe conſtat: tùm ex Lucæ 23. v. 54. *Et dies erat paraſceves, & Sabbatum illuceſcebat.* Ubi loquitur de die naturali: nam dies legalis paraſceves deſiiſſet præcedenti die ſub veſperam; & tunc dies legalis Sabbati incæpiſſet. Tùm ex Marci c. 15. v. 42. *Et cùm jam ſerò eſſet factum (quia erat paraſceve, quod eſt antè Sabbatum) venit Joſeph ab Arimathæa &c.* Et tamen illud *Serò* legaliter non erat ampliùs paraſceve, ſed initium Sabbati. Erat ergo Paraſceve naturaliter, ſecundùm quem modùm, Sabbatum ſolum in ortu Solis inchoabat.

XXXI. Ad ſecundam dico, ly *Paſcha* ex uſu Scripturæ non ſemper agnum Paſchalem ſignificare; ſed aliquando etiam alias victimas, quas diebus azymorum immolabant, & quibus veſci poterant. De quibus *Deuteron.* 16. *v.* 2. dicitur: *Immolabiſque Phaſe* (ideſt Paſcha) *Domino Deo tuo de ovibus, & de bobus.* Vel ut ait S. Tho. citatus: cum *Dicitur, eos comeſturos eſſe Paſcha in quintâ decimâ lunâ, intelligendum eſt, quòd ibi Paſcha non dicitur agnus paſchalis, qui immolatus fuerat decimâ quartâ lunâ; ſed dicitur cibus paſchalis, ideſt, azymi panes quos oportebat comedi à mundis. Unde Chryſoſt.* (Homil. 82.

in

in Joan.) *aliam expoſitionem ponit: quòd Paſcha poteſt accipi pro toto feſto Judæorum, quod ſeptem diebus agebatur*. Idque colligitur ex *Actibus Ap.* ubi *c.* 12. *v.* 3. & 4. S. Lucas narrat, quòd Herodes captum Petrum detruſit in carcerem, *Volens poſt Paſcha producere eum populo*. Quid autem per *Paſcha* intelligat, S. Lucas aperit, ibidem dicens: *Erant autem dies azymorum*. Ex quo patet, omnes ſeptem azymorum dies ſub nomine Paſchatis comprehendi. Hinc

XXXII. Ad tertiam dico, diem Veneris, quæ fuit quinta decima lunæ, vocari à Joanne *Paraſceve Paſcha*: non quia eſſet præparatio ad eſum agni paſchalis; ſed dies Paſchatis, ſeu prima dies azymorum, quæ erat præparatio ad Sabbatum. Ita enim intelligendum eſſe S. Joannem apparet, ſi conferatur cum verbis aliorum Evangeliſtarum, hanc ipſam temporis circumſtantiam exprimentium. Marcus enim c. 15. v. 42. *Erat* (inquit) *paraſceve, quod eſt ante Sabbatum*: & Lucas c. 23 v. 54. *Et dies erat paraſceves, & Sabbatum illuceſcebat*. Poterat autem illa dies vocari *paraſceve Paſcha*. Tùm quia erat paraſceve, id eſt præparatio ad Sabbatum, & ſimul prima dies Paſchatis ſeu azymorum: tùm quia, ut vidimus, ſinguli azymorum dies nomine Paſchatis inſigniri conſueverant. Joannem autem de paraſceve ad Sabbatum, non verò ad Paſcha, fuiſſe locutum, fidem facit ipſe inferiùs dicens c. 19. v. 31. *Quoniam paraſceve erat, ut non remanerent in Cruce corpora Sabbato: erat enim magnus dies ille Sabbati*. Et meritò. Nam paraſceve, pro die Paſchatis, nullum legitur in Scriptura fuiſſe inſtitutum: quia licèt eſſet ſolemnis, ipſo tamen Paſchatis die licebat Judæis cibos, & alia ad victum neceſſaria parare, quod Sabbato non licebat; ergo dari quidem debuit dies paraſceves, id eſt, præparatorius ad Sabbatum, ſed non ad Paſcha.

XXXIII. Ad quartam dico, diem illum Sabbati ſubſequentem mortem Chriſti vocari *Magnum*; non quia Paſcha, ſeu prima dies azymorum in illum diem eo anno concurreret, vel translatam eſſet: ſed vocabatur magnus, quia erat immediatè ſequens feſtum Paſchatis, ſeu primam diem azymorum, & clauſum intra ſeptem azymorum dies, ac proinde majori ſolemnitate celebrabatur.

XXXIV. Tertiò arguitur. Si Chriſtus Paſcha, & cœnam Euchariſticam inſtituiſſet lunâ quartâ decimâ in ſecundis veſperis; cùm ſequenti die traditus fuerit, ſequeretur, eum in die feſto, nempe primâ die azymorum in Crucem actum fuiſſe: ſed hoc ſtare nequit; ergo &c.

Min. prob. primò. Quia in Concilio Judaico circa Chriſti occiſionem à Caipha initio ſtatutum fuerat, *Matt.* 26. *v.* 5. & *Marci* 14. ne in die feſto teneretur: *Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in Populo*.

Secundò. Eâ die, quâ Chriſtus occiſus eſt, multa legimus facta à viris piis, quæ in die feſto fieri non potuiſſent. Joſeph enim Arimathæus emit ſindonem, quâ Corpus Chriſti involveret. SS. Mulieres emerunt aromata, & unguentum, quo illud ungerent. Simon Cyrenæus veniens de villa Crucem portavit. Quæ omnia die primâ azymorum ſolemniſſimâ fieri non potuiſſent; neque enim inveniſſent, qui talia venderent.

Tertiò. Diebus feſtis non licebat Judæis accuſare, & jus dicere, atque exercere alias actiones forenſes: Præſides autem, licèt Gentiles, in his legi Judæorum ſe conformabant.

XXXV. Reſpondeo, co. maj. neg. min. Ad primam probat. dico, ſtatutum quidem fuiſſe in illo impio Concilio, Chriſtum non comprehendendum, aut occidendum in die feſto; non ob reverentiam feſti, aut quia putarent, id non licere, ſed ob timorem tumultus in populo, cui Chriſtus erat acceptus; maximè cùm eâ die in-

ingens fieret concurſus populi. Verùm cum Judas ſpopondiſſet, ſe noctu, ac ſinè tumultu traditurum Chriſtum; timore depoſito conſilium mutavere, & oblatam occaſionem acceptantes, Chriſtum eâ nocte comprehenderunt; & die ſequenti concitato adversùs eum populo extorſerunt à Pilato, ut Chriſtum crucifigeret.

XXXVI. Ad ſecundam dico, non fuiſſe prohibitum Judæis diebus feſtis mortuos ſepelire, & alia pietatis opera circa illorum cadavera exercere. Colligitur præcipuè ex *Tobiæ*, *c.* 2. *à v.* 1. ubi legitur: *Cum eſſet dies feſtus Domini*, & nuntiatum illi eſſet, *Unum ex filiis Iſrael jugulatum jacere in platea..... relinquens prandium jejunus acceſſit ad corpus, tollenſque illud portavit ad domum ſuam occultè, ut dum Sol occubuiſſet, cautè ſepeliret eum.* Potuit ergo Joſeph, etſi in die feſto, corpus Chriſti è Cruce deponere, & ſepelire. Præſertim quia Deus, *Deuteron.* 21. *v.* 23. præceperat, ut qui appenſus fuerat in patibulo, ſepeliretur eâdem die. — Dici etiam poteſt, primum diem azymorum, & ultimum, eſſe quidem dies feſtos; non tamen in illis rigoroſam ab opere ceſſationem exigi, ut in Sabbatis; & ut ſicut parare poterant cibos, ita parare non poſſent ea, quæ pietatis officia erant: imò hæc ſolliciti fuerunt parare illâ die, quia inſtabat magnus Sabbatus, quo parare non potuiſſent, & Chriſtum ſepelire. Ideoque illo die, licèt feſto, mulieres emere potuerunt aromata, & Joſeph mercari ſindonem — Quod verò tangit Simonem Cirenæum, SS. PP. Auguſtinus, Hilarius, & Leo eum putarunt Gentilem. Sed ſi, ut alii volunt, fuerit Judæus; dicendum, Crucem cum Chriſto portaſſe non volentem, ſed angariatum, & coactum violentiâ militum Romanorum.

XXXVII. Ad tertiam dicit Abulenſis, nullibi in Scripturis legi vetitum Judæis, die primo azymorum accuſare, jus dicere, ſententiam pronuntiare: & ideo, quando noluerunt Chriſtum die feſto comprehendere, non adduxerunt pro cauſa, quia vetitum eſſet, ſed quia timebant plebem. — Aliter dici poteſt, quòd licèt eis vetitum eſſet tali die judicia exercere; Principes tamen Sacerdotum, vel legem interpretantes, vel ſcienter tranſgredientes, arbitrati ſunt, Chriſtum ea die capere, & occidere, ne tota gens periret: ſicut etiam die Sabbati fecerunt aliqua, quæ eis non licebant, nempe, acceptâ cuſtodiâ à Pilato accedere ad ſepulcrum, & poſitis cuſtodibus, illud ſigillo munire.

XXXVIII. Quartò arguitur. Anno, quo Chriſtus paſſus eſt, dies Pentecoſtes incidit in diem Dominicum, ſeu in diem Solis, ut Eccleſiæ traditione compertum eſt: at ſi Chriſtus lunâ quartâ decimâ deſinente, cœnam paſchalem habuiſſet, non in diem Solis, ſeu Dominicæ incidiſſet, ſed in diem Sabbati; ergo &c. Min. prob. dies Pentecoſtes à Judæis celebrabatur die quinquageſimo à ſecunda die azymorum, ut patet *Deutoron.* 16. at ſi dies Sabbati, qui immediatè mortem Chriſti ſecutus fuit ſecundùm nos fuiſſet ſecunda dies azymorum; dies quinquageſimus non incidiſſet in diem Dominicum, ſed in diem Sabbati, ut ſupputanti patebit; ergo ſecunda dies azymorum non incidit in Sabbatum eo anno, quo Chriſtus mortuus eſt, ſed potiùs in diem Dominicum; ergo prima dies azymorum non fuit dies Veneris, in quo Chriſtus mortuus eſt, ſed dies Sabbati ſequens: & conſequenter, cùm Chriſtus pridie quàm pateretur celebravit cœnam, eam non celebravit ineunte primâ die azymorum, ſed die antecedenti, nempe tertiâ decimâ lunâ.

XXXIX. Reſpondeo, ma. non eſſe prorſus certam. Nam ſi excipias S. Clementis Conſtitutiones, & *Serm.* 154. *de tempore S. Auguſtini*, quæ ſcripta ut legitima non admittuntur; nemo, qui id afferat, citatur antiquior S. Leone, qui rexit Eccleſiam ſeculo ultra dimidium quinto.

Secundò. Reſpondeo, omiſſâ maj. neg. min. Quando enim ſecunda azymorum dies incidebat in Sabbatum, ſolemne erat Judæis quinquaginta dies ad Pentecoſtem numerare, non à ſecunda azymorum die, ſed à tertia. Et ratio eſt. Quia, ut habetur, *Deuteron. 16. v. 9.* dies ad Pentecoſtem numerari debebant ab illa die, quâ primò falcem in ſegetem mittebant: *Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die, quâ falcem in ſegetem miſeris:* cujus manipulus eâdem die offerri debebat, ut habetur, *Levit. 23.* Cùmque quando ſecunda azymorum dies incidebat in Sabbatum, non liceret Judæis falcem mittere in ſegetem: ideo eo anno, ut accidit in eo, quo Chriſtus mortuus eſt, non à ſecunda, ſed à tertia azymorum die ſeptem hebdomadæ computari debebant.

Addunt alii: quòd quinquaginta dies ad Pentecoſtem numerari debebant à ſecunda die azymorum, in qua offerebatur manipulus, non incluſivè, ſed excluſivè; ita ut ſenſus fiat: poſt ſecundum diem azymorum in quo oblatus erat manipulus, inciperent numerari ſeptem hebdomadæ ad Pentecoſtem. Et hoc indicari videtur, Levit. 23. v. 15. *Numerabitis ergo ab altero die Sabbati* (ideſt ſeptimanæ) *in quo obtuliſtis manipulum primitiarum, ſeptem hebdomadas plenas.* Quibus apparet, quòd ſupputatio dierum quinquaginta ad Pentecoſtem ſemper à tertia die azymorum incipiebat; ita ut die ſecundâ fieret oblatio manipuli, & die tertiâ ſeptem hebdomades inchoarentur.

XL. Quintò arguitur. Agnus paſchalis typus fuit mortis Chriſti, qui tanquam verus agnus immolari debebat: ſed agnus paſchalis immolabatur, & comedebatur die quartâ decima primi menſis deſinente; ergo Chriſtus eâdem die mortuus eſt: & ſic, vel non celebravit legale Paſcha, vel anticipavit, vel Judæi diſtulerunt.

XLI. Reſpondeo, neg. conſ. non minus enim figura erat agnus paſchalis Chriſti in Euchariſtia immolati, quàm Chriſti immolati in Cruce: ab ea enim immolatio in Cruce ſumſit exordium. Unde Beda à S. Th. relatus, 3. p. q. 46. a. 9. ad 1. *Licèt* (inquit) *Chriſtus ſit crucifixus ſequenti die* (hoc eſt quintâ decimâ lunâ) *tamen nocte, quâ Agnus immolabatur, corporis, ſanguiniſque ſui diſcipulis tradens myſteria celebranda, & à Judæis tentus, ac ligatus ipſius immolationis, hoc eſt, Paſſionis ſuæ ſacravit exordium.*

XLII. Sed dices. Chriſti mortem fuiſſe lunâ quartâ decimâ docet Traditio. Irenæus enim, *l. 4. c. 10.* (aliàs 23.) diem mortis Chriſti lunæ quartæ decimæ conſignat, dicens, eum morte ſuâ Paſcha adimpleviſſe. Idem S. Epiphanius, *hæreſi* 50. & S. Joann. Chryſoſt. *Hom. 82. in Joann.* aſſerit, Chriſtum præveniſſe unum diem in cœna manducandâ, ut die paraſceves moreretur, quando etiam olim, erat Paſcha. Et ex Latinis S. Aug. *Tract. 120. in Joann.* ſcribit, acceleratam fuiſſe Domini ſepulturam, propter paraſcevem Judæorum; quòd eâ nocte *Cœnam puram* comeſturi eſſent. Nondum igitur eâ die, quâ Chriſtus mortuus eſt, paſchalem cœnam fecerant Judæi.

XLIII. Reſpondeo, neg. abſolutè ant. Nam ſi Traditio id docuiſſet, invictum argumentum habuiſſent Patres contra Quartodecimanos. Contendebant enim iſti, ideo Chriſtianos teneri celebrare Paſchâ lunâ quartâ decimâ Martii, quâcumque die incidiſſet; quia ea die Chriſtus celebravit ſuum: at ſi Chriſtus non eâ die, ſed præcedente ſuum celebraſſet Paſcha, debuiſſent Patres oſtendere falſum eſſe eorum ſuppoſitum; quia Chriſtus non lunâ quartâ decimâ, ſed tertia decimâ Paſcha ſuum celebravit: quod tamen nemo, nec Victor Papa, nec Nicænum primum, à quo proſcripti ſunt, contra eos produxit. Signum igitur eſt, perſuaſum fuiſſe Patribus, quartodecimanos in hoc falſum non dicere.

Neque allati Patres contrarium ſentiunt. Nam Irenæus non dicit, Chriſtum lunâ quartâ decimâ aſſum; ſed omnia, quæ ſtatuta fuerant de agno paſchali, veritatem habuiſſe in Chriſto: quod verificatur, etſi lunâ quartâ decimâ cœnam fecerit. Quia Paſcha à quartâ decimâ quidem lunâ incipiebat; ſed ejus ſolemnitas totâ quintâ decimâ perdurabat.

Epiphanius non loquitur de immolatione Chriſti in ſe, ſed in typo, nempe, agno paſchali: & hoc unum aſſerit, oportuiſſe (non Chriſtum) ſed agnum, quo Chriſtus adumbrabatur, immolari lunâ quartâ decimâ ad veſperam.

Chryſoſtomus autem citato loco dicit, Chriſtum præveniſſe unum diem; quia fortè prævenit, non diem, quâ populus Judaicus ex præſcripto legis manducavit Paſcha; nam, *Homil.* 81. & 85. *in Matth.* expreſsè aſſerit, Chriſtum die per legem præſcriptâ agnum paſchalem manducaſſe; ſed diem, quâ illum manducaverunt Sacerdotes. Putavit enim fortè Chryſoſtomus, Sacerdotes neci Chriſti inhiantes eſum paſchatis diſtuliſſe: cùm tamen Chriſtus ſicut & reliquus populus, ſtatâ die comediſſent.

Auguſtinus verò *Cœna pura* nomine non ſumſit agnum paſchalem, ſed cœnam quandam ſolemnem, quâ Judæi in Sabbati pervigilio ad veſperam ſe reficere ſolebant. Quæ ideo dicebatur cœna pura; quia juxta legis præſcriptum puros veſtimentis cibis, corporibus, & animis eſſe deceret, qui Sabbatum ſequens celebraturi eſſent. De qua Irenæus, *l.* 1. *c.* 14.) aliàs 10.)

XLIV. Arguitur denique. Hebræi in exitu de Ægypto non manducarunt agnum paſchalem lunâ quartâ decimâ ad veſperam, ſed lunâ tertiâ decimâ exeunte. Nam cùm, ut legimus, *Exodi* 12. profecti ex Ægypto fuerint die quintâ decimâ illuceſcente; ſi die quartâ decimâ in veſpere agnum comediſſent, vix intelligi poſſet, quòd in tàm anguſto temporis ſpatio, à veſpere unius ad diluculum diei ſequentis, congregari potuerint in unum locum: erant enim ſexcenta millia bellatorum, præter ſenes, mulieres, parvulos, & promiſcuum vulgus: maximè quia eodem cap. vetuerat Moyſes, ne ullus egrederetur ab oſtio domus ſuæ uſque mane; ergo veroſimilius eſt, comediſſe agnum die tertiâ decimâ deſinente, ac per diem quartam decimam integram ſe ad iter accinxiſſe, dona ab Ægyptiis accepiſſe; & tandem Ægyptiorum ſpoliis onuſtos, die quintâ decimâ illuceſcente, urgentibus Ægyptiis itineri ſe dediſſe.

XLV. Reſpondeo tamen, neg. aſſumtum. Etenim agnum immolatum, & comeſtum fuiſſe lunâ quartadecimâ ad veſperam nimis aperte dicitur, *Exodi* 12. Modus etiam manducationis hoc teſtatur. Non enim ad menſam ſedentes, ſed ſtantes, calceatis pedibus, baculos tenentes, accincti renibus manducare juſſi fuerunt, more eorum, qui jamjam iter ſunt arrepturi. Ad quid autem tanta feſtinatio, ſi integra dies illis ſuppetiiſſet ad iter? Quomodo autem innumera Judæorum multitudo tàm anguſto temporis ſpatio potuerit congregari, facile conſpiciet, qui advertet, eos retroactis diebus fuiſſe à Moyſe præmonitos, ut ſe ad iter pararent; ideoque temporis anguſtias diligentiâ ſuppleviſſe. Licèt autem juſſi eſſent Hebræi totâ nocte concluſi domi manere; hoc tamen implere non potuiſſe: nam urgentibus Ægyptiis, ut exirent, ſuorum primogenitorum clade attritis, etiam noctu egredi è domibus compulſi fuere; ſicque in locum à Moyſe indictum convolare potuerunt.

Igitur ex dictis ſatis ſuperque conſtat, Chriſtum Euchariſtiam, non in fermentato, ſed in azymo inſtituiſſe; cui Eccleſia Latina in azymo conſecrans conformatur. Verùm quia Græca Eccleſia adhuc in fermentato conſecrat, varia ſuperſunt inquirenda: quod ſequenti Dubio præſtabimus.

DU-

DUBIUM V.

An in Fermentato, & Azymo Pane valeat Conſecratio?

§. I.

Oſtenditur valere in utroque.

I. MIchael Cærularius, ſeculo XI. in Latinos furore percitus ſcripſit, non illicitam modò, ſed & irritam eſſe conſecrationem in azymo; Latinos proinde per irriſionem *Azymitas* vocans. Id conſtat ex duplici ejus epiſtola: unâ ad Joannem Thranenſem in Apulia Epiſcopum: alterâ ad Petrum Antiochenum Patriarcham. Hunc Leo Papa IX. qui tunc Eccleſiæ Catholicæ præerat, & Humbertus Cardinalis egregiè confutarunt. Humberti, *Dialogum Tomo XI.* Annalium ad calcem refert Baronius. Seculo autem XVI. Hieremias Pſeudo Patriarcha Conſtantinop. in Cenſura Confeſſ. Auguſtanæ contendit, irritam eſſe benedictionem in azymo.

II. Dico tamen. Valet conſecratio ſive in pane azymo, ſive in fermentato. Ita ſentit Leo IX laudatus, qui propterea Cærularium redarguit quòd Latinos Conſtantinopoli morantes non permitteret conſecrare in azymo, ſecundùm ritum ſuę Eccleſiæ; quando Latini id non facerent in Græcos Romæ exiſtentes. Hinc in hiſtoria Conc. Lugdunenſis II. ſub Gregorio X. cui Synodo Græci cum Latinis adfuerunt, refertur, quòd Græci permiſſi ſunt in Eccleſia Sancti Joanis celebrare in fermentato, adſtantibus Latinis. Non permiſiſſent autem, ſi conſecratio in fermentato non valeret. Hæc veritas in Concilio Florentino ſtatuta eſt his verbis: *Definimus, in azymo, ſive in fermentato pane triticeo Chriſti corpus veraciter confici.*

III. Probatur autem. Nam quòd valeat conſecratio in pane azymo, conſtat ex Dubio præcedente; ubi oſtendimus Chriſtum in azymo conſecraſſe. Quòd autem etiam in fermentato valeat probo. Ut conſecratio valeat, debet fieri in pane triticeo, ut dictum eſt: ſed panis, ſive azymus ſit, ſive fermentatus, ſemper eſt quoad ſubſtantiam panis triticeus; ergo &c. Unde S. Tho. 3. p. q. 74. a. 4. ait: *Circa materiam hujus ſacramenti duo poſſunt conſiderari: ſcilicet, quid ſit neceſſarium, & quid conveniens. Neceſſarium quidem eſt, ut ſit panis triticeus .... Sine quo non perficitur ſacramentum. Non eſt autem de neceſſitate ſacramenti, quòd ſit azymus, vel fermentatus, quia in utroque confici poteſt. Conveniens autem eſt, ut unuſquiſque ſervet ritum ſuæ Eccleſiæ in ſacramenti adminiſtratione.*

IV. Sed objiciunt Græci, conſecrationem in azimo non eſſe in vero pane, ideoque non valere, primò. Quia panis dicitur *Artos* à verbo *Attollo*: ideoque debet eſſe à fermentato elevatus — Secundò. Conſecratio debet fieri in pane communi; hic autem eſt panis fermentatus.

V. Sed reſpondeo ad primum, ex nominis etymologia nihil concludi pro ſubſtantia rei: nomina enim ad ſubſtantiam quidem ſignificandam ſunt impoſita; ſed plerumque ab accidendentali rei conditione, ſeu proprietate ſumuntur. Addo: panem dici *Artos*, non quòd per fermentum elevetur; ſed potiùs quòd elevet naturam, eam in corpore nutriendo.

Ad ſecundum dico, conſecrationem faciendam eſſe in pane, qui erat communis, quando Chriſtus hoc ſacramentum inſtituit: tunc autem panis communis erat azymus, non fermentatus, ut oſtenſum eſt. Deinde quòd azymus, vel fermentatus ſit; illum panem à ratione communi panis non extrahit. Nam *Levit.* 7. *v.* 12. & 13. panes dicuntur, tàm qui ſinè fermento ſunt, quàm qui cum fermento. Et *Lucæ ultimo v.* 30. dicitur, quòd Jeſus coram duobus diſcipulis in caſtello Emmaus accepit *Panem*; qui tamen

cùm eſſet ſecunda dies azymorum, azymus erat, non fermentatus.

VI. Quod ſi quæras: An Eccleſia Græca ſemper adhibuerit panem fermentatum, & Latina ſemper azymum uſurpaverit?

Circa hoc varii ſunt Auctores. Sanctus Thomas, *in 4. diſt. 11. q. 2. a. 2. qu. 3.* ſentit, ab initio Apoſtolos, & totam Eccleſiam conſecraſſe in azymo. Poſtea vero inſurgente Ebionitarum hæreſi, *Qui dicebant, ſimul cum Evangelio Legalia obſervanda; Sancti Patres, ne eis conſentire viderentur, voluerunt ad tempus, inſtinctu Spiritus Sancti; ex fermentato confici ſacramentum. Poſtea ceſſante illâ hæreſi, Eccleſia Romana ad priſtinum morem rediit. Græci autem ſervare voluerunt morem ad tempus à Patribus introductum, ulterius addentes, non poſſe confici, niſi de fermentato.*

His S. Thomæ dictis quoad eam partem, quâ aſſerit ab initio Eccleſiæ Græcos etiam uſos fuiſſe azymis, refragantur recentiores Eruditi: ajunt enim, hujus Traditionis nullum eſſe teſtem, nullum Concilium, nullum Pontificem: imò inveriſimile videri, quòd Patres derelinquendum, etiam ad tempus, duxerint id, quod ab Apoſtolis, ut à Chriſto factum, acceperant. Cenſent igitur, Græcos, ſeu Orientales ſemper fermentato uſos fuiſſe; cùm Patres Græci panem conſecrandum vocarint ſemper panem communem, uſitatum &c. Et contra eos, qui azymis utuntur, appoſuerint ſemper antiquum morem. Sed quidquid ſit de Græcis.

VII. Quoad Eccleſiam Latinam, cenſent multi, eam non ſemper azymis uſam fuiſſe. Imò quidam (ut Sirmondus) volunt, Eccleſiam Latinam, & Græcam per novem priora ſecula ſolùm fermentatum panem conſecraſſe; & azymorum uſum ſolùm irrepſiſſe eo tempore, quod à Photiano ſchiſmate ad Cærularium efluxit, nempe, ab anno 886. ad annum 1053. Aliis verò placet, utrumque panem indiſcriminatim per ſex priora ſecula etiam à Latinis uſurpatum fuiſſe; & ſolùm poſt octavum ſæculum azymum remanſiſſe. Veroſimile enim eſt, Apoſtolos poſt Chriſti Aſcenſionem fermentatum ſæpiùs adhibuiſſe; cùm furtim urgente perſecutione myſteriis quotidie operam dabant; & ut habetur *Act. 2. v. 42.* fideles erant communicantes cum eis *In fractione panis.* Nec enim in promptu eſſe poterant tot azymi panes, qui tantæ multitudini ſufficere poſſent. Hoc idem factum par eſt credere, urgentibus aliis perſecutionibus; cùm in antris Euchariſtiam conficere cogebantur. Oblationes etiam, quas fidèles quarto, quinto, & ſexto ſeculo mos erat afferre iis, qui ad Synaxes conveniebant, nimirùm, panem, & vinum: illum etiam, quem è Diaconorum manibus receptum ad privatas domos deferebant; ut cum facilis ad Templum aditus eſſe non poterat, eo domi quotidie ſe reficerent, azymum panem non fuiſſe, ſed communem ac fermentatum, credibile eſt. Hæc licèt probabilia ſint, mirè tamen confirmant uſum tùm azymi, tùm fermentati indiſcriminatim validam ſemper confeciſſe conſecrationem; quidquid obſtrepant Græci.

§. II.

Quis convenientior Uſus.

VIII. Dico. Ritus Eccleſiæ Orientalis conſecrandi in fermentato rationabilis quidem eſt: ſed ritus Eccleſiæ Occidentalis conſecrantis in azymo convenientior ac rationabilior eſt. Prima pars probatur. Græci conficiunt in fermentato ſuis rationibus ducti. Primò: quia putant, Chriſtum in fermentato Euchariſtiam conſecraſſe, ut ſupra retulimus. Secundò: ut hoc oſtendant, quantum deteſtentur Judaizantes, & Ebionitas, qui legem cum Evangelio miſcebant; dum nec azymorum uſum cum Judæis com-

communem habere volunt. Tertiò: ut ſignificent, Chriſtum induiſſe carnem mortalem, & miſeram, velut quoddam miſeriæ fermentum.

IX. Secunda verò pars prob. primò. Quia ut Dub. præcedente oſtendimus, probabilius eſt, Chriſtum in azymo conſecraſſe. Secundò: quia azymus meliùs ſignificat corpus Chriſti, quod ſinè corruptione conceptum eſt. Tertiò: quia hoc magis competit ſinceritati fidelium, quæ ad dignam hujus ſacramenti manducationem neceſſaria eſt, ſecundum illud, 1. Cor. 5. v. 7. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaque epulemur ..... In azymis ſinceritatis, & veritatis*. Ita S. Tho. 3. *p. q.* 74. *a.* 4. Unde S. Anſelmus in reſponſ. ad Walerannum c. 2. *Apertiſſimum* (inquit) *eſt, quia meliùs ſacrificatur de azymo, quàm de fermentato. Tùm quia valde aptiùs, & puriùs, & diligentiùs fit. Tùm quia Dominus hoc fecit*. Videndus eſt Innocentius III. *l.* 4. *de Myſteriis Miſſæ*, *c.* 4.

X. Hinc ad rationes Græcorum reſpondetur. Ad primam enim ex dictis conſtat, Chriſtum conſecraſſe in azymo. — Ad ſecundam dicit S. Tho. laudatus, ad 2. *Quòd conficientes ex azymo non intendunt cæremonias legis ſervare, ſed confirmare ſe inſtitutioni Chriſti: & ideo non judaizant. Alioquin & celebrantes in pane fermentato judaizarent: quia Judæi panes primitiarum fermentatos offerebant* — Ad tertiam dico, Chriſtum habuiſſe quidem carnem mortalem, & miſeram, ſed ſine fermento corruptionis conceptam; ideoque meliùs azymis ſignificantibus puritatem repræſentatur.

XI. Nec dicas, panem fermentatum aptiorem eſſe, quia uſualem: & hunc obtuliſſe Melchiſedech, qui typus fuit Chriſti in Euchariſtia.

Nam panis uſualis eſt panis triticeus: quòd verò ſit fermentatus, vel azymus accidentale eſt pani. Potiùs tamen utimur azymo, quia aptiori ad ſignificandum ſacramenti hujus effectum; & quia eo uſum fuiſſe Chriſtum arbitramur. Sacrificium autem Melchiſedech figura fuit Euchariſtici quantùm ad ſubſtantiam materiæ; ſed non quantùm ad omnia accidentalia. Alias Græcorum rationes proponit, & ſolvit Innocentius III. *l.* 4. *de Myſt. Miſſæ c.* 4. citatus.

§. III.

An modò Latinis Fermentatum, & Græcis Azymum indifferenter Liceat Conſecrare?

XII. Licere contendunt Lutherani, & Calviniſtæ utrumque pro libito conſecrare; quòd Chriſtus neutrum in ſpecie præceperit, ſicut nec vinum album, aut rubrum. Græcorum tamen praxim Latinorum conſuetudini præferentes, fermentatum aptius eſſe dicunt; & hoc in ſua cœna utuntur.

Catholici verò ſentiunt, Latinis non alium licere panem conſecrare, quàm azymum, nec Græcis alium quàm fermentatum. Unde Latini etiam in Orientalium Eccleſiis, & Græci in Occidentalium Eccleſiis conſecrantes, patrio more, aut azymum, aut fermentatum adhibere debent.

XIII. Dico. Nec Latinis fermentatum, nec Græcis azymum in conſecratione adhibere licet. Ita S. Thom. 3. *p. qu.* 74. *a.* 4. dicens: *Conveniens autem eſt, ut unuſquiſque ſervet ritum ſuæ Eccleſiæ in celebratione ſacramenti .... Unde ſicut peccat Presbyter in Eccleſia Latinorum celebrans de pane fermentato: ita peccaret Presbyter Græcus in Eccleſia Græcorum celebrans de pane azymo, quaſi pervertens Eccleſiæ ſuæ ritum*. Quod docuerat etiam *in* 4. *diſt.* 11. *qu.* 2. *a.* 2. *quæſt.* 3. & hoc cohærenter ad ea, quæ ſcripſerat Leo IX. contra Michaelem Cærularium. Unde in Conc. Florent. ſtatutum fuit: *Sacerdotes in altari ipſum Domini corpus conficere debere, unumquemque ſcilicet juxta ſuæ Eccleſiæ, ſive Occidentalis, ſive Orientalis conſuetudinem*.

XIV.

XIV. Hinc ſi Græcus azymo, aut Latinus utatur fermentato, graviter peccat; pœniſque canonicis plectendus eſt. Neque ulla ipſum diſpenſare poterit neceſſitas, etiam Viatici pro infirmo conſecrandi, aut Miſſæ die ſolemniſſimo celebrandæ. Quia præceptum communionis moribundi, & auditionis Sacri in die feſto, eſt affirmativum, non obligans, niſi in debitis circumſtantiis; inter quas eſt, ut Euchariſtia conficiatur juxta ritum Eccleſiæ: quâ ratione nec ſinè ſacris veſtibus conſecrare poteſt. Quare Honorius III. C. *Litteras*, extra de celebr. Miſs. cum ex confeſſione cujuſdam Presbyteri Eccleſiæ S. Birgittæ Brixienſis cognoviſſet, eum, cùm calicem, & hoſtiam non haberet, in pane fermentato, & ſcypho ligneo Miſſarum ſolemnia celebrare præſumſiſſe, hanc in eum tulit ſententiam: *Cùm igitur vel ex aperta malitiâ, vel nimiâ deſipientiâ peccaſſe probetur; mandamus, quatenus officio, & beneficio perpetuò ipſum prives.*

XV. Neque idem eſt de vino rubro, & albo, quo indifferenter uti quis poteſt, ſive Græcus, ſive Latinus. Nam primò reſpondet S. Tho. 3. *p. qu.* 74. *a.* 4. *ad* 4. quòd *Quia fermentum habet aliquid corruptionis, & ex pane corrupto nequit confici hoc ſacramentum .... ideo magis attenditur circa panem differentia azymi, & fermentati, quàm circa aquam Baptiſmi differentia calidi, & frigidi, & circa vinum differentia albi, & rubri.* — Secundò reſpondeo. Inter fermentatum, & azymum reperiri quidem ſolam differentiam accidentalem, ſicut inter vinum album, & rubrum; ſed fermentatum aptum non eſt ad ſignificanda ea myſteria, quæ ſecundùm Latinos azymus ſignificare poteſt; ſicut nec azymus ad ſignificanda ea, quæ Græci ſignificare volunt: quo fit, ut uno, non autem altero in diverſis Eccleſiis uti liceat. Unde in Levitico azymi uſus ſub gravis peccati reatu Judæis præcipitur, hac ratione; quòd eo potiùs, quàm fermentato, varia, quæ illis in deſerto contigerant, ſignificarentur.

XVI. Quapropter Sacerdos Latinus apud Græcos commorans ſi in loco ſit, ubi adſit Eccleſia, vel Monaſterium, in quo ſervatur ritus Latinus; tenebitur ſervare ritum Latinum, conſecrando in azymis: & ſimiliter Sacerdos Græcus ibi commorans, ubi ſit Græcorum Eccleſia, tenetur ritu Græco in fermentato conſecrare. Quod idem dico etſi Latinus celebret in Eccleſia Græcorum, aut Græcus in Eccleſia Latinorum; quia talia privilegia non ſunt localia, ſed perſonalia.

XVII. Neque objicies, S. Auguſtinum, *Epiſt.* 118. modò 58. *ad Januarium*, *cap.* 2. dicere, quòd circa ritus, qui per regiones variantur, nulla eſt melior diſciplina gravi, prudentique Chriſtiano, *Quàm ut eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam, ad quamcumque fortè devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque bonos mores injungitur, indifferenter eſt habendum; & pro eorum, inter quos vivitur, ſocietate ſervandum eſt.* Cùm ergo præceptum de conſecrando azymo pane, vel fermentato merus ſit ritus ad diſciplinam ſpectans, nec tangens fidem, aut bonos mores; videtur poſſe Presbyterum ſive Latinum, ſive Græcum ſervare in conſecrando ritum Eccleſiæ, ad quam devenerit.

XVIII. Nam reſpondeo, S. Auguſtinum loqui de ritibus Eccleſiarum, locorum, vel urbium particularibus: ut ſi in una urbe, vel loco jejunetur, vel dies feſtus agatur: tunc enim hoſpes ad illum locum deveniens jejunare debet, ac diem feſtum agere; quamvis in ſua patriâ illâ die nec jejunetur, nec dies feſtus agatur: & hoc, ne ſcandalo ſit. Non verò loqui de ritibus Eccleſiæ, in qua quis Baptiſmate initiatus eſt, aut cui per miniſterium eſt addictus; aut pro iis locis, in quibus ſinè ſcandalo patrias leges ſervare poteſt. Cùm ergo Sacerdos, ſive Latinus, ſive Græcus, ſit

ſuæ

ſuæ Eccleſiæ Baptiſmate initiatus, & miniſterio addictus, neque ſcandalo ſit, ſi ritum ſuæ Eccleſiæ ſervet; quin potiùs ſcandalo eſſet, ſi illum omitteret: debet quòcumque ritum ſuum ſervare.

XIX. Hanc tamen doctrinam plures Doctores reſtringunt ad ea loca, in quibus Sacerdos, ſive Latinus, ſive Græcus habet Eccleſiam, vel Monaſterium ſui ritus. Si tamen eſſet in locis, in quibus Eccleſia, vel Monaſterium ſui ritus non eſt; cenſent, poſſe conformare ſe in miniſterio ritui Eccleſiæ, ad quam devenerit. Huc enim videntur ſpectare verba S. Auguſtini ſupra relata, & præſertim ſequentia: *Faciat ergo quiſque, quod in ea Eccleſia, ad quam venit, invenerit. Non enim quidquam eorum contra fidem fit, aut contra mores hinc, vel inde meliores*. Si tamen velit ritu ſuæ Eccleſiæ celebrare, Epiſcopum illius urbis adire debet, ab eoque licentiam poſtulare Sacris operandi ſecundùm Eccleſiæ ſuæ ritum, ac morem; eamque obtentam Præpoſito Eccleſiæ, in qua vult Sacrum facere, oſtendere.

DUBIUM VI.

An Vinum ſit altera Euchariſtiæ Materia, & Quale?

§. I.

Reſolvitur Prima Pars.

I. DE *Ebionitis*, ait Epiphanius, Hæreſ. 50. *Myſteria faciunt ad imitationem Sanctorum in Eccleſia .... per azymos panes, & alteram Myſterii partem per aquam ſolam*. Idem refert, Hæreſi 46. de *Tatiano*, Juſtino Martyri coævo, qui *Myſteriis ſimiliter uſus eſt ad imitationem Sanctæ Eccleſiæ: verùm aquâ ſolâ uſus eſt in eiſdem Myſteriis*. Hi autem aquam ſolam adhibebant vano ſobrietatis prætextu.

Impiæ verò pietatis ſpecie à vino in Sacrificiis temperabant *Encratitæ*. Qui, referente eodem Epiphanio, Hæreſ. 47. *Vino verò omnino non utuntur, diabolicum eſſe dicentes, bibentes, ac utentes iniquos eſſe peccatores..... Unde ſanè Myſteria, quæ apud ipſos per aquam ſolam fiunt, neque Myſteria ſunt, ſed ad imitationem verorum falsò fiunt*. Manichæi ſimiliter eodem nixi principio, teſte Leone Magno, *Serm.* 4. *de Quadrageſima*, communioni ſub vini ſpecie ſe ſubtrahebant. Hos omnes hæreticos *Aquarios* appellarunt Patres. Unde Auguſt. Hæreſ. 64. *Aquarii* (inquit) *ex hoc appellati ſunt, quòd aquam offerunt in poculo ſacramenti, non illud, quod omnis Eccleſia*.

Ex fidelibus autem quidam, quos refert, ac reprehendit S. Cyprianus, *Epiſt. ad Cæcilium*, quæ eſt 63. licèt Sacrificia, quæ ſerotinis horis celebrabant, in pane, & vino conficerent; ea tamen, quæ horis antelucanis peragebant, in pane, & aqua perficiebant: ducti ad hoc, quòd velle vinum ſumere illis horis, quibus nulli vinum biberent, indecens arbitrabantur: vel ne ex vini odore detegerentur ab Ethnicis tanquam Chriſtiani. His tamen relictis

II. Dico. Vinum eſt altera Euchariſtiæ pars, quæ neceſſariò in ea conficiendâ adhiberi debet. Hanc veritatem totâ illâ Epiſtolâ probat S. Cyprianus, ad quem Studioſum remitto. Omiſſis ergo figuris, & typis Euchariſtiæ, nempe, inebriatione Noë, Sacrificio Melchiſedech, benedictione Jacob, ex quibus deducit Cyprianus, in Euchariſtia figuratam per illa vini neceſſitatem; venio ad id, quod urget ex Chriſti facto, qui vinum in hujus ſacramenti inſtitutione adhibuit: ut præcipuè habetur, *Marci* 14. *v.* 25. & mandavit, ut quod ipſe fecit, faceremus, Lucæ 22. v. 19. & 1. Cor. 11. v. 25. *Hoc facite, quotieſcumque bibetis, in meam commemorationem*. Unde ſic arguo. Id neceſſariò debemus adhibere in Euchariſtia conficiendâ, quod Chriſtus adhibuit, & adhibendum præcepit: at

at Chriſtus in Euchariſtiæ inſtitutione, non aquam, ſed vinum adhibuit, & quod ipſe adhibuit, in ſui exemplum adhiberi præſcripſit; ergo &c.

III. Quia verò Chriſtiani *Aquarii* ſuam praxim exemplo Veterum tuebantur; vanum eſſe hoc præſidium S. Cyprianus oſtendit, dicens: *Si in Sacrificio, quod Chriſtus eſt, nonniſi Chriſtus ſequendus eſt; utique & nos obaudire, & facere oportet, quod Chriſtus fecit, & quod faciendum eſſe mandavit.* Cumque reponerent, numquid aliqua habenda non eſt conſuetudinis ratio? Nequaquam, reſpondet S. Martyr. Nam *Si ſolus Chriſtus audiendus eſt, non debemus attendere, quod aliquis ante nos faciendum putaverit; ſed quid, qui ante omnes eſt, Chriſtus, prior fecerit: neque enim hominis conſuetudinem ſequi oportet, ſed Dei veritatem.*

IV. Cùm autem ſe in tuto eſſe exiſtimarent, quia ad Chriſti exemplum, & mandatum in Sacrificio veſpertino vinum conſecrabant; hanc evaſionem diſſlat Cyprianus hoc diſcurſu. Nuſquam Euchariſtiam celebrare licèt ſive veſpere, ſive diluculò, quin Chriſti Paſſio per illam exprimatur: at nunquam, ſaltem clarè, exprimitur Chriſti Paſſio, niſi Calix cum vino offeratur: aqua enim ſola Chriſti ſanguinem non poteſt exprimere; quia non aquam, ſed vinum inſtituit Chriſtus ad ſignificandum ſuum ſanguinem, ſicut panem ad ſuum corpus exprimendum; ergo &c.

V. Eos verò, qui in Antelucanis Sacrificiis aquam non vinum adhibebant, ne odore vini Chriſtiani ab Ethnicis deprehenderentur, dicit eſſe in periculo negandi fidem: *Quomodo autem poſſumus propter Chriſtum ſanguinem fundere, qui ſanguinem Chriſti erubeſcimus bibere?* Si poſtea coram tyrannis evocentur, eiſque Chriſti minas opponit, *Qui in Evangelio ſuo dicit: Qui confuſus me fuerit, confundet eum Filius hominis.*

§. II.

Quale, & Quantum eſſe debeat Vinum Conſecrabile.

VI. Dico. Vinum, quod eſt materia conſecrabilis, debet eſſe vinum de vite. Ita S. Th. 3. *p. q.* 74. *a.* 5. Et probat primò. *Quia ſicut Dominus ſe comparavit grano frumenti, ita etiam ſe comparavit viti, dicens Jo.* 15. Ego ſum vitis vera: *Sed ſolus panis de tritico eſt materia hujus ſacramenti;* ergo & ſolùm vinum de vite — Secundò. *Propter inſtitutionem Chriſti, qui in vino vitis hoc ſacramentum inſtituit, ut patet ex eo, quod ipſe dicit, Matth.* 26. *circa inſtitutionem hujus ſacramenti:* Non bibam amodo de hoc genimine vitis. Tertiò. Quia *ad materiam ſacramentorum aſſumitur id, quod propriè, & communiter habet talem ſpeciem: propriè autem vinum dicitur, quod de vite ſumitur. Alii verò liquores vinum dicuntur ſecundùm quandam ſimilitudinem ad vinum vitis.* Quartò. Quia *Vinum vitis magis competit ad effectum hujus ſacramenti, qui eſt ſpiritualis lætitia, quia ſcriptum eſt* (Pſ. 103.) *quòd* Vinum lætificat cor hominis.

VII. Sicut autem quantitatem panis conſecrandi Chriſtus non determinavit, ita nec quantitatem vini. Unde tantum vini Sacerdos conſecrare poteſt, quantum ſibi præſens habet, & ſuâ intentione conſecrandum determinat. Regulariter tamen tantam ſolùm quantitatem conſecrare debet in Eccleſia Latina, quantam ſolus Sacerdos in uno Sacrificio abſumere poteſt.

Porro cùm, ex dictis, ſolum vinum de vite ſit materia apta Euchariſtiæ conficiendæ; infert S. Th. citatus ad primum, alios liquores, puta, vinum malorum granatorum, mororum, cerviſiam, mulſum, & ſimilia non eſſe materiam aptam: quia *Hæc non dicuntur propriè vinum, ſed ſecundùm quandam ſimilitudinem. Poteſt autem verum vinum*

vinum ad terras illas deferri, in quibus vites non creſcunt, quantum ſufficit ad hoc ſacramentum.

VIII. Circa qualitatem vini conſecrandi, dummodo ſit de vite, ſive album ſit, ſive rubrum, ſive dulce, ſive non, ſive calidum, ſive frigidum, erit apta conſecrationi materia. Pro claritate tamen ſequentes regulæ tradi ſolent.

Quarum prima eſt. Vinum jam factum acetum non eſt materia apta conſecrationi. Quia, ut ait S. Th. citatus, ad 2. *Vinum fit acetum per corruptionem: unde non fit reditus de aceto in vinum, ut dicitur* 8. *Metaph.* (text. 14.) *& ideo, ſicut de pane totaliter corrupto non poteſt confici hoc ſacramentum; ita nec de aceto. Poteſt tamen confici de vino aceſcenti, ſicut & de pane, qui eſt in via ad corruptionem; licèt peccet conficiens.* Et in hoc ſenſu exponendus eſt Innoc. III. *lib.* 4. *de Myſt. Miſſæ, cap.* 3. cum ait: *Vinum acidum, quod vocatur acetum,* poſſe conſecrari: de vino namque aceſcenti quidem, ſed nondum plenè facto acetum, & corrupto, locutus eſſe credendus eſt.

Eâdem proportionali ratione ſpiritus vini, vulgò *Aqua vita*, vinum non erit, neque aptum conſecrationi. Et ratio eſt. Quia ſicut ſi homini, qui conſtat corpore, & ſpiritu, unum horum deſit, non eſt amplius homo: ita vinum, quod conſtat ex corpore craſſo, ac ſubſiſtente, & ſpiritu ſubtili, & volatico, ſi alterutrum ſeparetur, non erit amplius vinum. Sicut ergo acetum, quod eſt corpus craſſum vini, ſeparatum à ſpiritu, non eſt ampliùs vinum; ſic & ſpiritus vini (qualis eſt aqua vita) ſeparatus à corpore craſſo non erit vinum.

IX. Secunda regula eſt ex S. Tho. citato, ad 3. *Quòd agreſta eſt in via generationis; & ideo nondum habet ſpeciem vini. Et propter hoc de ea non poteſt confici hoc ſacramentum.* Ab oppoſito: *Muſtum autem jam habet ſpeciem vini: nam ejus dulcedo atteſtatur digeſtioni, quæ eſt completio à naturali calore, ut dicitur in* 4. *Meteor. cap.* 4. *& ideo de muſto poteſt confici hoc ſacramentum. Non tamen debent uvæ integræ huic ſacramento miſceri; quia jam eſſet ibi aliquid præter vinum. Prohibetur etiam, ne muſtum ſtatim expreſſum de uva in calice offeratur, quia hoc eſt indecens propter impuritatem muſti: Poteſt tamen in neceſſitate fieri.* Et ideo Julius I. Can. *Cum Omnino*, diſt. 2. de Conſecrat. approbato in Lateranenſi III. *cap.* 1. eſtò reprehendat quoſdam, qui conſecrabant muſtum expreſſum unà cum botris, & granis; permittit tamen, quòd *Si neceſſe fuerit, botrus in Calice comprimatur.*

Eâdem ratione probabiliter ſuſtineri poteſt, validè conſecrari poſſe ſuccum expreſſum ex uvis paſſis; eumque ipſis uvis paſſis admixtum conſecrari. Quia ſuccus uvæ paſſæ adhuc retinet ſpeciem vini, ut teſtatur ejus dulcedo, quæ in vino jam corrupto non remanet.

Muſtum autem ex uvis maturis nondum expreſſum, ſed adhuc incluſum in granis, probabiliùs conſecrari non poteſt; quia materia conſecrabilis in ſanguinem debet habere rationem potus, non cibi: at liquor ex uvis nondum expreſſus non habet rationem potus, ſed cibi: nam pro eo ſtatu poteſt quidem comedi, ſed non potari; ergo &c.

X. Tertia eſt. Vinum congelatum aliqui pro materia idonea ſtatuunt, alii rejiciunt; ideoque inter materias dubias ponendum cenſeo: nec in illo conſecrandum, niſi priùs gelu ſolvatur: dum enim manet congelatum, non eſt materia potabilis. Quare ſi ante, vel poſt conſecrationem vinum congeletur in calice; involuendus eſt calix pannis calidis. Si id non proficiat, ponendus eſt calix in aqua ferventi propè altare; ſic tamen, ut calicem aqua non intret, donec liqueſcat vinum. Ita ex Rubricis Miſs. tit. *de Defectibus* in Miſſa occurrentibus.

DUBIUM VII.

An Aqua ſit Vino miſcenda in Calice: Quanta, & Quo Jure?

§. I.

Aqua Vino eſt miſcenda.

I. ARmeni ſeptimo ſeculo praxim *Aquariis* oppoſitam amplexati fuere. Ubi enim hi, ex dictis, in ſola aquâ conſecrabant; illi è contra vinum purum nullâ aquæ mixtione adhibuerunt. Hujus autem cauſam, refert Nicephorus, *lib.* 18. *Hiſt. cap.* 53. fuiſſe: ne illâ unione vini cum aqua, ſignificare viderentur unionem naturarum in Chriſto, quam ipſi cum Eutichianis negabant. Hos tamen Synodus Trullana *anno* 692. primò damnavit, *Can.* 32. deinde Concilium Florentinum in Decreto Eugenii correxit his verbis: *Decernimus igitur, ut etiam ipſi Armeni ſe cum univerſo Orbe Chriſtiano conforment; eorumque Sacerdotes in calicis oblatione parum aquæ admiſceant vino.*

II. Armenorum diſciplinam imitati ſunt Lutherani, & Calviniſtæ, purum vinum nullâ, nec modicâ, aquâ permixtum in ſuis pſeudomyſteriis adhibentes: dicentes, talem mixtionem ſolâ humanâ traditione niti, & Evangelicæ puritati penitus contradicere.

Eccleſia tamen Catholica eam quovis tempore, & ubique gentium in uſu habuit. Et Eccleſiam Græcam his etiam temporibus ſervare hunc ritum, teſtatur Arcudius, *lib.* 3. *de Sacr. Euchariſtia.* Quare

III. Dico. Vinum conſecrandum aquâ miſceri debet. Hoc expreſsè quidem in Scriptura non legitur; ſed omnium ſeculorum, & Patrum traditione factum, & faciendum accepimus. In Liturgia enim Jacobi antiquiſſimâ legitur: *Similiter poſtquam cœnavit accipiens calicem, & permixto ex vino, & aquâ &c.* Et in Liturgia S. Marci: *Similiter & calicem poſtquam cœnavit accipiens, & factâ vini, & aquæ permixtione &c.* Id aſſerunt Patres. Græci quidem: nam Juſtinus ſecundi ſeculi Scriptor in ſecunda Apologiâ pro Chriſtianis teſtatur, fideles in Synaxibus ſolitos fuiſſe *Participare de pane Euchariſtico, & vino, & aquâ.* Irenæus, *lib.* 4. *cap.* 53. modò 33. vocans Euchariſtiam *Temperamentum calicis.* Et lib. 5. cap. 1. & 2. *Mixtionem calicis, mixtum calicem.*

Hinc Trullana Synodus, *anno* 692. *Can.* 32. depoſitione mulctavit Epiſcopum, vel Presbyterum, qui *Non ſecundùm traditum ab Apoſtolis ordinem aquam vino non miſcens, ſic immaculatum offert Sacrificium.*

Ex Patribus Latinis diſciplinam hanc apertè defendit S. Cyprianus, *Epiſt.* 63. *ad Cæcilium.* Ubi ſuper illa verba Proverb. 9. *Bibite vinum, quod miſcui vobis*, hæc ait: *Vinum mixtum declarat, ideſt, calicem Domini aquâ, & vino mixtum prophecticâ voce prænuntiat.* Ita autem feciſſe Chriſtum ſuperiùs dixerat, his verbis: *Admonitos autem nos ſcias, ut in calice offerendo dominica traditio ſervetur; neque aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis Dominus prior fecit: ut calix, qui in commemorationem ejus offertur, mixtus vino offeratur.* Quæ verba S. Aug. *lib.* 4. *de Doctr. Chriſt. cap.* 21. refert, & approbat. Cùm ergo ibi ageret Cyprianus contra eos, qui offerebant aquam puram; ſi in ſententia fuiſſet, aquam non eſſe vino miſcendam, debuiſſet dicere, calicem offerendum eſſe purè vino, *non aquâ, & vino* mixtum. Accedit Conc. Carthag. III. cui S. Auguſt. interfuit. *Canone* enim 24. ſtatuit: *Ut in ſacramento corporis, & ſanguinis Domini nihil amplius offeratur, quàm ipſe Dominus tradidit; hoc eſt, panis, & vinum aquâ mixtum.* Quod confirmat S. Ambroſius, *lib.* 4. *de Sacram. cap.* 5. his verbis: *Vinum cum aqua in calice mixtum, fit ſanguis conſecrationis Verbi cœleſtis.*

Videat modò Lutherus, quàm ſtolidè in

dè in primo ſcripto adversùs Henricum VIII. Angliæ Regem, *anno* 1522. exaràvit: *Melius, & tutius foret aquam non miſcere vino, cùm ſit merum figmentum humanum*. Non enim figmentum humanum ſenſerunt Patres, ſed traditionem ex facto Chriſti deſcendentem.

IV. Multiplici autem ratione id congruè fieri, oſtendit S. Thom. 3. p. q. 74. a. 6. *Primò quidem, propter inſtitutionem. Probabiliter enim creditur, quòd Dominus hoc ſacramentum inſtituerit in vino aquâ permixto, ſecundùm morem illius terræ .... Secundò: quia hoc convenit repræſentationi Dominicæ paſſionis. Unde dixit Alexander I. Papa* (Epiſt. ad omnes Orthodoxos) Non debet in calice Domini, aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed utrumque permixtum: quia utrumque ex latere ejus in paſſione ſuâ profluxiſſe legitur. *Tertiò: quia hoc convenit ad ſignificandum effectum hujus ſacramenti, qui eſt unio populi Chriſtiani ad Chriſtum. Quia ut Julius I. Papa dicit:* Videmus in aqua populum intelligi; in vino verò oſtendit ſanguinem Chriſti: ergo cum in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur. *Quartò: quia hoc competit ad ultimum effectum hujus ſacramenti, qui eſt introitus ad vitam æternam. Unde Ambroſius dicit, in lib. 5. de Sacr. cap.* 1. Redundat aqua in calicem, & ſalit in vitam æternam.

V. Hæc approbans Conc. Trident. *Seſſ.* 22. *c.* 7. ait: *Monet deinde S. Synodus, præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miſcerent. Tùm, quòd Chriſtus Dominus ita feciſſe credatur. Tùm etiam quia: è latere ejus aqua ſimul cum ſanguine exierit, quod ſacramentum hac mixtione recolitur: & cùm aqua in Apocalypſi Beati Joannis populi dicantur, ipſius populi fidelis cum Capite Chriſto unio repræſentatur.* Et Can. 9. anathema dicit ei, qui dixerit, *Aquam non miſcendam eſſe vino in calice offerendo, eo quòd ſit contra Chriſti inſtitutionem.*

VI. Nec refert, ſi dicas primò. Melchiſedech in ſuo Sacrificio, quo adumbratum fuit Euchariſticum, non obtuliſſe niſi panem, & vinum. — Nam dico cum S. Tho. citato *ad* 1. Sacrificium Euchariſticum fuiſſe adumbratum non ſolùm in Sacrificio Melchiſedech; ſed & in aqua, quæ in eremo fluxit de petra, ſecundùm illud, 1. Cor. 10. v. 4. *Bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petrâ.*

Neque obſtat ſecundò, quòd aqua, quæ fluxit à latere Chriſti, non fuit mixta, ſed ſeparata à ſanguine; àliàs diſcerni non potuiſſet — Nam fateor ſanguinem, & aquam dum fluxerunt è latere Chriſti impermixta fuiſſe. At ſi in aliquo vaſe recepta fuiſſent, nonne permixta in illo extitiſſent? Nos ergo repræſentamus in calice id, quod ibi factum eſt, non verò modum, quo factum eſt.

§. II.

Qualis, & Quanta Aqua debeat Miſceri.

VII. Dico primò. Aqua calici miſcenda debet eſſe aqua naturalis. Primò: quia Chriſtum aquam naturalem miſcuiſſe credimus. Secundò: Quia Patres dicunt, miſcendam eſſe vino aquam; aqua autem abſolutè ſtat pro aqua naturali: aqua enim artificialis non dicitur aqua abſolutè, ſed cum addito, puta, roſacea. Tertiò: quia ex latere Chriſti aqua naturalis prodiit: unde ad eam ſignificandam, ſicut aqua naturalis ſumitur in Baptiſmo ad abluendum; ita hìc aqua naturalis ſumi debet ad reficiendum. Quia tamen mixtio aquæ de neceſſitate ſacramenti non eſt, non referret ad ejus ſubſtantiam, & integritatem, quæcumque aqua miſceretur, etſi artificialis: graviter tamen peccaret, qui aliam, quàm naturalem calici immiſceret.

VIII. Dico ſecundò. Permodicum aquæ vino in calice miſcendum eſt.

Ita S. Tho. 3. *p.* *q.* 74. *a.* 8. & probat ex Honorio III. cap. *Perniciosus*, de celebr. Miſſ. Ubi nonnullos, qui ſeculo XII. plus aquæ, quàm vini calici immiſcebant, ita reprehendit: *Perniciosus inoleuit abuſus, videlicet, quòd in majori quantitate de aqua ponitur in Sacrificio, quàm de vino; cùm ſecundùm rationabilem conſuetudinem Eccleſiæ generalis plus in ipſo ſit de vino, quàm de aqua ponendum.* Et Julius I. corripit quoſdam, qui pannum lineum, muſto intinctum, per totum annum ſervabant; & in tempore Sacrificii aquâ lavabant partem ejus, & ſic offerebant. Nono etiam ſeculo Concilium Tiburienſe ſtatuerat, ut *Saltem duæ ſint partes vini, tertia aquæ*, ideſt, ut aqua tertiam calicis partem non excedat. Quod tandem Eugenius IV. ſeculo XV. in inſtructione Armenorum expreſſit, dicens: *Vino ante conſecrationem aquâ modiciſſimâ admiſceri ſolet.*

IX. Ratio autem hujus eſt. Quia in calice, quem Chriſtus conſecravit, major fuit vini, quàm aquæ copia; alioquin non vini calix, ſed aquæ dici debuiſſet. Secundò: quia aqua populus fidelis eſt, vinum verò Chriſtus: decet autem, ut expreſſiùs ſignificetur Chriſtus, quàm populus, qui ei adunatur. Tertiò tandem: quia excitatâ in ſcholis controverſiâ, de converſione mediatâ, vel immediatâ illius aquæ in ſanguinem Chriſti, de qua infra; majori ſtudio cautum eſt, ne plus aquæ miſceatur, quàm poſſit ante conſecrationem in vinum tranſmutari: ut ne vinum corrumpatur, ſi major quantitas aquæ, quàm vini infundatur: & ne dubia evadat conſecratio, ſi aqua vino æqualis miſceatur. Quare eſtò antiquiora Concilia tertiam partem aquæ admitterent; poſteriora tamen poſt Innocentium III. modiciſſimam aquæ portionem volunt apponi.

X. Porro licèt determinari non poſſit proportio, quam debet aqua habere ad vinum; ſufficit tamen aſſerere, debere eſſe valdè modicam; adeoque non poſſe peccari per defectum, dummodo aqua, quando apponitur vino, ſentiatur, licèt ſenſibilis non ſit poſt mixtionem. Ita docet S. Tho. a. 8. relato *ad* 1. Poſſet tamen peccari per exceſſum, ſi tantum aquæ infunderetur, ut non poſſet dici modiciſſima reſpectu vini. Ad quod præcavendum in Hiſpania mos eſt (quo ipſe quoque uſus fui) aquam vino miſcendam parvo cochleari argenteo excipere tres, aut quatuor guttas capiente, & ex eo in calicem fundere.

XI. Aqua etiam vino miſceri debet tempore Sacrificii. Neque enim ſufficit, ut antea miſceatur. Quare ſi aqua apponatur in dolio, à quo extrahendum eſt vinum; non ſufficiet ad ſignificationem ſacramenti, ut advertit S. Tho. laudatus, *ad* 3. Et hoc quia Chriſtum circa actualem hujus ſacramenti inſtitutionem, non antea, aquam miſcuiſſe credimus. Et etiam quia hæc mixtio debet eſſe cæremonia ſacra facienda à ſolo Sacerdote in Miſſis privatis, ſecundùm ritum proprium, ante conſecrationem tamen ſemper: in Miſſa autem ſolemni per Subdiaconum, aquâ tamen per Sacerdotem priùs benedictâ.

Dixi ante conſecrationem. Quia ſi poſt conſecrationem advertat Sacerdos, ſe aquam non miſcuiſſe, non debet eam miſcere; quia aqua non debet miſceri ſanguini, ſed vino conſecrando: & quia hujuſmodi mixtio ad ſubſtantiam ſacramenti non pertinet, ut ait S. Thomas hac *q.* 74. *a.* 7. *ad* 3. Si tamen ante conſecrationem advertat, ſe tempore debito aquam non miſcuiſſe, ante conſecrationem miſcere debet.

XII. Poſt conſecrationem autem nec aquam, nec alium liquorem calici miſceri poſſe, docet S. Tho. 3. *p.* *q.* 77. *a.* 8. videndus. Hoc tamen valet pro Eccleſia Occidentali: nam in Orientali Sacerdos paulò ante communionem aquam fervidam in calicem immittit. Cujus praxis adeo te-

naces

Digitized by Google

naces ſunt Græci, ut Latinis verterint crimini, quòd eâ non utantur. Hoc autem intendunt ſignificare ſanguinem, qui fervidus, ac vivificus è Chriſti corpore exivit. E' contra autem Latinorum aliqui hunc Græcorum ritum cenſurâ dignum exiſtimant; moti, ex diſcurſu S. Tho. citatâ *q. 77. a.* 8. dicentis: *Si fiat tanta permixtio liquoris cujuſcumque, quòd pertingat ad totum vinum conſecratum, & fiat permixtum, erit aliud numero, & non remanebit ibi ſanguis Chriſti. Si verò fiat tàm parva alicujus liquoris adjunctio, quod non poſſit diffundi per totum, ſed uſque ad aliquam partem ſpecierum; deſinet eſſe ſanguis Chriſti ſub illa parte vini conſecrati, remanebit tamen ſub aliâ.* Verùm cùm in Concilio Florentino Græci de hoc ritu interrogati, abſque ulla cenſurâ dimiſſi ſint; non videtur ullâ cenſurâ notanda ejuſmodi praxis: quâ tamen notandus eſſet, qui in Eccleſia Occidentali hunc ritum ſervare vellet.

§. III.

Quo Jure Aqua Vino miſcenda ſit.

XIII. Dico. Mixtio aquæ cum vino calici conſecrando non eſt de neceſſitate ſacramenti, nec de præcepto divino, ſed ſolùm Eccleſiaſtico. Prima pars aſſeritur contra quoſdam, quos improbat S. Bernardus, *Ep.* 69. his verbis: *Nec nego panem, & vinum aquâ quidem mixtum, ſimul debere apponi, quin potiùs aſſero, haud aliter debere fieri: ſed aliud eſt culpare negligentiam, aliud negare efficaciam. Aliud, inquam, eſt quod cauſamur, non benè quippiam fieri, & aliud, quod mentimur, nec fieri.* Et quidem concors eſt omnium ſententia, imo & Eccleſiæ in Concilio Florentino, quæ Armenos non miſcentes aquam vino reprehendit: non quòd invalidè conſecrarent, ſed quòd ab Eccleſiæ conſuetudine diſcederent. Concilium etiam Tridentinum, *Seſſ.* 13. agens de Euchariſtia mentionem facit panis, & vini, nihil de aqua dicens. Imo *Seſſ.* 22. *c.* 7. agens de Sacrificio Miſſæ dicit: *Praeceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miſcerent.*

XIV. Ratio autem hujus eſt, ex S. Tho. 3. *p. q.* 74. *a.* 7. Quia appoſitio aquæ ad vinum refertur ad ſignificandam adunationem populorum cum Chriſto, in participando effectum hujus ſacramenti, & ſignificandam aquam, quæ fluxit ex latere Chriſti: neutrum horum pertinet ad eſſentiam ſacramenti, ſed potiùs ad uſum, & effectum, quæ ſunt quid conſequens ſacramentum; ergo appoſitio aquæ &c. Et hoc indicavit S. Cyprianus, *Ep.* 63. *ad Cæcilium*, quando dixit: *Si vinum tantùm quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſinè nobis:* ideſt, Chriſtus eſt quidem in ſacramento, ſed non ſignificatur adunatio noſtra cum Chriſto, quæ hujus ſacramenti effectus eſt.

XV. Sed objicies. S. Cyprianus, Epiſt. laudatâ duo dicit. Unum quod: *Sic in ſanctificando calice Domini offerri aqua ſola non poteſt, quomodo nec vinum ſolum poteſt.* Alterum: *Sic verò calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſimul miſceatur: quomodo, nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit, & copulatum, & panis unius compage ſolidatum.* Cum ergo vinum, & aqua mixta farinæ ſint de neceſſitate materiæ, ita aqua mixta vino.

XVI. Reſpondeo, S. Cyprianum priori loco velle quidem utrumque, vinum nempe, & aquam requiri ex neceſſitate medii in ſanctificatione calicis; ſed ad diverſos fines. Nam vinum neceſſarium eſt abſolutè, ut ſanguis Chriſti præſens ſit in calice; aqua verò vino mixta neceſſaria eſt, ut populi fidelis unio cum Chriſto repræſentetur. Unde ait: *Si vinum tantum quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſinè nobis.*

Ad id, quod dicit poſteriori loco, pe-

reſpondeo ex S. Tho. *a.* 7. citato, *ad* 1. *&* 3. benè dicere Cyprianum, utrumque eſſe neceſſarium; non tamen eodem modo. Nam aqua mixta farinæ eſt neceſſaria ad ſubſtantiam panis, & ideo etiam ad ſubſtantiam ſacramenti: at mixtio aquæ cum vino, eſt quidem neceſſaria ad ſignificandam adunationem populorum cum Chriſto; non tamen eſt neceſſaria ad ſubſtantiam Sacramenti: cùm non ſit neceſſaria ad ſubſtantiam vini. Unde idem Cyprianus (relatus à S. Tho. in argum. ſed contra) ibidem dicit: *Si aliquis de anteceſſoribus noſtris, vel ignoranter, vel ſimpliciter non hoc obſervavit* (ut ſcilicet, aquam miſceret in ſacramento) *poteſt ſimplicitati ejus venia concedi*: quod non eſſet, ſi aqua eſſet de neceſſitate ſacramenti, ſicut eſt vinum, vel panis.

XVII. Secunda pars probatur. Quia Chriſtus miſcuit quidem vinum aquâ; non tamen aut in Scriptura, aut Patribus legitur hoc præcepiſſe, ut fieret. Nec enim omnia, quæ ipſe fecit, facienda mandavit: conſecravit enim in azymo, & tamen hoc non mandavit. Aliàs Græci conſecrantes in fermentato facerent contra præceptum Domini, nec poſſent ab Eccleſia tolerari. Conſecravit etiam poſt cænam, & Euchariſtiam tradidit Diſcipulis jam cœnatis: quis autem inde inferet, nonniſi poſt cœnam debere ſacrificium offerri, & ad ſacra Myſteria jejunium naturale non requiri?

XVIII. Tertia tandem pas conſtat ex Tridentino ſupra relato, *Seſſ.* 22. *c.* 7. & Eugenio IV. in decreto pro Armenis. Ubi hos reprehendit, quòd non miſcentes aquam vino ab univerſali Eccleſiæ conſuetudine diſcordarent. — Quis autem primus hoc præceptum impoſuerit: ſentiunt aliqui fuiſſe Alexandrum I. ſed cùm & ipſe afferat, *Ep.* 14. *c.* 3. ſe hoc à Patribus accepiſſe, verius crediderim, ab initio Eccleſiæ, ad Chriſti exemplum, univerſali conſuetudine introductum, per Alexandri I. decretum confirmatum, & ad obſervantiam redactum fuiſſe.

Ex hoc infertur, præceptum hoc eſſe diſpenſabile ab Eccleſia: non tamen crediderim, Sacerdotem etiam in caſu neceſſitatis, abſque diſpenſatione poſſe conſecrare vinum purum: ſicut nec in caſu neceſſitatis poteſt Sacerdos ſinè veſtibus ſacris celebrare, quamvis hoc præceptum purè Eccleſiaſticum ſit.

DUBIUM VIII.

An Aqua Vino mixta Tranſubſtantietur in Sanguinem Chriſti, & Quomodo?

§. I.

An hæc Controverſia ſpectet ad Fidem.

I. Duodecimo labente ſeculo quæſtio hæc ſummâ animi contentione agitari cæpit. Aſſerebant nonnulli, aquam revera mutari in Chriſti ſanguinem. Alii in aquam, quæ aperto Chriſti latere manavit. Alii in propria ſpecie, & naturâ, etiam poſt conſecrationem manere. De hoc S. Tho. 3. *p. q.* 74. *a.* 8. Tria ergo quæremus. Primò: An controverſia hæc; utrum aqua mixta calici tranſmutetur in ſanguinem Chriſti, ſpectet ad fidem. Secundò: An dicendum ſit, eam mutari in ſanguinem. Tertiò: An hoc ſuppoſito mutetur immediatè in ſanguinem, an verò ſolum mediatè: ita ut, priùs mutetur in vinum, deinde in ſanguinem Chriſti.

II. Dico primò. Dicere, aquam calici mixtam non converti in ſanguinem Chriſti, ſed, vel manere in propria ſpecie, vel tranſmutari in aquam, quæ fluxit è latere Chriſti, eſtò immediatè contra fidem non ſit, cenſurâ tamen dignum exiſtimo. Prima pars prob. ex Innoc. III. cap. *Cùm Martha*, de celebr. Miſſ. Ubi cùm retuliſſet opinionem, & eorum, qui volebant,

lebant, aquam illam tranſmutari in aquam, quæ fluxit è latere Chriſti; & eorum, qui volebant, eam non tranſire in ſanguinem, ſed manere prioris vini accidentibus circumfuſam; neutram damnat, ut fidei Catholicæ repugnantem. Cùm ergo ab Innocentio III. ad hæc uſque tempora nullum Concilium, nullus Pontifex hac de re judicium definitivum expreſsè protulerit; videtur, eam in eodem ſtatu manere, ac erat ſeculo tertiodecimo, dum viveret Innocentius III.

III. Secunda verò pars. Colligitur ex Concilio Trident. *Seſſ.* 13. *Can.* 2. definiente, poſt conſecrationem ſolas ſpecies panis, & vini manere: *Manentibus duntaxat ſpeciebus panis, & vini.* Eſtò autem directè hoc ſtatuerit contra Lutherum, qui volebat, poſt conſecrationem ſubſtantiam panis, & vini adhuc manere; indirectè tamen indicaſſe videtur, nihil ſubſtantiæ, quæ priùs erat in calice, ut materia, factâ conſecratione manere.

Rurſus: ſi aqua maneret, non verificarentur plenè verba conſecrationis calicis: *Hic eſt ſanguis meus*, nempe: *Hoc contentum in calice, eſt ſanguis meus*. Nam aqua illa eſſet in calice contenta; quæ tamen in illa opinione non eſſet ſanguis Chriſti. Addit S. Tho. *a.* 8. citato, quòd ſi aqua illa in ſanguinem non verteretur, ſed maneret; non totum, quod eſt in calice adorari poſſet adoratione latriæ.

IV. Similiter: ſi aqua mixta calici conſecratione verteretur in liquorem, qui exivit è latere Chriſti; jam factâ conſecratione non remanerent dumtaxat ſpecies panis, & vini, & corpus, & ſanguis Chriſti; ſed ulterius ibi eſſet liquor ille: nec verificarentur verba *Hic eſt ſanguis meus*. Nam in Calice præter ſanguinem adeſſet liquor ille. Prætereà: Euchariſtiæ materia in id ſolùm convertitur vi verborum conſecrationis, quod per illa verba exprimitur, & ſignificatur; efficiunt enim, id quod ſignificant: ſed verba conſecrationis calicis nec exprimunt, nec ſignificant converſionem in liquorem, qui fluxit è latere Chriſti, ſed ſolam converſionem in ſanguinem; ergo &c.

V. Dico ſecundò. Aqua mixta vino, per conſecrationem, convertitur in ſanguinem Chriſti. Hæc aſſertio eſt communis apud Doctores Catholicos. Magis enim cohæret modo loquendi SS. Patrum, quorum dicta refert, & laudat Gaufredus Monachus S. Bernardi, *anno* 1188. *in Epiſt. ad Cardinalem Albanenſem*; & quorum aliqua hic ſubjiciemus. Cyprianus enim, Ep. 63. *Calix* (inquit) *Domini non eſt aqua ſolùm, vel vinum ſolùm, niſi utrumque miſceatur.* Rursùs: *Non poteſt verò nobis ignoſci, qui nunc à Domino inſtructi ſumus, ut calicem Domini cum vino mixtum, ſecundùm quòd Dominus obtulit, offeramus.* Cum autem Chriſtus Deo Patri non aliquam creaturam, ſed ſuum ſanguinem obtulerit; obtulit aquam in ſuum ſanguinem converſam. Hieronymus etiam, *in c.* 14. *Marci*, ait: *Format ſanguinem ſuum in calice, vino, & aquâ mixtis.* S. Ambroſius, l. 4. de Sacr. c. 3. *Sic ex pane fit corpus Chriſti, & vinum cum aqua in calice mixtum fit ſanguis conſecratione Verbi cœleſtis.* Et S. Auguſt. Serm. 227. aliàs 83. de diverſis: *Panis ille, quem videtis in altari ſanctificatus per verbum Dei, corpus eſt Chriſti. Calix ille, imò quod habet calix, ſanctificatum per verbum Dei, ſanguis eſt Chriſti.*

VI. Sed dices primò. Aqua non eſt Euchariſtiæ materia, ſed, ut ait Eugenius, vinum de vite; ergo non poteſt verti in ſanguinem — Reſpondeo primò, aquam ſolam non eſſe quidem materiam calicis: ſi tamen vino permiſceatur ad exemplum Domini, ſimul cum vino tranſire in ſanguinem; quia ſimul cum vino conflat dominicum calicem. — Reſpondeo ſecundò, diſt. conſ. Non poteſt verti in ſanguinem immediatè, co. conſ. mediatè, quia priùs converſa fuit in

in vinum, nego conſ. De hoc autem infra.

VII. Dices ſecundò contra primam reſponſionem. Chriſtus non præcepit, aquam eſſe vino apponendam, ſed Eccleſia, ut vidimus: at Eccleſia non poteſt præſcribere materiam hujus ſacramenti. Reſpondeo; Chriſtum determinaſſe quidem materiam neceſſariam; ſed materiam liberam, qualis eſt aquæ mixtio, prudenti Eccleſiæ ſuæ judicio reliquiſſe. Ita probabiliter. Sed ut mentem noſtram in hac re exponamus, ſit

§. II.

An Aqua Immediatè, an ſolùm Mediatè Convertatur in Sanguinem?

VIII. HOc eſt tertium, quod reſtat in præſenti dubio examinandum. Innocentius III. cap. *Cùm Martha*, referens opinionem, quæ dicit, aquam in ſanguinem converti, refert etiam fundamentum, cui nititur, aquam ſcilicet in vinum tranſire: *Cùm aqua* (inquit) *in vinum tranſeat mixta vino*. Deinde relatis aliis duabus opinionibus, ſubdidit: *Verùm inter opiniones prædictas illa probabilior judicatur, quæ aſſerit, aquam cum vino tranſmutari in ſanguinem*, ideſt, aquam priùs factam vinum, ut aſſerebat illa opinio, quam approbavit. Rurſus: *l. 4. de Myſteriis Miſſæ, c.* 30. Idem Innocentius, ait: *Quis enim ambigat, aquam in vinum tranſire, cùm multo vino modicum infunditur aquæ?* Propter hanc Innocentii auctoritatem S. Thomas 3. p. qu. 74. a. 8. *Aliorum opinio* (inquit) *probabilior eſt, qui dicunt, aquam converti in vinum, & vinum in ſanguinem*. Quod repetit, *in* 4. *diſt.* 11. *q.* 2. *a.* 4. *quæſt.* 1. *ad* 2. Idem quoque ſenrit Scotus cum aliis.

IX. Dico igitur. Probabilius videtur, aquam mixtam calici non immediatè tranſire in ſanguinem, ſed priùs debere converti in vinum; deindè in ſanguinem per conſecrationem. Noſtra hæc aſſertio non placet Recentioribus quibuſdam, qui philoſophicè negant poſſibilem eſſe aquæ in vinum converſionem. Attamen illis in ſua probabilitate relictis, præter auctoritatem Innocentii, & S. Thomæ, eam probo ex Florentino, in decreto pro Armenis. Ubi Eugenius IV. corrigens ſententiam Concilii Triburienſis, quâ tertiam partem aquæ vino admiſcendam decreverat, dicit modiciſſimum aquæ eſſe apponendum: hoc autem non alia ratione, niſi ut aqua faciliùs tranſire poſſit in vinum, deinde in ſanguinem. Nam ſi aqua in ſua ſpecie remaneret, vel in aquam quæ fluxit è latere Chriſti convertere-tur; indifferens foret parum, vel multum aquæ apponere. Voluit ergo Concilium, modiciſſimam aquam calici apponi; quia ſenſit, aquam debere priùs in vinum converti, ut tranſire poſſit in ſanguinem: & ideo etiam S. Th. citatus poſtquam dixit, probabiliorem ſibi videri opinionem, quòd aqua priùs convertatur in vinum, concludit: *Et ideo ſemper tutius eſt parum de aqua apponere, & præcipuè ſi vinum ſit debile*.

Accedit Concilium Tridentinum, Seſſ. 13. Can. 2. ubi anathema dicit ei, qui negaverit *Singularem converſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & ſubſtantiæ vini in ſanguinem, manentibus dumtaxat ſpeciebus panis, & vini*. Porro ſi aqua immediatè verteretur in ſanguinem, nec priùs eſſet converſa in vinum; dixiſſet, manentibus ſpeciebus panis, & vini, *& aquæ*, non *dumtaxat ſpeciebus panis, & vini*. Ita interpretatur ejuſdem Concilii Catechiſmus, dè Euchariſtia, *n.* 17. dicens: *Illud autem Sacerdotibus animadvertendum eſt, quemadmodum in ſacris Myſteriis aquam vino adhibere oportet, ſic etiam modicam infundendam eſſe. Nam Eccleſiaſticorum ſententiâ, & judicio aqua illa in vinum convertitur*.

X. Prob. ratione primò. Aqua non eſt ma-

eſt materia, neque partialis calicis; ergo non convertitur immediatè in ſanguinem. Ant. prob. Tùm quia, ſi aqua eſſet materia, deberet vino apponi ex inſtitutione Chriſti, qui ſolus materias ſacramentorum determinare poteſt; & non ex præcepto Eccleſiæ tantùm, ut Adverſarii fatentur. Tùm quia aqua mixta farinæ non eſt materia, ſed ſolus panis; ergo neque aqua mixta vino, ſed vinum ſolùm. Nam ſicut Scriptura loquens de materia corporis dicit, hanc eſſe panem; loquens de materia calicis dicit, hanc eſſe vinum de vite. Concilia quoque, & Patres, dum loquuntur de hujus ſacramenti materia, dicunt, eam eſſe panem, & vinum nullâ factâ mentione aquæ. Unde Hieronymus, lib. 2. contra Jovinianum, *In typo* (inquit) *ſanguinis ſui, non aquam obtulit, ſed vinum*. Et S. Auguſtinus, Tract. 26. in Joan. n. 17. *Dominus noſter Jeſus Chriſtus corpus, & ſanguinem ſuum in eis rebus commendavit, quæ ad unum aliquod rediguntur ex multis: Namque aliud in unum ex multis granis conſit, aliud in unum ex multis acinis confluit.*

XI. Dicunt, Concilia, & Patres ſolùm meminiſſe vini, non aquæ; quia ſolùm vinum eſt materia neceſſaria ex Chriſti inſtitutione, & præcepto; non verò aqua, quæ eſt materia ſolum libera, & ex præcepto Eccleſiæ.

XII. Sed hoc valde mirum eſt, quòd Concilia, & Patres, qui toties meminerunt mixtionis aquæ cum vino, nunquam dixerint, aquam mixtam vino pertinere ad materiam, & fieri ſanguinem Chriſti; ſed unicè id de vino dixerint. Id autem, quod additur, aquam eſſe materiam liberam ex præcepto Eccleſiæ, deſtruit ſe ipſum. Eccleſia enim non habet facultatem addendi ad materiam à Chriſto inſtitutam aliquid per modum materiæ, ſed ſolùm per modum ritus. Sicut quia Chriſtus pro materia Baptiſmi inſtituit aquam, eſtò Eccleſia aliqua addiderit, non addidit tamen ut materiam, ſed ſolùm ut ritus: aliàs poſſemus dicere, quòd Chriſma, quod addidit aquæ in Baptiſmo, & oleo in Extrema Unctione, eſſet materia libera horum ſacramentorum.

Probo inſuper. Materia libera in aliquo caſu ſufficere poteſt ſe ſolâ ad valorem ſacramenti; ut patet in peccatis venialibus, quæ ſunt materia libera ſacramenti Pœnitentiæ: quæ ſola ad valorem Pœnitentiæ ſufficiunt in eo, qui ſola venialia confitetur; ergo ſi aqua eſſet materia libera conſecrationis, ſe ſolâ ſufficeret ad conſecrationem: quod in Aquariis ſupra reprobavimus.

Si dicas, aquam non eſſe materiam liberam, ut ſeparatam à vino, ſed ut vino mixtam: ideoque ſeparatam à vino conſecrari non poſſe.

XIII. Contra eſt primò. Quia Chriſma additur ſolùm ex præcepto Eccleſiæ, nec mixtum oleo evadit materia; ergo &c. — Secundò. Sicut aqua ante conſecrationem poteſt, juxta Adverſarios, à vino ſeparari: ita factâ conſecratione poterunt ſpecies aquæ per chimicam ſeparari à ſpeciebus vini. Vel ergo ſub ſpeciebus aquæ à ſpeciebus vini ſeparatis adhùc remaneret ſanguinis Chriſti; vel non. Si non: ergo ſub illis ſpeciebus erit aqua; ergo non fuit in ſanguinem Chriſti converſa. Si enim fuiſſet in illud mutata, non poſſet naturaliter eadem numero redire aqua, quæ mutata fuit; neque aqua numero diverſa: quia ſub eiſdem numero accidentibus non poteſt eſſe alia numero ſubſtantia. Si ſic: cur aqua ſola conſecrari non poteſt, ſi ſub illius ſpeciebus à vini ſpeciebus ſeparatis Chriſti ſanguis remanet? Si enim ſub illis ſolis poteſt conſervari, cur non poteſt ſub illis ſolis poni?

XIV. Probatur tertiò, ſic. Ideo aqua immediatè tranſiret in ſanguinem; quia, ut ajunt Chymici, non poteſt in vinum converti: ſed hoc videtur falſum; ergo &c. Min. prob. tùm auctoritate Ariſtotelis, *lib.* 1. *de Gen.*

Gen. c. 5. text. 34. & *c.* 10. *text.* 88. Tùm ratione. Nam pauxillum aquæ vino copioſiori infuſum dividitur à vino in partes minimas, & minores minimis: aqua enim in vinum projecta interſecatur à partibus vini, & dividitur: ſi verò vinum copioſius, & fortius ſit, ita partes aquæ debiliores interſecabit, & dividet; ut eas redigat ad partes ita parvas, ut ſint minores minimis: & ſic vel in illis non poterit amplius ſubſtantia aquæ conſervari; vel à vi fortiori vini ita alterabitur, ut non valens illi reſiſtere, tandem ei cedat, corrumpatur, & in ejus ſubſtantiam tranſeat: ut ſimile eſt in igne urente lignum, & in alimento, vel cibo, dum à calore naturali decoquitur. Quare, vel univerſaliter negandum eſt, quòd aliquid poſſit in alterius ſubſtantiam tranſmutari, maximè de fluidis; vel concedendum, aquam vino copioſiori, & fortiori mixtam, poſſe in illud tranſire.

XV. Tandem prob. Si aqua mixta vino non poteſt tranſire in vinum, ſed manet in ſua aquæ naturâ; pari ratione aqua mixta muſto, dum vinum conficitur, in ſua ſpecie manebit. Cumque in aliquibus regionibus ob uvæ generoſitatem etiam medietas aquæ medietati muſti infundatur: dum eo vino utimur in conſecratione, vel non adhiberemus materiam convenientem, vel faceremus contra præceptum Eccleſiæ volentis, quòd vino conſecrando modiciſſima aqua apponatur.

§. III.

Contrariæ Opinionis Fundamenta.

XVI. PRimò arguunt, aquam non poſſe tranſire in vinum. Tùm experientiâ, quâ Chymicis compertum eſt, aquam quovis tempore, poſt mixtionem, poſſe à vino ſeparari per immiſſionem medullæ junci, aut ſpongiæ oleo infuſæ: quod alii dicunt de vino aquæ mixto infuſo vaſi ex hedera; ſtatim enim aqua à vino ſeparatur.

Tùm ſecundò. Quia explicabile non eſt, quomodo vinum poſſit agere in aquam; aut qua vi illam corrumpat, ac in ſe vertat.

Tùm tertiò. Quia aqua, cùm ſit corpus ſimplex, non poteſt in mixtum converti, quale eſt vinum.

Tùm quartò. Quia ſi aqua verteretur in vinum, immunes eſſent ab omni culpa vinitores; qui tertiam partem aquæ cum duabus aliis vini, quod ſunt vendituri, miſcerent. Quia tertia pars aquæ cum duabus vini permixta, probabile eſt, quòd in vinum tranſeat, ſi ſit generoſum: quod tamen ſibi fieri nollent illi, qui aquæ in vinum converſionem propugnant.

XVII. Reſpondeo ad ſingula. Primum ab experientia prævidit Innocentius III. Cap. *Cum Martha*: quum ait: *Licèt Phyſici contrarium aſſeverent:* qui tamen ſententiam noſtram ut probabiliorem judicat. Prævidit quoque S. Tho. in 4. diſt. 11. *in Expoſit. Literæ*, dicens: *Alchymiſtæ dicunt, quòd per immiſſionem junci decorticati poteſt ſeparari.* Cui tamen reſpondet: *Dicendum, quòd à vino aufertur ſubſtantia aquea, quæ ibi eſt, propter ſimilitudinem junci, quod etiam poroſum eſt; non tamen illa aqua, quæ fuit appoſita ſeparatur, quia jam facta eſt vinum.* Dico ergo, non aquam à vino ſeparari, ſed aqueum quendam humorem aquæ ſimilem, ſeu vini flegma: vel, ut ajunt chymici, caput mortuum, partes nimirum, vini craſſiores, & debiliores; vel quia malè decoctæ, utpote expreſſæ ex uvis, aut non benè maturis, aut debilis virtutis. Cujus ſignum eſt, quòd etſi ſumatur vinum, cui nihil aquæ ſit admixtum; ſimilis liquor aqueus, etſi non in tanta quantitate, extrahetur.

Ad ſecundum dico, vinum agere in aquam, vel ratione virtualis caloris quem in eo reperiri arguimus ab effectu; nam vinum recens pleraque

in ſe injecta calefacit : & calx eſtò non formaliter calida, abſumit tamen, & calefacit. Vel ratione acrimoniæ, quâ aquam alterando ſenſim corrumpit.

Ad tertium dico, aquam quidem elementarem eſſe corpus ſimplex; non tamen aquam uſualem, quæ habet mixtas qualitates, & ideo nutrire aliquomodo poteſt. Addo: me non videre urgentes rationes, quibus corpus mixtum in ſe convertere non poſſit corpus ſimplex.

Ad quartum nego ſequelam. Nam vinum etſi aquam vincat, & in ſe convertat, dum agit repatitur, & in ſe debilitatur. Nam mixtum, cùm non unâ tantùm conſtet qualitate, ſed pluribus invicem temperatis, inter quas una prævalet aliis : ideo dum agit ſecundùm unam, repatitur à ſuo contrario ſecundùm aliam; & vincit quidem ſecundùm unam, ſed ſecundùm aliam infirmatur, & alteratur ejus temperamentum. Unde qui venderet vinum pro tertia parte aquâ mixtum, venderet vinum debile; & ideo peccaret, ſi ut generoſum illud exhiberet.

XVIII. At dices. Si vinum aquam ſibi appoſitam in ſe converteret, deberet potiùs fieri fortius, & vegetius, non verò debilitari: quemadmodum corpus converſione alimenti in propriam ſubſtantiam fortius, & vegetius evadit.

Sed nego ſequelam, & ratio diſparitatis in eo eſt. Quòd animal ſolvit cibum per calorem, qui ab eo naturaliter emanat : & ideo licèt aliquantulum agendo repatiatur, citò tamen referveſcit, & convertendo alimentum in ſe fortius evadit : quod non currit de vino, cui aqua non eſt alimentum illud nutriens. Et ideo licèt aquam, ſi modica ſit, vincat, ac in ſe convertat; tali tamen actione ab aquæ contrariis qualitatibus repatitur, ac aliquo modo debilitatur : eſtò, ſi vinum ſit generoſum, & aqua ſit modica, talis debilitatio vix percipiatur.

XIX. Secundò arguunt. Patres communiter dicunt, aquam vino mixtam conſecrari, & in Chriſti ſanguinem verti : at ſi aqua tempore conſecrationis non eſſet aqua, ſed facta vinum, non poſſet dici, quòd vertatur in ſanguinem; quia quod non eſt, dici nequit, quòd conſecretur, aut convertatur.

Reſpondeo, Patres velle, quòd aqua conſecretur, & convertatur in ſanguinem, non immediatè, ſed mediante vino, in quod tranſiit. Ut autem aliquid dicatur converti in aliud mediatè, non requiritur, ut tempore converſionis ſit in ſe; ſed, ut antea fuerit, licèt pro eo tempore in aliam naturam ſit translatum. Sic cibus dicitur in ſubſtantiam aliti converti; & tamen tempore, quo fit hæc converſio, cibus non eſt amplius in natura cibi : nam per præcedentes alterationes formam cibi, puta carnis, piſcis amiſit. Sic etiam, *Exod. 7. v. 12.* dicitur : quod, *Virga Aron devoravit virgas eorum* : non quæ tunc eſſent virgæ, erant enim verſæ in colubros; ſed quæ antea fuerant virgæ.

XX. Tertiò arguunt. Chriſtus cum Euchariſtiam inſtituit, creditur in vino aquâ mixto conſecraſſe, ut ait Tridentinum, *Seſſ. 22. c. 7.* at tam brevi tempore non eſt credibile, aquam illam potuiſſe priùs converti in vinum. Tùm quia: Chriſtus aquam miſcuit immediatè antequam conſecraret. Tum quia: aquam non miſcuit in modiciſſima quantitate, ſed in tanta, quanta conſueverat, propter obſervantiam temperantiæ; ergo &c.

Confirmatur. Si Sacerdos paulò ante conſecrationem advertat, ſe aquam calici non infudiſse, eam infundere debet, & conſecrare : ſed tunc non datur tempus, ut aqua illa tranſeat in vinum; ergo vel ramanet in ſpecie aquæ; & ſic dabitur occaſio idolatriæ, cùm ſimul cum vino elevatur adoranda; & Sacerdos eam ſumens non remaneret jejunus, nec poſſet, ſi hoc in prima Miſſa Natalis Domini contingeret, alias duas Miſſas celebrare : vel immediatè tranſit in ſanguinem.

XXI. Reſpondeo, non eſſe certum, Chriſtum miſcuiſſe vino euchariſtico aquam temperantiæ causâ; ſed potiùs id feciſſe ad ſignificationem myſticam. Quare eſtò ſolitus eſſet vinum multâ aquâ diluere, vino tamen conſecrando modicam appoſuit. Aliàs ſi multam Chriſtus appoſuiſſet; cur Eccleſia præciperet modiciſſimam eſſe apponendam contra ſactum Chriſti? Modicam ergo & Chriſtus appoſuit; & tunc appoſuit, quando prævidit tempus ſufficiens, ut fieret vinum. Non enim ſtatim, ac miſcuit, conſecravit; ſed priùs miſcuit, deinde morâ factâ conſecravit. Unde durante cœnâ conſecravit panem, ut ait Mattheus, c. 26. calicem verò nonniſi finitâ cœnâ conſecrare voluit; ut daret tempus converſioni, quam ipſe ſuâ comprehenſione cognoſcebat. Et certè ſi Chriſtus ſtatim ac miſcuit, conſecravit, cur Eccleſia hunc ritum non obſervat?

XXII. Ad Confirmationem dico, quòd ſi Sacerdos immediatè ante conſecrationem infunderet aquam calici; aqua illa non verteretur in vinum, ſed neque in ſanguinem: maneret enim in ſpecie aquæ. Neque daretur populo occaſio idololatriæ: quia adoratio fidelium dirigitur ad ſanguinem Chriſti latentem ſub ſpeciebus; non ad ea, quæ per accidens illi conjuncta ſunt. Sicut ſi vino calici infuſo miſceretur alius liquor, vel in calicem caderet muſca, vel hoſtiæ conſecratæ mixtus eſſet pulvis, palea, aut granum hordei; hujuſmodi certè populus non adoraret: ſic in caſu — Quòd ſi dicas, S. Th. pro inconvenienti habere, quòd aqua vino mixta maneat in ſpecie aquæ; quia non totum adoraretur adoratione latriæ. Ita 3. *p. q.* 74. *a.* 8. — Reſpondeo, S. Thomam reputare inconveniens, ſi nunquam totum, quod eſt in calice, poſſet adorari adoratione latriæ; eſſet enim contra intentionem Eccleſiæ; quod accideret, ſi nunquam aqua in ſanguinem poſſet converti: non autem ſi id contingat in aliquo caſu per accidens, ut in præſenti.

Ad id, quod additur, dico, Sacerdotem ſumentem vinum conſecratum cum illa aquâ, jejunium naturale non lædere; quia totum ſumeret, quod eſt in calice, per modum unius ſacramenti; neque aquam illam ſumeret per modum potus, ſed ad myſterium. Sicut ſi hoſtiæ conſecratæ eſſet admixta aliqua particula farinæ hordeaceæ, quæ certè in Corpus Chriſti non eſſet converſa: aut vino liquor alius; Sacerdos ſumens talem hoſtiam, & vinum, tale jejunium non frangeret — Nec dicas, S. Thomam, *in* 4. *diſt.* 11. *q.* 2. *a.* 4. *qu.* 1. *ad* 2. dicere: *Si aqua in propria naturâ remaneret, ſic calix non eſſet tantùm potus ſpiritualis, ſed etiam corporalis; nec liceret poſt primam ſumtionem ſanguinis iterum ſumere.* Nam dico, S. Thomam arguere eos, qui volebant, aquam nunquam converti in ſanguinem, ſed ſemper vinum remanere; & quam pro tertia parte apponebant: non autem nos, qui dicimus, aquam regulariter converti in vinum, ac deinde in ſanguinem; & ſolùm per accidens, & per ignorantiam contingere, quòd non fit in vinum converſa. Ita probabiliter.

XXIII. Si quæras pro complemento: Cùm hoc ſacramentum ſit permanens, nec ſubſtantia panis, & vini maneant, ſed in corpus, & ſanguinem Chriſti tranſeant: quænam erit materia permanens hujus ſacramenti.

Reſpondeo, hanc eſſe ſpecies panis, & vini, ut connotantes, & continentes corpus, & ſanguinem Chriſti. Probo. Nam in hoc ſacramento debemus diſtinguere ſacramentum, ideſt, ſignum ſenſibile; & rem ſacramenti, ideſt, rem ſignificatam latentem, & inviſibilem: ſed ſignum ſenſibile in hoc ſacramento manens ſunt ſpecies viſibiles panis, & vini; res autem ſignificata, & ſub eis contenta eſt corpus, & ſanguis Chriſti; ergo ſpecies panis, & vini, ut connotantes corpus, & ſanguinem Chriſti conſtituunt ſacramentum Euchariſtiæ. Unde Conc. Tridentinum, *Seſſ.*

Seſſ. 13. *c.* 3. docet, hoc ſacramentum habere aliquid commune cum cæteris, hoc eſt, ſymbolum eſſe rei ſacræ, & viſibilem formam gratiæ inviſibilis; alterum ſpeciale: & hoc eſt, continere ipſum gratiæ auctorem Chriſtum.

QUÆSTIO II.

De Formâ Sacramenti Euchariſtiæ.

CUm forma hujus ſacramenti, ſicut & aliorum, conſiſtat in verbis, quibus materiæ ſignificatio determinatur; ideo agere de forma idem eſt, ac agere de verbis, quibus eſſentialiter hoc ſacramentum conficitur. Porro, quia ut vidimus, duplex eſt hujus ſacramenti partialis materia, nempe, panis, & vinum; ita & duplicem debet habere formam: unam, quâ conſecretur panis, alteram, quâ conſecretur vinum.

DUBIUM I.

An Chriſtus Verbis Euchariſtiam Conſecraverit: & an iiſdem quibus Nos?

§. I.

Quædam prænotantur.

I. NOto cum S. Th. q. 78. 3. p. (in qua agit de forma Euchariſtiæ) art. 1. *Quòd hoc ſacramentum ab aliis ſacramentis differt in duobus. Primò quidem quantùm ad hoc: quòd hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ; alia verò ſacramenta perficiuntur in uſu materiæ conſecratæ. Secundò. Quia in aliis ſacramentis conſecratio materiæ conſiſtit ſolùm in quadam benedictione; ex qua materia conſecrata accipit inſtrumentaliter quandam ſpiritualem virtutem, quæ per Miniſtrum, qui eſt inſtrumentum animatum, poteſt ad inſtrumenta inanimata procedere: ſed in hoc ſacramento conſecratio materiæ conſiſtit in quadam miraculoſa converſione ſubſtantiæ* (ut dicetur) *quæ à ſolo Deo perfici poteſt. Unde Miniſter in hoc ſacramento perficiendo non habet alium actum, niſi prolationem verborum.*

Et quia forma debet eſſe conveniens rei; ideo forma hujus ſacramenti differt à formis aliorum ſacramentorum in duobus. Primò quidem. Quia formæ aliorum ſacramentorum important uſum materiæ, puta, baptizationem, vel conſignationem: ſed forma hujus ſacramenti importat ſolam conſecrationem materiæ, quæ in tranſubſtantiatione conſiſtit; puta, cum dicitur: Hoc eſt Corpus meum. *Vel:* Hic eſt Calix Sanguinis mei. *Secundò. Quia formæ aliorum ſacramentorum proferuntur ex perſona Miniſtri, ſive per modum exercentis actum; ſicut cum dicitur:* Ego te baptizo. *Vel:* Ego te confirmo &c. *Sive per modum imperantis; ſicut cum in ſacramento Ordinis dicitur:* Accipe poteſtatem &c. *Sive per modum deprecantis; ſicut cùm in Sacramento Extremæ Unctionis dicitur:* Per iſtam unctionem, & noſtram interceſſionem &c. *Sed forma hujus ſacramenti profertur, quaſi ex perſona ipſius Chriſti loquentis; ut detur intelligi, quòd Miniſter in perfectione hujus ſacramenti nihil agit, niſi quòd profert verba Chriſti.* Ita S. Thomas.

II. Circa Dubium verò propoſitum, ut refert idem S. Th. ibi ad 1. *Quidam dixerunt, quòd Chriſtus, qui habebat poteſtatem excellentiæ in ſacramentis, abſque omni formâ verborum hoc ſacramentum perfecit; & poſtea verba protulit, ſub quibus alii poſtmodum conſecrarent. Quod videntur ſonare verba Innocentii III. dicentis, l.* 4. *de Myſteriis Miſſæ, cap.* 6. Sanè dici poteſt, quòd Chriſtus virtute divinâ confecit; & poſtea formam expreſſit, ſub quâ poſteri benedicerent.... *Quidam autem dixerunt, quòd benedictio illa facta eſt quibuſdam aliis verbis nobis ignotis.... Alii dixerunt, quod illa benedictio eiſdem etiam verbis facta eſt, quibus modo fit: ſed Chriſtus ea bis protulit;*

tulit. Primò quidem ſecretè ad conſecrandum: ſecundò manifeſtè,ad inſtruendum. Sed iſtæ opiniones modò abolitæ ſunt, & ab omnibus derelictæ: nec deſunt, qui exiſtiment, eas poſt Tridentinum non carere notâ temeritatis.

§. II.

Reſolutio Dubii.

III. DIco. Chriſtus conſecravit verbis, & eiſdem verbis, quibus Sacerdotes in Eccleſia conſecrant; ſemel tantùm, non iterùm prolatis. Ponitur contra omnes præfatas opiniones. Et prob. primò ex Patribus. Tertullianus enim, l. 1. contra Marcionem, c. 40. *Acceptum* (inquit) *panem, & diſtributum diſcipulis corpus ſuum illum fecit, hoc eſt corpus meum dicendo*. S. Ambroſius, l. de his, qui Myſteriis initiantur, c. 9. *Ipſe clamat Dominus Jeſus: Hoc eſt Corpus meum: Ante benedictionem verborum cœleſtium alia ſpecies nominatur; poſt conſecrationem corpus Chriſti ſignificatur &c.* Huc trahi poſſunt ejuſdem verba, *l. 4. de Sacr. c. 4.* Damaſceni. *l. 4. de Fide c. 13.* Chryſoſtomi, *Homil. 60 ad Pop. Antioch.* Paſchaſii, *Epiſt. ad Fredegardum*. Sed de his inferiùs

Propterea Tridentinum, Seſs. 13. c. 1. *Majores* (inquit) *noſtri omnes... apertiſſimè profeſſi ſunt, hoc tàm admirabile ſacramentum in ultima cœnâ Redemptorem noſtrum inſtituiſſe; cùm poſt panis, vinique benedictionem, ſe ſuum ipſius corpus illis præbere, ac ſuum ſanguinem diſertis, ac perſpicuis verbis teſtatus eſt*. Quænam autem fuerunt illa verba, quibus ſe ſuum corpus, & ſanguinem tradere diſcipulis perſpicuè teſtatus eſt, niſi iſta: *Accipite, & comedite. Hoc eſt corpus meum: Bibite Hic eſt ſanguis meus*, quæ nos quoque proferimus?

IV. Rejiciuntur autem præfatæ opiniones ſigillatim, rationibus S. Tho. loco citato, *ad 1.* Dicere enim, Chriſtum ſinè verbis conſecraſſe, eſt expreſsè opponi verbis Evangelicis, *In quibus dicitur. quòd Chriſtus benedixit: quæ quidem benedictio aliquibus verbis facta eſt* — Dicere quod facta fuerit verbis ignotis,falſum eſt: *Quia benedictio conſecrationis nunc perficitur per recitationem eorum, quæ tunc acta ſunt: unde ſi tunc per hæc verba non eſt facta conſecratio, nec modò fieret* — Dicere tandem, Chriſtum ea bis protuliſſe, ſtare nequit: *Quia Sacerdos conſecrat proferens hæc verba, non ut à Chriſto in occulta benedictione dicta; ſed ut publicè prolata. Unde cùm non habeant vim bujuſmodi verba, niſi ex Chriſti prolatione; videtur, quòd etiam Chriſtus manifeſtè ea proferens conſecraverit.*

V. Sed dices: Videtur Chriſtus priùs conſecraſſe, deinde dixiſſe: *Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus;* ergo videtur, aut non conſecraſſe verbis, aut ſaltem non iſtis. Ant. prob. primò. Ut Chriſtus verè diceret: *Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus*, debebat, id quod deſignabat, jam eſſe corpus, & ſanguis Chriſti; ergo debebant aliâ prævia conſecratione panis, & vinum in corpus, & ſanguinem tranſiiſſe.

Secundò. Ut colligitur ex *Matth. 26. Marci 14. & Lucæ 22.* Chriſtus priùs benedixit panem, deinde dixit: *Hoc eſt corpus meum:* ſed illâ benedictione conſecravit; ergo &c. Tertiò. *Marci 14. v. 23.* dicitur: *Accepto calice gratias agens dedit eis, & biberunt ex eo omnes: & ait illis hic eſt ſanguis meus*, ergo priùs conſecravit, deinde dedit calicem conſecratum Diſcipulis, deinde dixit: *Hic eſt ſanguis meus*.

VI. Reſpondeo neg. ant. Ad primam prob. diſt. ant. Debebat jam eſſe corpus, & ſanguis Chriſti, ſi ly *jam* ſignificet tempus ante prolationem verborum, nego. ant. Debebat *jam*, hoc eſt, in ultimo inſtanti completivo prolationis verborum, co. ant. & nego. conſ. Ut enim verba illa eſſent vera, ſat erat, ut in ultimo in-

ſtanti

ſtanti completivo prolationis verborum eſſent primò corpus, & ſanguis Chriſti, ut poſita per illa verba. Nam verba illa practica ſunt, & efficiunt quod ſignificant. Porro poteſt Rex aliquem creare Ducem exercitus per hæc verba: *Tu es Dux exercitus mei*. In quo caſu illa verba ſunt verè practica, & faciunt, quòd ille in ultimo inſtanti prolationis primò ſit Dux exercitus Regis.

Ad ſecundam nego min. Illâ enim benedictione Chriſtus non conſecravit, ſed panem. & vinum præparavit ad conſecrationem; ſicut benedictione præparatur aqua, antequam Catechumenus baptizetur: & ſicut Sacerdotes priùs benedicunt panem, & vinum, deinde conſecrant. Dici etiam poteſt, verba illa ſic conſtrui poſſe: *Accipiens panem benedixit dicens, hoc eſt corpus meum, deinde fregit, & dedit diſcipulis ſuis;* ut ait S. Tho citatus ad 1. vel, ut ipſe ibidem, ait: *Poteſt intelligi concomitantia reſpectu totius præcedentis, ut ſit ſenſus: dum benediceret, frangeret, & daret Diſcipulis ſuis, hæc verba dixit:* Accipite &c.

Ad tertiam ſimiliter dico, verba Marci debere ſumi concomitanter. Mos enim eſt Evangeliſtarum per anticipationem narrare priùs, quod poſteriùs, vel ſimul factum eſt; ut dicit Auguſtinus, *l. 2. de conſenſu Evangeliſt. c.* 30. 31. & 44. Videri de hoc poteſt S. Th. citatus, *ad* 1.

DUBIUM II.

Per quæ Verba Sacerdotes Panem Conſecrent.

§. I.

Varii Errores Recenſentur.

I. WAldenſes duodecimo Eccleſiæ ſeculo graſſantes, cum aliam orationem non admitterent, præter Dominicam, horas canonicas, cæteraſque Eccleſiæ preces aſpernantes; feruntur, etiam Euchariſtiæ ſacramentum abſque ſolita Eccleſiæ formâ celebraſſe; & loco illius ſepties *Pater noſter &c.* recitare conſueviſſe.

II. Nonnullis ſchiſmaticis Græcis, viſum eſt, verba: *Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus*, non eſſe Euchariſtiæ conſecrativa; ſed iſtam orationem, quæ liturgia Chryſoſtomi præfata verba ſubſequitur, nimirum: *Et fac panem iſtum quidem pretioſum corpus Chriſti tui: & quod eſt in calice iſto, pretioſum ſanguinem Chriſti tui.* Quam Græcorum opinionem, ut explicat Nicolaus Cabaſilas, tria dicit. Primum: Sacerdotem recitativè tantùm proferre evangelica verba: ideoque omni virtute ad tranſmutandum panem, & vinum eſſe vacua. Secundum: tranſmutationem fieri per eadem numero verba, per quæ Chriſtus in ultima cœnâ conſecravit; quæ licèt actu tranſierint, manent tamen in virtute. Tertium: verba, in quibus virtualiter manent, eſſe preces ſupradictas; quibus Sacerdos precatur, ut ſuum ſortiantur effectum. Hoc idem aſſerit Marcus Epheſius, qui poſt Florentinam Synodum multa contra Latinos ſcripto congeſſit. Alii tamen, etiam ex Græcis conſentiunt quidem, verba, quæ à Sacerdote proferuntur concurrere ad conſecrationem, ſed non ſufficere, ac ulteriùs requiri præallatas preces, ut ex Arcudio, *l.* 3. *de Sacr. Euchariſtiæ.*

III. Martinus Bucerus aſſeruit, verba: *Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus*, ſive ut prolata fuerunt à Chriſto, ſive ut à Sacerdote, nullo modo ad conſecrationem concurrere: cùm nulla Scriptura doceat, opus eſſe, ut ea verba ſupra panem recitentur: Dominus enim (inquit) *c.* 26. *Matth.* juſſit panem frangere, manducare; ſed non juſſit dicere ſuper panem: *Hoc eſt corpus meum.*

IV. Calvinus fatetur quidem, verba, de quibus agitur, proferenda eſſe à Sacerdote; ſed per modum concionis, vel inſtructionis ad excitandam

fidem

fidem populi: non verò per modum confecrationis, quâ dona ſanctificentur. Quare, *lib.* 4. *Inſt. c.* 17. §. 39. præſcribit, in hujus ſacramenti confectione habendam eſſe populo lectionem, ex *cap.* 11. *prima ad Cor.* ubi narratur inſtitutio Euchariſtiæ; & ſubinde à Miniſtro concionem, ac certas quaſdam præfatiunculas.

V. Lutherus tandem, *l. de abroganda Miſſâ privatâ*, & alibi, ſentit, non modò verbis evangelicis, ſed totâ liturgiâ opus eſſe, ut dona conſecrentur.

Ex Catholicis autem Scotus opinatur, omnia illa verba: *Apridie quàm pateretur*, uſque ad finem conſecrationis, eſſe, non quidem de eſſentia, ſed ita neceſſaria ad formam conſecrationis; ut ſi quis ea omitteret, effectum conſecrationis non haberet. His tamen non obſtantibus

§. II.

Reſolvitur Dubium.

VI. Dico. Fidei Catholicæ dogma eſt, panem his ſolis verbis: *Hoc eſt corpus meum*, conſecrari. Duo dicit hoc Aſſertum. Unum, his verbis: *Hoc eſt corpus meum*, haberi conſecrationem. Alterum, his ſolis; ut non oporteat, ad ejus validitatem, addere alia: nec ſubſequentia per modum precum, ut volunt Græci, neque antecedentia, ut putat Scotus: quamvis hoc ultimum de fide non ſit.

VII. Prima pars prob. Nam, *Luca* 22. *v.* 19. Chriſtus conſecrato pane, & calice, dixit Apoſtolis: *Hoc facite in meam commemorationem*; ergo dedit eis poteſtatem faciendi Euchariſtiam eo modo, quo ipſe fecit: ſed Chriſtus, ut Dub. præced. diximus Euchariſtiam his verbis: *Hoc eſt corpus meum* confecit; ergo Apoſtoli, & Sacerdotes eiſdem verbis eam conficiunt. Propterea Eugenius IV. in Decreto pro inſtruct. Armen. Sic loquitur: *Forma hujus ſacramenti* (Euchariſtiæ) *ſunt verba Salvatoris, quibus hoc ſacramentum conficitur; Sacerdos enim in perſona Chriſti loquens hoc conficit ſacramentum: nam ipſorum verborum virtute ſubſtantia in corpus &c.* — Et Tridentinum, *Seſſ.* 13. *c.* 3. ſtatuit, exiſtere *Corpus quidem ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſub ſpecie vini ex vi verborum:* Verba autem eſſe ea, quibus ſuum corpus, & ſanguinem Diſcipulis ſe præbere Chriſtus teſtatus eſt, Concilium aſſerit; quæ alia non ſunt, quàm iſta: *Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus.* — Ratio autem eſt. Nam illis verbis panis, & vinum conſecrantur, quibus perſpicuè tranſubſtantiatio declaratur, & ſignificatur: formæ enim ſacramentorum inſtitutæ ſunt, ut id operentur, quod ſignificant. Verba autem iſta: *Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus* apertè ſignificant, eſſe corpus, & ſanguinem id, quod antea erat panis, & vinum; ergo hoc efficiunt.

VIII. Secunda autem pars, non oportere ad validitatem conſecrationis addere preces, ut Græci autumant, prob. primò. Quia Chriſtus verè conſecravit; & tamen poſt illa verba nullas preces fudit, neque fundere nobis præcepit: cùm ergo juſſerit, ut fieret à nobis, quod ipſe fecit, ideo nec nos egemus aliâ prece, ut conſecremus. — Et ſanè, quemadmodum enim in Euchariſtia preces adhibentur, ita in Baptiſmo: ſed preces in Baptiſmo non ſanctificant aquam, quæ ſolùm ſanctificatur per verba Chriſti: *Ego te baptizo*; ergo preces in Euchariſtia non conſecrant panem, ſed unicè verba Chriſti.

IX. Hoc teſtantur Liturgiæ omnes antiquæ, etiam Græcæ; quæ licèt in aliquibus variæ ſint, concordes tamen ſunt in aſſignandis pro vera, & eſſentiali conſecrationis formâ laudatis Chriſti verbis: præcipuè verò Liturgia S. Baſilii, apud Orientales magni ponderis, & Liturgia S. Jo. Chryſoſtomi. Patres etiam Græci. Juſtinus in Apologia 2. *Apoſtoli* (inquit) *in*

com-

commentariis ſuis, quæ Evangelia dicuntur, ita ſibi Jeſum præcepiſſe tradiderunt. Eum enim, pane accepto, cùm gratias egiſſet, dixiſſe: Hoc facite in mei recordationem: Hoc eſt corpus meum: *Et poculo ſimiliter accepto, & gratiis actis, dixiſſe:* Hic eſt ſanguis meus. S. Chryſoſtomus, Serm. de proditione Judæ: *Hoc eſt*, ait, *corpus meum. Hoc verbo propoſita conſecrantur. Et ſicut illa vox, quæ dixit.* Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, *ſemel quidem dicta eſt; ſed omni tempore ſentit effectum, ad generationem operante naturâ: ita & vox illa ſemel dicta eſt, ſed per omnes menſas Eccleſiæ uſque ad hodiernum diem, & uſque ad ejus adventum præſtat Sacrificio firmitatem.* Idem ferè eiſdem verbis dicit Damaſcenus, *l. 4. de Fide, c.* 13.

Idem confirmant Patres Latini: Tertullianus, *l. 4. contra Marc. c.* 40. Ambroſius, *lib. de iis, qui Myſteriis &c. c.* 9. Dub. præced. relati; aliique, à quibus referendis abſtineo.

X. Hoc debere ab ipſis Græcis concedi, probat eorum praxis, & ritus. Nam poſtquam protulerunt hæc verba: *Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus*: populus reſpondet; *Amen*. Quæ confirmatio eſſet falſa, niſi panis, & vinum jam in corpus, & ſanguinem Chriſti eſſent converſa. Inſuper poſt dicta verba prolata, Euchariſtiam proponunt populo adorandam: non proponerent autem eam populo adorandam, niſi ex antiqua traditione accepiſſent, ſtatim illis verbis prolatis adeſſe ibi corpus, & ſanguinem Chriſti: alias populum inducerent ad idololatrandum.

XI. Tertia autem pars, nimirum, verba illa præcedentia, *Qui pridie &c.* non eſſe neceſſaria ad validitatem conſecrationis, ut putat Scotus, prob. Ea ſola verba ſunt neceſſaria ad validè conſecrandum corpus Chriſti, quæ Sacerdos profert, ut gerens perſonam Chriſti, ut ex Conc. Florentino dictum eſt: *Sacerdos enim in perſona Chriſti loquens hoc conficit ſacramentum:* Sed hæc verba: *Qui pridie &c.* non proferuntur à Sacerdote ex perſona Chriſti, cùm Chriſtus ea non dixerit; ergo &c.

XII. Si dicas, neceſſaria eſſe, ut appareat, & fiat ſenſus, Sacerdotem in verbis ſequentibus loqui ex perſona Chriſti — Sed contra primò. Sacerdos poteſt ſignificare, ſe loqui in perſona Chriſti, quamvis hoc ſe facere, verbo non exprimat: ſicut Angelus, qui *Exodi* 3. apparuit Moyſi, ſignificavit ſe loqui ex perſona Dei; & tamen non dixit Moyſi Deum verba illa protuliſſe. Sicut ergo dum quis in theatro Regiis indutus veſtibus loquitur in perſona Regis, non eſt neceſſe, ut dicat, ſe loqui in perſona Regis; quia omnes ex tali circumſtantia id facilè intelligunt: ſic Sacerdos in altari ſacris indutus veſtibus loqui poteſt in perſona Chriſti, etſi voce non dicat, in perſona Chriſti ſe loqui.

XIII. Contra ſecundò. Verba illa præcedentia determinant quidem id, quod Chriſtus habebat in manibus fuiſſe corpus ſuum: non autem corpus Chriſti eſſe id, quod habet in manibus Sacerdos; ergo determinativum non à verbis præcedentibus, quæ quaſi hiſtoricè narrant id quod fecit Chriſtus, ſed aliunde petendum eſt, nempe, ab intentione Sacerdotis; qui vult illa verba proferre ſuper id, quod habet in manibus in perſona Chriſti, ſeu intendens facere, quod fecit Chriſtus. Quam intentionem habere poteſt etiam omiſſis verbis: *Qui pridie &c.* Ita ſentit S. Tho. 3. *p. q.* 78. *a.* 1. *ad* 4 ubi rejectâ opinione quorumdam, volentium non poſſe ſacramentum hoc perfici ſolis præfatis verbis, aliis prætermiſſis, quæ ſunt in Canone, dicit: quod *Si Sacerdos ſola verba prædicta proferret cum intentione conficiendi hoc ſacramentum, perficeretur hoc ſacramentum: quia intentio faceret, ut hæc verba intelligerentur quaſi ex perſona Chriſti prolata,*

Digitized by Google

etiamſi verbis præcedentibus hoc non recitaretur. Graviter tamen peccaret Sacerdos ſic conficiens hoc ſacramentum, utpote ritum Eccleſiæ non ſervans.

§. III.

Contraria Fundamenta.

XIV. PRimò objicies pro Græcis. Ex liturgiis, quæ adſcribuntur SS. Clementi, Jacobo, Baſilio, Chryſoſtomo, conſtare videtur, per hæc verba: *Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus*, panem, & vinum non tranſmutari in corpus, & ſanguinem Chriſti; ſed per preces ſubſequentes. Nam illis verbis prolatis Sacerdos Deum precatur, ut panem, & calicem faciat corpus, & ſanguinem Chriſti ſui: *Et fac* (inquit Chryſoſtomus) *panem iſtum quidem pretioſum corpus Chriſti tui; & quod eſt in calice iſto, pretioſum ſanguinem Chriſti tui.* Ut quid autem hujuſmodi immutationem ex liturgiarum præſcripto poſtularet Sacerdos, ſi jam per Chriſti verba ab ipſo prolata, peracta fuiſſet? Idem dicunt Cyrillus Hieroſ. *Catecheſi* 19. & Niſſenus, *Orat. Catechetica* 37.

XV. Reſpondeo (miſſis aliis) quod Græci ipſi Ruſſiæ, Nicææ, Trapezuntii, & Mitylenes Epiſcopi, Eugenii nomine in Concilio Florentino interrogati, dixerunt, nimirum, Sacerdotem Græcum non petere, ut panis corpus Domini fiat abſolutè, ſeu ut in ipſum tranſubſtantietur: ſed tantùm ut fiat relativè, ſcilicet, nobis quoad effectus nutriendi, & paſcendi ſpiritualiter, & gratiam augendi. Ita Seſſ. ultimâ Conc. Florent. legitur: *Latinis quærentibus de panis tranſmutatione, cur Græci poſt hæc dominica verba:* Accipite, & manducate &c. Bibite ex hoc omnes &c. *quibus profectò verbis ſacramentum confici videtur; hac etiam utuntur oratione:* Fac panem hunc &c. *Reſponderunt Græci, ſe ſimiliter credere, verbis illis dominicis ſacramentum fieri: ſed quemadmodum Latini confecto hoc ſacramento, hac ſolent uti oratione:* Jube hæc perferri &c. *Ita quoque Græcos illa verba proferre ſolùm, ut ſacratiſſimum Chriſti corpus, & ſanguis peccatorum noſtrorum remiſſioni, ac noſtris animabus ſaluti fiat.*

Dici poteſt ſecundò cum Cardinali Beſſarione, non peti, ut tranſubſtantiatio fiat; ſed eâ oratione fidelibus oſtendi, tres perſonas SS. Trinitatis ad eam concurrere: unde cùm jam Filii perſona orationibus, verba dominica præcedentibus, fuerit expreſsè invocata; decuit, ut Patris, & Spiritus Sancti actio ad fidelium inſtructionem, in tranſubſtantiationem expreſsè deſignaretur. Et ſanè, ſi illa petitio, quâ Sacerdos petit, ut panis fiat corpus, panem de facto conſecraret; cum etiam antequam proferat verba dominica, & antequam hanc precem fundat: *Fac panem &c.* ſæpiùs jam poſtulaverit panis tranſubſtantiationem, ut patet in liturgia, tùm Baſilii, tùm Chryſoſtomi; jam panis eſſet conſecratus, & ante verba dominica, & ante precem illam: *Fac panem hunc &c.* quod nemo dixerit.

XVI. Neque obeſt, quòd Sacerdos Græcus vocet panem, dicens: *Fac panem hunc*; ſi autem eſſet jam conſecratus, non eſſet panis. — Nec etiam, quòd in liturgia Baſilii poſt verba: *hoc eſt Corpus meum*, panis, & vinum vocentur *antitypa*, hoc eſt, imagines, ac figuræ corporis Chriſti, & ſanguinis: ſi autem eſſent conſecrata, eſſent realiter ipſum corpus Chriſti.

XVII. Nam ad primum dico, vocari *panem*, non ut qui eſt panis, fiat corpus Chriſti; ſed ut panis, qui jam eſt corpus Chriſti, qui *Joan. 6. v.* 51. de ſe ipſo dixit: *Ego ſum panis vivus*, fiat ſumentibus in remiſſionem peccatorum, & gratiæ augmentum. — Ad ſecundum dico, panem & vinum etiam conſecrata dici poſſe *Antitypa*, ſeu figuras, & imagines corporis Chriſti. Tùm quia: ſpecies illæ panis, & vini, quæ poſt conſecrationem ſunt ſacramentum tantùm,

tùm,

Digitized by Google

tùm, ſignificant corpus Chriſti, & ſanguinem, & ſimul continent. Tùm quia: corpus, & ſanguis, ut ſunt ſub ſpeciebus panis, & vini ſunt figura, & repræſentatio ejuſdem corporis, prout in Cruce immolati, & ejuſdem ſanguinis, ut in Cruce effuſi. Sed de hoc infra.

XVIII. Secundò objicies. Patres Græci, & Latini dicunt, Euchariſtiam confici precibus Sacerdotis. Ex Græcis enim Juſtinus, Apolog. 2. *Per precem* (inquit) *Euchariſtiam factum cibum ſumimus*. Niſſenus, Orat. Catechet. 37. *Hic panis per verbum Dei, & orationem ſanctificatur*. Cyrillus item Hieroſol. *Catecheſi* 3. *Myſtag.* — Ex Latinis Hieronymus, Ep. 85. modò 101. ad Evagrium (ſeu Evangelum) arguens Diaconos, qui ſe Sacerdotibus æquabant: *Quis* (inquit) *patiatur menſarum, & viduarum miniſter, ut ſupra eos ſe tumidus efferat, ad quorum preces Chriſti corpus, ſanguiſque conficitur?* Auguſtinus etiam, *l.* 3. *de Trinitate c.* 4. Euchariſtiam id eſſe affirmat, *Quod prece myſticâ conſecratum ſumimus ad ſalutem*, & lib. 5. de Bapt. c. 20. vocat Sacerdotem *Deprecantem* ſuper Euchariſtiam: verba autem hæc: *Hoc eſt corpus meum* nullam precem, aut invocationem important.

XIX. Reſpondeo, prælaudatos Patres, dum dicunt, Euchariſtiam confici prece, aut invocatione Sacerdotis; ſumere conſecrationem, non eſſentialiter, aut formaliter pro ſolis verbis, quibus formaliter conficitur; ſed pro tota ſerie verborum, quæ à Sacerdote conſecrationi annectuntur, ſive ante, ſive poſt; ſub quibus etiam comprehenduntur hæc verba: *Hoc eſt corpus meum*, cùm inter preces Canonis proferantur. Unde hoc argumento probaretur, ad Euchariſtiam conficiendam totam liturgiam neceſſariam eſſe; quæ ab initio ad finem nil aliud continet, quàm orationes, invocationes, & gratiarum actiones.

XX. Tertiò objicies pro Scoto. Si omiſſis verbis illis: *Qui pridie &c.* Sacerdos ſolùm dicat: *Hoc eſt corpus meum;* non ſignificaret, hoc eſſe corpus Chriſti, ſed corpus ipſius Sacerdotis: ſed ad validè conſecrandum requiritur, ut Sacerdos deſignet id, quod demonſtrat, eſſe corpus Chriſti; ergo &c.

XXI. Reſpondeo, neg. maj. Jam enim ſupra dictum eſt ex S. Thoma, verba illa: *Hoc eſt corpus meum*, ex intentione, & modo agendi Sacerdotis demonſtrare, Sacerdotem ibi agere, & loqui in perſona Chriſti; & ſignificare, id quod deſignatur, eſſe corpus Chriſti, non Sacerdotis. Pro quo noto: Sacerdotem in liturgia, ſeu actione Miſſæ agere aliquàndo perſonam ſuam, & aliquando perſonam ſuam, & Chriſti ſimul. Cùm enim confitetur, cùm orat, cùm laudes fundit, agit perſonam ſuam, non Chriſti: cùm verò conſecrat, agit perſonam Chriſti, & ſimul etiam ſuam. Longè tamen aliter Sacerdos agit perſonam Chriſti in Euchariſtia, ac in aliis ſacramentis. Nam in aliis agit quidem, ut Chriſti Miniſter; loquitur tamen in perſona propriâ, ut cùm dicit: *Ego te baptizo*: *Ego te abſolvo*. Sicut Prætor, licèt ſit miniſter Regis, tamen in perſona ſuâ loquitur, cùm ſententiam profert è tribunali. At in Euchariſtia, Sacerdos nedum agit, ut Chriſti Miniſter; ſed induit omnino perſonam Chriſti, & loquitur, ac ſi eſſet ipſe Chriſtus: eo modo, quo Angelus, qui loquebatur Moyſi, loquebatur, ac ſi eſſet Deus, dicens: *Ego ſum Deus Patris tui*. In actione ergo Canonis uſque ad illa verba: *Qui pridie &c.* Sacerdos agit perſonam ſuam, non Chriſti. Ab illis autem verbis uſque ad conſecrationis finem agit perſonam ſuam, & Chriſti ſimul: & ideo nedum recitativè, ſed ſignificativè verba profert. Seu, nedum intendit recitare quid Chriſtus egerit, vel dixerit; ſed ſimul ea imitari in perſona Chriſti, ac ſi Chriſtus per ejus miniſterium faceret viſibiliter, ficut ve-

rè inviſibiliter facit. Hinc eſt, quòd dum dicit: *Accepit panem*, ipſe accipit panem. Cùm ait: *Elevatis oculis in Cœlum*, ipſe ſimul elevat. Dum dicit: *Benedixit*, ipſe ſimul benedicit, & dum dicit: *Hoc eſt corpus meum*, intendit, quòd ſicut Chriſtus dicendo ea verba fecit, ut panis verè eſſet corpus ſuum; ſic ipſe ea verba proferens ſuper panem, dicendo, intendit facere panem corpus Chriſti.

XXII. Quartò objicies. Per formam exprimi debet effectus ſacramenti: ſed effectus conſecrationis panis, nempe, converſio panis in corpus Chriſti meliùs exprimitur per hoc verbum *fit*, quàm per hoc verbum *eſt*; ergo &c.

Urgetur ex Ambroſio, *l.* 4. *de Sacram. c.* 4. Sermo Chriſti, quo conficit hoc ſacramentum, eſt ille, quo fecit omnia: ſed omnia fecit imperando; ergo forma hujus ſacramenti meliùs exprimetur verbo imperativo, dicendo: *Hoc fit*, vel fiat corpus meum.

XXIII. Reſpondeo ex S. Th. 3. *p. q.* 78. *a.* 2. *ad* 1. & in corp. quòd hæc converſio cùm non ſit ſucceſſiva, ſed inſtantanea, habet ſimul fieri, & factum eſſe; unde eodem momento, quo converſio fit, facta eſt. Quia verò hìc debet exprimi potiùs factum eſſe, quàm fieri, melius dicitur: *Hoc eſt*, quod ſignificat factum eſſe; quàm: *Hoc fit*, quod ſignificat tantùm fieri. Vide S. Tho. *in corp.*

Ad id, quod urgetur, reſpondeo ex eodem ad 2. quòd *Sermo Dei operatus eſt in creatione rerum, qui etiam operatur in conſecratione: aliter tamen, & aliter. Nam hìc operatur effectivè, & ſacramentaliter, ideſt, ſecundùm vim ſignificationis: & ideo oportet in hoc ſermone ſignificari ultimum effectum conſecrationis per verbum ſubſtantivum indicativi modi, & præſentis temporis. Sed in creatione rerum operatus eſt ſolùm effectivè; quæ quidem efficientia eſt per imperium ſuæ ſapientiæ. Et ideo in creatione rerum exprimitur ſermo divinus per verbum imperativi modi ſecundùm illud*, *Gen.* 1. Fiat lux; & facta eſt lux.

XXIV. Quintò objicies. Sicut terminus, ad quem fit converſio, eſt quid determinatum, nempe, corpus Chriſti; ita ſubjectum, quod convertitur, determinatum quidquam eſt, nempe, panis; ergo ſicut ex parte prædicati hujus locutionis ponitur corpus, ita ex parte ſubjecti debet poni panis, & ſic dici: *Hic panis eſt corpus Chriſti.*

Rurſus: quia terminus converſionis eſt quid determinatum, nempe, corpus, ideo exprimitur in forma conſecrationis: ſed hoc corpus eſt etiam determinatæ perſonæ, nempe Chriſti; ergo hoc etiam debet exprimi, & dici: *Hoc eſt corpus Chriſti.*

XXV. Reſpondeo ad primum ex eodem S. Th. *ad* 3. neg. conſ. Quia *Terminus* à quo *converſionis* (nempe panis) *in ipſo facto eſſe converſionis, non retinet naturam ſuæ ſubſtantiæ, ſicut terminus* ad quem, (qui eſt corpus) *& ideo non eſt ſimile.*

Ad ſecundum reſpondeo ex eodem S. Doctore, ad 4. *Quòd per hoc pronomen* meum, *quod includit demonſtrationem primæ perſonæ, quæ eſt perſona loquentis, ſufficienter exprimitur perſona Chriſti, ex cujus perſona hæc proferuntur.*

XXVI. Quæres: Dum dicitur: *Hoc eſt corpus meum*, quid demonſtrat illud pronomen *Hoc*?

Reſpondeo ex S. Tho. hac 3. p. q. 78. a. 5. ly *Hoc* non demonſtrare ſubſtantiam panis; aliàs eſſet idem dicere *Hoc eſt corpus meum*, ac dicere, *Panis eſt corpus meum*. Neque demonſtrare corpus Chriſti, aliàs eſſet idem, ac dicere: *Corpus Chriſti eſt corpus Chriſti*. Neque ſpecies panis; quia neque ſpecies ſunt corpus. Sed demonſtrare ſubſtantiam contentam ſub illis ſpeciebus indeterminatè, & in generali. Unde idem eſt dicere: *Hoc eſt corpus meum*, ac dicere: *Hoc contentum ſub his ſpeciebus eſt corpus meum*. Id enim per ly *hoc* demonſtratur, quod per illud efficitur; illa enim locutio non

eſt

eſt ſpeculativa, & ſupponens id, quod ſignificat, ſed practica, & factiva ejus, quod ſignificat; ergo id demonſtrat, quod per illam fit. Per illam autem non fit, quòd corpus Chriſti ſit corpus Chriſti; neque quòd panis ſit corpus Chriſti: ſed quòd contentum ſub his ſpeciebus, quod priùs erat panis, ſit corpus Chriſti. Et ideo, concludit S. Th. dicit Chriſtus *In generali: Hoc eſt corpus meum; nullo nomine appoſito à parte ſubjecti, ſed ſolo pronomine, quod ſignificat ſubſtantiam in communi ſinè qualitate, ideſt, formâ determinatâ.* Vide S. Thomam toto illo *a.* 5. citato.

§. IV.

Aliqua Conſectaria Praxim ſpectantia.

XXVII. Ex dictis inferes primò. Quòd licèt Evangeliſta ad verba conſecrationis præmiſerit iſta: *Accipite, & manducate*; ad conficiendum tamen ſacramentum neceſſaria non ſunt: quia illa verba ſolùm ſignificant uſum ſacramenti, non verò conſecrationem materiæ: uſum autem ad eſſentiam Euchariſtiæ non pertinere, ſuperiùs dictum eſt. Graviter tamen peccaret, qui verba illa ſcienter omitteret.

Idem dicode illa conjunctione *Enim*; quæ licèt ad conſecrationem corporis, & ſanguinis Domini neceſſaria non ſit; ſed ſolùm indicet continuationem formæ cum verbis præcedentibus: tamen quia verbis formæ inſerta eſt ſecundùm conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ à B. Petro Apoſtolo derivatam, teſte S. Thoma, 3. *p. q.* 78. *a.* 2. *ad* 5. ideò peccaret lethaliter, qui eam omitteret.

XXVIII. Inferes ſecundò. Quòd ſi verbum *Eſt* omitteretur dicendo: *Hoc corpus meum*, graviter quidem, & ſacrilegè ſcienter omitteretur; valida tamen eſſet conſecratio, quia verbum *Eſt* ſubintelligitur. Imò familiare eſt Hebræis, & Syris illud in propoſitione ſubticere. Unde cùm Chriſtus hebraicè, vel ſyriacè locutus ſit, non conſtat, an illud addiderit.

XXIX. Inferes tertiò. Quòd ſi quis loco *Hoc* diceret *Iſtud*, peccaret quidem, ſed validè conſecraret; non tamen ſi diceret: *Illud eſt corpus meum*; quia ly *Iſtud* demonſtrat rem præſentem, non verò ly *Illud* — Item ſi diceret: *Hic eſt corpus meum*, ſumendo *hic* ut adverbium, nulla eſſet conſecratio; quia non exprimeretur tranſubſtantiatio. Si autem ex ignorantia grammaticæ, loco *Hoc*, diceret *Hic*, ſicut ſi loco *meum* diceret *meus* videtur rata conſecratio, quia ex communi uſu videretur voluiſſe dicere idem. Pariter ſi pronomini *Hoc* adderet aliquid non mutans ſenſum, ut ſi diceret: *Hoc contentum ſub his ſpeciebus eſt corpus meum*, quæ eſſet explicatio ſignificati illius pronominis *Hoc*; peccaret quidem, ſed validè conſecraret. Si verò quis diceret: *Ecce corpus meum*, videretur non conſecrare, aut certè dubia eſſet conſecratio; quia ly *Ecce* non videtur ſignificare mutationem ſubſtantialem panis in corpus Chriſti.

XXX. Inferes quartò. Quòd ſi Sacerdos demonſtrato pane diceret: *Hæc eſt caro mea*, quidam putant, ſacramentum nullum fore, quia caro non æquivalet corpori, cùm corpus amplius ſignificet, quàm caro. Refert tamen Card. de Lugo, *Diſp.* 21. *Sect.* 4. *num.* 6. ſe vidiſſe Liturgiam Sancti Matthæi, in qua legitur: *Hæc caro mea eſt*. Si quis autem diceret: *Hoc eſt Corpus Chriſti*, non conſecraret. Primò: quia Chriſtus his verbis non conſecravit, nec conſecrari juſſit. Secundò: quia conſecratio fieri debet in perſona Chriſti, quod certè non faceret, qui diceret: *Hoc eſt Corpus Chriſti*.

XXXI. Inferes quintò. Quòd ſi quis diceret: *Fiat hoc Corpus meum* non conſecraret. Primò: quia Chriſtus ſic non conſecravit. Secundò: quia illis verbis non denotaret converſio-

nem

Digitized by Google

nem mirabilem ſtatim factam eſſe. Tertiò: quia conſecratio fieri debet in perſona Chriſti.

XXXII. Moneo denique Sacerdotem, ut ſi non meminerit, ſe verba conſecrationis protuliſſe, quando aliàs fecit, quod in ſe eſt; non propterea perturbetur, ſed Sacrum proſequatur, & perficiat. Qui enim multa ex uſu dicit, non recordatur ſemper omnium, quæ dixit. *Si tamen* (inquit S. Th. 3. p. q. 83. a. 6. ad 5.) *Sacerdoti probabiliter conſtet, ſe aliqua omiſiſſe: ſi quidem non ſunt de neceſſitate ſacramenti, non exiſtimo, quòd propter hoc debeat reſumere, immutando ordinem ſacramenti; ſed debet ulteriùs procedere. Si verò certificetur, ſe omiſiſſe aliquid eorum, quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, ſcilicet, formam conſecrationis; cùm forma conſecrationis ſit de neceſſitate ſacramenti, ſicut & materia, idem videtur faciendum quod dictum eſt* (ibi ad 4.) *in defectu materiæ, ut ſcilicet, reſumatur à forma conſecrationis, & cætera per ordinem reiterentur, ne mutetur ordo Sacrificii*. Sed de his ſermo erit infra, cum agemus de Euchariſtia ut Sacrificio.

DUBIUM III.

Quænam Verba ſint de Eſſentia Conſecrationis Calicis.

§. I.

Quibuſdam præmiſſis referuntur Opiniones.

I. IN conſecratione calicis hæc in Eccleſia Latina à Sacerdote proferuntur verba: *Hic eſt enim calix ſanguinis mei, novi, & æterni teſtamenti: myſterium fidei; qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*. In qua, ut adverto cum S. Th. 3. *p. q.* 78. *a.* 3. *ad* 1. ly *calix* ſecundùm metonymiam uſurpatur, quâ ponitur continens pro re contenta. Sicut enim ſi diceremus: *bibi calicem vini*, fieret ſenſus, *bibi vinum contentum in calice*: ſic dum dicitur: *Hic eſt calix ſanguinis mei*, idem eſt, ac ſi dicatur: *Hic eſt ſanguis meus contentus in calice*. Debuit autem, ait S. Th. in conſecratione ſanguinis exprimi calix: quia cùm in hoc ſacramento ſanguis Chriſti conſecretur inquantùm eſt potus fidelium, ſicut corpus per modum cibi; hoc meliùs exprimitur, deſignando vas huic uſui accomodatum, quia ſanguis extra vas, non eſt idoneus potui. Poteſt etiam, addit S. D. ſumi calix, ſecundùm metaphoram, pro Paſſione Chriſti, quæ ad ſimilitudinem calicis inebriat, quam Chriſtus calicis nomine expreſſit, Matt. 26. v. 39. dum ait: *Tranſeat à me, calix iſte*: & Jo. 18. v. 11. *Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis, ut bibam illum*? Ut ſit ſenſus: *Hic eſt calix Paſſionis meæ*. Fit autem mentio Paſſionis in ſanguine ſeorſim à corpore conſecrato, quia ſeparatio corporis à ſanguine fuit per Paſſionem.

II. Verba autem, quæ ſequuntur, ponuntur, ait S. Th. laudatus *in corp.* ad exprimendos tres effectus, quos virtus ſanguinis in Paſſione effuſi operatur. Quorum primus, & præcipuus eſt ordinare, & diſponere hominem ad adipiſcendam æternam beatitudinem, tanquam teſtamento nobis legatam, ſecundùm illud, Hebr. 10. v. 19. *Habentes fiduciam in introitu ſanctorum in ſanguine Chriſti*. Et ad hoc deſignandum dicitur: *Novi, & æterni teſtamenti* — Secundus eſt ordinare hominem ad juſtitiam gratiæ, quæ eſt per fidem. Rom. 3. v. 25. *Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius*. Et quantum ad hoc ponitur *Myſterium fidei*. Tertius eſt removere impedimenta ad conſecutionem tùm gratiæ, tùm gloriæ, ſcilicet peccata, ſecundùm illud, Hebr. 9. v. 14. *Sanguis Chriſti .... emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis*. Ideſt, peccatis. Et quantùm ad hoc ſubditur: *Qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*.

Vo-

Vocatur autem teſtamentum *novum*, *& æternum*. Novum *Ratione exhibitionis*. Eternum : tùm *Ratione æternæ Dei præordinationis*. Tùm etiam *Ratione æternæ hæreditatis, quæ per hoc teſtamentum diſponitur. Ipſa etiam perſona Chriſti, cujus ſanguine teſtamentum diſponitur, æterna eſt*. Ita S. Th. citato loco, *ad* 4. — Dicitur etiam *Myſterium. Non quidem ad excludendam rei veritatem; ſed ad oſtendendam occultationem: quia & ipſe ſanguis Chriſti occulto modo eſt in hoc ſacramento: & ipſa Paſſio Chriſti occultè fuit figurata in veteri teſtamento*. Ita idem S. Th. ad 5. — Dicitur etiam *Myſterium fidei. quaſi fidei objectum: quia quòd ſanguis Chriſti ſecundùm veritatem ſit in hoc ſacramento, ſolâ fide tenetur*. Ita ad 6. — Dicitur: *Qui pro vobis, & pro multis effundetur*. Pro vobis, ſcilicet, Judæis, & pro multis, ſcilicet, Gentilibus. Quia *Sanguis Chriſti non ſolùm efficaciam habet in Judæis electis, quibus exhibitus eſt ſanguis veteris teſtamenti, ſed etiam in Gentilibus*. Vel *Pro vobis*, ideſt Sacerdotibus conficientibus hoc ſacramentum, aut aliis manducantibus; ſed *Pro multis*, ideſt, etiam illis, pro quibus offertur. Ita ex eodem S. Th. *ad* 8.

Hæc certa ſunt, & omnibus explorata. Quod in controverſiam vocatur eſt: an omnia prædicta verba ſint de eſſentia conſecrationis; ut aliquo ex illis omiſſo, invalida cenſenda ſit calicis conſecratio. An verò ſola illa priora: *Hic eſt calix ſanguinis mei*; vel: *Hic eſt ſanguis meus*, ſint de eſſentia.

III. Prima ſententia aſſerit, ſola illa verba: *Hic eſt ſanguis meus*, eſſe de eſſentia conſecrationis; reliqua autem ad majorem tantùm explicationem pertinere, & eſſe purè accidentaria. Ita Svarez, Vazquez, de Lugo, & alii. Secunda fatetur, omnia verba eſſe de eſſentia, exceptis illis: *Æterni*, *Myſterium fidei*. Sic Petrus Cornejo, & Philippus à S. Trinitate. Tertia, omnia prorſus affirmat eſſe de eſſentia. Sic Capreolus, S. Antoninus, Silveſter, pluresque alii ex antiquis, ac recentioribus S. Thomæ Diſcipulis. Quarta tandem opinatur, ſola quidem priora verba eſſe de eſſentia; reliqua tamen non eſſe purè accidentalia, ſed pertinere ad ſubſtantiam, ſeu ad integritatem formæ: ſic, ut qui prolatis prioribus ſequentia verba omitteret, validè conſecraret.

§. II.

Reſolvitur Dubium.

IV. Dico. Probabilius cenſeo, ſola priora verba: *Hic eſt Calix ſanguinis mei*; vel: *Hic eſt ſanguis meus*, eſſe de eſſentia formæ conſecrationis calicis; reliqua verò eſſe quidem de integritate, non tamen de eſſentia. Prima pars probatur 1. Traditione. Nam Patres cum ſcribunt, vinum fieri ſanguinem Chriſti, aſſerunt, id fieri Chriſti verbis; nec alia laudant, quàm iſta: *Hic eſt ſanguis meus*. Juſtinus Apolog. 2. ad Antoninum Imp. pro Chriſtianis: *Apoſtoli* (inquit) *in commentariis ſuis, quæ Evangelia dicuntur, ita ſibi Jeſum præcepiſſe tradiderunt, cùm accepto pane, cum gratias egiſſet dixiſſe: hoc facite in memoriam mei: Hoc eſt corpus meum: dixiſſe etiam accepto poculo: Hic eſt ſanguis meus; ipſiſque ſolis dediſſe*. S. Ambroſius, *l. de iis* qui Myſteriis initiantur, *c.* 9. ait: *Ipſe clamat Dominus Jeſus:* Hoc eſt corpus meum: *Ante benedictionem verborum cœleſtium alia ſpecies nominatur, poſt conſecrationem corpus ſignificatur. Ipſe dicit ſanguinem ſuum. Ante conſecrationem aliud dicitur, poſt conſecrationem ſanguis nuncupatur. Et tu dicis* Amen. *Hoc eſt, verum eſt*. L. etiam 4. de Sacr. c. 5. *Inde (inquit) verba ſunt Chriſti:* Accipite, & bibite ex eo omnes: Hic eſt enim ſanguis meus..... *Et ante verba Chriſti calix eſt vini, & aqua plenus: ubi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur, qui plebem redemit*.

Idem dicit Auctor *Serm. de Cœna Domini* apud S. Cyprianum. S. Gaudentius, *Tract. de Exodo*. Si igitur per hæc verba: *Hic eſt ſanguis meus*, ponitur Chriſti ſanguis in Euchariſtia; ergo hæc ſola ad eſſentiam conſecrationis ſufficiunt.

V. Secundò. Evangeliſtæ omnia verba, quæ ſunt de eſſentia conſecrationis expreſſerunt: at expreſſerunt quidem omnes priora verba, non autem omnes cætera, quæ modò proferimus; ut legenti apud, *Matth. c. 26. v. 28. Marcum, c. 14. v. 24. Lucam, cap. 22. v. 20.* conſtabit, ergo &c. Similiter Græci validè conſecrant calicem, nec tamen omnia recitant quæ nos, ut patet ex Miſſa Chryſoſtomi, quam exhibet Goarius noſter: omittunt enim ly *Æterni*, & *Myſterium fidei*. Imò in liturgiis Maronitarum, aſſerente Cardinale de Lugo, non habentur, niſi hæc verba: *Hoc eſt corpus meum: Hic eſt ſanguis meus*.

VI. Nec valet dicere, Chriſtum non omnia verba ſigillatim, & in ſpecie determinaſſe; ſed aliqua judicio Eccleſiæ determinanda reliquiſſe, ideoque verba, quæ in una Eccleſia neceſſaria non ſunt ad eſſentiam, in alia eſſe neceſſaria. — Non inquam. Nam etſi hoc probabile judicaverimus (*Tract. de Sacr. in Gen.*) in aliquibus ſacramentis, quorum materiam, aut formam Chriſtus non expreſſit: in Euchariſtia tamen, cujus materiam, & formam Chriſtus adeo apertè declaravit, ſicut & in Baptiſmo, nihil quoad eſſentiam pertinens Eccleſiæ determinandum reliquiſſe credendum eſt. Imò de facto Eccleſia nunquam determinavit, omnia verba, quæ in conſecratione calicis proferuntur, eſſe de eſſentia.

VII. Verùm quia contrariæ opinionis Patroni pro ſe habere gloriantur S. Thomam, probanda eſt aſſertio ex eodem ſic. Illa ſola verba ſunt de eſſentia conſecrationis calicis, per quæ efficitur converſio vini in ſanguinem; ſicut ea ſola ſunt de eſſentia conſecrationis panis, per quæ efficitur converſio panis in corpus Chriſti: ſed per ſola priora verba efficitur converſio vini in ſanguinem; ergo &c. Min. prob. Per illa ſola verba efficitur converſio, per quæ converſio ſignificatur; quia ſacramenta id efficiunt, quod ſignificant: ſed per ſola priora verba *Significatur ipſa converſio vini in ſanguinem* (inquit S. Th. 3. p. q. 78. a. 3.) *eo modo quo dictum eſt in forma conſecrationis panis, per verba autem ſequentia deſignatur virtus ſanguinis effuſi in Paſſione, quæ operatur in hoc ſacramento*; ergo &c.

VIII. Secunda etiam pars, quòd verba poſteriora pertineant ad integritatem locutionis, ſeu formæ; ad eum ſcilicet modum, quo digiti, etſi non pertineant ad eſſentiam hominis, pertinent tamen ad ejus integritatem etiam ſubſtantialem, probatur ex eodem S. Thoma, a. 3. citato. Ubi rejiciens eos, qui dicebant, verba ſequentia non eſſe de ſubſtantia formæ, ideſt, prorſus accidentaria, eo modo, quo iſta: *Hæc quotieſcumque feceritis &c.* quæ pertinent ad uſum, ait: *Sed hoc videtur inconveniens, quia ea, quæ ſequuntur, ſunt quædam determinationes prædicati, ideſt, ſanguinis Chriſti: unde pertinent ad* integritatem *locutionis*.

IX. Ratio autem, quare verba, quæ ſequuntur converſionem, debeant eſſe de integritate formæ conſecrativæ ſanguinis, non autem verba hæc: *Quòd pro vobis tradetur*, quæ ſequuntur converſionem panis in corpus; traditur à S. Th. a. 3. laudato, *ad 2.* Quia, nimirum; *Sanguis ſeorſim conſecratus expreſsè Paſſionem Chriſti repræſentat, ideo potiùs in conſecratione ſanguinis fit mentio de effectu Paſſionis, quàm in conſecratione corporis, quod eſt Paſſionis ſubjectum*. Et conſequenter effuſio ſanguinis debet pertinere ad integritatem conſecrationis calicis; non autem traditio corporis ad integritatem conſecrationis corporis. Immolatio enim non ſtatim intelligitur, intellecto ſubjecto, ſeu victimâ, ſed ſecutâ effuſione,

ne, & ſeparatione ſanguinis. Unde exprimi debet, quòd *Fundetur*. Et in 4. *diſt.* 8. *qu.* 2. *a.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 2. ait: *In conſecratione corporis Chriſti non repraſentatur, niſi Paſſionis ſubſtantia: ſed in conſecratione ſanguinis repraſentatur Paſſionis myſterium.*

§. III.

Argumenta Contraria.

X. Objicies primò. Si verba, quæ in conſecratione calicis ſubſequuntur iſta: *Hic eſt calix ſanguinis mei*, non ſunt eſſentialia; cur eorum prolatio Sacerdotibus injuncta fuit? Cur ſi Sacerdos aliquod ex illis omittat, vult Ecclesia totam conſecrationem eſſe ex integro repetendam? Cur omnia eodem ritu, ac modo à conſecrante proferuntur; iiſdemque characteribus majoribus, quibus & verba priora, ſcripta ſunt? Cur Sanctus Pius V. ex Cajetani commentariis deleri juſſit eam partem, quâ ſtabat pro ſententia aſſerente conſecrari his ſolis verbis: *Hic eſt calix ſanguinis mei?*

XI. Ad ſingulas haſce interrogationes reſpondeo. Eccleſiam primò præcipere, ut omnia proferantur, ſicut Sacerdotem abſolventem jubet, ut recitet hæc verba: *Abſolvo te à peccatis tuis;* cùm tamen hæc ultima de eſſentia non ſint. Jubet etiam omnia verba Canonis recitari, quæ tamen de eſſentia conſecrationis non ſunt. Ratio autem, quare ſi Sacerdos unum ex illis omittat, præcipiatur totam repetere conſecrationem, non eſt; quia Eccleſia cenſeat, omnia ad eſſentialia ſpectare: ſed quia cùm de hoc quæſtio ſit, & in concernentibus valorem ſacramentorum tutiorem partem tenendam eſſe doceat in praxi: ad majorem cautelam, & ſecuritatem omnia vult repeti, ut nulli dubium ſupereſſe poſſit de validitate conſecrationis. Ex quo autem omnia eâdem methodo, & eodem ritu proferri velit, non evincitur, omnia æqualiter ad ſubſtantiam conſecrationis requiri. Nam hæc verba: *Quod pro vobis frangitur*, uno tenore proferuntur à Sacerdotibus Græcis; quæ tamen nec apud ipſos neceſſaria ſunt neceſſitate ſacramenti ad conſecrationem panis. Vult ergo Eccleſia, omnia illa verba eâdem methodo, ac ritu proferri, nec non eiſdem characteribus ſcribi; quia pertinent ad integritatem illius locutionis, & ſunt determinationes ſanguinis, ut eſt in hoc ſacramento; de ſubſtantia integrali conſecrationis ſunt, ac requiruntur, ut conſecratio integra ſit, & completa.

Cauſa autem, quare S. Pius V. expungendam voluit ex Commentariis Cajetani ſententiam aſſerentem, hæc verba: *Hic eſt Calix ſanguinis mei*, eſſe ſola de eſſentia conſecrationis, non fuit, quia S. Pius eam opinionem reprobaverit: nam eam multi poſtea docuerunt, & adhuc docent, quos tamen eam docere Eccleſia nec vetuit, nec vetat. Multiplex ergo potuit eſſe cauſa eam ex Cajetani Commentariis expungendi, nimirùm: vel quia Cajetanus eam tuebatur, tanquam contrariam Sancto Thomæ. Vel quia de iis, quæ S. Thomas ſcripſerat in eo articulo, quem Cajetanus impugnat, non ſatis honorificè, ut decebat Commentatorem, locutus fuiſſet. Nam, ut legi in editione S. Pio antiquiore, ibi audet dicere Cajetanus: quòd *Etſi S. Thomæ intentio contraria ſit, non eſt curandum*. Vel quia (ut ibi obſervavi) ſuam ſententiam non tanquam opinionem aſſerit, ſed ut omnino certam. Ait enim ibi ad art. 1. *Licet Scotus cum multis aliis dubitet, mihi tamen nulla apparet dubitandi ratio probabilis; ſed indubiè ſentiendum eſt, ut diximus*. Quibus ſententiam contrariam tanquam improbabilem rejiciens, cenſurâ expunctionis notari meruit Cajetanus.

XII. Secundò objicies. Ratio Sacrificii debet neceſſariò exprimi in verbis, quibus Euchariſtia conficitur, quæ

quæ eſſentialiter Sacrificium eſt; ergo exprimatur oportet ſanguinis effuſio, in qua Sacrificii ratio conſiſtit: atqui, ſi omittuntur hæc verba: *Qui pro vobis effundetur*, ſanguinis Chriſti effuſio in ritu Euchariſtico non exprimitur; ergo &c.

XIII. Reſpondeo primò, non eſſe adeo certum, Euchariſtiam conſecrari non poſſe, quin celebretur Sacrificium. Theologos enim non ignobiles reperire eſt, qui velint, ad eſſentiam Euchariſtiæ non pertinere conſecrare ſub utraque ſpecie; & conſecrationem ſub una tantùm ſpecie valere; quamvis in una tantùm ſpecie Sacrificium non exprimatur — Reſpondeo ſecundò, rationem Sacrificii, ſeu effuſionis ſanguinis Chriſti, etſi non exprimatur verbo, exprimi tamen facto, dum vinum ſeorſim à pane conſecratur. Hoc enim ritu ſignificatur ſanguis Chriſti myſticè ſeparatus à corpore, & conſequenter effuſus; cùm ex vi converſionis vini ſolus ſanguis ponatur.

XIV. Tertiò objicies. S. Thomas cenſuit, omnia verba, quæ à Latinis proferuntur, eſſe de eſſentia. Nam hìc *q.* 78. *a.* 3. Primò: confutat opinionem, quæ aſſerit, non ſpectare ad eſſentiam. Secundò: dicit, omnia verba, quæ in conſecratione calicis recitantur, eſſe de ſubſtantia formæ: quoties autem agit de eſſentia ſacramenti, pro eodem accipit ſubſtantiam, & eſſentiam, ut patet 3. *p. q.* 60. *a.* 8. — Tertiò: dicit, quòd verba, quæ ſequuntur, *Sunt eſſentialia ſanguini, prout in hoc ſacramento conſecratur*, ut in 4. *diſt.* 8. *q.* 2. *a.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 3. At quæ ſunt eſſentialia ſanguini, ut in hoc ſacramento conſecratur, ſunt de eſſentia formæ, quâ ſit talis conſecratio; ergo &c.

XV. Reſpondeo, neg. ant. Ad primam, & ſecundam prob. dico, aliud eſſe, aliquid eſſe de ſubſtantia rei, aliud eſſe de eſſentia illius.

Poteſt enim aliquid eſſe de ſubſtantia, quin pertineat ad eſſentiam, ſed ſolum ad ſubſtantialem rei integritatem. Sic ſatisfactio eſt pars ſubſtantialis pœnitentiæ, non tamen eſſentialis, ſed integralis. Sic naſus, digitus, ſunt de ſubſtantia hominis, non tamen de ejus eſſentia; quia homo ſinè naſo, aut ſinè digito eſt eſſentialiter homo, licèt non ſit homo integer, & perfectus. Sic in forma abſolutionis hæc verba *A peccatis tuis* cenſentur eſſe de ſubſtantia, ſed non de eſſentia; cùm ſinè illis vera ſit abſolutio, eſtò non integra. Licèt ergo S. Thomas aliquando nomen *Subſtantiæ* uſurpaverit pro eodem, ac *Eſſentiæ*; attamen hìc cùm dicit, verba illa *Novi, & æterni*, & ſequentia, quæ in conſecratione calicis proferuntur, eſſe *De ſubſtantia formæ*, nomine ſubſtantiæ intelligit, non eſſentiam, ſed ſolùm integritatem. Et hoc colligo, tùm ex verbis, tùm ex ratione illius. Ex verbis quidem: quia in hoc *art.* 3. dicit: *Verba, quæ ſequuntur, ſunt quædam determinationes prædicati, ideſt, ſanguinis Chriſti. Unde pertinent ad integritatem ejuſdem locutionis*. Ex ratione etiam: quia dicit, quòd ſolùm per priora verba ſignificatur converſio vini in ſanguinem, non verò per ſequentia. Verba autem, quæ non ſignificant eſſentiam ſacramenti, eſtò de integritate ſint, non ſunt de eſſentia. Patet etiam ex intento S. Doctoris, quod erat confutare eos, qui dicebant, priora verba ita eſſe de ſubſtantia conſecrationis; ut ſequentia eſſent illi omnino accidentaria, & non magis pertinere ad locutionem illam, quàm iſta: *Hæc quotieſcumque feceritis*, quæ conſecrationi extranea ſunt. Ad hoc autem ſatis erat oſtendere verba ſequentia eſſe de ſubſtantia, ideſt, non extranea, ſed ad integritatem locutionis pertinentia.

Ad tertiam diſt. min. Quæ ſunt eſſentialia ſanguini, ut ſanguis ſit abſolutè in hoc ſacramento, ſunt etiam &c. conc. min. Sanguini, quantùm ad expreſſionem virtutis ejus,

vel

vel ſanguini, rednplicativè ut effuſo, ſunt &c. nego min. Illa ergo verba: *Qui pro vobis, & pro multis effundetur*, dicuntur à S. Thoma eſſentialia ſanguini, non ut abſolutè vinum convertatur in ſanguinem, & ſanguis ſit in hoc ſacramento (oppoſitum enim ex eodem oſtendi) ſed ſanguini, ut exprimatur virtus Paſſionis Chriſti, quæ operatur in hoc ſacramento; ſeu, ut explicitè ſanguinis, ut effuſi, memoria celebretur. Quod apparet ex ipſis S. Thomæ vocibus: non enim dicit, verba, de quibus agitur, eſſe conſecrando calici ſimpliciter neceſſaria; ſed neceſſaria ſanguini, prout conſecratur, ſeu prout exprimitur, ut effuſus, & ſeparatus. Hæc autem expreſſio videtur quidem ſpectare ad integritatem conſecrationis, & locutionis, non verò ad eſſentiam ejus.

XVI. Dices primò. Sicut eſſe expreſſivum virtutis Paſſionis Chriſti eſt de ſubſtantia ſanguinis, ut conſecrati; ita eſſe expreſſivum Trinitatis eſt de ſubſtantia Baptiſmi: ſed expreſſio Trinitatis eſt eſſentialis formæ Baptiſmi, non ſolùm integralis; ergo expreſſio virtutis Paſſionis Chriſti eſt eſſentialis formæ conſecrationis.

Confirm. S. Thomas in 4. *diſt.* 8. *q.* 2. *a.* 2. *quaſt.* 3. *ad* 8. idem dicendum aſſerit de ſubtractione, vel additione verborum, quæ in conſecratione calicis proferuntur; ac dicitur de forma Baptiſmi: at verbis, quæ in forma Baptiſmi proferuntur, nulla poteſt fieri additio, aut ſubtractio, quin eſſentia formæ tollatur; ergo ſic in caſu &c.

XVII. Reſpondeo, neg. abſolutè maj. Nam per illa verba: *Ego te baptizo*, niſi addatur expreſſio Trinitatis, non ſignificatur ablutio ſpiritualis. At per ſola iſta verba: *Hic eſt calix ſanguinis mei*, ſignificatur converſio vini in ſanguinem, ut aſſerit S. Tho. & ideo iſta ſola ſufficiunt ad eſſentiam conſecrationis, non autem illa ad eſſentiam Baptiſmi. Addo: quòd expreſſio Trinitatis eſt expreſſio ejus, in cujus nomine confertur Baptiſmus; ideoque illi eſt eſſentialis. At expreſſio effuſionis ſanguinis eſt expreſſio effectus operati à ſanguine Chriſti; expreſſio autem effectus, non eſt de eſſentia cauſæ, licèt ſit de ejus ſubſtantia. Sicut enim, quia aqua apponitur vino in calice, ut ſolùm exprimat unionem fidelium cum Chriſto, quæ eſt effectus, non autem aliquid ad eſſentiam materiæ pertinens; habetur materia calicis, etſi non apponatur aqua: ita proportionaliter in caſu.

XVIII. Ad Confirm. dico S. Tho. ibi velle, eodem modo dicendum de ſubtractione, aut additione in forma calicis, ac in forma Baptiſmi: cùm autem tollatur veritas Baptiſmi ſolùm ex ſubtractione alicujus, quod ſit de eſſentia formæ; ita veritas conſecrationis tollitur ſolùm per ſubtractionem alicujus, quod ſit de eſſentia. Verba autem, quæ ſequuntur, eſtò ſint de neceſſitate formæ ad ejus integritatem, non ſunt tamen de neceſſitate ad ejus eſſentiam. Hæc probabiliter dicta ſufficiant.

QUÆSTIO III.

De Re Contenta in Eucharistia.

RES in Euchariſtia contenta Chriſtus eſt, ſeu Chriſti corpus, & ſanguis. Hoc enim perſpicuè docuit, ac ſanxit Tridentinum, *Seſſ.* 13. *cap.* 1. & oppoſitum ſub anathemate proſcripſit eâdem *Seſſione*, *Can.* 1. Verùm quia circa hoc errarunt multi, & maximè circa modum, quo Chriſtus ſit in hoc ſacramento; ad hujus catholicæ veritatis declarationem præſens inſtituitur quæſtio: in qua exiſtentiam realem corporis, & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia firmabimus; modum talis præſentiæ exponemus; ea, quæ ejus præſentiam conſequuntur, & tandem accedentia, quæ illam in ſacramento comitantur.

DUBIUM I.

An Chriſtus ſit Corporaliter Præſens in Euchariſtia?

§. I.

Referuntur Errores.

I. SAnctus Thomas 3. *p. q.* 75. *a.* 1. ait: verum corpus, & ſanguinem Chriſti eſſe in hoc ſacramento; neque ſenſu, neque intellectu naturali lumine deprehendi poteſt, ſed ſolâ fide, quæ divinæ auctoritati innititur. Unde ſuper illud, Lucæ 22. *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur*, dicit Cyrillus: *Non dubites, an hoc verum ſit; ſed potiùs ſuſcipe verba Salvatoris in fide: cùm enim ſit veritas, non mentitur.* Conveniens autem hoc fuiſſe, oſtendit S. Thom. ibi. Primò, ex perfectione novæ legis. Nam ſi Sacrificia veteris legis illud verum Sacrificium Paſſionis Chriſti continebant ſolùm in figura; oportuit, ut aliquid plus haberet Sacrificium novæ legis à Chriſto inſtitutum: ſcilicet, ut contineret ipſum Chriſtum paſſum, non ſolùm in ſignificatione, & figurâ, ſed etiam in rei veritate. — Secundò: ex caritate Chriſti. Cùm enim ex amore erga nos corpus verum noſtræ naturæ aſsumſerit; & amicitiæ proprium ſit convivere amicis ſecundùm præſentiam corporalem: ideo hanc, quam viſibilem exhibuit, dum cum hominibus converſaretur, decuit, ut relinqueret occultatam in hoc ſacramento. — Tertiò: ex perfectione fidei. Quia ſicut divinitatem ſuam Chriſtus exhibet nobis inviſibiliter: ita & in hoc ſacramento carnem ſuam exhiberet inviſibili modo.

II. Ab hac tamen fide multi receſſerunt. Seculo enim primo Simon Magus, & Menander ejus diſcipulus negarunt, Chriſtum in Euchariſtia corporaliter eſſe præſentem: *Euchariſtias, & oblationes non admittunt* (inquit Ignatius, Epiſt. ad Smirnenſes apud Theodoretum) *quòd non confiteantur Euchariſtiam eſſe carnem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti.* Is autem error ex alio procedebat, quo putabant, Verbum, non veram, ſed phantaſticam carnem aſſumſiſſe. Ex quo arguere licet, in hoc errore Phantaſiaſtas omnes fuiſſe.

III. Ex iis autem, qui verum Chriſto corpus tribuerunt (omiſſis aliis minoris notæ) Iconomachi octavo ſeculo corporalem Chriſti in Euchariſtia præſentiam negaſſe viſi ſunt; cùm in Conciliabulo Conſtantinop. (quod ſeptimæ Synodi titulo donarunt) contra ſacras Imagines coacto, *anno* 754. de Euchariſtia dixerunt: *Imaginem materiam præcipuam, ideſt, panis ſubſtantiam* (Chriſtus) *præcepit offerri.* Quos proinde Nicæni ſecundi Patres confutarunt — Non deſunt tamen, qui ab hoc nævo Iconomachos liberare conentur. Nam Iconomachi, qui deteſtabantur cultum rerum, quæ puræ imagines eſſent; cùm non deteſtarentur, ſed magis exhibendum cenſerent cultum Euchariſtiæ, tanquam veræ (non falſæ, ut cenſebant alias) imagini carnis Chriſti; arbitrantur, eos cenſuiſſe veram Chriſti carnem, non ſolam repræſentationem carnis Euchariſtiam continere. — Reprehenduntur autem à Concilio Nicæno II. non de ſententia, quam tenebant, ſed de modo dumtaxat loquendi, & de novitate illius vocis *Figuræ* & *Imaginis*; quâ nemo uſque ad illa tempora loquens de Euchariſtia uſus fuerat.

IV. Seculo autem nono Joannes Scotus (non ille vulgò dictus Doctor Subtilis) Erigena nuncupatus, malè de Euchariſtia ſenſiſſe viſus eſt, ejuſque veritatem obſcuraſſe. Ita Patres Concilii Vercellenſis, habiti *anno* 1050. in cauſa Berengarii, cenſuerunt; dum librum Scoti Erigenæ de corpore, & ſanguine Chriſti, tanquam veritatem Euchariſtiæ tollentem, damnarunt.

V. Seculo XI. *anno* 1035. Berengarius

garius Archidiaconus Andegavenſis, vir ſufficienter quidem humanioribus litteris; ſed divinis parum inſtructus, annuente Brunone ejuſdem urbis Epiſcopo, evulgavit, Euchariſtiam merum eſſe corporis Chriſti ſignum, negans verum Chriſti corpus in eâ ſubſtantialiter contineri; volens Euchariſtiam dici corpus Chriſti, ſicut Crucifixus in ligno ſculptus dicitur Chriſtus. Hunc errorem ipſemet teſtatus eſt, in *Epiſt. ad Lanfrancum*, ſe à Scoto Erigena Caroli Magni Præceptore hauſiſſe. Unde Erigena primus hujus erroris præformator cenſendus eſt; licèt primus, qui eum contentiosè in Eccleſiam invexit, fuerit Berengarius.

His permotus Leo IX. primò in Concilio Romano, deinde in Vercellenſi, cui ipſe præſens fuit, Berengarii hæreſim damnavit; quæ damnatio in Concilio Turonenſi ſub Victore II. repetita fuit: in quo apparenter correctus Berengarius clementer ſuſceptus eſt. Sed in errorem ſuum relapſus, in Concilio Romano ſub Nicolao II. *anno* 1059. iterum ejuravit, ac formam, cui ſubſcriberet, poſtulavit, cui ſubſcripſit, incipitque: *Ego Berengarius &c.* ut refert Lanfrancus, & habetur: *de Conſecr. diſt.* 2. Liberè dimiſſus Berengarius, tantum abfuit, ut promiſſis ſteterit; quin potiùs in alium errorem declinavit, aſſerens: in Euchariſtia ſimul cum corpore & ſanguine Chriſti remanere ſubſtantiam panis & vini; quem errorem, ut dicemus, Lutherus poſtea renovavit. Vocatus Romam à Gregorio VII. Berengarius, *anno* 1079. tunc octogenarius, adfuit. Ibi in Concilio contra ipſum coacto utrumque errorem deteſtatus fuit; atque in fide Catholica ad obitum uſque permanſit. Dogma contra hæreſim præfatam ſanxerunt Concilia, Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. Viennenſe ſub Clemente V. & refertur in Clementina unicâ, de Reliqu. & venerat. Sanctorum.

VI. Subſequentibus annis præfatum errorem quidam excitare conati ſunt. Anno ſcilicet 1125. Petrus de Buis, unde Petrobuſiani. Circa *ann.* 1145. Henricus quidam, Monachus olim, deinde vilis Apoſtata, qui Tholoſanis Petrobuſianorum errorem propinavit. Petrus deinde Waldo, à quo Waldenſes, eidem patrocinatus ab aliquibus creditur; quamvis alii autument, eum ſolum contemſiſſe Euchariſtiam, quam mali Sacerdotes conſecraſſent, ut olim Donatiſtæ.

VII. Quarto decimo ſeculo, *anno* 1359. eandem hæreſim publicare cæpit Jo. Wicleffus, natione Anglus, profeſſione Presbyter, officio Parochus. Is inter 45. propoſitiones, quas Concilium Conſtantienſe in ejus ſcriptis, *anno* 1414. damnavit, hanc habet, ordine tertiam: *Chriſtus in hoc ſacramento non eſt realiter, & in propria præſentia.*

VIII. Quamvis autem Catholicam veritatem iterum definierit, *Seſſ.* 8. Concilium Florentinum in Decreto pro Armenis; anno tamen 1524. Carolus Carloſtadius Archidiaconus Wirtembergenſis, & Huldricus Zuinglius hunc errorem profeſſi ſunt. Zuinglium ſecuti poſtea fuere OEcolampadius, Bullingerus, Ochinus, Petrus Martyr, & Bucerus.

IX. In Calvino tandem, ejuſque gregalibus quievit, & adhuc quieſcit exitialis hæc peſtis. Is Joannes nomine, Gherardi Chaurini viri Catholici filius, natione Picardus, patriâ Noviodunenſis, Pariſiis imbutus litteris, reverſus in Patriam Ordines, ac beneficium Eccleſiaſticum à ſuo Epiſcopo conſecutus fuit. Verùm diſſolutis ſuæ gentis moribus depravatus, exulare coactus, inter hæreticos celeberrimus poſt Lutherum evaſit, *anno* ſcilicet 1554. Suiſque erroribus plures, tùm Sabaudiæ partes, tùm Galliæ Provincias infecit; inter quos hic palmaris eſt: quòd Chriſtus non ſit in hoc ſacramento per præſentiam realem, ſed tantùm per quandam vim, & energiam; & carnem Chriſti in ſacramento non manducari, niſi per fidem: ut legere eſt, *l.* 4. *Inſt. c.* 17.

pro

Digitized by Google

per totum. In hunc errorem conſentiunt Anabaptiſtæ, Sociniani, aliæque ſectæ, quæ hiſce temporibus Eccleſiam Chriſti contaminant: quæ omnes veram, ac realem corporis, & ſanguinis in Euchariſtia præſentiam, negant, ſolam tropicam, & figurativam admittentes.

X. Veram tamen, & realem corporis, & ſanguinis Chriſti præſentiam veneratur, & ſemper venerata eſt Eccleſia univerſalis tàm Occidentalis, ſeu Latina, quæ ultimò eam profeſſa eſt in Tridentino, *Seſſ.* 13. quàm etiam Orientalis, ſeu Græca, quæ à ſui initio ad hæc uſque noſtra tempora pari conſenſu, & continua traditione hoc dogma ſuſcepit. Utriuſque Eccleſiæ perpetuam conſenſionem fusè demonſtrat Ivenin comment. hiſt. dogm. de Sacr. Euch. *q.* 4. *c.* 1. *a.* 5. & Leo Allatius de perpetuo conſenſu Eccleſiæ Orientalis, & Occidentalis, *l.* 3. *c.* 11. Quam veritatem in Eccleſia Græca eſtò ſchiſmaticâ adhuc perſeveranter retineri, teſtatur Synodus Hieroſolymitana, *anno* 1672. habita (*cap.* 17.) adverſus Calviniſtas.

Cùm ergo hoc unum ſit ex præcipuis fidei noſtræ Myſteriis, adeoque Chriſtianis viris ſcitu neceſſarium ut juxta ſaniores Theologos, neque viri ruſtici, ac idiotæ ab ejus explicita fide diſpenſentur. Cùm enim omnes, etiam rudes teneantur Miſſam audire, Euchariſtiam adorare, & ſumere; ſcire debent, quòd Chriſtum in Euchariſtia adorant, & ſumunt, & quod ibi eſt realiter præſens. Quare grave non ſit, ut præter ea, quæ in *Vera Eccleſia, tom.* 2. *p.* 2. *a.* 12. contra Picenini Calviniſtam pro hac veritate diximus, hùc etiam ſtilo aliquatenus fuſiori eam ſtatuamus.

§. II.

Vera, ac Realis Chriſti Præſentia in Euchariſtia ex Scripturis, in quibus Euchariſtia promittitur.

XI. Dico primò. Vera, & realis corporis, & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentia demonſtratur ex verbis, quibus à Chriſto, ante ejus inſtitutionem, promiſſa eſt. Chriſtus enim, *Joan.* 6. Euchariſtiam pollicitus eſt his verbis: *Ego ſum panis vivus, qui de Cœlo deſcendi: Panis quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita* — Quia tamen Calviniſtæ reſpondent: Chriſtum, vel vocare carnem ſuam factam panem per Incarnationem, quæ manducata per fidem paſſionis, & mortis ejus eſt mundi vita; non verò de manducatione Euchariſtica: vel ſi de hac loquatur, dicunt, Chriſtum vocaſſe panem carnem ſuam tropicè, & figurativè, non realiter, & verè: ideo.

XII. Probo, Chriſtum ibi non loqui de Incarnatione. Primò: nam panis, quem Chriſtus ibi promittebat præſens non erat, ſed futurus: *Panis* (inquit) *quem ego dabo*: Incarnatio autem non erat futura, ſed jam peracta, & præſens. Fidem etiam in ipſum non erat daturus, ſed etiam tunc dabat; tunc enim multi in eum credebant, & per fidem eum manducabant. — Secundò: Chriſtus ibi diſtinguit inter panem, qui eſt donum Patris, & qui eſt donum ſuum. Nam de Patre dicit de præſenti: *Pater meus dat vobis panem de Cœlo verum*. De ſe autem, ſeu de dono ſuo dicit de futuro: *Panis quem ego dabo*. Licèt ergo donum Patris, quod à Chriſto pronuntiatur ut præſens, ſit Filius incarnatus manducandus per fidem; donum tamen Filii, quod de futuro promittit, quid aliud eſſe poterat, quàm panis Euchariſticus ſacramentaliter manducandus? Tertiò: Chriſtus ibi diſtinguit carnem à ſanguine: *Niſi man-*

Digitized by Google

manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem..... Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem. Si autem locutus fuiſſet de pura manducatione ſpirituali per fidem Incarnationis, & mortis; quid faceret repetita diſtinctio carnis à ſanguine, actus manducationis carnis, ab actu potionis ſanguinis? Facit quidem ad Euchariſtiam. Nam ſi conferantur hæc cum verbis, quæ Chriſtus dixit in Cœna; videbimus in Cœna impletum, quod hìc exhibetur promiſſum. Videbimus ibi carnem ſuam traditam ad comedendum: *Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum*. Videbimus ſanguinem ſuum traditum ad bibendum: *Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim ſanguis meus*. — Accedit: quòd cùm S. Joannes de inſtitutione Euchariſtiæ non ſit locutus, par eſt credere, id quod, *c. 6.* dicit de uſu carnis Chriſti. & potu ſanguinis ad Euchariſtiæ promiſſionem, quam cæteri Evangeliſtæ prætermiſerant, retuliſſe: quis enim credat, Joannem de tanto ſacramento nullum verbum feciſſe?

Verba ergo præfata de perceptione corporis, & ſanguinis Domini in Euchariſtia intellexerunt Concilia: Epheſinum *in ſua ad Neſtorium Epiſt.* Nicænum II. *art. 6.* Tridentinum, *Seſſ. 13. c. 2.* Patres etiam; Cyprianus, *lib. de Orat. Dominica*. Cyrillus Hieroſ. *Catecheſ. Myſtag.* 4 Ambroſius, *lib. de initiandis, c.* 8. Chryſoſt. *Homil.* 45. *in Joan.* & alii.

XIII. Probo ſecundò, Chriſtum ibi promiſiſſe carnem ſuam dandam in cibum, & ſanguinem ſuum in potum, realiter, & non merè tropicè, & figurativè. Primò ſic. Chriſtus ibi panem, quem ſe daturum promittit, comparat cum Manna, quo Judæi cibati fuerunt in deſerto, illum iſti anteponens: at ſi panis Euchariſticus eſſet caro Chriſti ſolùm figuratè, & tropicè, nil excellentius promiſiſſet: nam etiam veteres juſti, qui in fide Chriſti venturi manna manducabant, carnem ejus, & ſanguinem figuratè comedebant; ergo &c. — Rurſus: Judæi poſcebant à Chriſto miraculum, ei objicientes manna, quod Patribus eorum pluerat in deſerto; Chriſtus autem reſpondet, ſe daturum eis panem de Cœlo: ſed panis figuratè ſolùm exhibens Corpus Chriſti, nec eſſet magnum miraculum, imò minus, quàm manna, quod omnem ſaporem reddebat guſtui; nec eſſet id, quod ipſi petebant: poſtulabant enim id, quod nondum habuerant; carnem autem Chriſti tropicè, & figuratè jam habuerant — Promiſit ergo Chriſtus, ſe daturum ſuam carnem verè in cibum, & ſanguinem verè in potum: *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*. Sed quod eſt cibus tantum ſpiritualis, & tropicè, non eſt verè cibus: nam ſicut anima non habet os, & guttur, niſi metaphoricè; ita niſi metaphoricè cibo veſcitur; ergo &c.

XIV. Probo inſuper, & efficaciter. Prælaudata Chriſti verba grave murmur in Judæis excitarunt: *Litigabant ergo Judæi ad invicem: quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* Dubium autem, & murmur non excitaſſet Judæa de danda carne tropicè ſolùm, ac metaphoricè — Rurſus: hoc Judæorum dubium Chriſtus non correxit, imò adhibito etiam juramento dicta confirmavit: *Amen amen dico vobis: niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Chriſtus autem, qui veritatis teſtis advenerat, non debuiſſet illos in hoc errore confirmare, ſed potiùs corrigere; aſſerendo, ſe non loqui de manducatione per os, ſed per fidem, & ſignum. Imò, cùm quidam etiam ex diſcipulis offenſi dicerent: *Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* Tantùm abfuit, ut jam dicta emolliret, ſubjiciens, ſe in figurato ſenſu loqui; quin potiùs futuræ ſuæ Aſcenſionis miraculo confirmarit dicens: *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis Filium*

homi-

Digitized by Google

hominis aſcendentem ubi erat priùs ? Et cùm propter hæc multi ex Diſcipulis abirent; nihil de hoc ſollicitus, converſus ad eos, qui remanſerant: *Numquid*, ait, *& vos vultis abire?* Cùm ergo potuiſſet abeuntes unico verbo revocare, dicens, ſe loqui de manducatione ſpirituali per fidem, vel tantùm figurativâ ſuæ carnis, & non fecerit, ſignum eſt, quòd mens Chriſti erat loqui de reali manducatione ſuæ carnis in Euchariſtia.

His maximum accedit robur, quòd quoties Chriſtus locutus eſt in parabolis, & ex illis malè intellectis aliqua oriebatur ambages, aut dubitatio; ſtatim eam tollere fuit ſollicitus, veram, & propriam ſui dicti ſignificationem exponens. Sic cum Chriſti dictum, Jo. 3. v. 3. *Niſi quis renatus fuerit denuò, non poteſt videre regnum Dei*, difficile videretur Nicodemo, qui falsò putavit hominem debere in ventrem matris iterum introire, & inde renaſci: ſtatim ei expoſuit myſterium declarans, hanc nativitatem non eſſe faciendam ex ventre matris, ſed ex aqua, & Spiritu Sancto. Rurſus: cùm parabolam ſeminantis quam *Matthei* 13. propoſuerat, Diſcipuli non percepiſſent, rogantibus eis copioſè explicavit: quod ibidem præſtitit etiam de parabola Zizaniorum. Quod ſi in his, & ſimilibus præſtitit, quis credat, ipſum id facere omiſſurum in hac re graviſſimâ; ſi ſenſus verborum Chriſti alius fuiſſet ab eo, quem litteraliter ſonabant?

§. III.

Objectiones contra Prædicta.

XV. OBjiciunt primò. Chriſtus non omiſit, ad tollendum murmur, exponere ſe locutum fuiſſe de manducatione ſuæ carnis, non reali, ſed ſpirituali tantùm. Nam, *Jo.* 6. citato, videns, quòd diſcipuli murmurarent, ſubiunxit, v. 64. *Spiritus eſt, qui vivificat: caro non prodeſt quidquam. Verba, quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.* Quaſi diceret: caro realiter ſumpta inutilis eſt ad vitam ſpiritualem; ac proinde carnem ſpiritualiter debuiſtis intelligere, non carnaliter. Carnem enim meam ore manducare poſſunt canes, & mures, imò & homines impii; iis tamen non prodeſt, quia eam ſpiritu non manducant.

Hoc confirmant auctoritate S. Auguſt. *Enarrat. in Pſalm.* 98. ubi exponens hæc verba: *Spiritus eſt, qui vivificat*, inducit Chriſtum loquentem ſic: *Verba, quæ locutus ſum vobis, ſpiritus eſt, & vita. Spiritaliter intelligite, quod locutus ſum: non hoc corpus, quod videtis manducaturi eſtis; & bibituri illum ſanguinem, quem fuſuri ſunt, qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi, ſpiritaliter intellectum vivificabit vos: etſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari, oportet tamen inviſibiliter intelligi.*

Si ergo ad Euchariſtiam accedentes non manducant corpus, quod ſubjacebat oculis, nec bibunt ſanguinem, quem fuſuri erant; non eſt ibi corporaliter, ac realiter Chriſti corpus, & ſanguis, ſed ſpiritaliter ſolùm, nimirum, ut apprehenſa per fidem in illo pane, & vino, tanquam typis, & figuris ſuæ carnis, & ſanguinis.

XVI. Hoc eſt unum ex potiſſimis Calviniſtarum momentis; quod tamen in illos retorqueri poteſt ſic. Si caro non prodeſt quidquam; ergo inutiliter Verbum caro factum eſt; ergo Chriſtus veram carnem non aſſumſit, ut Manichæi volebant, & Incarnatio ſpiritualiter accipienda eſt. Si hoc Calviniſtæ non concedent, dicant: quòd ſicut caro Chriſti in Cruce nos redemit; ita caro Chriſti realiter in Cœna exiſtens nos ſanctificat.

XVII. Reſpondeo primò, diſt. ant. Caro non prodeſt quidquam, ut intelligebant Capharnaitæ, ideſt, caro carnaliter ſumta, ut ſenſu percipitur, co. ant. Caro ſacramentaliter, & ut fide percepta, quo ſenſu Chriſtus eam propo-

proponebat, nego ant. Reſponſio eſt S. Auguſtini *Tract.* 27. *in Joan.* his verbis: *Quid eſt ergo non prodeſt quidquam caro? Non prodeſt quidquam: ſed quomodo illi intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur; non quomodo ſpiritu vegetatur. Proinde ſic dictum eſt:* Caro non prodeſt quidquam, *quomodo dictum eſt:* Scientia inflat. *Jam ergo debemus odiſſe ſcientiam? Abſit. Et quid eſt:* Scientia inflat? *Sola, ſine caritate; ideo adjunxit:* Caritas verò ædificat.... *Sic etiam nunc: caro non prodeſt quidquam: caro, accedat Spiritus ad carnem, quomodo accedit caritas ad ſcientiam, & prodeſt plurimùm. Nam ſi caro nihil prodeſſet, Verbum caro non fieret, ut habitaret in nobis....* Spiritus ergo eſt, qui vivificat, caro non prodeſt quidquam, *ſicut illi intellexerunt carnem: non ſic ego do ad manducandum carnem meam.* Ita S. Auguſtinus.

XVIII. Reſponderi poteſt ſecundò diſt. aliter ant. Caro ſumta pro ſenſu, aut cognitione carnali, non prodeſt quidquam, co. ant. Sumta pro carne Chriſti, nego anteced. Senſus ergo verborum Chriſti eſt: caro, ideſt, carnalis intelligentia eorum, quæ dixi, nihil prodeſt, ſed ſolùm intelligentia per fidem: & quia vos adhuc carnales, hæc carnaliter, & cognitione ſenſuali intelligitis, ideo murmuratis. Porro nomine carnis uſurpatæ à Chriſto carnalem cognitionem ipſe teſtatur. Tùm, *Matth.* 16. *verſ.* 17. dicens: *Beatus es Simon Bar-iona, quia caro, & ſanguis non revelavit tibi.* Tùm Jo. 3. v. 6. *Quòd natum eſt ex carne, caro eſt:* ubi nomine carnis cognitionem carnalem intelligit.

XIX. Ad Confirm. nego id, quòd infertur. Chriſtus enim illa verba protulit, ut corrigeret falſam imaginationem Capharnaitarum; quæ non erat circa realem præſentiam corporis, & ſanguinis ejus, ſed ſolùm circa uſum, & manducationem: & proinde improbat non realem ſui corporis exiſtentiam in ſacramento, ſed ſolùm modum eam manducandi, quod ipſi imaginabantur: nempe, quo aliæ carnes more communi, eas nempe, dentibus atterendo, comeduntur. Unde dicebant: *Quomodo poteſt hic nobis dare carnem ſuam ad manducandum?* Quibus, ait, nomine Chriſti, Auguſtinus: *Spiritaliter intelligite, quod locutus ſum.* Spiritualiter dabo carnem meam, & ſub ſacramento, ideſt inviſibiliter, & ſub aliena ſpecie, ſi eam dignè cum fide, & dilectione manducaveritis vivificabit vos.

Nec obeſt, quòd Auguſtinus dicat: *Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi eſtis &c.* — Nam, ut ait S. Th. 3. *p. q.* 75. *a.* 1. *ad* 1. Auguſtinus *Non intendit excludere veritatem corporis Chriſti; ſed quod non erat manducandum in hac ſpecie, in qua ab eis videbatur.* Neque hoc audet impugnare Calvinus, Nam *l.* 4. *Inſt. c.* 17. §. 34. poſt relata eadem Auguſtini verba, ait: *Negare certè noluit, quin idem corpus, quod in Sacrificium Chriſtus obtulit, in cœna porrigatur; ſed manducationis modum notavit.* Idem autem, ſed ſub diverſo modo, ac ſtatu poteſt dici: *Hoc*, & *non hoc, idem*, & *non idem:* idem quoad ſubſtantiam, non idem quoad modum, & ſtatum. Sic corpus in reſurrectione erit idem, ac modò, & non idem: idem, quia erit verum corpus: non idem, quia non reſurget mortale, ut modò, ſed ſpiritale, dicente Apoſtolo, 1. Cor. 15. v. 44. *Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpiritale.* Quæ verba exponens S. Auguſt. *l. contra Adimantum, c.* 12. cum dixiſſet: Cum induerit incorruptionem, & immortalitatem jam *non caro, & ſanguis erit*, ſed in corpus cœleſte mutabitur; *lib.* 1. *Retract. c.* 22. ſeſe explicat his verbis: *Quod autem dixi ....* jam non caro, & ſanguis erit, *ſecundùm corruptionem carnalem dictum eſt carnem non futuram, non ſecundùm ſubſtantiam, ſecundùm quam Domini cor-*

pus etiam, poſt reſurrectionem caro appellata eſt. Similiter ergo cùm dixit: *Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi eſtis*, explicare eum poterimus, voluiſſe, nos non manducaturos illud corpus in Euchariſtia, ſecundùm modum carnalem; non verò illud non manducaturos realiter, quoad ſubſtantiam.

Nec pariter, quòd Auguſtinus dicat carnem Chriſti dari *in ſacramento*, tollit quin detur in veritate. Nam, ut ait S. Thomas, loco citato: *Per hoc autem, quod ſubdit*, Sacramentum, quod vobis commendavi, ſpiritualiter intellectum vivificabit vos; *non intendit, quòd corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ſolùm ſecundùm myſticam ſignificationem; ſed ſpiritualiter dicit, ideſt*, inviſibiliter, *& per virtutem Spiritus Sancti*.

XX. Neque dicas, quòd dare aliquid in ſacramento, nempe, in ſigno, non eſt illud dare in re, ſeu in ſubſtantia. Nam hoc quidem verùm eſt de ſigno merè repræſentativo; non verò de ſigno, quod ſimul repræſentat, & continet rem, quam repræſentat. Hoc ergo ſenſu, ait Auguſtinus, Chriſtus dedit corpus, & ſanguinem ſuum in ſacramento; quia non viſibiliter ſub propria ſpecie, ſed inviſibiliter ſub ſpecie panis, & vini illa nobis tradiderit: ita tamen, ut ſub utraque reipſa contineatur verè corpus, & ſanguis Chriſti. Ac ſi, ut tolleret horrorem ab animis audientium, Chriſtus dixerit: Horruiſtis, ubi pollicitus ſum, carnem meam me daturum vobis in cibum, & ſanguinem in potum? Sed deſinet horror iſte, ſi attenderitis, me daturum quidem carnem meam, & ſanguinem, ſed in ſacramento; ideſt, non in propria ſpecie, ſed ſub ſpeciebus panis, & vini.

XXI. Objiciunt ſecundò. In illo *cap. 6. Joannis* non agi de Euchariſtia, ſed de fide Incarnationis, aut Chriſti mortis ſentiunt Patres non pauci: inter quos S. Auguſt. *l. 1. de Pecc. merit. c. 20.* & *l. 1. contra Julian. c. 4.* verba illa: *Niſi manducaveritis &c.* extendit etiam ad parvulos, qui carnem Chriſti manducare non poſſunt, niſi fide Baptiſmate acceptâ. Tùm etiam: quia ſi illa verba: *Niſi manducaveritis &c.* intelligerentur de Euchariſtia; jam ſequeretur, præceptam ibi fuiſſe à Chriſto communionem ſub utraque ſpecie omnibus, etiam Laicis: quod hæreſi Huſſitarum nimis faveret.

XXII. Reſpondeo, me non diffiteri, aliquos Patres verba illa Chriſti *Joan. 6.* intellexiſſe etiam de manducatione per fidem; ſed non per hoc excluſerunt manducationem ſacramentalem, & oralem. Imò Patres, qui datâ operâ expoſuere dictum *cap. 6. Joann.* illud de Euchariſtica manducatione intellexerunt: Et maximè Auguſt. *Tract. 26. & 27. in c. 6. Joannis*, cujus verba ſupra retulimus: & etiam locis ab arguente citatis. Quod ſi manducare carnem Chriſti, & bibere ejus ſanguinem extendit etiam ad parvulos; hoc dicit juxta ſui temporis diſciplinam, quâ etiam parvulis ſtatim poſt Baptiſma Euchariſtia conferebatur. Vel quia per Baptiſmum fiebant capaces in Euchariſtia carnem, & ſanguinem Chriſti manducandi; quod ſinè Baptiſmo non poterant. Videatur etiam, *l. 1. de Peccat. Merit. c. 24.*

Nec ſequitur, hanc doctrinam favere hæreſi Huſſitarum. Nam dicimus quidem præceptum fuiſſe à Chriſto omnibus manducare carnem ſuam, & bibere ſanguinem; ſed negamus fuiſſe à Chriſto omnibus præceptum manducare, & bibere ſeparatim, & ſub utraque ſpecie, de quo infra erit ſermo. Interim videri poteſt Tridentinum, *Seſſ. 21. c. 1.*

XXIII. Objiciunt tertiò contra idem. Dominus ibi loquebatur de manducatione, quæ fieri poterat ab illis, quos alloquebatur: ait enim de præſenti: *Qui manducat meam carnem &c.* manducatio autem Euchariſtica fieri tunc non poterat. Tùm quia Euchariſtiam

nitiam nondum inſtituerat. Tùm quia multi eorum nondum erant baptizati, & fortè morituri antequam inſtitueret. Reſtat ergo, ut de ſola manducatione per fidem loqueretur.

XXIV. Reſpondeo, quòd cùm Chriſtus ibi loquatur partim de præſenti, partim de futuro; verba illius de manducatione per fidem, tantùm de manducatione Euchariſticâ ſumenda ſunt. Relatè enim ad tempus ante Euchariſtiæ inſtitutionem, ſat erat manducare Euchariſtiam per fidem, & votum illius. Relatè autem ad tempus ſubſequens inſtitutionem, requirebatur manducatio ſacramentalis; ut qui eam renuiſſent, vitam non haberent. Neque obſtat, aliquos ante Euchariſtiæ inſtitutionem fuiſſe morituros. Nam in Judæis, & diſcipulis, quos alloquebatur, totam Eccleſiam Chriſtus reſpiciebat; & in eorum perſonis cuique etiam impoſterùm præceptum imponebatur. Addo: uſitatum eſſe in Scripturis res in proximo futuras verbo præſentis temporis ſignificari.

§. IV.

Corporalis Chriſti Præſentia ex Verbis Inſtitutionis.

XXV. Dico ſecundò. Verba, quibus Chriſtus Euchariſtiam inſtituit invictè probant realem corporis, & ſanguinis ſui in ea præſentiam. Probo. Verba inſtitutionis Euchariſtiæ, ex conſenſu trium Evangeliſtarum, *Matth.* 26. *Marci* 14. *Lucæ* 22. & *Pauli* 1. *Cor.* 11. ſunt hæc *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus.* Unde ſic arguo. Verba hæc demonſtrant præſentiam realem corporis, & ſanguinis Chriſti, ſi accipiantur in proprio, & vero ſenſu, & non tantùm improprio, & metaphorico: ſed accipi debent in ſenſu proprio, & non tantùm in metaphorico; ergo verba &c. Min. probatur. Verba Chriſti ſacramentum inſtituentis, fidei dogma tradentis, legem Eccleſiæ ſuæ in perpetuum dantis, teſtamentum condentis, fædus ſancientis, accipi debent, & intelligi in ſenſu proprio, non metaphorico, perſpicuo, non obſcuro, vero, non figurato. Si enim unquam homines ſincerè, & apertè loquuntur; tunc eſt, quando fædus ineunt cum amicis, quando teſtamentum condunt, quando leges ferunt, quando alloquuntur amicos: at Chriſtus Apoſtolis dicens, accipite, & comedite: *Hoc eſt corpus meum*; bibite: *Hic eſt ſanguis meus*; ſacramentum inſtituit, dogma fidei condidit, legem perpetuam in Eccleſia tulit, teſtamentum condidit, non exteros, ſed amicos allocutus eſt, quibus in fæderis ſignum, & amoris teſſeram ſe ipſum in donum tradebat; ergo non ſub ſignis, & metaphoris, ſed ſincerè, & ſub proprietate ſermonis loquebatur: & proinde dum dixit, ſe dare corpus ſuum, & ſanguinem, non ſub typo, & figurâ, ſed realiter, & cum veritate hoc eis dabat. Si enim Apoſtolis dicebat, Joan. 15. v. 15. *Jam non dicam vos ſervos, ſed amicos .... Vos autem dixi amicos, quia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis.* Et c. 16. v. 25. *Venit hora, cùm jam non in proverbiis loquar vobis.* Si Lucæ 8. v. 10. dicebat eis *Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis*, credimus, dum illis dedit in finem corpus ſuum, & ſanguinem: dicens: *Accipite hoc eſt corpus meum; bibite: hic eſt ſanguis meus*, non ſecundùm veritatem locutum, ſed per tropum, figuras, & parabolas dixiſſe?

XXVI. Quis eſt Calviniſta, aut Zuinglianus, cui ſi aliquis, vel teſtamento, vel pacto dicat, ſe illi dare agrum, vineam, aut aliud; arbitretur impletam erga ſe dantis voluntatem, ſi ſolùm tabella agrum, aut vineam repræſentans ſibi tradatur? Nonne, ut verba teſtatoris, aut donantis impleantur, agrum, aut vineam ſibi verè tradendam urgebit?

Cur ergo dum Chriſtus pacto, dono, vel teſtamento nobis corpus ſuum, & ſanguinem ſe dare affirmat; ſignum dumtaxat, & ſymbolum ſui corporis, & ſanguinis dediſſe contendunt? Si ſinceram humani teſtatoris, vel donatoris mentem non judicaret, qui, dum diceret, accipe, hic eſt ager meus; ſolùm intenderet, ſe donare tabellam repræſentativam agri, non autem verè agrum: ſi hoc irriſorium reputaret teſtamentum, vel donationem, cur non irriſorium eſſet Chriſti legatum, ſi poſt tantum verborum apparatum dicens ſe tradere corpus ſuum, nil aliud traderet, quàm panem, cui affixiſſet typicam ſui corporis repræſentationem?

XXVII. Fortaſſis quia Chriſtus non dixit expreſsè: *Hoc eſt* verè *Corpus meum*, putabit quis, figuratè eum fuiſſe locutum? At numquid non dixerat jam, Joan. *6. v. 56. Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus?* Rurſus: etſi hoc non dixerit, neſciunt Calviniſtæ, propoſitiones abſolutè prolatas accipi ſemper in proprio ſenſu? Unde ſi quis diceret, accipe: hic eſt ager meus; quiſque intelligeret, eum verè dare agrum: & ſi quis dicat: hic eſt homo, nemo non crederet, eum loqui de homine vero. Ulteriùs: ſi hoc evinceret; pariter quando æternus Pater dixit deſignando Chriſtum: *Hic eſt Filius meus dilectus*; quia non dixit *Verè* dici poſſet, Chriſtum non eſſe verè Filium Dei naturalem. Secundò. Quando ſimpliciter dicitur: *Verbum caro factum eſt*; quia non additur ly *Verè*, dici poſſet cum Manichæis, Verbum aſſumſiſſe ſolam apparentiam, & figuram carnis, non carnem veram. Mariam non eſſe verè Matrem Dei cum Neſtorianis; quia Angelus dixit: *Ecce concipies in utero*, & non dixit *Verè*. Cum Arianis Verbum unum cum Patre metaphoricè tantùm; quia cùm Chriſtus dixit: *Ego, & Pater unum ſumus*, non addidit *Verè*. Cum hoc non dicant Calviniſtæ, quo animo contendent, Chriſtum dicendo; *Hoc eſt Corpus meum*, figuratè eſſe locutum, quia non addidit verè?

Demum: apud Evangeliſtas hic mos eſt, ut quod ab uno obſcuriùs, id alius enarret clariùs. Sic Joannes Baptiſta à Matthæo vocatur *Elias*: ſed in quo ſenſu accipiendum ſit, exponit Lucas, dum ait: *In virtute, & ſpiritu Eliæ*. Sic Joſeph *Pater Chriſti* quandoque dicitur; ſed, ne deciperemur, S. Lucas addit: *Ut putabatur*. Atqui ubi eſt ſermo de inſtitutione Euchariſtiæ, nullus eorum interpretatus eſt dictum alterius, utendo verbo figuræ, aut ſigni; ſed unanimi conſenſu uſi ſunt verbo *Eſt*, & vocibus *Corporis*, & *Sanguinis*; igitur verba inſtitutionis non ſunt figuratè accipienda.

§. V.

Calviniſtarum Reſponſionibus ſit ſatis.

XXVIII. Dicunt primò. Signis plerumque rerum ſignificatarum nomina tribuuntur, ut ait S. Auguſtinus, *Ep.* 169. aliàs 102. *ad Evodium*, *c.* 2. & *q.* 57. his verbis: *Solet autem res, quæ ſignificat, ejus rei nomine, quam ſignificat, nuncupari; ſicut ſcriptum eſt: ſeptem ſpicæ ſeptem anni ſunt* (Gen. 41.) *non enim dicit, ſeptem annos ſignificant: & ſeptem boves ſeptem anni ſunt; & multa hujuſmodi. Hinc eſt, quòd dictum eſt, Petra erat Chriſtus. Non enim dicit Petra ſignificat Chriſtum, ſed tanquam hoc eſſet; quod utique per ſubſtantiam hoc non erat, ſed per ſignificationem.* Hæc Auguſt. ſic etiam, *Geneſ.* 17. *v.* 11. Circumciſio dicitur *Fædus*, ideſt, ſignum fœderis. Agnus dicitur Paſcha, Exod. 12. *Eſt enim Phaſe*, 1. Cor. 11. calix *Novum teſtamentum*, quod dicitur etiam, *Lucæ* 22. *v.* 10. Eodem ergo modo, quo ly *eſt* in præallatis locutionibus pro eodem ſumitur, ac *ſignificat*; quia cùm prædicatum ſit diſparatum à ſubjecto, omnes intelligunt, non

non eſſe eſſentialem, & veram, ſed figurativam locutionem: ita, cùm dicit Chriſtus: *Hoc eſt corpus meum*, cùm Chriſti corpus ſit res diſparata ab eo, quod Chriſtus gerebat in manibus, Apoſtoli ſtatim intellexerunt, eum locutum fuiſſe in ſenſu figurato: ſciebant enim, Chriſti corpus non eſſe ſubſtantialiter panem, ſicut nec vitem, nec petram, nec agnum.

XXIX. Quod confirmant. Nam Patres ſæpè vocant Euchariſtiam *Signum*, *Figuram*, *Typum*, *Myſterium* corporis Chriſti. Inter quos idem Auguſtinus, *Enar. in Pſalm.* 3. *n.* 1. & *l.* 3. *de Doctr. Chriſt. c.* 16. hanc regulam ſtatuens: *Si præceptiva locutio eſt, aut flagitium, aut facinus vetans, aut utilitatem, aut beneficentiam jubens, non eſt figurata. Si autem flagitium, aut facinus videtur jubere, aut utilitatem, aut beneficentiam vetare, figurata eſt*. Niſi manducaveritis (*inquit*) carnem Filii hominis, & ſanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis: *Facinus, vel flagitium videtur jubere; figura eſt ergo præcipiens Paſſioni Dominicæ communicandum, atque utiliter recolendum in memoria, quòd pro nobis caro ejus crucifixa, & vulnerata ſit*.

XXX. Reſpondeo neg. conſ. Eſtò enim interdum meris ſignis rerum ſignificatarum nomina tribuantur; & verbum *eſt* aliquando ſumatur pro ſignificat: non tamen hoc contingit, niſi quando proferens verbo, aut facto, aut in circumſtantia tali hoc dicit; ut audientes prudenter intelligant, eum nomen rei tribuere mero ſigno. Ut ſi accipiens imaginem Chriſti dicat; *Hic eſt Chriſtus*; vel tabellam geographicam Europæ oſtendens diceret: *Hæc eſt Europa*. Et in hoc ſenſu locutus fuit Joſeph cum dixit: *Septem ſpicæ, aut ſeptem boves ſunt ſeptem anni*. Cùm enim tunc explicaret ſignificationem ſomnii; Pharao, & omnes, qui audiebant, ſi prudentes erant, debebant capere, eum loqui non de ſpicis, aut bobus, ut res quædam ſunt, ſed ut ſunt ſigna — Eàdem ratione dum circumciſio dicitur *Fœdus*, omnes capiunt, non eſſe, niſi conditionem, aut ſignum fœderis; præſertim quia, *Gen.* 17. *v.* 11. dicitur inſtitui, *ut ſit ſignum fœderis* — Agnus etiam Paſchalis dum dicitur: *Eſt Phaſe*, ideſt, *Tranſitus*, omnes capiunt, eum eſſe ſignum tranſitus Domini, non ipſum tranſitum: quia omnes norunt, fuiſſe victimam, quæ in ſignum talis tranſitus conſueverat immolari — Cum autem Chriſtus dicitur *Petra*, Sole clarius apparet, eum dici ſecundùm metaphoram talem; ſicut cum dicitur vitis, ovis, agnus &c. — Eodem modo cùm calix *Novum teſtamentum* vocatur, nemo neſcit, ibi ſumi pro figura. Tùm quia: ſignum fœderis fœdus ſolet appellari. Tùm quia: alii duo Evangeliſtæ Mattheus, & Marcus hoc explicant dum dicunt: *Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti*. — At in caſu noſtro, nec ullus unquam Evangeliſtarum teſtatur, Chriſtum dixiſſe: *Hoc eſt figura corporis, vel ſanguinis mei*. Neque Chriſtus propoſuit Apoſtolis panem, ut ſignum; ſed ut rem quandam, quomodo ſpectari ſolet panis: Unde cum illum oſtendens illis dixit: *Hoc eſt corpus meum*, & addidit: *Quod pro vobis tradetur*: cum oſtendens calicem dixit: *Hic eſt ſanguis meus*, addens: *Qui pro vobis effundetur*: non aliud imaginari potuerunt, quàm id, quod illis exhibebatur, continere verè, ac realiter corpus, & ſanguinem ſuum; aliàs Chriſtus artificioſâ reſtrictione utens diſcipulos decepiſſet: oportebat enim, ut ſi illis dabat tantùm ſignum, & non rem, id expreſsè explicaret. Nam etſi rerum ſignificatarum nomina aliquando conſueverint ſignis applicari: in prima tamen rerum inſtitutione fieri non debet, niſi, vel cùm ſenſus verborum notus eſt iis, quibus cum loquitur; vel mens inſtitutoris ipſo loquendi modo exprimatur. Cùm ergo nec Apoſtolis notum aliunde eſſet, Chriſtum dicentem: *Hoc eſt corpus meum*, nomine ſui corporis

poris intelligere tantùm ſignum, non rem ipſam; neque ipſo loquendi modo hoc indicaret: dicendum, voces illas in propria ſignificatione uſurpaſſe, & proinde non ſignum ſui corporis, ſed corpus ipſum reverâ tradidiſſe. Hinc Auguſt. Serm. 1. in Pſal. 33. *Manibus* (inquit) *aliorum poteſt portari homo, manibus ſuis nemo portatur..... ferebatur enim Chriſtus in manibus ſuis, quando commendans ipſum corpus ſuum, ait:* Hoc eſt corpus meum: *ferebat autem illud corpus in manibus ſuis.* Signum autem ſui corporis, homo portare poteſt.

XXXI. Ad Confirmat. dico, optimè Patres Euchariſtiam vocare ſignum, quia ſacramentum. Sed ſecundùm doctrinam S. Auguſtini, *l. 3. quæſt. ſuper Levitic. q. 57.* notandum, ſigna eſſe duplicis generis. Alia enim purè ſignificant, & non continent rem, quam ſignificant. Et hoc modo, ait Auguſt. *Petra ſignificat Chriſtum, ſed tanquam hoc eſſet, quod utique per ſubſtantiam hoc non erat; ſed per ſignificationem.* Alia ſunt, quæ etiam continent, & realiter exhibent quod ſignificant. *Quærenda etiam locutiones* (inquit S. Doctor) *quibus per id, quod continet, ſignificatur id, quod continetur.* Quod explicat in ſanguine, qui eſt ſignum animæ, & eſt id, quo anima continetur in corpore: & in Eccleſia, quæ non ſolùm ſignificat congregationem fidelium; ſed etiam eſt locus continens Eccleſiam, ſeu quo fideles, qui ſunt Eccleſia, congregantur. Explicari etiam poteſt in crumena, ſeu loculo, quod ſignificat, & ſimul continet pecuniam: & in dolio, quod eſt ſignum vini, & ſimul continet vinum. Euchariſtia ergo eſt ſignum corporis Chriſti, & ſanguinis: ſignum, inquam, non purè ſignificans, ſed realiter continens rem, quam ſignificat: ſignum, & figura ſecundùm ſpecies, quæ exteriùs ſenſibus exhibentur; at ſecundùm id, quod continet, veritas eſt.

Ad externam autem tantùm figuram, attendit Auguſtinus, cùm ait, Chriſtum dicentem: *Niſi manducaveritis &c.* figuratè, non propriè fuiſſe locutum; quia propriè, ideſt, in propria ſpecie manducare, flagitium eſt: non verò attendit ad manducationem carnis ſub aliena ſpecie contentæ, qualiter caro Chriſti à nobis in Euchariſtia manducatur. Hoc enim flagitium non eſt, ſed Myſterium: quia manducantes ſpecies Euchariſticas manducamus carnem Chriſti, ſub illis contentam, non ore ſolum, ſed fide in memoriam Paſſionis ejus. Et hoc eſt, quod idem Auguſtinus intendit, dum explicans hunc manducationis modum dicit; quòd Paſſioni dominicæ communicamus, recolentes, quòd caro illa pro nobis ſit crucifixa: non quia carnem in ſacramento verè non percipiamus; ſed quia illam ad hunc finem manducamus, juxta Chriſti præceptum: *Hæc quotieſcumque feceritis, in mei memoriam facietis.*

XXXII. Dicunt ſecundò. Ex modo, quo Chriſtus locutus fuerat, & tunc loquebatur, Apoſtoli debebant accipere in ſenſu figurato, non reali verba illa: *Hoc eſt corpus meum.* Et quidem primò. Nam Chriſtus paulò ante, *Matth. 26. v. 11.* dixerat: *Semper pauperes habetis vobiſcum, me autem non ſemper habebitis.* Cùm ergo teſtatus fuerit, ſe poſt mortem cum eis non futurum; quomodò ſibi perſuadere poterant, cum eis realiter futurum in Euchariſtia?

Secundò. Eo modo accipere debebant hæc verba: *Hoc eſt Corpus meum*, quo accipiebant hæc ſequentia: *Quod pro vobis datur*; ſeu ut in textu Græco legitur: *Quod pro vobis frangitur*: ſed ly *datur*, aut ly *frangitur*, non poterat accipi, niſi figuratè, & metaphoricè: quia Chriſti corpus tunc verè non dabatur illis, nec verè frangebatur, imo neque modò in ſacramento verè frangitur; ergo &c.

Tertiò. Verba, quæ ſequuntur: *Hoc facite in meam commemorationem*, ſatis indicabant, Chriſtum non fore

ibi

ſibi præſentem; quia non ſit commemoratio rei præſentis, ſed jam præteritæ, & abſentis.

Quartò. Verba, quæ ſubdidit: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis*, prolata ſunt calice jam conſecrato: ſi autem in Calice conſecrato non eſſet vinum, ſed ſanguis Chriſti, non vocaret illud genimen vitis.

Quintò. Dum Chriſtus accipiens panem dixit, *Hoc eſt Corpus meum*, demonſtrabat id, quod acceperat: ſed panis erat, quod acceperat, fregerat, & diſtribuebat; ergo panis erat, quod demonſtrabat, figura tamen corporis ſui.

Sextò. Si quis diceret: *Pauperes ſunt ipſe Chriſtus*, fundatus in illis Chriſti verbis in perſona pauperis, Matth. 25. v. 35. *Eſurivi, & dediſtis mihi manducare &c.* omnes figuratè dictum acciperent, quia pauperes Chriſtum repræſentant; ergo cùm dixit ſuper panem: *Hoc eſt Corpus meum*, Apoſtoli intelligere poterant, panem illum eſſe tantùm figuram corporis ſui.

XXXIII. Hi ſunt Calviniſtarum cavilli. Ad primum retorqueo idem contra illos. Chriſtus, ait Joan 14. v. 28. *Vado, & venio ad vos*. v. 18. *Non relinquam vos orphanos, veniam ad vos*. Et Matth. 28. v. 20. *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi*. Hæc autem falſa eſſent, ſi Chriſtus in Euchariſtia non eſſet realiter nobis præſens. — Dico ergo, quòd, ſicut Luca 24. v. 44. dixit: *Hæc ſunt verba, quæ locutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vobiſcum*; quia licèt adhuc cum Apoſtolis eſſet, non erat modò paſſibili, quo erat ante mortem, & reſurrectionem: ita potuit dicere poſt mortem, ſe non futurum cum illis; quia licèt ſemper cum illis futurus eſſet, non erat tamen futurus ſenſibili eo modo, quo erat tunc, cùm à Magdalena unguento ungebatur, & quo pauperes ſemper futuri erant.

XXXIV. Ad ſecundum, vel nego maj. Non enim eſt novum, quòd in uno Scripturæ textu prius membrum ſumatur in ſenſu litterali, & poſterius tantùm in metaphorico. Ut in hoc Symboli Articulo: *Aſcendit ad Cœlos* (quod litteraliter accipitur) *& ſedet ad dexteram Patris* (quod nonniſi metaphoricè poteſt explicari) Vel omiſsâ majori, nego min. Cùm enim verba, quæ in Evangelio proferuntur de præſenti, à Paulo, 1. *Corint.* 11. proferantur de futuro: *Quod pro vobis tradetur*; Apoſtoli ea non intellexerunt de præſenti traditione, aut fractione, ſed de proximè futurà in paſſione, & morte. Addo: hanc inſtantiam eſſe merum ſophiſma, ut ſi dicam: *Homo iratus eſt leo: ſed non eſt leo niſi metaphoricè; ergo non eſt homo niſi metaphorice*. Sicut ergo hæc conſequentia nulla eſt; ita & iſta: *Euchariſtia eſt corpus Chriſti, quod frangitur pro nobis: ſed non frangitur, niſi metaphoricè, ergo non eſt Corpus Chriſti niſi metaphoricè*. Eſt enim fallacia accidentis.

XXXV. Ad tertium; nego ant. Nam commemoratio alicujus non excludit ejus præſentiam, ſed ſenſibilem tantùm: jubemur enim Dei meminiſſe, licèt nobis intimè præſens ſit, inviſibiliter tamen. Sic Chriſtus, eſtò in Euchariſtia præſens futurus eſſet; quia tamen præſentiâ inviſibili futurus erat præſens, potuit dicere, ut eam conficerent in memoriam ejus. Addo: Euchariſtiam eſſe memoriam Chriſti paſſi, ſeu Paſſionis ejus: quamvis autem Chriſtus ſit preſens, ejus tamen Paſſio jam tranſiit.

XXXVI. Ad quartum dico, verba illa: *Non bibam amodò &c.* non eſſe referenda ad calicem conſecratum, ſed ad calicem communem, quem in cœna Paſchali biberat. Verba enim, quæ Matthæus, & Marcus de calice dicta referunt: *Non bibam &c.* Lucas de agno paſchali etiam dicta narrat: *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in Regno*

Dei — Deinde etſi de calice conſecrato ſumatur, dico, ſanguinem ſuum vocare *genimen vitis*, non quia poſt conſecrationem vinum ſit; ſed quia de vino conſecratus ſub vini ſpecie eum Apoſtolis propinabat.

XXXVII Ad quintum nego maj. Acceperat enim purum panem; id autem, quod demonſtrans porrigebat dicens: *Hoc eſt corpus meum*, non erat panis, niſi in externa ſpecie, quia vi verborum factus erat corpus ſuum. Sicut quod miniſtri nuptiarum Canæ infuderunt in hydrias, aqua erat; ſed quod ex iiſdem hydriis infuderunt in calices, vinum erat. Sic Chriſtus panem accepit, ſed dicendo: *Hoc eſt corpus meum*, corpus ſuum fecit: locutio enim illa ſpeculativa non fuit, ſed factiva. Neque hoc Calviniſtæ ipſi negare poſſunt. Nam id, quod Chriſtus accepit, purus panis erat: quod autem Diſcipulis porrexit, purus panis non erat, ſed juxta illos figura corporis ſui.

XXXVIII. Dices. Iſta locutio: *Hoc eſt corpus meum*, fuit in mente Chriſti vera, antequam proferretur: ſed in mente Chriſti non demonſtrabat corpus Chriſti, ſed panem; ergo etiam poſtea.

Hæc inſtantia ipſos etiam Calviniſtas premit. Nam locutio illa, ut erat in mente Chriſti, purum panem, & non figuram corporis ejus demonſtrabat; ergo etiam, ut prolata, purum panem demonſtrabat. Dico ergo, quòd ſicut cum Chriſtus dixit leproſo: *Volo: mundare*; ſanitatem cognoſcebat, eamdemque exprimendo producebat: hæc enim eſt natura cognitionis practicæ, ut quod in priori naturæ cognoſcit, cognoſcendo faciat. Vel in eodem inſtanti, ſi actio productiva exterior ſit inſtantanea: ſicut eodem inſtanti, quo Deus mente dixit: fiat lux, facta eſt lux. Vel in ultimo inſtanti prolationis verborum. Sicque hæc locutio: *Hoc eſt corpus meum*, in mente Chriſti exiſtens vera erat; quia deſignabat corpus ſuum in ultimo inſtanti prolationis verborum ex pane ponendum.

XXXIX. Ad ſextum nego conſ. Ex dicto enim Chriſti nullum eſſe poterat fundamentum, vel leviter ſuſpicandi, pauperes aliter, quàm ſolâ repreſentatione eſſe Chriſtum. At ex dicto, & facto Chriſti, Apoſtoli concipere poterant, eum loqui de corpore ſuo reali, & non ſolùm figurato, ut dictum eſt.

XL. Dicunt tertiò. S. Paulus, 1. *Cor.* 10. comparat Euchariſtiam Mannæ dicens: quòd Hebræi *Omnes eandem eſcam ſpiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum ſpiritalem biberunt*, de petra, quæ erat Chriſtus: ſed manna erat tantùm figura Chriſti: Hebræi autem manducaverunt Chriſti corpus, & biberunt ejus ſanguinem ſolùm ſpiritaliter, & per fidem; ergo ſimiliter Euchariſtia &c.

XLI. Reſpondeo, Paulum ibi comparare Manna, & aquam de petra cum Euchariſta, non tanquam figuram cum figura, ſed tanquam figuram cum figurato. Quod enim Judæis fuit ſpiritalis cibus, & potus; quia in eo manducaverunt, & biberunt tanquam in ſigno, & figura corpus & ſanguinem Chriſti: nobis eſt cibus, & potus ſpiritalis; quia in eo reipsâ corpus, & ſanguinem Chriſti manducamus, & bibimus. Unde S. Th. ibi lect. 1. *Omnes* (inquit) *eandem eſcam manducaverunt ſpiritalem, ideſt, corpus Chriſti, in ſigno ſpiritualiter intellecto..... Et omnes eundem potum biberunt, ſcilicet, Chriſti ſanguinem in ſigno*. Sicut ergo, ait Auguſtinus, l. 2. contra litt. Petiliani, c. 37. *Aliud eſt Paſcha, quod adhuc illi* (nempe Judæi) *de ove celebrant; aliud autem quod nos in corpore, & ſanguine Domini accipimus*: ita aliud eſt, quod Hebræi in manna, & aquâ de petra manducaverunt, & biberunt: non eſſet autem aliud, ſi corpus, & ſanguinem Chriſti ſolùm in ſigno acciperemus, quod acceperunt, & illi, ſi per fidem ſpiritaliter manducaverunt, & biberunt. Comparatio ergo Pauli ſolùm ſtat in hoc: quòd ſicut omnes Judæi eundem cibum

bum ſpiritalem manducaverunt, & eundem potum ſpiritalem biberunt; multi tamen eorum perierunt, quia fuerunt concupiſcentes malorum: ita & Chriſtiani, licèt omnes eundem cibum, & potum, corpus, & ſanguinem Chriſti in Euchariſtia accipiant, ſi tamen concupiſcentiis indulgeant, peribunt.

§. VI.

Præſentia Realis ex Patribus, ex Præſcriptione, & omnium Eccleſiarum Conſenſu.

XLII. Dico primò. Patres quovis ſeculo, etiam ante Berengarium, realem Chriſti præſentiam in Euchariſtia docuerunt. Probo hoc diſcurſu. Patres, qui per varia ſecula floruerunt, docent primò: Chriſtum verè, & realiter in Euchariſtia nobis commiſceri, & non fide tantùm: ut Chryſoſtomus, *Homil.* 3. *in Matth.* Cyrillus Alexandrinus, *l.* 10. *in Joan. c.* 13. Nyſſenus, *Orat. Catechetica c.* 37. — Secundò: Euchariſtiam propter Chriſtum in ea exiſtentem eſſe adorandam ab hominibus, imò & ab Angelis: ut Auguſt. *Ep.* 120. nunc 140. *ad Honoratum, c.* 27. *Enarrat. in Pſ.* 98. *nu.* 9. Ambroſius, *l.* 3. *de Spiritu S. c.* 13. Chryſoſtomus *l.* 6. *de Sacerdotio* — Tertiò: Æquiparant præſentiam Chriſti ſub ſpecibus Euchariſticis præſentiæ, quam habuit in locis, in quibus non dubitatur fuiſſe ſubſtantialiter: Chyſoſtomus, *Homil. de S. Philogonio*, Chriſtum in Euchariſtia comparat Chriſto in præſepio *Homil.* 24. *in* 1. *ad Cor. versùs finem*, comparat præſentiam Chriſti in Altari cum ea, quam habet in Cœlo; & ſanguinem, qui eſt in calice, dicit eſſe illum, qui fluxit ex latere. — Quartò: Euchariſtiam proponunt, ut plenam miraculis, videlicet, quòd corpus Chriſti toties manducatum non ſit conſumtum. Ita Nyſſenus, *Orat. Catechet. c.* 27. quòd corpus Chriſti ſimul in Cœlo ſit, & in variis locis terræ, Chryſoſt. *Homil.* 2. *ad Populum Ant.* Nyſſenus *orat. de Paſchate*. De hoc multa Cyprianus, *Serm. de Cœna Domini*; & Chryſoſt. l. 3. de Sacerdotio: *Ob miraculum!* (inquit) *Ob Dei benignitatem! Qui cum Patre ſurſum ſedet, illâ horâ omnium manibus tenetur, ſeſeque volentibus dat complectendum, & accipiendum?* Nullum autem in prædictis eſſet miraculum, ſi in Euchariſtia eſſet corpus, & ſanguis Chriſti in typo ſolùm, & figurâ. Quæ omnia Calvinus ipſe cognoſcens, cogitur, *lib.* 4. *Inſt. cap.* 17. §. 10. fateri: *Niſi quis fallacem vocare Deum volet, inane ab ipſo Symbolum proponi nunquam dicere audeat .... Atque omnino iſthac piis tenenda regula eſt; ut quoties ſymbola vident à Domino inſtituta, illic rei ſignatæ veritatem adeſſe certò cogitent, ac ſibi perſuadeant.* Optimè quidem loqueris Calvine; ſed quomodo fallacem Deum non vocabit, qui, dicente ipſo, hoc eſſe corpus ſuum, audiet à te, id non eſſe ſecundùm rei veritatem? Quomodo certò ſibi perſuadebit, adeſſe ibi rei veritatem, ſi tu dicis; corpus Chriſti ibi non eſſe ſecundùm ſubſtantiam, ſed ſolùm ſecundùm energiam, & virtutem?

XLIII. Secundò probo hoc alio diſcurſu. Si Patres credidiſſent, verba hæc: *Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus*, non demonſtrare verè corpus Chriſti, & ſanguinem, ſed ſymbolicè ſolùm, & metaphorice; hoc palam explicare debuiſſent. Tùm quia: hæc metaphora non ſtatim veniat in mentem. Tùm quia: aliqui erant, qui ea verba in ſenſu litterali accipientes, hoc Chriſtianis, tanquam carnis humanæ voratoribus, improperabant. Sed Patres licèt expoſtulati, nunquam ad ſenſum metaphoricum confugerunt; ſed aut veritatem illorum verborum coram fidelibus propugnarunt; vel Catechumenis nondum capacibus in confuſo tradere, vel occultare ſtuduerunt; ergo &c.

Maj. videtur certa. Nam quoties dubitatum fuit, an aliqua Scripturæ verba in proprio, aut metaphorico ſenſu eſſent accipienda, ſolliciti fuerunt Patres dubium explicatione tollere. Hanc enim ſententiam: *Petra autem erat Chriſtus*, eſtò facilem, Ambroſius, Hieronymus, aliique dederunt operam, ne quis ad litteram eam ſumeret. Hanc: *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*, explicaverunt Chryſoſtomus, *Homil.* 14. *in Joan.* hac voce *Peccatum* intelligi *Peccatorem*: quia ſub hac formâ, ſic volente Patre, traditus fuit à Judæis Chriſtus. Ambroſius autem ly *Peccatum* explicat *Victimam pro peccato*. Vivente Auguſtino nonnulli ad litteram ſumebant hoc Pauli dictum de Chriſto: *Factus eſt pro nobis maledictum*. S. Doctor litteralem illum ſenſum confutavit, *lib.* 14. *contra Fauſtum cap.* 2. & 3. Si ergo putaſſent, verba hæc: *Hoc eſt corpus meum*, non in litterali, ſed metaphorico, vel figurato ſenſu accipienda, id expoſuiſſent.

Min. autem probatur. Dubitarunt olim nonnulli fideles, an Chriſtus eſſet præſens in Euchariſtia: *Aliud video* (inquiunt apud Ambroſium l. de iis qui initiantur, c. 9.) *quomodo tu mihi aſſeris, quòd Chriſti corpus accipiam?* Dubitantes Ambroſius ibi provocat ad virgam Moyſi, quæ in ſerpentem mutata, in virgam eſt reverſa: ad Eliam, qui voce ignem de Cœlo advocavit: ad vocem Dei, quâ dixit, & facta ſunt, addens: *Sermo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non poteſt ea, quæ ſunt, in id mutare, quod non erant? ..... Ipſe clamat Dominus Jeſus: Hoc eſt corpus meum. Ante benedictionem verborum Cæleſtium alia ſpecies nominatur, poſt conſecrationem corpus Chriſti ſignificatur*. Et Chryſoſtomus, Homil. 83. in Matth. *Credamus* (inquit) *ubique Deo, nec contradicamus ei; etiamſi quod dicit contrarium videatur cogitationi, & oculis noſtris .... Sermo quippe ejus decipere nequit, ſenſus autem noſter deceptu facilis eſt. Ille nunquam aberrat, hic verò ſæpiùs fallitur. Quandoquidem igitur ſermo ait:* Hoc eſt corpus meum, *perſuaſi ſimus, & credamus, & oculis intellectualibus id aſpiciamus*. Quod verò Catechumenis, & Paganis, aliiſque incapacibus hoc myſterium occultaverint; teſtis, inter cæteros, eſt S. Aug. *Ser.* 132. *Serm.* 46. *de verb. Dom.* modò *Serm.* 2. *de verbis Apoſt.* modò 131. & *Serm. in Pſalm.* 80. Quo fiebat, ut veteres Chriſtiani myſteria ſua in ſecreto celebrantes à Paganis *Clancularii* vocarentur. Cur autem hoc myſterium occultaſſent Catechumenis, & Paganis, ſi nil aliud eſſet, quàm typus, & figura, illudque tale Patres exiſtimaſſent? De hoc videndus Schelеſtrate, in ſuo libro *de Diſciplina Arcani*.

XLIV. Sed dicunt. Tertullianus, *l.* 4. *contra Marcionem*, *c.* 40. ait: *Accepto pane corpus ſuum illum fecit: Hoc eſt corpus meum dicendo, ideſt, figura corporis mei* — S. Auguſt. *in Pſalm.* 211. vocat Euchariſtiam: *Corporis, & ſanguinis ſui figuram*; l. 2. contra Adimantum, c. 12. *Signum corporis ſui* — Tract. 25. in Joan. ait: *Quid paras dentem, & ventrem? Crede, & manducaſti*. Item, l. 2. de Peccat. merit. cap. 26. *Quod accipiunt, quamvis non ſit corpus Chriſti, ſanctum tamen eſt, quoniam Sacramentum*.

XLV. Reſpondeo, Tertullianum ibi loqui per tranſpoſitionem, & debere explicari ſic: *Hoc, ideſt, panis, qui in veteri lege figura erat corporis mei, eſt corpus meum*. Arguebat enim contra Marcionem, probando legem Moſaicam non fuiſſe malam, ſic. Illa lex non fuit mala, cujus figuram Chriſtus adimplevit in nova lege: ſed Chriſtus hanc adimplevit, nam panem, qui in antiqua lege erat figura corporis ſui, *corpus ſuum illum fecit*. Addit enim: *Figura autem non fuiſſet, niſi veritatis eſſet corpus*. Cùm alioquin dicere debuiſſet: *Figura autem non eſſet*, ſi in nova lege figuram ſui corporis agnoſceret.

S. Au-

S. Auguſtinus verò Euchariſtiam vocans figuram, & ſignum corporis ſui, eam ſumit pro eo, quod ſenſibiliter apparet, nempe, pro ſacramento; figuram tamen, & ſignum vocat, non vacuum, ſed plenum, & continens rem, quam ſignificat, ut ſupra ex eodem dictum eſt. Ideo autem eam hiſce nominibus appellabat exteriores ſolùm ſpecies exprimentibus; quia frequenter ſermonibus, quos habebat, aderant Cathecumeni, quibus myſterium hoc exponere diſciplina illius temporis non ferebat — Ad aliud dico, S. Doctor. ibi loqui de cibo ſpirituali, non de ſacramentali Euchariſtiæ, quem dicit eſſe manducandum per fidem, quæ per dilectionem operatur; ut legenti Auguſtinum ibi apparebit. — Ad ultimum dico, Auguſtinum ibi manifeſtè loqui de pane Catechumenorum, quem impropriè vocat ſacramentum, ideſt, ſignum ſacrum, vel unionis inter fideles, vel Euchariſtiæ, & corporis Chriſti. Plura alia Patrum teſtimonia afferunt pro ſe Calviniſtæ, quæ videre eſt apud Alexandre, *Hiſt. Eccleſ. ſecul.* 11. & 12. *diſſert.* 12. Ivenin, & Boucat *de Sacr. Euch.* & apud nos, *in Vera Eccleſ. Tom.* 1. *p.* 2. *a.* 12. & 13. à quibus afferendis abſtineo. Hoc unum moneo, quòd ſicut Patres, qui ante exortam hæreſim Arianam non adeo ſtrictè de conſubſtantialitate Filii cum Patre loqui fuerunt ſolliciti, quamvis eam profiterentur: ita Patres, qui ante exortam hæreſim Berengarii vixerunt, de veritate Corporis Chriſti, quam nemo negabat, adeò accuratè ſcribere non ſtuduerunt.

XLVI. Dico ſecundò. Realis Chriſti præſentia in Euchariſtia ex præſcriptione demonſtratur. Sumo hìc Præſcriptionem in ſenſu Juriſtarum, nempe, pro uſucapione, ſeu acquiſitione dominii per continuationem poſſeſſionis tempore à lege præſcripti (de qua egi *Tom.* 2. *in* 2. 2. *de Juſt. & Jure*, *Qu.* 6. *de Modo acquir. Dominium*, *Dub.* 6. & 7.) Illud ergo dogma per præſcriptionem probari poteſt, cujus poſſeſſio à tempore Apoſtolorum, uſque ad certum tempus non interruptum in Eccleſia continuavit: ſed profeſſio dogmatis de reali præſentia Chriſti in Euchariſtia, ſerie non interruptâ, à tempore Apoſtolorum continuavit in Eccleſia uſque ad ſeculum undecimum, quo illud impugnare cæpit Berengarius; ergo &c. Min. prob. Nullus Scriptor afferri poteſt, qui ſaltem ante ſeculum Berengarii, Chriſtum realiter ab Euchariſtia abſentem eſſe, in Eccleſiam invehere conatus ſit. Cujus ſignum eſt, quòd cùm Berengarius ſuam de reali Chriſti abſentia protulit opinionem; omnes Eccleſiæ nedum Occidentales, ſed & Orientales in eum inſurrexerunt, eumque damnarunt: provocaruntque eum, ut in toto Orbe, vel unam Civitatulam laudaret, quæ cum eo abſentiam hanc corporalem profiteretur, ut in Guitmundo, & Lanfranco legere eſt. Si autem ab Apoſtolorum tempore aliqua circa hoc dogma fuiſſet alicubi interruptio, aut Eccleſia ex non credente facta fuiſſet credens; afferri potuiſſet, ac poſſet Doctor, qui primus tale dogma invexiſſet; & aſſignari tempus, quo tanti momenti mutatio contigiſſet; ac via, quâ fides de reali præſentia in Eccleſias omnes irrepſerit.

XLVII. Dices: hanc doctrinam de reali præſentia primò excogitatam fuiſſe, vel ab Anaſtaſio Sinaitâ, anno 636. in libro, quem *Via Dux* inſcripſit: vel ab Epiphanio Diacono in ſecundo Concilio Nicæno: vel à Paſchaſio Corbejenſi Monacho, circa ann. 818. in libro *de Corpore*, & *Sanguine Domini*.

Sed Contra. Nam præfati Patres de reali præſentia locuti ſunt, ut de re omnibus exploratâ, ac principio certo, non tanquam de novo excogitato. Ita enim Anaſtaſius urgebat Gaianitam, quem impugnabat; quod Gajanita non negavit, ſed apertè confeſſus eſt; negaſſet autem, ſi aliquid

novum, & contra fidem illius, & præcedentium ſeculorum Anaſtaſius protuliſſet. Imò Eccleſiæ omnes contra illum ſicut, & contra Epiphanium, & Paſchaſium inſurrexiſſent: ſicut de facto inſurrexerunt contra Berengarium, quando novam de reali abſentia opinionem invehere conatus eſt. Cum ergo nec Scriptores præfatis Patribus coævi, nec ſequentes uſque ad Berengarium damnarint, quod ipſi docuerant; ſed omnes in eâdem fuerint fide: dicendum eſt, eos, non novam doctrinam prodidiſſe, ſed antiquam fidem ab omnibus acceptam tenuiſſe.

XLVIII. Dices ſecundò. Multæ novitates ſenſim in Eccleſiam contra Veterum ſenſum irrepſerunt, nemine contradicente. Primò enim: prioribus ſeculis Eccleſia Latina utebatur fermentato, modò utitur azymo. — Secundò: Majores noſtri jejunium ad occaſum Solis protrahebant, aliquibus ab hinc ſeculis poſt meridiem ſolvimus — Tertiò: Per duodecim priora ſecula communio ſub utraque ſpecie etiam laicis concedebatur; modò ſolis Sacerdotibus: hiſque ſolùm cum celebrant quatuor ab hinc ſeculis conceditur — Quartò: Imaginum uſum Eccleſiæ initia vix agnoverunt; Niceni II. Patres admiſerunt. Potuit ergo etiam doctrina de reali præſentia contra Veterum ſenſum in Eccleſiam irrepere.

XLIX. Reſpondeo, diſt. ant. Multæ novitates circa diſciplinam, & ritum, quales ſunt ab arguente memoratæ, tranſeat ant. Circa doctrinam fidei, nego ant. & conſ. Imò de prefatis mutationibus aſſignatur tempus, quo fuerunt factæ; quod de mutatione doctrinæ circa præſentiam realem nemo hucuſque aſſignare cum fundamento valuit.

L. Dico tertiò. Ex conſenſu omnium Eccleſiarum demonſtrari poteſt corporalis Chriſti præſentia in Euchariſtia. Probo ſic. Fieri non poteſt, ut omnes Eccleſiæ receptam ab Apoſtolis doctrinam corruperint; cùm in fide univerſalis Eccleſia non poſſit deficere, in eo maximè, quod omnes Eccleſiæ unanimi conſenſu recipiunt: ſed omnes Eccleſiæ ab Apoſtolis uſque ad Berengarium, & à Berengario uſque ad Sacramentarios, unanimi conſenſu corporalem Chriſti in Euchariſtia præſentiam profeſſæ ſunt, & eam negantes tanquam à fide extorres ſunt deteſtatæ; ergo &c. Min. probant Alexandre, *Hiſt. Eccle. ſeculo* 10. *&* 11. *diſſert.* 12. & Ivenin, *de Euch.* omnia ſecula percurrendo. Quod autem mihi majus eſt, Eccleſia Orientalis, quæ in tot aliis ab Occidentali, neſcio quâ emulatione, diſcors fuit, & adhuc eſt; in aſſerenda reali Chriſti præſentiâ in Euchariſtia ſemper quovis ſeculo conſenſit, quod duo prælaudati Doctores proſequuntur. Unde Hieremias Conſtantinopolitanus Patriarca, circa *ann.* 1574. rogatus à Lutheranis; de Auguſtana ſuâ confeſſione in ſua cenſura reſpondit: *Docere Eccleſiam Catholicam, operante Spiritu Sancto, panem (modò tamen fermentatus ſit) mutari in ipſum corpus, & vinum in ipſum ſanguinem Domini.* Quæ fides modò apud omnes Orientales perdurat. Quare in Concil. Hieroſolymitano, *anno* 1672. ſub Doſitheo coacto, *c.* 17. ſic Græci, quamvis Schiſmatici, ſtatuerunt: *In hujus itaque celebratione ſacramenti Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum credimus eſſe præſentem; non quidem ſecundùm figuram, aut imaginem; neque etiam ſecundùm quandam, uti cæteris in ſacramentis, gratia excellentiam.... Neque penes conjunctionem, quâ propoſito Euchariſtiæ pani Verbi divinitas ſubſtantialiter (hypoſtaticè) uniatur; quemadmodum inſcitè juxta, ac miſerè Lutherani arbitrantur; ſed verè, realiterque: quatenus panis, & vini factâ conſecratione, tranſmutetur, tranſubſtantietur, convertatur, tranſeat; panis quidem in ipſum corpus Domini verum, quod natum eſt Bethlehem ex ſemper Virgine..... Vinum verò in ipſum Domini ſanguinem verum converti, ac tranſubſtantiari, qui ex illo in Cruce pendente pro mundi vita defluxit.*

Item

Item factâ panis, & vini conſecratione, nec panis, nec vini manere ampliùs ſubſtantiam credimus; ſed ipſum corpus & ſanguinem Domini, ſub panis, & vini ſpeciebus, ideſt, ſub panis accidentibus. Hæc fides Eccleſiæ Græcæ modernæ, etſi ſchiſmaticæ, nonne eadem eſt cum fide Eccleſiæ Catholicæ Latinæ? Hanc fuiſſe ſemper Eccleſiæ Græcæ fidem teſtati ſunt Græci; qui tùm ad Concilium Lugdunenſe primum, tùm ad Florentinum convenere.

§. VII.

Realis Corporis, & Sanguinis Chriſti Præſentia Argumentis Philoſophicis expugnari non poteſt.

LI. HÆc reſolutio probatur hoc diſcurſu. Id non poteſt argumentis Philoſophicis expugnari, quod tueri poſſumus contra omnes philoſophicas difficultates; omniaque contra ipſum argumenta ex philoſophia petita enervare: ſed omnia argumenta, ex philoſophia depromta, contra veritatem corporalis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia enodamus, ac Patres ſemper ſolverunt, nec iis territi veritatem catholicam nunquam dimiſerunt; ergo &c. Min. prob. proponendo, & ſolvendo ea, quæ in contrarium ex Philoſophia objici poſſunt.

LII. Contra ergo objiciunt Sacramentarii, Euchariſtiam, ut à Romanæ fidei Profeſſoribus aſſeritur, plurimas involuere inſolubiles difficultates. Primò: Ex parte corporis Chriſti, quod in hac ſuppoſitione ſimul exiſteret in pluribus locis: totum ſub exigua hoſtia contineretur, & in qualibet ejus parte: ſpeciebus in fruſta diviſis, ipſum tamen integrum ac indiviſum permaneret. Quæ ſunt contra naturam corporis.

Secundò: ex parte accidentium, quæ ſopponuntur exiſtere ſine ſubjecto, quod contra naturam accidentis eſt.

Tertiò: ex parte ſenſuum, quos panis conſecratus eodem modo afficit, ac prophanus. Mirum autem, quòd de his Patres, qui ſex prioribus ſeculis ſcripſerunt, altiſſimum habuerint ſilentium.

Quod confirmant. Æthnici, qui alias longè minoris momenti difficultates Chriſtianis objecerunt, realem hanc præſentiam, & tranſubſtantiationem Euchariſticam nunquam objecerunt. Signum ergo eſt, quòd eam primitivi Chriſtiani non profitebantur; eam enim certè Chriſtianis exprobraſſent; & maximè Julianus Apoſtata in ſuo libro, quem contra Chriſtianos edidit. Cùm ergo nullum verbum contra hoc Myſterium protulerit, ſignum eſt, eidem de illo non ſenſiſſe Veteres, ac Romani ſentiunt.

LIII. Reſpondeo, Patres propoſitas difficultates vidiſſe, eaſque ſpreviſſe, ac fideles monuiſſe, ut, illis contemtis, ad Chriſti verba attenderent; ſecuti Gabrielis monitum, Lucæ 1. Qui Mariæ quærenti: *Quomodo fiet iſtud?* Reſpondit: *Quia non eſt impoſſibile apud Deum omne Verbum.* Quòd autem Patres eas difficultates viderint, ac ſpreverint, oſtendo. Primam enim, quomodo Chriſtus ſimul in Cœlis, ac in terris ſit, ſenſit ac ſprevit Chryſoſtomus, l. 3. de Sacerdotio, ſupra laudatus exclamans: *O miraculum! O Dei benignitatem! Qui cum Patre ſurſùm ſedet, in illo ipſo temporis articulo omnium manibus pertractatur, ac ſe tradit volentibus ipſum excipere, & complecti.* Vidit Nyſſenus, *Orat. Catech.* 37. ubi ait: *Oportet conſiderare, quomodo fieri potuerit, ut unum illud corpus, quod tàm multis fidelium millibus in univerſo Orbe terrarum ſemper diſtribuitur, totum per partem ſit in unoquoque, & ipſum in ſe totum maneat?* — Secundum de accidentibus ſinè ſubjecto ibi exiſtentibus ſolvere tenentur omnes, qui Incarnationis credunt myſterium. Si enim in hoc fateri tenentur, humanitatem, cui, utpote ſubſtantiæ debetur ſubſiſtere per ſe, &in ſe ſubſiſtere in alio, & per

per aliud, nempe in, & per perſonam Verbi: cur accidentia, quibus debetur eſſe in alio, non poterunt in Euchariſtia ſubſiſtere in ſe, & per ſe? Tertium attigit Chryſoſtomus, *Homil.* 83. *in Matth.* ſupra laudatus, dicens: *Credamus ubique Deo, nec contradicamus ei; etiamſi quod dicit, contrarium videatur cogitationi, & oculis noſtris: ſed ipſius ſermo ſuperet; & cogitationem noſtram, & oculis.... Quandoquidem igitur Sermo ait:* Hoc eſt corpus meum, *perſuaſi ſimus, & credamus, & oculis intellectualibus id aſpiciamus.*

LIV. Reſpondeo ſecundò. Quòd ſi difficultatibus philoſophicis deterreri debebimus; nec fatebimuur Trinitatis Myſterium, quo fides docet, tres eſſe perſonas realiter diſtinctas inter ſe, cum eâdem tamen eſſentiâ realiter identificatas; quia huic opponitur illud philoſophicum principium: *Quæ ſunt eadem unitertio, ſunt eadem inter ſe.* Et nodus inextricabilis videtur pluralitas perſonarum cum unitate eſſentiæ, & naturæ; maximè cùm una perſona realiter producat aliam. Negare etiam oportebit Incarnationis Myſterium, quia percipi nequit, quomodo Deus uniri de novo poſſit naturæ creatæ abſque ſui mutatione: quomodo duplicis naturæ creatæ, ac divinæ poſſit eadem eſſe perſona, & hæc divina: quomodo ille, qui ſenſibus erat homo paſſibilis, credi etiam debeat per naturam Deus. Si ergo credunt, quia Deus dixit; cur non credent Deo dicenti ſuper panem: *Hoc eſt corpus meum?* — Non multa quidem priorum ſeculorum Patres (quamvis aliqua, ut vidimus) de hoc Myſterio dixerunt. Tùm quia, ut diximus, illud quantum poterant Ethnicis occultare, imò & ipſis Catechumenis, ſtudebant. Tùm quia: ſicut de Verbi conſubſtantialitate Patres ante Arium ſobriè locuti ſunt; quia nemo eam impugnabat: cùm verò ab Ario contra eam fuit lis intentata, omnes ferè Patres pro ea calamum acuerunt: ita de exiſtentia reali Chriſti in Euchariſtia Patres ante Berengarium, qui primus contra eam inſurrexit pauca dixerunt: ex tunc tamen quotquot ſcripſerunt de hoc myſterio, fuſiùs, & apertiùs loqui cæperunt.

LV. Ne autem putent Sacramentarii, dogmata catholica, quæ profitemur, Chriſtianæ Philoſophiæ eſſe contraria; omnia, quæ objecta ſunt, enodare placet. Ad primum ergo dico, ferè omnes extra Scholam S. Thomæ admittere, poſſe per miraculum eſſe idem corpus ſimul in pluribus locis: unde in hac opinione ceſſat difficultas. In ſententia verò S. Thomæ negatur quidem, unum corpus poſſe ſimul eſſe in duplici loco circumſcriptivè, ſeu modo quantitativo, & extenſo; quia (dicunt) deberet in illo corpore duplicari extenſio, & quantitas, ac proinde eſſet unum corpus, & non eſſet unum. Non negatur tamen, poſſe idem corpus eſſe in uno loco circumſcriptivè, & modo extenſo; in alio verò, imò & in pluribus modo inextenſo, & non ratione quantitatis, ſed converſionis ſacramentalis, quomodo corpus Chriſti eſt in una, vel pluribus hoſtiis — Hac etiam ratione explicant, quomodo corpus Chriſti totum ſub parva hoſtiâ ſit, & eâ diviſâ non dividatur. Nam cùm ibi ſit, non ad modum corporis quanti, extenſi, & diviſibilis, ſed ad modum ſubſtantiæ, & modo inextenſo, & indiviſibili; ſicut ſubſtantia panis eſt in accidentibus, & anima in corpore: hinc, ſicut in qualibet parte panis eſt tota ſubſtantia panis, & in qualibet parte corporis tota anima; nec diviſo corpore dividitur ſubſtantia, vel anima; ſic dicunt de corpore Chriſti in ſacramento.

Ad ſecundum jam dictum eſt. Noto autem, quòd eſſentia accidentis non eſt actualiter eſſe in alio, ſed eſſe id, cui ex natura ſua debetur, ut ſit in alio. Sicut ergo licèt ſubſtantiæ debeatur eſſe per ſe, poteſt tamen eſſe in alio; ut in humanitate aſſumtâ à Ver-

Verbo patet ; & ſicut licèt igni debeatur, quod comburat, potuit tamen per miraculum ignis babylonicus actu non comburere tres pueros: ita licèt debeatur accidenti, ut ſit in alio, poterit in Euchariſtia actu eſſe per ſè.

Ad tertium dico, in Euchariſtia ſenſus non falli: quia ſenſus ibi percipit accidentia panis, & vini, quæ verè ibi ſunt; judicare autem de ſubſtantia, quæ ſub illis accidentibus latet, ad ſenſus non pertinet, ſed ad intellectum: qui eſtò, ſeclusâ fide, ex accidentibus panis judicet, ibi eſſe ſubſtantiam panis; cùm tamen audit Chriſtum dicentem: *Hoc eſt Corpus meum*, judicare debet, loco ſubſtantiæ panis ſubrogatum eſſe ipſum corpus Chriſti.

LVI. Ad Confirmat. dico, mirum non eſſe, quòd Ethnici contra realem corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & tranſubſtantiationem nihil Chriſtianis objecerint; cùm hoc myſterium eis occultare ſummâ diligentiâ conarentur Veteres. Qua de praxi Opuſculum edidit Scheleſtrate, *De Diſciplina arcani* nuncupatum. Hinc Patres, qui primis quinque ſeculis floruerunt, obſcurè loqui de Euchariſtia conſueverunt, ubi Pagani, vel Judæi, aut etiam Catechumeni adeſſent; vel periculum erat, ne in eorum manus ſua ſcripta inciderent. Id conſtat ex Alexandrina Synodo apud S. Athanaſium, *Apolog.* 2. ex S. Cyrillo Hieroſol. *Catecheſi 6. Illuminatorum.* S. Baſilio, *lib. de Spiritu Sancto*. Sancto Ambroſio, *lib. de Iis qui, initiantur, cap.* 1. & S. Auguſtino *locis ſupra citatis*. Cujus diſciplinæ, quam univerſalem fuiſſe conſtat, cùm originem non videamus, nec ab ullo Concilio noverimus inſtitutam; Auctores ipſos Apoſtolos fuiſſe colligere poſſumus.

Quod verò additur de Juliano apoſtata, qui cum fuiſſet Chriſtianorum myſteriorum particeps, imò & Lector in Eccleſia, optimè noverat, quid Chriſtiani de Euchariſtia crederent; & tamen hoc factus apoſtata non objecit: dico, hoc eſſe incertum, cùm ex tribus ſaltem libris Juliani contra Chriſtianam Religionem unum dumtaxat, nec illum etiam integrum à S. Cyrillo Alex. confutatum habeamus. In illo certè libro, qui extat, doctrinam de Euchariſtia non ſuſcipit impugnandam; quod fortè præſtitit in ſecundo, ad quem (ait impiùs ille) falſa Evangeliorum prodigia, & præſtigias erat impugnaturus. Veroſimile etiam eſt, quòd licèt aliquando Julianus contra Euchariſtiam dixiſſet; hæc ſilentio eſſet præteriturus S. Cyrillus; ne Ethnicis tantum Myſterium proderet. Sic cum Julianus Chriſtianorum Baptiſma multis ſugillaſſet, S. Cyrillus non explicat, quid de Babtiſmo Eccleſia credat; idque ſilere ſe ait; quia Myſteria prophanis aperire nefas ſit.

LVII. Verùm hoc, quod ex Ethnicorum ſilentio objiciunt nobis Calviniſtæ, in ipſos retorqueri poteſt. Dicam enim. Si Eccleſia primis ſeculis credidiſſet, Euchariſtiam eſſe figuram corporis, & ſanguinis Domini, virtute ejuſdem repletam; & Chriſtianos dum manducarent panem illum, & vinum biberent, Chriſti corpus, & ſanguinem in figura manducare & bibere; nonne Pagani id Chriſtianis objeciſſent: qui cùm ab Idolis omnem virtutem adimerent, faterentur poſtea pani, & vino tanquam imagini Dei ſui, & ejus ore conſecratæ talem adeſſe virtutem, ut in ea ſpem reponerent? Nihil autem ejuſmodi objectum fuiſſe à Paganis teſtatur ſilentium Patrum, qui iis ſeculis floruere; ergo &c.

LVIII. Secundò Objiciunt. Superflua eſt hæc realis præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia. Nam Chriſtus exiſtens in Euchariſtia, tanquam in ſymbolo, typo, aut figurâ, non minus fidelium animas paſceret, quàm ſi adſit realiter.

Quid enim impedit, quin fides, & ca-

& caritas ſic complectantur Chriſtum in Cœlis exiſtentem, ac ſi realiter in Euchariſtia eſſet præſens?

Urgetur. Sicut communis cibus ordinatur ad refectionem corporis; ita cibus Euchariſticus ad refectionem animæ: ſed abſurdum eſſet cibum communem ſumere per os animæ, nempe, per fidem; ergo abſurdum erit cibum Euchariſticum ſumere per os corporis.

LIX. Reſpondeo, ſi hæc inſtantia valet, probare etiam, eſſe ſuperfluam Incarnationem: quia ſinè hac potuit etiam hominem perditum liberare aſſumendo figuram carnis, ut volebant Manichæi: imò & ſuperfluam eſſe Euchariſtiam, quia potuit Chriſtus abſque tali typo animam paſcere. Sicut ergo dicimus, in Chriſto fuiſſe veram carnem, quia dicit Joannes: *Verbum caro factum eſt:* ita credimus, in Euchariſtia verè Corpus Chriſti eſſe, quia ipſe dixit: *Hoc eſt Corpus meum*. Hoc autem voluit Chriſtus: tum, ut ſui amoris argumentum nobis relinqueret: tùm ob alios ſuæ ſapientiæ fines, quos expendit Chryſoſtomus, *Homil.* 45. *in Joann.*

Ad id, quod urgetur, reſpondeo, hoc eodem argumento premi adverſarios. Si enim cibo Euchariſtico, ut typo corporis Chriſti, reficienda anima eſt, cur per os corporis ſumitur?

Dico ergo, quòd eſtò cibus animæ per ſe non debeat ſumi per os corporis; ex inſtitutione tamen divina id convenit. Nam ſicut voluit Deus carnem ſumere, ut animas noſtras ſanaret; ſic voluit ſub corporeo cibo latere, ut eaſdem reficeret. Qui ergo voluit verbum Dei, eſtò ſpirituale, aure corporea percipi, & carnem ablui in Baptiſmo, ut anima emundetur; voluit etiam ſpiritualem cibum per os corporis ſumi, ut anima nutriretur. Tandem: ſi res corporeæ, ut ſunt corpus Chriſti, & ſanguis ore ſpirituali percipi poſſunt, ut Calviniſtis placet; cur cibus ſpiritualis ore corporis ſumi non poterit?

LX. Tertiò objiciunt. Ex corporali Chriſti præſentia in Euchariſtia aliqua abſurda ſequuntur; nempe, Chriſti corpus in humum aliquando cadere, dentibus atteri, in ventrem, & in ſeceſſum ire, à muribus corrodi, putreſcere, aceſcere, concremari: cùm enim hæc omnia ſpeciebus Euchariſticis aliquando accidant, accidunt etiam corpori Chriſti latenti ſub ipſis.

LXI. Hujuſmodi cachinnis ſubſannabant veritatem Incarnationis, Tertulliano teſte, *lib. de Carne Chriſti, capit.* 4. *&c.* Marcionitæ: eam proinde negantes, quia Deum indecens judicabant concludi in utero, reclinari in præſepio, colaphis cædi, Cruci affigi &c. Et Neſtorius ipſe non ſinè ſtomacho excepit Cyrilli anathematiſmos; quia ex illis arbitrabatur ſequi, dici poſſe Deum *Bimeſtrem, trimeſtrem*. Si ergo his non obſtantibus à veræ fidei confeſſione Patres non ſunt deterriti: ſi non obſtante, quòd Chriſti Crux Judæis eſſet ſcandalo, & Gentibus ſtultitia, Chriſtum, & hunc Crucifixum, prædicare Apoſtoli non deſtiterunt: ſic nec nos, ob Hæreticorum irriſiones à corporali Chriſti preſentia in Euchariſtia profitendâ ceſſare debemus, Auguſtini monito. Epiſt. 49. nunc 102. ad Deo gratias, qu. 6. *Nec in Chriſtum crederemus .... ſi fides Chriſtianorum cachinnum metueret Paganorum* dicam, hæreticorum.)

LXII. Reſpondeo tamen, nihil eorum, quæ opponuntur, ſequi. Cùm enim Chriſtus in Euchariſtia ſit modo inextenſo, indiviſibili, ac impaſſibili; quidquid contra Euchariſtiam ſit, in ipſis ſpeciebus ſiſtit, & nullatenus corpus Chriſti lædere poteſt. Ipſique peccatores indignè corpus Chriſti ſumentes, non magis nocent Chriſti corpori, quàm noceant Deo, quando peccant, vel ipſum blaſphemant; nec magis inficitur in locis obſcænis, quàm inficiatur radius ſolis in cæno.

DU-

Digitized by Google

DUBIUM II.

An Corpus Chriſti in Euchariſtia ſit per Impanationem, an per Conſubſtantiationem?

§. I.

Rejicitur Impanatio.

I. SUppoſitâ ex præcedenti Dubio reali, & corporali præſentiâ corporis Chriſti in Euchariſtia; modus talis præſentiæ inquirendus eſt. Tribus ergo modis hæc ſubſtantialis præſentia concipi poteſt. Primò: per impanationem. Secundò: per conſubſtantiationem. Tertiò: per tranſubſtantiationem: *Impanationis* nomine intelligitur unio hypoſtatica Verbi cum pane, ſicut Incarnationis nomine intelligitur unio hypoſtatica Verbi cum carne humanâ. Ita ut hæc verba: *Hoc eſt corpus meum*, reddant hunc ſenſum: hic panis per unionem hypoſtaticam eſt meum corpus. Per conſubſtantiationem intelligitur coexiſtentia ſubſtantiæ carnis Chriſti cum ſubſtantia panis: ita ut ſubſtantia carnis Chriſti, & ſubſtantia panis in Euchariſtia verè ſimul exiſtant. Tandem per tranſubſtantiationem intelligitur converſio ſubſtantiæ panis, & vini in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti: ita ut factâ conſecratione ſubſtantia panis, & vini amplius non ſit, ſed in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti converſa. Ex his ergo tribus modis inquiremus, quinam ſecundùm fidem Catholicam corpori, & ſanguini Chriſti tribuendus ſit: an impanationis, an conſubſtantiationis, an tranſubſtantiationis. Et primò de Impanatione.

II. David Blondellus Calviniſta audaciſſimus primum impanationis auctorem facit Paſchaſium Rathbertum lib. de corpore, & ſanguine Domini, nono ſeculo edito. Hanc eandem impanationis ſententiam affingit Conciliis omnibus, quæ contra Berengarium celebrata ſunt, aſſerens, auctores omnes, qui à Berengario ad Waldenſes (qui duodecimo ſeculo pullularunt) libros conſcripſere, docuiſſe, divinum Verbum panem aſſumſiſſe.

Sed hanc putidiſſimam calumniam deprehendet quiſque qui legerit, tùm Paſchaſii librum, tùm præfatorum acta Conciliorum. Paſchaſius enim panis, & vini ſubſtantiam non remanere docuit; & variis Patrum textibus, in Epiſt. ad Frudegardum, aſſerere conatur panis, & vini converſionem in corpus, & ſanguinem Chriſti: neque eſſe habendam rationem ſenſuum, qui panem in Euchariſtia conſecratâ percipiunt; ut videre eſt, laudato libro de corp. & ſangu. Domini c. 1.

Concilia pariter contra Berengarium coacta fuere. Vel Romanum ſub Leone IX. & iſtud nil aliud fecit, quàm damnare doctrinam Jo. Eridani, & approbare ſententiam Paſchaſii; quæ, ut diximus, non impanationem propugnabat, ſed tranſubſtantiationem. Alterum, quod fuit Vercellenſe, *anno* 1050. ſub eodem Leone IX teſte Lantfranco, impanationem non aſtruit, ſed tranſubſtantiationem. Tertium quod fuit Turonenſe, *anno* 1055. ſub Victore II. teſte eodem Lantfranco, damnat Berengarium, quòd ſententiam contra communem fidem tueretur: communis autem fides impanationem nunquam admiſit. Cætera verò, nempe, Romanum ſub Nicolao II. nil aliud fecit, quàm confirmare ea, quæ in præcedentibus capitulis ſtatuta fuerunt: & Romanum, *anno* 1079. ſub Greg. VII. cap. *Ego Berengarius*, expreſsè Berengarium coegit, ut fateretur: *Panem, & vinum, quæ ponuntur in altari per .... verba noſtri Redemptoris ſubſtantialiter converti in veram, & propriam, ac vivificatricem carnem, & ſanguinem Jeſu Chriſti Domini noſtri &c.*

III. Cardinalis Bellarminus impanationis auctorem facit Rupertum Ab-

batem Tuitienſem, qui obiit circa annum 1111. Sed licèt Auctor iſte prorſus pius, & Catholicus aliqua dixerit, quæ primâ facie impanationi favere videantur; ut cùm Euchariſtiam comparat Incarnationi: poteſt tamen ad Catholicum ſenſum trahi, dicendo: comparationem tenere quidem quantùm ad aliquod, nimirùm: quòd ſicut humana caro unita hypoſtaticè Deo, caro Dei vocatur, & eſt; ita panis converſus in carnem Chriſti caro Verbi appellatur, & eſt: non verò, quòd ſicut in Incarnatione manet duplex natura, divina, & humana; ita in Euchariſtia maneat natura panis, & carnis Chriſti. Cùm autem videtur dicere, panem in carnem Chriſti non mutari, ſicut per Incarnationem caro non mutatur in Verbum: exponi poteſt de mutatione, quâ panis vel deſtruatur, vel mutetur in pejus; cùm alioquin dicat, panem eâ ratione mutari in corpus Chriſti, quâ aqua in nuptiis canæ mutata fuit in vinum. Cùm tandem dicit, in impium, præter viſibiles ſpecies, nihil de Sacrificio pervenire; loquitur de fructu, non de ſubſtantia Sacrificii. Cæterùm veram panis converſionem in corpus Chriſti Rupertum admiſiſſe, apparet ex ejuſdem Epiſt. nuncupatoria ad comment. in Joann. Ubi aſſerit, Euchariſtiam continere Chriſti corpus, quod pro nobis traditum eſt, & ſanguinem qui nobis effuſus eſt; ergo continet carneum corpus, cum corpus panaceum in cruce pro nobis traditum non ſit. Unde ibi addit: *Credamus fideli ſalvatori Deo in eo, quod non videmus, ſcilicet panem, & vinum in veram corporis, & ſanguinis Domini tranſiſſe ſubſtantiam*, & l. 2. de divinis Officiis, c. 2. *Panis* (inquit) *& vinum in verum corpus, & ſanguinem Domini transferuntur*. Hæc in gratiam pii illius viri dicta ſint. Contra ergo hunc errorem, cujuſcumque ſit auctoris, ſive fuerint Berengarii diſcipuli, ut quidam putant, ſive alii.

IV. Dico. Chriſtus non eſt in Euchariſtia per impanationem. Probo ex Scriptura. Nam verba Evangelica, quæ habentur, Matth. 26. *Hoc eſt corpus meum*, de corpore carneo, non de panaceo intelliguntur: illud enim corpus demonſtrant, quod erat in Cruce tradendum, unde ſequitur, *quod pro vobis tradetur*: corpus autem pro nobis traditum carneum erat, non panaceum.

V. Si dicas: quòd ſicut de humana natura aſſumtâ à Verbo dici poteſt: *Hic homo eſt Deus*; ita etiam de pane aſſumto dici poſſet: *Hic panis eſt corpus Chriſti* — Contra eſt. Nam licet ſtante unione hypoſtaticâ Verbi cum humana naturâ ſit vera iſta: *Deus eſt homo*, *hic homo eſt Deus*; non tamen eſt vera hæc: *Deus eſt corpus*, *Deus eſt anima*. Quia non valet naturarum de ſe invicem prædicatio, niſi in iis, quæ ſe habent, ut tota, ac integra ſuppoſita; ergo datâ etiam unione hypoſtaticâ Verbi cum pane, non erit verum dicere: *Panis eſt corpus Chriſti*, niſi fortè per figuram metonymiæ, quæ hìc locum non habet: nam verba conſecrationis formaliter, & immediatè corpus, & non totum Chriſtum ſignificant, niſi per concomitantiam.

VI. Si replices: Corpus Chriſti carneum eſſe ſimul in Euchariſtia cum panaceo, ſaltem per concomitantiam; & hac ratione corpus panaceum fuiſſe pro nobis in cruce traditum. — Contra eſt primò. Quia conſecrationis verba exprimunt formaliter corpus, quod formaliter traditum eſt; non verò id, quod eſt traditum ſolùm per concomitantiam. Secundò. Unio hypoſtatica unius naturæ cum alia concomitantiam ſecum non trahit: aliàs oporteret ſubſcribere errori Ubiquiſtarum aſſerentium, Chriſti humanitatem eſſe in omnibus locis, ubi adeſt Verbum cum ſua divinitate.

VII. Secundò probo ex Patribus. Patres enim docent primò: fideles in Euchariſtia recipere Chriſti corpus, quod natum eſt ex Virgine, quod cru-

Cruci affixum, ſepultumque poſtea reſurrexit: hujuſmodi autem panaceum non eſt, ſed carneum. Secundò. Chriſti corpus, quod in Euchariſtia recipitur, corruptioni non eſſe obnoxium, in ſeceſſum non abire, non lacerari, non dividi; hæc autem ſoli corpori carneo, non panaceo conveniunt: hoc enim corrumpitur, in ſeceſſum abit &c. Tertiò. Neminem debere fidere ſenſibus, qui panem, & vinum in Euchariſtia, etiam poſt conſecrationem remanere teſtantur.

VIII. Tertiò probo ratione. Nulla enim omninò cauſa reddi poteſt, cur Chriſtus hypoſtaticè panem aſſumſerit; & unio, quæ ſemel cum homine facta fuit, quotidie cum pane fiat, & deſtruatur. Quid enim mirabilius creaturæ Deus donavit, quàm ſuam perſonalitatem, dum Verbum caro factum eſt? Quis autem ferat, donum adeo ſingulare quotidie pani communicari, & paulò poſt auferri? Inſuper quòd Verbum naturam humanam aſſumſerit, ratio fuit, ut illam à peccato liberaret: ideo enim non Angelum, aliamve naturam aſſumſit, quia hæc liberatione non indigebat. Quorſum ergo panem nullius liberationis indigum quotidie aſſumeret, ac dimitteret, contra Theologicum axioma: *Quod ſemel aſſumſit, nunquam dimiſit?*

Dices. Damaſcenus, *l.* 4. *de Fide Orth. c.* 13. hæc habere: quòd *Conjuncta cum illis* (pane, & vino) *ſuâ divinitate, hæc corpus, & ſanguinem ſuum facit &c.* — Reſpondet S. Thomas, 3. *p. q.* 75. *a.* 2. *ad* 1. quòd *Deus conjugavit divinitatem ſuam, ideſt; divinam virtutem, pani & vino, non ut remanerent in hoc ſacramento, ſed ut faciat inde corpus, & ſanguinem ſuum.* Ita S. Tho. quod Damaſcenus ipſe indicat, addens: *Quia panis ipſe, & vinum in corpus, & ſanguinem Dei transmutantur.*

§. II.

Rejectâ Conſubſtantiatione Tranſubſtantiatio ſtatuitur.

IX. Nemini dubium eſt, quin conſubſtantiationis doctrina, ideſt, quòd in Euchariſtia ſubſtantia panis, & vini ſimul exiſtat cum corpore, & ſanguine Domini, ex officina Berengarii primò prodierit. Convictus enim ipſe, ejuſque ſectarii Catholicorum argumentis, confeſſi ſunt, ibi eſſe quidem verum corpus, & ſanguinem Chriſti, ſed unâ cum pane, & vino. Ita Guitmundus, *lib. de corp. & ſangu. Domini.*

X. Hunc errorem ſuo tempore extinctum excitavit Lutherus, libro, quem de captivitate Babylonica inſcripſit, *ann.* 1520. aſſerens primò: panem unâ cum Chriſti corpore poſt conſecrationem in Euchariſtia manere. Secundò: tranſubſtantiationem, aut non tranſubſtantiationem parum, vel nihil ad fidem pertinere; Licèt paulò poſt, ſibi de more inconſtans, tùm reſcribens ad Henricum VIII. Angliæ Regem, tùm, *Epiſt. ad VValdenſes* apertè tranſubſtantiationem rejecerit, tanquam fidei everſivam. Attamen

XI. Dico. Fide Catholicâ certò tenendum eſt, Chriſtum in Euchariſtia eſſe præſentem per tranſubſtantiationem, quâ tota ſubſtantia panis, & vini convertitur in illius corpus, & ſanguinem. Hanc Catholicam veritatem in pluribus Conciliis definitam ſanxit Tridentinum, *Seſſ.* 13. *c.* 4. his verbis: *Quoniam Chriſtus Redemtor noſter corpus ſuum id, quod ſub ſpecie panis offerebat, verè eſſe dixit: ideo perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, idque nunc denuo Sancta hæc Synodus declarat, per conſecrationem panis, & vini converſionem fieri totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti Domini noſtri, & totius ſubſtantiæ vini in ſubſtantiam ſanguinis ejus: quæ converſio convenienter, & propriè à San-*

ſta Catholicâ Eccleſiâ tranſubſtantiatio eſt appellata. Et *Can.* 2. oppoſitum ſub anathemate damnat.

XII. Probatur ex verbis inſtitutionis, ſic. Si panis, & vinum factâ conſecratione manerent, & non tranſubſtantiarentur in corpus, & ſanguinem Chriſti, non verificarentur verba: *Hoc eſt corpus meum*, *hic eſt ſanguis meus*. Ut enim verificentur, debet ſubjectum propoſitionis, nimirum, *Hoc*, vel *Hic* ſupponere, & idem eſſe in ſuppoſito corporis, & ſanguinis Chriſti: at ſi panis, & vinum factâ conſecratione manerent, ly *Hoc*, aut *Hic* non deſignarent idem ſuppoſitum: nam deſignarent ſuppoſitum panis, & vini, quod eſt realiter diſtinctum à ſuppoſito corporis, & ſanguinis Chriſti; ergo &c. Maj. probatur ad hominem contra Lutheranos. Si in Chriſto aliud eſſet ſuppoſitum humanum, & divinum, non verificarentur verba, Jo. 1. *Verbum caro factum eſt.* Nec dici poſſet demonſtrato Chriſto: *Hic eſt Deus*. Nam & ipſi contra Neſtorianos dicunt, ut verificetur Deum eſſe hominem, & ut Chriſtus propriè dicatur, & ſit Deus; debere propriam hominis perſonalitatem quaſi abſorberi, & loco illius ſubrogari perſonalitatem divinam: ita, ut idem ſit ſuppoſitum hominis, & Dei; ergo à pari &c. Unde ait S. Th. 3. p. q. 75. a. 2. propriè non poſſet dici: *Hoc eſt corpus*; ſed potiùs dicendum eſſet: *Hìc eſt corpus*.

XIII. Scio, aliquos hanc rationem judicare inefficacem, maximè ſi præfata verba ſpeculativè, & non practicè accipiantur. Quia licèt panis non tranſiret in corpus Chriſti; cum tamen contineret illud, oſtendendo panem, dici poſſet: *Hoc eſt corpus Chriſti*. Sicut oſtendendo crumenam continentem pecuniam, & dolium continens vinum, dici poteſt: hæc eſt pecunia, hoc eſt vinum, licèt nec crumena ſit pecunia, nec dolium ſit vinum. Ita reſpondent etiam Lutherani. Unde Scotus putat, ex verbis Chriſti, ut ſignificativa præcisè ſunt, non probari efficaciter tranſubſtantiationem, & Petrus de Alliaco, Cardinalis Cameracenſis addidit, nedum ex Scriptura id efficaciter non colligi, ſed nec ex definitione Eccleſiæ; ſed ſolùm eſſe magis conſentaneum doctrinæ Patrum.

XIV. Sed contra. In primis enim Concilium Tridentinum citato loco, ex eo probat converſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti; quia ipſe *verè* dixit eſſe corpus ſuum; ergo requirit converſionem ad verificandum dictum Chriſti in ſenſu proprio, & non tantùm ſecundùm metonymiam, ſumendo continens pro re contentâ. Deinde: licèt anima rationalis ſit intra corpus, nemo tamen oſtendendo corpus dicet: *Hoc eſt anima*. Quia anima licèt corpori unita, non tamen eſt loco corporis conſtituta. Similiter ſi quis à Dæmone poſſideatur, licèt Dæmon ſit intra ipſum, non tamen dici poteſt demonſtrando hominem illum: *Hic eſt Dæmom*. Quia id, quod apparet in homine, neque ex natura, neque ex ſubſtitutione Dæmon eſt. Et tandem ſi Perſona divina non eſſet ſubſtituta loco humanæ, quamvis illi fuiſſet intimè unita, non potuiſſet dici: *Hic* (demoſtrato Chriſto) *eſt Deus*; ergo pariter ſi ſubſtantia corporis Chriſti non ſubſtituatur loco panis, non poterit dici: *Hoc eſt corpus Chriſti*.

XV. Ratio autem, quare demonſtrata crumenâ dici poteſt: *Hæc eſt pecunia*; & demonſtrato dolio dici poteſt: *Hoc eſt vinum*, ea eſſe poteſt. Vel quia ex natura ſuâ, vel ex uſu communi crumena inſtituta eſt ad continendam pecuniam, & dolium ad continendum vinum. Unde, ſi ſub pane abſconderetur argentum, vel homo clauderetur in quercu, vel in arca, dici non poſſet: *Hoc eſt argentum*; ſed: *Hìc eſt argentum*. Neque: *Hic eſt homo*; ſed: *Hìc eſt homo*. At panis neque ex natura ſuâ, neque ex uſu communi hominum continet corpus Chriſti, nec habet figuram vaſis illud capientis; ergo

ergo non verificarentur verba Chriſti, nec Chriſtus tenens panem in manibus potuiſſet verè dicere : *Hoc eſt corpus meum* .

XVI. Confirmantur dicta. Si verba: *Hoc eſt corpus meum*, verificantur per hoc, quòd panis contineat *corpus meum*; poſſent etiam verificari per hoc, quòd panis figuret, & ſignificet *corpus meum*: quod Lutherani contra Calviniſtas negant. Et probo. Si enim verba Scripturæ verificantur per hoc, quòd à proprio ſenſu detorqueantur uno modo, cur non alio? Imò magis verificarentur in ſenſu calviniſtico, in quo panis, eſtò non tranſmutetur realiter, & propriè in corpus Chriſti; tranſmutatur tamen ſignificativè: unde ſimiles locutiones habemus in Scripturis, quas Calviniſtæ pro ſe afferunt, ut vidimus: In ſenſu autem Lutherano panis, nec propriè, nec figurativè, aut typicè evadit corpus Chriſti.

XVII. Secundò probatur ratione, quam ex S. Thoma, citatâ *q.* 75. *a.* 2. deſumſit Catechiſmus Romanus, ſic. Ut corpus, & ſanguis Chriſti per conſecrationem incipiat eſſe præſens in Euchariſtia, in qua præſens non erat; oportet, ut fiat, vel per loci mutationem, vel per creationem, vel per converſionem alterius in ipſum: non enim poteſt aliquid incipere eſſe, ubi priùs non erat, niſi quia, vel de novo illuc localiter tranſit, vel quia ibi de novo creatur, vel quia aliquid de novo convertitur in ipſum: ſicut ignis non poteſt incipere eſſe de novo in domo aliquâ, niſi quia, vel illuc defertur, vel quia ibi creatur, vel quia ibi ex combuſtibili generatur: ſed corpus Chriſti non poteſt incipere eſſe in Euchariſtia per motum localem. Primò: quia ſequeretur, quòd definerèt eſſe in Cœlo: non enim quod localiter movetur, pervenit de novo ad aliquem locum, niſi deſerat priorem. Secundò: quia omne corpus, quod localiter movetur, pertranſit omnia media, quod hîc dici non poteſt. Tertiò; quia impoſſibile eſt, quòd unus motus ejuſdem corporis localiter moti terminetur ſimul ad diverſa loca; cùm tamen in pluribus locis corpus Chriſti ſub hoc ſacramento ſimul eſſe poſſit. Multò minus credibile eſt, corpus Chriſti in Euchariſtia de novo creari, aut generari quoad ſubſtantiam. Reſtat ergo, quod ibi incipiat eſſe per hoc, quòd panis convertatur in ipſum: *Quod autem convertitur in aliquid, factâ converſione non manet. Unde relinquitur, quòd, ſalvâ veritate hujus ſacramenti, ſubſtantia panis poſt conſecrationem remanere non poſſit*. Ita concludit S. Thomas.

XVIII. In hanc tranſubſtantiationis fidem conſpirarunt Patres Cyrillus Hieroſol. Catecheſ. Myſtag. 4. *Aquam* (inquit) *aliquando mutavit in vinum, quod eſt ſanguini propinquum, in Cana Galilea ſolâ voluntate: & non erit dignus, cui credamus, quòd vinum in ſanguinem tranſmutaverit?* Et poſt multa: *Hoc ſciendum, & pro certiſſimo habendum, panem hunc, qui videtur à nobis, non eſſe panem, etiamſi guſtus panem eſſe ſentiat, ſed eſſe corpus Chriſti: & vinum, quod à nobis conſpicitur, tametſi ſenſui vinum eſſe videatur, non tamen vinum, ſed ſanguinem eſſe Chriſti*. Et Damaſcenus, l. 4. de Fide Orth. c. 13. ait: *Corpus eſt divinitati verè unitum, quod ex Sancta Virgine ortum habuit; non ut illud, quod in Cœlos receptum eſt, corpus deſcendat: ſed quia panis ipſe, & vinum in corpus, & ſanguinem Dei tranſmutatur.... Illud verò dicere alienum non eſt: quemadmodum naturaliter panis per comeſtionem, vinumque, & aqua per potionem in corpus, & ſanguinem comedentis, & bibentis tranſmutantur; ut nec corpus fiant aliud à corpore ejus, quod priùs extabat: ſic panem, qui in Protheſi præparatus fuit, vinum item, & aquam per Spiritus S. invocationem, & adventum, modo, qui naturæ viribus, & conditione ſublimior eſt, in Chriſti corpus, & ſanguinem converti, ut nequaquam duo ſint, ſed unum & idem*.

S. Ambroſius item, *l. de iis, qui initian-*

tiantur, *c.* 9. probat ex profeſſo, Euchariſtiam eſſe Chriſti corpus, quia conſecratione panis in illud mutatum eſt: & hanc tranſmutationem non eſſe impoſſibilem variis exemplis perſuadet. Primò: in virga Moyſis, quæ in ſerpentem mutata fuit, & rurſus in virgam reverſa. Secundò: in aquis fluvii Ægypti, quæ in ſanguinem, & rurſus in aquas tranſmutatæ ſunt. In petra deſerti, quæ fuit in aquas ſoluta: *Quòd ſi* (inquit) *tantum valuit humana benedictio, ut naturam converteret, quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur?.... Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea, quæ ſunt, in id mutare, quod non erant? Non enim minus eſt, novas rebus dare, quàm mutare naturas.* Hæc erat Eccleſiæ fides IV. Seculo, imò & antecedentium ſeculorum. Pro tertio enim teſtem habemus Tertullianum jam laudatum, l. 4. *contr. Marcionem*, *c.* 40. dicentem, quòd Chriſtus dicendo: *Hoc eſt corpus meum, corpus ſuum illum fecit.* Et pro ſecundo Juſtinum, *Apològ.* 2. ubi dicit, panem, qui ponitur in altari, non eſſe amplius panem communem, ſed corpus Chriſti per tranſmutationem panis in ipſum; & addit, ab Apoſtolis traditum, & acceptum fuiſſe.

XIX. Hinc apparet, quàm in ſtudio antiquitatis, & littera Patrum ſint jejuni Lutherani, aliique dicentes, tranſubſtantiationis dogma ab Innocentio III. in Concilio Lateranenſi IV. primò in Eccleſiam invectum fuiſſe: quia in eo Concilio *Tranſubſtantiationis* vox, antiquitùs inaudita, primò cæpit uſurpari. Nam quidquid ſit de voce, certum eſt, quòd res ſignificata per illam, nempè, *Mutatio*, *Tranſmutatio*, *Converſio*, & quidem ſubſtantialis, apud prælaudatos Patres expreſsè legitur. Quid autem aliud eſt tranſubſtantiatio, quàm ſubſtantialis mutatio? Unde Lutheranos vocem tranſubſtantiationis refugientes alloqui placet iiſdem verbis, quibus Arianum vocem *conſubſtantialis* carpentem alloquebantur: *Nominiſne offenderis novitate, an etiam rei ipſius veritate, quæ hoc eſt fortita vocabulum refugis? Res enim antiqua novum nomen accepit, non vocabulo nova rei veritas acceſſit.* Fateantur ergo Lutherani rei veritatem, quòd conſecratione panis, & vinum tranſmutetur, convertatur ſubſtantialiter in corpus, & ſanguinem Chriſti; & vocem hoc ſignificantem, non rejicient: quòd ſi vocem rejiciunt, ſignum eſt, quòd rejiciunt etiam rei veritatem.

XX. Eccleſia igitur vocem hanc tranſubſtantiationis potiùs, quàm converſionis, aut mutationis adoptavit; ut exprimeret, per conſecrationem ſubſtantiam panis & vini ſic totam tranſmutari; ut nec remaneat forma, aut materia panis, aut vini, ſed ſolæ ſpecies, ſeu accidentia utriuſque. Ita Tridentinum, *Seſſ.* 13. *cap.* 4. & *Can.* 2. unde Catechiſmus ejuſdem, tit. de Euch. n. 41 *Hæc itaque* (inquit) *admirabilis converſio convenienter & propriè à Sancta Catholicâ Eccleſiâ* Tranſubſtantiatio *eſt appellata, quemadmodum ſacra Tridentina Synodus docuit. Ut enim generatio naturalis, quòd forma in ea mutetur, propriè* Transformatio *dici poteſt: ita etiam, quòd in ſacramento Euchariſtiæ tota unius rei ſubſtantia in totam alterius rei ſubſtantiam tranſeat, verbum* Tranſubſtantiationis *rectè, & ſapienter à Majoribus noſtris inventum eſt.*

Hàc voce etiam rejicitur, tùm opinio (ne dicam error) Durandi; qui in 4. *diſt.* 11. *q.* 3. aſſeruit, formam quidem panis, & vini converti in corpus, & ſanguinem Chriſti, ſed non materiam. Tum aliorum, qui, referente S. Thoma, 3. *p. qu.* 75. *a.* 6. è contra poſuerunt, quòd factâ conſecratione non ſolùm remanerent accidentia; ſed etiam forma ſubſtantialis panis, & vini: unde concedebant, materiam quidem converti in corpus, & ſanguinem Chriſti, ſed non formam. Utraque autem hæc opinio tollit

lit veritatem verborum conſecrationis: *Hoc eſt corpus meum*. Nam, nec ſola materia, nec ſola forma eſt corpus. Addit S. Thomas citato loco: quòd *Si forma ſubſtantialis panis remaneret, aut remaneret in materia, aut à materia ſeparata. Primum autem eſſe non poteſt: quia ſi remaneret in materia panis, tunc tota ſubſtantia panis remaneret, quod eſt contra prædicta. In alia autem materia remanere non poſſet: quia propria forma non eſt, niſi in propria materia. Si autem remaneret à materia ſeparata, jam eſſet forma intelligibilis actu, & etiam intelligens: nam omnes formæ à materia ſeparatæ ſunt tales.*

XXI. Ex dictis rejicienda eſt aliorum opinio, ſeu veriùs, error: qui, ut refert Guitmundus, citato loco, volebant, panem, & vinum quoad eam partem, quæ ſumenda eſt à dignis, converti quidem in corpus, & ſanguinem Chriſti: verùm quoad partem, quæ ab indignis ſumenda eſt, in ſubſtantia panis, & vini remanere. Item aliorum, qui, eodem referente Guitmundo, aſſerebant, totum quidem panem, & vinum altaris in carnem, & ſanguinem Domini converti: ſed cùm indigni ad communionem veniunt, in ipſo actu ſumendi reverti in ſubſtantiam panis, & vini. Rejiciendus, inquam, eſt error iſte: quia ex hoc ſequeretur, quòd nemo ſumeret corpus, & ſanguinem Domini indignè, quod eſt contra Apoſtolum, qui 1. Cor. 11. v. 29. ait: *Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini.*

§. III.

Lutheranorum Fundamenta Everſa.

XXII. PRimò Objiciunt. Scriptura, & Patres pani, & vino conſecratis nomen panis relinquunt. Paulus, 1. Cor. 10. v. 16. *Panis* (inquit) *quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt?* Irenæus, *lib.* 4. *cap.* 34. modò 18. *adverſus Valentinianos*, ait: *Quomodo conſtabit eis, eum panem, in quo gratiæ actæ ſunt, corpus eſſe Domini Dei ſui?* Idem dicit Cyrillus Hieroſol. *Catecheſi Myſt.* 3. & habetur in liturgiis Græcorum, in quibus Sacerdos peracta conſecratione ſic Deum Patrem precatur: *Mitte Spiritum Sanctum tuum, qui hunc panem corpus Chriſti tui, & hunc calicem ſanguinem Chriſti tui efficiat.* At nomen panis, & vini ſubſtantiam utriuſque ſignificat; ergo &c.

XXIII. Retorqueri poteſt hæc objectio. Virga Moyſis converſa in ſerpentem non erat amplius virga; & tamen, *Exod.* 7. appellatur *Virga*. Aqua in nuptiis Canæ mutata in vinum, non erat ampliùs aqua; & tamen, *Joannes*, *cap.* 2. *v.* 9. ait: *Et cùm guſtaſſet Architriclinus aquam vinum factam.* Homo non eſt terra, & pulvis; & tamen, *Gen.* 3. dicitur *Pulvis*; & *Terra* vocatur, *Eccleſiaſtici* 10.

Reſpondeo ergo, propter multiplicem rationem, Euchariſtiam poſt conſecrationem panem, & vinum dici. Primò, quia ex pane, & vino facta eſt. Mos autem eſt Sacr. Scripturarum, res ex aliis factas earum, ex quibus factæ ſunt, rerum nominibus appellare, ut in allatis exemplis vidimus — Secundò: Quia poſt conſecrationem, eſtò non maneat ſubſtantia panis, & vini, remanent tamen eorumdem accidentia, ſeu ſpecies: id autem, quod ſpeciem alterius habet, ſolet in Scripturis illud dici. Sic tres Angeli viſi ab Abraham dicuntur *Viri*, Gen. 18. v. 2. Angelus qui luctabatur cum Jacob vocatur *Vir*, Gen. 32. v. 24. Et tamen Angeli viri non ſunt, ſed ſolùm apparentiam viri, & ſpeciem habebant. — Tertiò: quia poſt conſecrationem eadem vis in illis ſpeciebus adeſt, quæ aderat in pane, & vino, cùm nutriant, & alant: in Scripturis autem unum dicitur aliud, quando habet virtutem alterius. Sic Manna, *Exod.* 16. *v.* 15. dicitur panis,

nis: *Iſte eſt panis*. Non quòd eſſet panis, ſed quòd panis haberet ſaporem, & vim nutriendi, ut panis. — Addo: res conſueviſſe à nobis appellari, non ut in ſe ſunt; ſed ut nobis, ac noſtris ſenſibus apparent. Sic Lunam luminare majus reſpectu ſtellarum dicimus; quia licèt non ſit omnibus ſtellis mole majus, tale tamen noſtris ſenſibus ſeſe offert. Cùm ergo panis, & vini conſecrati ſpecies noſtris ſenſibus objiciantur; & erga illos gerant quidquid faceret ſubſtantia panis, & vini; eas vocare poſſumus nomine panis, & vini. Et in hoc ſenſu eas Patres vocant panem; cùm tamen, ut vidimus, panis ſubſtantiam in corpus Chriſti tranſiiſſe credebant. Unde Irenęus ibi, ex quo Verbum eſſe verum Dei Filium incarnatum Apollinariſtæ negarent; arguit, eos verum Sacrificium non habere.

XXIV. Secundò Objiciunt. Gelaſius Papa, *lib. de Duabus Naturis in Chriſto*, expreſsè dicit, panis, & vini ſubſtantiam in Euchariſtia remanere: *Et tamen* (inquit) *eſſe non deſinit ſubſtantia, vel natura panis, & vini*. Theodoretus, *Dialogo* 1. quem inſcripſit *Impacibilis*, de pane, & vino hæc ait: *Manent enim in priore ſubſtantiâ, & figurâ, & formâ, & videri, tangique poſſunt, ſicut priùs*.

Baronius, ad ann. 495. probabile exiſtimat, Opuſculum *de Duabus in Chriſto naturis*, quod nunc habemus, non eſſe Gelaſii Papæ fætum. Tùm quia: ex Gennadio, *lib. de Script. Eccleſ. cap.* 14. opus, quod Gelaſius Papa adornavit contra Eutichetem, ingens erat volumen; &, ut ait Anaſtaſius Bibliothecarius, quinque libros complectebatur: opus autem, de quo agitur, perbreve eſt, ac exiguum, & unius libri periodo terminatur. Potiùs creditur eſſe opus, cujuſdam alterius Gelaſii, Cyziceni dicti, Cæſareæ in Palæſtina Epiſcopi, cujus Photius in ſua Bibliothecâ meminit; qui Acta Nicænæ I. Synodi, ſeu veriùs, hiſtoriam conſcripſit, Hic enim ſcripſiſſe ſe ait, cùm Eutichiani, à quibus fuerat exagitatus, tempore Baſiliſci Imperatoris invaleſcerent.

XXV. Dato tamen, illud opuſculum eſſe Gelaſii Papæ, qui ſeculo quinto Romanæ præfuit Eccleſiæ, dici poteſt cum eodem Baronio, Gelaſium intellexiſſe nominæ ſubſtantiæ id, quod aliquibus ab hinc ſeculis nomine ſpecierum, aut accidentium intelligitur. Nam eodem libro de pane Euchariſtico loquens ait: quòd *In divinam tranſeunt, Sancto Spiritu perficiente ſubſtantiam, permanente tamen in ſua proprietate naturæ*: quæ verificantur manentibus panis, & vini proprietatibus, etiamſi eorum ſubſtantia in divinam Chriſti tranſeat. Sat enim erat Gelaſio Eutichianis oſtendere, quòd ſicut Euchariſtia conſtat duabus rebus, corpore ſcilicet Chriſti, & accidentibus, ſeu proprietatibus panis: ita & in Incarnatione duo ſunt, divina ſcilicet, ac humana natura realiter diſtinctæ.

Idem reſpondeo ad locum ex Theodoreto. Nam is non quamcumque naturam, & ſubſtantiam panis aſſerit remanere, ſed eam tantùm, quæ videri, tangique poſſit: hæc autem eſt natura accidentalis panis, ſeu ſpecies, quas nos fatemur; nam hæ ſolæ videri poſſunt, & tangi. Impugnant ergo tùm Gelaſius, tùm Theodoretus Eutichianos contendentes, in Chriſto, poſt unionem naturarum, diſtinctionem non remanſiſſe. Ut ergo probarent in Chriſto, poſt unionem, duas naturas, ſeu duas res remanſiſſe; ſatis ipſis fuit afferre exemplum Euchariſtiæ, in qua poſt conſecrationem manent duæ res, & naturæ invicem realiter diſtinctæ, nempe, accidentiâ panis, & vini in propria natura accidentis, & corpus, & ſanguis Chriſti: hoc enim nomen eſſentia, ſeu uſia indifferenter ſignificat naturam, ſive ſubſtantialem, ſive accidentalem.

XXVI. Tertiò Objiciunt. Non eſt majus ſignum alicujus ſubſtantiæ, quàm accidentia, quæ videntur, & pal-

Digitized by Google

palpantur: unde Chriſtus volens probare, ſe poſt reſurrectionem eſſe verum hominem, & non phantaſma, dixit, Lucæ 24. v. 39. *Palpate, & videte, quia ſpiritus carnem, & oſſa non habet:* ſed in Euchariſtia experimur omnibus ſenſibus accidentia panis, & vini; ergo ibi eſt etiam vera utriuſque ſubſtantia, aliàs argumentum Chriſti non probaret.

XXVII. Reſpondeo primò, retorquendo argumentum dupliciter. Non enim eſt majus ſignum perſonæ humanæ, quam omnibus ſenſibus experiri humanæ naturæ operationes; ſicut enim accidentia indicant ſubjectum, ſic natura, & operationes indicant perſonam: ſed omnes ſenſus experiebantur in Chriſto humanam naturam, & operationes; ergo in Chriſto erat perſona humana? Negabat certè conſequentiam Lutherus. Deinde Angeli, qui antiquis Patriarchis apparuerunt, omnibus ſenſibus oſtendebant ſe eſſe homines: & tamen in ſubſtantia homines non erant, ſed Angeli. — Diſtinguo igitur maj. Per ſe, & naturaliter loquendo, conc. maj. Per accidens, & ſupernaturaliter, nego maj. Neque hoc infirmat argumentum Chriſti ex ſenſibus probantis, ſe eſſe hominem. Nam præter teſtimonium ſenſuum aderat teſtimonium Chriſti confirmantis verum eſſe, quod ſenſus oſtendebant. At in Euchariſtia dum demonſtrans accidentia panis dicit: *Hoc eſt Corpus meum*, atteſtatur potiùs contrarium ejus, quod ſenſus oſtendunt.

XXVIII. Dices: Licèt unus, vel alter ſenſus in uno, vel altero decipi poſſint, non tamen omnes, & in omnibus; quia ſenſus ad hoc dati ſunt à Deo, ut nos certificent de rerum exiſtentia: atqui omnes ſenſus in omnibus deciperentur, ſi in Euchariſtia non eſſet ſubſtantia panis, quam oſtendunt; ergo &c.

Reſpondeo, neg. min. Ut enim ait S. Tho. Serm. de Corp. Chriſti: *Senſus non decipiuntur, qui de accidentibus judicant ſibi notis.* Cùm ergo facta conſecratione remaneant vera accidentia panis, & vini, quæ ſenſum reverà eodem modo movent, & cauſant in anima eandem ſenſationem, ac ſi eorum ſubſtantiæ permanerent: in hoc ſenſus externi motu, in hac animæ perceptione nulla deceptio eſt, quia reverà objectum illius adeſt, ut priùs. Sed error eſſet, ſi anima ex illo ſenſuum motu, ex illa animæ perceptione judicaret, ſubſtantiam panis, & vini verè ibi eſſe, quemadmodùm de aliis rebus judicat. Quia Chriſtus dicendo: *Hoc eſt corpus meum* fideles monuit, ſaltem implicitè, ne ex illo ſenſuum teſtimonio, aut illâ animæ perceptione ſenſibili inferrent, panem, & vinum in Euchariſtia permanere. Quod idem Patres explicitè monuerunt: *Hoc ſciens* (inquit Cyrillus Hieroſol. Catecheſ. Myſtag. 4.) *& pro certiſſimo tenens, panem hunc, qui à nobis videtur, non eſſe panem, etiamſi guſtus panem eſſe ſentiat.* Quòd ſi quis teſtimonium ſenſuum magis, quàm Chriſti ſequi vellet, erraret, non ſenſu, ſed intellectu. Sicut quando Maria vidit Chriſtum, & putavit eum eſſe Hortulanum; deceptio fuit in mente, non in oculo, qui verè figuram Hortulani videbat. Ex quo fit, Deum fideles non inducere in errorem: quia eodem tempore, quo ſenſibus oſtendit accidentia panis, monet mentem per fidem, ne inferat, ibi eſſe ſubſtantiam panis, ſed corpus ſuum.

XXIX. Quartò objiciunt. Ad verificanda verba conſecrationis, ſi ſubſtantia panis deberet tranſubſtantiari in corpus Chriſti, deberent etiam accidentia illius tranſaccidentari in accidentia corporis Chriſti; aliàs ſi hæc remanerent, cùm, dicendo: *Hoc eſt corpus meum*, ly *Hoc* ſupponat pro accidentibus, fieret ſenſus, quòd *hoc accidens*, puta, hoc album, *eſt corpus meum*: ſed hoc eſt falſum; ergo &c.

Reſpondeo, neg. maj. Ut enim patet ſenſibus, factâ conſecratione acci-

 den-

dentia remanent. Ad probat. autem dico, quòd ly *hoc* non ſupponit pro accidentibus, ſed pro ſubſtantia ſub illis contenta. Sicque dicere: *Hoc eſt corpus meum*, non eſt idem ac dicere: *Hoc album eſt corpus meum*; ſed: *Hoc*, demonſtrato illo, quod eſt ſub illis accidentibus, *eſt corpus meum*.

XXX. Quintò objiciunt. Benè poteſt diverſum de diverſo prædicari ſinè tranſubſtantiatione; ergo &c. Ant. prob. primò: cum dicimus de Chriſto: *Homo eſt Deus*, nulla fit tranſubſtantiatio hominis in Deum. — Secundò: ex eo, quòd Chriſtus, *Jo. 6.* dixerit: *Ego ſum panis*, non infertur, quòd Chriſtus converſus fuerit in panem; ergo ex eo, quòd de pane dixerit: *Hoc eſt corpus meum*, non ſequitur, quòd panis fuerit converſus in corpus Chriſti — Tertiò: ſi factâ conſecratione manentibus accidentibus, ſubſtantia panis, & vini illis ſpoliaretur, & in alium locum transferretur, verum etiam eſſet, id, quod eſt ſub accidentibus, non eſſe panem, & vinum, ſed eſſe corpus, & ſanguinem Chriſti; ergo ex veritate verborum infertur tantùm, ſubſtantiam panis, & vini non remanere ſub accidentibus, non verò tranſmutari in corpus, & ſanguinem Chriſti.

XXXI. Reſpondeo, diſt. ant. Si pro eodem ſupponant, co. ant. Si pro eodem non ſupponant, nego ant. Hinc ad primum dico, veriſſimam eſſe hanc propoſitionem: *Homo*, ſeu *hic*, demonſtrato Chriſto, *eſt Deus*. Quia licèt humanitas non tranſubſtantietur in Deum, ut volebat Eutiches; attamen tàm ly *Homo*, quàm ly *Deus* pro eadem perſonâ ſupponunt, & accipiuntur. At in hac propoſitione: *Hoc*, demonſtrato pane, *eſt corpus meum*, extrema pro diverſis ſupponerent: nam ly *Hoc* ſupponeret pro ſuppoſito panis, ly *Corpus meum* pro ſuppoſito Chriſti; & ideo propoſitio verificari non poſſet.

Ad ſecundum dico, ideò ex eo, quòd Chriſtus dixerit: *Ego ſum panis vivus*, non infertur, quòd fuerit converſus in panem; quia addendo ly *vivus*, manifeſtè ſignificavit, ſe loqui de pane metaphorico, & ſe eſſe cibum, & panem purè ſpiritualem. At dicendo: *Hoc eſt corpus meum*, & addendo, *quod pro vobis tradetur*, oſtendit, ſe loqui in ſenſu proprio, ut ſupra vidimus.

Ad tertium, omiſſo ant. diſt. conſ. Infertur tantùm illatione formali, & immediatâ, tranſeat conſ. Illatione tantùm mediatâ, & materiali, nego conſ. Illud infertur illatione formali, & immediatâ ex veritate verborum, ſinè quo verba non poſſunt eſſe vera: illud autem infertur illatione tantùm materiali, & mediatâ, ſinè quo verba quidem poſſent abſolutè eſſe vera; ſed ut eſſent vera, deberent fieri nova miracula præter naturæ ordinem, ſicut in caſu. Nam ut ſubſtantia panis, & vini, ſuis ſpoliata accidentibus, deferretur in alium locum, & conſervaretur in rerum naturâ; deberet fieri novum miraculum deferendi inſtantaneè motu locali panis, & vini ſubſtantiam: & rurſus conſervandi utramque ſubſtantiam ſinè ſuis accidentibus, præter illud conſervandi accidentia ſinè ſuis ſubſtantiis; ergo ex veritate verborum inferunt potiùs Patres ſupra laudati, ſubſtantias panis, & vini tranſmutari in corpus, & ſanguinem Chriſti.

XXXII. Sextò objiciunt varias difficultates in hac converſione. Primò. Explicari non poteſt, quid fiat de pane, & vino, quæ in Chriſti corpus, & ſanguinem convertuntur: non enim aliò transferuntur, ut nuper diximus, neque annihilantur. — Secundò. Explicari non poteſt, quâ actione corpus Chriſti producatur: an phyſicâ, an morali tantùm, an actione adductivâ, an productivâ — Tertiò. Non conſtat, an tranſubſtantiatio fiat in inſtanti, an ſucceſſivè.

XXXIII. Reſpondeo, optimè enodari poſſe præfatas difficultates. Ad primam enim concedo, ſubſtantiam panis, & vini non aliò transferri, neque

neque annihilari. Tùm quia: aliquid panis, & vini remanet, nempe, accidentia utriuſque; quod eſt contra annihilationem, quâ totum debet redigi in nihilum. Tùm quia: actio, quâ ſubſtantia panis, & vini deſinit, non habet nihilum pro termino, ſed corpus, & ſanguinem Chriſti. Vide S. Tho. 3. *p. q.* 75. *a.* 3. — Reſpondeo ergo ex S. Tho. citato, *a.* 4. totam ſubſtantiam panis, & vini tranſmutari in corpus, & ſanguinem Chriſti. Dico *totam*: non enim ſicut in generationibus naturalibus fit ſola converſio formæ, remanente materiâ, & ſubjecto tranſmutationis: ſed tota ſubſtantia, ideſt, tàm materia, quàm forma panis, & vini tranſmutantur in corpus, & ſanguinem Chriſti. Licèt autem virtute agentis finiti non poſſit fieri, ut tota ſubſtantia unius convertatur in totam ſubſtantiam alterius; ſed ſolùm ut diverſæ formæ ſibi in eodem ſubjecto ſuccedant: virtute tamen agentis infiniti, quod habet actionem in totum ens, fieri poteſt, ut tota entitas unius convertatur in totam entitatem alterius: *Et hoc agitur* (ait S. Tho. citatus) *divinâ virtute in hoc ſacramento. Nam tota ſubſtantia panis convertitur in totam ſubſtantiam corporis Chriſti, & tota ſubſtantia vini in totam ſubſtantiam ſanguinis Chriſti. Unde hæc converſio non eſt formalis, ſed ſubſtantialis; nec continetur inter ſpecies motus naturalis, ſed proprio nomine poteſt dici tranſubſtantiatio.*

XXXIV. Ad ſecundum, variis omiſſis ſolutionibus, dico, actionem converſivam panis in corpus Chriſti eſſe ex ſua naturâ productivam corporis Chriſti: ſed cùm inveniat illud jam productum, de facto non producere ipſum abſolutè, ſed cum addito, ideſt, ſub novo modo eſſendi ſacramentali. Ad eum modum, quo actio conſervativa ex ſua naturâ eſſet rei creativa; ſed quia rem jam creatam invenit, & poſitam in eſſe, ideò in eſſe tantùm conſervat. Ita Ambroſium ſenſiſſe colligimus, *l.* 4. *de Sacr. c.* 5. dum ait: *Ante verba Chriſti calix eſt vini, & aquæ plenus. Ubi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur, qui plebem redemit.*

XXXV. Ad tertium dico, tranſubſtantiationem unico momento peragi, eo nimirum, quo ultimæ ſyllabæ prolatio deſiit. Sicut enim eo momento, quo horum verborum: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum*, prolatio deſiit, quo motus ſanguinis ad uterum Virginis terminatus fuit, Verbum Dei primò cæpit eſſe in carne: ita in inſtanti, quo deſiit prolatio verborum conſecrationis, incipit eſſe primò Chriſtus in Euchariſtia: ſic, ut ultimum inſtans, quo verborum prolatio terminata eſt, ſit primum inſtans, in quo eſt in ſacramento corpus Chriſti, ratio autem ex S. Tho. citatâ *q.* 75. *a.* 7. quare converſio fiat in inſtanti, eſt. Primò: *Quia ſubſtantia corporis Chriſti, ad quam terminatur, non ſuſcipit magis, neque minus*. Secundò: *Quia in hac converſione non eſt aliquod ſubjectum, quod ſucceſſivè præparetur*. Tertiò: *Quia agitur Dei virtute infinitâ.*

XXXVI. Quæres: An propriè dici poſſit: *Ex pane fit corpus Chriſti*.

Reſpondeo ex S. Thoma ſæpe laudato, *art.* 8. Primò: Poſſe verè, ac propriè dici: *Ex pane fit corpus Chriſti*. Quia ly *ex* dicit ordinem, quo unum poſt aliud fit; ſicut ex non ente in creatione fit ens, ex aere per generationem fit ignis: ſed poſt panem fit corpus Chriſti; ergo &c. — Secundò. Non poteſt dici: *Panis poteſt eſſe corpus Chriſti*. Quia ly *poteſt* deſignat aliquod commune ſubjectum, quod poſſit eſſe ſub utroque; ut cùm dicitur: *Album poteſt eſſe nigrum*, indicatur, ſubjectum, quod eſt ſub albedine, poſſe eſſe ſub nigredine. In converſione autem, quâ tota ſubſtantia panis tranſit in corpus Chriſti, nullum eſt commune ſubjectum; neque fit per potentiam paſſivam creaturæ, ſed per ſolam potentiam activam Creatoris. —

Tertiò. Nec poteſt propriè dici: *De pane fit corpus Chriſti*. quia præpoſitio *De* deſignat cauſam conſubſtantialem; quæ conſubſtantialitas extremorum in tranſmutationibus naturalibus attenditur penes convenientiam in ſubjecto. Sic, nec propriè dici poteſt: *Panis erit*, aut *fiet corpus Chriſti*. Quia in hac converſione nullum eſt Commune ſubjectum, ratione cujus poſſit verificari; ſicut ratione ejus verificantur hæc: *Album erit nigrum*: *Album fiet nigrum*. Quia tamen in hoc ſacramento factâ converſione aliquid idem manet, nempe, accidentia panis, ſecundùm aliquam ſimilitudinem quædam prædictarum locutionum poſſunt concedi, ſcilicet: quòd panis ſit, vel erit corpus Chriſti, vel de pane fit corpus Chriſti; ut nomine panis non intelligatur ſubſtantia panis, ſed in univerſali hoc, quod ſub ſpeciebus panis continetur, ſub quibus priùs continetur ſubſtantia panis, & poſtea corpus Chriſti. Ita ferè de verbo ad verbum S. Th. qui videndus eſt etiam ibi in reſponſionibus ad oppoſita argumenta.

DUBIUM III.

Varia circa Modum, quo Chriſtus eſt in hoc Sacramento.

§. I.

An totus Chriſtus ſit in hoc Sacramento?

I. Dico cum S. Thoma, 3. *p. q.* 76. *a.* 1. Neceſſe omnino eſt confiteri ſecundùm fidem Catholicam, quòd totus Chriſtus ſit in hoc ſacramento: *Sciendum tamen eſt* (inquit S. D.) *quòd aliquid eſt in hoc ſacramento dupliciter. Uno modo quaſi ex vi ſacramenti: alio modo ex naturali concomitantiâ. Ex vi quidem ſacramenti eſt ſub ſpeciebus hujus ſacramenti id, in quod directè convertitur ſubſtantia panis, & vini praexiſtens*. In id autem per ſe, & directè convertitur ſubſtantia panis, & vini, quod exprimitur per verba formæ, quæ ſunt effectiva in hoc ſacramento. Cùmque per hæc verba: *Hoc eſt corpus meum*, directè ſignificetur corpus; ideo ex vi horum verborum formaliter ponitur corpus Chriſti: cumque per hæc verba: *Hic eſt ſanguis meus* directè ſignificetur ſanguis; ideo ex vi horum formaliter ponitur ſub ſpeciebus ſanguis. — *Ex naturali autem concomitantia eſt in hoc ſacramento illud, quod realiter eſt conjunctum ei, in quod prædicta converſio terminatur. Si enim aliqua duo ſunt realiter conjuncta, ubicumque eſt unum realiter, oportet & aliud eſſe. Solâ enim operatione animæ diſcernuntur, quæ realiter ſunt conjuncta*. Cùm ergo corpus Chriſti ita ſit unitum animæ, ſanguini, ac divinitati, ut exigat ea habere ſecum, ubicumque eſt; & ſimiliter ſanguis Chriſti ita uniatur corpori, ut exigat corpus habere ubicumque ſit; ideo ubi eſt corpus, ibi eſt per concomitantiam ſanguis, & viceverſâ.

II. Explicatur hoc. Corpus Chriſti poſt reſurrectionem in nullo loco eſt ſinè animâ, & ſanguine: nam, Rom. 6. v. 9. *Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur*, alioquin corpus Chriſti eſſet exanime, & exangue; ergo neque in Euchariſtia eſt ſinè animâ, & ſanguine. Cùm autem corpus Chriſti ſubſiſtat per ſubſiſtentiam Verbi; ubi eſt corpus Chriſti, & anima, ibi eſt ſubſiſtentia Verbi, & conſequenter divinitas, quæ cum ſubſiſtentia Verbi identificatur: & demum tota Trinitas, quæ cum divinitate idem eſt. Sicque, anima, ſubſiſtentia Verbi, divinitas, tota Trinitas ſpeciali quodam modo Chriſtum in Euchariſtia concomitantur.

III. Hujus Catholicæ doctrinæ teſtem habemus Tridentinum, *Seſſ.* 13. *c.* 3. dicens: *Semper hæc fides in Eccleſia Dei fuit, ſtatim poſt conſecrationem verum Domini noſtri corpus, verumque ejus ſanguinem ſub panis, & vini ſpecie unà cum ipſius anima, & divinitate exi-*

te exiſtere : ſed corpus quidem ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſub vini ſpecie, ex vi verborum ; ipſum autem corpus ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, animamque ſub utraque, vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, quâ partes Chriſti Domini, qui jam ex mortuis reſurrexit non ampliùs moriturus, inter ſe copulantur : divinitatem porrò propter admirabilem illam ejus cum corpore, & anima hypoſtaticam unionem. Et Can. 1. *Si quis negaverit in ſanctiſſima Eucharistia ſacramento contineri verè, realiter, & ſubſtantialiter corpus, & ſanguinem unâ cum anima, & divinitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, ac proinde totum Chriſtum ..... Anathema ſit.*

IV. Ex his cum S. Thoma infertur, *art.* 2. relatæ *qu.* 76. ſub qualibet ſpecie ſacramenti eſſe totum Chriſtum : *Aliter tamen, & aliter. Nam ſub ſpeciebus panis, eſt quidem corpus Chriſti ex vi ſacramenti ; ſanguis autem ex reali concomitantia, ſicut ſupradictum eſt. Sub ſpeciebus verè vini, eſt quidem ſanguis Chriſti ex vi ſacramenti ; corpus autem Chriſti ex reali concomitantia, ſicut anima, & divinitas : eò quod nunc ſanguis Chriſti non eſt ab ejus corpore ſeparatus, ſicut fuit tempore paſſionis, & mortis. Unde ſi tunc fuiſſet hoc ſacramentum celebratum, ſub ſpeciebus panis fuiſſet corpus Chriſti ſinè ſanguine ; & ſub ſpeciebus vini ſanguis ſinè corpore, ſicut erat in rei veritate.*

V. Ut autem benè penetretur, quid ſit eſſe in ſacramento ex vi ſacramenti, & ex vi verborum ; quid verò ſit eſſe per ſolam concomitantiam, dico: illud ex vi ſacramenti, & ex vi verborum in ſacramento eſſe, quòd formaliter ſignificatur per verba ; ita ut eò ipſo, quòd in ſacramento, & ſub ſpeciebus non eſſet, verba falſificarentur. Sic quia verba : *Hoc eſt corpus meum*, ſignificant, ſub ſpeciebus panis eſſe corpus ; ita ut ſi corpus ſub illis non eſſet, verba illa eſſent falſa: ideò, ex vi illorum verborum ponitur ſub illis ſpeciebus corpus. Et idem dic de illis verbis : *Hic eſt ſanguis meus*. Id verò ſolùm per concomitantiam eſt in ſacramento, quod formaliter non ſignificatur per verba eſſe in ſacramento; ſed ſolùm ponitur, quia eſt connexum cum eo, & comitatur illud, quod verba ſignificant. Sic quia corpus ſignificatum per verba : *Hoc eſt corpus meum*, comitantur ſanguis, anima, & divinitas ; hæc omnia ponuntur per concomitantiam. Et quia ſanguinem ſignificatum per verba : *Hic eſt ſanguis meus*, comitantur corpus, anima, divinitas ; hæc pariter per concomitantiam veniunt in conſecratione ſanguinis. Quare ſi ſanguis, & anima non eſſent unita corpori Chriſti, ut in triduo mortis, verè diceretur : *Hoc eſt corpus meum* ; & tamen ibi non eſſet ſanguis, & anima. Sicut & verè diceretur : *Hic eſt ſanguis meus*, & tamen ibi non eſſet corpus, & anima: quia pro illo tempore nec ſanguis, & anima unita eſſent corpori, nec corpus ſanguini ; cùm illo triduo eſſent à corpore ſanguis & anima ſeparata.

VI. Adverti etiam debet : quòd, ut verificetur, poſito uno debere per concomitantiam poni etiam alterum, non ſufficit, ut ſit unitum cum illo : nam anima eſt unita capiti in homine, & tamen non ubicumque eſt anima, eſt caput ; anima enim eſt in pede, & tamen ibi non eſt caput : & ſimiliter Verbum divinum eſt unitum humanitati ; & tamen non exigit, ut ubicumque eſt Verbum, ibi etiam ſit humanitas. Debet ergo ita eſſe alteri unitum, ut exigat illud habere ubicumque eſt: ſic enim caput hominis ita unitur animæ, ut exigat animam habere ubicumque caput eſt. Et hoc modo corpus Chriſti eſt unitum Verbo, ut exigat iſtud habere ubicumque Chriſti corpus eſt. Quare ad probandum, totum Chriſtum eſſe ſub utraque ſpecie, debet ſic aſſumi. Cùm aliquid unitur ita alteri, ut exigat illud habere ubicumque eſt ; ſi alicubi ponitur, debet illud aliud ſecum deferre, ac ibi habere : ſed corpus Chriſti ita uni-

unitur animæ, ſanguini, ac divinitati, ut manente unione, debeat ea habere ubicumque Chriſti corpus eſt; ergo &c.

VII. Quod ſi quæras: Quid veniat nomine corporis, quod ponitur in ſacramento vi verborum.

Reſpondeo, quòd nomine corporis, quod ponitur vi verborum conſecrationis panis, intelligitur corpus humanum Chriſti conſtans ex carnibus, oſſibus, aliiſque potentiis organicis; abſtrahendo ab hoc, quòd ſit corpus vivum conſtitutum per animam, vel corpus mortuum conſtitutum per formam cadavericam, quæ eſt conſtitutiva corporis mortui. Unde corpore Chriſti exiſtente, ſive vivo, ſive mortuo, adhuc verificarentur verba conſecrationis; & proinde ratio vivi, vel mortui non ponitur ex vi verborum, & per ſe, ſed ſolùm ratione naturalis concomitantiæ: quia nimirum modò corpus Chriſti eſt vivum. Cæterùm ſi in triduo, quo fuit mortuum, conſecrata fuiſſet Euchariſtia, poſitum ibi fuiſſet Chriſti corpus, non vivum, ſed mortuum.

VIII. Quòd ſi iterùm quæras: An ex vi verborum ponatur corpus Chriſti cum ſua quantitate; an verò quantitas in ſacramento ponatur ſolùm per concomitantiam?

Certum eſt, corpus Chriſti (idem dico de ſanguine) eſſe in Euchariſtia cum ſua quantitate. Nam ſingulæ corporis Chriſti partes in Euchariſtia ſunt extra ſe invicem; alioquin nulla eſſet membrorum inter ſe invicem diſtinctio, ſed mera confuſio: ac proinde nec caput, nec brachia, nec pedes remanerent, ſicque nec corpus humanum, ac demum nec Chriſti.

Ad quæſitum non deſunt qui velint, quòd cùm quantitas ſit de ratione corporis humani, & organizati, ſicut per ſe, & ex vi verborum ponitur corpus; ita etiam ejus quantitas per ſe ponatur.

Verùm S. Thomas, hac *q.* 76. *a.* 4. aſſerit, quantitatem corporis Chriſti non eſſe in hoc ſacramento ex vi verborum. Licèt enim quantitas ſit de ſubſtantia corporis humani, & organici ſecundùm modum, quo abſolutè, & in ſe eſt; non tamen corporis, ut in hoc ſacramento ponitur: *Ex vi enim ſacramenti* (inquit S. Th.) *eſt in hoc ſacramento illud, in quod directè converſio terminatur. Converſio autem, quæ fit in hoc ſacramento, directè terminatur ad ſubſtantiam corporis Chriſti, non autem ad dimenſiones ejus: quod patet ex hoc, quòd quantitas dimenſiva panis remanet, factâ conſecratione, ſolâ ſubſtantiâ panis tranſeunte. Quia tamen ſubſtantia corporis Chriſti realiter non dividitur à ſua quantitate dimenſivâ, & ab aliis accedentibus; inde eſt, quòd ex vi realis concomitantiæ eſt in hoc ſacramento quantitas dimenſiva corporis Chriſti, & omnia accidentia ejus.*

§. II.

An Chriſtus ſit totus in totis Speciebus, & totus in qualibet Parte?

IX. Certum eſt ſecundùm fidem, quòd ſi facta conſecratione panis, frangantur, & dividantur ſpecies panis, facta diviſione, totus Chriſtus ſub ſingulis ſpeciebus ſeparatis continetur. Ita ex Florentino in Decr. pro inſtructione Armen. & Tridentino, *Seſſ.* 13. *Can.* 3. dicente: *Si quis negaverit, in venerabili ſacramento Euchariſtiæ, ſub unaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cujuſque ſpeciei partibus, ſeparatione factâ, totum Chriſtum contineri, anathema ſit.* Quæ veritas ex ipſo facto Chriſti probatur. Nam, ut habetur *Lucæ* 22. *v.* 17. ubi calicem conſecratum tradidit Apoſtolis dicens: *Accipite, & dividite inter vos*, Apoſtoli autem ſub qualibet earum ſpecierum parte totum Chriſtum ſumſerunt.

X. Dubium eſt ergo: an etiam cùm hoſtia conſecrata eſt continua, & nondum diviſa in partes, totus Chriſtus

ſit

ſit in tota hoſtiâ, & totus in qualibet hoſtiæ parte: an potiùs totus in tota hoſtia, & pars in parte: *Sicut quidam dicunt* (ait S. Th. hac q. 76. a. 3.) *ponentes exemplum in imagine, quæ apparet in ſpeculo, quæ apparet una in ſpeculo integro, in ſpeculo autem fracto apparent ſingula in ſingulis partibus. Quod quidem non eſt omnino ſimile. Quia multiplicatio hujuſmodi imaginum accidit in ſpeculo fracto, propter diverſas reflexiones ad diverſas partes ſpeculi. Hic autem non eſt niſi una conſecratio, propter quam corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento.* Quapropter

XI. Dico cum eodem S. Doctore ibi. Quòd Chriſtus eſt totus in tota hoſtiâ, & totus in qualibet parte hoſtiæ, etiam cum hoſtia eſt continua, & nondum diviſa in partes. Probo ratione ejuſdem. *Corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modum ſubſtantiæ, ideſt, per modum, quo ſubſtantia eſt ſub dimenſionibus; non autem per modum dimenſionum, ideſt, non per modum illum, quo quantitas dimenſiva alicujus corporis eſt ſub quantitate dimenſiva loci.* Atqui *Natura ſubſtantiæ tota eſt ſub qualibet parte dimenſionum, ſub quibus continetur. Sicut ſub qualibet parte aeris eſt tota natura aeris, & ſub qualibet parte panis eſt tota natura panis; & hoc indifferenter, ſive ſint dimenſiones actu diviſæ (ſicut cùm aer dividitur, vel panis ſecatur) vel etiam ſint actu indiviſæ, diviſibiles verò potentiâ;* ergo *totus Chriſtus eſt ſub qualibet parte ſpecierum panis, etiam hoſtiâ integrâ manente, & non ſolùm cum frangitur.*

XII. Secundò probo. Ex dictis de fide eſt, quòd cùm hoſtia conſecrata dividitur, totus Chriſtus eſt in ſingulis partibus ſeparatis; ergo etiam ante diviſionem totus erat in ſingulis partibus. Conſ. prob. Quia per diviſionem Chriſtus non mutatur, nec acquirit novam præſentiam, aut unionem, quam priùs non haberet; hanc enim ſolùm acquirit per converſionem. Sic etiam cùm ſpecies vini conſecrati in duobus calicibus conjunguntur in uno calice, nulla pars ſpecierum amittit præſentiam Chriſti.: ſed ante Chriſtus erat totus in ſingulis partibus ſeparatis; ergo totus remanet in eiſdem factis continuis.

XIII. Tertiò. Vix poteſt percipi, quomodo Chriſtus ſit diviſibiliter in hoſtia totus, & pars in ſingulis partibus. Primò: quo enim pacto diviſâ hoſtiâ in particulas minimas, corpus Chriſti ita quaſi condenſaretur, ut eſſet totus diviſibiliter in ea minima particula? Quo pacto, ſi conſecraretur hoſtia maxima, Chriſti corpus rareſieret, ut eſſet diviſibiliter in illa tota hoſtia? Quo pacto, ſi conſecraretur hoſtia longiſſima, & ſubtiliſſima ad modum fili, corpus Chriſti diviſibiliter extenderetur in figuram fili? Deberet certè corpus Chriſti multis modis alterari contra ejus impaſſibilitatem.

XIV. Objicies tamen primò. Corpus majoris quantitatis non poteſt contineri ſub minoris quantitatis menſurâ: ſed menſura panis, & vini conſecrati multò minor eſt, quàm propria menſura corporis Chriſti; ergo &c.

XV. Reſpondeo, diſt. maj. Si corpus ibi contineatur ratione dimenſionum, con. maj. Si ibi contineatur ad modum ſubſtantiæ, nego maj. Reſponſio eſt S. Thomæ, hac, *q. 76. a. 1. ad 3.* Nam *Subſtantia corporis Chriſti, vel ſanguinis, eſt ſub hoc ſacramento ex vi ſacramenti; non autem dimenſiones corporis, vel ſanguinis Chriſti. Unde patet, quòd corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modum ſubſtantiæ, & non per modum quantitatis. Propria autem totalitas ſubſtantiæ continetur indifferenter in parva, vel magna quantitate; ſicut tota natura aeris in parvo, vel magno aere, & tota natura hominis in parvo, vel magno homine. Unde & tota ſubſtantia corporis, & ſanguinis Chriſti continetur in hoc ſacramento poſt conſecrationem, ſicut ante conſecrationem continebatur ibi tota ſubſtantia panis, & vini.*

XVI.

XVI. Hoc exemplis explicari poteſt. Primò: Anima noſtra tota eſt in toto corpore, & tota in qualibet parte corporis; & ita magna in ſolo digito, ſicut in toto corpore; ita magna in corpore infantis, ſicut in corpore gigantis: nec propter corporis augmentum, vel diminutionem, aut alicujus membri mutilationem anima augetur, minuitur, vel truncatur; ſed remanet ſemper eadem tota in toto, & tota in qualibet parte — Secundò: Longa, & lata turris tota comprehenditur, & realiter intentionaliter eſt in tam parvo oculo; alioquin non poſſet per aſpectum de illius longitudine, latitudine, & groſſitie judicare, quod eſt contra experientiam. Sic dici poteſt de uno monte, de Sole, Cœlo, & aliis: quorum quantitas, cùm ſit quaſi immenſa, ab oculo tam parvo capitur, & in eo continetur intentionaliter; quia in eo non eſt ſecundùm quantitatem. Cur ergo non poterit tota corporis Chriſti quantitas ſacramentaliter capi à parte minimâ hoſtiæ; cùm in ea non ſit ad modum quantitatis, ſed ad modum ſubſtantiæ? Hæc ex venerabili Porrecta ſuper, *art.* 1. hujus *q.* 76. *ad* 3. Adverto tamen cum S. Th. *Opuſc.* 59. *c.* 1. ab eodem Porrecta relato: hæc, & ſimilia, ex humanis accepta, translata ad Myſteria fidei nimiùm claudicare. Unde idem S. Th. ibi, *c.* 7. ait: non debet aliquis de his rebus aſſumere materiam, vel occaſionem calumniæ, vel erroris; cùm proteſtati fuerimus, ſupraſcripta propoſito noſtro ita adaptari; quòd in ipſorum ſimilitudine, & proprietatum comparatione, multiplex diſſimilitudo, & improprietas invenitur. Videat Studioſus S. Thomam, *toto illo Opuſculo*.

XVII. Objicies ſecundò. Non poteſt capi, quomodo ſingulæ partes humani corporis extenſæ, & extra ſe invicem poſitæ, ſub minima panis quantitate contineantur; quia una extenſio aliam expellit, ne eundem locum occupare queat: ſed partes corporis Chriſti extenſæ ſunt, & quaſitæ; ergo &c.

XVIII. Reſpondeo, maj. eſſe veram, quando corpus eſt in loco ratione extenſionis. Tunc enim eſt in loco diviſibiliter, totum, nempe, in toto, & pars in parte, ſecùs autem quando eſt in aliquo ad modum, quo ſubſtantia eſt ſub accidentibus: quo modo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento, ut dictum eſt. Unde S. Tho. q. 76. citatâ, a. 3. ad 2. *Illa* (inquit) *determinata diſtantia partium in corpore organico fundatur ſuper quantitate dimenſiva ipſius: ipſa autem natura ſubſtantiæ præcedit etiam quantitatem dimenſivam. Et ideo, quia converſio ſubſtantiæ panis directè terminatur ad ſubſtantiam corporis Chriſti; ſecundùm cujus modum propriè, & directè eſt in hoc ſacramento corpus Chriſti: talis diſtantia partium eſt quidem in ipſo corpore Chriſti vero; ſed non ſecundùm hanc diſtantiam comparatur ad hoc ſacramentum, ſed ſecundùm modum ſuæ ſubſtantiæ.*

XIX. Objicies tertiò. Si totus Chriſtus eſſet ſub ſingulis partibus ſpecierum; cùm hæ ſint minores, & minores in infinitum, deberet eſſe totus ſub infinitis partibus: & proinde infinitiès eſſet in hoc ſacramento, & infinitis unionibus talibus partibus, ac ſpeciebus uniretur.

Urgetur. Deberet Chriſtus eſſe quoque ſub indiviſibilibus: ſed cum ſpecies dividuntur, loco indiviſibilium continuativorum, reſultant indiviſibilia terminativa, ut docent phyſici; ergo ſinè novâ conſecratione inciperet eſſe de novo ſub talibus indiviſibilibus terminativis, quod eſt abſurdum.

XX. Reſpondeo, neg. maj. cum S. Thom. hac *q.* 76. *art.* 3. *ad* 1. Nam *Numerus ſequitur diviſionem. Et ideo, quamdiu quantitas manet indiviſa actu, neque ſubſtantia alicujus rei eſt pluries ſub dimenſionibus propriis, neque corpus Chriſti ſub dimenſionibus panis, & per conſequens neque infinities, ſed*

ſed toties, in quot partes dividitur — Addo ex eodem S. Thoma, Opuſc. 59. cap. 6. quòd *Licèt ſub qualibet parte ſenſibili hoſtiæ ſervetur perfectè tota eſſentia Chriſti; non tamen propter hoc debet dici infinities ibi eſſe: quia licèt continuum ſit diviſibile in infinitum, ſecundùm partes aliquotas, non tamen ſecundum partes eſſentiales, in quibus conſervari poteſt ratio ſpeciei. Caro enim, ſecundùm Philoſophum, in lib. de anima, benè poteſt dividi in partes ita minutas, quòd in eis non remaneat ratio carnis: & panis, & vinum ſimiliter: & ſub talibus partibus Corpus Chriſti non remaneret, niſi videlicet eſſent partes ita ſenſibiles, quòd in eis panis, & vini ratio, & eſſentia poſſet conſervari.*

XXI. Ad id, quod urgetur, admitto totum. Nam ſicut ſubſtantia panis, & vini factâ diviſione, abſque nova generatione incipit eſſe ſub indiviſibilibus terminativis, ſub quibus licèt non eſſet priùs actu, erat tamen potentiâ: ita ſubſtantia Corporis Chriſti abſque nova conſecratione, factâ diviſione ſpecierum, incipit eſſe ſub indiviſibilibus terminativis: eſt enim ſub ſpeciebus conſecratis panis, vel vini eo modo, quo priùs erat ſubſtantia utriuſque. Hæc dicta ſint, ut appareat, doctrinam fidei, philoſophicæ non eſſe contrariam. Cæterùm *Si fortè* (inquit S. Tho. Opuſ. 59. c. 7. citato) *videatur alicui iſtud, quod dicitur de corpore Chriſti, non eſſe ſibi perfectè intelligibile: quomodo ſcilicet poſſit eſſe in diverſis locis, vel aliquid aliud de prædictis; attendat, quod dicit Joan. Damaſc. Quomodo fiet iſtud, dicit Virgo, quia virum non cognoſco? Cui reſpondit Angelus: Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Et nunc tu interrogas, qualiter panis ſit corpus Chriſti, & vinum, & aqua ſanguis. Dico tibi, & ego, Spiritus Sanctus ſuperveniet hìc, & hæc facit, quæ ſunt ſupra naturam, & ſupra intelligentiam. Sufficere debet tibi exemplum de Beata Virgine, quæ per fidem, quam verbis Angeli adhibuit, Dei Filium concepit.*

§. III.

An Corpus Chriſti ſit in hoc Sacramento ſicut in Loco, & an ſit Mobiliter?

XXII. Ad primum Quæſitum reſpondeo cum S. Tho. hac q. 76. a. 5. negativè. Cùm enim contingat aliquid eſſe in loco, vel definitivè, quia, nempe, ita eſt hìc, ut non poſſit ſimul eſſe alibi: vel circumſcriptivè, nempe, per commenſurationem propriæ quantitatis ad quantitatem loci: *Corpus* autem *Chriſti* (inquit S. Thom. citatus ad 1.) *non eſt in hoc ſacramento definitivè: quia ſic non eſſet alibi, quàm in hoc altari, ubi conficitur hoc ſacramentum; cùm tamen ſit & in Cœlo in propria ſpecie, & in multis aliis altaribus ſub ſpecie ſacramenti. Similiter etiam patet, quòd non eſt in hoc ſacramento circumſcriptivè; quia non eſt ibi ſecundùm commenſurationem propria quantitatis*, ideſt non ad modum, quo corpus quantum eſt in loco, ſed ad modum, quo ſubſtantia panis eſt ſub ſuis accidentibus. — Quod autem non ſit extra ſuperficiem ſacramenti, nec in alia parte altaris: *Non pertinet ad hoc, quod ſit ibi definitivè, vel circumſcriptivè; ſed ad hoc, quòd incæpit eſſe ibi per conſecrationem, & converſionem panis, & vini.*

XXIII. Neque dicas primò. Quòd ſicut ſubſtantia panis ratione ſuarum dimenſionum erat localiter ibi: ita corpus Chriſti, loco ejus ſub dimenſionibus panis ſuccedens, dici poterit eſſe in loco ſpecierum — Nam, ut ait S. Thom. citato a. 5. in Corp. ſimilitudo valet quidem, quòd *Sicut ſubſtantia panis non erat ſub ſuis dimenſionibus localiter, ſed per modum ſubſtantiæ: ita nec ſubſtantia corporis Chriſti. Non tamen ſubſtantia corporis Chriſti eſt ſubjectum illarum dimenſionum, ſicut erat ſubſtantia panis. Et ideo ſub-*

ſtantia panis, ratione ſuarum dimenſionum, localiter erat ibi; quia comparabatur ad locum illum mediantibus propriis dimenſionibus: ſubſtantia autem corporis Chriſti comparatur ad locum illum mediantibus dimenſionibus alienis: ita quod è converſo dimenſiones propriæ corporis Chriſti comparantur ad locum illum mediante ſubſtantiâ, quod eſt contra rationem corporis locati.

XXIV. Nec dicas ſecundò. Locus ſpecierum panis non eſt vacuus; ergo ſicut priùs replebatur à ſubſtantia panis, dum aderat, ita poſt repletur à ſubſtantia corporis Chriſti, quæ in locum ejus ſuccedit — Reſpondeo enim cum S. Th. ibi, *ad* 2. neg. conſ. Etenim *Locus ille, in quo eſt corpus Chriſti non eſt vacuus: neque tamen propriè eſt repletus ſubſtantiâ corporis Chriſti, quæ non eſt ibi localiter. Sed eſt repletus ſpeciebus ſacramentorum, quæ habent replere locum, vel propter naturam dimenſionum; vel ſaltem miraculosè, ſicut & miraculosè ſubſiſtunt per modum ſubſtantiæ.*

XXV. Neque dicas tertiò. Corpus Chriſti eſt in ſacramento cum ſua quantitate, & aliis accidentibus: ſed inter hæc eſt localis extenſio, & ubicatio in loco; ergo &c. — Nam reſpondet S. Thomas citatus *ad* 3. quòd *Accidentia corporis Chriſti ſunt in hoc ſacramento, ſicut ſupradictum eſt, per realem concomitantiam. Et ideò illa accidentia corporis Chriſti ſunt in hoc ſacramento, quæ ſunt ei intrinſeca. Eſſe autem in loco eſt accidens per comparationem ad extrinſecum continens. Et ideò non oportet, quòd Chriſtus ſit in hoc ſacramento ſicut in loco.*

XXVI. Ad ſecundum Quæſitum reſpondeo cum S. Thoma, *q.* 76. citatâ *a.* 6. Chriſtum per ſe loquendo eſſe immobiliter in hoc ſacramento. Probatur diſcurſu S. Th. Chriſtus ſecundùm quòd eſt in hoc ſacramento, neque per ſe movetur ſecundùm locum; cùm non ſit in hoc ſacramento, ut in loco, ex jam dictis. Neque per ſe movetur quâcumque aliâ mutatione: quia Chriſtus de ſe habet eſſe indeficiens, & incorruptibile, ſecundùm illud Rom. 6. v. 9. *Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur.*

Ratione tamen ſpecierum, ſub quibus ſacramentaliter eſt, poteſt per accidens moveri. Tùm ſecundum locum: ad motum enim ſpecierum dici poteſt, per accidens corpus Chriſti ſub illis contentum moveri; eo modo, quo anima movetur per accidens moto corpore. Non tamen movetur etiam per accidens ad motum ſpecierum, eo modo, quo movetur homo per accidens ad motum vehiculi (ut obſervat S. Th. *Opuſc.* 11. *art.* 34.) Nam aliter comparatur corpus Chriſti ad ſpecies ſacramentales, quàm corpus hominis ad vehiculum. Concludit ergo S. D. quòd *Eo modo, quo convenit corpori Chriſti eſſe in loco ratione dimenſionum ſacramentalium, convenit ſibi moveri in loco.* Et hac ratione Conc. Trident. *Seſſ.* 13. *cap.* 5. *&* *Can.* 6. dicit, Chriſtum in proceſſionibus circumgeſtandum: quæ circumgeſtatio, ſeu ad infirmos delatio, non ſinè aliqua ſpecie motus localis, ſaltem per accidens, fieri poteſt.

Tùm etiam ſecundùm mutationem: non quòd Chriſtus ullo modo deſinat eſſe in ſe; ſed per hoc, quòd dum ſpecies deſinunt eſſe, aut corrumpuntur, Chriſtus abſque ulla ſui mutatione deſinat eſſe in ſacramento: *Sicut Deus, cujus eſſe eſt indeficiens, & immortale, deſinit eſſe in aliqua creatura corruptibili, per hoc, quòd creatura corruptibilis deſinit eſſe.* Ita S. Tho. & ad 3. dicit: quòd *Corpus Chriſti remanet in hoc ſacramento, non ſolùm in craſtino, ſed etiam in futuro, quouſque ſpecies ſacramentales manent; quibus ceſſantibus deſinit eſſe corpus Chriſti ſub eis: non quia ab eis dependeat, ſed quia tollitur habitudo corporis Chriſti ad illas ſpecies: per quem modum Deus deſinit eſſe Dominus creaturæ deſinentis.*

§. IV.

§. IV.

An Corpus Chriſti, ut eſt in hoc Sacramento, poſſit Oculo corporali, aut Intellectuali percipi?

XXVII. OCulus duplex eſt, ſcilicet, corporalis propriè dictus; & intellectualis, qui per ſimilitudinem oculus dicitur. Oculus corporalis, vel ſumitur pro ſenſu externo, vel pro ſenſu interno, puta, pro imaginativa: vel pro oculo, ut in nobis, vel ut erit in corpore glorificato. Intellectualis oculus ſumi poteſt, vel ſecundùm ſua naturalia, vel prout lumine ſupernaturali confortatus hìc in via per fidem, in Patria verò per lumen gloriæ. His præmiſſis

XXVIII. Dico primò. Oculus corporeus ſive accipiatur pro externo, ſive pro interno; ſive non glorificatus, ſive glorificatus, non poteſt videre, aut percipere corpus Chriſti, ut eſt in hoc ſacramento. Ita S. Tho. hac *q. 76. a. 7.* & probat primò. Corpus viſibile, ut videatur, debet per ſua accidentia immutare medium: ſed accidentia corporis Chriſti, ut ſunt in hoc ſacramento, non poſſunt immutare medium; ſunt enim in hoc ſacramento mediante ſubſtantiâ: ita ſcilicet, ut non habeant immediatam habitudinem, neque ad hoc ſacramentum, neque ad corpora, quæ ipſum circumſtant; ergo &c. — Probat ſecundò, quòd nec ſenſus internus poſſit videre. Nam corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modum ſubſtantiæ; ſed ſubſtantia ratione ſui neque ſubjacet imaginationi, ſed ſoli intellectui, cujus objectum eſt *quod quid eſt*, ut dicitur 3. de Anima; ergo &c.

XXIX. Dices tamen primò. Oculus noſter impeditur, ne videat corpus Chriſti in hoc ſacramento exiſtens, propter ſpecies ſacramentales ipſum circumvelantes: ſed oculus glorificatus impediri non poteſt, quin corpora quælibet videat, non obſtante velamine ipſa tegente; ergo &c. — Secundò. Corpora glorificata erunt configurata corpori claritatis Chriſti, ut dicitur, *Philipp.* 3. ſed oculus Chriſti videt ſe ipſum, ut eſt in hoc ſacramento; ergo etiam oculus glorificatus.

XXX. Reſpondeo ad primum, ex S. Tho. a. 7. citato, ad 1. *Quòd oculus noſter corporeus per ſpecies ſacramentales impeditur à viſione corporis Chriſti ſub eis exiſtentis, non ſolùm per modum tegumenti (ſicut impedimur videre id, quod eſt velatum quocumque corporali velamine) ſed quia corpus Chriſti non habet habitudinem ad medium, quod circumſtat hoc ſacramentum, mediantibus propriis accidentibus, ſed mediantibus ſpeciebus ſacramentalibus.* Quod autem per propria accidentia non poteſt immutare medium, per ſe videri non poteſt.

Ad ſecundum dico cum eodem S. Tho. ibidem ad 2. *Quòd oculus corporalis Chriſti videt ſe ipſum ſub ſacramento exiſtentem: non tamen poteſt videre ipſum modum eſſendi, quo eſt ſub ſacramento, quod pertinet ad ſolum intellectum. Nec tamen eſt ſimile de alio oculo glorioſo: quia etiam ipſe oculus Chriſti eſt ſub hoc ſacramento, in quo non conformatur ei alius oculus glorioſus.*

XXXI. Dico ſecundò. Nec intellectus creatus quicumque ſit, niſi lumine ſupernaturali perfundatur, ſive gloriæ, ſive fidei, poteſt percipere corpus Chriſti, ut in hoc ſacramento exiſtens. Probo ex S. Tho. *a.* 7. citato. Quia modus, quo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento, eſt penitus ſupernaturalis; ergo non poteſt percipi niſi ab intellectu lumine ſupernaturali perfuſo, vel claritatis participatæ, ut in Beatis; vel fidei, ut in nobis, quo cætera ſupernaturalia attingimus. Quare concludit S. Tho. *Nec etiam intellectus angelicus ſecundùm ſua naturalia ſufficit ad hoc intuendum. Unde Dæmones non poſſunt videre per intellectum Chriſtum in hoc*

ſacramenta, niſi per fidem, cui non voluntariè aſſentiunt: ſed ad eam evidentiâ ſignorum convincuntur, prout dicitur, Jacobi 2. Dæmones credunt, & contremiſcunt.

XXXII. Quæres: An quando in hoc ſacramento apparet miraculosè Caro, vel puer ſit ibi verè corpus Chriſti?

Reſpondet S. Tho. laudatâ *q.* 76. *a.* 8. dupliciter talem apparitionem contingere poſſe. Vel ſolùm ex parte videntium, quorum oculi tali immutatione immutantur, *Ac ſi expreſſè viderent exteriùs carnem, vel ſanguinem, vel puerum; nullâ tamen immutatione factâ ex parte ſacramenti. Et hoc quidem videtur contingere, quando uni videtur ſub ſpecie carnis, vel pueri; aliis tamen videtur, ſicut & priùs, ſub ſpecie panis: vel quando idem ad horam videtur ſub ſpecie carnis, vel pueri, & poſtmodum ſub ſpecie panis.* Et tunc certè non deſinit eſſe corpus Chriſti in hoc ſacramento. — Quandoque verò contingit talis apparitio non per ſolam immutatioem videntium, ſed etiam aliqualiter ex parte ſpecierum. Et hoc videtur eſſe: *Quando ſub tali ſpecie ab omnibus videtur, & non ad horam, ſed per longum tempus ita permanet.* Quinimo legitur, hoc, quod ſub ſpecie carnis, vel ſanguinis in ſacramento apparuit, fuiſſe aſſervatum, & Epiſcoporum conſilio in pixide incluſum. In tali autem caſu: vel immutatio, quæ in ſpeciebus ſacramentalibus fit, eſt ſolùm circa figuram, colorem, aliaque exteriora; ut videatur caro, vel puer, manentibus tamen dimenſionibus panis, quæ prius erant, & quæ ſunt fundamentum aliorum accidentium: & tunc etiam manet corpus Chriſti in hoc ſacramento. Si verò tanta fieret mutatio, ut non ſolùm immutaret figuram, colorem &c. ſed etiam dimenſiones, quæ priùs erant; tunc non manerent ampliùs ſpecies panis, quibus ſolis manentibus corpus Chriſti in hoc ſacramento eſt: & conſequenter Chriſtus ibi eſſe deſineret.

DUBIUM IV.

An Species, quæ manent in Euchariſtia, ſint vera Accidentia Panis, & Vini.

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. A Deo exploratum fuit apud cujuſcumque ſcholæ Theologos, in ſacramento Altaris, corpus, & ſanguinem Chriſti ſub accidentibus panis, & vini manere, ut oppoſitum aſſerere proximè contrarium fidei, aut ſaltem temerarium judicaverint. Verùm Philoſophiæ (ut ajunt) modernæ profeſſores, cùm accidentia phyſica realiter diſtincta à ſubſtantia athomorum, ex quibus omnia componi volunt, negare cæpiſſent; conſequenter aſſerere non timuerunt, nihil reale phyſicum ex pane, & vino in Euchariſtia remanere: ſpecies autem, quæ ſecundum Tridentinum, *Seſſ.* 13. *Can.* 2. manent, nihil aliud eſſe, quàm apparitiones, & ſimilitudines accidentium. Quare, licèt ibi videatur figura, & color panis, & vini, & ſentiatur odor, ac ſapor; ea tamen autumant nil aliud eſſe, niſi carnem, & ſanguinem Chriſti ita modificantem apparentiam ſui, mediis particulis, ſeu corpuſculis ſic formatis, vel in corpore ipſo Chriſti, vel in aere, vel etiam in ipſis ſenſibus, ut referant apparentiam panis, & vini: cæterùm in Euchariſtia reverâ nil phyſicum adeſſe. Quæ opinio hac ætate ab aliquibus plenis ulnis excipitur, & à pluribus etiam exciperetur; niſi, ut ſuſpecta, Romanæ Sedis prohibitione, ne apertâ licentiâ prodeat in pubblicum, contineretur.

II. Dico ergo. In Euchariſtia, factâ conſecratione, remanent vera, & phyſica accidentia panis, & vini, & non tantùm intentionalia. Probo primò, Stc. De ſpeciebus panis & vini,

quæ

Digitized by Google

quæ in Euchariſtia, factâ conſecratione, ſunt, verificari debet, quod definivit Tridentinum, *Seſſ.* 13. *Can.* 2. ut nempe ſint aliquid panis manens, factâ converſione totius ſubſtantiæ panis in corpus, & ſubſtantiæ vini in ſanguinem Chriſti: ut ſint aliquid, quod poſſit frangi, dicente Paulo 1. Cor. 10. v. 16. *Panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt?* Quod poſſit dividi, dicente Tridentino, eâdem *Seſſ.* 13. *Can.* 3. factâ ſpecierum ſeparatione, ſub qualiber parte ſpecierum remanere totum Chriſtum. At ſi ſpecies illæ non ſunt vera accidentia, ſed ſolùm apparitiones, vel ſpecies de novo formatæ, ſive circa corpus Chriſti, ſive in aere, ſive in ſenſibus, non poſſet dici, quod manent; id enim ſolùm manere dicitur, quod priùs erat: ſed potius dici deberet, quòd ſicut ſubſtantia panis convertitur in corpus Chriſti, ita accidentia panis tranſeunt in apparentias, ſeu ſpecies panis. Neque poſſet dici, quòd frangantur, aut dividantur: nam id, quod purè apparens, & intentionale eſt, nec frangi poteſt, neque dividi; ergo &c.

III. Confirmo. In hoſtia conſecrata, teſtimonio omnium ſenſuum, experimur eadem accidentia, quæ erant in pane, eandem figuram, colorem, ſaporem, odorem; neque ulla per ſenſus percipitur mutatio. Rurſus, ſpecies illæ, omnes operationes, ac virtutes habent, quas habebat panis: nutriunt enim: ex iiſdem generantur vermes, ut ex pane: tantum conſervantur, quantum conſervaretur panis; ergo ſunt aliquid panis. Non ſubſtantia; ergo quantitas, & cætera accidentia panis. Conf. prob. Quia ſi juxta Contrarios teſtimonium ſenſuum in aliis rebus irrefragabile eſt, cur non hic? Si operatio, & virtus indicat eſſe rem, cujus eſt operatio, & virtus: cur hìc non indicat, ſaltem eſſe quantitatem, & accidentia panis, dum fides docet non adeſſe ſubſtantiam? Si eundem ſaporem habet; ſi mures hoſtiam conſecratam corroderent, ac ſi eſſet panis: ſi vermes ex ea generantur, ſicut ex pane, & ibi non eſt accidens verum panis, ſed ſolùm apparens; ergo ibi intervenit duplex miraculum. Unum, quo formantur illæ apparentiæ, ſeu ſpecies: alterum, quo talibus apparentiis datur virtus, operatio cum omnibus proprietatibus panis: miracula autem abſque fundamento non ſunt multiplicanda.

IV. Secundò probo. In Concilio Conſtantienſi, *Seſſ.* 8. damnatur hæc propoſitio, quæ erat Wicleffi: *Accidentia panis non remanent ſinè ſubjecto in ſacramento Altaris;* ergo ejus contradictoria, nempe iſta: *Accidentia panis remanent ſinè ſubjecto in ſacramento Altaris*, ab oppoſito definita eſt. Quando enim aliqua propoſitio ab Eccleſia damnatur, ejus contradictoria definitur. Sicut quando damnatur propoſitio aſſerens: *Chriſtum non eſſe realiter in ſacramento*, ejus oppoſita nempe iſta: *Chriſtus eſt realiter in ſacramento*, definitur. Tunc ſic. Sed accidentia, quæ remanent ſinè ſubjecto ſunt accidentia realia prædicamentalia, realiter à ſubjecto diſtincta, non merè prædicabilia, & relativa à ſubſtantia indiſtincta, qualia ſunt, quæ ab Adverſariis admittuntur; ergo &c.

Rurſus: in eodem Concilio, *Seſſ.* 15. damnatur hæc propoſitio Joannis Hus, qui dicebat: quòd non eſſet determinatio Eccleſiæ, quòd accidentia ſtarent in ſacramento altaris ſinè ſubjecto. Quæ damnatio confirmatur in Bulla Martini V relatâ, *Seſſ. ultimâ* ejuſdem Concilii. Unde arguo ſic. Concilium damnat id, quod Joannes Hus aſſerebat: ſed Hus, ut refertur eâdem Seſſione, eodem modo loquebatur ac Recentiores: dicebat enim: *Fingere accidens ſinè ſubjecto fore blaſphemare in Deum, & illudere Eccleſiæ per verba accidentis*; ergo damnavit aſſerentes, in Euchariſtia non eſſe accidentia ſinè ſubjecto.

V. Si dicatur, Concilium præfa-

tum

tum loquutum fuiſſe, non abſolutè, ſed conditionatè; nempe, ſuppoſitâ ſententiâ Peripateticorum admittentium realia accedentia.

Sanè ſi hæc reſponſio admittatur: quænam Eccleſiæ definitio non eludetur? Omnes ferè Eccleſiæ definitiones poterunt hæretici ita interpretari, & ſic eludere. Unde Abbas Joachim ad definitionem Concilii Lateranenſis, *C. Firmiter*, definientis, Deum eſſe incorporeum, ſummè ſimplicem, reſpondere potuiſſet: Concilium locutum fuiſſe ex ſuppoſitione opinionis peripateticæ de corpore diſtincto à ſpiritu, quod ipſe negabat. Et Ariani ad definitionem Concilii Nicæni de conſubſtantialitate, dicere potuiſſent, illam intelligi ex ſuppoſitione peripateticæ opinionis de ſubſtantia. Unde Arius opponebat Catholicis, quòd illud nomen *Homouſion* non ex Scriptura, ſed ex Philoſophia erutum eſſet. Imò ita reſpondebant Wiccleſiſtæ, ut eluderent definitionem Conſtantienſis. Nam ut refert Waldenſis, *Tom. 2. c. 76.* dicebant: *Si oportet, fidelem credere ut fidem Catholicam, quòd in ſacramento altaris ſit accidens ſinè ſubjecto, & Porphyrius, & Ariſtoteles in hoc pertinentiſſimè laborarunt; oportet in iſto canonizare ſuas ſententias.*

VI. Tertiò probo. Patres, qui contra Eutichianos diſputarunt, ſupponebant, in Euchariſtia remanere aliquod phyſicum, & reale à Chriſti corpore diſtinctum; & non totum, quod erat, fuiſſe in ipſum Chriſti corpus converſum: & ex hoc principio argumentabantur, ut probarent, naturam humanam non fuiſſe converſam in divinam, ſed duplicem in Chriſto naturam, etiam poſt unionem, remanſiſſe; ergo cùm non vellent, in Euchariſtia remanere ſubſtantiam panis, ut ſupra oſtendimus, ſupponebant aliquid panis phyſicum, ac realè, & non ſolùm apparens remanere: alioquin nihil contra Eutichianos concluſiſſent. Nam hi etiam apperentiam humanitatis in Chriſto agnoſcebant.

VII. Urgetur hoc primò. Ex quo in Chriſto eſſent omnes operationes humanitatis, colligunt Patres, tùm contra Eutichianos, tùm contra Manichæos eſſe in Chriſto, non phantaſticam, ſed veram naturam hominis, eſtò non perſonam; ergo ex quo ſpecies ſacramentales omnes operationes faciunt, ac faceret panis, colligi debet, ibi eſſe veram naturam panis. Non ſubſtantialem, hæc enim converſa eſt in corpus Chriſti; ergo accidentalem.

VIII. Urgetur ſecundò. Sicut incarnari eſt aſſumere carnem; ita ſacramentari eſt ſub aliquo ſenſibili panis contineri: ſed tolleretur veritas Incarnationis, ſi Deus carnem non verè, ſed tantùm apparenter ſenſibilem aſſumiſſet; ergo tolleretur etiam veritas ſacramenti, ſi Chriſtus ſub ſpeciebus panis non verè, ſed tantùm apparenter ſenſibilibus contineretur; quia ſacramentum eſſentialiter quid ſenſibile eſt. — Præterea, ſi ad rationem ſacramenti ſufficeret ſub ſpecie, vel apparentia rei ſenſibilis oculis præſentari; Chriſtus apparens Joanni ſub ſpecie agni in altari cœleſti, ſub ſpecie Solis diſcipulis in Monte Thabor, ſub ſpecie peregrini offerentis panem euntibus in Emmaus, & Hortulani Magdalenę, ſacramentatus fuiſſet: quod non eſt dicendum — Tandem. Non obſtante, quòd Chriſtus dicatur: *In ſimilitudinem hominum factus, formam ſervi accipens, & habitu inventus, ut homo* (Philipp. 2. v. 7.) adhuc tamen dicitur, Verbum veram aſſumpſiſſe humanitatem contra Manichæos; ergo non obſtante, quòd dicatur Chriſtus ſub ſpeciebus panis contineri, non infertur, eum ſub apparentibus, & non veris ſenſibilibus panis in ſacramento eſſe.

IX. Quartò probo. In multorum Recentiorum opinione accidentia panis, quæ in Euchariſtia apparent, non ſunt aliquid exiſtens ex parte objecti, ſed tantùm modificationes in ſenſibus factæ immediatè à Deo: qui ad occultandum

tandum tranſubſtantiationis miraculum, eodem modo per ſe ipſum movet organa, ac ſi panis, & vini ſubſtantia adeſſet: ad eum modum, quo cum miraculosè in hoſtia conſecratâ apparuit puer, vel caro, docet S. Thomas, plerumque id contigiſſe ſolâ immutatione factâ in ſenſu, non in hoſtia. Hinc autem videntur ſequi plura inconventia. Et primò quidem infertur: ſacramentum Euchariſtiæ non eſſe ſacramentum permanens, ſed tranſiens, ut alia; cùm non conſiſtat in re, quæ permaneat, ſed quæ tranſeunte actione ſenſus, tranſeat.

Ex quo, ſecundò infertur: hoſtiâ conſecratâ in pixide clausâ, vel alibi, ut actu à nemine videatur, ibi amplius non fore corpus Chriſti: & conſequenter hoſtiam in tabernaculo clauſam non eſſe adorandam, nec ante eam lampades accendendas. Corpus enim Chriſti in Euchariſtia tamdiu eſt, quandiu actu manent ſpecies panis: ſpecies autem panis, ſi ſint meræ apparitiones, ſeu motiones factæ in ſenſibus, non ſunt, niſi quando ſenſus actu moventur. Cum autem dum hoſtia eſt clauſa, ut actu non videatur, nulla ſit motio in ſenſu; ideo &c. Unde etiam ſequeretur, ſacramentum non eſſe, niſi quando actu videtur; & ſacramentum eſſe potiùs in ſenſibus videntis; imò & ipſum corpus Chriſti, quod eſt ſub ſpeciebus, eſſet in oculo videntis, in quo ſunt ſpecies, potius quàm in Altari: imò & in oculo bruti, ſi brutum Euchariſtiam videret.

Tertiò infertur: quòd ſi ſpecies ex parte hoſtiæ conſecratæ nihil ſunt, ſed tantùm in ſenſu; cum hoſtia conſecrata in partes frangitur, non frangerentur ſpecies, quæ nil reale ſunt, ſed frangeretur ipſum Chriſti corpus: nil enim reale eſſet, in quod cadere poſſet fractio: ac proinde ipſum Chriſti corpus dentibus atteri, dilaniari, quod in Capharnaitis ita verba Chriſti intelligentibus Patres damnarunt, ut ſupra diximus. Et eſt contra Paulum, 1. *Cor.* dicentem: *Panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt?* Et c. 11. *Sic de pane illo edat, & de calice bibat.* Quibus ſupponit Paulus, quod editur, & frangitur immediatè, non eſſe corpus Chriſti, ſed ſpecies panis. Videant ergo Adverſarii, ſi hæc à vivis Catholicis admitti poſſunt.

§. II.

Aliqua Adverſariorum Objecta.

X. Plura, quæ à Modernis contra exiſtentiam accidentium in Euchariſtia afferuntur, ſunt philoſophica, & oſtendentia eſſe impoſſibilia accidentia realiter à ſubſtantia diſtincta, ut à Peripateticis aſſeruntur. Sed hæc Philoſophis relinquimus.

Contra exiſtentiam accidentium Euchariſticorum inſurgunt. Primò: Ex Conciliis habetur, in Euchariſtia ſolùm manere ſpecies panis, & vini, ut ex Tridentino, *Seſſ.* 13. *Can.* 2. & 3. At nomine ſpeciei nil aliud propriè intelligitur, quàm apparens ſimilitudo, ut Ezechielis, 1. *Danielis*, 10. & alibi; ergo &c.

XI. Reſpondeo primò, neg. maj. Ut enim ſupra vidimus, in Concilio Conſtantienſi, *Seſſ* 8. & 18. contra Wicleff. & Joan. Hus ſtatuitur, factâ conſecratione manere accidentia ſinè ſubjecto, & oppoſitum damnatur. — Secundò, nego min. Nam Concilium Colonienſe, part. 7. c. 15. *Quid* (inquit) *panis, & vini ſpecies ſunt, niſi ſpecies ſacramentales, & accidentia ſinè ſubjecto?* Rurſus, dato, alicubi nomen ſpeciei uſurpari pro apparente ſimilitudine, ut in locis citatis; non tamen hoc modo illud uſurpavit Conc. Tridentinum. Nam ſpecies, de quibus loquitur, ſunt ſpecies, quæ factâ conſecratione manent, non de novo apparent: quæ franguntur, dividuntur, comeduntur, nutriunt, & omnia faciunt, quæ faceret panis; ergo non ſunt meræ apparen-

parentiæ panis, ſed aliquid phyſicum ejuſdem. Non ſubſtantia; ergo accidentia. — Dicuntur autem à Concilio ſpecies, ſeu ſimilitudines: non quia ſint apparentes, & non realia accidentia panis; verè enim accidentia ſunt, ſed ſimilitudines ſubſtantiæ panis, quæ ſub eis latebat. Cùm enim accidentia ſint affectiones ſubſtantiæ, dicuntur ſpecies ſenſibiles ſubſtantiæ; quia qui videt accidentia, ut ex ſigno venit in cognitionem ſubſtantiæ.

XII. Secundò inſurgunt. Patres nomen ſpeciei ſacramentalis expoſuerunt pro ſimilitudine apparente panis. Ita Ambroſ. *l. 7. de Sacr. c. 1.* Anſelmus, in *Matth. cap. 26.* Cyprianus, *Serm. de Cœna*. Paſchaſius, *l. de Corp. & ſangu. Domini*. Et S. Thomas in Sequentia Feſt. corp. Chriſti dicens: *Sub diverſis ſpeciebus, ſignis tantùm, & non rebus latent res eximiæ.*

XIII. Reſpondeo, Patres ſpecies ſacramentales vocaſſe ſimilitudines apparentes, non accidentium ſenſibilium panis, ſed ſubſtantiæ panis. Ita Ambr. *lib. de Sacram.* vocans *Veras ſpecies viſibiles panis, præter ſubſtantiam ſuam*. Et Anſelmus, lib. de corp. & ſangu Domini: *Veram* (dicens) *ſpeciem viſibilem panis, ſed abſque ſubſtantia ſuâ*. Quoad S. Thomam autem miror, quòd pro ſe illum audeant allegare; cùm paſſim, & præcipuè *3. p. q. 77. a. 1.* & *Serm. corporis Chriſti*, qui habetur *Opuſc. 57.* accidentium permanentiam in ſacramento ex profeſſo ſtatuat. Dum ergo dicit remanere ſigna tantùm, & non res; ſolùm intendit remanere accidentia, quæ ſunt ſigna ſubſtantiæ, non ſubſtantiam ipſam, quæ ſola propriè vocatur *Res*: accidentia enim, cùm ſint *entis ens*, potiùs ſunt *res rei*, quàm ipſa *Res*.

XIV. Sed quia provocati ſumus ad Patres, Patres audiendi ſunt accidentia realiter à ſubſtantia diſtincta expreſsè aſſerentes. Anſelmus, *lib. de Sacram. altaris, cap. 5.* (quo Concilium Conſtantienſe contra Wicleffum validè uſum fuiſſe Waldenſis obſervavit) ait: *Licèt Albedo ſit in ſacramento, non facit album*, nec rotunditas rotundum; ſed hujuſmodi omnia ſic Deus reſervavit. Auguſtinus, *l. 7. de Trinit. c. 1.* poſtquam oſtendit, potentiam, & cętera Dei attributa eſſe ſubſtantiam ejus, & Deum non tàm eſſe potentem, quàm ipſam potentiam, non ſic in creatis, ſubdit: *Aliud enim ibi forma, & aliud color; & utrumque, non in ſe ipſo, ſed in aliqua mole: quæ moles nec forma, nec color eſt, ſed formata, & colorata*. Quo nil clarius pro accidentibus phyſicis. Unde Anſelmus, citato loco contra dictum cujuſdam Clerici Galliæ, *c. 2.* ait: *Qui colorem non aliud quærunt intelligere, quàm corpus, neque ſapientiam hominis aliud, quàm athomos, à ſpiritualium quæſtione exſufflandi ſunt* — Prępſertim verò, negatâ veritate accidentium, tolli veritatem ſacramenti, oſtendunt Ambroſius relatus à Mag. ſent. *in 4. diſt. 12.* dicens: *Nihil falſi putandum eſt in Sacrificio veritatis: vel ſicut fit in Magorum præſtigiis, ubi deluſione quadam falluntur oculi, ut videant eſſe, quod non eſt.* Et Hieron. Epiſt. 61. c. 13. *Si falſum* (inquit) *quomodo res falſas oſtendere voluit, ut veritatem probaret? Nemo enim falſo verum probat*. Unde concludit Algerus, lib. 1. c. 7. *Abſurdum enim reverâ eſt, ut quod verè non eſt, veritatem approbet; & quod de ſe fallit æſtimationem, de alio veram exhibeat fidem.*

XV. Inſurgunt tertiò. Oſtendendo, in Euchariſtia immediatè tangi corpus Chriſti, & non medio aliquo accidente, & proinde ibi nil eſſe reale, niſi corpus. Tùm ex Chryſoſt. *Homil. 83. in Matth.* dicente: *Quot modò dicunt, vellem formam, & ſpecies ejus, vellem veſtimenta ipſa, vellem coloramenta videre; ipſum igitur vides, ipſum tangis, ipſum comedis. Veſtimenta ejus deſideras videre; ipſe verò ſe ipſum tibi tradit, non ut videas ſolum ipſum, verùm etiam, ut tangas, & in te habeas*. Tùm ex Berengarii confeſſione

in

in Conc. Romano ſub Nicolao II. quâ profeſſus eſt Berengarius, *Verum Chriſti corpus, & verum ejus ſanguinem ſenſualiter manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri.*

XVI. Reſpondetur, hæc non eſſe magni ponderis. Nam ob intimam, & mirabilem accidentium, ſeu ſpecierum cum corpore Chriſti conjunctionem, communicatio idiomatum locum aliquomodo habet etiam in Euchariſtia: ita ut actiones externæ, quæ fiunt circa ſpecies, tribui aliquomodo poſſint corpori Chriſti ſub ipſis contento. Sicut (ſervatâ proportione) quæ humanæ naturæ ſunt in Chriſto, dicuntur etiam de Filio Dei, ut ſuo loco diximus.

§. III.

Aliqua Reſolvuntur.

Cum ex dictis in Euchariſtia maneant vera accidentia panis, & vini, de his quæri poteſt primò: An maneant omnia. Secundò: An maneant ſinè ſubjecto, & quomodo. Tertiò: An poſſint corrumpi. Quartò: An ex eis poſſit aliquid generari. Quintò: An poſſint nutrire.

XVII. Circa primum dico. Remanere in Euchariſtia omnia prorſus accidentia panis, & vini, nempe, quantitatem, & omnes qualitates, quæ ſubſtantiam panis, & vini afficiebant. Et ratio eſt. Tùm quia: non eſt major ratio de uno, ac de aliis. Tum etiam: quia ex vi conſecrationis ſola ſubſtantia panis, & vini converti debet, non verò aliquod accidens: aliàs non eſſet tranſubſtantiatio tantùm, ſed etiam tranſaccidentatio.

XVIII. Circa ſecundum dico. Accidentia in hoc ſacramento manere ſinè ſubjecto ſubſtantiali. Ita S. Tho. 3. p. q. 77. a. 1. Quia accidentia panis, & vini, quæ remanent, non ſunt in ſubſtantia panis, & vini; hæc enim tota, nempe, quoad materiam, & formam, in corpus, & ſanguinem Chriſti converſa eſt, ut diximus. Non ſunt in corpore, & ſanguine Chriſti. Tùm quia: ſubſtantia humani corporis non poteſt affici accidentibus panis, & vini. Tùm quia: corpus Chriſti glorioſum non eſt poſſibile, ut alteretur ad hujuſmodi qualitates ſuſcipiendas. Non ſunt in aere circumſtante. Eo quia aer hujuſmodi accidentium ſuſceptivus non eſt. Et quia hujuſmodi accidentia non ſunt, ubi eſt aer, quia imò ad motum illorum aer depellitur. Et quia accidentia non migrant de ſubjecto in ſubjectum. Et tandem, cùm aer non ſpolietur accidentibus propriis, haberet ſimul accidentia propria, & aliena. — *Et ideo relinquitur* (concludit S. Tho.) *quòd accidentia in hoc ſacramento manent ſinè ſubjecto: quod quidem virtute divinâ fieri poteſt. Cùm enim effectus magis dependeat à cauſa primâ, quàm à cauſa ſecundâ, Deus, qui eſt prima cauſa ſubſtantiæ, & accidentis, per ſuam infinitam virtutem conſervare poteſt in eſſe accidens, ſubtractâ ſubſtantiâ, per quam conſervabatur in eſſe, ſicut per propriam cauſam. Sicut etiam alios effectus naturalium cauſarum poteſt producere ſinè naturalibus cauſis, ſicut humanum corpus formavit in utero virginis ſinè virili ſemine.* Quod autem præſtabat ſubſtantia in genere cauſæ materialis, præſtat Deus in genere cauſæ efficientis.

XIX. Inter accidentia tamen Euchariſtica ſola quantitas immediatè per ſe ſubſiſtit, ut non inhæreat ulli ſubjecto: cætera verò accidentia ſunt in quantitate, ſicut in ſubjecto. Ita S. Th. *qu.* 77. relatâ, *a.* 2. Et primò: quia ad ſenſum apparet, in Euchariſtia dari molem aliquam, ſenſibilem, quantam, ac penetrationi reſiſtentem; quæ eſt colorata, & aliis accidentibus affecta: quâ diviſâ per accidens dividatur color, ſapor &c. quâ localiter mota, moveatur color &c. Hæc autem moles eſt quantitas. Secundò: Quia inter accedentia corporea, quod maximè accedit ad materiam, quæ in gene-

genere ſubjecti conſideratur prima, eſt quantitas; ergo omnia accidentiâ referuntur ad materiam media quantitate; ergo ſublatâ materiâ, cætera accidentia ſuum eſſe fundabunt in quantitate, tanquam in eorum proximo ſubjecto. Unde fit, quòd miraculum quidem ſit, quòd quantitas exiſtat ſinè ſubſtantiâ: Sed quod alia accedentia in ipſa maneant, novum miraculum non eſt: ſed ſicut prius in quantitate ſuſtentabantur, & eâ mediante à ſubſtantia; ita ſeparatâ quantitate à ſubſtantia, in quantitate ut priùs manent, & ſuſtentantur.

XX. Circa tertium dico. Species Euchariſticas poſſe corrumpi. Ita ex S. Thoma, ibidem, *a.* 4. Nam ſpecies Euchariſticæ retinent idem eſſe, quod priùs ſubſtantiâ panis, & vini exiſtente habebant: ſed tunc corrumpi poterant, ut patet ad ſenſum; ergo &c. Unde alterari poſſunt: quòd ſi alteratio ſit tanta, ſic, ut ſub illis ſubſtantia panis, & vini conſervari non poſſet: tunc corrumpi dicentur, & ſub iis deſinet eſſe corpus Chriſti; cùm tandiu corpus, & ſanguis Chriſti maneat ſub ſpeciebus panis, & vini, quandiu horum ſubſtantia ſub illis remaneret.

XXI. Circa quartum dico. Ex ſpeciebus panis, & vini poſſe aliquid generari. Si enim corrumpi poſſunt, ut vidimus, cùm non redigantur in nihilum, ut patet, ſequitur, quod ex earum corruptione aliud generetur: ut cum ex humidis panis ſpeciebus generantur vermes: ex iiſdem combuſtis ſuperſtites ſunt cineres. — An autem tales productiones veræ generationes ſint? Quidam volunt, eſſe converſiones, quibus quantitates accidentium per miraculum convertuntur in ſubſtantiam vermis, cineris, aceti &c. Alii volunt, eſſe propriè generationes, per hoc, quòd forma, puta, vermis educatur, vel ex materia, quam corruptis ſpeciebus Deus de novo creat, & in locum corporis Chriſti ſubſtituit: vel ex ipſamet quantitate, cui in ipſa conſecratione miraculosè datur, ut ſit primum ſubjectum ſubſequentium formarum, quod eſt proprium materiæ: *Et ideo quidquid poſſet generari ex materia panis, vel vini, ſi adeſſet, totum poteſt generari ex prædicta quantitate dimenſivâ panis, vel vini: non quidem novo miraculo, ſed ex vi miraculi prius facti.* Ita ſentit S. Th. laudatus, *a.* 5.

XXII. Circa quintum dico. Species ſacramentales verè nutrire. Aſſertio hæc ex præcedenti ſequitur, ait S. Th. *art.* 6. Cibus enim nutrit, quia convertitur in ſubſtantiam nutriti: at ſpecies ſacramentales, ex dictis, converti poſſunt in ſubſtantiam aliam, quæ ex eis generetur, puta, in cineres: cur ergo eâdem ratione non poterunt converti tanquam cibus corporalis in ſubſtantiam humani corporis? Videatur S. Tho. *q.* 77. *dicto art.* 6.

DUBIUM V.

De Adoratione Euchariſtiæ debita.

§. I.

Quinam ei Adorationem denegarint?

I. Corporalem Chriſti in Euchariſtia præſentiam, quam aſſeruimus, ſequitur ejuſdem adoratio. Ita enim declaravit Tridentinum, *Seſſ.* 13. *cap.* 5. & ſub anathemate ſtatuit, *Can.* 6. Nunc qui eam negaverint videamus.

II. Gentiles, quibus confuſa tantùm, non aperta erat cognitio de fide Chriſtianorum circa Euchariſtiam, adorationem, quam ab illis exhiberi audierant, ipſis vertebant crimini; quòd non in publico, ut Pagani Diis ſuis faciebant, ſed clanculum eam exhiberent. Ita Maximus Madaurenſis idololatra apud S. Auguſt. *Ep.* 43. modò 16.

III. Philoſophis Chriſti cultus in Euchariſtia diſplicuit. Unde Averoes teſta-

teſtatur quidem, ſibi præ omnibus ſectis placere Chriſtianam: *Sed quoniam* (inquit apud Eſpencæum) *Chriſtiani Deum ſuum, quem adorant, etiam devorant, moriatur anima mea cum animabus Philoſophorum.*

IV. Ariani licèt faterentur, Chriſtum in Euchariſtia realiter eſſe præſentem; quia tamen Chriſtum creaturam putabant, eum ibi adorandum eſſe negabant. Vaſa tamen ſacra, & altaris ſupellectiles tanto in pretio habebant; ut Athanaſium depoſitione mulctarint, quòd calicem ſacrum effregiſſe (licèt falsò) accuſatus ſit.

Neſtoriani item, qui de dominica Incarnatione malè ſenſerunt, Chriſtum purum hominem, non ſubſtantialiter Deum aſſerentes, latriæ cultum Euchariſtiæ inficiati ſunt.

V. Donatiſtas cultum Euchariſtiæ denegaſſe quibuſdam viſum eſt: eo quòd apud Optatum, *l.* 2. eam canibus projeciſſe legantur. Sed immeritò: non enim Euchariſtiam eſſe adorandam abſolutè negabant; ſed eam tantùm, quam Catholici confeciſſent: putabant enim, nullum ab iis, qui extra ſuam ſectam viverent, verum confici ſacramentum — Idem dico de Græcis Schiſmaticis. Licèt enim aliquando nec aſſurgere viſi ſint, dum ad ægrotos Euchariſtia à Latinis deportaretur; hoc non fuit, quia eam non eſſe adorandam cenſerent: ſed quia Euchariſtiam à Latinis in azimo confectam, erroneè putarent inanem, & nullam eſſe; quia ſecundùm illos ſolus fermentatus panis eſt materia idonea Euchariſtiæ.

VI. Berengarius verò, Zuinglius, Calvinus, aliique omnes Sacramentarii realis Chriſti præſentiæ in Euchariſtia hoſtes aperti, Catholicos tanquam idololatras traduxerunt, & reſpectivè adhuc traducunt, quòd Euchariſtiam adorent. — Lutherus Euchariſtiæ adorationem primò indifferentem, deinde piam, & neceſſariam arbitratus eſt. Eam tamen tantùm adorationem probavit, quæ exhiberetur à conſecratione ad communionem uſque fidelium; quia toto illo tempore, & non alio, Chriſtum in ea corporaliter eſſe præſentem docuit.

Melanchton autem poſt Lutheri obitum, ut Euchariſtiæ adorationem tolleret, ſomniavit, Chriſtum non eſſe realiter præſentem in pane, ſed in fidelibus tantùm; & quidem dum actu comunionem ſumunt. Et hæc eſt, quæ in Conventu Dreſdenſi, anno 1561. firmata ſententia apud Lutheranos ubique fermè ſervatur.

§. II.

Veritas Catholica.

VII. Dico. Euchariſtiæ debetur cultus, & adoratio latriæ. Probo. Ubicumque ſubſtantialiter adeſt divinum Verbum, illi debetur cultus latriæ: ſed Verbum in Euchariſtia ſubſtantialiter, & modo ſpeciali eſt: ibi enim eſt ſubſtantialiter Chriſti corpus Verbo hypoſtaticè unitum ut vidimus; ergo &c. Hinc Concilium Tridentinum, *Seſſ.* 13. *cap.* 5. cultum latriæ, qui ſoli vero Deo debetur, Euchariſtiæ tribuendum hac ratione docet: quia ibi *Illum eundem Deum præſentem eſſe credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit:* Et adorent eum omnes Angeli Dei. *Quem Magi procidentes adoraverunt, quem denique in Galilæa ab Apoſtolis adoratum fuiſſe Scriptura teſtatur.*

VIII. Hujus adorationis teſtimonium infallibile præbet perpetua utriuſque Eccleſiæ Orientalis, & Occidentalis praxis; quæ ſemper, & ubique Euchariſtiæ conſecratæ adorationem exhibuit. Quod prioribus Eccleſiæ ſeculis apud Eccleſiam Orientalem in uſu fuiſſe teſtatur Chryſoſtomus: tùm *Homil.* 28. *ad populum Antioch.* tùm *Homil.* 1. *in Iſaiam*: tùm *lib. de Sacerdotio*, *cap.* 4. quibus in locis inducit Angelos Sacræ menſæ venerabundos adſtantes: & hoc

virorum fide dignorum, qui eos viderant, teſtimonio confirmat. Cui rei certè fidem Chryſoſtomus non præbuiſſet, nec in ſua Eccleſia Conſtantinopolitanâ credendum propoſuiſſet, nec fideles hoc credidiſſent, imò de ſuo Præſule ſcandalum ſumſiſſent; ſi ob oculos eis poneret Angelos adorantes id, quod ſcirent non eſſe adorandum. — Cyrillus Hieroſol. *Catecheſ. Myſtag.* 5. jubet, ut reficiendus accedat *Pronus, & adorationis in modum*. — Nazianzenus, Oratione funebri in honorem germanæ ſuæ Gorgoniæ, eam inter alia celebrat, quòd cum fide coram altari procumbere ſolita fuiſſet: *Ipſumque, qui ſuper ipſo honoratur cum ingenti clamore invocaſſe* — Theodoretus etiam, *Dialogo* 2. quem *Inconfuſus* inſcripſit, ait: *Symbola myſtica* (ideſt, ſpecies ſacramentales)... *intelliguntur eſſe ea, quæ facta ſunt, & creduntur, & adorantur*.

Sed nedum priſcis, verùm & hodiernis temporibus Græcos Euchariſtiæ cultum latriæ exhibere, conſtat ex eo, quod diebus ſolemnibus Chryſoſtomi liturgiâ utuntur: in qua obſervare eſt Sacerdotem, & Diaconum capitibus in terram inclinatis tremenda hæc myſteria ſæpiùs adorare, & præſcribere fidelibus, ut idem faciant. Et ut ſuperiùs diximus Sacerdotes Græci, prolatis verbis: *Hoc eſt Corpus meum*, hoſtiam populo exhibent adorandam.

IX. Pro Eccleſia autem Occidentali, prioribus ſeculis cultu latriæ Euchariſtiam adorari à fidelibus conſueviſſe, teſtatur S. Ambroſius, *lib.* 3. *de Spiritu Sancto, cap.* 12. Qui in hæc Pſalmi verba: *Adorate ſcabellum pedum ejus*, hæc habet: *Itaque per ſcabellum terra intelligitur, per terram autem caro Chriſti, quam hodie quoque in Myſteriis adoramus, & quam Apoſtoli in Domino Jeſu adorarunt*. S. item Auguſt. *Epiſt.* 120. modò 140. *ad Honoratum de gratia novi Teſtamenti*, ſuper illa verba: *Manducaverunt, & adoraverunt omnes divites terræ*, quæ ab Ambroſio acceperat, docens: *Ipſi quippe* (ait cap. 27. de divitibus ſuperbis) *adducti ſunt ad menſam Chriſti, & accipiunt de corpore, & ſanguine ejus; ſed adorant tantùm, non etiam ſaturantur, quia non imitantur*. Et in Pſal. 98. *Nemo* (inquit) *illam carnem manducat, niſi priùs adoraverit*. Hoc idem confirmant liturgiæ omnes Latinæ, etiam veteres, quibus ſacra dona, ubi conſecrata fuerint, fidelibus adoranda proponuntur.

X. Nec dicat Lutheranus, hæc omnia intelligi debere de Euchariſtia, ſive in uſu, ſive à conſecratione, uſque ad ſumtionem: tunc enim eſt adoranda, non autem poſt. — Nam hoc Dubio ſequenti falſum eſſe oſtendemus; unde proſcriptum fuit à Tridentino, *Seſſ.* 13. *Can.* 4. his verbis: *Si quis dixerit, peractâ conſecratione, in admirabili Euchariſtiæ ſacramento non eſſe corpus, & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſed tantùm in uſu, dum ſumitur, non autem ante, vel poſt: & in hoſtiis, ſeu particulis conſecratis, quæ poſt communionem reſervantur, vel ſuperſunt, non remanere verum corpus Domini: anathema ſit*.

§. III.

Sacramentariorum Objecta.

XI. Objiciunt primò. Chriſtus uſum quidem Euchariſtię prępcepit dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*; adorationem tamen non præcepit.

Rurſus: Apoſtoli Euchariſtiam à Chriſto conſecratam acceperunt: eam tamen non adorantes, ſed in latus inclinati, & more Judaico menſæ accumbentes acceperunt.

XII. Reſpondeo, Chriſtum expreſsè quidem adorationem Euchariſtiæ non præcepiſſe; eam tamen implicitè voluiſſe, colligitur ex eo quod illis verbis: *Hoc eſt corpus meum*, panem in ſuam carnem converſum fuiſſe illis indicavit. Sciebant autem carnem Chri-

Chriſti, quia ſubſtantialiter Verbo unitam, eſſe adorandam ubicumque eſſet; quamvis nec hoc expreſsè unquam Chriſtus præceperit.

Ad id quod additur, dico, ab externo ſitu, quo ad Euchariſtiam acceditur, non poſſe fieri argumentum. Cùm Euchariſtia fidelibus modò in genua provolutis, modò ſtantibus, modò etiam ſedentibus, aut decumbentibus porrecta fuerit pro temporum, ac rituum diverſitate: cùm ſemper omnes adorantes eam ſuſceperint.

XIII. Objiciunt ſecundò. Cyrillus Alexandr. ut Idololatram habuit Neſtorium, quòd humanitatem Chriſti adoraret, quamvis aliquomodo Verbo unitam; ergo idololatriæ crimen erit adorare Euchariſtiam, quamvis Chriſtum continentem.

Reſpondeo neg. conſ. Cyrillus enim idololatram habuit Neſtorium, quia ex una parte Chriſti humanitatem dicebat eſſe ſuppoſitaliter à Verbo diſtinctam, ac ſolâ unione accidentali, & affectivâ ei unitam; & ex alia cultu latriæ eſſe adorandam dicebat. Non tamen damnaret Catholicos, qui corpus Chriſti realiter in Euchariſtia exiſtens, & ſuppoſitaliter unitum Verbo adorant. Caro enim Chriſti ſuppoſitaliter Verbo unita, ubicumque ſit, adoranda eſt.

XIV. Sed dices. Catholicis nedum præcipitur adoratio corporis Chriſti, ſed etiam adoratio ſacramenti: ſed ſacramentum non ſupponit ſolùm pro corpore Chriſti, ſed pro ſpeciebus panis, & vini, quæ quid creatum ſunt, neque hypoſtaticè Verbo unitæ; ergo ab idololatria immunes non ſunt. Maj. probatur ex Trident. *Seſſ. 13. c. 5.* dicente: *Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Chriſti fideles, pro more in catholica Eccleſia ſemper recepto, latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic ſanctiſſimo ſacramento in veneratione adhibeant.*

XV. Reſpondeo, diſt. maj. Ultimò terminata ad ſacramentum, ut ſignum eſt, neg. maj. Ultimò terminata ad rem ſignatam, & ſub illo contentam, nempe, Chriſti corpus, conc. maj. Et in hoc ſenſu dicitur à Tridentino adorandum eſſe ſacramentum cultu latriæ; quia ut ibi ſubdit: *Illum eundem Deum præſentem credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit: Et adorent eum &c.* Sacramentum ergo, ſeu ſpecies ſacramentales venerandæ quidem ſunt, ſed cultu minori, quo omnia ſacramenta veneramur; verum tamen Deum, quem continent, cultu latriæ. Præſtat hanc præclaram S. Athanaſii contra Arianos explicationem, *Epiſt. ad Adelphium*, proponere: *Non creaturam* (adoramus inquit) *abſit. In Ethnicos, & Arianos iſtiuſmodi delirium competit: ſed Dominum rerum creatarum incarnatum Dei Verbum adoramus. Nam tametſi caro ipſa per ſe pars ſit rerum creatarum; attamen Dei corpus effecta eſt: neque hujuſmodi corpus ſeorſum diſcriminatum à Verbo adoratione proſequimur; neque Verbum adoraturi, Verbum à carne longè ſeponimus: ſed cum ſciamus (ut dictum eſt) Verbum caro factum eſſe, hoc ipſum etiam in carne poſitum Deum agnoſcimus.* Ita Deum in carne adorabant Catholici, ita & nos Deum adoramus in ſacramento.

XVI. At replicabis. Adeſt ſaltem idololatriæ periculum, ne dum quis coram pane conſecrato procumbit, cultum referat, aut ad ſpecies, aut ad panem; ſi, ut voluit Lutherus, ibi cum Chriſti corpore adeſſet.

XVII. Reſpondeo neg. ant. Sciunt enim Catholici, cultum, quem Euchariſtiæ exhibent, ad Chriſtum, non ad ſpecies terminari; quæ ſe habent, ſicut faſciæ, quibus Chriſtus in præſepio involuebatur, & ſicut veſtes, quibus induebatur. Sicut ergo nemo Magos, qui Chriſtum in præſepio adoraverunt, aut leproſum, qui veniens adorabat eum, dixerit, adoraſſe pannos, aut faſcias, aut veſtes, ſed Chriſtum: ſic Catholicus, Euchariſtiam, ſeu Chriſtum in Euchariſtia adorans, non dicitur adorare ſpecies, ſed Chriſtum.

ſtum. Audiendus eſt Chryſoſtomus, *in 1. ad Cor.* ubi, adducto Magorum exemplo, fideles hortatur, ut Chriſtum ſub ſpeciebus panis, & vini latentem adorent: *Hoc corpus* (inquit) *in præſepe reveriti ſunt Magi, & viri barbari, longo itinere confecto, cum timore, & tremore plurimo adoraverunt. Imitemur ergo barbaros, nos Cœlorum cives. Illi cum præſepe tantùm, & tugurium, nec eorum quidquam, quæ tu nunc intueris, viderent, ſummâ cum reverentia, & honore acceſſerunt. Tu verò id non in præſepe, ſed in Altari: non mulierem, quæ in ulnis teneat; ſed Sacerdotem præſentem, & Spiritum perabundè ſuper propoſito diffuſum ſacrificio vides. Nec ſimplex, aut ſimpliciter, ut illi, corpus intueris; ſed & ejus potentiam, & omnem cognoſcis adminiſtrationem &c.* Et Orat. de B. Philogonio: *Tu verò, ne breve quidem ſpatium emetiri ſuſtinens, ut hoc felici ſpectaculo perfruaris. Nam ſi cum fide acceſſerimus, procul dubio videbimus eum in præſepio jacentem: Hæc ſiquidem menſa vicem explet præſepis. Nam, & hîc ponitur corpus Dominicum, non quidem faſciis, ſicut tunc, ſed undequaque Spiritu Sancto conveſtitum. Qui myſteriis initiati ſunt, intelligunt, quæ dicuntur.* Ita loquebatur quarto ſeculo tanquam de re omnibus compertâ, Chryſoſtomus.

DUBIUM VI.

De Euchariſtiæ Reſervatione.

§. I.

Reſolutio Catholica.

I. Sacramentarii poſt Zuinglium, & Calvinum, Euchariſtiam non magis reſervari poſſe autumant, quàm aquam baptiſmi, ſeu quâ confertur Baptiſmus. Lutherus, Melanchton, & alii, qui volunt in Euchariſtia eſſe Chriſtum tantùm, vel à conſecratione uſque ad communionem, vel in actu ſolius communionis; peracto Sacrificio, Euchariſtiam non eſſe ſervandam contendunt: ideoque, nec publicè exponendam, nec ad ægrotos deferendam, nec in proceſſionibus circumgeſtandam. Contra hos gradatim procedemus.

II. Dico. Euchariſtia, peracto Sacrificio, ſeu peractâ conſecratione, & uſu, verè, ac piè reſervari poteſt, ac reſervatur. Probo. Nam Scriptura nos docet, Euchariſtiam independenter ab uſu eſſe verum ſacramentum; ergo ante uſum, & poſt reſervari poteſt. Ant.prob. Eo inſtanti, quo Chriſtus protulit hæc verba: *Hoc eſt corpus meum: Hic eſt ſanguis meus*, eodem momento corpus, & ſanguis Chriſti exiſtere cœpit ſub ſpeciebus; alioquin, ut dictum eſt, Chriſti locutio non fuiſſet vera: quippe qui aſſeruit, corpus ſuum, & ſanguinem eſſe, quod exhibebat; cùm tamen ex Adverſariis non fuiſſent, niſi poſtea cum Apoſtoli ſumſerunt.

Dicere autem cum Adverſariis, Chriſtum ea verba protuliſſe, dum actu Apoſtoli ſumerent, inane eſt. Primò: nam Chriſtus illis verbis invitavit Apoſtolos ad manducandum, & bibendum; quia ille cibus eſt corpus ſuum, ille potus eſt ſanguis ſuus: id quippe denotat illa particula *enim*, quam *Matthæus, c. 26. v. 28.* refert, dicens: *Hic eſt enim ſanguis meus;* ergo priùs erat ille cibus *Corpus*: & ille potus *Sanguis* Domini, quàm Apoſtoli manducarent, & biberent, & priùs debuit à Domino explicari, quid eſſet, & ab Apoſtolis cognoſci, ut ſcirent quid acciperent. — Secundò: Apoſtoli ex eodem calice ſanguinem biberunt, ac proinde alter poſt alterum; ergo neceſſe fuit, ut verba Evangelica fuerint prolata, antequam Apoſtoli bibiſſent; ergo oportuit Chriſti ſanguinem eſſe in calice, antequam hauriretur, aliàs Chriſti verba falſa fuiſſent. — Tertiò: Panis Euchariſticus priùs frangitur, quàm manducetur: ſed quando frangitur, eſt corpus

pus Chriſti ; ergo eſt corpus Chriſti antequam manducetur. Min. prob. ex Apoſtolo, 1. Cor. 10. v. 16. *Calix, cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt ? Et panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt ?* Aliàs non diceret *eſt*, ſed *erit*.

III. Quare Concilium Tridentinum, *Seſſ. 13. c. 3.* docet, quòd id in Euchariſtia *Excellens, & ſingulare reperitur, quod reliqua ſacramenta tunc primum ſanctificandi vim habent, cùm quis illis utitur : at in Euchariſtia ipſe ſanctitatis Auctor ante uſum eſt. Nondum enim Euchariſtiam de manu Domini Apoſtoli ſuſceperant, cum verè tamen ipſe affirmaret, corpus ſuum eſſe quod prabebat. Et ſemper hac fides in Eccleſia Dei fuit, ſtatim poſt conſecrationem verum Domini noſtri corpus, verumque ejus ſanguinem ſub panis, & vini ſpecie.... exſtere.* Hanc excellentiam Euchariſtiæ ſuper reliqua ſacramenta exponit Catechiſmus ejuſdem Concilii, *Tit. de Euch. num. 9.* dicens : *Catera ſacramenta materia uſu perficiuntur, dum ſcilicet alicui adminiſtrari ea contingit : Baptiſmus enim ſacramenti naturam tunc adipiſcitur, cum re ipſâ homo aquâ abluitur. At verò ad Euchariſtia perfectionem ſatis eſt ipſius materia conſecratio : verum enim ſacramentum eſſe non deſinit, quamvis in pixide aſſervetur.* Et S. Th. 3. p. q. 73. a. 1. ad 3. *Poteſt* (inquit) *aliquid eſſe ſacrum dupliciter, ſcilicet abſolutè, & in ordine ad aliud. Hac autem eſt differentia inter Euchariſtiam, & alia ſacramenta habentia materiam ſenſibilem : quòd Euchariſtia continet aliquid ſacrum abſolutè, ſcilicet, ipſum Chriſtum : aqua verò Baptiſmi continet aliquid ſacrum in ordine ad aliud, ſcilicet, virtutem ad ſanctificandum... Et ideo ſacramentum Euchariſtia perficitur in ipſa conſecratione materia ; alia verò ſacramenta perficiuntur in applicatione materia ad hominem ſanctificandum.* Si ergo hoc ſacramentum materiæ conſecratione perficitur, ſequitur, ipſum tali actione fieri ; ut poſtquam illa facta eſt, ſacramentum ſubſiſtat, ac permaneat etiam extra uſum.

IV. Alterum pro Euchariſtiæ reſervatione argumentum ſumitur ex antiquiſſima Eccleſiæ praxi, eam peracto Sacrificio reſervandi. Cujus teſtes ſunt: S. Juſtinus ſecundo ſeculo aſſerens (*Apolog. 2. pro Chriſtianis*) morem fuiſſe, ſacram Euchariſtiam præſentibus diſtribui, & ad abſentes per Diaconos, ac Miniſtros perferri. S. Irenæus Arch. Lugdunenſis, *Epiſt. ad Victorem Papam apud Euſeb. lib. 5. Hiſt. cap. 24.* ſcribens, prædeceſſores ſuos à communione ſuâ non rejeciſſe Epiſcopos, qui lunâ 14. Paſcha celebrabant, & ad eos Euchariſtiam miſiſſe. Euchariſtiam aſſeruatam in templis, domum aſportatam, ac reconditam ; ut, ſæviente perſecutione, eâ fideles quotidie reficerentur, teſtis eſt Cyprianus tertio ſeculo, *lib. de Lapſis*. Narans : quòd cum quædam mulier arcam, in qua Euchariſtia conſervabatur manibus indignis auſa eſſet aperire, repentè igne exorto exterrita fuit. Et alter, qui & ipſe maculatus Sacrificii à Sacerdote peracti partem cum aliis auſus eſt latenter accipere ; ſanctum Domini edere, & contrectare non potuit, cinerem ferre ſe apertis manibus invenit. Eam quoque à peregrinantibus deferri ſolitam in præſidium, colligitur ex Ambroſio, *Orat. funebri pro Satyro fratre*. De quo narrat, quòd in naufragio conſtitutus, ab initiatis divinum popoſcit ſacramentum ; quo in orario ligato, & orario collo involuto, ita ſe in mare dejecit : nec ullâ tabulâ requiſitâ, cui ſupernatans ſe tueretur, ſed ſolis fidei armis munitus, primus omnium ſervatus fuit ex undis, & incolumis ad Præſulem ſe præſentavit ſuum. Perantiquæ etiam conſuetudinis ſervandi in ſacris ædibus Euchariſtiam, fidem facit Chryſoſtomus, *in prima ad Innocentium Epiſt.* Narrans factum quorumdam militum, qui lo-

cum

liberrimus permanſit, quia hæc non neceſſitate, ſed voluntate pertulit: ita in Euchariſtia liber eſt, quia in ea ſe ſtatuit vi promiſſi, quo liberè hominibus ſe devinxit.

VIII. Quartò objiciunt. Apud Veteres mos erat, ut hoſtiæ communioni fidelium ſuperſtites conſumerentur; & ad hoc advocarentur pueri, ut ſupra obſervavimus. Tùm ex Evagrio, *l.* 4. *Hiſt. c.* 35. referente miraculum filii Judæi, quod narrat etiam Greg. Turon. *lib.* 1. *de Gloria martyr.* Tùm ex Nicephoro, *l.* 17. *Hiſt. Eccl. c.* 25. teſtante, ſe dum puer eſſet, ſæpiùs in Eccleſia Conſtantinopolitanâ Euchariſtiæ reliquias comediſſe. Tùm ex Conc. Matiſconenſi, *anno* 588. præcipiente, reliquias parvulis innocentibus tradi.

Heſychii etiam tempore vigebat mos in quibuſdam Orientalibus Eccleſiis comburendi hoſtias, quæ peracto Sacrificio ſupererant. Ita, *l.* 2. *c.* 8. in Levitic. Veteres ergo Euchariſtiam in altari non ſervabant.

IX. Reſpondeo, neg. conſ. Satis enim ſuperiùs oppoſitum oſtenſum eſt. Dico tamen, perſecutionum quidem tempore nil reſervatum de Euchariſtia fuiſſe in cæmeteriis, aut locis, quò Chriſtiani conveniebant; ne ad Gentilium manus deveniret: ſed cuivis fidelium fuiſſe diſtributam, quam domum ſecretò deferebat, eâque ſe ante omnem cibum quotidie reficiebat. Datâ tamen Eccleſiæ per Conſtantinum pace, Euchariſtia reſervari cœpta eſt; eâ cautelâ, ut non plus reſervaretur, quàm fidelium, & ægrotorum communioni neceſſarium foret: unde ad ſuperabundantes reliquias conſumendas vocabantur pueri, ut ſupra dictum eſt, ne ſcilicet periculum eſſet putrefactionis. Quare non ſtatim, nec ſingulis diebus, ſed quartâ, vel ſextâ feriâ pueri vocabantur, ut ſanxit Concilium Matiſconenſe relatum; quando videlicet ſacramentum in pixide aſſervatum renovabatur.

Heſychius autem expreſsè aſſerit, in altari reſervatum fuiſſe Sanctum Sanctorum. Ait namque: *Eſt locus ſanctus Altare, ibi enim Sanctus Sanctorum requieſcit.* Unde Euchariſtia apud Græcos etiam Schiſmaticos, more ab Eccleſia Catholicâ ſumto, etiam nunc aſſervatur. Quâ ratione autem apud eos fiat, legere eſt apud Arcudium, *l.* 3. *de Sacr. Euchar. c.* 17. — Comburi autem conſueverat Euchariſtia, quando ob negligentiam Sacerdotis, ſpecies, aut computruiſſent, aut marcidæ factæ fuiſſent; ut ſancitum fuit in quodam Concilio Aurelianenſi, ex quo Ivo Carnotenſis hunc canonem deſcribit (Decreti p. 2. c. 59.) *Omne Sacrificium ſordidâ vetuſtate perditum, igne comburendum eſt, & cinis juxta altare ſepeliendus.* Hac eadem reſponſione ſimili argumento occurrit Algerus, l. 2. de corp. & ſangu. Domini.

DUBIUM VII.

Aliqua ex dictis Reſolvuntur.

§. I.

De Euchariſtia Delatione ad Ægrotos.

I. Dico. Sancta eſt conſuetudo deferendi Euchariſtiam ad abſentes, præſertim ægrotos. Probo ſic. Si Chriſti corpus realiter præſens ſit in Euchariſtia, ut contra Sacramentarios oſtenſum eſt; ſi independenter ab uſu, & etiam completo Sacrificio in ea permanet, ut contra Melanchtonem, & Lutherum evicimus; ſi Canones vetant, ne in privatis domibus, aut conficiatur, aut reſervetur, ut olim; ſi Jure Eccleſiaſtico, & Divino quiſque, fidelis rationis compos, tenetur ad communionem, antequam exeat ex hac vitâ: oportet, ut pius, ac neceſſarius ſit uſus, qui ab Eccleſiæ incunabulis exordium habuit, deferendi nempe Euchariſtiam ad abſentes, & infirmos.

II. Iſtius moris fidem facit Juſtinus Martyr, in Apologia, quam *anno* 150.

tibus tamen, locorum, & temporum variis circumſtantiis urgentibus, aliquid de novo ſtatui poteſt, quod antea ſtatutum non fuerat: cùm prioribus ſeculis nullus fuerit Euchariſticæ veritatis impugnator, de quo reportata victoria inſtitutionis hujus feſti potiſſima ratio fuit.

§. III.

De Solemni Euchariſtiæ Circumgeſtatione.

VI. DIco. Solemnis Euchariſtiæ in proceſſionibus circumgeſtatio pia eſt, & religioſa. Contra hanc, tanquam idololatricam pompam, blaterare non ceſſant Calviniſtæ, & Lutherani. Sed eorum murmur ex alio errore procedit. Nam Calviniſtæ contendunt, Chriſtum non eſſe corporaliter in Euchariſtia præſentem, ſed ſolùm in figura: figuris autem, ac imaginibus omnem cultum denegant. Lutherani autem aſſerunt, Chriſtum eſſe in Euchariſtia præſentem, vel ſolum in uſu, vel ad ſummum durante liturgiâ, & non poſt. Unde non mirum, ſi tanquam idololatras traducunt eos, qui illam populo adorandam cum pompa ſolemni circumgeſtant.

Catholici verò, qui fide credunt, factâ conſecratione, Chriſtum eſſe in Euchariſtia præſentem; ac ſub ſpeciebus verè manere etiam extra uſum, & Sacrificium non eſt dubium, quin piè, ac religioſè ſe gerant: cùm Chriſtus, ubicumque præſentialiter eſt, adorandus ſit.

VII. Solemnis hujus circumgeſtationis originem detegere difficile eſt. De tali conſuetudine Gregorius Turonenſis Gregorio magno coævus aliquid indicat, *l. 1. de gloria Mart. c.* 86. Narrans factum cujuſdam Diaconi, qui cùm Euchariſtiam ferre cæpiſſet ad oſtium Eccleſiæ, ingreſſuſque templum, ut eam altari ſuperponeret, elapſa de manu ejus ferebatur in aera; & ſic ad aram accedentem numquam manus Diaconi aſſequi potuit, eo quòd pollutus foret in conſcientia. Aliquid etiam de hoc eruitur ex *Canone* 5. Synodi Bracarenſis, habitæ paulò poſt Gregorii Turonenſis tempora, *anno* ſcilicet 654. ubi de antiqua conſuetudine circumferendi non reliquias Martyrum, ſed Euchariſtiæ reliquias, quas vocat *Arcam Dei, & divina Myſteria*, ſermo habetur. Sed hæc nimis obſcura ſunt.

VIII. Putant aliqui, ſolemnis hujus circumgeſtationis inſtitutorem fuiſſe eundem Urbanum IV. ſed immeritò. Nam in ejus Bulla, quæ incipit *Tranſiturus*, mentio quidem fit de feſtivitate, & de Indulgentiis conceſſis iis, qui horis Canonicis interfuerint; nil tamen de Proceſſionibus dicitur: & Auctores Urbano ſuppares, de feſtivitate corporis Chriſti ab eo inſtituta locuti ſunt, at de Proceſſione, nec verbum habuere.

Cenſent propterea alii, inſtitutores fuiſſe, vel Martinum V. vel Eugenium IV. ſed falsò. Nam Martinus, & Eugenius de proceſſione loquuntur quidem: ille in Bulla, quæ incipit: *Ineffabile ſacramentum*, 26. Maji 1429. Iſte in ſua conſtitutione *Excellentiſſimo*, 26. Maji 1433. ſed non tamquam de re nova, & ab ipſis in Eccleſiam invectâ.

IX. Veroſimile ergo eſt, ritum illum poſt Urbanum, & ante Martini, ac Eugenii tempora priùs apud aliquas Eccleſias particulares, ex Epiſcoporum, & Fidelium pietate fuiſſe introductum; quem, ſenſim aliæ, & demum tota Occidentalis Eccleſia ſuſcepere. Nec mirum. Ea enim, quæ ad diſciplinam pertinent, aliquando à privatis Eccleſiis uſurpata, promovente pietate, ſinè ſcriptis legibus aliquando apud omnes invaleſcunt. Eſpenceus, *l. 2. de Euch.* conjicit, Proceſſionis illius uſum *anno* 1404. decem, plus minus annis ante Concil. Conſtant. in Papiæ Civitate cæpiſſe: addens, Martinum V. in eo Concilio

electum Indulgentias ab Urbano conceſſas pro feſto, ad ſequentes eodem die, & totâ octavâ ſacramenti extendiſſe. Hæc ex hiſtoria Mediolanenſi, Auctore Donato Baſſio. Videatur Tridentinum, *Seſſ.* 13. *cap.* 5. *& Can.* 6.

§. IV.

De Publica Euchariſtiæ, Expoſitione.

X. Dico. Pia, & religioſa eſt conſuetudo, quæ modò viget apud omnes Occidentales, qua venerabile ſacramentum publicè exponitur adorandum. Non enim niſi ſancta eſſe poteſt conſuetudo, quæ promovet cultum, & adorationem Chriſti Domini in eo exiſtentis: quæ conſuetudo ſuam debet originem proceſſioni, quâ corpus Domini publicè geſtari cæptum fuit. Antequam enim proceſſio corporis Chriſti uſui eſſe cæpiſſet, nullibi legitur Euchariſtia omnium oculis expoſita fuiſſe: imò Catechumenis, & pœnitentibus fuiſſe ſubductam neminem latet, quamdiu claſſes illæ Catechumenorum, & penitentium fuerunt in uſu: jubebantur nimirum è templis diſcedere, antequam Miſſa fidelium inchoaretur. Ipſi quoque Fideles apud Græcos nuſquam illam intuentur, niſi cùm facta conſecratione à Sacerdote proponitur adoranda. Quare apud Græcos, neque publicæ expoſitionis, neque proceſſionis corporis Chriſti uſus eſt. Publica ergo corporis Chriſti expoſitio in uſu eſſe cæpit, cùm primò adhiberi cæperunt tabernacula portatilia, vulgò *Oſtenſoria*, quæ ante trecentos ab hinc annos in uſu non fuiſſe, omnes conveniunt.

XI. Ad publicam Euchariſtiæ expoſitionem non quævis cauſa ſufficiens eſt: debet enim eſſe cauſa gravis ad publicum bonum pertinens. Unde S. Carolus in XI. ſuâ Synodo Diœceſanâ, *Ne* (inquit) *quavis cauſâ Euchariſtia palam, & apertè proponatur, ſed publicâ tantùm, atque gravi: aliis verò de cauſis orationem licebit inſtituere, ſed non ſacramento apertè expoſito*. Idem in Synodo Provinciali Mechlinenſi ſub S. Pio V. *c.* 7. quoad corporis Chriſti Proceſſionem his verbis: *Sacroſancta Euchariſtia piè, & utiliter ad populi devotionem interdum in publicis ſupplicationibus defertur: potiſſimùm verò in feſto ſacro Chriſti corpori propriè conſecrato, ejuſque octavâ. Sed, ne nimia frequentia minuat reverentiam, rariùs extra prædicta tempora id fiat; & non niſi in arduis cauſis pacis, aut publicæ neceſſitatis. In illis autem proceſſionibus, ad quas populus non tàm orandi, quàm ſpectandi gratia confluere ſolent, abſtineatur. In communibus autem ſupplicationibus circumgeſtari poterunt reliquiæ Sanctorum.* Ex his deducet prudens: an adeo frequentes, quales hiſce temporibus obtinuerunt, Euchariſtiæ expoſitiones, & circumgeſtationes in majorem, minoremve cedant reverentiam ſacramenti.

Quare Euchariſtiæ publica expoſitio nonniſi de licentia Ordinarii fieri poteſt; neque à Regularibus ipſis etiam in eorum Eccleſiis, ut pluries decrevit S. Congregatio tùm Epiſcoporum, & Regularium, tùm Rituum. Cùm enim talis expoſitio fiat ad convocandum populum, ut publicè oret; ad Epiſcopum ſpectat publicas orationes indicere, & populum ad orandum convocare, ut docet Clericatus, de Euchariſt. *Deciſ.* 60. *nu.* 9. *&c.*

QUÆSTIO IV.

De Miniſtro, Subjecto, & Uſu hujus Sacramenti.

Miniſter Euchariſtiæ alius eſt conſecrationis, ſeu confectionis, alius puræ diſpenſationis. De primo agitur in Tract. de Euchariſtia, ut ſacrificium eſt. Hic ergo ſolùm agemus de Miniſtro, penes quem ſit Euchariſtiam jam confectam diſpenſare; ſive tanquam ordinario, ſive

ſive tanquam extraordinario diſpenſationis Miniſtro. Subjecti autem nomine intelligimus eum, cui Euchariſtia poteſt miniſtrari, & quas diſpoſitiones habere debeat, & tandem de iis quæ ejus uſum concernunt.

DUBIUM I.

Quinam ſit Ordinarius Euchariſtiæ Diſpenſator, & quinam Extraordinarius.

§. I.

Miniſter Ordinarius.

I. Dico. Soli Epiſcopi, & Sacerdotes ſunt ordinarii Euchariſtiæ diſpenſandæ Miniſtri. Probo ex S. Thom. 3. *p. q.* 82. *a.* 3. Primò. Nam Sacerdos *Conſecrat in Perſona Chriſti*, ut dictum eſt: *Ipſe autem Chriſtus, ſicut conſecravit corpus ſuum in cœna, ita & aliis ſumendum dedit.* Ergo *ſicut ad Sacerdotem pertinet conſecratio Corporis Chriſti, ita ad eum pertinet diſpenſatio.* Secundò. *Quia Sacerdos conſtituitur medius inter Deum, & populum: Ergo ſicut ad eum pertinet dona populi Deo offerre: ita ad eum pertinet dona ſanctificata divinitus populo tradere* — Tertiò. *Quia in reverentiam hujus ſacramenti à nulla re contingitur, niſi conſecratâ; unde & corporale, & calix conſecrantur, & ſimiliter manus Sacerdotis ad tangendum hoc ſacramentum; ergo nulli alii tangere licet, niſi in neceſſitate, puta, ſi caderet in terram, vel in alio neceſſitatis caſu.*

II. Hinc Paulus, 1. *Cor.* 3. & 4. poſtquam de Epiſcopis, & Presbyteris, tanquam de Chriſti Miniſtris, qui per illos operatur, locutus fuit *v.* 1. ait: *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Licèt autem nomine myſteriorum Dei omnia ſacramenta poſſint intelligi; præcipuè tamen venit Euchariſtia, quæ inter cætera *Myſterii* nomen, & rem ſibi vendicat.

III. Meritò igitur Tridentinum, Seſſ. 13. c. 8. *Semper* (inquit) *in Eccleſia Dei mos fuit, ut laici à Sacerdotibus communionem acciperent; Sacerdotes autem celebrantes ſe ipſos communicent. Qui mos tanquam ex traditione Apoſtolicâ deſcendens jure, ac meritò retineri debet.* Et *Seſſ.* 23. *c.* 1. docet à Domino Salvatore *Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus in Sacerdotio poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi corpus, & ſanguinem ſuum.* Sicut ergo ex Chriſti inſtitutione, & proinde divino jure ſolis Sacerdotibus convenit poteſtas conſecrandi, & offerendi; ita & miniſtrandi corpus, & ſanguinem Chriſti: ſolos enim Apoſtolos, & in eis Epiſcopos, & Sacerdotes alloquebatur, in cæna, cùm dicebat: *Hoc facite in meam commemorationem*, quaſi dixiſſet: quod ego feci conſecrans, & diſtribuens corpus meum, & ſanguinem, vobis demandatum eſt, ut faciatis erga alios: ideſt, ut corpus, & ſanguinem meum conficiatis, ac diſpenſetis.

IV. Si quæras: Cur Chriſma conficere, & conferre ſoli Epiſcopo convenit; non autem ſoli Epiſcopo convenit Euchariſtiam conficere, & miniſtrare? — Reſpondeo cum S. Tho. *qu.* 82. *a.* 1. citato *ad* 4. & *a.* 3. *ad* 3. rationem eſſe: quia per Euchariſtiam *Perficitur homo ſecundùm ſe per comparationem ad Chriſtum.* Et ideo ordinario jure eam conficere, & miniſtrare convenit etiam Sacerdoti; quia ex vi Ordinis habet poteſtatem ſupra corpus Chriſti verum Per Chriſmationem autem, & Ordinem perficitur homo per comparationem ad alios, ſeu ad corpus Chriſti myſticum: perfectiones autem, *Quibus homo perficitur per comparationem ad alios, Epiſcopo reſervantur.*

§. II.

Miniſter Extraordinarius.

V. Dico primò. Diaconi quondam tùm in Eccleſia Græcâ, tùm in Latina, tanquam extraordinarii Miniſtri Euchariſtiam diſpenſarunt. Nam conſtat ex Traditione, ſeptem Diaconos, quos Apoſtoli, *Act. 6.* conſtituerunt miniſtrare menſis, præpoſitos fuiſſe vice Apoſtolorum Euchariſtiæ mediis in conviviis miniſtrandæ, quia hoc officio à munere prædicandi Verbum Dei Apoſtoli impediebantur, ut habetur ibidem *v. 2.* Morem hunc continuaſſe apud Græcos, teſtantur Juſtinus Martyr, *Apolog. 2.* pro Chriſtianis, ubi de Euchariſtia, ait: *Abſentibus autem, per Diaconos mittitur.* Item ineunte quarto ſeculo Nicænum I. *Can.* 18. ubi prohibetur quidem Diaconis, ne Euchariſtiam porrigant Presbyteris; & præcipitur, ut in præſentia Presbyterorum de eorum manu Euchariſtiam Diaconi accipiant: ſed cùm eis non prohibeatur in abſentia Presbyterorum corpus Domini laicis, aliiſque inferioribus diſpenſare, credendum eſt, hunc morem Concilium non improbaſſe.

VI. Hanc fuiſſe etiam in Eccleſia Occidentali conſuetudinem colligitur. Tùm ex *l.* 8. *Conſtit.* quæ S. Clementi Papæ tribuuntur, *c.* 28. ubi hæc leguntur: *Oblatione verò ab Epiſcopo, aut Presbytero factâ, ipſe Diaconus dat populo, non tanquam Sacerdos, ſed tanquam qui miniſtrat Presbyteris.* Tùm ex S. Cypriano, *lib. de lapſis*, dicente: *Ubi verò ſolemnibus adimpletis, calicem Diaconus afferre præſentibus cœpit &c.* Tùm ex S. Ambroſio, *lib.* 1. *Officiorum*, *cap.* 41. ubi habet, S. Laurentium dixiſſe Xiſto Pontifici: *Cui* (ſibi qui Diaconus erat) *commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem.* Et S. Leo de eodem Sancto Levita, *Serm.* 83. idem ſenſit. Tùm ex Conc. Carthag. 4. cui S. Auguſtinus intererat, *Can.* 38. quo ſtatuitur: *Ut Diaconus præſente Presbytero Euchariſtiam corporis Chriſti, ſi neceſſitas cogat, juſſus eroget.*

VII. Quamvis autem prioribus ſeculis tàm diſpenſatio ſanguinis, quàm corporis Domini indifferenter Diaconis committeretur; procedente tamen tempore, ſolam ſanguinis diſpenſationem Diaconis commiſſam fuiſſe colligo ex S. Thoma, 3. *p. q.* 82. *a.* 3. *ad* 1. dicente: *Quòd Diaconus, quaſi propinquus ordini Sacerdotali aliquid participat de ejus officio; ut ſcilicet diſpenſet ſanguinem, non verò corpus, niſi in neceſſitate, jubente Epiſcopo, vel Presbytero.* Et rationem dat. *Primò quidem: quia ſanguis Chriſti continetur in vaſe, unde non oportet, quòd tangatur à diſpenſante, ſicut tangitur corpus Chriſti. Secundò: Quia ſanguis deſignat redemtionem à Chriſto in populum derivatam; unde & ſanguini admiſcetur aqua, quæ ſignificat populum. Et quia Diaconi ſunt inter Sacerdotem, & populum, magis convenit Diaconis diſpenſatio ſanguinis, quàm diſpenſatio corporis.* Ex quibus videtur colligi, apud Occidentales, Diaconos diſpenſaſe ſacrum calicem etiam extra neceſſitatem, & ſine ſpeciali Epiſcopi, vel Presbyteri mandato. Et in hoc ſenſu idem S. Th. *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 1. *a.* 3. *qu.* 2. dicit, Diacono competere ex officio ſanguinem Domini diſpenſare, ſed non corpus, quaſi habitualiter ad ſanguinem Domini diſpenſandum delegato.

VIII. Rurſus: licèt in utraque Eccleſiâ Græcâ, & Latinâ Diaconi Euchariſtiam diſpenſare ex commiſſione conſueviſſent; non tamen æqualis in utraque eis concedebatur poteſtas. Nam in Eccleſia Græcâ Diaconi ſolemniter, & in publicis Synaxibus Euchariſtiam Fidelibus diſtribuere ſolebant, ut colligitur ex Juſtino citato. In Latina verò eam in publicis conventibus non diſpenſaſſe indicavit Tertullianus, *lib. de corona Militis*, dicens: *Euchariſtiæ ſacramentum nec de aliorum manu, quàm de præſidentium ſumimus.*

Dia-

Diaconi autem è numero præſidentium non erant, ſed ſoli Epiſcopi, vel Presbyteri — Secundò: apud Orientales, Diaconos, etiam preſentibus Epiſcopis, & Presbyteris, Euchariſtiam inferioribus miniſtraſſe colligitur, & *Canone* 18. Conc. Nicæni I. citato, & ad abſentes deportaſſe, ut ex Juſtino ſupra laudato. Apud Occidentales autem ſolùm cum Epiſcopi, vel Presbyteri eſſent abſentes, vel impediti, ſaltem Domini corpus diſpenſabant. Unde Conc. Arelat. II. *anno* 452. c. 15. *Corpus Domini* (inquit de Diacono) *præſente Presbytero tradere non præſumat*. Hinc apud Græcos paſſim, apud Latinos verò ſolum urgente neceſſitate, & ex juſſione Epiſcopi, vel Presbyteri illud Diaconi diſpenſabant. *Si neceſſitas evenerit* (ait Alcuinus) *Diaconus det ſanctam communionem*. Et Conc. Cartag. 4. Can. 38. *Præſente Presbytero Euchariſtiam corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat* (Diaconus) *juſſus eroget*.

IX. Porrò: Diaconi, aliique miniſtri cùm Euchariſtiam diſpenſabant, eam olim, non ut modò in os fidelium infundebant, ſed in manus illis tradebant; ut vel ibi ſtatim ſumerent, vel domum deportarent, ut dicemus. Ita ex Cyrillo Hieroſ. *Catecheſ.* 5. *Myſtag.* dicente: *Accedens ad communionem non expanſis manuum volis accede, neque disjunctis digitis; ſed ſiniſtram veluti ſedem quamdam ſubjiciens dextræ, quæ tantum regem ſuſceptura eſt; & concavâ manu ſuſcipe corpus Chriſti, dicens. Amen*. Ex Baſilio, qui in Epiſt. ad Cæſariam Patriciam hæc ait: *Sacerdos particulam tradit, detinet autem eam cum omni libertate is qui accepit, & ſic ori admovet propriâ manu*. Et apud Occidentales Cyprianus, Ep. 56. *Armemus* (inquit) *& dexteram gladio ſpirituali, ut Sacrificia funeſta fortiter reſpuat; & Euchariſtiæ memor, quæ Domini corpus accepit, ipſum complectatur*. Et Theodoretus l. 5. *hiſt. cap.* 18. refert, Ambroſium ſic Theodoſium increpantem poſt cædem Theſſalonicenſem: *Qui quæſo manus injuſtâ cæde, & ſanguine reſperſas extendere audes, & eiſdem ſacroſanctum corpus Domini accipere? Aut quomodo venerandum ejus ſanguinem ori admovebis, qui furore iræ jubente tantum ſanguinem tàm iniquè effudiſti?*

X. Non eodem autem modo Euchariſtia tradebatur in manus viris, ac mulieribus. Nam viri in Occidente nudâ manu, mulieres verò ſubjecto linteolo, quod *Dominicale* vocabatur, eam accipiebant: *Non licet mulieri* (inquit Concilium Antiſiodorenſe, Can. 36.) *nudâ manu Euchariſtiam accipere*, & S. Auguſt. *Serm.* 252. *de* tempore (modò 229. in Appendice) ad hunc morem reſpiciens, ait: *Mulieres quando mundum exhibent linteolum, ubi corpus Chriſti accipiant, ſic corpus caſtum, & cor mundum exhibeant*. Hanc quoque fuiſſe praxim apud Orientales, teſtis eſt S. Maximus. Catholicæ veritatis contra Monothelitas propugnator egregius: Hæc enim ait apud Baronium, ad *ann.* Chriſti 51. *Omnes viri, qui communicare deſiderant, priùs lavent manus ſuas; ut mente purâ. & nitidâ conſcientiâ Chriſti ſacramenta ſuſcipiant. Similiter, & mulieres nitida exhibeant linteamina, ubi corpus Chriſti accipiant purâ mente, & mundâ conſcientia*. Imò cum quidam ſub pietatis ſpecie vaſcula quædam pretioſa deferrent, quibus Euchariſtiam exciperent; Epiſcopi Orientales, qui Trullanæ Synodo adfuerunt, *Can.* 101. Illos increparunt dicentes: *Eos, qui ex auro, vel ex alia materiâ quadam, loco manus, receptacula efficiunt ad divini muneris ſuſceptionem, & per ipſa immaculatam communionem recipiunt, minimè admittimus; ut qui inanimatam ſubjectamque materiam Dei imagini præferant*. Unde præcipit, ut quiſque manus in modum Crucis figurans accedat, & ſic accipiat. Sacerdotes autem, qui accedentes cum vaſculis communicarent, & ipſi ſegregentur, & illi, qui ſic accedunt.

XI. Ex hucuſque allatis patet, ex anti-

antiqua praxi permiſſum fuiſſe, imò volitum, ut omnes etiam laici viri nudâ manu propriâ, mulieres autem medio linteolo Euchariſtiam acciperent: modò tamen interdictum eſt viris laicis, ac mulieribus Euchariſtiam manu, ſed ore tantùm tangere, & ſumere, aut eam domum deferre, in Cap. *Pervenit* 17. *de Conſecr. diſt.* 2. Imò ut dicebamus etiam Diaconis proceſſu temporis vetitum fuit diſpenſare corpus Chriſti, niſi in neceſſitate, ne illud tangerent. Unde concludit S. Th. *a.* 3. citato: *In reverentiam hujus ſacramenti à nulla re contingitur, niſi conſecratâ: unde & corporale, & calix conſecrantur, & ſimiliter manus Sacerdotis ad tangendum hoc ſacramentum. Unde nulli alii tangere licet, niſi in neceſſitate, puta, ſi caderet in terram, vel in aliquo alio neceſſitatis caſu.* — Imò apud aliquos Auctores adeo circa hoc ſcrupuloſa religio eſt; ut facto caſu, quo Sacerdote diſpenſante corpus Chriſti Monialibus intra clauſuram exiſtentibus, aliqua, vel aliquæ particulæ vento flante, vel aliquâ causâ aliâ intus clauſuram deciderent; non deberet permittere, eas colligi, & elevari à terra à monialibus, neque ab Abbatiſſa: ſed deberet ipſe ad eas colligendas clauſuram intrare. Si tamen particulæ conſecratæ deciderent in terram, & nullus adeſſet Sacerdos, qui eas colligeret; poſſet nedum Monialis, ſed quilibet laicus eas colligere. Quo in caſu ait S. Th. *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 1. *a.* 3. *qu.* 1. *ad* 3. tangi poſſe etiam à peccatore Euchariſtiam, illam elevando à terra, ſi jaceret in loco immundo. — Si tamen unica particula caderet in terram intus clauſuram, & præſens eſſet Monialis communicanda; poſſet ipſa genuflexa reverenter linguâ eam ſumere, & communicare. Nedum autem laicis viris, ac mulieribus interdicitur tangere corpus Chriſti; ſed etiam vaſa, & alia, quæ immediatè contingunt Chriſti corpus, & ſanguinem, ut ſunt calix, corporale, pixis &c. ut habetur, Cap. *Sacreatas Deo fœminas*, 25. diſt. 3.

XII. Dico ſecundò. Si neceſſitas urgeret, non eſt improbabile, Diaconum etiam hodierno tempore Fidelibus Euchariſtiam miniſtrare poſſe. Probo. Quia Diacono olim diſpenſatio Euchariſtiæ commiſſa fuit; poſtea ad ſolum diſpenſationem ſanguinis reſtricta: tandem licèt fuerit ei abſolutè ablata; Canones tamen prælaudati, maximè Arelatenſis II. Carthaginenſis IV. Alcuinus, & S. Thomas caſum neceſſitatis cum abſentia Epiſcopi vel Presbyteri excipiunt. Ergo cùm præfati Canones nullo poſteriore ſint abrogati, nullâque contrariâ conſuetudine in deſuetudinem abierint; videtur dicendum, Diaconos, urgente neceſſitate, antiquâ delegatâ facultate adhuc potiri.

§. III.

An Laicis Euchariſtiæ Diſpenſatio fuerit olim commiſſa?

XIII. Dico. Ex Eccleſiæ indulgentia minores Clerici, & etiam laici quondam aliis, & ſibi Euchariſtiam miniſtrarunt. Prior pars colligitur ex Martyrologiis Bedæ, Adonis, & Uſuardi, in quibus refertur S. Tharſitium Acolytum, & Martyrem (qui octavâ perſecutione ſub Valeriano, & Gallieno paſſus eſt) deprehenſum fuiſſe à Paganis deferentem ſacramentum corporis Domini. Cùmque cæpiſſent diſquirere, quid gereret; is indignum ratus margaritas porcis, hoc eſt diſcuſſoribus, prodere; ab eis tamdiu fuſtibus, & lapidibus mactatus eſt, donec ſpiritum exhalavit. At evoluto ejus corpore ſacrilegi nihil ſacramentorum Domini in ejus manibus, aut veſtibus invenientes, eo relicto, fugerunt cum terrore. Contigit hoc Romæ viâ Appiâ: ergo vigente perſecutione etiam Acolythi, deficientibus Presbyteris, & Diaconis, Euchariſtiam diſpenſabant.

XIV. Altera autem pars, nempe Lai-

Digitized by Google

Laicos olim Euchariſtiam, præſertim urgente neceſſitate, aliis diſpenſaſſe, conſtat ex facto ſupra relato ex Dionyſio Alexandrino: qui, apud Euſebium, *lib. 6. Hiſt. c.* 44. refert, Euchariſtiam Serapioni ſeni traditam fuiſſe à puero, quem Presbyter, cum detentus infirmitate ipſe non poſſet, ad eum miſerat: aſſeritque, puerum illum Serapionis ori Euchariſtiam, priùs quidem aquâ intinctam, manu propriâ infudiſſe.

XV. Tertia quoque pars, nempe, laicos ſibi ipſis olim ſacram communionem impartitos fuiſſe, ex jam dictis apparet. Si enim Euchariſtia viris dabatur in manus, fœminis autem in linteo; conſequens eſt, ut ibi ſtatim, vel domi eam ſibi ſumerent. Hoc maximè conſueviſſe, ſæviente perſecutione, teſtantur Patres. Tertullianus, *l. 2. ad Uxorem, c.* 5. de muliere Chriſtianâ uxore viri Gentilis: *Non ſciet* (inquit) *maritus, quid ſecretò ante omnem cibum guſtes; & ſi ſciverit, panem non illum credit eſſe, qui dicitur*. Cyprianus, *lib. de Lapſis*, de muliere quadam refert, quòd cùm arcam ſuam, in qua Domini Sanctum ſervabat, manibus indignis tentaſſet aperire; igne inde ſurgente deterita eſt, ne auderet attingere. Et de alio, qui & ipſe maculatus, Sacrificio à Sacerdote celebrato, partem cum cæteris auſus eſt latenter accipere; Sanctum Domini edere, & contrectare non potuit, cineres ferre ſe apertis manibus invenit.

Pro Eccleſia Græcâ clariſſimus teſtis eſt Baſilius, *Epiſt. ad Ceſariam Patriciam*, his verbis: *Si non adſit Sacerdos, communionem propriâ manu ſumere, minimè eſſe grave, eſt ſupervacaneum oſtendere. Propterea quod longâ conſuetudine etiam per res ipſas probetur. Omnes enim, qui ſunt in deſertis Monachi, ubi non eſt Sacerdos; illic habentes communionem, ex ſeipſis eam ſumunt. Alexandriæ autem, & in Ægypto unuſquiſque ex laicis, qui illic degunt, maximâ ex parte habent communionem domi ſuæ. Nam cùm Sacerdos ſemel confecerit hoſtiam, & dederit; eam accipiens, & communicans, tanquam à Sacerdote ſumtam, participare ſe debet credere. Etenim in Eccleſia Sacerdos tradit particulam; & cum omni poteſtate, ac libertate eam tenet, qui accipit, & ſic ſua manu ad os eam adducit*. Nil clarius.

XVI. Conſuetudo hæc, quæ urgentibus perſecutionibus, quaſi neceſſitate, fuerat introducta, adeo altas radices egerat; ut iis ceſſantibus multis opus fuerit Conciliis ad eam eradicandam. Prohibita primò fuit apud Hiſpanos. Tùm in Synodo Cæſarauguſtanâ ſub Hormiſda Papâ, ſeculo ſexto, Can. 6. *Euchariſtiæ gratiam, ſi quis probatur, acceptam non conſumſiſſe, anathema ſit*. Tùm in Toletano I. Can. 14. *Si quis acceptam à Sacerdote Euchariſtiam non ſumſerit, velut ſacrilegus propellatur*. Lata hæc ab Hiſpanis Synodis decreta omnes Eccleſiæ Occidentales amplexæ ſunt; ita ut nulli laico poſtea fas fuerit, nec ſibi, nec aliis Euchariſtiam, ſaltem extra neceſſitatem, impartiri.

Sed quid aſſerendum hiſce temporibus? Liceret ne, abſentibus Presbyteris, Clerico, aut laico miniſtrare Euchariſtiam Fideli morituro, eamque enixè poſtulanti?

XVII. Dico. Apud Latinos non licet laicis, aut etiam Clericis, Diacono inferioribus, ſibi, aut aliis communionem porrigere, etiam urgente mortis periculo; id tamen aliquando apud Græcos factitatur: imò & apud Latinos quoque fieri poteſt, ſi diſpenſatio Pontificia accedat. Tres habet partes hoc aſſertum. Prima pars colligitur ex Concilio Remenſi, quod refertur, de Conſecratione, diſt. 2. C. *Presbyter*, ubi habetur: quòd cùm in infirmitatis articulo Presbyteri quidam, aut laico (ut de Serapione vidimus ex Dionyſio Alexandrino) aut fœminæ ſacrum Domini corpus ad deferendum infirmis traderent; ita parvi pendentes Myſteria, ut quibus prohibe-

hibetur, ne vel in ſacrarium ingrederentur, nec accederent ad altare, iis tamen ſancta ſanctorum committerentur; Synodus id quàm eſſet turpe cujuslibet privati prudentiæ expendendum permiſit: interdixit verò, ne quid ſimile Presbyteri deinceps præſumerent. Enim verò ſi, ut habetur Cap. *Pervenit*, & aliis Eccleſiaſticis legibus, ſancitum eſt, quòd nemo, niſi ſit Subdiaconus, queat ſacra vaſa contingere; multò minùs poterit Euchariſtiam miniſtrando tangere, ex qua vaſa ſacra ſuam habent conſecrationem. Quare & ipſi Subdiaconi, qui tamen vaſa ſacra poſſunt contingere, ab octingentis annis prohibentur Chriſti corpus manibus attrectare, ut habetur in ordine Romano; ergo multò magis laici, qui nec ſacra vaſa tangere poſſunt.

XVIII. Secunda pars, quòd, nempe, apud Græcos etiam nunc aliquando factitetur, ut laici ſibi communionem miniſtrent: colligitur ex Arcudio, *lib. 3. de Sacr. Euchar.* his verbis: *Et verò Græcorum populus non eam, ut olim, in manibus accipit, neque defert amplius domum; ſed Monachi tantùm, idque in itineribus longioribus. Quod ſanè in locis Chriſtianorum fieri abſurdiſſimum videtur, propter parvam reverentiam erga tantum ſacramentum. At verò in locis Turcarum, & Barbarorum infidelium alia habenda eſt hujus conſuetudinis ratio.*

XIX. Tertia verò pars probatur. Si enim quondam Eccleſia permiſit, ut ſæviente perſecutione laici ſibi ipſis Euchariſtiam impartirentur; cur in ſimili caſu Fideli inter Barbarorum, aut hæreticorum perſecutionem poſito Eccleſia hoc indulgere modò non poterit? Imo S. Pius V. *Seculo 16.* conſtat hoc permiſiſſe Mariæ Stuartæ, Scotorum Reginæ, cùm ab Eliſabetha Reginâ Anglorum Catholicis inſenſiſſimâ, in carcere detineretur. Unde fertur, antequam capite plecteretur, SS. Sacramento, quod ex S. Pontificis indulto apud ſe ſervabat, in extremo illo agone ſeſe muniiſſe.

XX. Aliquibus tamen, etiam Modernis, probabile videtur, laicum, præciſâ diſpenſatione, in neceſſitatis articulo poſſe ſibi, aut aliis Euchariſtiam miniſtrare. Dicunt enim, præceptum de Communione ſumendâ in mortis articulo eſſe divinum; præceptum autem de accipienda Communione à Sacerdote tantùm, aut Diacono, eſſe purè Eccleſiaſticum, ut patet: præceptum autem Eccleſiaſticum in concurſu præcepti divini non obligat: imò creditur, in eo caſu Eccleſiam diſpenſare. Sicut licèt ſolus Sacerdos approbatus poſſit abſolvere; in mortis tamen articulo quilibet ſimplex Sacerdos abſolvere poteſt.

XXI. Verùm ſtandum cenſeo in ſupra ſtatutâ opinione. Ad rationes autem in contrarium dico, in mortis articulo obligare quidem omnes, & ſemper præceptum divinum manducandi corpus Chriſti ſpiritualiter; ſeu habendi deſiderium percipiendi hoc ſacramentum: preceptum tamen divinum ſumendi corpus Chriſti ſacramentaliter non obligat, niſi in circumſtantia, in qua ſit præſtò Miniſter idoneus, à quo poſſit illud accipere. Cùmque ex diſpoſitione Eccleſiæ, ob reverentiam ſacramenti Miniſter idoneus debeat eſſe conſectarius, qualis non eſt laicus; perinde eſt, ac ſi nullus eſſet Miniſter. Poterit quidem in illo caſu laicus morientem hortari ad ſumendum ſpiritualiter Chriſtum; & ad excitandum in ſe votum ſuſcipiendi ipſum, etiam ſacramentaliter, ſi poſſet. Neque ulla eſt Epicheja, quâ interpretari poſſimus, legem Eccleſiaſticam tunc non obligare; quia tunc ſolum per Epichejam corrigenda eſt lex, cùm alioquin eſſet iniqua, & crudelis: hoc autem non contingeret in caſu, quia aliâ viâ ſalus morientis haberi poſſet. Ut enim ait S Tho. in 4. diſt. 13. q. 1. a. 3. quæſt. 1. ad 3. *Receptio hujus ſacramenti non eſt neceſſitatis: unde ei, qui non poteſt ſacramentaliter manducare, dicendum eſt: crede, & manduca-*

duca-

Digitized by Google

ducaſti. Unde exemplum de ſimplici Sacerdote abſolvente, vel etiam de laico in articulo mortis baptizante, non eſt ad rem. Nam Confeſſio ſacramentalis, ſicut etiam Baptiſmus, quia ſunt ſacramenta mortuorum, ſunt majoris neceſſitatis, quàm ſit ſuſceptio Euchariſtiæ; nec ita facile eſt habere actum perfectæ contritionis, quâ homo juſtificetur, ſicut habere votum Euchariſtiæ: ideoque, urgente mortis articulo, cenſetur Eccleſia quemlibet Sacerdotem admittere ad abſolvendum, & quemlibet hominem ad baptizandum. Addo: quòd ſimplex Sacerdos eſt Miniſter conſecratus, & habet poteſtatem Ordinis; & ſolùm ei deeſt poteſtas juriſdictionis, quam Eccleſia pro illo caſu benignè indulget: non ſic Laicus &c. in ordine ad Euchariſtiam diſpenſandam.

DUBIUM II.

An Euchariſtia Miniſtrari poſſit Infantibus?

§. I.

Antiqua, & Recentior Praxis.

I. A Miniſtro hujus ſacramenti procedimus ad ſubjectum, nimirum, ad ſubjectum, quod Euchariſtiæ ſuſcipiendæ concipiatur idoneum. Et primò occurrunt infantes, ſeu pueri, qui ad rationis uſum nondum pervenerunt.

Circa hoc, ſi conſulamus antiquitatem, inveniemus, tùm apud Græcos, tùm apud Latinos antiquitus praxim fuiſſe infantibus Euchariſtiam miniſtrandi. De Græcis fidem faciunt Dionyſius (vel quiſquis alius, quem, certò habetur quinto deſinente ſeculo ſcripſiſſe) Is enim, *lib. de Eccleſ. Hierarch. c.* 3. expreſsè teſtatur: *Quòd pueri quoque, qui non poſſunt intelligere divina, ſacri Baptiſmatis, altiſſimorumque communionis ſacroſanctæ ſignorum participes fierent.* Id quoque Gennadius, *de Eccleſ. Dogm. cap.* 52. Nicephorus, *lib.* 17. *Hiſt. cap.* 15. & Euchologia, ſeu Ritualia, ad quorum regulam Græci ſeculo nono ſacramenta conferebant, cuique Miniſtro Baptiſmatis præcipiunt; ut infantes mox à Baptiſmate confirmatos Euchariſtiæ ſacramento paſcant.

II. Quoad Latinos verò teſtis, inter multos, eſt S. Cyprianus, *l. de Lapſis* narrans factum, cui ſe præſentem fuiſſe aſſerit. Parentes quidam timore forſan perſecutoris, dum fugiunt, parvulam filiam ſub nutricis alimento relinquunt. Relictam filiam nutrix detulit ad Magiſtratus, qui prophanum, ac idololatricum panem mero intinctum parvulæ ori impoſuerunt. Recepit filiam poſtmodum mater, quæ hujus facinoris neſcia (nec enim puella loqui, & indicare potuit, ſicut nec priùs intelligere, & arcere) ad Eccleſiam tempore Sacrificii eam ſecum intulit. Hic puella ploratu concuti, & mentis æſtu fluctuabunda jactari cæpit, veluti tortore cogente. Ubi verò, Solemnibus per ipſum Cyprianum adimpletis, calicem Diaconus offerre præſentibus cæpit; ut ad puellam acceſſit, iſta faciem ſuam avertere, os labiis obturantibus premere, calicem recuſare: *Perſtitit tamen Diaconus, & reluctanti licèt de ſacramento calicis infudit. Tunc ſequitur ſingultus, & vomitus. In corpore, atque ore violata Euchariſtia permanere non potuit: ſanctificatus in Domini ſanguine potus de pollutis viſceribus erupit. Tanta eſt poteſtas Domini, tanta majeſtas.* Hæc Cyprianus. Hujus praxis meminerunt Auguſtinus, cæterique Patres.

III. Hanc ſeptimo ineunte ſeculo fuiſſe Romæ etiam ſervatam, indicat S. Gregorius in *Sacramentario, Tit. de Sabbato ſancto*, his verbis: *Qui etiam* (loquitur de infantibus) *non prohibentur lactari ante ſacram Communionem, ſi neceſſe fuerit.* Ordo etiam Romanus, liber Sacramentario Gregorii poſterior, qui in omnibus ferè Eccleſiis Latinorum ſervabatur, aſſerit, eo-

dem die parvulos Baptiſmate, Confirmatione, & Euchariſtiâ ſolitos fuiſſe donari; utque ſint jejuni, cùm Euchariſtiâ reficiendi ſunt, providetur: *Ut poſtquam baptizati fuerint, neque lactentur, ſinè ſummâ neceſſitate, antequam communicent ſacramento corporis Chriſti.* Quæ conſuetudo etiam undecimo ſeculo vigebat; quamvis jam tunc alicubi cæpiſſet prætermitti, ut aſſerit Hugo à S. Victore, qui objit circa annum 1049.) *lib. 1. de Sacram. c. 20.*

IV. Quadringentis verò ab hinc annis apud Latinos Euchariſtia infantibus non porrigitur. Nam libri conſcripti, & Ritualia Latinorum à duodecimo ſeculo nullibi indicant parvulorum Communionem. Unde S. Thomas, qui ſeculo tertiodecimo floruit, de Communione parvulorum, tanquam de re jam ab Eccleſia abrogatâ, loquitur *in 4. diſt. 23. q. 1. a. 2. qu. 4.* Ubi loquens de Extrema Unctione dicit: *Hoc ſacramentum exigit actualem devotionem in ſuſcipiente, ſicut & Euchariſtia: unde ſicut Euchariſtia non debet dari pueris, ita nec hoc ſacramentum.*

V. Apud Græcos tamen adhuc fuiſſe in praxi, indicat, 3. *p. q.* 80. *a.* 9. *ad* 3. Ubi poſtquam dixit, quòd pueris recenter natis non ſunt ſacra Myſteria danda, addit: *Quamvis quidam Græci contrarium faciant.* Et de facto Græcos adhuc in ea praxi perſiſtere affirmat Arcudius, *l. 3. de Sacr. Euch. c. 11.* dicens: *Communicare pueros, & infantes, quod Græci faciunt, antiquum valdè eſt, atque id Veteres in uſu habebant.* Id præſcribunt Euchologia, eadem enim ſunt, quibus ante annum milleſimum utebantur: adeo ut Latinis vitio verterint Græci, præſertim Schiſmatici, quòd antiquum morem reliquerint.

§. II.

Reſolutio Dubii.

VI. Dico. Neque damnandi ſunt Veteres Latinorum, qui Euchariſtiam miniſtrabant infantibus; neque Recentiores, qui ab ea infantes arcent. Hujus aſſerti fundamentum dat Tridentinum, *Seſſ.* 21. *c.* 4. ubi hæc habet: *Denique eadem Synodus docet, parvulos uſu rationis carentes nullâ obligari neceſſitate ad ſacramentalem Euchariſtiæ Communionem.... Neque ideo tamen damnanda eſt antiquitas, ſi eum morem in quibuſdam locis aliquando ſervavit. Ut enim ſanctiſſimi illi Patres ſui facti probabilem cauſam pro illius temporis ratione habuerunt: ita certè eos nullâ ſalutis neceſſitate id feciſſe, ſinè controverſiâ credendum eſt.* Rationes autem, quæ moverunt Patres ad permittendam infantibus Euchariſtiam eſſe potuerunt. Tùm, ut ab Idolorum Sacrificiis homines abſtraherentur, in quibus pars idolothytorum etiam infantibus ſolebat diſtribui; ut ex facto nuper relato ex Cypriano. Tùm, ut fortiores evaderent in adoleſcentia contra perſecutiones tunc frequentes.

VII. Neque cum Heterodoxis dicas, Apoſtolum, 1. *Cor.* 11. à manducaturis Euchariſtiam exigere, ut ſe ipſos probent, antequam accedant, & diſcernant ſacrum illum à cibis prophanis: neutrum infantes poſſunt. — Preterea: vel infantes olim ex Euchariſtia percipiebant fructum, vel non. Si non; ergo ad quid eis dabatur? Si ſic; ergo injuſtè Euchariſtia à Romanis privantur.

VIII. Reſpondeo enim ad 1. Apoſtolum verba illa ad adultos dirigere, quos, utpote lethalis culpæ capaces, monet; ut nemo cum lethali culpâ ad Euchariſtiam accedat; ut nemo eâ paſcatur, qui priùs veſtem nuptialem non induerit, & ornatus non ſit caritate: quæ omnia, cùm infantes per Baptiſmum acceperint, nec dubium

ſit.

ſit, an amiſerint; ideo ad eos talis monitio non dirigitur — Ad ſecundum dico, Euchariſtiam parvulis contuliſſe fructum, nempe gratiæ augmentum. Eccleſia tamen juſtè patitur, ut ſinè eo moriantur: quò debitæ ſacramento reverentiæ conſultum ſit.

IX. Quoad alteram aſſerti partem: inter Pelagii errores is etiam recenſetur à Cajetano, quòd aſſereret, ſi infans non poſſet ſacramentalem panem manducare, debere in os infantis panem contritum infundi; & ſi quidquam relictum eſſet, illud eſſe comburendum, juxta præceptum de agno paſchali, Exod. 12. v. 10. *Si quid reſiduum fuerit igne comburetis*. Qui error apud Bohemos renovari cæpit, quondam Jacobello illum excitante.

X. Sed contrarium probatur ſic. Infantibus Euchariſtiam porrigere neque neceſſe eſt, neque conveniens. Non eſt neceſſe: quia fide certum eſt, pueros baptizatos habere vitam gratiæ; & quòd ſi deceſſerint in illa ætate cum ſolo Baptiſmo, habebunt vitam gloriæ: *Siquidem* (ait Trident. Seſſ. 21. c. 4.) *per Baptiſmi lavacrum regenerati, & Chriſto incorporati adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non poſſunt*. Non eſt conveniens: quia cùm Euchariſtia detur per modum cibi ſpiritualis, non eſt conveniens, ut detur parvulis, qui nullam adhuc habent operationem ſecundùm vitam ſpiritualem.

Nec tamen inferas, parvulos ex hac ratione ſequi eſſe incapaces cibi ſpiritualis Euchariſtici: ſicut qui eſt incapax actionis naturalis, eſt incapax cibi naturalis — Nam diſpar eſt ratio. Quia cibus naturalis cùm debeat converti in ſubſtantiam aliti; neceſſariò requirit in comedente actionem vitalem, quâ in ipſum agat. At cibus Euchariſticus potiùs alitum immutat, & convertit in ſe, juxta illud Auguſtini: *Non tu mutaberis in me, ſed ego mutabor in te*. Unde abſolutè habere poteſt effectum ſuum abſque cooperatione ejus, qui nutritur; quamvis conveniens ſit, ut qui nutritur ſpiritualiter, ſuâ cooperatione ad ſui ſpiritualem nutritionem ſe diſponat.

XI. Dices tamen primò. Chriſtus, *Jo. 6.* dixit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*: ſed quia, Jo. 3. dixit: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei*, infertur, Baptiſmum eſſe neceſſarium etiam infantibus; ergo ex prioribus verbis inferri debet, eis quoque eſſe neceſſariam Euchariſtiam.

XII. Reſpondeo, neg. conſ. Quia Chriſtus Jo. 6. alloquebatur ſolos adultos, quod patet ex illis verbis: *Niſi manducaveritis*. Imò neque omnes adultos, ſed ſolos Sacerdotes, quos in Apoſtolis prænuntiabat. At dum, *Jo.* 3. dixit: *Niſi quis renatus fuerit*, comprehendit omnes, ſive adultos, ſive non, etenim *Niſi quis*, idem eſt, *ac nemo*. Et ideo Baptiſmus neceſſarius eſt etiam infantibus, Euchariſtia verò non.

XIII. Dices ſecundò. Licèt infantes vitales ſpiritus operationes, ut credere, abrenuntiare Satanæ, non habeant ſpiritu proprio; quia tamen illas habent ſpiritu alieno, nempe Eccleſiæ, ideo ab Eccleſia infantes baptizantur; ergo licèt non habeant operationes illas ſpiritu proprio, ſatis erit illas habere ſpiritu Eccleſiæ, ut Euchariſtiam recipiant.

XIV. Reſp. neg. conſ. & paritatem. Nam per Baptiſmum regeneratur infans in Filium Dei; generatio autem non exigit cooperationem ejus, qui generatur. At per Euchariſtiam homo ſpiritualiter nutritur: nutritio autem ſaltem convenienter exigit, ut ille, qui ſumit cibum, proprio actu cooperetur, nec convenit, ut ab alio ſuppleatur.

DUBIUM III.

An Euchariſtia Miniſtrari poſſit Amentibus, Energumenis, Reis damnatis, Mortuis, & Peccatoribus?

§. I.

De Amentibus, & Energumenis.

I. Amentibus in extrema vitæ periodo laborantibus, ſi non eſſet irreverentiæ periculum, Euchariſtia porrigebatur. Colligitur, tùm ex praxi: quæ, ut vidimus, olim ferebat, ut etiam infantibus Euchariſtia præberetur; & quæ apud Latinos per duodecim ferè ſecula viguit, & modò etiam viget apud Græcos. Tùm ex Concilio Arauſicano I. *Can.* 13. ubi dicitur: *Amentibus quæcumque ſunt pietatis conferenda ſunt.*

II. Secundùm verò praxim hodiernam diſtinguendum eſt cum S. Tho. 3. *p. q.* 80. *a.* 9. Aut enim amentes ſunt, & furioſi à nativitate, qui nullum unquam uſum rationis habuerunt: & his nec in mortis articulo danda eſt Euchariſtia, ſicut nec parvulis. Vel poſt uſum rationis in amentiam inciderunt: & his danda eſt Euchariſtia in mortis articulo, ſi tamen quando mentis ſuæ compotes fuerunt piam, ac religioſam animi devotionem erga hoc ſacramentum oſtenderunt; dummodo non timeatur periculum vomitus, vel expuitionis, aut alterius incommodi. Ita etiam Concil. Cartagin. IV. *Can.* 76. à S. Th. relatum.

III. Circa Energumenos verò, ſeu arreptitios, ſecundùm antiquam diſciplinam in utraque Eccleſia Euchariſtia eis non concedebatur, niſi in ultimo vitæ diſcrimine conſtitutis. Cùm enim peragendæ erant publicæ orationes, & ſacra Myſteria conficienda, ab Eccleſia eiiciebantur. Id colligitur ex *lib.* 8. *Conſt.* quæ vulgò Apoſtol. dicuntur, *cap.* 7. Ex Dionyſio (vel alio, ut quibuſdam placet) *l. de Eccl. Hierarch. c.* 3. Ex Chryſoſtomo, *Homil.* 3. de incomprehenſibili natura Dei, dicente, Energumenos unà cum fratribus orare non licere. Et ex Concilio Eliberitano, *Can.* 29. prohibente, ne nomen quidem Energumenorum in Altari recitetur. Excipiebatur tamen caſus mortis; eis enim Euchariſtia tradebatur. *Eos* (verba ſunt Conc. Eliberitani, Can. 37.) *qui à ſpiritibus immundis vexantur, ſi in fine mortis fuerint conſtituti, baptizari placet: ſi verò fideles fuerint, dandam eſſe eis communionem.*

IV. Seculo tamen quinto, quo Synodus Arauſicana I. celebrata eſt, uſus, qui hiſce temporibus viget, prima fundamenta jacta ſunt, & auſterior Eliberitanorum Patrum diſciplina temperata eſt. Sancitum enim fuit, *Can.* 4. ſic: *Energumeni jam baptizati, ſi de purgatione ſuâ curent, & ſe ſollicitudini Clericorum tradant, monitiſque obtemperent, omnimodè communicent*, etiam extra mortis articulum, & tamen tempore, quo ſui compotes ſunt. Unde S. Tho. 3. *p. q.* 80. *a.* 9. *ad* 2. De Energumenis (inquit) *Baptizatis, qui corporaliter ab immundis ſpiritibus vexantur, eſt eadem ratio, ac de aliis amentibus.*

§. II.

De Reis Damnatis, & Mortuis.

V. Reis ultimo ſupplicio damnatis, etiam debitè confeſſis, Euchariſticam Communionem in Galliis, & Hiſpaniis denegari, refert Ivenin, *Comment. Hiſt. Dogm. de Sacr. Euch. qu.* 6. *cap.* 4. Quamvis autem hoc audiam apud Hiſpanos ampliùs in uſu non eſſe; elapſis tamen ſeculis in uſu apud ipſos fuiſſe, apparet ex Dominico Soto, qui & ipſe Hiſpanus, in 4. *diſt.* 12. *q.* 1. *a.* 11. eam refert conſuetudinem, & improbat; magiſque laudabilem, ac piam cenſet Germanorum,

norum, ac Italorum praxim, qui reis ultimo ſupplicio damnatis, ac debitè diſpoſitis, ſacram Euchariſtiam concedunt.

VI. Uſum denegandi reis damnatis ſacram Euchariſtiam, puto derivatum ex Antiquorum praxi; qui reos quorumdam graviorum criminum, nimirum, idololatriæ, adulterii, homicidii, etiam in vitæ exitu, non ab Euchariſtiæ modò, ſed etiam abſolutionis perceptione arcebant. Vel etiam, ut ait Dominicus Soto, laudato loco, *Fortaſſis ortus hujuſmodi conſuetudinis fuit, quòd cùm damnati ad mortem à communione Reipublicæ abſcindantur; in ſignum hujus abſciſſionis negatur eis ſacramentum Communionis, tanquam Reipublicæ hoſtibus.* Fortè etiam moveri poſſunt ad denegandam eis Euchariſtiam; quia exiſtimenr, propter ſcelera damnatos, non amore juſtitiæ, ſed timore pœnæ merè ſervili crimina ſua deteſtari: & quamvis ſtante hoc dubio eos admittant ad pœnitentiam, ad Euchariſtiam tamen, quæ ſacramentum caritatis eſt, eos non cenſent admittendos. Quidquid tamen ſit.

VII. Magis pia eſt conſuetudo quibuſcumque morituris, etiam ultimo ſupplicio damnatis, debitè diſpoſitis, & humiliter petentibus, non ſolùm abſolutionem, ſed etiam Euchariſtiam impertiendi. Si enim, tanquam nimis rigidâ, relaxatâ veteri diſciplinâ, quæ quorumdam criminum reis, etiam in fine vitæ, reconciliationem negabat; cujuſcumque graviſſimi criminis reis petentibus, ſaltem in fine vitæ, reconciliatio per abſolutionem conceditur: non eſt cur eiſdem Euchariſtica Communio denegetur. Nam quamvis olim etiam illis, quibus poſt exactum pœnitentiæ curſum abſolutio impendebatur, adhuc Euchariſtiæ gratia ad tempus differretur; eiſdem tamen urgente vitæ exitu ſtatim concedebatur. Hanc diſciplinam clarè expreſſit Gregorius II. ſeculo ſeptimo, ad Boniſacium ſcribens: *De his, qui patrem, matrem, fratrem, aut ſororem occiderit, ut toto vitæ ſuæ tempore corpus Dominicum non ſuſcipiant, niſi tempore exitus pro Viatico.* In hoc eum Jure antiquo concordat novum. Hæc enim habet Innocentius III. Extra, de Pænit. & remiſſ. cap. Quod in te: *In illo verbo, per quod pœnitentiam morientibus non negamus, Viaticum etiam, quod verè pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus, ut nec ipſum decedentibus denegetur.* Eſtò autem Viatici, & Communionis nomine in Jure antiquo non ſemper veniret Euchariſtia; in novo tamen Jure ſemper intelligitur. Accedit pro damnatis ad mortem ratio, quam affert laudatus Soto, nimirùm: *Cùm ſæpè per hoc ſacramentum* (Euchariſtiæ) *fiat homo ex attrito contritus, & ſuſcipiat gratiam, quam non recepit in penitentia; uſu ſæpè evenire poſſet, ut deſectu Euchariſtiæ anima ejus periret, qui alioquin ſalvus fieret.*

VIII. Circa mortuos morte naturali, clarum eſt, eis Euchatiſtiam diſpenſari non poſſe. Hæc enim manducare valentibus danda eſt, dicente Chriſto: *Accipite, & manducate;* mortui autem manducare non poſſunt. Unde cùm invaluiſſet abuſus, quo aliquibus in locis cadaverum ori Euchariſtia infundebatur; variis Conciliis obviarunt Patres. In Africa quidem Carthaginenſi III. Can. 6. *Placuit, ut corporibus defunctorum Euchariſtia non detur.* In Oriente Synodo Trullanâ, Can. 83. *Nemo mortuorum corporibus Euchariſtiam communicet. Scriptum eſt enim:* Accipite, & commedite. In Galliis quoque abuſus ille damnatus eſt Concilio Antiſiodorenſi, *Can.* 12.

IX. Neque valet, quòd id aliquando factum referatur. Tum à S. Baſilio, qui moriturus ſumtâ Euchariſtiæ parte, aliam ſibi ſervavit, quam ſecum ſepeliri mandavit: ut refert Amphilochius in ejus vita. Tùm à S. Benedicto, qui juſſit, Euchariſtiam ſuper pectus pueri jam defuncti poni, & cum

Digitized by Google

cum ea ſepeliri; ut refert. S. Gregorius *l. 2. Dialog. c. 24.*

Non, inquam. Nam, quidquid ſit de illorum factorum veritate, obſervo, Sanctos illos viros non juſſiſſe, ut mortuo Euchariſtia communicaretur; ſciebant enim mortuum ſacramentorum eſſe incapacem: ſed, ut cum mortuo Euchariſtia ſepeliretur. Quod quidem ad pietatem factum fuiſſe dici poteſt: ſicut ſi aliquis cum Roſario, vel cum Sanctorum reliquiis velit ſepeliri. Sed hoc non eſt contra præſens aſſertum.

§. III.

De Peccatoribus Publicis.

PEccatores, ait S. Tho. 3. p. q. 80. a. 6. *Quidam ſunt occulti. Quidam verò manifeſti, ſcilicet, per evidentiam facti; ſicut publici uſurarii, aut publici raptores: vel etiam per aliquod judicium Eccleſiaſticum, aut ſeculare* convicti, atque damnati, publici etiam concubinarii, adulteri, meretrices.

X. Dico ergo cum S. Tho. Manifeſtis peccatoribus non debet etiam petentibus ſacra Communio dari. Miniſter enim tenetur Euchariſtiam, ſicut & cætera ſacramenta prudenter diſpenſare: poſito enim quòd Miniſtri ſint conſtituti diſpenſatores myſteriorum Dei; tenentur Jure naturali, & divino ad illa diſpenſanda ſolis dignis, dicente Chriſto, Matth. 7. v. 6. *Nolite Sanctum dare canibus &c.* & c. 15. v. 26. *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* Unde S. Cyprianus, relatus à S. Tho. conſultus de quodam Hiſtrione, an deberet ad Communionem admitti, Epiſt. 10. ad Euchratium, ſcribit: *Pro dilectione tua . . . conſulendum me exiſtimaſti Frater Cariſſime, quod mihi videatur de Hiſtrione quodam; qui apud vos conſtitutus, in ejuſdem adhuc artis ſuæ dedecore perſeverat; & magiſter, & Doctor non erudiendorum, ſed perdendorum puerorum, id, quod malè didicit, cæteris quoque inſinuat; an talis debeat communicare nobiſcum. Quod puto ego nec Majeſtati divinæ, nec Evangelicæ diſciplinæ congruere; ut pudor, & honor Eccleſiæ turpi, & infami contagione fœdetur.* Si hæc Cyprianus de publico Hiſtrione, quid de publico uſurario, fornicario, adultero &c. dixiſſet? Si communione cum Fidelibus indignum judicavit, multò magis communione cum Chriſto per Euchariſtiam.

Chryſoſtomus, *Homil. 83. in Matth.* hortatur Sacerdotes, ut infracto animo repellant indignos: *Non* (inquit) *parva vobis imminet pœna; ſi quem aliquâ improbitate teneri ſcientes, ei hujus menſæ participationem permittatis.* Et Auguſt. *Serm. 392.* monet tales peccatores his verbis: *A' Communione ſe cohibeant, qui ſciunt, quia novi peccata ipſorum; ne de cancellis projiciantur.* Ratio autem eſt. Quia publici peccatores neque re ipsâ, neque externâ ſpecie habent jus petendi Euchariſtiam; & ex eo, quòd denegetur, non ſequitur illis ulla infamia, cum potiùs infamia ſupponatur; neque ſequitur ullum ſcandalum, imò potiùs ſequeretur, ſi Euchariſtia eis concederetur. Hinc S. Carolus in ſuis Inſtruct. ad Parochos: *Neminem* (inquit) *peccatis publicis irretitum ad Communionem excipiat, niſi priùs ſcandalo publico ſatisfecerit.* Loquitur autem S. Carolus, ut publicè ad Communionem admittatur; quia non præmiſſâ publicâ ſatisfactione, ſinè ſcandalo non poſſet admitti. Cæterùm ſi ſecretò ſatisfecerit, & hoc Parocho notum ſit; poterit ſecretò eum ad Communionem admittere, dummodo hoc ſecretum maneat, priuſquam ſatisfactio evadat publica. Licèt enim publicus peccator peccatum præteritum animo deteſtetur; converſus tamen non judicatur, niſi Eccleſiæ, cui fuit ſcandalo, palam ſatisfecerit.

XI. Suſpectis etiam de aliquo crimine ſimiliter neganda eſt Communio,

ſi ſit

ſi ſit ſuſpicio publica, vehemens, ſeu violenta; ſive ſi publicâ infamiâ laborent: non item ſi ſuſpicio ſit ſolùm probabilis, aut præſumtuoſa. Ita S. Tho. *in 4. diſt. 9. q. 1. a. 5. qu. 2.* dicens: *Triplex eſt ſuſpicio. Quædam violenta, ad cujus contrarium non admittitur probatio: ſicut ſi inveniatur ſolus cum ſola, nudus in lecto, loco ſecreto, & tempore apto ad commixtionem. Alia eſt probabilis: ſicut ſi inveniatur ſolus cum ſola colloquens in locis ſuſpectis, & frequenter. Tertia eſt præſumtuoſa, quæ ex levi conjectura ortum habet. Hæc autem ultima deponenda eſt. In ſecunda non debet denegari; quia pœna non infligitur, ubi culpa ignoratur. Sed de prima eſt idem judicium, quòd de peccato. Unde ſi ſit ſuſpicio procedens ex fama publicâ, non debet ei dari neque in occulto, neque in manifeſto. Si autem ſit ſingularis ipſius Sacerdotis, ſic debet dari in publico, ſed non in occulto.*

Porro ſi peccator in uno loco publicus, communionem publicè petat in loco, ubi non eſt publicus, repelli non poteſt; præſertim ſi fama criminis non videtur facilè eò perventura.

§. IV.

De Peccatoribus Occultis.

XII. Dico. Si peccator occultus publicè petat Euchariſtiam, non eſt ei deneganda: ſi verò in occulto petat, neganda eſt, monendus, ne publicè petat. Probo ex S. Tho. loco ex 3. p. citato: *Cùm enim quilibet Chriſtianus ex hoc ipſo, quod eſt baptizatus ſit admiſſus ad Dominicam menſam; non poteſt ei jus ſuum tolli, niſi pro aliquâ cauſâ manifeſta.* Et licèt peccator quamvis occultus non habeat jus petendi, & Euchariſtiam accipiendi, utpote indignus; habet tamen jus, ne illi petenti publicè, denegetur ſcientiâ tantùm privatâ miniſtri; ideoque miniſter ſic denegans peccaret contra hoc jus, & contra juſtitiam. Ad eum modum, quo peccaret Judex damnans reum ex ſcientia tantùm privatâ: & publicus diſpenſator bonorum Rei publicæ, quæ nulli, niſi ex delicto, denegari poſſunt, peccaret; ſi ex privata notitiâ delicti hæc bona denegaret delinquenti: non quia reus habeat jus ne damnetur, aut delinquens habeat jus, ut illi præfata bona conferantur; ſed quia habet jus, ne damnetur ex ſcientia tantùm privatâ, & ne privetur bonis communibus ex notitia ſolùm privatâ ſui criminis.

XIII. Id exemplo ſuo Chriſtus docuit, qui Judam licèt traditionis ſcelus animo agitantem, & facto furem, ſibique benè notum, ad corporis tamen, & ſanguinis ſui communionem admiſit. Nam *Quia* (inquit S. Th. 3. p. q. 81. a. 2. in c.) *Chriſtus nobis debuit eſſe exemplum juſtitiæ; non conveniebat ejus magiſterio, ut Judam occultum peccatorem ſinè accuſatore, & evidenti probatione ab aliorum communione ſepararet: ne per hoc daretur exemplum Prælatis Eccleſiæ ſimilia faciendi, & ipſe Judas exaſperatus, inde ſumeret occaſionem peccandi.* Et ibidem, ad 2. ait: *Quòd Chriſto nota erat Judæ iniquitas, ſicut Deo; non autem erat ſibi nota per modum, quo hominibus innoteſcit: & ideo Chriſtus Judam non repulit à communione, ut daret exemplum, tales peccatores occultos non eſſe ab aliis Sacerdotibus expellendos. Quia,* ut docet in 4. diſt. 9. q. 1. a. 5. qu. 1. *pro peccato occulto publicam inferens pœnam, revelator eſt confeſſionis, aut proditor criminis. Secundò: quia quilibet Chriſtianus habet jus in perceptione Euchariſtiæ, niſi illud per peccatum mortale amittat: unde cùm in facie Eccleſiæ non conſtet, illum amiſiſſe jus ſuum, non oportet ei in facie Eccleſiæ denegari: aliàs daretur facultas malis Sacerdotibus pro ſuo libito punire maximâ pœnâ quos vellent. Tertiò: propter incertitudinem ſtatus ſumentis, quia ſpiritus ubi vult ſpirat: unde ſubitò poteſt*

poteſt eſſe compunctus, & divinitus à peccato purgatus, & divinâ inſpiratione ad ſacramentum accedere. Quartò: quia eſſet ſcandalum, ſi denegaretur. Hæc S. Thomas.

XIV. *Licèt* autem, ſubjungit idem S. Doctor 3. p. q. 80. a. 6. ad 2. *pejus ſit peccatori occulto peccare mortaliter, ſumendo corpus Chriſti, quàm infamari: tamen Sacerdoti miniſtranti corpus Chriſti, pejus eſt peccare mortaliter, infamando injuſtè peccatorem occultum, quàm quòd ille mortaliter peccet: quia nullus debet peccatum mortale committere, ut alium liberet à peccato. Unde Auguſtinus dicit in lib. QQ. ſuper Geneſ. q. 42.* Periculoſiſſimè admittitur hæc compenſatio; ut nos faciamus aliquid mali, ne alius gravius malum faciat. *Peccator tamen occultus potiùs deberet eligere infamari, quàm indignè ad menſam Domini accedere.* Et in 4. diſt. 9. q. 1. a. 5. qu. 1. ad 3. *Secundum Innocentium III.* (inquit) *cùm nemo debeat unum mortale committere, ut proximus aliud non committat; eligendum eſt potiùs Sacerdoti non prodere peccatorem, quàm ut ille non peccet: ſed peccator debet potiùs eligere, ut abſtinendo credatur ſuſpectus, quàm communicando manducet indignus.*

XV. Nec verò par eſt ratio, ſi dicatur. Sicut non poteſt Medicus ægroto volenti, & petenti dare pharmacum, quod prævidet, ei fore mortiferum: ita nec Sacerdos Euchariſtiam dare poterit peccatori; cui ex indigna ſumtione prævidet mortem animæ eſſe allaturam — Nam primò: Pharmacum per ſe, & ex natura ſuâ mortiferum eſt, Euchariſtia verò non per ſe, ſed ex culpa indignè ſumentis, mortifera fit. — Secundò: ait S. Th. in 4. diſt. 9. q. 1. a. 5. qu. 1. ad 1. *Quòd potiùs deberet eligere Medicus medicinam eſſe mortiferam infirmo, quàm ſibi, ſi alterum oporteret. Et ſimiliter Sacerdos potiùs deberet eligere, quòd peccator aſſumat ad perditionem ſuam; quàm ipſe deneget in perditionem propriam, ſcandalizando, & peccatum occultum revelando. Et præterea non eſt certum: utrum ſit ei mortifera, quia ſubitò homo ſpiritu Dei mutatur; & iterum in ipſa petitione peccavit mortaliter, in peccatum mortale conſentiens.*

XVI. Neque etiam par eſt ratio de gladio, qui reddi non debet homini furioſo petenti, ut ſibi, vel aliis mortem inferat — Primò: quia ſubtractione gladii vitatur homicidium: ſubtractione autem Euchariſtiæ vitatur quidem actus exterior peccati, ſed non peccatum. Quia, ut ex D. Tho. modò dictum eſt: *Ipſa petitione peccavit mortaliter, in peccatum mortale conſentiens* — Secundò: quia negando gladium, nullâ infamiæ labe aſpergitur proximus. At negando ſacramentum publicè petenti, fama læditur proximi. — Tertiò: quia vita proximi reparari non poteſt. At damnum animæ reparari poteſt à Deo voluntatem mutante — Quartò: quia Sacerdos agit ut publicus bonorum communium diſpenſator: ille autem, apud quem alter gladium depoſuit, privata perſona eſt, cujus proinde actio privatâ ſcientiâ regi debet. Sicut ergo parere teneretur homo ſententiæ Judicis gladium homini reddere jubenti; quem furioſum quidem noſſet, ſed certis documentis probare non poſſet: ita peccatori, quem publicis teſtimoniis non conſtat talem eſſe, jus ſuum reddendum eſt circa ſumtionem ſacramenti, quod in foro exteriori ei debetur.

XVII. Propterea iniqua fuit quorumdam Sacerdotum excogitatio, qui conventione habitâ cum occulto peccatore, ut ex una parte videatur cum aliis Euchariſtiam ſumere, & ex alia ſacrilegium illam indignè ſumendo non contrahat; hoſtiam non conſecratam ei porrigebant — Quia (ait S. Th. 3. p. q. 80. a. 6. ad 2. & in 4. diſt. 9. q. 1. a. 5. qu. 1. ad 4.) *Nullo modo debet dari hoſtia non conſecrata pro conſecrata: Tùm quia in ſacramento veritatis non debet eſſe aliqua fictio: Tùm quia: cùm manducans adoret quod manducat,*

cat, ut dicit Auguſt. daret Sacerdos ei (& aliis præſentibus) *occaſionem idololatrandi . Unde Decretalis dicit* (de celebrat. Miſſ. c. de homine) *in caſu conſimili falſa ſunt abjicienda remedia, quæ ſunt veris periculis graviora .* Et Quolibeto 5. q. 6. a. 12. ad 3. *Stultus* (inquit) *eſſet medicus, qui cum majori ſuo periculo minus periculum infirmi vellet impedire : puta, ſi vellet ipſe venenum bibere, ne infirmus biberet vinum. Multò autem magis peccat Sacerdos fictionem faciens in ſacramento Chriſti, quàm peccator indignè ſumens. Unde ſtultus eſſet Sacerdos , ſi, ut vitaret peccatum ſubditi , ipſe graviùs peccaret, fictionem faciens in ſacramento veritatis*. Quia, ut obſervat Innocentius III. relatâ Decretali, ſubditus peccaret, quia irreverenter accederet, Sacerdos verò peccaret, quia non ſolùm illuderet Deo, ſed populo, quem decipit.

XVIII. Secunda verò pars : nempe, peccatori occulto occultè petenti eſſe denegandam Euchariſtiam, & monendum, ne publicè petat ; traditur à S. Thoma locis hactenus relatis . Nullum enim eſt ſcandalum , vel infamiæ periculum, ſi occulte negetur; Communio autem indigno neganda eſt, quando ex hoc ſcandalum, vel infamia non oritur. Si tamen ſolùm ex auditis in confeſſione ſciret Sacerdos, aliquem eſſe indignum; cenſerem, in praxi ei etiam occultè petenti non eſſe denegandam : quia uti ſcientiâ habitâ in confeſſione ad communionem denegandam, videtur conjunctum cum periculo revelandi confeſſionem .

XIX. Concludo cum S. Th. 3. *p. q.* 80. *a.* 6. *ad* 3. Judici non licere probare ſuſpectos de crimine per traditionem Euchariſtiæ ; quia hoc eſſet tentare Deum : cùm ſit petere, ut extraordinario ſigno declaret veritatem. Hinc contrarius uſus abrogatus eſt 2. q. 5. Cap. *Conſuluiſti*. Et Cap. *Ex tuarum*, de purgatione canonica. — Sponte quoque ſumere Euchariſtiam ad Innocentiæ ſuæ declarationem, quod de Gregorio VII. quidam ſcribunt ; niſi fiat peculiari Spiritus Sancti inſtinctu, non videtur licere. Cur enim æſtimabitur innocens ex eo, quod Deus nihil miraculoſum facit erga eum; cum nec Deus id operari promiſerit, nec neceſſarium ſit?

DUBIUM IV.

Quænam Diſpoſitiones requirantur ad Euchariſtiam ex parte Animæ.

§. I.

Reſolutio Catholica.

I. NEmo, ſaltem Catholicus, ambigit, quin ad Euchariſtiam accedenti neceſſaria ſit fides, ſeu moralis certitudo ſe eſſe in ſtatu gratiæ . Lutherus tamen inauditum impietatis portentum in medium protulit aſſerens, conſcientiam peccati lethalis nequaquam obeſſe ſacramenti effectibus. Imò ex Euchariſtia contendit, eò uberiorem recipi effectum, quò plurium, & graviorum criminum quis reus accedit . Ita *in Concione de præpar. ad Euch.* quam habuit, *anno* 1518. & *lib. de Captivit. Babylonica*, quem conſcripſit, *anno* 1520. — Calvinus autem fatetur quidem, voluntatem peccandi obeſſe Euchariſtiæ effectibus; contendit tamen lethalis peccati conſcientiam non obeſſe . Ita, *l.* 4. *Inſt. c.* 18. Quod coheret cum alio ipſius errore, quo docet, omnia opera etiam juſtorum eſſe peccata lethalia; quæ tamen Prædeſtinatis Deus non imputat ad pœnam : unde ſequitur fieri non poſſe, quin homo, quantumvis juſtus, cum conſcientia peccati mortalis non accedat. Contra hos ergo

II. Dico. Ad Euchariſtiam cum fructu ſumendam per ſe requiritur ſtatus gratiæ: unde nemo cum conſcientia peccati mortalis ad eam accedens percipere poteſt ſacramenti fructum. Sequitur ex Dubio præcedenti, quo ſta-

tuimus, Euchariſtiam peccatoribus dandam non eſſe. Et probatur primò ex Apoſtolo, 1. *Cor.* 11. *v.* 28. dicente: *Probet autem ſe ipſum homo*, ideſt examinet ſe ipſum, non an ſolum fidem habeat, ſed an ullius peccati conſcius ſit; & cum ſibi probatus fuerit, *Sic de pane illo edat, & de calice bibat: Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit.*

Secundò ex Traditione. Nam olim mediis in Sacrificiis hæc Diaconorum verba aſtantibus inſonabant: *Sancta Sanctis*. In quæ Chryſoſt. *Homil.* 17. *in Epiſt. ad Hebræos*, ait: *Quando dicit Sacerdos* (ore Diaconi) Sancta Sanctis, *hoc dicit: Si quis non eſt Sanctus, non accedat, non ſolùm à peccatis purus, ſed etiam Sanctus. Sanctum enim non facit ſolùm liberatio à peccatis, ſed etiam præſentia ſpiritus, & bonorum operum ubertas, & opulentia.* Hinc non Catechumeni modò, & Energumeni, ſed etiam pœnitentes tunc ejiciebantur è templis, cùm tremendum offerendum erat Sacrificium. Quòd ſi ejiciebantur pœnitentes à conſpectu Euchariſtiæ; multò magis ab ejus participatione excludebantur ii, qui nondum erant pœnitentes. Cùm juxta illorum ſeculorum diſciplinam neminem admitterent ad ſacram ſynaxim, quin ſcelera diuturnis, & graviſſimis pœnitentiæ laboribus eluiſſet.

Antiquam hanc Eccleſiæ fidem explicavit Tridentinum, *Seſſ.* 13. *c.* 7. his verbis: *Si non decet ad ſacras ullas functiones quempiam accedere, niſi ſanctè; certè quò magis ſanctitas, & divinitas hujus ſacramenti viro Chriſtiano comperta eſt, eò diligentiùs cavere ille debet, ne abſque magna reverentiâ, & ſanctitate ad id percipiendum accedat: præſertim cum illa plena formidinis verba apud Apoſtolum legamus:* Qui manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit &c. *Quare communicare volenti revocandum eſt in memoriam ejus præceptum:* Probet autem ſeipſum homo. *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius peccati mortalis .... accedere debeat.*

III. Hujus rationem dat S. Thomas, 3. *p. q.* 80. *a.* 4. Falſificare enim ſignificationem ſacramenti, grave peccatum eſt: ſed qui accedit ad Euchariſtiam in peccato lethali, falſificat ſignificationem ſacramenti: ſignificat enim, ſe eſſe intimè per amicitiam conjunctum, & incorporatum Chriſto per gratiam, & caritatem, ideoque jam eſſe ejus amicum; ergo qui accedit in ſtatu ſeparationis, & inimicitiæ, falſificat ſignificationem ſacramenti. Maj. patet. Quia falſificare ſignificationem ſacramenti eſt mentiri Deo: ideoque peccat contra religionem, quod grave ſacrilegium eſt comparatum peccato Judæ; qui cum eſſet inimicus Chriſti, ipſum oſculando, ſe eſſe amicum ejus falsò ſignificavit: vel ſaltem peccato illius, qui non habens veſtem nuptialem acceſſit ad nuptias.

§. II.

Hæreticorum Momenta.

IV. Primò dicit Lutherus. Chriſtus quando verſabatur in terris, numquam peccatores à ſe ſubmoviſſe legitur: imò reprehendit Phariſæos, & alios, qui de eorum familiaritate, & contactu ſcandalizabantur dicentes, quòd reciperet peccatores, & manducaret cum illis: at peccatores ad ipſum ſic accedentes, nedum non peccabant, ſed ſalutem conſequebantur; cur ergo accedentes ad ipſum ſub ſpecie panis, ſi peccatores ſint, in peccato ſacrilegè agent?

V. Sanè ſi hæc ſimilitudo probat, evincit etiam, non Chriſtianis peccatoribus tantùm, ſed & Ethnicis, Euchariſtiam porrigi debere: Ethnicis quippe Chriſtus dum in terris viveret affatus eſt, & illis ſui contactum nonnunquam permiſit.

Reſpondeo cum S. Thom. art. 4. citato, ad 1. *Quòd Chriſtus in propria ſpecie apparens, non exhibebat ſe tangendum hominibus in ſignum ſpiritualis unionis ad ipſum; ſicut exhibetur ſumendus in hoc ſacramento. Et ideo peccatores eum in propria ſpecie tangentes non incurrebant crimen falſitatis circa divina; ſicut peccatores ſumentes hoc ſacramentum. Et præterea Chriſtus adhuc gerebat ſimilitudinem carnis peccati: & ideo convenienter ſe peccatoribus tangendum exhibebat. Sed remotâ ſimilitudine carnis peccati per gloriam reſurrectionis, ſe tangi prohibuit à muliere, quæ defectum fidei circa ipſam patiebatur, ſecundum illud, Joann. 20.* Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum, *ſcilicet*, in corde tuo, *ut Auguſt. exponit* (tract. 121. in Joan.) *& ideo peccatores, qui defectum fidei formatæ patiuntur circa Chriſtum, repelluntur à contactu hujus ſacramenti.* Hæc S. Thom. — Addi poteſt: Quòd humano modo oportuit Chriſtum inter peccatores converſari, ut eos ad fidem, & juſtitiam vocaret. At in Euchariſtia cum per modum cibi, & potus ſpiritualis ſe tradat; ut homines ex ea fructum accipiant, oportet, ut vivant vitâ gratiæ.

VI. Secundò dicit. Sicut hoc ſacramentum ſentitur guſtu, & tactu, ita & viſu: ſed peccator non peccat, cùm videt hoc ſacramentum: unde Eccleſia omnibus illud videndum, & adorandum proponit; ergo neque peccat illud manducando. — Rurſus: Hoc ſacramentum, ſicut & alia, eſt medicina ad ſalutem; ergo dari debet infirmis: quia *Non eſt opus valentibus Medico, ſed malè habentibus*, Matth. 9.

VII. Reſpondeo cum S. Tho. citato ad 4. *Quòd per viſum non accipitur ipſum corpus Chriſti, ſed ſolum ſacramentum ejus; quia ſcilicet non pertingit viſus ad ſubſtantiam corporis Chriſti, ſed ſolùm ad ſpecies ſacramentales. Sed ille, qui manducat, non ſolùm ſumit ſpecies ſacramentales, ſed etiam ipſum Chriſtum, qui eſt ſub eis. Et ideo à viſione corporis Chriſti nullus prohibetur, qui ſit ſacramentum Chriſti conſecutus, ſcilicet, Baptiſmum. Non baptizati autem non ſunt admittendi etiam ad inſpectionem hujus ſacramenti .... ſed ad manducationem non ſunt admittendi, niſi ſoli illi, qui non ſolùm ſacramentaliter, ſed etiam realiter ſunt Chriſto conjuncti.* Hæc S. Tho. Unde nego conſ.

Ad ſecundum reſpondeo cum eodem ibi, ad 2. *Quòd non qualibet medicinæ competit ſecundùm quemlibet ſtatum infirmitatis. Nam medicina, quæ datur jam liberatis à febre ad confortationem, noceret, ſi daretur adhuc febricitantibus. Ita etiam Baptiſmus, & Pœnitentia ſunt quaſi medicinæ purgativæ, quæ dantur ad tollendam febrem peccati: hoc autem ſacramentum eſt medicina confortativa, quæ non debet dari, niſi liberatis à peccato.* Hæc eadem docet *in 4. diſt. 9. qu. 1. a. 3. quæſt. 1. ad 2.*

VIII. Tertiò dicet Calvinus. Nullus eſt homo, qui innumerorum peccatorum ſordibus coram Deo non ſcateat; ergo ſi peccata prohibent fideles ab Euchariſtia ſumendâ, quis poterit ad Euchariſtiam accedere?

IX. Reſpondeo, nullum quidem eſſe hominem, qui innumerorum peccatorum venialium ſibi conſcius non ſit: unde docuit Auguſtinus, neminem fore Epiſcopatui idoneum, ſi Epiſcopum, ut ſinè crimine, ita ſinè peccato eſſe debere Paulus ſtatuiſſet. A' peccatis tamen mortalibus, quæ animam interimunt, ſpeciali per Chriſtum auxilio immunis quis per totam vitam eſſe poteſt, quæ ſola fructum hujus ſacramenti impediunt, eique obicem ponunt. Et ſi in ea inciderit, poteſt per Chriſtum liberari, & ſic mundus ad Euchariſtiam accedere. Igitur juſti hominis officium duo poſtulat. Primum: ut à peccatis illis abſtineat, quæ etiam crimina (hoc eſt mortalia) vocantur. Deinde: ut illa peccata, ſinè quibus hìc non vivitur,

vitur, ideſt, venialia, mundare operibus miſericordiæ, & piis operibus non negligat.

§. III.

Aliqua Reſolvuntur Quæſita.

X. QUæres primò: Num peccata lethalia, ignorata tamen, obicem ponant fructui hujus ſacramenti.

Reſpondet S. Tho. q. 80. a. 4. citato, ad 5. *Hoc, quod non habet aliquis conſcientiam ſui peccati* (ſeu ignorat) *poteſt contingere dupliciter. Uno modo per culpam ſuam:* vel quia *Per ignorantiam juris, quæ non excuſat, reputat non eſſe peccatum, quod eſt peccatum; puta, ſi aliquis fornicator reputaret, ſimplicem fornicationem non eſſe peccatum mortale: vel quia negligens eſt in examinatione ſui ipſius, contra id, quod Apoſtolus dicit, 1. Cor. 11.* Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. *Et ſic nihilominus peccat peccator ſumens corpus Chriſti, licèt non habeat conſcientiam peccati; quia ipſa ignorantia eſt ei peccatum. Alio modo poteſt contingere ſinè culpâ ipſius; puta, cùm doluit de peccato, ſed non eſt ſufficienter contritus: & in tali caſu non peccat ſumendo corpus Chriſti: quia homo per certitudinem ſcire non poteſt, utrum ſit verè contritus. Sufficit enim ſi in ſe ſigna contritionis inveniat, puta, ſi doleat de præteritis, & proponat cavere de futuris. Si verò ignorat, hoc, quod fecit, eſſe actum peccati, propter ignorantiam facti, quæ excuſat; puta, ſi acceſſit ad non ſuam, quam credebat eſſe ſuam, non eſt ex hoc dicendus peccator. Similiter etiam, ſi eſt totaliter peccatum oblitus, ſufficit ad ejus deletionem generalis contritio.... Unde non eſt dicendus peccator.* Hæc S. Thom. quibus nil addendum exiſtimo.

XI. Quæres ſecundò: An qui in peccato mortali eſt, ut dignè accedat ad ſacramentum Euchariſtiæ, debeat præmittere confeſſionem ſacramentalem; an ſufficiat, ut actu contritionis ſe purget.

Poſt tempora Tridentini, certum eſſe debet, ante ſumtionem Euchariſtiæ præmittendam eſſe confeſſionem ſacramentalem, tàm à quolibet fideli, quàm à Sacerdote celebraturo, ſi adſit copia Confeſſarii. Ita enim præcepit, *Seſſ.* 13. *cap.* 7. idem Concilium. Quod controvertitur, eſt: An præceptum hoc ſit novum à Tridentino impoſitum, an vetus: & an divìnum, an verò pure Eccleſiaſticum. Circa primam partem, relicta opinione Cajetani, & aliorum volentium, præfatum præceptum eſſe novum à Tridentino impoſitum,

XII. Dico. Præceptum de præmittenda confeſſione ſacramentali ad Euchariſtiæ ſumtionem, eſt antiquum. Colligitur ex præfati Concilii verbis, Ait enim: *Quare communicare volenti revocandum eſt in memoriam ejus* (Pauli) *præceptum:* Probet ſeipſum homo. *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius peccati mortalis, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa ſacramentali Confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat; quod à Chriſtianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc Sancta Synodus perpetuò ſervandum eſſe decrevit, modò non deſit illis copia Confeſſoris. Quod ſi, neceſſitate urgente Sacerdos abſque prævia confeſſione celebraverit, quàm primùm confiteatur.* Quibus verbis declarat Concilium, conſuetudinem, ac præceptum præmittendi ad Euchariſtiam ſacramentalem confeſſionem ortum habuiſſe à Paulo eam ſub nomine *Probationis* præſcribente; adeoque ab initio Eccleſiæ originem traxiſſe. Patet etiam ex illo verbo *Declarat*, quo utitur Concilium, tùm citato, *cap.* 7. tùm *Can.* 11. Per declarationem autem non imponitur novum præceptum; ſed explicatur præceptum jam impoſitum, & conſuetudine præcedentium

ſecu-

ſeculorum firmatum. Prioribus enim ſeculis, quibus ſeverior diſciplina vigebat, Eccleſia peccatores ad Euchariſtiam non admittebat; niſi prius ei per pœnitentiam ſatisfeciſſent: quæ ſatisfactio, ob peccata publica, pœnitentiâ publicâ; ob peccata verò occulta, per pœnitentiam ſecretam, & auricularem confeſſionem implebatur, ut ſuo loco dicetur.

XIII. Nec dicas pro Cajetano: Paulum ſolùm velle, quòd acceſſurus ad Euchariſtiam probet ſeipſum; ergo non requirit, ut deinde probetur à Confeſſario — Nego enim conſ. Imò ex quo Paulus requirat, ut homo probet ſeipſum examinans, an aliquo lethali ſit adſtrictus; ſi inveniat ſe reum eſſe, cenſetur velle, ut ſervet Eccleſiæ conſuetudinem ſacramentali confeſſione ſeſe expiando.

XIV. Circa ſecundam verò quæſiti partem: an ſcilicet præceptum præmittendi ad Euchariſtiam ſacramentalem confeſſionem ſit divinum, an ſolum Eccleſiaſticum?

Dico cum communiori ſententiâ eſſe divinum. Nam Paulus traditurus doctrinam de Euchariſtia, & ejus uſu præmittit: *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis;* ergo præceptum, quod deinde ſequitur: *Probet autem ſeipſum homo*, ſacramentali Confeſſione, proponitur à Paulo ut acceptum à Domino: & proinde, ut à promulgatore procedit à Paulo, non ut à Legislatore.

Cenſeo tamen, eſſe divinum merè poſitivum, non naturale, à Chriſto Eccleſiæ traditum ſpecialiter pro ſacramento Euchariſtiæ. Unde licèt accedens ad Euchariſtiam teneatur præcepto divino eſſe in gratia, & eſſe confeſſus; aliter tamen. Nam eſſe in gratia tenetur ex natura ſacramenti; quod cùm ſit ſacramentum vivorum, exigit ex natura ſua, ut illud ſuſcipiens ſit in gratia. Non tamen ex natura ſacramenti vivorum tenetur eſſe confeſſus: aliàs omnia ſacramenta vivorum hoc exigerent, ut non poſſent ſumi, niſi à confeſſis, ſi in mortali culpa ſint ad ea accedentes; quod tamen eſt falſum: ſatis enim eſt, ut ſumantur à contritis, eſtò non confeſſis. Quod ergo accedens ad Euchariſtiam, ſi læthalis culpæ conſcius ſit, teneatur eſſe confeſſus; non eſt ex præcepto divino naturali, orto ex ratione ſacramenti vivorum; ſed particulari, & poſitivo pro Euchariſtia.

XV. Hinc cùm præcepta poſitiva, ſi affirmativa ſint, non obligent pro ſemper, ſed pro debitis circumſtantiis; poteſt dari caſus, quo præceptum præmittendi confeſſionem non obliget: ut ſi deſit copia Confeſſarii, & urgeat neceſſitas ſumendi Euchariſtiam, quod indicavit verbis nuper relatis Tridentinum. Plures autem cenſentur caſus, quibus neceſſitas ſumendi Euchariſtiam ita gravis judicetur; ut ſi deſit copia Confeſſarii poſſit Euchariſtia ſumi, non præmiſsâ confeſſione. Primò: cùm quis eſt in periculo mortis. Si enim non habeat copiam Confeſſarii, poteſt, non præmiſſa confeſſione, ſed contritione tantùm cum voto confeſſionis, Euchariſtiam ſumere. Secundus caſus eſt: cùm alter eſt in periculo mortis, & Sacerdos non poſſit illum communicare, niſi celebret. Tunc Sacerdos, ſi non habeat copiam Confeſſarii, celebrare poteſt, & Euchariſtiam ſumere confeſſione non præmiſsâ. Tertius eſt: ſi non poſſit quis omittere Communionem ſinè infamiâ, vel ſinè ſcandalo. Quartus: neceſſitas continuandi Sacrificium jam inchoatum. Si enim poſt conſecrationem recordetur Sacerdos, ſe commiſiſſe peccatum lethale; poteſt, ac debet Sacrificium continuare, & Euchariſtiam ſumere, ſolâ contritione præmiſsâ, ne Sacrificium interrumpatur. Si verò ante conſecrationem inchoato, jam Sacrificio, recordetur, & ſinè ſcandalo, aut infamiâ facere poſſet; deberet Sacerdotem vocare, & confiteri: ſed hoc vix ſinè infamiâ fieri poteſt. Quintus caſus eſt: Si Sacerdos teneatur ex officio celebrare,

brare, & non adſit Confeſſarius, poteſt non præmiſsâ confeſſione: & de hoc caſu ſpecialiter loquitur Tridentinum. Si tamen ex officio non teneatur, & non adſit alius Sacerdos, & adſint multi, qui eo die teneantur Sacrum audire; adhuc celebrare non poſſet confeſſione non præmiſsâ, niſi ſcandalum, vel infamia ſequeretur.

DUBIUM V.

De Jejunio ad Euchariſtiam requiſito, & aliis Diſpoſitionibus ex parte Corporis.

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. PRæcipua diſpoſitio, quæ ex parte corporis in ſumente Euchariſtiam requiritur, eſt jejunium. De qua agit S. Thomas 3. *p.* *q.* 80. *a.* 8. ubi *ad* 4. docet, quòd duplex eſt jejunium. Primum eſt jejunium naturæ, quod importat privationem cujuſcumque præaſſumti per modum cibi, vel potus. Inde ſive aqua, ſive vinum, ſive medicina in quacumque minimâ quantitate, ſive nutritiva, ſive non nutritiva, ſive per ſe, ſive cum aliis cibis; dummodo ſumatur per modum cibi, vel potus ſolvit jejunium naturæ, ſeu naturale. Ille ergo dicitur jejunus jejunio naturali, qui eâdem die naturali nihil omnino ſumſit, ſive per modum cibi, ſive potus. Quia autem dies naturalis incipit à media nocte; ideo ut quis ſit naturaliter jejunus, debet à media nocte illius diei initiativâ eſſe jejunus, ſeu nihil omnino ſumſiſſe. Vide S. Tho. hoc *a.* 8. *ad* 5.

II. Jejunium autem Eccleſiæ, ſeu Eccleſiaſticum, quod fuit ab Eccleſia ad macerationem corporis inſtitutum, non dicit privationem omnis cibi, & potus; ſed talis, aut talis cibi, ſeu in tanta, vel tanta quantitate; unicam tantùm in eâdem die naturali comeſtionem permittens. Quarè hoc jejunium non ſolvitur, ſi ultra unicam comeſtionem, quis potum ſumat; quia potus magis ſumitur ad alterationem, & digeſtionem ciborum aſſumptorum, quàm ad nutritionem, licèt aliquomodo nutriat, ut docet S. Tho. 2. 2. *q.* 147. *a.* 6. *ad* 2. his præmiſſis

III. Dico. Ut quis diſpoſitus ad Euchariſtiam accedat, requiritur ex parte corporis, ut ſit jejunus jejunio naturali, modo ſupra explicato. Hanc eſſe Apoſtolicam traditionem oſtendo. *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi auctoritate Apoſtolicâ traditum, certiſſimè creditur* (regula eſt S. Auguſtini, *l.* 4. *de Bapt. contra Donat. c.* 24.) ſed praxis de præmittendo ſacræ Communioni jejunio naturali in univerſa Eccleſia, & ſemper retenta eſt, nec ejus inſtitutio in aliquo Concilio primò facta reperitur; ergo &c. Min. probatur. Eccleſiam Orientalem ſolis jejunis Euchariſtiam quarto ſeculo porrigere conſueviſſe, oſtendunt verba S. Jo. Chryſoſt. Homil. 27. in 1. ad Cor. *Tu priùs, quàm communices, jejunas, ut quomodocumque communione dignus appareas.* Imò Eccleſiam Occidentalem ſecundo ſeculo hanc praxim habuiſſe, fidem facit Tertullianus, *l.* 2. *ad Uxorem*. Ubi agens de Euchariſtia, quam quiſque in privatam domum tunc deferebat: *Non ſciet* (inquit) *maritus* (infidelis) *quid ſecretò ante omnem cibum guſtes.* Idem teſtatur Cyprianus ſeculo tertio contendens, aptiùs matutinis horis, quàm ſerotinis Euchariſticum offerri Sacrificium, *Epiſt. ad Cæcilium*, reprehenditque aliquos, qui ne ex odore vini à Gentilibus Chriſtiani deprehenderentur, mane aquam ſolam, ſerò autem vinum aquâ mixtum, & proinde non jejuni offerebant. Cùmque apud aliquas Eccleſias contraria praxis, ut à non jejunis Euchariſtia ſumeretur cæpiſſet invaleſcere, correctæ fuerunt per tertium Concil. Carthaginenſe

anno

ann. 397. *Can.* 29. his verbis: *Ut ſacramenta Altaris nonniſi à jejunis hominibus celebrentur; excepto uno die anniverſario, quo Cœna Domini celebratur. Nam ſi aliquorum, pomeridiano tempore, defunctorum, ſive Epiſcoporum, ſeu Clericorum, ſive cæterorum commendatio facienda eſt, ſolis orationibus fiant; ſi illi, qui faciunt, jam pranſi inveniantur.* A' jejunis ergo etiam Sacrificia pomeridiana offerenda erant, unicâ die anniverſariâ Cœnæ Domini exceptâ. Et Sozomenus, *lib.* 7. *Hiſt. c.* 19. improbat morem, qui apud aliquas Ægypti partes obtinuerat, quo pranſi Myſteria ſumebant, tanquam *Præter conſuetudinem apud omnes conſecratam*.

IV. Sed objicies. Quæ Chriſtus fecit, licitè à nobis fieri poſſunt: ſed Chriſtus, non jejunis, ſed jam cœnatis Apoſtolis Euchariſtiam diſpenſavit; ergo his quoque temporibus ita fieri licebit.

Aliquando (referente S. Tho. hoc *a.* 8. *ad* 3.) conſuetudo apud aliquas Eccleſias obſervata fuit: *Ut in repræſentationem Dominicæ Cœnæ illo die à non jejunis corpus Chriſti ſumeretur; ſed nunc hoc abrogatum eſt.* Hujus coſuetudinis, ut obſervavi, meminit Concil. Carthag. III. ſupra laudatum.

V. Reſpondet ergo S. Tho. ibi, *ad* 1. ex S. Auguſt. *Epiſt.* 118. (nunc 54.) *c.* 6. *ad Januarium*. Ubi ſibi propoſitâ objectione, de qua agitur, his terminis: *Liquidò apparet, quando primùm acceperunt Diſcipuli corpus, & ſanguinem Domini, non eos accepiſſe jejunos. Numquid tamen propterea calumniandum eſt univerſæ Eccleſiæ, quòd à jejunis ſemper accipitur?* — Cui Auguſt. ita reſpondet: *Et hoc enim placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti ſacramenti, in os Chriſtiani priùs Dominicum corpus intraret, quàm cæteri cibi: nam ideo per univerſum Orbem mos iſte ſervatur. Neque enim quia poſt cibos dedit Dominus, propterea pranſi, aut cænati fratres ad illud ſacramentum accipiendum convenire debent: aut ſicut faciebant, quos Apoſtolus arguit, & emendat, menſis ſuis iſta miſcere.* Cur autem poſt cœnam Chriſtus Euchariſtiam dederit, rationem affert dicens: *Namque Salvator, quò vehementiùs commendaret Myſterii illius altitudinem; ultimum hoc voluit arctiùs infigere cordibus, & memoriæ Diſcipulorum, à quibus ad Paſſionem digreſſurus erat.* Cumque hæc ratio non eſſet futuris temporibus valitura, ſubjungit: *Et ideo non præcepit, quo deinceps ordine ſumeretur; ut Apoſtolis, per quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſervaret hunc locum. Nam ſi hoc ille monuiſſet, ut poſt cibos alios ſemper acciperetur, credo, quòd eum morem nemo variaſſet.* Hac autem datâ à Chriſto facultate uſum fuiſſe Paulum, & jejunium Euchariſtiæ præmittendum ſtatuiſſe, colligit Auguſtinus addens: *Cùm verò ait Apoſtolus, de hoc ſacramento loquens: Propter quod fratres, cùm convenitis ad manducandum, invicem expectate. Si quis eſurit, domi manducet, ut non ad judicium conveniatis; ſtatim ſubtexit: Cætera cum venero ordinabo. Unde intelligi datur, quia multum erat, ut in Epiſtola totum illum agendi ordinem inſinuaret, quem univerſa per Orbem ſervat Eccleſia, ab ipſo ordinatum eſſe, quod nullâ morum diverſitate variatur.* Hæc Auguſtinus.

Ubi S. Doctor primò dicit: quòd licèt Chriſtus Apoſtolos non jejunos pane Euchariſtico cibarit; non tamen hoc ab Eccleſia monuit faciendum. Secundò: diſpoſitionem hanc præmittendi jejunium ad Euchariſtiam credit, ortum habuiſſe à Paulo. Tertiò: hoc motivo aſſerit, Chriſtum Apoſtolos commmunicaſſe poſt cœnam. Cùm enim à cœna digreſſurus eſſet ad Paſſionem, voluit hoc ultimum ſui amoris eſſe pignus, quo cum ipſis in ſacramento maneret. At Spiritus Sanctus alio motivo per Eccleſiam voluit, ut in os Chriſtiani Dominicum priùs corpus intraret, quàm cæteri cibi; nempe, in honorem, & reverentiam ſacramenti. Et ideo tàm

Chriſtus ſapientiſſimè Apoſtolos communicavit poſt cœnam; quàm Eccleſia prudenter Fideles ante omnes cibos communicat. Sicut & ſapienter Chriſtus diſtulit Baptiſmum ſuum ad annum trigeſimum; & prudenter Eccleſia baptizat infantes ſtatim natos. Quare meritò Gregorius Nazianzen. *Orat. in S. Baptiſma*, multis invehitur adversùs eos, qui Baptiſma ſuum in annum trigeſimum differebant; eò quòd ad annum trigeſimum Chriſtus diſtulit ſuum.

VI. Hinc S. Tho. citatâ *q.* 80. *a.* 8. congruentiam jejunii præmittendi ad Euchariſtiam oſtendit. Primò, ex Auguſt. laudato: *In honorem hujus ſacramenti; ut ſcilicet in os hominis intret nondum aliquo cibo, vel potu infectum. Secundò: propter ſignificationem; ut ſcil. detur intelligi, quòd Chriſtus, qui eſt res hujus ſacramenti, & caritas ejus debet primò fundari in cordibus noſtris, ſecundùm illud, Matthai* 6. Quærite primum regnum Dei. *Tertiò: propter periculum vomitus, & ebrietatis, quæ quandoque contingunt ex hoc, quod homines inordinatè cibis utuntur; ſicut & Apoſtolus dicit*, 1. *Corinth.* 11. Alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt.

VII. Ad avertendum ſcrupulum, qui circa jejunium naturale inſurgere poſſet, advertit S. Tho. *a.* 8. citato, *ad* 4. quòd *Reliquiæ cibi remanentes in ore, ſi caſualiter transglutiantur, non impediunt ſumtionem hujus ſacramenti: quia non trajiciuntur per modum cibi, ſed per modum ſalivæ. Et eadem ratio eſt de reliquiis aquæ, vel vini, quibus os abluitur; dummodo non trajiciantur in magna quantitate, ſed permixtæ ſalivæ; quod vitari non poteſt.*

§. II.

An Euchariſtia aliquando ſumi poſſit à non Jejuno?

VIII. Quia, ut obſervat S. Thom. *art.* 8. prælaudato, aliquid impedire poteſt ſumtionem hujus ſacramenti dupliciter: uno modo ſecundùm ſe; ſicut peccatum mortale, quod habet repugnantiam ad ſignificatum hujus ſacramenti, ut ſupradictum eſt, præced. Dubio. Alio modo, propter prohibitionem Eccleſiæ; & ſic impeditur aliquis à ſumtione Euchariſtiæ poſt cibum, & potum aſſumtum: ideo licèt paſſim, & ordinariè jejunium naturale ad Euchariſtiam præmitti debeat; nonnulli tamen caſus ſunt, quibus Euchariſtia à non jejunis ſumi poteſt.

Mitto conſuetudinem, quæ olim in Africa invaluerat, Euchariſtiam ſerotinis horis conficiendi, & ſumendi; de qua ſupra, & quam Auguſtinus, *Epiſt.* 118. prælaudatâ, *cap.* 7. damnare auſus non eſt, utpote in memoriam Dominicæ Cœnæ introductam. Mitto, inquam: quia Trullana Synodus, *anno* 692. *Can.* 29. eam ſuſtulit; & hiſce temporibus univerſali contrariâ conſuetudine eſt abrogata.

IX. Cauſæ igitur, quibus non jejuno ſumere Euchariſtiam licet, poſſunt reduci ad duo capita, nimirum: ad neceſſitatem ſumentis, & ad reverentiam ſacramenti.

Ex capite neceſſitatis ſumentis, ait S. Tho. laudato loco: *Ab hac generali regula excipiuntur infirmi, qui ſtatim communicandi ſunt, etiam poſt cibum; ſi de eorum periculo dubitatur, ne ſinè Communione decedant: quia neceſſitas legem non habet. Unde dicitur, de Conſecr. diſt.* 2. *cap.* 93. Presbyter infirmum ſtatim communicet, ne ſinè Communione moriatur. Tunc enim urget præceptum divinum ſumendi Euchariſtiam, ut viaticum; ideoque præceptum Eccleſiaſticum de jejunio præmittendo non obligat.

X. Quæ-

X. Quæres primò: An in eâdem infirmitate poſſit quis pluries Euchariſtiam ſumere non jejunus?

Reſpondeo. Quòd vel poſt ſumtam Euchariſtiam parvo tempore ſupervivit, puta, ſolis duobus, vel tribus diebus; & tunc non licet iterum ſumere Euchariſtiam non jejuno: quia non ſupponitur neceſſitas, quæ ſola diſpenſat à jejunio præmittendo. Si verò poſt primò ſumtam Euchariſtiam diutiùs ſupervivat, & varietur ſtatus ægritudinis; tunc ſi in novo periculo mortis infirmus conſtituatur, poteſt Euchariſtiam denuo ſumere non jejunus: quia novo periculo mortis urgente, denuo ceſſat præceptum de jejunio præmittendo.

XI. Quæres ſecundò: An Sacerdos poſſit celebrare non jejunus, ut Euchariſtiam conficiat; eamque det ægroto in articulo mortis poſito, qui alioquin Euchariſtiam ſumère non poſſet?

Reſpondeo, probabilius eſſe quòd non poſſit. Et ratio eſt. Quia præceptum divinum dandi Euchariſtiam ægroto, cùm ſit affirmativum, non obligat pro ſemper, ſed pro debitis circumſtantiis; hoc eſt, cùm poteſt confici Euchariſtia, ſervando ritum Sacrificii: ad quem requiritur, ut Sacerdos celebret jejunus, ſicut & indutus ſacris veſtibus. Quemadmodum ergo non poſſet celebrare non indutus ſacris veſtibus, ut daret Euchariſtiam ægroto, licèt morituro; ita neque poterit non jejunus. Addo: quòd cùm Euchariſtia regulariter aſſeruetur pro infirmis; vix dari poteſt caſus, quo, niſi Sacerdos celebraret non jejunus, infirmus abſque Euchariſtia decederet. Daretur autem frequenter caſus, quo infirmus decederet abſque Euchariſtia, ſi eam non poſſet ſumere non jejunus; & ideo prudenti uſu datur Euchariſtia infirmis non jejunis: non autem permittitur Sacerdoti, ut celebret non jejunus, quò ægroto Euchariſtiam porrigat.

XII. Si dicas. Præceptum præmittendi confeſſionem ſacramentalem mortalium, quia divinum, majus eſt præcepto præmittendi jejunium ad Miſſæ celebrationem: ſed poteſt, non præmiſsâ confeſſione, cum ſola contritione, neceſſitate urgente, celebrare; ergo etiam non præmiſſo jejunio. — Nego conſ. & diſparitas eſt. Quia ex conſuetudine præceptum ſervandi ritum debitum in Euchariſtia conficiendà obligat univerſaliter, & pro ſemper: non autem præceptum de præmittenda confeſſione, quod non obligat, niſi cum adeſt copia Confeſſarii.

XIII. Caſus verò, in quibus ob reverentiam ſacramenti licet Sacerdoti non jejuno ſumere Euchariſtiam, poſſunt reduci ad tria capita. Primum eſt neceſſitas perficiendi, & conſumendi Sacrificium. Secundum, neceſſitas conſumendi reliquias Sacrificii. Tertium, neceſſitas vitandi aliquam irreverentiam ſacramenti.

XIV. Ex primo ergo capite, nempe, perficiendi Sacrificium, poteſt Sacerdos non jejunus ſumere Euchariſtiam. Primò: ſi Sacerdos loco vini aquam, vel aliam materiam conſecrationi ineptam calici infudiſſet; eumque errorem non advertiſſet, niſi hauſtâ jam illâ aquâ, & conſequenter jejunio ſoluto. In hoc caſu ad perficiendum Sacrificium, quod ex præcepto divino debet eſſe in utraque ſpecie; debet Sacerdos iterum conſecrare, vel utramque ſpeciem, vel ſaltem ſpeciem vini, & ſumere non jejunus: quia præceptum divinum de integritate Sacrificii prævalet præcepto Eccleſiaſtico de jejunio. — Secundò: ſi ex oblivione, vel malitiâ Sacerdos non jejunus conſecraſſet unam, vel utramque ſpeciem: tunc enim, quia ad integritatem Sacrificii pertinet, nedum conſecrare, ſed etiam ſumere, debet unam, vel utramque ſpeciem ſumere non jejunus. — Tertiò: ſi Sacerdos celebrans, poſt conſecrationem repentè, vel moriatur, vel aliquo ſubito correptus morbo, non poſſit Sacrificium perficere: tunc, ſi non adſit Sacerdos jejunus,

poteſt Sacerdos non jejunus, imò debet Sacrificium perficere, & conſumere.

Si verò quæratur: An ſi Sacerdos celebrans recordetur ante conſecrationem, ſe non eſſe jejunum, debeat Sacrificium omittere; an verò proſequi? — Reſpondet S. Th. 3. *p. q.* 83. *a.* 6. *ad* 2. Se tutius reputare, quòd Miſſam inceptam defereret, niſi grave ſcandalum timeretur.

XV. Ex ſecundo capite, nempe, conſumendi reliquias Sacrificii, Sacerdos poſt ſumtam ablutionem, etiamſi non ſit jejunus (per ipſam enim ablutionem jejunium ſolvitur) ſi tamen advertat, reliquias Sacrificii ſuperfuiſſe, poteſt illas ſumere. Et addit Svarez, non ſolum parvas, ſed etiam magnas: & etiamſi fuerit multo tempore occupatus in Euchariſtia Fidelibus diſpenſandâ. Quia tales reliquiæ pertinent ad idem Sacrificium, & eandem moraliter ſumtionem; & ſic eandem Communionem, quam cæperat jejunus, conſummaret non jejunus.

XVI. Ex tertio verò capite, nempe, vitandi aliquam irreverentiam ſacramenti, poſſet Sacerdos non jejunus Euchariſtiam ſumere: ſi periculum eſſet, ne Euchariſtia perveniret in manus Infidelium, aut Hæreticorum, qui eam contumeliâ afficerent. Et ratio eſt. Quia præceptum jejunii ob reverentiam ſacramenti inſtitutum eſt; ergo in caſu, quo major irreverentia ſacramenti timeretur, non amplius obligat.

XVII. Ex dictis ſequitur, quòd extra præfatos caſus, qui communicaret non jejunus, gravi, lethalique peccato ſe devinciret. Communicare namque jejunum eſt ritus ab univerſa Eccleſiâ præſcriptus, & omnium ſeculorum uſu conſecratus, ut dictum eſt: atqui in uſu ſacramentorum recedere à ritibus ab univerſa Eccleſiâ præſcriptis peccatum lethale eſt: unde Auguſt. *Epiſt.* 118. modò 54. *c.* 5. citatâ: *Similiter* (inquit) *Si quid horum* (ideſt Euchariſtiæ rituum) *tota per Orbem frequentat Eccleſia. Nam & hinc, quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt.*

§. III.

De Mora inter ſumtam Euchariſtiam, & Cibum.

XVIII. Quæri ſolet: An communicantes aliquà temporis morâ à cibo, & potu, poſt ſumtionem Euchariſtiæ, debeant abſtinere, ſicut abſtinere debent ante ſumtionem?

Reſpondet S. Tho. 3. *p. q.* 80. *a.* 8. ſæpe citato, *ad* 6. magis requiri jejunium ante ſumtionem Euchariſtiæ, quàm poſt. Nam maxima devotio, quæ requiritur ad percipiendum fructum in ipſa ſumtione, *Magis impeditur per præcedentia, quàm per ſequentia. Et ideo magis eſt inſtitutum, quòd homines jejunent ante ſumtionem, hujus ſacramenti, quàm poſt. Debet tamen eſſe aliqua mora inter ſumtionem hujus ſacramenti, & reliquos cibos. Unde & in Miſſa oratio gratiarum actionis poſt Communionem dicitur; & communicantes etiam ſuas privatas orationes dicunt. Secundùm tamen antiquos Canones ſtatutum fuit à Papa Clemente I. ut habetur, de Conſecr. diſt.* 2. *c.* 23. Si mane Dominica portio editur, uſque ad ſextam jejunent Miniſtri, qui eam ſumſerunt: Et ſi tertiâ, vel quartâ horâ acceperint, jejunent uſque ad veſperum: *Antiquitus enim rariùs Miſſarum ſolemnia celebrabantur, & cum majori præparatione. Nunc autem quia oportet frequentiùs ſacra Myſteria celebrare, non poſſet de facili obſervari. Et ideo per contrariam conſuetudinem eſt abrogatum.* Hæc S. Tho. — Verùm, ut benè obſervat Ivenin, decretum illud non eſſe Clementis I. ſuſpicari licet: quia conſtat, priſcæ ætatis Chriſtianos mox ab Euchariſtiæ ſumtione conſueviſſe celebrare caritatis convivia, quæ *Agapæ* vocabantur.

XIX.

Digitized by Google

XIX. Pro quo ſciendum: quòd *Agapa* idem eſt, ac *Dilectio:* quo nomine vocata fuit cœna quædam communis, ſeu convivium, quod primi Chriſtiani in caritatis ſignum pauperibus exhibebant. De quo Tertullianus, *in Apologetico*, *c.* 39. An verò ante, vel poſt ſacram Synaxim exhiberetur, inter Eruditos agitatur. Multi volunt, fuiſſe exemplo Chriſti ante ſacram Communionem exhibitum; alii verò poſt. Cœnam hanc ob varios abuſus, qui ſtatim irrepſerant, reprehendit Paulus, 1. *Cor.* 11. *v.* 21. & ſequentibus: *Unuſquiſque enim ſuam cœnam præſumit ad manducandum &c.* Illius tamen uſus uſque ad tempora Auguſtini perſeverabat, ut colligere licet, *lib.* 20. *contra Fauſtum*, *c.* 20. Quamvis autem *Agapæ* exhiberentur; aliæ, occaſione nuptiarum, quæ *Connubiales* dicebantur: aliæ in feſtis Martyrum. *Natalitiæ* vocatæ: aliæ in funeribus defunctorum, *Funerales* dictæ, ut Nazianzenus teſtatur, aliæ etiam, Gregorio aſſerente, in Eccleſiarum dedicatione; celebriores tamen erant, quæ occaſione ſacræ Communionis exhibebantur.

XX. Ex hoc nomine *Agapæ*, *Agapetæ* dictæ ſunt, ideſt, *Dilectæ*: quo nomine Sorores ſpirituales, & devotæ vocitatæ fuerunt. Viri enim ſpirituales mulieres ſibi in pietate ſocias familiares, & domeſticas (fortè exemplo Chriſti, & Apoſtolorum) habere cæperunt. Sed quia quæ ſpiritu cæpta ſunt, in carnem plerumque degenerant; brevi in tàm periculoſam perſonarum etiam piarum cohabitationem nequitia irrepſit. Unde à Sancto Hieronymo, Epiſt. 22. ad Euſtoch. *Novum concubinarum genus* dictum eſt: unde apoſtolico zelo exclumans: *Unde* (inquit) *in Eccleſia Agapetarum peſtis introivit?* Hinc ſecta Agapetarum ante Hieronymi tempora exorta; quâ, licèt enormibus implicarentur libidinibus, cælibes tamen ſeſe jactabant, eò quòd uxores non haberent. *Calebs* enim, ait Auguſtinus (vel alius ejus nomine) *l. de Gramatica*, dicitur, qui non habet uxorem, vel quæ non habet maritum; qualia ſunt Numina in Cœlo, quæ abſque conjuge ſunt, ſi Agapetas non attendamus: Hæc quamvis fortè aliena, placuit indicare ad Studioſi eruditionem.

§. IV.

An ad Eucbariſtiam requiratur Somnus, & Puritas Corporis?

XXI. INter cœnam, & Communionem, quæ ſummo mane facienda ſit, ſomnum mediare debere cenſent aliqui; niſi Decreto Alexandri III. l. 5. Decretal. de Accuſat. tit. 1. Cap. *Si conſtiterit*. Sed valde abſunt à mente Alexandri. Nam Sacerdos, quem ibi ſuæ Eccleſiæ privatione mulctare intendit, vino deditus erat; quippe qui noctem, quæ Miſſam præceſſerat, duxerat in Tabernis: *Si conſtiterit* (inquit...) *de vinolentia, & quòd in taberna pernoctavit: ita quòd alterâ die, nullâ premiſſâ dormitione, Miſſam cantaſſet &c.* Ubi puniri mandatur: non quia præcisè poſt moderatam cœnam non dormierit; ſed quia poſt vinolentiam pernoctavit in tabernis — Veriùs ergo dicit S. Th. citato a. 8, ad 5. *Nec refert, utrum poſt cibum, vel potum aſſumtum dormierit, aut etiam digeſtus ſit, quantùm ad rationem præcepti. Refert autem, quantùm ad perturbationem mentis, quam patiuntur homines, propter inſomneitatem, vel indigeſtionem: ex quibus ſi mens multum perturbetur, homo redditur ineptus ad ſumitionem bujus ſacramenti*.

XXII. Corporis etiam puritas, & mundities ſacræ Communioni præmittenda eſt. Id declaravit exemplo ſuo Chriſtus, qui in Cœna illâ ſupremâ, in qua Euchariſtiam inſtituit, linteo lumbos præcinxit: *Lumbos enim præcingimus* (ait Gregorius Homil. 13. in Evang.) *cum carnis luxuriam*

xuriam per continentiam coarctamus. Lumborum enim nomine luxuria deſignatur. Accedit etiam ratio. Par enim non eſt, ut qui Agnus eſt ſinè maculâ, qui virginem gerit carnem, qui ex Matre virgine genitus eſt, ſubeat corpus, quod fœdavit impuritas. Ideoque miniſtri, qui ad hoc ſacramentum conficiendum deputantur, ſtatum cælibatus profiteri tenentur.

XXIII. Non omnis tamen carnis impuritas æqualiter huic ſacramento obeſt, ut ait S. Tho. laudatâ *q.* 80. *a.* 7. Quædam enim obeſt ex neceſſitate, ejuſque effectum totaliter impedit: quædam ſolùm obeſt ex congruentia. Si enim carnis impuritas, cum animæ impuritate, & lethali peccato conjuncta ſit, impedit ex neceſſitate: ſi autem abſque peccato lethali, vel cum ſolo veniali ſit, ſic impedit tantùm ex congruentia. Hinc carnalis actus, aut nocturna pollutio voluntate habita, ſive in ſe, ſive in ſua causâ, utpote lethale peccatum, ex neceſſitate impedit acceſſum ad Euchariſtiam, niſi priùs confeſſione purgata ſit. Imò etſi confeſſione, & contritione purgatâ animæ maculâ: quia tamen relinquit fœditatem corporis, & mentis turbationem, ex convenientia à ſacra Communione, ſaltem eâdem die, retrahit. Hoc tamen impedimentum, quod ex congruentia provenit, ait S. Thomas laudatus, poſtponi debet propter aliquam neceſſitatem. Puta, ut Gregorius dicit, *lib.* 11. *Regiſtri Epiſt. Epiſtolâ* 54. quæ eſt ad Auguſt. Anglorum Epiſcopum (aliàs, l. 12. Epiſt. 31.) ad interrogat. 11. *Cùm fortaſſe, aut feſtus dies exigit, aut exhibere miniſterium, pro eo, quòd Sacerdos alius deeſt, ipſa neceſſitas compellit.*

XXIV. Eâdem ratione pollutio in ſomnis, quæ vel ſinè culpâ omnino, vel cum culpa veniali tantùm contingit, eſtò de neceſſitate ab Euchariſtia non retrahat; retrahit tamen ex quadam congruentiâ, niſi aliunde urgeat neceſſitas, ut dictum eſt. Impedit autem (ait S. Th.) *Quantùm ad duo: Quorum unum ſemper accidit, ſcilicet, quadam fœditas corporalis, cum qua, propter reverentiam ſacramenti, non decet ad altare accedere: unde & volentes tangere aliquod ſacrum, manus lavant: niſi fortè talis immunditia ſit perpetua, vel diuturna; ſicut eſt lepra, vel fluxus ſanguinis, vel aliud hujuſmodi. Aliud autem eſt evagatio mentis, quæ ſequitur pollutionem nocturnam, præcipuè quando cum turpi imaginatione contingit.*

XXV. Addo tamen cum eodem S. Tho. quòd pollutio nocturna quandoque accidit ex illuſione Dæmonum: quæ *Quandoque provenit ex negligentia præparationis ad devotionem, quæ poteſt eſſe mortale, & veniale peccatum. Quandoque verò provenit ex ſola nequitiâ Dæmonum volentium impedire hominem à ſumtione hujus ſacramenti. Unde legitur in Collationibus Patrum* (Collat. 22. c. 6.) *quòd cùm quidam frater pateretur pollutionem ſemper in feſtis, in quibus erat communicandum; Seniores, comperto, quòd nulla cauſa ab ipſo præceſſerat, decreverunt, quòd propter hoc à Communione non ceſſaret: & ita ceſſavit illuſio Dæmonum.*

XXVI. Circa verò copulam conjugalem, ait S. Th. ibi *ad* 2. quòd *Si ſit ſinè peccato (puta ſi fiat cauſa prolis generandæ, vel cauſa reddendi debitum) non aliâ ratione impedit ſumtionem hujus ſacramenti, niſi.... propter immunditiam corporalem, & mentis diſtractionem.... Si verò non amor procreandæ ſobolis, ſed voluptas dominatur in opere, ut ibidem Gregorius ſubdit* (nempe, Epiſt. ad Auguſt. citatâ) *tunc prohiberi debet, ne accedat ad ſacramentum.* Quare hortantur Patres, ut à copula conjugali temperent Fideles, accedentibus feſtivitatibus, quibus ad Euchariſtiam ſunt acceſſuri. Ita Hieron. *Epiſt.* 50. *Apologeticâ, pro ſuis libris, adv. Jovinianum.* S. Auguſt. *Serm. de Dom.* 2. *Adventus*, & Catechiſmus Rom. *p.* 2. *de Euch. num.* 27.

DU-

Digitized by Google

DUBIUM VI.

An Communio ſub Utraque Specie fuerit, quovis Tempore, etiam Laicis Neceſſaria?

§. I.

De Antiqua Eccleſiæ Praxi.

I. Dico. Ab exordio Eccleſiæ, uſque ad ſeculum duodecimum Fideles, etiam laici, ordinariè in publicis conventibus ſub duplici panis, & vini ſpecie Euchariſtiam ſumebant. Probatur primò. Quia certum eſt, Chriſtum in ultima cœnâ duplicem panis, & vini ſpeciem Apoſtolis porrexiſſe. — Secundò. Poſt Chriſti in Cœlos aſcenſum utramque ſpeciem paſſim uſurpatam ſupponit Paulus, 1. *Cor.* 11. cum enarratâ hujus ſacramenti inſtitutione, ait: *Probet autem ſe ipſum homo: & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.* — Tertiò. S. Juſtinus Martyr, ſeculo ſecundo, Apolog. 2. pro Chriſtianis: *Qui apud nos* (inquit) *vocantur Diaconi, atque Miniſtri diſtribuunt unicuique præſentium; ut participent eum, in quo gratiæ actæ ſunt, panem, vinum, & aquam.* Quartò. Cypriani ætate (nimirum tertio ſeculo) hoc idem in uſu fuiſſe teſtatur ipſe S. Martyr, *lib. de Lapſis.* Ubi primò enarrans miraculum, quod contigit, ait: *Et quidam alius, & ipſe maculatus, Sacrificio à Sacerdote celebrato, partem cum cæteris latenter accipere, Sanctum Dei edere, & contrectare non potuit; cinerem ferre ſe apertis manibus* (quibus tunc excipiebatur panis ſpecies) *invenit.* Oblatum quoque fuiſſe calicem, recenſens de puella, quam nutrix inſciis parentibus ad Idolorum Sacrificia detulerat, ait: *Ubi verò Solemnibus adimpletis calicem Diaconus offerre præſentibus cæpit; & accipientibus cæteris locus ejus advenit, faciem ſuam parvula inſtinctu divinæ majeſtatis avertere, os labiis obturantibus premere, calicem recuſare &c.*

Quintò. Conſueviſſe hoc, ſeculo quarto, teſtatur Ambroſius; dum, ut legitur, *lib. 9. Hiſt. Tripartitæ, cap.* 30. Theodoſium poſt cædem Theſſalonicenſium ſic allocutus eſt: *Quomodo hujuſmodi manibus recipies ſanctum Domini corpus? Quâ temeritate ſacrati ſanguinis poculum ore tuo ſuſcipies?*

Sextò. Leo I. ſeculo quinto, *Serm.* 4. *in Quadrageſ.* ut Fideles à Manichæis, qui ſub unica tantùm ſpecie communicabant ſecerneret; præcepit, ut in publicis conventibus Fideles duplicem ſpeciem ſumerent. Quod Leonis decretum eodem ſeculo confirmavit Gelaſius I. apud Gratian. de Conſecr. diſt. 2. Cap. *Comperimus*, his verbis: *Aut integra ſacramenta recipiant, aut ab integris arceantur.*

Septimo. Ordo Romanus, ad cujus præſcriptum totus fere Occidens ſeptimo, octavo, nono, & decimo ſeculo divina peragebat; variis in locis meminit Communionis ſub utraque ſpecie, quæ à Clericis non modò, ſed & à Laicis inter Miſſarum ſolemnia fieret. Et *tit. Qualiter celebrandum ſit officium Miſſæ*, ait: *Recepto calice Archidiaconus confirmat omnes ſanguine Dominico, quos communicaverit Pontifex corpore Dominico.*

II. Imò ſeculo tertiodecimo dum viveret S. Thomas, in aliquibus (paucis quidem) Occidentalibus Eccleſiis adhuc obtinebat uſus publicis in cætibus communicandi ſub utraque ſpecie. Nam 3. *p. q.* 80. *a.* 12. quærit: *Utrum liceat ſumere corpus Chriſti ſinè ſanguine.* Et licèt teneat ſententiam affirmativam; non tamen eam tenet, tanquam univerſalem, & ubique ſervatam, ſed tantùm in multis Eccleſiis. Unde, in arg. *Sed contra*, ait: *Sed contra eſt multarum Eccleſiarum uſus, in quibus populo communicanti datur corpus Chriſti ſumendum, non autem ſanguis.* Et infra concludit corpus articuli ſic: *In quibuſdam Eccleſiis obſervatur, ut populo ſanguis ſumendus*

dus non detur, ſed ſolùm à Sacerdote ſumatur; ergo in aliquibus aliis, tempore S. Thomæ, populo dabatur non ſolùm corpus Chriſti, ſed etiam ſanguis.

III. Antiqua hæc praxis ſumendi utramque ſpeciem aboleri, apud Occidentales Catholicos, univerſaliter cæpit ſeculo quintodecimo, poſt Concilium Conſtantienſe; cui occaſionem dederunt hæretici inferiùs referendi aſſerentes: ritum illum ſub utraque ſpecie communicandi eſſe jure divino præceptum. Quapropter modò apud Latinos nemini, laico, abſque ſpeciali diſpenſatione, licet ſub utraque ſpecie communicare.

IV. Apud Orientales verò Græcum ritum ſervantes praxis communicandi ſub utraque ſpecie adhuc perſeverat. Apud ipſos enim non Clerici tantùm, ſed etiam laici, qui communicant, dum liturgia celebratur, utramque ſpeciem ſumunt. Unde Hieremias Patriarcha Conſtantinopolitanus, in Epilogo Cenſuræ, quâ Auguſtanam Confeſſionem perſtringit, ita Orientalium uſum in hac materia deſcribit: *Primùm utriuſque ſpeciei participes eſſe oportere dicitis* (Lutheranos alloquitur) *& rectè quidem. Nam & nos hoc idem tremenda Myſteria participantes facimus; illi, inquam, qui his digni ſumus.*

§. II.

Reſolutio Dubii.

V. DIco. Nemo inter Chriſtianos ante ſeculum quartum decimum aſſeruit, Communionem ſub utraque ſpecie eſſe laicis divino jure neceſſariam. Probo primò, argumento negativo. Nullus enim afferri poteſt Auctor, qui ante præfatum ſeculum hoc dixerit. — Secundò, argumento poſitivo. Nam primus, qui aſſerere cæpit, Communionem ſub utraque ſpecie eſſe omnibus, etiam non ſacrificantibus, jure divino neceſſariam, vixit deſinente ſeculo quarto decimo, Petrus nimirum Dreſdenſis, Pragæ in Bohemia Ludi magiſter. Is cum incidiſſet in ſententiam Domini, Joan. 6. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis:* miratus eſt, quòd contra tàm apertam Domini ſententiam laici calicis uſu defraudarentur. Itaque, Ænea Silvio teſt. *Hiſt. Bohem. c.* 35. Jacobello Miſnenſi tunc Pragæ Concionatori auctor fuit; ut populum doceret, eum ſalutem conſequi non poſſe, niſi etiam de calice Domini biberet.

VI. Deinde probatur hoc diſcurſu. Id non judicarunt Veteres neceſſarium neceſſitate præcepti divini, quod nec Chriſtus ſemper fecit, nec fieri præcepit; nec Apoſtoli, nec primi Fideles ſub ipſis Apoſtolorum oculis ſemper fecerunt; nec traditione habetur fuiſſe ſuccedentibus ſeculis ſemper, & ubique ſervatum: ſed neque Chriſtus ſemper fecit, nec præcepit ſemper faciendum: neque Apoſtoli, neque Fideles ſub ipſis, neque Fideles, qui tredecim prioribus ſeculis vixerunt, communicarunt ſemper ſub duplici ſpecie; ergo &c. Neque enim credi poteſt, quòd ſi præceptum divinum fuiſſet de Communione ſub utraque ſpecie ſemper faciendâ; hoc non fuiſſet ſummâ religione prioribus illis ſeculis, & ſucceſſivè cuſtoditum. Minor verò per ſingulas partes probatur.

VII. Et primò, de facto Chriſti. Nam ipſe duobus Diſcipulis euntibus in Emmaus ſeipſum dedit ſolùm ſub ſpecie panis, ut habetur *Lucæ* 24. — Scio, non eſſe certum, panem illum fuiſſe Euchariſticum: aliàs ſequeretur, nec eſſe præceptum divinum conſecrare ſub utraque ſpecie, cujus oppoſitum infra oſtendetur. Multi tamen cenſent fuiſſe: nam ibidem habetur, *v* 31. quòd *Cognoverunt eum in fractione panis:* quod certè non fuiſſet, ſi eis fregiſſet tantùm communem panem. Accedit, quòd *v.* 30. dici-

dicitur: *Accepit panem, ac benedixit, ac fregit, & porrigebat illis*. Quo ritu conſtat, eum conſecraſſe panem, ut in ultima cœnâ: ſolùm autem panem eis porrexiſſe conſtat; quia eis porrecto pane, ſtatim *Evanuit ab oculis eorum*. Quid quid autem ſit, an etiam ibi conſecraverit calicem; certum eſt, ſolum panem eis porrexiſſe. Quòd ſi ſolum panem conſecravit, id, ſicut poterat, ex diſpenſatione Chriſtus fecit; quia ſolùm intendebat eorum oculos aperire. Deinde dato, quòd panis ille non fuerit Euchariſticus, fuit tamen, Auguſtino, teſte, *lib. 3. de Conſenſu Evangel. cap. 25.* figura panis Euchariſtici; ergo Chriſtus eo typo docuit, nullum ſe de duplici ſpecie ſumendâ dediſſe præceptum.

VIII. Hoc autem ulteriùs probo ex eodem Chriſto, *Joan. 6.* ubi manducantibus carnem ſuam, nullâ factâ mentione ſanguinis, vitam æternam pollicetur: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. Imò, ut obſervat Joannes de Raguſio, qui veritatem hanc in Concilio Baſileenſi contra hæreticos propugnavit, in dicto capite Chriſtus undecies mentionem facit de hoc ſacramento ſub ſpecie panis; & ſub nomine carnis, & ſanguinis ſolum quatuor. Ex quo colligitur, ad ſalutem ſufficere ſolam ſpeciem panis.

IX. Neque ex facto Apoſtolorum, ac Fidelium pro eo tempore oppoſitum colligitur. Nam, *Act. 2.* habetur mentio Communionis ſub una tantùm ſpecie, v. 42. *Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus*: quem locum de Euchariſtia Calvinus ipſe intelligit. Et Act. 20. v. 7. *Unâ autem Sabbati cum convenissemus ad frangendum panem &c.* Cùm ergo ibi nulla fiat mentio calicis; colligitur, Apoſtolos primis illis Chriſtianis Euchariſtiam ſub ſola ſpecie panis conceſſiſſe. Et quidem, cùm non pauci eorum Nazareatus voto eſſent obſtricti, quo abſtinentiam à vino profitebantur; credibile eſt, Sanctum Lucam ideo ſolam fractionem panis nominaſſe, quòd à ſumenda Euchariſtiâ ſub ſpecie panis nulli abſtinerent.

X. Id confirmat modus loquendi Pauli, 1. *Cor.* 10. qui loquens de Corpore Chriſti ſub ſpecie panis, *v. 16.* dicit: *Panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt?* Loquens autem de calice, ait: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Domini eſt?* Cur quæſo Paulus loquens de pane utitur hoc verbo *Frangimus*; loquens verò de calice utitur hoc verbo *Benedicimus*, & non potiùs hoc verbo *Diſtribuimus?* Certè niſi quia indicare volebat, quòd panis omnibus fidelibus frangebatur, calix verò licèt à Sacerdotibus benedictione conſecraretur, non tamen omnibus Fidelibus debebat diſtribui.

XI. Sed hoc apertiùs demonſtrat praxis tredecim priorum ſeculorum. Primò. Ex ritu antiquiſſimo, cujus teſtes ſunt Tertullianus, *lib. ad Uxorem, cap. 5.* Cyprianus, *lib. de Lapſis*. Ambroſius, *Orat. de Obitu fratris*. Nimirum, quo Euchariſtia dabatur viris in manus, fœminis in linteo deferenda domum; ad Fideles abſentes, ad Monachos in deſerto, & ab itinerantibus ad loca remotiſſima: & à Pontifice Romano ad alios Epiſcopos mittebatur in ſignum mutuæ communionis, ut teſtatur Irenæus, *Epiſt. ad Victorem Papam*, his verbis: *Præceſſores tui Romani Epiſcopi noſtratibus Epiſcopis* (Aſiaticis) *Euchariſtiam miſerunt*. Sed incredibile eſt, Euchariſtiam ſub utraque ſpecie fuiſſe domum ſaltem ſemper deportatam, & ad partes adeo remotas; ergo &c.

Min. prob. Tùm quia: ſemper dicitur corpus fuiſſe delatum, & nunquam ſanguinem. Tùm quia: Euchariſtia ſic delata, vel occaſione itine-

ris, vel ad regiones diſſitas, vel etiam perſecutione urgente ad fideles in cavernis latitantes, debebat poſſe longo tempore conſervari; quod tamen de vino, quod brevi aceſcit, credi non poteſt. Tùm quia: calix nunquam in manus laici dabatur, & multò minus deferendus aliorſum, ſed per manus Diaconorum propinabatur. Tùm quia: Tertullianus citato loco dicit, quòd ſi mulier nupta viro Gentili Euchariſtiam domi ſecretò guſtet, maritus non ſciet, quid guſtet: & ſi ſciat, non credet eſſe panem illum, quem nos dicimus. Si autem guſtaret Euchariſtiam etiam ſub ſpecie vini; facile ex odore vini maritus potuiſſet ſcire, quid guſtaſſet.

XII. Quamvis autem non diffitear, aliquando etiam ſpeciem vini fuiſſe traditam. Sive aſſeruandam domi, ibique ſumendam: unde Nazianzenus, *Orat.* 11. *de Sorore Gorgonia*, dicit: *Si quid uſpiam antityporum pretioſi corporis, aut ſanguinis manus recondiderat, id lacrymis admiſcuiſſet*. Et Hieronymus, *Epiſt.* 4. *ad Ruſticum* de S. Exuperio, Tholoſæ Epiſcopo, ait: *Nihil illo ditius, qui corpus Domini caniſtro vimineo, ſanguinem portat in vitro*. Aſſeruari etiam aliquando ſolitam pro infirmis utramque ſpeciem, ut ex Chryſoſt. *Epiſt. ad Innocentium Papam*, quam refert Baronius, *ad ann.* 404. ubi de militum graſſatione ſcribit: quòd *Ubi Sancta condita ſervabantur, ingreſſi milites, ex quibus quidam necdum erant initiati, omnia ſpectabant intus recondita: ſanctiſſimuſque Chriſti ſanguis in tanto tumultu, in militum veſtimenta fuſus eſt*.

Attamen communiùs ſola ſpecies panis tradebatur viris in manus, fæminis autem in linteo; ut teſtatur etiam S. Auguſtinus, *lib.* 2. *contra litt. Petiliani*, *cap.* 23. & *Serm.* 152. *de tempore*, & habetur ex Conc. Antiſſiodorenſi, *cap.* 36. Aliunde autem conſtat, calicem per manus Diaconorum fuiſſe præſentibus diſpenſatum. Quod conſtat ex eo, quòd narrant de muliere Macedoniana Sozomenus, *lib.* 8. *Hiſt. cap.* 5. & Nicephorus, *lib.* 13. *cap.* 7. quæ volens ſe catholicam ſimulare, ut marito complaceret; loco panis Euchariſtici à S. Jo. Chryſoſtomo accepti in manus, ſubſtituit panem prophanum, qui in ipſius ore ſtatim in lapidem verſus eſt. Quod de calice fieri non potuiſſet, qui ori per Diaconos admovebatur: quod ſi aliquando conceſſus fuit ſanguis Domini domum, vel aliò deportandus; hoc fuit rarò, ut in allatis exemplis; hoc fuit ſi non multò poſt ſumendus eſſet: non autem ad remotas terras ab itinerantibus ſecum ferendus.

XIII. Quo ad infirmos quoque, quidquid ſit, an pro iis in periculo vitæ communicandis alicubi etiam ſanguis aſſeruaretur: certum eſt, eos ſub una tantùm ſpecie panis Euchariſtiam ordinariè ſumſiſſe. Quod teſtantur vetera monumenta: in quibus, cum de Communione infirmorum agitur, ſolius corporis, vel panis mentio fit. Sic ex Concilio Turonenſi II. *anno* 567. *Can.* 3. Et etiam quia ſacramentum pro infirmis longo tempore ſervabatur, & nunc etiam apud Græcos ſervatur; qui ſemel tantùm in anno Communionem pro infirmis parare dicuntur: hoc autem de vino fieri non potuiſſet, quod cum facilè aceſcat, tamdiu ſervari non poteſt. Accedit factum S. Ambroſii, cui (Paulino teſte in ejus vita) cum Honoratus Epiſcopus Vercellenſis attuliſſet ſanctum Domini corpus; hoc accepto, ubi deglutivit, emiſit ſpiritum. Et tandem factum ſupra narratum Serapionis ſenis; ad quem ægrotantem Presbyter quidam miſit per puerum particulam Euchariſtiæ, præcipiens puero, ut eam aquâ madefactam ori Serapionis imponeret.

XIV. Nec valet opponere, Serapionem eo in caſu defraudatum fuiſſe integro ſacramento. — Nam primò: Dionyſius factum probat; & tamquam rem ſua ætate, nempe, ſecundo ſeculo, uſu communi receptam ad Fabium

bium celeberrimum Orientis Epiſcopum refert. Secundò: Serapion à Deo ſervatus fuiſſe ſcribitur, donec per ſacrum illum cibum peccatorum remiſſionem conſecutus fuiſſet. Imò qui priùs multam animi anxietatem præſetulerat, ut probant hæc ejus verba, apud Euſebium, lib. 6. c. 44. *Et quouſque tandem me detinetis? Properate quaſo, & me quantocius abſolvite:* ubi bucellam abſorpſit, cum pace migravit ad Dominum.

XV. Addo demum; quòd ex antiquo more, quo infantibus Euchariſtia porrigebatur, cùm non poſſint cibum ſolidum ſumere; aliquid ſanguinis Domini in os infantis per Diaconum inſtillabatur, ut probat factum ſupra narratum ex Cypriano: *libro de Lapſis* de puella: quæ cùm nutricis malitiâ idololyti aliquid in fano Gentilium deguſtaſſet, calicem ſacrum ori admotum recuſavit. Quo apparet infantibus deglutire non valentibus, ſolum ſanguinem miniſtrari conſueviſſe. Ex antiquo etiam more, cujus meminit Gregorius Magnus, in ſuo *Libro Sacram.* & Trullana Synodus, *Can.* 52. ſaltem in die Paraſceves hoc ſacramentum ſub ſola ſpecie panis à Sacerdote ſumitur; quod etiam modò ſervatur. Quæ Miſſa, ſeu Communio Præſanctificatorum vocabatur, quia ex pridie conſecratis ſumebatur.

XVI. Concludo igitur hoc diſcurſu. Negare non poſſunt Heterodoxi, praxim ſumendi unam tantùm ſpeciem à laicis etiam in publicis conventibus, ſeculo quartodecimo, apud omnes Occidentales Eccleſias adeo obtinuiſſe; ut Concilia Conſtantienſe, & Baſileenſe eam pro lege ſtatuerint. Quomodo autem ſuſcepta ab omnibus Eccleſiis fuiſſet ea praxis, ſi præcepto Domini, & antiquæ conſuetudini eſſet contraria? Sanè Epiſcopi, aliique Paſtores, quibus hoc perſuaſum fuiſſet, hujuſmodi diſciplinæ interdixiſſent; rem ad Concilia detuliſſent, in Academiis Doctores agitaſſent: ſicut in aliis fidei dogmatibus contigit, quoties aliquid contra ea tentatum eſt. Dicendum ergo eſt, quòd communicare Fideles ſub una tantùm, aut duplici ſpecie non ad dogma, aut ad fidem, tanquam à Chriſto præceptum pertinere crediderint, ſed ad meram diſciplinam: quæ licèt prioribus ſeculis duplicem ſpeciem in uſu haberet, ſubſequentium tamen ſeculorum potuerit deſuetudine tolli, & abrogari.

§. III.

Occurritur Heterodoxis.

XVII. POſt ſeculum quartumdecimum, quo, ut diximus, Petrus Dreſdenſis neceſſitatem Communionis ſub duplici ſpecie commentus fuit, Sectarii non pauci id tueri cœperunt, tanquam dogma jure divino tenendum.

Horum agmen duxit Joannes Hus. Is primò quidem, ut licitam Communionem ſub utraque ſpecie cœpit evulgare; poſtea tamen, ut divino præcepto Chriſti neceſſariam omnibus aſſeruit. Hunc jam defunctum Bohemi ſecuti ſunt: maximè ſecta illa dicta propterea *Calixtinorum*, quia calicis neceſſitatem aſſereret. His Carloſtadius adhæſit, qui proinde Witembergæ anno 1521. Communionem ſub utraque ſpecie reſtituit; aſſerens, id ex præſcripto Evangelii ſervandum eſſe, ac ut iniquos cauſatus Romanæ Eccleſiæ Sacerdotes, qui eam laicis ſubtractam, ſibi ipſis unicè reſervaſſent.

XVIII. Lutherus de more varius fuit. Primò: eam repoſuit inter ritus, qui ex ſe parum conferunt ad divinum cultum. Secundò: aſſeruit, conceſſionem calicis non eſſe penes quemlibet Epiſcopum, ſed penes Eccleſiam in Concilio Generali congregatam. Diù tamen non fuit, quin hanc ſententiam mutaret, & diceret: poſſe quemlibet privatum Epiſcopum etiam invito Papâ, Chriſtum ſequi in Evangelio, & rurſus utramque ſpeciem

laicis dare. Tandem Communionem, quæ ſub unica tantùm ſpecie facta fuerit, prorſus rejicit, tanquam divinæ inſtitutioni contrariam. — Calvinus tandem, *lib. 4. Inſt. cap. 17. §. 47.* ſcripſit, ex officina Diaboli prodiiſſe, ut melior, & dimidia Cœnæ pars (nempe vinum) majori populi Dei numero eriperetur; & paucis raſis, & unctis (nempe, Presbyteris, & Monachis) in peculium ceſſerit.

XIX. Eccleſia tamen Catholica tribus in Conciliis Conſtantienſi, Baſileenſi, & Tridentino congregata fidem ſuam hac in re expreſſit. Nam in Conſtantienſi contra Jo. Hus, & Hieronymum de Praga, ſtatuit primo: Conſuetudinem laicis ſub ſola ſpecie panis Euchariſtiam miniſtrandi, ad evitandum aliqua pericula, & ſcandala eſſe rationabiliter introductam. Secundò: eam conſuetudinem habendam eſſe pro lege; quam non liceat reprobare, aut ſinè Eccleſiæ auctoritate pro libito mutare. Tertiò: erroneum eſſe dicere, quòd obſervare hanc conſuetudinem ſit ſacrilegium, aut illicitum. Quartò: pertinaciter aſſerentes oppoſitum, tanquam hæreticos arcendos eſſe, & graviter puniendos per Diæceſanos locorum. Hoc idem ſtatuit Concilium Baſileenſe contra Thaberitas, & Calixtinos Bohemos: & præcipuè Communionem, ſive ſub una, ſive ſub duplici ſpecie dignè communicantibus proficere ad ſalutem; & ſub qualibet ſpecie Chriſtum integrè contineri.

XX. Tridentinum autem præfatis duobus Synodis inhærens, contra Lutheranos, & Calviniſtas, ſequentes edidit Canones, quibus, & Sectarios confixit, & Eccleſiæ fidem perſpicuè docuit. Seſſione enim 21. Canone 1. *Si quis* (inquit) *dixerit, ex Dei præcepto, vel neceſſitate ſalutis omnes, & ſingulos Chriſti fideles utramque ſpeciem ſanctiſſimi Euchariſtiæ ſacramenti ſumere debere: anathema ſit*. Canone 2. *Si quis dixerit Sanctam Eccleſiam Catholicam non juſtis cauſis, & rationibus adductam fuiſſe, ut laicos, atque etiam Clericos non conficientes, ſub panis tantummodo ſpecie communicaret, aut in eo erraſſe: anathema ſit*. Canon. 3. *Si quis negaverit, totum, & integrum Chriſtum .... ſub una panis ſpecie ſumi; quia, ut quidam falsò aſſerunt, non ſecundùm ipſius Chriſti inſtitutionem ſub utraque ſpecie ſumatur: anathema ſit*.

XXI. Objiciunt tamen primò Heterodoxi verba Chriſti, Joan. 6. v. 54. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Quæ verba, cùm faciant ſenſum copulativum, ut verificentur, non ſufficit, ſumere unam, vel alteram, niſi ſumatur utraque ſpecies: quia veritas copulativæ requirit utriuſque partis veritatem — Rurſus: *Matth. 26. v. 27.* ait Chriſtus: *Bibite ex hoc omnes*. At ly *Omnes* cùm ſit ſignum univerſale, diſtribuit pro omnibus Fidelibus, ſive laicis, ſive Clericis; ergo &c. — Iterum: Chriſtus poſtquam non unam tantùm, ſed utramque ſpeciem conſecravit, & diſtribuit, dixit: *Hoc facite in meam commemorationem* (Lucæ 22. v. 19.) Ergo Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus præcepit, ut utramque panis, & vini ſpeciem, nedum conſecrarent, ſed, ut ipſe fecerat, etiam diſpenſarent. Hæc precipua ſunt Sectariorum arma, ſed plumbea.

XXII. Nam ad primum textum reſpondeo, illum Calviniſtis non prodeſſe, qui cum Calvino verba illa: *Niſi manducaveritis*, non de orali, & ſacramentali, ſed de ſpirituali per fidem manducatione intelligunt. — Nec etiam favet Huſſitis, & Lutheranis; quamvis perſuaſi, Chriſtum corporaliter eſſe præſentem in Euchariſtia, oralem ejus manducationem admittant. Unde enim probant, Chriſtum eo capite præcipere, ut ad habendam vitam corpus, & ſanguis ſuus non una, & eâdem, ſed duplici actione, & diſtinctâ ſumatur? Certè qui manducat corpus continens ſanguinem,

cum

Digitized by Google

eum corpore ſumit, & ſanguinem. Ideoque Chriſtus ibi pluries uni actioni, nempe, manducationi tribuit effectum, propter quem inſtituturus erat Euchariſtiam, nempe, vitam animæ, dicens: *Qui manducat hunc panem vivet in æternum*.

Quod ſi poſtea dicit: *Niſi manducaveritis .... & biberitis*; quibus videtur velle manducationem, & potum tanquam duas actiones diſtinctas. Reſpondeo, Chriſtum his verbis non retractaſſe quod promiſerat, nempe, ſe daturum vitam alterutram ſpeciem ſumenti; ſed magis confirmaſſe unius, vel alterius neceſſitatem. Quaſi diceret: niſi vel ſacramentaliter, vel ſpiritualiter manducaveritis, & biberitis &c. removendo omnem ſumtionem ſacramenti, tàm ſpiritualem, quàm ſacramentalem, non habebitis &c. Vel: *Si nec manducaveritis meam carnem, nec biberitis meum ſanguinem non habebitis &c.* juxta illud Petri, *Actor.* 3. *v.* 6. dicentis Claudo: *Argentum, & aurum non eſt mihi*, ideſt, *nec argentum, nec aurum eſt mihi*. Huic coincidit alia reſponſio, quà ly *&*, equivaleat ly *vel*, ſeu copulativa disjunctivæ, ac ſi diceretur: *Niſi manducaveritis*, vel *biberitis*. Sicut 1. *Cor.* 11. *v.* 29. dum dicit Paulus: *Qui manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit*. Et cum Exodi 21. v. *Qui percuſſerit patrem, & matrem*, reus mortis pronuntiatur. Neque enim, ut judicium, & condemnationem quis incurrat, neceſſe eſt, ut utramque ſpeciem indignè ſumat; aut utrumque, patrem ſcilicet, & matrem percutiat: ſed plus quàm ſatis eſt, ut unam, vel alteram indignè ſumar, unum, vel alterum percutiat.

XXIII. Neque obeſt ſecundus textus. Nam verba illa: *Bibite ex hoc omnes*, ad ſolos Apoſtolos directa fuerunt: qui, cùm ſcribat Marcus 14. v. 23. *Et biberunt ex eo omnes*, præceptum pro eo tempore impleverunt. Si enim omnes omnino debent bibere, cur ipſi Lutherani, & Calviniſtæ à ſumptione calicis excludunt amentes, & infantes? Si dicant, ideo excludere, quia non ſunt capaces probationis, quam exigit Apoſtolus: *Probet autem ſeipſum homo* — Contra. Nam infantes ſunt etiam incapaces doctrinæ, quam Chriſtus ipſe requirit ad Baptiſmum: *Docete omnes gentes, baptizantes eos*. Cur ergo, ob defectum doctrinæ, infantes non excludunt à Baptiſmo? Deinde: Adultus capax eſt probationis; ſi tamen abſtemius ſit, vel à vino abhorreat, numquid ab uſu calicis iſtum ipſi non diſpenſabunt? En ergo quod etiam apud ipſos ly *Omnes* exceptionem patitur. Aliqua ergo dicebat Chriſtus omnibus abſolutè, ut cùm *Marci* 13. *v.* 37. ait: *Quod autem vobis dico, omnibus dico*. Aliqua ſolis dicebat Apoſtolis, nempe, ut irent in univerſum mundum prædicantes Evangelium omni Creaturæ, fundantes Eccleſias, ſacramenta miniſtrantes &c.

Hìc ſanè non poſſum non mirari, cur Heterodoxi pro extenſione præfatorum verborum adeo laborent; cùm alia non minus generalia reſtingere conentur. Cùm enim Chriſtus dederit Apoſtolis ligandi, & ſolvendi poteſtatem; hoc ſolis Apoſtolis dictum volunt: ut nec ad Presbyteros, nec ad Epiſcopos Apoſtolorum ſucceſſores tranſiiſſe velint. Cùm autem dixit: *Bibite ex hoc omnes*, in Apoſtolis dictum velint, non ad ſolos Miniſtros, ſed ad omnes prorſus, & ſingulos utriuſque ſexus Chriſtianos; & quidem per modum præcepti omnes obligantis.

XXIV. Minùs obſtat, quòd Chriſtus dixerit: *Hoc facite in meam commemorationem*. Hæc enim dicta pariter ſolis Apoſtolis intelligenda ſunt; qui ſoli debebant omnia facere, quæ in Cœna fecerat Chriſtus; nempe, conſecrare, dividere, diſtribuere, porrigere Euchariſtiam, & in omnibus perſonam Chriſti gerere: non autem omnibus, & ſingulis de populo. His namque ſicut non præcipitur,

ut

ut conficiant ſacramentum, illudque miniſtrent, ac diſpenſent; ſed ut à Miniſtro accipiant: ita nec præcipitur, ut utramque ſpeciem ſumant; cùm hoc ſolum præcipiatur iis, qui gerunt perſonam Chriſti, offerendo Sacrificium, in quo neceſſaria eſt ſumtio ſanguinis ſeparata à ſumtione Corporis.

Neque Adverſarii, ut puto, contendere poterunt, quòd omnia, quæ in Cœna fecit Chriſtus, facienda præceperit. Nam ipſe Euchariſtiam conſecravit poſt Cœnam, eamque tradidit non jejunis; ipſe eam tradidit duodecim tantùm viris, nullis autem mulieribus Euchariſtiam diſpenſavit; ipſe Euchariſtiam, non in Templo celebravit, ſed in Cænaculo: & tamen nihil horum in Eccleſia obſervatur. Et tandem Chriſtus accepit panem in manus, & dixit: *Accipite, & dividite inter vos;* & tamen Calvinus, *lib.* 4. *Inſt. cap.* 17. §. 4. dicit, parum referre: an qui communicant, panem accipiant, & inter ſe dividant, an verò panem ſibi datum edant. Non eſt igitur ita ſcrupuloſus Calvinus, ut in omnibus Chriſti præceptum ſequi velit.

XXV. Secundò objiciunt Apoſtolum, 1. *Cor.* 11. *v.* 23. dicentem: *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*: ſed Apoſtolus tradebat Corinthiis Communionem ſub utraque ſpecie; ergo hanc acceperat, ut præceptam à Chriſto.

XXVI. Reſpondeo, non eſſe certum, quòd Apoſtolus traderet omnibus Corinthiis Communionem ſub utraque ſpecie: ſupra enim oſtenſum eſt, etiam Apoſtolorum tempore, indifferenter traditam fuiſſe Euchariſtiam ſub duplici, ac ſub una ſpecie. Hoc tamen dato, dico, quòd Apoſtolus id faciebat; quia acceperat, ut factum à Domino, non ut præceptum à Domino. De ſumtione enim panis extat non ſolùm Chriſti factum, ſed & præceptum omnibus adultis: unde de hac abſolutè dixit; *Hoc facite in meam commemorationem*. Verùm de ſumtione calicis adeſt quidem Chriſti factum, non tamen præceptum abſolutum, & pro omnibus bibendi. Quare de calice, ait: *Hoc facite quotieſcumque bibetis in meam commemorationem*. Quaſi diceret: non præcipio vobis abſolutè, ut ſemper, & omnes bibatis; ſed quotieſcumque bibetis, ideſt, ſi biberitis, in mei commemorationem bibatis: quod indicat præceptum non abſolutum bibendi, ſed conditionatum, ut ſi biberint, in ejus commemorationem bibant. Sicut ſi quis mihi dicat: quotieſcumque oraveris, memor ſis mei, non injungitur mihi, ut orem; ſed, ut quando, aut ſi oravero, memor illius ſim.

XXVII. Sed inquies. Ibidem ait Paulus: *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat;* ergo videtur ſupponere calicem abſolutè bibendum.

Neg. conſ. Ibi enim abſolutè non præcipit, ut omnes edant de pane, & de calice bibant; ſed modum præſcribit, quo debet ſe præparare quicumque vult edere de illo pane, & de calice bibere. Quaſi dicens: ſi homo vult de pane illo edere, & de illo calice bibere, probet ſeipſum.

XXVIII. Tertiò objiciunt. Chriſtus præcepit omnibus, ut ſumerent Euchariſtiam, ut ſacramentum ſuæ Paſſionis rememorativum, Lucæ 22. v. 19. & 1. Cor. 11. v. 26. *Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*. Atqui Euchariſtia ſub ſola ſpecie panis non eſt ſignum rememorativum dominicæ Paſſionis; cùm non ſignificetur effuſio ſanguinis in Paſſione, quæ ſola ſignificatur per calicem ſeorſim à corpore; ergo &c.

XXIX. Reſpondeo, Euchariſtiam ſumi poſſe, ut Sacramentum, & ut Sacrificium. Ut ſacrificium eſt expreſſa repræſentatio Paſſionis, & Mortis Chriſti: & ideo ſub utraque ſpecie de mandato Chriſti perfici debet. Vide S. Tho. 3. *p. q.* 80. *a.* 12. *ad* 3.

Ut

Ut ſacramentum verò non eſt neceſſe, ut exteriùs perfectè repræſentet Paſſionis Myſterium; ſed ſatis eſt, ut à Fidelibus in memoriam Paſſionis ejus ſumatur: quod quidem ſumtâ etiam ſolâ panis ſpecie contingit, dum Fidelis illam ſumit perſuaſus ſe corpus recipere, quod pro ſe Cruci traditum credit. Hinc adverto, Chriſtum non præcepiſſe ſui memoriam faciendam tantùm poſt traditionem utriuſque ſpeciei; ſed ſeorſim poſt traditionem panis, & ſeorſim poſt traditionem calicis. In id, Pauli narrationem videre eſt. Ait enim, 1. Cor. 11. *Accipite, & manducate: hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit dicens: hic calix novum teſtamentum eſt in meo ſanguine: hoc facite quotieſcumque bibetis in meam commemorationem.* Tàm ergo in memoriam ſuæ Paſſionis inſtituit Chriſtus ſumendum panem, quàm calicem.

DUBIUM VII.

An Eccleſia potuerit Uſum Calicis Laicis Interdicere.

§. I.

Reſolutiones Dubii.

I. Dico primò. Eccleſia potuit laicos, imò & Sacerdotes actu non celebrantes uſu calicis privare. Probo primò. Calicis uſus ex iis rebus eſt, quæ ad meram diſciplinam pertinent: cùm, ut Dub. præcedente oſtenſum eſt, nemini, qui actu non ſacrificet, jure divino præſcriptus ſit; & retroactis, primiſque ſeculis pro indifferenti habitus ſit: ſed ea, quæ ſolius diſciplinæ ſunt, maximè ſi conſtantem uſum non habuerunt, ab Eccleſia poſſunt, aut præcipi, aut abrogari pro variis locorum, aut temporum, aut perſonarum circumſtantiis: hac enim facultate trinæ immerſionis veterem uſum in Baptiſmo abrogavit in Conc. Toletano IV. Imò Calviniani in Eccleſiis ſuis agnoſcunt poteſtatem permittendi abſtemiis, ut ſub ſola ſpecie panis Euchariſtiam ſumant; ſolumque labia admoveant calici ad vitandum (ut ajunt) ſcandalum; ergo &c. Totum hoc aſſeruit Tridentinum, *Seſſ.* 21. *c.* 2. dicens: *Præterea declarat* (ſancta Synodus) *hanc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in ſacramentorum diſpenſatione ſalvâ illorum ſubſtantiâ, ea ſtatueret, vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum ſacramentorum venerationi pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret. Id autem Apoſtolus non obſcurè viſus eſt innuiſſe, cum ait*: Sic nos exiſtimet homo, ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores Myſteriorum Dei. *Atque ipſum quidem hac poteſtate uſum eſſe ſatis conſtat. cùm ordinatis nonnullis circa ejus uſum:* cætera, *inquit*, Cum venero diſponam.

II. Probo ſecundò. Ex ſubtractione calicis non ſequitur, mutilum eſſe ſacramentum; aut Fideles, quibus ſubtrahitur aliquo ad ſalutem neceſſario defraudari; ergo poteſt Eccleſia abſque læſione, aut injuriâ ſubtrahere. Ant. pro prima parte prob. Quia, ut Tridentinum definivit, *Seſſ.* 21. *Can.* 3. totus, & integer Chriſtus non minus ſub una ſpecie continetur, quàm ſub duplici: ſicut enim ſub ſpecie vini formaliter ponitur ſanguis, & per concomitantiam corpus dominicum: ita ſub ſpecie panis formaliter quidem ponitur corpus Chriſti, ſed realiter, & per concomitantiam adeſt etiam ſanguis.

III. Secunda etiam pars probatur. Tùm quia: gratia, & vita animæ æquè habetur per Chriſtum ſub una tantùm ſpecie, ac ſub utraque ſumtum; quia, ut dicebatur in qualibet totus Chriſtus Auctor gratiæ continetur; & ſub una ſpecie non minus, ac ſub duplici manducatur caro Chriſti unita Verbo, unâ cum ſanguine, ex qua

redun-

redundat in ſumentem gratia. Id demonſtrat Tridentinum, *Seſſ.* 21. *c.* 1. dicens: *Qui dixit*: Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis; *dixit quoque*: Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. *Et qui dixit*: Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam; *dixit etiam*: Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. *Et denique qui dixit*: Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo; *dixit nihilominus*: Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.

IV. Dico ſecundò. Juſtis, ac rationabilibus cauſis mota fuit Eccleſia, ut Laicos, & etiam Sacerdotes non conficientes, ſacramentum ſub ſola panis ſpecie communicaret. Ita Tridentinum, *Seſſ.* 21. *cap.* 2. ubi poſt verba ſuperius relata: *Quare* (inquit) *agnoſcens Sancta mater Eccleſia hanc ſuam in adminiſtratione ſacramentorum auctoritatem; licèt ab initio Chriſtianæ religionis non infrequens utriuſque ſpeciei uſus fuiſſet; tamen progreſſu temporis, latiſſimè jam mutatâ illâ conſuetudine, gravibus, & juſtis cauſis adducta, hanc conſuetudinem ſub altera ſpecie communicandi approbavit, & pro lege babendam decrevit: quam reprobare, aut ſinè ipſius Eccleſiæ auctoritate pro libito mutare non licet.*

V. Graves autem, & juſtæ cauſæ communionem ſub altera tantùm ſpecie pro laicis, & non conſecrantibus ſtatuendi, fuerunt. Prima: ex eo quòd ante finem ſeculi quarti decimi ubique apud Occidentales jam invaluerat conſuetudo; ut in publicis etiam Synaxibus una tantùm panis ſpecies præberetur. Unde Conſtantienſes Patres, *Seſſ.* 13. ajunt: *Cùm bujuſmodi conſuetudo ab Eccleſia, & Sanctis Patribus rationabiliter introducta, & diutiſſimè obſervata ſit, habenda eſt pro lege.* Quod Conſtantienſe decretum cùm paucos poſt annos innotuerit Græcis, qui ſub Eugenio IV. Concilio Florentino interfuerunt, & communionis Occidentalium ſub altera tantùm ſpecie oculares teſtes fuerunt; nec contra hanc conſuetudinem aliquid repoſuerint: colligitur, Græcos eam ut rationabilem approbaſſe.

Secunda ratio ſumta fuit ex incommodis, quæ ex Communione ſub utraque ſpecie frequenter accidebant: nempe, periculum, ne pretioſus ſanguis effunderetur. Quantâcùmque enim diligentiâ uterentur Diaconi, qui calicem porrigebant, præ communicantium copia in ſolemnioribus feſtis, inter quos plures ſenes, debileſque, vix effuſionem poterant impedire: cui malo, ſi eveniſſet, nullum poterat apponi remedium cum maxima irreverentia ſacramenti.

Tertia ratio fuit. Quia multi ex Fidelibus abſtemii ſunt, qui non ſinè nauſea vinum haurirent cum periculo vomitus. Inſuper, ut ſervaretur uniformitas: nam cum in multis regionibus vini penuria ſit; ad quas vinum in tanta copiâ egrè deferri poteſt, quæ totius populi Communioni poſſit ſufficere: oporteret in illis Regionibus ab uſu calicis populum frequenter abſtinere.

Quarta, & potiſſima ratio fuit. Quia cùm multi erroneè evulgare cæpiſſent, Communionem ſub utraque ſpecie eſſe jure divino omnibus neceſſariam; nec ſinè illâ recipi totum Chriſtum: ne his erroribus Eccleſia patrocinari videretur, & ut fideles intelligerent, ſub una tantùm ſpecie totum Chriſtum recipi, neque Communionem ſub duplici ſpecie à Chriſto eſſe præceptam: rationabile judicavit, unicam tantùm ſpeciem eſſe ſumendam. In hoc imitata Eccleſiam antiquam, quæ cum videret Arianos abuti trinâ immerſione in baptiſmo, ut ſuum errorem de triplici in divinis Perſonis ſubſtantia confirmarent: Et inſuper S. Leonem, ac Gelaſium, qui cùm viderent, ex uſu unius tantùm ſpeciei panis in Euchariſtia ſumendâ

Mani-

Manichæos tegere ſuum errorem, quo vinum abominabantur, præceperunt; ut omnes, vel à Communione abſtinerent, vel eam ſub utraque ſpecie ſumerent.

§. II.

Objectiones Hæreticorum.

VI. Eccleſiam prohibere non potuiſſe uſum calicis oſtendere conantur primò. Quòd ſuperior concedit, inferior prohibere non poteſt: ſed dato, quòd Chriſtus non præceperit omnibus uſum calicis, illum tamen omnibus conceſſit dicens, Lucæ 22. *Bibite ex eo omnes;* ergo Eccleſia non potuit &c. — Si reſpondeas, Chriſtum conceſſiſſe quidem omnibus Fidelibus jus petendi ſacramentum Euchariſtiæ; ſed eam ſub duplici ſpecie petendi jus abſolutè non conceſſiſſe, ſed diſpoſitioni Eccleſiæ reliquiſſe: ut eam, vel ſub duplici, vel ſub una tantùm ſpecie daret, prout expediens judicaret, tanquam rem ad meram diſciplinam pertinentem.

VII. Contra eſt. Eſtò Chriſtus non præceperit Confirmationem, aut Matrimonium, ut media ad ſalutem neceſſaria; neutrum tamen poteſt Eccleſia Fidelibus petentibus interdicere, dummodo nullum adſit canonicum impedimentum: cùm ergo pro omnibus calix ſit inſtitutus, Eccleſia non poteſt illum negare petentibus, ſicut negare non poteſt ſpeciem panis.

Nego tamen conſ. Nam per hoc, quòd Fidelibus interdicatur una ſpecies, ipſi non privantur uſu ſacramenti, quod eſt totum ſub altera: privarentur autem uſu, & effectu Confirmationis, & Matrimonii, ſi hæc illis interdicerentur. Neque eſt ſimile de ſpecie panis: ad hanc enim interdicendam non poſſunt concurrere timor irreverentiæ ſacramenti, aut aliæ cauſæ, quæ ad ſubtractionem calicis Eccleſiam moverunt. Addo: quòd ſi Eccleſia ſubtraheret uſum panis, ſubtraheret utramque ſpeciem, & totum ſacramentum, ad quod jure divino Fideles habent poteſtatem.

VIII. Objiciunt ſecundò. Calix eſt ex Chriſti teſtamento omnibus legatus ad hæreditatem gloriæ; ergo injuſtè hoc legato fuerunt laici privati.

Reſpondeo, neg. conſ. & ſuppoſitum. Non enim laici teſtamentario Chriſti legato ad hæreditatem privantur per hoc, quòd ab uſu calicis prohibentur, dummodo ad uſum panis admittantur. Quia hæreditas gloriæ non fuit à Chriſto nobis legata ratione modi ipſum ſumendi; ſed ratione rei ſumtæ, ac contentæ, nempe, ipſius corporis, & ſanguinis: hæc autem Fideles participant, eorumque effectu potiuntur, eſtò ſolùm unâ ſpecie panis Chriſtum ſumant: ſumunt enim corpus, quod pro eis eſt traditum, & ſanguinem, qui pro eis eſt effuſus. Neque oportebat, ut Chriſti legatum æqualiter erga omnes diſtribueretur; ſed aliquid ipſius Miniſtris, ut in ſtatu perfectiori poſitis, quod non aliis.

IX. Objiciunt tertiò. Fideles debent ſacramentum perfectum, & integrum ſumere: ſed ad perfectionem ſacramenti utraque ſpecies concurrit; ergo &c. — Si reſpondeas cum S. Th. 3. p. q. 80. a. 12. ad 2. *Quòd perfectio hujus ſacramenti non eſt in uſu Fidelium, ſed in conſecratione materiæ. Et ideo nihil derogat perfectioni hujus ſacramenti, ſi populus ſumat corpus ſinè ſanguine, dummodo Sacerdos conſecrans ſumat utrumque.*

X. Contra inſtant Gelaſius l. Cap. *Comperimus*, Decretum à ſe latum de Communione ſub utraque ſpecie ſumendâ hac ratione confirmat: *Quia diviſio unius ejuſdemque Myſterii, ſinè grandi ſacrilegio non poteſt provenire:* ideoque dicit: *Aut integra ſacramenta percipiant, aut ab integris arceantur.*

XI. Reſpondet S. Th. laudato loco, ad 1. *Quòd Gelaſius loquitur quantùm ad Sacerdotes, qui ſicut totum conſecrant ſacramentum, ita etiam toti communi-*

municare debent, Ut enim legitur in Conc. Toletano (12. Can. 5.) Quale erit Sacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur?

Reſpondeo ſecundò, ex ſupra dictis, Decretum illud Gelaſii perſtringere Manichæos, qui nedum non ſumebant, ſed calicis hauſtum exhorrebant; putantes illicitum vinum, vel labiis atingere, utpote (ajebant) non à Deo, ſed à principio nequam productum. Hos ergo Gelaſius compellit etiam calicem ſumere; aſſerens, hujuſmodi horrorem, & ſuperſtitionem non poſſe provenire ſinè grandi ſacrilegio. Sicut ergo modò Eccleſia, ut perſtringat eorum errorem, qui volunt ſumtionem calicis eſſe omnibus neceſſariam ex præcepto Chriſti ad ſalutem, & ſinè illâ integrum ſacramentum non recipi; Communionem ſub utraque ſpecie omnibus non ſacrificantibus interdixit; & ut hæreticos à Catholicis dignoſcat, hoc ab omnibus vult obſervari: ita olim, ut oppoſitum errorem Manichæorum contunderet, qui à vini ſpecie abſtinebant, hoc facto tegentes errorem ſuum & ut eos à Catholicis detegeret; cogendos eſſe omnes ad utramque ſpeciem ſumendam Eccleſia ſub Leone, & Gelaſio prudenter judicavit. Ex quibus infero, antea Catholicos indifferenter ſub unica, vel duplici ſpecie communicare conſuevíſſe; aliàs Manichæi unam tantùm ſpeciem ſumentes ſtatim detecti fuiſſent, nec ſe occultare potuiſſent.

XII. Objiciunt quartò. Sumenti Euchariſtiam ſub duplici ſpecie, major datur gratia, quàm ſumenti ſub una tantùm: nemo enim dicet, calicis ſumtionem Sacerdoti ſacrificanti nullius eſſe fructus. Quare Clemens VI. Regi Angliæ conceſſiſſe fertur, ut ad gratiæ augmentum, quoties vellet, ſub duplici ſpecie communicaret. Tùm etiam: quia ſpecies vini eſt pars hujus ſacramenti ſpecialem habens ſignificationem; ergo ad ſpecialem gratiam conferendam eſt inſtituta: cùm ſacramenta conferant gratiam, quam ſignificant, aliàs ſpecies vini eſſet ſuperflua.

§. III.

An Sumenti duplicem Speciem Major Gratia conferatur?

XIII. Præfatum argumentum excitat hanc quæſtionem, in qua diviſos invenio Doctores Catholicos: quibuſdam affirmantibus, aliis verò negantibus. Probabilior tamen videtur ſententia negans, in una eâdemque Communione ſumenti duas ſpecies dari, per ſe loquendo, majorem gratiam, quàm ſumenti unam ſolam. Dico, per ſe loquendo, & ex opere operato. Nam per accidens, & ex opere, ſeu devotione ſumentis contingere poteſt; ut ſumens duas ſpecies, majorem gratiam conſequatur. Ita etiam ſentire videtur S. Th. 3. *p. q.* 80. *a.* 12. *ad* 3. ubi ait, populum ſumentem unam tantùm ſpeciem nullum pati detrimentum; quia in utraque ſpecie totus Chriſtus continetur. Et clariùs, Opuſc. 58. de Sacr. Altaris, c. 29. *Sicut* (inquit) *ſumit Sacerdos ſanguinem Chriſti ſacramentaliter de calice; ſic populus ſumit eum intellectualiter ſub ſpecie panis de ipſo corpore Chriſti: & eſt ei tàm utilis, & tàm dulcis, ut Sacerdotibus, qui ſumunt eum ſub ſpecie vini de calice.*

XIV. Reſpondeo ergo ad propoſitam objectionem, neg. ant. Quia ſub unica ſpecie totum Euchariſtiæ ſacramentum, & res ſignificata per ipſum, nempe, Chriſtus continetur, eſtò non omni modo: unde Fideles uſu calicis privati fructu ſacramenti non privantur. Neque qui ſumit utramque ſpeciem, ex opere operato, & per ſe majorem gratiam percipit, quàm qui ſumit ſub una tantùm: quia licèt ſub duplici ſignificatione, eadem tamen eſt res ſignificata, & contenta æquè ſub una, ac ſub utraque. Sicut enim Chriſtus, *Jo.* 6. dicit: *Qui manducat*

Digitized by Google

meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam: ita ait: *Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum*. Nam qui manducat panem, manducat Chriſti corpus, & bibit etiam de corpore ipſius ejus ſanguinem. Unde, ex opere operato, ſumens ſpeciem panis, & vini, non plus accipit gratiæ ſupra ſumentem ſolam ſpeciem panis; quàm qui ſumeret eodem ſacramento plures hoſtias, aut plures vini guttas, quàm alter. Poteſt tamen ſub utraque ſpecie communicans, ex opere operantis, majorem gratiam recipere ex majori devotione: & in hoc ſenſu ad majus gratiæ augmentum dicitur Clemens VI. Regi Angliæ conceſſiſſe, ut utramque ſpeciem ſumeret. Neque inutilis vini ſpecies evadit: quia licèt vi illius nova gratia non producatur; cùm tamen major ſit expreſſio ejus, quod ſub ſpecie panis continetur, excitat majorem in ſumente devotionem. Quod ſi opinionem affirmativam admittamus:

XV. Reſpondetur ſecundò. Dato ant. neg. conſ. Nam cùm hoc gratiæ augmentum non ſit neceſſarium ad ſalutem; potuit Eccleſia juſtis cauſis, ſupra adductis, ab eo ſuſcipiendo per duplicis ſpeciei ſumtionem aliquos Fideles arcere, eo vel maximè, quòd gratiæ augmentum, quod per calicis uſum non poſſunt recipere, aliâ viâ, nimirum, per plures Communiones ſub ſpecie panis poſſunt ſibi compenſare. Eo ſimili modo, quo licèt tàm ſacramentum Ordinis, quam Matrimonii gratiam ſpecialem producant; potuit tamen Eccleſia, & Sacris Ordinibus initiatos à Matrimonio ſuſcipiendo, & Matrimonio copulatos à Sacro Ordine, abſque injuria arcere: quia gratia, quam hæc ſacramenta conferunt, non eſt ad ſalutem neceſſaria, & aliâ viâ illud gratiæ augmentum ſibi poſſunt comparare.

§. IV.

Utrum Calix ex Diſpenſatione Concedendus ſit Hæreticis.

XVI. Eccleſiam, uſum calicis poſſe concedere laicis, quemadmodum olim eis concedebat, extra controverſiam eſt; cùm ſit res ad meram diſciplinam pertinens, ut diximus. Hanc enim in Eccleſia poteſtatem agnoverunt Concilia Conſtantienſe, Baſileenſe, & Tridentinum. Iſtud enim licèt, *Seſſ. 21. Can. 4.* propoſitis duobus Articulis, nempe: an uſus Communionis ſub una tantùm ſpecie, ita ſit retinendus; ut nulla ratione calicis uſus cuiquam ſit permittendus. Et an: ſi cuiquam ſit concedendus, vel perſonæ, vel Nationi, vel Regno, ſub aliquibus conditionibus ſit concedendus, & quænam ſint: eos ad aliud tempus, & occaſionem examinandos, & definiendos reſervet. Attamen, Seſs. 22. in Decreto finali: *Decrevit integrum negotium ad Sanctiſſimum Dominum Noſtrum eſſe referendum, pro ut præſenti decreto refert; qui pro ſua ſingulari prudentia id efficiat, quod utile Reipublicæ Chriſtianæ, & ſalutare petentibus uſum calicis fore judicaverit.*

XVII. Hinc quibuſdam ſpeciali privilegio legitur conceſſum, ut ſub utraque ſpecie communicent, referentibus Alexandre, & Gonet; nempe, Regibus Chriſtianiſſimis in eorum inauguratione, Diacono, & Subdiacono Eccleſiæ S. Dionyſii Pariſienſis, Dominicis, & diebus ſolemnibus, Miniſtris Altaris apud Cluniacum dominicis, & feſtis: & Papâ ſolemniter celebrante Diaconus ſub utraque ſpecie, & Subdiaconus communicant. Controverſia eſt: an modernis hæreticis calicis uſum petentibus, & promittentibus, ſi eis concedatur, ſe recepturos omnia, quæ ſancta Mater Eccleſia recipit, expediret illum concedere. Cui

XVIII. Communiter reſpondetur negativè. Primò. Quia id jam fuerat conceſſum eis petentibus, & promittentibus, qui tamen promiſſis non ſteterunt. Baſileenſe Concilium ad perfectam eorum cum Catholicis unionem uſum calicis permiſit Bohemis, hac conditione ut Sacerdotes; *Sic communicantibus ſemper dicerent, debere eos firmiter credere, quòd non ſub ſpecie panis caro tantùm, nec ſub ſpecie vini ſanguis tantùm, ſed ſub qualibet ſpecie eſt integer Chriſtus totus.* Pius Papa IV. *anno* 1563. conceſſit Germanis Epiſcopis, ut ſervatis legibus, quas Patres Baſileenſes Bohemis præſcripſerant, calicem concederent. Sed utraque conceſſio infelicem exitum habuit. Nam Bohemi utramque ſpeciem ſumebant; quia id neceſſarium ad ſumendum totum Chriſtum erroneè exiſtimabant: & in Germania Lutherani mox cauſati ſunt, agnoviſſe tandem Eccleſiam Romanam, ſe contra jus divinum populis ſubtraxiſſe calicem. Unde, ne incautos deciperent, utraque conceſſio fuit revocata. Hac ratione, licèt in Concilio Tridentino ſepiùs actum eſſet, an ad Gallorum, & Germanorum preces, pacis causâ, laicis calix concedendus eſſet: Concilium de hoc nihil, ut dicebamus, decernere voluit; ſed rem Summi Pontificis prudentiæ ſtatuendam reliquit.

XIX. Secundò. Quia Hæretici ad petendum calicem non moventur pietate, aut juſtâ aliquâ ratione; ſed ſolùm ex pertinaci falsâ exiſtimatione, quâ ſentiunt, eum eſſe à Chriſto præceptum, & neceſſarium ad ſumendum totum Chriſtum: unde horum petitioni acquieſcere, eſt hæreſim fovere, eamque quaſi ſanctam ad Altare introducere. Unde hæretici in ſuis erroribus confirmarentur; ſumerentque occaſionem ſimplices Catholicos decipiendi, inſinuando illis Eccleſiam tali conceſſione ſuum fateri errorem. Et Fideles ipſi facilè inducerentur ad cogitandum, expedire, ut etiam ſecum diſpenſetur: imò ad dubitandum, vera nè ſit inſtitutio, quam didicerunt. Ex quo magna in Eccleſia confuſio facilè oriri poſſet.

XX. Neque quis dicat: Apoſtolos cum Judæis diſpenſaſſe, ut Judæi ad tempus ſervarent Legalia, quamvis ſcirent eos errare putantes, ſibi eſſe ad ſalutem neceſſaria. — Nam diverſitas eſt: Judæi quippe ex infirmitate errabant, quæ in eis, Evangelio nondum plenè promulgato, tolerabilis erat. At hæretici Communionem ſub una tantùm ſpecie condemnant, non ex infirmitate, ſed ex pertinacia: calicem enim petunt, ut neceſſarium poſt, & contra Eccleſiæ declarationem oppoſitam.

XXI. Hoc tamen Eccleſiæ præceptum de non ſumendo calice non urgeret; ſi calix in manus hoſtium infidelium venturus eſſet, qui eum effunderent, & conculcarent. Tunc enim quilibet laicus in Sacerdotis abſentia, vel impotentiâ, poſſet calicem ſumere, ut Chriſti ſanguinem à contumelioſa irreverentiâ liberaret. Laico tamen in extremis agenti, nec hoſtiæ particulam deglutire valenti non eſſet exhibendus calix: ſed aut eſſet relinquendus ſinè viatico; aut hoſtia aquâ, vel vino madefacta, ut puer fecit Serapioni ſeni ex dictis, tradi deglutienda.

§. V.

De Communione Laica, Peregrina, & Præſanctificatorum.

XXII. Circa Communionem laicam ſciendum: quòd fuit olìm uſu ſervatum, ut Sacerdotibus in pœnam alicujus gravioris criminis, negaretur communio Clericalis, & ſolùm concederetur laica. De hac quærimus, quid eſſet.

XXIII. Aliqui cenſent, Communionem laicam fuiſſe, quâ Sacerdotibus non permittebatur conſecrare, ſed Euchariſtiam de manu alterius accipere

pere — Sed hoc non videtur verum. Nam Communio laica infligebatur in pœnam Diaconis, & inferioribus Clericis graviter peccantibus, ut conſtat ex *Epiſt.* 1. *Siricii*, *c.* 11. & Felice III. *Ep.* 1. *c.* 2. & ex Conc. Tolet. I. *Can.* 4. quibus tamen Eucharistiam non conſecrare, eamque de manu alterius accipere non fuiſſet pœna.

Eâdem quoque cauſâ Communio laica non poterat eſſe illa, quæ fiebat extra Sacrificium, ideſt, non ad complementum Sacrificii. Quamvis enim nullâ pœnâ mulctarentur Diaconi, Subdiaconi, & alii Clerici: adhuc tamen extra Sacrificium communicabant; hoc eſt, ita communicabant, ut eorum Communio non pertineret ad complementum Sacrificii, per eos tanquam per Sacerdotes, oblati.

XXIV. Alii propterea putant, Communionem laicam fuiſſe illam, quâ ſub una duntaxat ſpecie quiſpiam communicabat; quaſi Clericalis fuerit, quæ ſub duplici ſpecie fiebat — Sed nec his aſſentiri poſſum. Quia dum vigebant decreta de Communione laicâ, tàm Clerici, quàm laici poterant, imò de facto ſi volebant, ſub utraque ſpecie communicabant: non ergo erat ratio, cur Communio ſub una tantùm ſpecie vocaretur laica. Accedit: quòd Clerici, quibus in pœnam ſola Communio laica permittebatur, poterant communicare ſicut laici: at laici poterant communicare ſub utraque ſpecie; ergo etiam Clerici, eſtò damnati ad ſolam Communionem laicam; ergo Communio laica non erat Communio ſub una tantùm ſpecie. Hinc ex communione laicâ non benè quidam inferunt, Communionem ſub una tantùm ſpecie olim in uſu fuiſſe.

XXV. Quidam non improbabiliter cenſent, Communionem laicam fuiſſe illam, quâ communicans ſpeciem quidem panis poterat manu ſuâ accipere; ſacrum tamen calicem tangere non permittebatur: nam Clerici, ad differentiam laicorum, poterant ſacrum calicem in actu ſumtionis tangere.

XXVI. Veroſimilius tamen judico, Communionem laicam fuiſſe illam, quæ fiebat inter laicos, & in loco laicorum: Clericalem verò fuiſſe eam, quæ fiebat inter Clericos, & in loco Clericorum. Conſtat enim, Sacerdotes, Levitas, alioſque altaris Miniſtros olim communicare ſolitos ante altare, ſeu intra locum illum, quem nos vulgò vocamus chorum, ſeu Presbyterium; laicos verò extra chorum in iis locis, ubi Sacrum audiebant. Ita colligitur ex Conc. Laodic. *Can.* 19. ubi legitur: *Solis Miniſtris altaris liceat ingredi ad altare, & ibi communicare.* Ex Toletano IV. *Can.* 17. ſic: *Sacerdotes, & Levitæ ante altare communicent: In choro* (aliquantulum ſcilicet remotiùs ab altari) *Clericus: Extra chorum, populus.* Et in Bracarenſi I. cap. 13. *Ingredi Sacrarium* (locum ubi ſacra Myſteria peragebantur, ſeu chorum) *ad communicandum non licet laicis, niſi tantùm Clericis.* Huc etiam referri poteſt, quòd Conc. Tolet. I. *Can.* 4. de Subdiacono trigamo ſtatuit: ut *Abſtentus biennio, poſtea inter laicos reconciliatus per pœnitentiam communicet.*

XXVII. Neque obſtat, quòd *Can.* 2. *Concil. Sardicenſis de Epiſcopo ambitioſo* dicatur: *Nec laicam in fine vitæ Communionem accipiat.* Et de aliis Felix III. *Epiſt.* 1. dicat: *Communio laica tantùm in morte illis eſt reddenda.* Communio autem in morte, cùm non fiat in Eccleſia, neque cum aliis, non poteſt ex laicorum conſortio, aut loco dici laica — Nam reſpondeo, poſſe vocari laicam, non ex loco, in quo actu fiat; ſed ex loco, in quo fieri, deberet, ſi ad Eccleſiam ire poſſet morti proximus.

XXVIII. Quoad Communionem *Peregrinam*, cujus mentio fit in Concilio Agathenſi, *Can.* 2. & 4. & refertur, Can. *Contumaces*, diſt. 50. videtur fuiſſe pœna Sacerdotum, ſeu Clericorum, qui ſinè licentiâ, ac litteris

teris ſui Epiſcopi peregrinari auſi fuiſſent. Utcumque autem eſſet, nihil, aut certè parum creditur à laica Communione diſtaſſe; quæ etiam dici poterat peregrina, quòd ab eorum ſtatu peregrinum, ſeu alienum eſſet, quòd Sacerdotes, & Clerici communicare deberent, ut laici.

XXIX. Communio denique *Præſanctificatorum*, de qua meminit, *Canon.* 52. Sexta Synodus, eſt Communio *antea ſanctificatorum*, ideſt, Euchariſtiæ non eo die, ſed uno, vel pluribus antea diebus ſub ſpecie panis conſecratæ ſumtio: qualem communionem facit Sacerdos die Paraſceves in Eccleſia Latinâ, & omnibus Quadrageſimæ diebus, exceptis ſabbatis, & dominicis in Eccleſia Græca, juxta præfatum, *Can.* 52. Et ex hac Præſanctificatorum Communione validum ſumi poteſt argumentum, fuiſſe olim in uſu Communionem ſub una tantùm panis ſpecie. Hæc pro mei Candidati notitiâ ſufficiant.

DUBIUM VIII.

Quando Urgeat Præceptum ſumendi Euchariſtiam.

§. I.

Praxis circa Communionis Uſum.

I. IN Eccleſiæ primordiis omnes Chriſtiani quotidie communicabant. Nam, ut habetur, Act. 2. v. 42. *Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis*. Et v. 46. *Quotidie quoque perdurantes unanimiter in Templo, & frangentes circa domos panes*. Unde Cyprianus (vel alius) Serm. in Orat. Dominica: *Euchariſtiam* (inquit) *quotidie ad cibum ſalutis accipimus*. Quem morem notat Cardin. Bona, *Rerum Liturgic. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 2. uſque ad initium quinti ſeculi obſervatum fuiſſe. Imò alicubi, qui plures Miſſas eâdem die audiviſſent, pluries eâdem die communicabant, teſte Walfrido Strabone, *cap.* 22. qui nono ſeculo floruit: Quod tamen ab Alexandro II. circa *ann.* 1060. vetitum fuit, & ſtatutum, ne plus, quàm ſemel quis in die reciperet Communionem, Cap. *Sufficit*, §. 3. de Conſecrat. diſt. 1.

II. An autem quotidiana illa Communio in præcepto eſſet pro illo tempore, S. Thomas, 3. *p. q.* 80. *a.* 10. *ad* 5. videtur affirmativè ſentire: Ait enim: *In primitiva Eccleſia, quando magna vigebat devotio fidei Chriſtianæ, ſtatutum fuit, ut quotidie Fideles communicarent*. Et affert decretum Anacleti Papæ, Can. *Epiſcopus*, de Conſecr. diſt. 1. & Can. *Peracta*, de Conſecr. diſt. 2. ubi dicitur: *Peracta conſecratione omnes communicent, qui noluerint Eccleſiaſticis carere liminibus: ſic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & Sancta Romana tenet Eccleſia*.

Alii negativè ſentiunt, & ad Anacleti decretum (ſi tamen Anacleti genuinum ſit) dicunt, illud eſſe intelligendum tantùm de Clericis, qui Sacrificio miniſtrabant; non autem de laicis, quos oportebat, præcipuè conjugatos, ob tanti reverentiam ſacramenti aliquando à Communione abſtinere, C. *Omnis homo* 21. de Conſecratione, diſt. 2.

Quidquid tamen fuerit, ſeculo Sancti Auguſtini liberum erat, vel quotidie, vel certis hebdomadæ diebus Euchariſtiam ſumere: Ait enim, Epiſt. 118. modò 54. ad Januarium: *Alii quotidie communicant corpori Dominico, alii certis diebus accipiunt: alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur, alibi ſabbato tantùm, & dominico, alibi & dominico tantùm*. Hinc S. Baſilius (ex *Epiſt. ad Cæſariam Patritiam*) quater in hebdomada, & feſtis; Sanctus Epiphanius (*lib.* 3. *contra Hæreſes*) feriâ quartâ, & ſextâ: & Beatus Onuphrius (*Ex Evagrio*) dominico, & ſabbato communicaſſe traduntur.

III. Refrigeſcente autem caritate Fide-

fidelium, plures ceſſare cœperunt, nedum à quotidiana, ſed etiam à frequenti Communione, & etiam à primis Eccleſiæ ſeculis. Pro quo refertur à S. Thom. loco citato, decretum Fabiani, qui tertio ſeculo vixit, ſtatuentis: quòd *Si non frequentiùs, ſaltem ter in anno omnes communicent, ſcil. in Paſcha, Pentecoſtes, & Natali Domini*, ut legitur, C. *Etſi* 16. de Conſecr. diſt. 2. & Soteris Papæ ſtatuentis, in Cæna Domini eſſe Communicandum, *cap.* 17. *de Conſecr. diſt.* 2. (quamvis hæc Fabiani, & Soteris decreta ſuppoſititia credantur) Inſuper à Conc. Agathenſi, *cap.* 18. *anno* 506. definitum fuiſſe legimus, C. *Seculares* 19. de Conſecr. diſt. 2. quòd *Seculares, qui in Natali Domini, Paſcha, & Pentecoſte non communicaverint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur*. Quod præceptum communicandi ter ſaltem in anno renovatum fuit *anno* 813. in Concilio Turonenſi II. ſub Leone III. Citiùs autem in Oriente, quàm in Occidente frequentiam Communionis defeciſſe, advertit. Card. Bona, *lib.* 2. *cap.* 17. *n.* 2. ex querimoniis SS. Athanaſii, & Chryſoſtomi, aliorumque Patrum Græcorum conquerentium de infrequentia communicantium.

Quod ſi quæras: Quid magis hiſce temporibus præſtet: an frequens, imò & quotidiana Communio, an verò infrequens?

IV. Reſpondet S. Tho. 3. p. q. 80. a. 10. *Quòd circa uſum hujus ſacramenti duo poſſunt conſiderari. Unum quidem ex parte ipſius ſacramenti, cujus virtus eſt hominibus ſalutaris: & ideo utile eſt quotidie ipſum ſumere, ut homo quotidie ejus fructum percipiat. Unde Ambroſius dicit, in lib. 4. de Sacramentis, cap. 6.* Si quotieſcumque effunditur ſanguis Chriſti, in remiſſionem peccatorum effunditur; debeo ſemper accipere, qui ſemper pecco, debeo ſemper habere medicinam. *Alio modo poteſt conſiderari ex parte ſumentis, in quo requiritur, ut cum magna devotione, & reverentia ad hoc ſacramentum accedat: & ideo ſi aliquis ſe quotidie ad hoc paratum inveniat, laudabile eſt, quòd quotidie ſumat. Unde Auguſtinus* (Serm. 28. de Verb. Domini, modò 84. in Appendice) *Cùm dixiſſet:* Accipe quotidie, ut quotidie tibi proſit, *ſubjungit:* Sic vive, ut quotidie merearis accipere. *Sed quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt, propter corporis indiſpoſitionem, vel animæ; non eſt utile omnibus hominibus, quotidie ad hoc ſacramentum accedere; ſed quotieſcumque ſe ad illud invenerit homo preparatum. Unde in lib. de Eccleſiaſticis Dogmat.* (inter oper. Auguſt. c. 53.) *dicitur:* Quotidie Euchariſtiæ communionem accipere nec laudo, nec vitupero. Hæc S. Tho. Et *in* 4. *diſt.* 12. *q.* 3. *a.* 1. *quæſt.* 2. ex Auguſtino ait: *Si dixerit quiſpiam non quotidie accipiendam eſſe Euchariſtiam, alius affirmet, quotidie ſumendam; faciat unuſquiſque, quod ſecundum fidem ſuam piè credit eſſe faciendum.* Et probat per exemplum Zachæi, & Centurionis: quorum unus recipit Dominum gaudens; alius dicit: Non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum: *& uterque miſericordiam conſecutus eſt*. Hinc Eccleſia quotidianam, aut frequentem Communionem Confeſſarii judicio reliquit, dummodo abſtineatur ab abuſibus; ut legere eſt in Decreto Sacr. Congreg. Conc. *die* 20. *Februarii* 1679. quod per extenſum refert Clericatus, *de Sacr. Euch. deciſ.* 10. *pag.* 51.

§. II.

Quid modò in Præcepto ſit de Euchariſtiæ Sumtione.

V. Dico primò. Adeſt Præceptum divinum de Communione ab adultis aliquando ſumendâ; ut nemini liceat ab ea prorſus ceſſare. Ita S. Thom. 3. *p. qu.* 80. *a.* 11. Et pro-

probat primò ex illo, Joann. 6. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis ... non habebitis vitam in vobis*. Deinde hoc diſcurſu: *Duplex eſt modus percipiendi hoc ſacramentum, ſcilicet, ſpiritualis, & ſacramentalis* (ut ſupra oſtenderat q. 80. a. 1.) *Manifeſtum eſt autem, quòd omnes tenentur ſaltem ſpiritualiter manducare; quia hoc eſt Chriſto incorporari* (ut oſtenderat qu. 73. a. 3. ad 1.) *ſpiritualis autem manducatio includit votum, ſeu deſiderium percipiendi hoc ſacramentum. Et ideo ſinè voto percipiendi hoc ſacramentum non poteſt homini eſſe ſalus. — Fruſtra autem eſſet votum, niſi impleretur, quando opportunitas adeſſet. Et ideo manifeſtum eſt, quòd homo tenetur hoc ſacramentum ſumere, non ſolùm ex ſtatuto Eccleſiæ, ſed ex mandato Domini dicentis, Lucæ* 22. Hoc facite in meam commemorationem. *Ex ſtatuto autem Eccleſiæ ſunt determinata tempora exequendi iſtud præceptum.*

VI. Nec dicas: Si quis præ humilitate abſtineat à ſuſceptione Euchariſtiæ exiſtimans ſe indignum, laudandus potiùs erit; ſicut hac ratione laudatus fuit Centurio, *Matth.* 8. — Reſpondeo cum S. Thom. art. citato, ad 1. *Quod ſicut dicit Gregorius in Paſtorali* (p. 1 cap. 5.) Illa eſt vera humilitas, cùm ad reſpuendum quod utiliter præcipitur, pertinax non eſt: *Et ideo non poteſt eſſe laudabilis humilitas, ſi contra præceptum Chriſti, & Eccleſiæ aliquis omnino à Communione abſtineat. Neque enim Centurioni præceptum fuit, ut Chriſtum in ſua domo reciperet.*

VII. Adſunt etiam rationes. Nam hoc ſacramentum eſt alimentum ſpirituale animæ: conveniens ergo fuit, ut ad illud ſumendum Chriſtus omnes obligaret. Quia ſicut corpus nequit diu vivere ſinè cibo naturali; & ideo ad hunc ſumendum obligantur omnes præcepto naturali: ſic nec anima poteſt diu ſpiritualiter vivere ſinè hoc cibo ſpirituali. Tùm etiam: quia ſi Adam manſiſſet in ſtatu innocentiæ, debuiſſet ex præcepto divino, ut vitam naturalem conſervaret, comedere de ligno vitæ; ergo, ad conſervandam vitam ſpiritualem, debuit homo præcepto divino obligari ad ſumendum hunc cibum vitæ ſpiritualis.

VIII. Dico ſecundò. Præcepto divino obligantur Fideles adulti ſumere hoc ſacramentum in articulo mortis, & etiam aliquotiès in vita. Dixi *Fideles*. Quia infideles non baptizati non obligantur: cùm omnis obligatio ad præcepta ſingularia ſacramentorum naſcatur ex profeſſione fidei, quæ fit in Baptiſmo. Dixi etiam *Adulti*. Quia infantes, ſeu pueri ante uſum rationis præcepto Euchariſtiæ non obligantur; neque enim eis neceſſaria eſt ad ſalutem, ſicut Baptiſmus. Prob. autem prima pars. Quia hoc ſacramentum inſtitutum eſt per modum viatici; ergo tunc præſertim ſumendum eſt, quando exeundum eſt de vita, ut ejus vigore confortati ad cæleſtem patriam perveniamus. Sic Tridentinum, *Seſſ.* 13. *c.* 2. Hac etiam ratione crediderim à Chriſto fuiſſe inſtitutum, cùm tranſiturus eſſet ex hoc mundo ad Patrem, ut habetur Jo. 13. — Secunda etiam pars prob. Quia ſicut ad reparandum id, quod per calorem conſumitur, ſæpiùs in vita cibo naturali nutriri ex præcepto naturali tenemur: ita, ut depaſcentis concupiſcentiæ jacturas farciamus, ex divino præcepto Euchariſtico pane paſci ſepiùs debemus.

IX. Dico tertiò. Ex præcepto Eccleſiæ omnes Fideles adulti, qui ad annos diſcretionis pervenerint, tenentur ſaltem ſemel in anno, ideſt, in Paſchate, ſacramentum Euchariſtiæ ſumere. Ita in Conc. Gener. Lateran. IV. ſub Innocentio III. decretum fuit his verbis: *Omnis utriuſque ſexus Fidelis, qui ad annos diſcretionis pervenit, ad minus in Paſcha reverenter ſuſcipiat ſacramentum Euchariſtiæ*. Antea quidem, ut ſupra dictum eſt, ſtatutum fuerat, ut ſaltem ter in anno Fideles eam ſumerent; ſed ut ad-

ver-

vertit S. Th. 3. p. q. 80. a. 10. ad 5. *Poſtmodum, propter iniquitatis abundantiam, refrigeſcente caritate multorum, ſtatuit Innocentius III., ut ſaltem ſemel in anno, ſcilicet, in Paſcha, Fideles communicent.* Cujus decreti obſervantiam ſub anathemate indixit Tridentinum, Seſſ. 13. Can. 9. *Si quis negaverit, omnes, & ſingulos Chriſti fideles utriuſque ſexus, cùm ad annos diſcretionis pervenerint, teneri ſingulis annis, ſaltem in Paſchate, ad communicandum juxta præceptum Sanctæ Matris Eccleſiæ, anathema ſit.*

Nomine autem Paſchatis pro Communionis præcepto implendo, ut declaravit Eugenius IV. & uſus obtinuit, intelligitur totum tempus, quod comprehenditur à dominica Palmarum uſque ad dominicam in Albis incluſivè. Imò in aliquibus regionibus, refert Gonet, ut in Germania, complectitur totum tempus Quadrageſimæ uſque ad quindecim dies poſt Paſcha. In uno igitur iſtorum dierum debet unuſquiſque in ſua Parochia communicare; alioquin præcepto Eccleſiaſtico non ſatisfaceret, ut colligitur in dicto Cap. *Omnis utriuſque ſexus*. Et proinde licèt alibi communicaverit in hebdomada ſanctâ, debet nihilominus, currente adhuc dictorum dierum ſpatio, communicare ſemel in Eccleſia Parochiali, ut reſpondit Congregatio Cardinalium. Obſervandum tamen eſt, Sacerdotes extra ſuam Eccleſiam parochialem celebrantes ſatisfacere præcepto Eccleſiæ annuæ Communionis.

X. Sed quæres primò: An ſi quis prævideat, ſe tempore Paſchatis impediendum à ſacra Communione, teneatur tempus præſcriptum prævenire?

Reſpondeo, quòd ſi impedimentum, quod timetur, prævideatur duraturum ſolo tempore Paſchatis, non tenetur prævenire: quia poterit præcepto ſatisfacere poſt Paſcha. Si verò impedimentum prævideatur duraturum toto anno; ita ut, nec tempore Paſchatis, nec reliquâ anni parte poſſit Euchariſtiam ſumere, puta, ſi eſſet obeunda navigatio ad Sinas, vel Indos remotiſſimos; ille, qui prævidet tale impedimentum, tenetur ex præcepto prævenire communionem Paſchatis — Ratio hujus reſolutionis eſt. Quia in Cap. illo Lateranenſis, & Tridentini duo præcepta virtualiter continentur. Unum, quòd ſemel ſaltem in anno communicet; & alterum, quòd ob reverentiam diei feſti Communio illa fiat in Paſchate. Licèt ergo ratione hujus ſecundi præcepti, non teneretur prævenire tempus; quia tale præceptum reſpicit determinatum tempus, nempe Paſchatis: ratione tamen primi, quod ſolùm reſpicit annuam Communionem, tenetur prævenire, qui prævidet ſe impediendum. Sicut Clericus, qui prævidet ſe totâ die uſque ad mediam noctem impediendum à recitatione divini Officii, tenetur prævenire Officii recitationem.

Ex hoc infertur: quòd ſi quis tempore paſchali Communionem omiſerit, non eſt liber à præcepto; ſed tenetur ante finem illius anni communicare. Nam licèt per illam omiſſionem evaſerit præceptum communicandi in Paſchate, non evaſit tamen præceptum annuæ communionis: ideoque ſi prætereat annus, & ſe non communicaverit duo peccata committit. Unum contra præceptum Communionis faciendæ in Paſchate. Et aliud contra præceptum eam non differendi ultra annum.

XI. Quæres ſecundò: An qui in Paſchate ſacrilegè, & in peccato mortali communicavit, ſatisfecerit præcepto Eccleſiæ?

Reſpondeo negativè. Et hujus oppoſitum damnavit Innocentius XI. *in Congreg. Generali S. Inquiſit. die 2. Martii 1679. & eſt propoſ. 55.* in ordine. Et prob. Præceptum enim Eccleſiæ de annua Communione, eſt ſolùm interpretatio, ſeu determinatio præcepti divini, cùm ſolùm præfiniat tem-

pus, qua divinum præceptum implendum eſt: ſed præcepto divino per Communionem ſacrilegam non ſatisfit; cum præcipiat manducationem ad vitam ſpiritualem nutriendam, & roborandam: ſicut ergo ſi quis ſumens cibum naturalem poneret obicem, ne cibus vitam corporalem nutriret; is certè precepto naturali non ſatisfaceret: ita qui cibum ſpiritualem, qualis eſt Euchariſticus, ſumens, per peccatum poneret obicem, ne ſpiritualiter nutriat; annuæ Communionis præcepto ſive Divino, ſive Eccleſiaſtico, non ſatisfaceret.

XII. Confirmatur. Qui recitat divinum Officium, ſed ſinè attentione, & devotione, non ſatisfacit præcepto illud recitandi; ergo à pari qui communicat, ſed impiè, & ſacrilegè, multò minus ſatisfacit. Conſ. prob. Ideo primum, quia Eccleſia præcipit, ut divinum Officium non ſolùm recitetur, ſed devotè, ed attentè: ſed etiam in ſecundo caſu præcipit, ut Fideles communicent reverenter, ut patet ex laudato capite Concilii Lateranenſis; ergo &c.

XIII. Sed dices. Eccleſia, cùm judicet ſolùm de externis, non poteſt præcipere actus internos; ergo ſuo præcepto præcipit quidem externam Communionem, ſed ut corde puro ſuſcipiatur nequit præcipere.

Reſpondeo. Quòd dato, Eccleſiam non poſſe directè, & per ſe præcipere actus internos; indirectè tamen, & ſecundariò poſſe, quando actus internus neceſſarius eſt, ut actus externus ſit bonus. Sic Eccleſia Inquiſitoribus ſub pœna Excommunicationis præcipit, ne procedant contra aliquem ex odio. Et in Cap. *Dolentes*, de celebratione Miſſ. Clericis præcipit, ut divinum Officium nocturnum pariter, & diurnum ſtudioſè celebrent pariter, & devotè. — Verùm, utcumque ſit, hoc certum eſt, Eccleſiaſticum præceptum de Communione paſchali eſſe determinativum præcepti divini, tanquam aſſignans tempus, quo divinum præceptum implendum ſit; cùmque divinum præceptum non impleat, qui ore ſacrilego divinum epulum acceperit: ſit, neque præcepto Eccleſiaſtico facere ſatis. Et his de Euchariſtia, ut ſacramentum eſt, finem imponimus.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS

DE EUCHARISTIA UT SACRIFICIUM EST.

EUchariſtia, ut Sacrificium, variis nominibus appellatur. Primò Patres Græci ſepè *Liturgiam* eam vocant, hoc eſt, ſacrum, ac publicum miniſterium: idque per antonomaſiam. Nulla enim actio præſtantior, nulla magis publica, quàm ea, quâ corpus, & ſanguis Domini conficiuntur; & omnium Fidelium nomine per manus Sacerdotis Miniſtri publici Deo Patri offeruntur. Dicta etiam fuit ab aliquibus antiquis Græcis *Myſtagogia*, ideſt, ſecreta actio. Quia Patres ſedulam dederunt operam, ne ad hoc Myſterium iis, qui nondum initiati ſunt, hoc eſt, Gentilibus, Catechumenis, & publicè pœnitentibus, aditus pateret: imò etiam, ne in eorum, qui nondum Baptiſmo initiati erant, notitiam deveniret, ut ſupra tetigimus. Vocarunt eam quoque Græcorum aliqui *Synaxim*: eò quia ſignificet populi fidelis cum Chriſto unionem.

A' Latinis verò *Collecta* dicta fuit; quòd nempe per illam populus colligeretur, ut Sacrificio intereſſet. Unde Auguſtinus contra Donatiſtas agens: *Confitebantur* (inquit) *ſe Collectam egiſſe*. Non rarò etiam dicta fuit *Dominicum*. *Numquid* (ait Cyprianus, Ep. 62. Aquarios urgens) *Dominicum poſt cœnam celebrare debemus?* Nonnumquam etiam *Agenda* vocata fuit. Unde, *l. 7. Capitularium*, *c. 165.* Hæc habentur: *Si quis Presbyter inconſulto Epiſcopo Agendam in quolibet loco voluerit celebrare, ipſe honori ſuo contrarius exiſtit*. Tandem ab Ambroſio ad Marcellinam Sororem, à Victore Uticenſi, *l. 2. Wandalicæ perſecutionis*, & ſucceſſivè ab aliis Latinis Euchariſtia, ut Sacrificium eſt, nomine *Miſſæ* inſignita fuit.

Porro Studioſum monitum volo: *Miſſæ* nomen non ſemper à Latinis pro Euchariſtiæ Sacrificio uſurpatum fuiſſe. Aliquando enim eâ voce uſi ſunt, ut Cathecumenorum à Liturgia dimiſſionem ſignificarent, *Epiſcopus* (ait Conc. Carthag. IV. Can. 84.) *Nullum prohibeat uſque ad Miſſam* (ideſt, dimiſſionem) *Catechumenorum*. Aliquando *Miſſæ* nomen ſumſerunt pro ea Liturgiæ parte, quæ ab offertorio ad finem uſque Sacrificii protrahitur. Aliquando pro orationibus, quæ in ipſa Sacrificii celebratione à Sacerdote proferuntur. Communiter tamen pro toto, & integro Sacrificio nomen *Miſſæ à mittendo* uſurpatur. Tùm quia: Sacrificium ex oblatis à populo miſſis olim fieret. Tùm quia: Eccleſia Sacerdotum ore preces ſuas in Sacrificio ad Deum tranſmittat. Tùm denique à dimittendo: quia peracto Sacrificio, ſolemniter populus dimittebatur; quod etiam modo ſervatur, dum dicitur in fine Sacrificii: *Ite Miſſa eſt*.

QUÆSTIO I.

De Exiſtentia, & Eſſentia Sacrificii Miſſæ.

AGere de Euchariſtiæ, ſeu Miſſæ Sacrificio, quoad exiſtentiam, idem eſt ac tractare: an Euchariſtia verum ſit novæ legis Sacrificium. Agere verò de eodem, quoad eſſentiam, eſt ejus naturam explicare. Hæc duo præſenti Quæſtione præſtabimus.

DUBIUM I.

An Euchariſtia ſit Verum Novæ Legis Sacrificium?

§. I.

Quinam Hoc Negaverint.

I. PLures adversùs Miſſæ Sacrificium variis temporibus hæreſes inſurrexerunt. Præter Manichæos, & Berengarianos, refert Petrus Cluniacenſis, *lib.* 1. *Epiſt.* 2. cum aliis Petrum de Bruis (à quo Petrobruſſiani) *anno* 1124. Henrico V. Imperatore, & Calixto Pont. docuiſſe, Miſſam nihil eſſe, nec celebrari poſſe; ſicque in Eccleſia nullum eſſe Sacrificium à Chriſto inſtitutum: qui igne in pœnam combuſtus fuit in oppido S. Ægidii, Diæceſis Nemauſenſis, teſte eodem Cluniacenſi. Hunc errorem publicum fecerunt, *anno* 1140. Conrado III. Imperatore, Arnaldiſtæ, ſic dicti ab Arnaldo Brixienſi; qui, ut refert S. Bernardus, *Epiſt.* 24. Miſſam abſolutè negavit.

II. Anno verò 1352. tempore Caroli IV. Imperatoris, & Clementis VI. Papæ, Jo. Wiclefus auſus eſt affirmare, quòd ex Evangelio non conſtat, Chriſtum Miſſam inſtituiſſe, vel Sacerdotes ordinaſſe pro Miſſa celebrandâ. In hunc errorem trahunt aliqui Waldenſes, qui ſeculo 12. Euchariſtiam variis erroribus polluerunt; à quorum principiis multa hauſit Lutherus. Sed ab hac macula veteres Waldenſes multi ex Recentioribus purgant; ex eo moti, quòd Hiſtorici, qui, *ſeculo* 12. *&* 13. de iis ſcripſerunt, & maximè Reynerus, dicant, eos admiſiſſe Euchariſticum Sacrificium, ſed confectum à viris piis ſuæ ſectæ etiam laicis; ſolùmque ſacrificium à Romanæ Eccleſiæ Presbyteris, tanquam impiis, omnique poteſtate deſtitutis rejeciſſe: in quo antiquos Donatiſtas imitati ſunt.

III. Horum omnium impietatem auxit Lutherus, qui *anno* 1523. in formula Miſſæ pro Eccleſia Wittembergenſi, *anno* 1528. in Confeſſione, quam tunc edidit ait: *Se ſupra omnes abominationes habere Miſſam, & nihil magis dolere, quàm quòd per annos quindecim Miſſas celebrarit Catholicorum more.* Et *lib. de Capt. Babyl.* ſcandalum pernicioſiſſimum aſſerit, quòd Miſſa paſſim credatur Sacrificium. Et demum, *in lib. quem de Abroganda Miſſa inſtituit*, ait: *Chriſtus ſeipſum ſemel obtulit, non voluit denuo ab aliis offerri, ſed memoriam ſui Sacrificii voluit fieri.*

IV. Venenum hoc, quod effundebat Lutherus in Germania, ſpargere cæpit apud Helvetias Zuinglius; apud Genevenſes profudit poſtea Calvinus: & apud Anglos tandem, regnante Eduardo VI. à Regni Proceribus, *anno* 1549. fuit abolitum, ac definitum, Euchariſtiam eſſe quidem ſacramentum, ſed non Sacrificium.

Eccleſia tamen Catholica docet, ac ſemper docuit, Euchariſtiam nedum ſacramentum eſſe, ſed etiam verum novæ legis Sacrificium. Ut tamen hanc Catholicam doctrinam ſtatuamus, priùs quædam notanda ſunt.

§. II.

Quædam pro Catholica Veritatis Intelligentia.

V. NOto primò: Sacrificium duobus modis ſumi poſſe. Primò, late pro omni opere, quod fit in Dei gloriam. Unde Auguſt. l. 10. de Civit. Dei c. 6. *Verum* (inquit) *Sacrificium eſt omne opus, quod agitur; ut ſancta ſocietate inhæreamus Deo, relatum ſcilicet ad illum finem boni, quo veraciter beati eſſe poſſimus.* Sumitur ſecundò, ſtrictè, nimirum, pro opere, quod ab actionibus juſtitiæ, aut miſericordiæ diſtinctum eſt; & peculiariter fit in agnitionem ſupremi dominii Dei in res omnes creatas. Hujus ergo naturam ut explicem,

VI.

VI. Noto ſecundò: Sacrificium ſtrictè ſumtum definiri, quòd ſit: *Oblatio externa ſoli Deo facta, quâ in teſtimonium ſupremi illius dominii à legitimo Miniſtro res aliqua ſenſibilis, & permanens ritu myſtico conſecratur, & immutatur.* Dicitur primò: *Oblatio*, non ex re oblatâ, ſed ex actione Miniſtri offerentis. Dicitur 2. oblatio *externa*, quia fieri debet actione externâ, ideſt ſenſibili. Ut enim ait S. Auguſt. l. 10. de Civit. Dei c. 5. *Sacrificium viſibile inviſibilis Sacrificii ſacramentum eſt, ideſt ſacrum ſignum eſt.* Dicitur tertiò: *Soli Deo facta*. Nam, ut ait idem Auguſt. 10. de Civit. Dei c. 4. *Sacrificium nullus hominum eſt, qui audeat dicere deberi niſi Deo.* Dicitur quartò: *In teſtimonium ſupremi Dominii Dei.* Is enim eſt primarius Sacrificii finis; quod inſtitutum eſt, ut homo ſuam in Deum ſervitutem, eſſentialem ab eo dependentiam, ejuſque ſupremum dominium in omnes res creatas exteriùs profiteatur. Dicitur quinto: *A' legitimo Miniſtro*; eò quòd non omnes homines ſint idonei Miniſtri Sacrificii, ſed ii ſoli, qui ad id muneris à Deo tanquam Aaron vocati ſunt. Dicitur ſextò: Oblatio *rei ſenſibilis, quæ myſtico ritu conſecratur*; quia res externa, quæ in Sacrificio offertur, ex prophana fit ſacra ritu publico: in quo differt ab oblationibus, primitiis, & decimis, quæ à populo fideli offeruntur quidem Deo, ſed nullo myſtico ritu conſecrantur. Dicitur tandem: Rei, quæ *immutatur*; quia cùm Sacrificium ſit in teſtimonium ſupremi dominii Dei, debet res oblata, aut phyſicè, aut myſticè mutari; ut per hoc Dei ſupremum oſtendatur in eam dominium. Unde in quolibet Sacrificio ſive apud Hebræos, ſive apud Gentiles victima maſtari conſuevit, aut aliquo alio modo immutari.

VII. Tripliciter apud Hebræos dividebatur Sacrificium. Primò ratione materiæ. Secundò, ratione formæ. Tertiò, ratione finis. Ratione materiæ dividebatur in *Victimam*, *Immolationem*, & *Libamen*. In Victima offerebantur animalia, quæ mactabantur. In Immolatione offerebantur res inanimes ſolidæ, ut panis, ſimila &c. quæ omnia à Sacerdote, vel ſecabantur, vel cremabantut. In Libamine verò offerebantur res inanimes fluidæ, ut vinum, ſanguis, oleum, aqua, quæ omnia effundebantur ſuper altare.

VIII. Ratione formæ dividebatur Sacrificium in *Holocauſtum*, *Hoſtiam pro peccato*, & *Hoſtiam pacificam*. Quando erat Holocauſtum, tota res conſumebatur ſinè reſervatione. Quando erat hoſtia pro peccato, una pars erat in alimentum Sacerdotis, & aliæ conſumebantur. Quando verò erat Hoſtia pacifica, dividebatur in tres partes, quarum una conſumebatur, altera erat pro Sacerdote, & tertia pro offerentibus. Si verò erat hoſtia in gratiarum actionem, debebat comedi eâdem die. Si verò pro beneficio obtinendo, poterat diſerri comeſtio ad diem ſequentem.

IX. Ratione autem finis triplex diſtinguitur in Scripturis Sacrificium, nimirum: *Lautreticum*, *Propitiatorium*, & *Pacificum*. Lautreticum, eſt illud, cujus finis eſt ſolus Dei cultus, & honor. Hujus generis erat Holocauſtum, quo, ex dictis, tota victima in honorem Dei cremabatur. Propitiatorium eſt, cujus finis eſt Dei irati placatio, & peccatorum remiſſio: cujuſmodi erat hoſtia pro peccato. Pacificum verò eſt duplex, nempe, Euchariſticum, hoc eſt, pro receptis beneficiis oblatum: & Impetratorium, cujus finis eſt novi alterius beneficii impetratio. His poſitis quærimus, An Euchariſtia ſit verum Sacrificium, & cujus generis.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

Veritas Catholica Aſſeritur, & Probatur.

X. DIco. Euchariſtia eſt verum, ac propriè dictum novæ legis Sacrificium. Hanc veritatem perpetua Eccleſiæ traditio primò oſtendit. Tùm in Concilio Nicæno I. Æcumenico, *Can.* 14. *vel* 18. ubi ſtatuitur, Diaconos non debere porrigere corpus Domini Sacerdotibus, ſed Sacerdotes Diaconis: Quia *Nec regula, nec conſuetudo tradidit, ut ab his, qui poteſtatem non habent offerendi* (quales ſunt Diaconi) *illi qui offerunt* (ideſt Sacerdotes) *Chriſti corpus accipiant.* — Tùm in Conc. Epheſino I. *tom.* 1. *c.* 16. & in declaratione 11 anathematiſmi 2. ubi utitur Sacrifici i nomine in eo poſiti. Quòd corpus, & ſanguis Domini proponantur, ac reddantur præſentia. Vocatque illud *Incruentum;* quòd non materiali quidem gladio, ſed ſpirituali, nempe, Chriſti verbis, peragatur. Item in Calcedonenſi, Act. 1. ubi *Altaris* fit mentio. At in eodem Concilio adverſùs Dioſcorum Jachyrion Diaconus opponit, quòd præ viri avaritia factum fuerit, ut in Libiæ partibus *Neque terribile, & incruentum ſacrificium celebratum eſt.* Tùm in Concilio Toletano XII. *anno* 681. *Can.* 5. Ubi cum quidam Sacerdotes pluries eâdem die celebrarent, ſed in ultima tantùm celebratione Communionem ſumerent, ſic arguuntur: *Quaſi non ſit toties illi vero, & ſingulari Sacrificio participandum, quoties corporis, & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti immolatio facta conſtiterit. Nam ecce Apoſtolus dicit:* Nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt Altaris? *Certum eſt, quòd hi, qui ſacrificantes, non edunt, rei ſunt Dominici ſanguinis .... Nam quale erit illud Sacrificium, cui nec ipſe ſacrificans participare cognoſcitur?* Hæc erat Eccleſiæ fides in Hiſpania ſeptimo ſeculo antecedentium ſeculorum fidem confirmans. Eadem fuit fides Nicæni II. *Act.* 6. Quam uſque ad ſua tempora traductam tanquam Catholicæ fidei dogma propugnarunt Patres Conſtantienſes contra Wiccleſum, & Tridentini contra Lutherum, alioſque Sectarios, *Seſſione* 22. *Can.* 1. 2. & 3.

XI. Traditio hæc fundamentum habet in Scriptura. David enim, *Pſalm.* 109. *v.* 4. & ex ipſo Paulus, *ad Hebr.* 7. *v.* 17. inducunt Deum Patrem ita alloquentem Chriſtum ejus Filium: *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech:* ſed non potuit Chriſtus ſic appellari ratione Sacrificii Crucis: nam cùm hoc cruentum fuerit, ſecundùm hoc potiùs deberet dici Sacerdos ſecundum ordinem Aaron, cujus Sacrificia ſuo Sacrificio in Cruce conſummavit; ergo ratione ſacrificii Euchariſtici, quod offertur in pane, & vino, ſicut olim fuit Sacrificium Melchiſedech. Aliàs, quomodo diceretur Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech; ſi in tali ordine nunquam obtuliſſet Sacrificium? Hinc S. Cyprianus Ep. ad Cæcilium: *Quis* (inquit) *magis Sacerdos Dei ſummi, quàm Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui Sacrificium Deo Patri obtulit: Et hoc idem, quod Melchiſedech obtulerat, ideſt, panem, & vinum, ſuum ſcilicet corpus, & ſanguinem?* Et Auguſtinus *l.* 16. *de Civit. Dei, c.* 22. aſſerit, in oblatione Melchiſedech primò apparuiſſe Sacrificium, quod nunc à Chriſtianis offertur in toto orbe terrarum. Quod repetit, *l.* 83. *Quaſt. q.* 61. his verbis: *Dominus noſter Jeſus Chriſtus oſtenditur Rex noſter: ipſe eſt etiam Sacerdos noſter in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech; qui ſe ipſum obtulit holocauſtum pro peccatis noſtris, & ejus Sacrificii ſimilitudinem celebrandam in ſuæ Paſſionis memoriam commendavit, ut illud, quod Melchiſedech obtulit Deo; jam per totum orbem terrarum in Chriſti Eccleſia videamus offerri. Idem* ſentit S. Hieronymus

nymus, *Epiſt. ad Marcellum*, cum aliis Patribus, quibus adhærens Conc. Tridentinum, *Seſſ.* 22. *c.* 1. ait: Chriſtus *Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtulit &c.*

XII. Ex quibus ita diſcurro. Id, quod fecit Chriſtus in ultima cænâ, de mandato ipſius fecerunt Apoſtoli, *Lucæ* 22. & modò faciunt eiſdem in Sacerdotio ſucceſſores, dum Miſſam celebrant; offerunt enim ſub ſpecie panis, & vini corpus, & ſanguinem Chriſti, quod ipſe obtulit in cœna: ſed Chriſtus offerens ſub ſpecie panis, & vini corpus ſuum, & ſanguinem in Cœna, verum obtulit ſacrificium ſecundùm ordinem Melchiſedech, ex jam dictis; ergo & Sacerdotes &c.

XIII. Quod confirmatur ſic. In Miſſa adſunt omnia requiſita ad rationem Sacrificii ſupra expoſita. Adeſt enim legitimus Miniſter, nempe, Sacerdos offerens. Adeſt res ſacra, ſeu victima, corpus, nempe, & ſanguis Domini ſub ſpecie externâ panis, & vini. Adeſt oblatio, quæ à Miniſtro iu perſona Chriſti principalis offerentis peragitur. Adeſt rei oblatæ conſumtio, nempe, corporis, & ſanguinis Domini manducatio, & potatio; ergo in Miſſa eſt verum, ac proprium, imò dignius omni alio, ſacrificium; cùm victima ſit pretii infiniti, & præ ceteris Deo grata. Unde Auguſtinus, *lib.* 4. *de Trinit. cap.* 14. ait: *Quid tam gratè offerri, & ſuſcipi poſſet, quàm caro Sacrificii noſtri, corpus effectum Sacerdotis noſtri?*

XIV. Alterum ex Scriptura fundamentum præbet *Malachias, cap.* 1. Ubi reprehenſis quibuſdam Sacerdotibus, quòd Sacrificia polluta offerrent; eis repudiatis, promittit offerendam in Gentibus, & in omni loco oblationem mundam, his verbis: *Non eſt mihi voluntas in vobis dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtrâ. Ab ortu enim Solis uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in Gentibus. Et in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum eſt nomen meum in Gentibus.* Sed verba hæc intelligi nequeunt, niſi de Sacrificio Euchariſtiæ; ergo &c. Min. prob. Quia id uno ore de Euchariſtia interpretati ſunt Patres: Juſtinus, *in Dialogo cum Triphone*, Irenæus, *lib.* 4. *contra Hæreſ. cap.* 32. Tertullianus, *lib.* 3. *contra Marcionem, cap.* 22. Auguſt. *lib.* 18. *de Civit. Dei, cap.* 35. Chryſoſtomus, *in Pſalm.* 95. &c. — Secundò. Quia verba illa nequeunt intelligi de Sacrificio Crucis. Nam vel Sacrificium Crucis ſumitur ſpiritualiter; & ſic non eſt novum Sacrificium: olim enim per fidem Patriarcharum oblata eſt Deo Patri mors Chriſti futura, quâ ſola juſtificabantur quotquot in lege veteri juſtificati ſunt. Vel ſumitur materialiter; & ſic non fuit oblatum in omni loco, ſed Hieroſolymis tantùm. Neque de Sacrificiis Hebræorum. Siquidem Malachias loquitur de Sacrificio offerendo in Gentibus, Sacrificia autem Judæorum inter ſolos Judæos offerebantur. Neque de interiori, & ſpirituali ſacrificio laudis. Tùm quia Malachias contraponit hanc novam oblationem Sacrificiis Judaicis; hæc autem erant Sacrificia externa. Tùm quia: Sacrificium laudis quovis tempore à veris piis, & juſtis, etiam ante Evangelium, Deo oblatum fuit. Tùm quia: vox illa *Mincha*, quâ Malachias uſus eſt, oblationem ſenſibilem indicat. Reſtat ergo, ut de Sacrificio Euchariſtico intelligatur, quod à Solis ortu ad occaſum in omni loco offertur in Sacrificii Crucis memoriam; & eſt oblatio munda, quæ nullâ immunditiâ offerentis inquinari poteſt. E contra verò, quomodo potuiſſet Malachias noſtra interiora Sacrificia laudis, oblationem mundam vocare; cùm apud Calvinum opera quæcumque, etiam juſti, nil aliud ſint, quàm immunditiæ, & ſicut pannus menſtruatæ? — Addo; quòd *Daniel.*

8. *v.* 12.

6. *v.* 11. prædicitur Antichriſtus ablaturus *Juge Sacrificium*, nempe, Chriſtianorum, quod ſupponitur eòuſque duraturum: ſed ibi non eſt ſermo de Sacrificio improprio, & laudis. Tùm quia: hoc tempore Antichriſti non ceſſabit, ſed durabit in Electis. Tùm quia: hoc in Scripturis non vocatur abſolutè Sacrificium, ſed cum addito, nempe, *Laudis*; ergo &c.

XV. Probatur ulteriùs aliâ ratione ſic. In veteri lege fuerunt vera Sacrificia; ergo in nova lege debet eſſe verum Sacrificium: at hoc non eſt aliud, niſi Euchariſticum; ergo &c. Conſ. probatur. Omnis vera Religio ſuum habere debet Sacrificium viſibile ad hominibus frequentandum: ſi enim ſingulas percurramus religiones ſive veras, ſive falſas; manifeſtè inveniemus, Sacrificium religioni fuiſſe ſemper conjunctum. In lege naturę duo primi fratres ſacrificarunt Deo, *Gen.* 4. Renovato poſt diluvium divino cultu, Noe egreſſus ex Arca, ſtatim Sacrificium obtulit Deo. Lex ſcripta data fuit Hebræis cum multiplici Sacrificiorum ritu. Et *Danielis* 12. ſcriptum eſt, Antichriſtum ſublaturum juge Sacrificium, non aliam ob cauſam, niſi ut auferat religionem. Unde S. Auguſt. *l.* 19. *contra Fauſtum*, *c.* 11. oſtendit, nullam unquam fuiſſe religionem, in qua homines veris, ſive falſis ſignaculis, & Sacrificiis viſibilibus non colligarentur. Et meritò. Nulla enim religio eſſe poteſt ſinè cultu Dei veri, vel falſi: cultus autem Dei eſt Sacrificium. Unde Plato, & Plutarchus dicunt, nullam unquam fuiſſe religionem ſine Sacerdotibus, & Sacrificiis.

Sic ergo dico. Religio Chriſtiana eſt vera religio; ergo in ea ſunt Sacerdotes, & Sacrificium, quo homines in veri Dei cultu coadunentur. Conſ. prob. ex Apoſtolo *ad Hebr.* 7. *v.* 11. ubi probat, quòd conſummato Sacerdotio levitico ſecundùm ordinem Aaron: *Neceſſarium fuit ſecundùm ordinem Melchiſedech alium ſurgere Sacerdotem.... Translato enim Sacerdotio, neceſſe eſt ut & legis translatio fiat.* In lege igitur nova Sacerdotium non eſt ablatum, ſed ab ordine Aaron ad ordinem Melchiſedech tranſlatum, ideſt à cruento, & cum ſanguine ad incruentum, & ſinè ſanguine, quale erat Sacerdotium, & Sacrificium Melchiſedech, quo panis, & vinum offerebantur. Si enim tranſlatà lege de antiqua in novam, tranſlata ſunt ſacramenta, cur non debuit Sacrificium transferri? Cur in lege novâ, in qua ſunt ſacramenta à veteribus diſtincta, ſuum non erit Sacerdotium, & Sacrificium?

XVI. Dices: pro lege nova fuiſſe Sacrificium Crucis, quod cum fuerit pleniſſimè ſatisfactorium pro omnibus, ut ait Apoſtolus, Hebræorum 10. v. 14. *Unâ enim oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos*, ſuperfluum eſt omne aliud Sacrificium, & alia oblatio, ſicut, & alii Sacerdotes. Unde, *Hebr.* 7. *v.* 25. idem Paulus dicit: *Et alii quidem plures facti ſunt Sacerdotes, idcirco quòd morte prohiberentur permanere: Hic autem, eò quòd maneat in æternum, ſempiternum habet Sacerdotium.*

XVII. Sed contra primò. Si præter Sacrificium Crucis erat ſuperfluum omne aliud Sacrificium; cur Chriſtus præcepit Apoſtolis, ut in memoriam ejus panem, vinum offerrent? Si Chriſtus in Cœna fuit Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech; cur præcipiendo Apoſtolis, ut facerent, quod ipſe fecit, eos non inſtituit ſecundùm illum ordinem Sacerdotes; ejus Sacerdotium participantes tanquam Miniſtros, non ei in Sacerdotio ſuccedentes? — Secundò. Non obſtante plenâ ſatisfactione Chriſti in Cruce, ſuperflua non ſunt ſacramenta, quia nonniſi in virtute Paſſionis ejus operantur; ergo neque ſuperfluum erit Sacrificium Euchariſticum, quod non eſt niſi memoria Sacrificii Crucis. Si ut regeneremur in Chriſto, non ſufficit interna fides, ſed requiritur exte-

exterior ablutio : ita, ut Domino ſacrificemus, non ſufficit oblatio cordis, ſed exterior oblatio requiritur. — Tertiò : ſacrificium Crucis fide conceptum fuit ſufficiens ad ſanctificandum in quocumque ſtatu : ſed in quocumque ſtatu fuere vera ſacrificia ipſum figurantia, quibus effectus ſacrificii Crucis participaretur; ergo in nova lege erit ſacrificium externum verum ſacrificii Crucis rememorativum, illius effectum ad nos deferens. Vel ergo Chriſtiana religio abſque omni viſibili ſacrificio eſt ; & ſic non eſt religio, ut nuper dicebamus; vel Euchariſtia eſt verum ſacrificium. Unde Cyprianus Serm. de Cœna : *Si comeſtione* (inquit (*Fidelium Euchariſtia finiretur, nullum nobis relinquendum eſſet ſacrificium*.

XVIII. Sed audiamus, in qua ſchola, & quo Magiſtro didicerit Lutherus, non eſſe in lege nova verum externum ſacrificium — *Apparuit mihi* (ait Lutherus) *Diabolus, non in ſomno, ſed benè vigilanti, qui & argumentatus eſt contra ſacrificium Miſſa: & cùm non poſſem ejus argumentis reſpondere, hujuſmodi ſacrificium abolendum eſſe decrevi* — Papè! magna Lutheri laus, qui ut fieret diſcipulus Diaboli, deſiit eſſe diſcipulus Eccleſiæ; & ut Dæmonem audiret, Eccleſiam, Scripturam, & Patres audire recuſavit. Sanè ſi Diabolus cæpiſſet arguere contra Trinitatem, vel contra Incarnationem, aliave Fidei Myſteria, Lutherus non valens Diaboli ſophiſmatibus reſpondere, ut Diabolo fidem præſtaret, Trinitatis, Incarnationis, omniumque Miſteriorum fidei renuntiaſſet.

§. IV.

Catholica Veritas contra Hæreticorum Sophiſmata ſtabilitur.

XIX. PRimò objiciunt. Non poteſt unum, & idem eſſe ſimul ſacramentum, & ſacrificium. Nam per ſacramentum, & teſtamentum Deus nobis aliquid donat, per ſacrificium verò nos aliquid offerimus, & damus Deo : implicat autem, quòd aliquis accipiat aliquid ab altero, & illud idem ſimul ipſi offerat, & det : ſed Euchariſtia eſt ſacramentum ; ergo non poteſt eſſe ſacrificium.

XX. Sanè ſi hoc argumentum convincit, probat, nos non poſſe quidquam Deo offerre, nec etiam ſacrificium ſpirituale noſtrorum actuum : Certum enim eſt, quòd actus noſtri boni, ſunt donum Dei ; ergo ſi nod poteſt id, quod ab aliquo accepimus, eidem donatori offerri, nec poſſumus offerre Deo ſacrificium noſtrorum actuum. Imò probat, nullum unquam potuiſſe Deo offerri ſacrificium; nam quidquid Deo offerri poteſt, hoc ipſum donum Dei eſt. Debuiſſet ergò Lutherus, potiùs, quàm à Diabolo, diſcere à Scriptura, quæ 1. *Paralip. c.* 29. expreſsè ait, nos Deo offerre eadem, quæ à Deo accepimus, & cum ea repetere: *Tua ſunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi*.

Reſpondeo ergo, quòd licèt, idem nequeat ſub eadem ratione eſſe ſimul ſacramentum, & ſacrificium, ſeu acceptum à Deo, & oblatum Deo; ſub diverſa tamen ratione poteſt. Et ſic Euchariſtia, quatenus confert gratiam nobis, donum Dei, & ſacramentum eſt : quatenus verò continet Chriſtum hoſtiam incruentam, quam offerimus Patri, ſacrificium eſt.

XXI. Secundò objiciunt. In nova lege non ſunt alii à Chriſto Sacerdotes; ergo nullum in ea offertur Sacrificium. Ant. prob. Paulus, *ad Hebr.* 7. in hoc Teſtamentum novum opponit veteri, quòd in iſto plures eſſent Sacerdotes; in illo verò unus tantùm fit Sacerdos Chriſtus : *Et alii quidem* (inquit) *plures facti ſunt Sacerdotes... Hic autem* (Chriſtus) *eo quòd maneat in æternum, ſempiternum habet Sacerdotium*.

XXII. Reſpondeo, argumentum hoc

Digitized by Google

hoc eſſe de ſubjecto non ſupponente: quippe quod ſupponit, eos qui Euchariſtiam conſecrant, Chriſti in Sacerdotio eſſe ſucceſſores, ut in Aaronico: quod quidem negat Apoſtolus; quia ſucceſſio in iis locum non habet, quæ perpetuò manent, ut Chriſtus, ejuſque Sacerdotium: non verò negat, Sacerdotium Chriſti derivari in alios, tanquam non æqualem ipſi, ſed participatam ab ipſo poteſtatem habentes, tanquam ejus Miniſtros, & Myſteriorum ejus diſpenſatores. Imò hoc apertè fatetur, 1. *Cor.* 4. *v.* 1. dicens: *Sic nos exiſtimet homo, ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores Myſteriorum Dei.* Et in hoc ſenſu dicimus eſſe in Eccleſia Chriſti Sacerdotes. Hinc Romanus Pontifex dicitur quidem ſucceſſor Petri, ſed non Chriſti; cujus tantùm vices gerit in terris, paſcitque oves non ſuas, agnos non ſuos, ſed Chriſti, ut ter, *Jo.* 21. Chriſtus dixit Petro: *Paſce oves meas, Paſce agnos meos;* ut ei indicaret, ſe non Paſtorem eum conſtituere, ſed loco ſui curam oves ſuas paſcendi ei committere. Nec dicitur Summus Pontifex relativè ad Chriſtum, quaſi æqualis ipſi; ſed relativè ad alios miniſtros ſibi inferiores. Sicut autem non incongruit, ut licèt Chriſtus ſit ſummus Magiſter, & Paſtor, tamen alios conſtituerit Doctores, & Paſtores, qui ejus nomine Fideles ſuos doceant, & paſcant: ita licèt ſit Summus Sacerdos, alios conſtituit Sacerdotes, qui ejus nomine ſacrificium offerant Patri.

XXIII. Tertiò objiciunt. Apoſtolus, *ad Hebr.* 10. *v.* 14. ait: Chriſtus *Una oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos*: at ſi præter oblationem, quâ Chriſtus obtulit ſe in Cruce, aliud foret neceſſarium ſacrificium, ſacrificium Chriſti non fuiſſet conſummatio noſtræ juſtificationis; ergo &c.

Confirm. primò. Paulus dicit, unica oblatione conſummatum fuiſſe noſtram ſanctificationem; nos plures alias oblationes volumus eſſe neceſſarias.

Secundò. Paulus ibi, & cap. ſequentibus, ſtatuit differentiam inter veteres Sacerdotes, & Chriſtum: quòd (*c.* 9. *v.* 6.) in veteri lege *Semper introibant Sacerdotes ſacrificiorum officia conſummantes; ſemel in anno ſolus Pontifex.* Chriſtus autem (*v.* 12.) *Per proprium ſanguinem introivit ſemel in Sancta æternâ redemtione inventa.* Et infra v. 25. &c. *Neque ut ſæpe offerat ſemetipſum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta per ſingulos annos in ſanguine alieno. Alioquin oportebat, eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem ſemel in conſummationem ſeculorum, ad deſtitutionem peccati per hoſtiam ſuam apparuit. Et quemadmodum ſtatutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem judicium. Sic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata: ſecundò ſine peccato apparebit expectantibus ſe in ſalutem.* Et Cap. 10. v. 11. *Et omnis quidem Sacerdos preſtò eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem ſæpe offerens hoſtias.... Hic autem unam pro peccatis offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei &c.* Paulus ergo totus eſt in repetendo, Chriſtum ſemel, unica oblatione, non quotidie offerendo ſe ipſum peccata deleviſſe. Quomodo quæſo hæc concordant cum ſacrificio Miſſæ, quo Chriſtus, non ſemel, non unicâ, ſed pluribus oblationibus, imò & quotidie ſeipſum offerre dicimus?

XXIV. Hoc argumentum inſtatur. Primò: nam Chriſtus ſuâ Paſſione conſummavit noſtram ſalutem; adeo ut ad eam nihil ultra neceſſarium ſit. Cur ergo Paulus *ad Coloſſ.* 1. *v.* 24. dicit: *Adimpleo ea, quæ deſunt Paſſioni Chriſti?* — Secundò: Chriſtus ſacrificio Crucis conſummavit ſanctificationem noſtram: cur ergo etiam Adverſarii dicunt, requiri ſacrificium ſpirituale noſtrorum actuum?

Ratio ergo hujus (& Reſponſio) eſt: Quia Paſſio Chriſti, & ſacrificium Crucis conſummavit quidem ſanctificatio-

catio

cationem noſtram quoad valorem pretii; ita ut pro hominum redemtione non ſit expetendum aliud pretium, non tamen conſummavit omnia, quo ad applicationem talis pretii. Ut enim tale pretium nobis applicetur,& quoad effectum fiat noſtrum, requiritur, ut illud apprehendamus per media à Chriſto inſtituta: & ſicut in ſententia Adverſariorum illud apprehendimus ſolâ fide; ita dicimus nos, illud apprehendi per ſacramenta, & per ſacrificii Euchariſtici oblationem. Et ſanè ſi oblatum ſemel in Cruce ſacrificium ex Chriſti ordinatione ſatis eſſet; ut quoad effectum, nobis de facto applicaretur pretium ab ipſo erogatum; fruſtra Chriſtus ipſe nunc in Cœlis offerret Patri pro nobis mortem, quam pertulit in Cruce; fruſtra præcepiſſet, ut pro gratiis, quas ad ſalutem ſuâ Paſſione nobis promeruit, obtinendis, preces funderemus, ut ſacramenta ſumeremus, ut peccatorum veniam hac inſtituta ab ipſo oratione peteremus: *Dimitte nobis debita noſtra.* Sicut ergo preces, quas Chriſtus dirigit ad Deum Patrem, Fidelium orationes, ſacramentorum participatio, nihil detrahunt à Crucis ſacrificio, ſed ſolùm virtutem ejus, & effectum nobis applicant; ita & ſacrificium Euchariſticum.

Hinc affulget alia ad argumentum reſponſio. Valeret enim objectio, ſi ſacrificium Miſſæ eſſet ſacrificium diverſum à ſacrificio Crucis, & non accipiens virtutem, & efficaciam ab ipſo; quod falſum eſt. Nam eadem victima, quæ oblata fuit in Cruce, offertur in altari cum ſolo diverſo modo. Ibi enim modo cruento, hìc incruento offertur: & ſacrificium Miſſæ vim habet ex eo, quòd ſit in memoriam ſacrificii Crucis, juxta præceptum Domini: *Hoc facite in meam commemorationem.*

XXV. Ex utraque hac reſponſione præcluditur via alteri inſtantiæ fieri ſolitæ, nimirùm. Quòd ſacrificium Miſſæ injuriam faceret ſacrificio Crucis, ac ſi iſtud inſufficiens foret. Præcluditur, inquam. Nam ſacrificium Miſſæ non admittitur, niſi ut applicativum pretii erogati in ſacrificio Crucis. Unde non eſt diverſum, ſed imitatio, & repræſentatio ejus, quamvis diverſo modo, totam vim, & efficaciam ab illo trahens: & in utroque eſt idem Sacerdos principalis offerens, nempe, Chriſtus, eadem hoſtia &c. Unde ſicut non facit injuriam Paſſioni Chriſti Paulus dum dicit: *Adimpleo ea, quæ deſunt Paſſioni Chriſti*, quia ſolùm intendit ſe applicare merita Paſſionis, & hoc virtute ejuſdem Paſſionis: ita eidem non ſit injuria per ſacrificium Miſſæ; quia hoc ſolùm applicatur vivis, vel defunctis pretium à Chriſto in Cruce ſolutum.

XXVI. Neque dicas. Si Miſſa eſt pura commemoratio, ſeu ſignum rememorativum ſacrificii Crucis; ergo erit mera repræſentatio, & imago illius, non verum ſacrificium: ſicut imago hominis non eſt verus homo. Reſpondetur enim, Miſſam fieri quidem in memoriam ſacrificii Crucis, & ab eo accipere virtutem: non tamen eſſe puram memoriam, & repræſentationem ejus, ſed verum ſacrificium, licèt illius rememorativum. Sicut enim vetera ſacrificia animalium, licèt eſſent figurativa ſacrificii, in quo Chriſtus Agnus myſticus immolandus erat; erant tamen vera ſacrificia, quia in illis offerebantur victimæ in cultum Dei: ita ſacrificium Miſſæ eſtò ſit rememorativum ſacrificii Crucis, verum tamen erit ſacrificium; quia in illo eadem offertur victima, quæ in ſacrificio Crucis fuit oblata, licèt diverſo modo, quia ibi cruentè fuit immolata, hìc incruentè: ibi exhibitum fuit pretium, hìc pretium exhibitum applicatur.

XXVII. Ad primam ergo Confirmationem dico, nos admittere cum Paulo unam tantùm oblationem ſolutivam pretii; plures verò ejuſdem pretii tantùm applicativas.

Ad ſecundam dico, hanc ſtatui

ab Apoſtolo differentiam inter Sacerdotes, & ſacrificia veteris legis, & Chriſtum, ejuſque ſacrificium Crucis: quòd hic unica actione, quâ ſeipſum obtulit in Cruce, pro omnium redemtione ſatisfecit, & pretium ſolvit; ita ut ad hominum ſalutem opus non ſit, ut Chriſtus, aut alius, aliud pretium offerat æterno Patri, aut aliam mortem in Cruce patiatur. Illi verò, & eorum ſacrificia, tùm ratione victimarum, quas offerebant, tùm ratione actionis, quâ immolabantur, imparia omnino erant peccatis delendis; unde neceſſe erat quotidie illa offerri: imò licèt quotidie oblata, remiſſionem peccatorum numquam operabantur, niſi cum fide in ſacrificium Chriſti, quod ſignrabant, conjungerentur. Non intendit tamen Paulus, ſacrificium Crucis repeti, ſeu pluries repræſentari non poſſe ad illius effectum nobis applicandum. Unde ad diſcurſum factum dico, optime hæc concordare: quia in ſacrificio Euchariſtico pluries, & quotidie Chriſtus offertur, non quaſi novum exhibens pretium, ſed pretium exhibitum nobis applicando.

XXVIII. Quartò objiciunt. Sacrificium ex dictis, importat oblationem rei ſenſibilis cum illius immutatione factam Deo ex legitima inſtitutione, in ſignum ſupremi illius in res creatas dominii: ſed hæc non inveniuntur in Euchariſtia. Quia primò: Corpus Chriſti, quod in ea offertur, non eſt ſenſibile — Secundò: in Euchariſtia nulla adeſt corporis Chriſti immutatio; quia corpus Chriſti impaſſibile eſt, & immortale — Tertiò: quia nullibi legitur facta Miſſæ inſtitutio.

XXIX. Reſpondeo, neg. min. Ad primam prob. dico, corpus, & ſanguinem Chriſti, ut in Euchariſtia offeruntur, non eſſe quidem ſenſibilia per ſe, & in propria ſpecie; eſſe tamen ſenſibilia per panis, & vini ſpecies, ſub quibus voluit Chriſtus in Euchariſtia offerri.

Ad ſecundam dico, in Miſſa adeſſe hoſtiæ immutationem, non quidem phyſicam, ſeu per mortem realem, ſed myſticam; quæ contingit, ſive per ſpecierum conſumationem, que fit à Sacerdote; ſeu per hoc, quod vi verborum, quibus oblata conſecrantur, ſeparatur ſanguis à corpore, quæ eſt quædam myſtica ſanguinis effuſio. Porro ad veritatem ſacrificii ſatis eſt, ut ex vi actionis, per quam fit, hoſtiæ ſanguis effundi debeat, quamvis actu non effundatur; Deo nimirum impediente, vel ipſo hoſtiæ ſtatu obſiſtente. Idque patet in ſacrificio Abrahami, qui, Chryſoſtomo teſte: *Homil.* 52. *in S. Euſtatium Antioch.* Iſaacum verè in ſacrificium obtulit, quamvis actu non fuderit ejus ſanguinem. Audiant ergo Sectarii Chryſoſtomum, ſacrificium Iſaaci cum Euchariſtico Chriſti comparantem: *Eſt ſacrificium etiam ſinè ſanguine, ſciunt illi, qui Myſteriis initiati ſunt. Propterea, & illud* (Iſaaci) *ſacrificium ſinè ſanguine perfectum eſt, quoniam illius figura eſſe debuit. Vides in veteri teſtamento imaginem multò ante adumbratam. Noli veritati fidem denegare* — Addo: in antiquo Teſtamento fuiſſe etiam ſacrificia incruenta, in quibus ſcilicet nulla erat ſanguinis effuſio; ut erant ſacrificia ex farre, aliiſque frugibus.

Ad tertiam. Dico, ſacrificium Miſſæ à Chriſto fuiſſe legitimè inſtitutum, cùm ſuum corpus, & ſanguinem ſub ſpecie panis, & vini Deo Patri obtulit; fuiſſe autem præceptum, dum ait: *Hoc facite &c.* quaſi diceret: Me ſub panis, & vini ſpecie præſentem offerte Deo Patri, quemadmodum memetipſum nunc offero: hoc quotieſcumque feceritis, perſonam meam geretis, & fructum meæ Paſſionis reportabitis.

XXX. Quintò objiciunt, & eſt replica. Id faciunt noſtri Sacerdotes in Miſſa, quod fecit Chriſtus in Cœna: ſed Chriſtus in Cœna verum non fecit ſui corporis, & ſanguinis ſacrificium; alioquin ſuperfluum fuiſſet ſacrificium Crucis; quia per illud jam ho-

minis

minis ſalutem operatus fuiſſet ; ergo &c.

XXXI. Reſpondeo, neg. min. Chriſtum enim in Cœna ſeipſum obtuliſſe Patri, nempe, corpus ſuum tradendo, & ſanguinem, teſtantur ejus verba, Lucæ 22. *Hoc eſt corpus, quod pro vobis datur*, vel 1. Cor. 11. *quod pro vobis frangitur*. Et licèt alibi hæc verba referantur in futuro, nempe, *Tradetur, effundetur*; eumdem tamen reddunt ſenſum, nimirum: corpus, quod modò ſub ſpecie panis pro vobis datur, & ſanguis, quem in calice vobis potandum exhibeo, eſt corpus, quod pro vobis tradetur in Cruce, & ſanguis, qui in Cruce effundetur. Hic utrumque offero in ſpecie alienâ ; ibi in ſpecie propriâ utrumque dabo. Accedit, quòd Chriſtus inſtituit Euchariſtiam, declarans, ſe Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech, ſub ſpeciebus panis, & vini ſeipſum, nempe, corpus ſuum, & ſanguinem offerens, ut ſupra ex Tridentino vidimus. Verum igitur tunc obtulit ſacrificium ; & Apoſtoli, aliique facientes, quod ipſe fecit, verum ſacrificium faciunt — Neque ſequitur, ſacrificium Crucis fore ſuperfluum. Nam quamvis illa oblatio fuerit infiniti valoris ; noluit tamen per illam noſtram ſalutem conſummare, vel eam ad redemptionis conſummationem Patri offerre : hoc enim ſoli oblationi faciendæ in Cruce reſervabatur. Sicut licèt omnes actiones, quas ab initio ſuæ conceptionis fecit, fuerint infiniti valoris, eaſque obtulerit Patri ; quia, ut dicit Paulus, Hebr. 10. v. 5. *Ingrediens mundum dicit, Hoſtiam, & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi .... Tunc dixi ecce venio, ut faciam voluntatem tuam* : tamen in Cruce ſolùm noſtram ſanctificationem voluit conſummare. Unde *v.* 10. dicit : *In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Chriſti ſemel*.

XXXII. Neque inferas, ſacrificio Miſſæ obſcurari, & quaſi excuti à memoria hominum ſacrificium Crucis; quaſi de iſto non amplius cogitantes, totam ſpem remiſſionis in illo reponant — Nam tantum abeſt, ut Miſſa obſcuret, vel ab hominum memoria excutiat ſacrificium Crucis ; quin potiùs illud illuſtret, & continuò illud repræſentet. Neque enim poteſt cogitare de Miſſa, quin cogitet de cruce, cujus eſt repræſentatio : nec in Miſſa ſpem reponere poteſt, niſi quia confidit, per ipſam ſibi applicatum iri pretium ſanguinis Chriſti effuſi in Cruce in remiſſionem peccatorum.

XXXIII. Sextò objiciunt. Exterior ſacrificii oblatio opponitur huic ſententiæ Chriſti Samaritanam alloquentis, Jo. 4. v. 23. *Venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu, & veritate*. Quibus removet Chriſtus à cultu Patris ſui quidquid externum eſt, ac ſenſibile : & proinde ſacrificium Miſſæ, quod externum eſt, ac ſenſibile, à lege Evangelica eſt abolendum.

XXXIV. Si hoc evincit : ergo in lege Evangelicâ nullo cultu externo Deus eſt colendus, in nullo externo templo eſt adorandus, nulla externa ſacramenta, nullæ externæ cæremoniæ ſunt admittendæ. Cur ergo etiam hæretici templa manufacta habent, & ſacramenta, Deumque externis quibuſdam cæremoniis, voce, cantu, non ſolo ſpiritu, colunt ?

XXXV. Reſpondeo ergo, neg. ant. Negavit ergo Chriſtus, illa impoſterum neceſſaria fore ſacrificia, quibus mulier aſſerebat, Patres ſuos adoraviſſe Deum in monte illo : quæ ſanè fuerunt ſacrificia carnalia, quibus more Judaico victimæ carnales offerebantur. Non negavit tamen ſacrificium Miſſæ, quo licèt externo veri adoratores adorant Deum in ſpiritu ; dum corde recolunt ſacrificium, quod ipſe fecit in Cruce. Et licèt externo ritu celebretur, in ſpiritu tamen fit ; tùm ratione virtutis, quæ ibi ſpiritualiter operatur : tùm ratione rei oblatæ, quæ modo ſpirituali, & inviſibili offertur. In veritate etiam : quia in-

in antiquis ſacrificiis aderat Chriſtus ſolùm in figura, hìc adeſt in veritate.

XXXVI. Sed dices. Chriſtus citato loco, *v.* 21. dixerat. *Venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Hieroſolimis adorabitis Patrem*; ergo in nullo loco externo; ergo nullo externo ſacrificio.

Inferam ego: ergo in nullo templo externo adorandus eſt Deus à Chriſtianis, ſicut olim à Judæis. Cur ergo templa externa & materialia habent hæretici. Quis non videt ineptam eſſe conſequentiam? *Neque in Monte hoc, neque in Hieroſolymis adorabitis*; ergo nullibi adorabitis. Sicut ſi dicerem: neque in Eccleſia Sancti Petri, nec in Eccleſia Sancti Joannis audies Sacrum; ergo in nulla Eccleſia illud audies. — Explico igitur, ſenſum verborum Chriſti fuiſſe, non omnem externam adorationem tollere: ſed ubi prius reſtricta erat in uno monte, vel in ſolis Hieroſolymis illam ad omnem locum extendere. Eo, nimirùm, loco indicavit Chriſtus, veniſſe tempus, quod antea vaticinatus fuerat Malachias, nempe externum ſacrificium Chriſtianorum eſſe ubique offerendum; cùm è contra externa Judæorum ſacrificia Hieroſolymis tantùm, & ſecundùm Samaritanos in ſolo monte Garizim, offerri potuerint. Hinc Baſilius, lib. 2. de Bapt. cap. 8. *Dominus* (inquit) *ipſe poteſtatem dedit adorandi Deum in omni loco, ubi dixit: neque Hieroſolymis poſthac, neque in monte iſto adorabitur Pater*.

XXXVII. Tandem objiciunt. Ex oblatione Melchiſedech factâ Abrahamo non arguitur, Euchariſtiam ſacrificium eſſe. Primò: quia Melchiſedech obtulit quidem Abrahæ, & ſervis eius panem, & vinum, non in ſacrificium; ſed ut eos à prælio defatigatos refocillaret. Unde loco *Obtulit* Septuaginta legunt *Protulit* — Secundò: Paulus, *Hebr.* 7. accuratè exponit analogiam inter Melchiſedech, & Chriſtum: quòd autem oblatio facta panis, & vini fuerit typus ſacrificii Euchariſtici, non meminit; non omiſſurus tanti momenti rem, ſi ita exiſtimaſſet. — Tertiò: non valet argumentum, quod à figuris pro dogmatibus ſtabiliendis affertur, ſi ratio, quâ figura cum veritate cohæret, à Scriptura explicata non ſit; ergo cùm Scriptura ſiluerit de comparatione panis, & vini, quæ obtulit Melchiſedech, cum iis, quæ Chriſtus obtulit in Cœna, dicendum, nullum ex his confici poſſe argumentum.

XXXVIII. Reſpondeo, neg. ant. Ad primam prob. nego iterum ant. Quia nulla erat cauſa, cur panis, & vinum Abrahæ, ac militibus ſuis ad refectionem offerentur: redierant enim cum ingenti prædâ, in qua, ut habetur, *Gen.* 14. *v.* 11. ea erant, *Quæ ad cibum pertinent*, quibuſque milites ſe ipſos refecerant, antequam Melchiſedech accederet. Unde Abraham Regi Sodomorum, *v.* 24. dixerat: *Non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt, exceptis his, quæ comederunt Juvenes*. Sive autem legatur, quòd Melchiſedech *Obtulit*, ſive *protulit*, non obſtat. Quia non arguimus, Melchiſedech ſacrificaſſe panem & vinum, quia hæc *Obtulit* Abrahæ; nam ſacrificium offertur Deo, non homini: ſed quia partem panis, & vini, quæ Deo more ſui Sacerdotii obtulerat, protulit Abrahæ — Et hoc colligo. Nam poſtquam Scriptura dixit, quòd Melchiſedech obtulit, vel protulit Abrahæ panem, & vinum, ſubdit: *Erat enim Sacerdos Dei Altiſſimi*. Cur autem Spiritus Sanctus cauſam prolationis panis, & vini deducit ex Sacerdotio Melchiſedechi, ſi hæc non fuiſſent materia ſui Sacerdotii? — Nec eſt, quod repugnant, In Hebræis codicibus loco cauſalis *Enim* legi conjunctivam, *&*, nimirum: *Et erat Sacerdos*. Nam conjunctio, *&* apud Hebræos ſæpiùs uſurpatur pro cauſali *enim*, vel *quia*. Unde, *Geneſ.* 20. *v.* 3. dicitur: *Morieris propter mulierem, quam tuliſti: & ipſa habet virum*,

Digitized by Google

rum, ideſt: *Habet enim virum*. Et Iſaiæ 64. v. 5. *Tu iratus es*, *&* *peccavimus*, ideſt: *Quia peccavimus*.

XXXIX. Ad ſecundam prob. dico, Paulum in comparatione, quam inſtituit inter Melchiſedech, & Chriſtum, ſatis innuiſſe Euchariſticum ſacrificium, dum Chriſtum vocavit Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech. Et rurſus, *c.* 13. ejuſdem Epiſt. *v.* 10. cum ait: *Habemus Altare*, *de quo edere non habent poteſtatem*, *qui tabernaculo deſerviunt*. De altari autem Crucis poterant, per fidem, edere etiam qui tabernaculo ſerviebant. Ideo autem clariùs in hoc non ſe expreſſit ibi Paulus; quia ſcribebat ad Hebræos, vel adhuc perſeverantes in Judaiſmo, vel recens converſos. Ad neutros autem conveniens erat, ut de re omnem captum excedente apertè loqueretur: ne aut illi irriderent; aut iſti ſcandalizarentur, vel pravè intelligerent (quam diſciplinam, ex ſuperiùs dictis, per multa ſecula ſervarunt Patres) Et ſanè, multa indicat Apoſtolus, in dicta Epiſt. *c.* 5. ſibi dicenda fuiſſe de hoc argumento, quæ ob imbecillitatem audientium reticuit. Cum enim dixiſſet, Chriſtum factum Pontificem ſecundùm ordinem Melchiſedech; ſubdit, v. 11. *De quo grandis nobis ſermo*, *&* *interpretabilis ad dicendum*: *quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum*. *Etenim cùm deberetis magiſtri eſſe propter tempus*; *rurſùm indigetis*, *ut vos doceamini*, *quæ ſint elementa ſermonum Dei*: *&* *facti eſtis*, *quibus lacte opus ſit*, *non ſolido cibo &c.*

XL. Ad tertiam nego conſ. Scriptura enim dicit, ſacrificium ſecundùm ordinem Melchiſedech fuiſſe in pane, & vino: Scriptura dicit Chriſtum fuiſſe Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech; ergo (inferimus nos) Chriſtus fecit ſacrificium in pane, & vino. Si hæc illatio Proteſtantibus non placet, placuit Patribus, qui Scripturæ ſunt Interpretes fideliores: hi enim in oblatione Melchiſedechi typum Euchariſticæ oblationis agnoverunt. Clemens Alexandrinus, *l.*4. *Stromat.* ait: *Rex ſalem Sacerdos Dei Altiſſimi*, *qui vinum*, *&* *panem ſanctificatum dedit nutrimentum in typum Euchariſtiæ*. S. Cyprianus, *Epiſt. ad Cæcilium*, ſupra citatâ §. 3. *In Sacerdote* (inquit) *Melchiſedech ſacrificii Domini ſacramentum videmus*. Ne autem quis putaret, eum loqui de ſacrificio Crucis, addit: *Quod autem Melchiſedech typum Chriſti portaret declarat in Pſalmis Spiritus Sanctus*... *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*. *Qui ordo utique hic eſt de ſacrificio illo veniens*, *&* *inde deſcendens*. *Quod Melchiſedech Sacerdos Dei ſummi fuit*, *quòd panem*, *&* *vinum obtulit*, *quòd Abraham benedixit*. *Nam quis magis Sacerdos Dei ſummi*, *quàm Dominus noſter Jeſus Chriſtus*; *qui ſacrificium Deo Patri obtulit*, *&* *obtulit hoc idem*, *quod Melchiſedech obtulerat*, *ideſt*, *panem*, *&* *vinum*, *ſuum ſcilicet corpus*, *&* *ſanguinem*? Cypriano accinit Euſebius Ceſar. *lib.* 5. *de Demonſtr. Evang.* *c.* 3. Hieronymus, *Epiſt. ad Marcellam*. Auguſtinus, *lib.* 83. *Quæſt. qu.* 61. ſupra laudatus. Et meritò quidem. Aliàs quid ſingulare haberet Sacerdotium Melchiſedechi cum Sacerdotio Chriſti? Non quod ejus non texatur Genealogia. Nam hoc convenit etiam Job: deinde Chriſti genealogia texitur. Non, quod non fuerit unctus oleo materiali, ſicut Aaronici ſacerdotes: nam nec Abel ullo oleo perfuſus fuit. Non etiam, quod Melchiſedech decimæ fuerint perſolutæ: nam hæc Aaronicis quoque Sacerdotibus ſolvebantur. Id igitur ſingulare eſt in Chriſto, & Melchiſedech, quòd uterque in pane, & vino obtulit ſacrificium. Aaronici enim Sacerdotes dum offerebant panem, animalia plerumque immolabant.

XLI. Quæres: An Miſſa ſit ſacrificium ſimul *Lautreticum*, *Euchariſticum*, *Propitiatorium*, *&* *Impetratorium*?

Reſpon-

Reſpondeo affirmativè. Primò. quia Euchariſtiæ ſacrificium inſtitutum eſt, ut Eccleſia in ejus celebratione latriæ cultum Deo exhibeat; quatenus Chriſti morte, quæ in eo repræſentatur, teſtatur, ac veneratur ſupremum Dei in omnes creaturas dominium. — Secundò: in Euchariſtiæ ſacrificio Deo pro acceptis per Chriſtum beneficiis gratias agimus. *Noſti, in quo ſacrificio dicamus, gratias agamus Deo noſtro* (Auguſt. *Ep.* 57. modò 187. *ad Dardanum*) — Tertiò: Deus per Euchariſtiæ ſacrificium placatur; in hoc enim eandem victimam offerimus, quæ oblata fuit in Cruce. — Quartò: Per Euchariſtiæ ſacrificium movetur Deus ad conferendam peccatorum remiſſionem, & largienda actualia auxilia, quibus indigemus. Hec omnia confirmat Tridentinum, *Seſſ.* 22. *c.* 2. De ſacrificio Miſſæ plura diximus in *Vera Eccleſia Tom.* 2.

DUBIUM II.

In quo conſiſtat Eſſentia Sacrificii Miſſæ.

§. I.

Reſolutiones Dubii.

I. Tria ſunt, de quibus dubitare poſſumus, an ſint de eſſentia ſacrificii Miſſæ. Primum eſt conſecratio. Secundum, oblatio vocalis, ſive quæ fit ante, ſive quæ fit poſt conſecrationem. Tertium, ſumtio utriuſque ſpeciei. Quæritur ergo: An omnia iſta ſint de eſſentia ſacrificii Miſſæ: & ſi non omnia, quodnam ex illis?

II. Dico primò. Nec oblatio vocalis, quæ conſecrationem præcedit, nec quæ conſecrationem ſubſequitur, ſunt de eſſentia ſacrificii Miſſæ. Prima pars prob. Quia Chriſtus cùm Euchariſtiam inſtituit, verum ſacrificium celebravit; & tamen non legitur conſecrationi panis, & vini ullam oblationem vocalem præmiſiſſe. Deinde oblatio, quæ fit ante conſecrationem, eſt mera ad ſacrificium Miſſæ præparatio. Unde in latinis liturgiis eam hæc oratio ſubſequitur: *Benedic hoc ſacrificium tuo ſancto nomini præparatum.* Præterea: quia res, quæ in ſacrificio novæ legis, ut ab antiquis diſtincto, offertur, non debet eſſe aliqua pura creatura, ſed ipſe Chriſtus, qui ſe obtulit victimam pro peccato: ſed id, quod offertur ante conſecrationem non eſt Chriſtus, ſed panis, & vinum; ergo &c.

III. Secunda verò pars prob. Tùm quia: teſte S. Gregorio Magno, Apoſtoli ſacrificantes, eâ non ſemper uſi ſunt; nonumquam enim urgentibus temporis anguſtiis, conſecrationi ſolam orationem Dominicam addebant. Tùm etiam, quia hac vocali oblatione nulla fit mutatio victimæ; ergo non pertinet ad eſſentiam.

IV. Dices tamen. Si neutra ex præfatis oblationibus eſt de eſſentia; cur utraque in liturgiis tam latinis, quàm Grecis præſcribitur? — Reſpondeo ex S. Tho. 3. *p. q.* 83. *a.* 4. varias orationes in liturgiis præſcribi, quæ aut ad conſecrationem præparent, aut explicent jam peractam. Priori oblatione panis, & vinum ex prophanis fiunt ſacra, ſecernuntur enim ad conſecrationem: poſteriori verò oblatione Eccleſia petit, ut conſecrata proſint Fidelibus.

V. Dices adhuc. Sacrificium eſſentialiter eſt oblatio facta Deo: & Chriſtus Apoſtolis præcepit, nedum, ut conſecrarent, ſed ut offerent; ergo oblatio eſt de eſſentia.

Reſpondeo, de eſſentia quidem ſacrificii eſſe oblationem; ſed non eſſe de eſſentia, ut verbis exprimatur; ſeu in actu ſignato, & non ſolum facto, ideſt, in actu exercito. Sicut enim ad honorandum aliquem non eſt neceſſe dicere: *Honoro te*; ſic ad offerendum aliquid, non eſt neceſſe dicere: *Offero tibi*; ſed ſolùm, quòd de facto

honor

honor exhibeatur, & oblatio fiat. Sic Chriſtus nec legitur verbis aliquibus obtuliſſe, nec Apoſtolis præcepiſſe, ut verbis offerrent; ſed ut facerent, quæ ipſe fecit. Oblatio autem re ipsâ fit conſecratione; & maximè dum Sacerdos elevat oculos, dum conſecrata ſiſtit coram Deo, nempe, Chriſtum victimam: hoc enim propriè eſt offerre. Unde in ſacrificiis Judæorum in actu ſacrificandi Sacerdos victimam ſiſtebat in altari, manuſque ſuper eam imponebat. Eſtò autem ſolemnes quaſdam preces adjiceret, ſpectabant ſolum ad ritum, non ad eſſentiam ſacrificii. Et Sacrificium Crucis peractum à Chriſto fuit reali ſui oblatione potiùs, quàm vocali. Vocalis tamen oblatio, videtur pertinere ad ſacrificii integritatem; cùm ſit ſolemnis quædam conteſtatio, quâ Eccleſia (quæ Chriſti Sacerdotis corpus eſt) ſe ipſam per ipſum offert Deo.

VI. Dico ſecundò. Nec fractio ſpecierum, nec diſtributio, nec earum conſumtio ſunt de eſſentia Sacrificii. Prior pars expreſsè traditur à S. Tho. 3. *p. q.* 83. *a.* 6. *ad* 6. his verbis: *Dicendum, quòd fractio hoſtiæ conſecratæ, & quòd una ſola pars mittatur in calicem, reſpicit corpus myſticum, ſicut admixtio aquæ ſignificat populum. Et ideo horum prætermiſſio non facit imperfectionem ſacrificii; ut propter hoc ſit neceſſe aliquid reiterare circa celebrationem hujus ſacramenti.* Unde ſi dum Sacerdos hoſtiâ conſecratâ facit crucem ſuper calicem, hoſtia laberetur in Calicem, ut frangi amplius non poſſet; nemo diceret, tunc reiterandum Sacrificium.

Si dicas, Chriſtum fregiſſe — Reſpondeo, non eſſe ita certum, quòd fregerit ſpecies jam conſecratas: multi enim volunt, eum priùs fregiſſe panem, deinde conſecraſſe. Verùm etſi poſt conſecrationem fregiſſe probabilius judicemus; non concluditur, fractionem hanc ad eſſentiam ſacrificii pertinere.

VII. Secunda verò pars probatur. Tùm quia: etſi nulli omnino ſint, qui communicent, ſacrificium nullâ ſui parte eſſentiali, imò nec integrali defraudatur. Tùm quia: diſtributio ſpecierum ſacramentalium aliquando commiſſa eſt Diaconis; & caſu neceſſitatis urgente, committi poſſet etiam nunc, qui tamen miniſtri ſacrificii non ſunt. Tùm denique: nam qui victimas edunt (teſte Apoſtolo, 1. Cor. 10. v. 18.) *Participes ſunt* quidem altaris, ſed victimas non offerunt, neque ſacrificant; ac proinde ad eſſentiam ſacrificii non concurrunt.

VIII. Tertia pars probatur primò. Quia de fide eſt, Chriſtum, cùm Euchariſtiam inſtituit, obtuliſſe ſacrificium: non eſt autem de fide (quamvis Theologi poſt S. Thomam, 3. *p. qu.* 81. *a.* 1. ut probabilius affirment) eum Euchariſtiam confectam ſumſiſſe. Secundò. Res oblata cum ſumitur, in ipſa ſumtione non mutatur, niſi localiter; quæ mutatio ad eſſentiam ſacrificii impertinens eſt. Tunc enim ſolùm ſacramentaliter mutatur, cùm corpus, & ſanguis Chriſti deſinit eſſe ſub ſpeciebus; quod non contingit, niſi cum corrumpuntur: non corrumpuntur autem in ſumtione, ſed demum poſtea. Tertiò. Si miraculosè corpus Chriſti ſub ſpecie carnis appareat, aut ſanguis ſub ſpecie ſanguinis, non eſt ſumendum, ait S.Th. *q.* 82. *a.* 4. *ad* 3. omnino autem dicendum videtur, quod is, qui ante talem apparitionem conſecraſſet panem, & vinum, verè obtuliſſet ſacrificium. Quod idem dicendum videtur de Sacerdote, qui caſu aliquo ſpecies jam ſumtas, & adhuc non corruptas evomeret.

IX. Dico tertiò. Sola conſecratio juncta mentali oblationi eſt id, in quo eſſentialiter conſiſtit ratio ſacrificii Miſſæ. Colligitur ex S. Thom. tùm 3. *p. q.* 82. *a.* 4. *ad* 1. Ubi ponens differentiam inter conſecrationem Chriſmatis, & Euchariſtiæ: *Conſecratio* (inquit) *Chriſmatis, vel cujuſcumque alterius materiæ non eſt ſacrifi-*

crificium, ſicut conſecratio Euchariſtia. Idem, *art.* 10. & præſertim *ad* 1. dicens: *Hoc ſacramentum perficitur in conſecratione Euchariſtiæ, in qua ſacrificium Deo offertur.* Ex quibus infertur, in conſecratione Euchariſtiæ oblationem victimæ realiter peragi; quatenus victima ſalutis noſtræ Chriſtus æterno Patri in altari ſiſtitur, ut dicetur.

X. Colligitur etiam ex Patribus, Irenæo, *lib.* 4. *cap.* 32. qui ait, Chriſtum docuiſſe novi Teſtamenti oblationem, quando dixit: *Hoc eſt corpus meum: Hic eſt ſanguis meus.* Ex Sancto Gregorio, *lib.* 4. *Dialog. cap.* 58. qui ait: *Quis Fidelium habere dubium poſſit, in ipſa immolationis horâ ad Sacerdotis vocem Cœlos aperiri?* Unde & Chryſoſt. Homil. de proditione Judæ: *Vox illa*, Hoc eſt corpus meum, *uſque ad ejus adventum præſtat ſacrificio firmitatem.*

XI. Probatur verò hoc diſcurſu. In eo ſita eſt ſacrificii eſſentia, in quo habetur immutatio, & immolatio victimæ in honorem Dei: ſed hoc habetur in conſecratione; ergo &c.

Min. prob. Quia dum in conſecratione ſanguis ponitur ſeparatus à Chriſti corpore, quatenùs ex vi verborum ſolum corpus ponitur ſub ſpeciebus panis, & ſolus ſanguis ſub ſpeciebus vini; habetur myſtica immutatio, ſeu repræſentatio naturalis immutationis, & effuſionis ſanguinis factæ in cruce. Similiter dum ibi ſub ſpeciebus panis ponitur corpus, & ſub ſpeciebus vini ſanguis Chriſti; habetur myſtica immolatio, quâ ſiſtitur coram Deo, eique offertur victima illa, quæ ipſi imolata fuit in Cruce. Id totum colligitur ex Greg. Nyſſeno, *Orat.* 1. *in Chriſti reſurrect.* Ubi poſtquam dixit, oblatum in Cœna ſacrificium fuiſſe peractum, antequam Chriſtus Diſcipulis oblata diſpenſaſſet, addit: ideo tunc ſacrificium fuiſſe peractum, quia corpus illud jam erat per conſecrationem immolatum: *Nam* (inquit) *victima corpus non eſt ad edendum idoneum, ſi animatum ſit. Quare cum corpus edendum, & ſanguinem bibendum Diſcipulis exhibuit; jam arcana, & non aſpectabili ratione corpus erat immolatum &c.*

XII. Non deſunt tamen qui velint, conſecrationem eſſentiam ſacrificii Miſſæ conſtituere non ut ſejunctam, ſed ut includentem ordinem ad conſumtionem ſpecierum, tanquam ad complementum, & terminum extrinſecum ſacrificii. Quod cum ad inſtar convivii ſpiritualis celebretur cibo, & potu, præſcindere non poteſt: cibus autem, & potus ad ſumtionem ordinatur. Quibus aſſentior. Nam, ut infra dicam, ſumtio eſtò non pertineat directè ad eſſentiam ſacrificii Miſſæ; pertinet tamen ad ejus integritatem, & complementum.

§. II.

Contraria Solvuntur.

XIII. PRimò objicitur. Sacrificium eſſentialiter conſiſtit in mutatione victimæ, ejuſque deſtructione: ſed per conſecrationem Chriſti corpus, & ſanguis non deſtruuntur, imò ſiſtuntur ſub ſpeciebus, neque niſi per ſumtionem deſinunt eſſe ſub illis; ergo &c.

XIV. Reſpondeo, diſt. maj. Juxta modum ſacrificii; con. maj. Aliter, nego maj. & ſimiliter diſt. min. Victima ergo debet immutari, & deſtrui juxta modum ſacrificii; vel per ſanguinis effuſionem phyſicam, ſi ſacrificium cruentum ſit; vel myſticam, ſi ſit incruentum. In ſacrificio ergo altaris, quod eſt incruenta memoria ſacrificii cruenti crucis, non eſt exigenda phyſica victimæ immutatio, per phyſicam ſanguinis ſeparationem à corpore, ſed myſtica ſolum; per hoc, quòd ſiſtatur Deo Chriſti corpus ſeparatum à ſanguine, & quaſi exangue: quod optimè vi verborum, quibus corpus ſeparatim à ſanguine conſecratur, obtinetur, & ſenſibiliter exprimitur immuta-

mutatio huic ſacrificio conveniens.

Reſponderi ſecundò poteſt: ad ſacrificium propriè dictum non requiri, ut victima actu moriatur; ſed ſatis eſſe, ut ex modo, quo offertur, naturaliter conſequi debeat: ut patet in veteris Teſtamenti hoſtiis, in quibus verum extitiſſet ſacrificium, etiamſi poſt lethale vulnus, Deo per miraculum impediente, earum mors ſecuta non fuiſſet: & in martyrio, quod verè dicitur martyrium, etſi Martyr poſt lethale vulnus à morte præſervetur.

XV. Secundò objicitur. Chriſtus cum Euchariſtiam inſtituit Apoſtolis dixit: *Accipite, & comedite... Bibite ex hoc omnes;* ergo hujus ſacrificii eſſentiam voluit in ſumtione conſiſtere.

Reſpondeo, neg. conſ. Tùm quia: ex his ſolùm ſequitur, Miſſam ordinari ad ſumtionem, ut ad terminum, & complementum, ut diximus; ideoque ſumtionem ad ejus integritatem ſpectare, non autem ad eſſentiam. Tùm etiam: quia Chriſtus ibi Euchariſtiam inſtituit, & ut ſacramentum, & ut ſacrificium; nec ſolum dixit: *Accipite, & comedite, bibite*, quod ad ſacramentum pertinet; ſed etiam dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*, quod ſpectat ad rationem ſacrificii. Unde Tridentinum, Seſſ. 22. c. 1. *Corpus* (inquit) *& ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtulit; ac ſub earumdem rerum Symbolis Apoſtolis, quos tunc novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent tradidit, & eiſdem, eorumque in Sacerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba*. Hoc facite in meam commemorationem: *uti ſemper Catholica Eccleſia intellexit, & docuit*. Dato ergo, quòd manducatio, & potio ad rationem ſacramenti, per modum convivii inſtituti, pertineret; non tamen ad rationem ſacrificii, de quo hîc agitur.

XVI. Tertiò objiciunt. In Eccleſia Latina die Paraſceves ad Paſcha verum ſacrificium offertur. Nam etiam eo die recitantur illa verba: *Et ſic fiat ſacrificium noſtrum in conſpectu tuo hodiè, ut placeat tibi Domine Deus*: ſed eo die nulla fit conſecratio; ergò conſecratio ad eſſentiam ſacrificii non pertinet.

Reſpondeo, ex dictis ſupra, neg. maj. Eo enim die nullum perficitur ſacrificium; ſed tantùm ritus quidam, qui vocatur. *Miſſa Præſanctificatorum.* Verba autem illa: *Et ſic fiat ſacrificium*, recitata à Sacerdote, non denotant, tunc fieri ſacrificium; ſed quòd corpus Chriſti pridie oblatum in ſacrificium, fiat ſacrificium populo, ut ex eo percipiat fructum.

DUBIUM III.

An Sacerdos Jure Divino utramque Speciem debeat Conſecrare?

§. I.

Reſolvitur Quæſtio.

I. Dico. Sacerdos celebrans jure divino tenetur utramque ſpeciem conſecrare. Prob. primò ex præcepto Chriſti, qui inſtituens Apoſtolos Sacerdotes, eis, eorumque ſucceſſoribus injunxit, ut facerent, quod ipſe fecit: *Hoc facite &c.* Sed Chriſtus, cùm ſacrificium obtulit in ultima cœna, utramque ſpeciem conſecravit, ut narrant Evangeliſtæ; ergo &c.

Hinc Cyprianus, *Epiſt.* 63. ſæpè laudatâ *ad Cæcilium*, agens contra quoſdam Sacerdotes, qui ne ex odore vini quaſi Chriſtiani detegerentur, vini loco aquam tantùm in ſacrificiis matutinis adhibebant; ita ait: *Si in ſacrificio, quod Chriſtus obtulit, nonniſi Chriſtus ſequendus eſt; utique id nos obaudire, & facere oportet, quod Chriſtus fecit, & quod faciendum eſſe mandavit*. Inde proſequitur oſtendens, Chriſtum panem, & vinum obtuliſſe, & ita fieri præcepiſſe. Quod etiam Tridentinum, *Seſſ.*

 22. c. 1.

22. *c.* 1. apertè expreſſit verbis ſupra relatis, *Dub. præcedente, num.* 15.

II. Prob. ſecundò. Tùm quia: ſacrificium Miſſæ eſt à Chriſto ſpecificè inſtitutum, ut ſit expreſſa repræſentatio ſacrificii cruenti Crucis; in quo Chriſtus ipſe per realem ſeparationem ſanguinis à corpore fuit immolatus: at hæc myſtica immolatio, & ſeparatio ſanguinis à corpore vi verborum conſecrationis non habetur, niſi ſanguis ſeorſim conſecretur à corpore: dum enim ſanguis ſeorſim conſecratur à corpore, exprimitur ſanguis Chriſti, ut effuſus; ergo &c. — Tùm etiam: nam in ſacrificio Miſſæ debet eſſe reipsâ, quod fuit in ejus typo, nempe, in ſacrificio Melchiſedech; cùm Chriſtus, ut dictum eſt, ſit Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech: atqui Melchiſedech obtulit ſimul panem, & vinum, non panem tantùm, aut vinum tantùm; ergo &c.

III. His accedit univerſalis Eccleſiæ conſuetudo, quæ in nullo caſu unquam paſſa eſt, ut ſacrificium Miſſæ ſinè utraque ſpecie conficeretur; ut probat inter multos Bellarminus, *l.* 4. *de Euch. c.* 22. Unde Rubrica mandat, ut ſi poſt ſumtionem unius ſpeciei inveniatur materia inepta, denuo utraque ſpecies conſecretur: cur enim hoc? Si una fuit validè conſecrata, cur reiteratur conſecratio? Utique, quia utraque ſpecies requiritur ad neceſſitatem ſacrificii, & ad expreſſionem mortis Chriſti.

Hanc fuiſſe ſemper Eccleſiæ mentem colligitur ex Cypriano ſupra laudato, qui acriter reprehendit eos, qui in ſola ſpecie panis conficiebant ſacrificium: & tamen eis urgebat periculum mortis, ſi ex odore vini à Gentilibus deprehenſi eſſent tamquam Chriſtiani. Ex S. Auguſt. *l. de Hæreſ. c.* 64. dicente: quòd *Aquarii* ex hoc hæretici reputati ſunt, *quòd aquam offerunt in poculo ſacramenti, non illud, quod omnis Eccleſia.* Adeoque de hoc ſollicita fuit Eccleſia, ut Concilium Toletanum VII. *Can.* 2. quem refert S. Th. 3. *p. q.* 83. *a.* 6. *ad* 1. ſtatuerit, quòd ſi Sacerdos poſt inchoatum ſacrificium (ideſt, poſt conſecratam unam ſpeciem, ut communiter exponitur) adeo ægrotare incipiat, ut proſequi nequeat; alius Sacerdos ſuccedat, ut perficiat ſacrificium. Et rationem dat idem S. Tho. ibi *ad* 2. Quia *Ubi difficultas occurrit, ſemper accipiendum eſt illud, quod habet minus de periculo. Maximè autem periculoſum circa hoc ſacramentum eſt, quòd eſt contra perfectionem hujus ſacramenti; minus autem eſt illud, quod pertinet ad qualitatem ſumentis.* Unde cum conſecrare ſub utraque ſpecie pertineat ad perfectionem ſacramenti, nullo in caſu debet omitti; ſed ſi unus omittat, ab altero debet ſuppleri etſi non jejuno.

IV. Ex his infertur: nullo in caſu poſſe, neque per Romanum Pontificem diſpenſari, ut Sacerdos in una tantùm ſpecie conſecret. Nulla enim ratione poteſt Papa diſpenſare in eo, quod eſt de jure divino: ſed, ut vidimus conſecrare in utraque ſpecie jure divino præceptum eſt; ergo &c. Maj. prob. ex Canone *Sunt quidam* 25. q. 1. Et ratio eſt. Quia inferior non poteſt diſpenſare in lege latâ à ſuperiore, niſi ſuperior illi commiſerit: ſed jus divinum eſt jus latum à ſuperiore, nempe, à Deo, qui ad omne jus humanum ſuperior eſt, ergo &c. Et hoc maximè circa ea, quæ ad fidem, vel ſacramentorum ſubſtantiam ſpectant. Hinc S. Tho. 1. 2. q. 97. a. 4. ad 3. *Ad legem divinam* (inquit) *ita ſe habet quilibet homo, ſicut perſona privata ad legem publicam, cui ſubjicitur. Unde ſicut in lege humanâ publicâ non poteſt diſpenſare, niſi ille, à quo lex auctoritatem habet, vel is, cui ipſe commiſerit: ita in præceptis juris divini, quæ ſunt à Deo, nullus poteſt diſpenſare, niſi Deus, vel is, cui ipſe ſpecialiter committeret.* Cum ergo conſtet conſecrationem ſub utraque ſpecie eſſe præceptum juris divini; neque appareat, Deum commiſiſſe Papæ, ut in hoc

Digitized by Google

hoc diſpenſet: dicendum erit, nullo in caſu poſſe ſummum Pontificem diſpenſare, ut in una tantùm ſpecie Sacerdos conſecret.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

V. Objiciunt primò qui contrariæ opinioni adhærent. Si præceptum de conſecrando ſub utraque ſpecie eſſet divinum; vel eſſet poſitivum, vel naturale, cùm hæc ſit adæquata diviſio præcepti divini: ſed neque eſt poſitivum; cùm in nullo Sacr. Scripturæ textu legatur: neque eſt naturale; cùm naturam, & inſtitutionem ſacramenti non ſequatur; ergo &c.

Si reſpondeatur, eſſe præceptum divinum. Tùm poſitivum incluſum in illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*, Lucæ 22. & 1. Cor. 11. Tùm etiam naturale: ſequitur enim naturam ſacrificii, quod debeat in eo exprimi ſuo modo ſanguinis effuſio, vel modo cruento, vel incruento. Et maximè in ſacrificio Euchariſtiæ, quod cùm debeat repræſentare ſacrificium Crucis; debet ſic perfici, ut in illo exprimatur corpus, ut à ſanguine ſeparatum. Sequitur etiam ex natura ſacramenti, quod cùm ſit inſtitutum per modum ſpiritualis convivii; ut perficiatur integrum, requiritur non ſolùm cibus, ſed etiam potus.

VI. Contra inſtant primò: afferendo factum Chriſti, *Lucæ* 24. Qui invitatus à duobus Diſcipulis in caſtello Emmaus, legitur in ſolo pane conſecraſſe. Non ergo præceperat, ut in duplici ſpecie conſecraretur.

Secundò. In conſecratione unius tantùm ſpeciei habetur eſſentia ſacrificii; habetur enim oblatio externa facta Deo in teſtimonium ſupremi illius dominii ritu myſtico conſecrata, & immutata ſuper altare pro remiſſione peccatorum; ergo ex natura ſacrificii non ſequitur conſecratio ſub utraque ſpecie.

Tertiò. Conſecratio corporis non dependet à conſecratione ſanguinis, nec è contra.

Quartò. Solâ conſecratione unius ſpeciei ſufficienter repræſentatur ſacrificium cruentum mortis Chriſti: vi enim verborum conſecrationis ſuper pane ponitur ſolum corpus, non ſanguis; & ex vi verborum ſuper vino ponitur ſolus ſanguis, non corpus.

Quintò. Sacrificium Miſſæ debet eſſe ad formam ſacrificii facti à Chriſto in Cœna: ſed in illo corpus Chriſti non erat exangue, neque ejus ſanguis effuſus de corpore; ergo de natura hujus ſacrificii non eſt repræſentare corpus Chriſti exangue, aut ſinè ſanguine.

VII. Reſpondeo ad primum: circa Chriſti factum, *Lucæ* 24, ut ſuperiùs indicavi, diviſos eſſe Doctores. Quidam enim autumant, benedictionem illam, & fractionem panis non fuiſſe conſecrationem Euchariſticam; Cum ad illam ſumendam illi duo Diſcipuli ratione infidelitatis non viderentur præparati: ſed fuiſſe ſimplicem menſæ benedictionem, ut cibum corporalem ſumerent: eo modo, & ritu, quo panes in deſerto multiplicatos in Cœlum reſpiciens benedixit; ſeu gratias egit, fregit, & diſtribuit, qui panes certò fuerunt panes communes, non verò Euchariſtici, niſi in typo. Et inſuper cùm Chriſtus ibi nullum legatur protuliſſe verbum, ſed fracto pane ſtatim diſparuiſſe; quis credet, euchariſticum panem ſinè verbis conſecraſſe, & panem à ſe conſecratum nec ipſum ſumſiſſe, imò nec à diſcipulis ſumtum fuiſſe: cùm Chriſto ab oculis eorum evaneſcente, ſtatim è menſa ſurgentes reverſi ſint in Jeruſalem ad undecim Apoſtolos? Ita inter cæteros noviſſimè tenet noſter Alexandre, in *c.* 24. *Lucæ*.

Quia verò alii volunt, Chriſtum in Emmaus panem euchariſticum conſecraſ-

ſecraſſe, his rationibus moti. Primò: quia dicitur ibi, quòd illi diſcipuli *Cognoverunt eum in fractione panis*: quod non videtur poſſe intelligi de fractione communi, ſed ſolùm de illa, quâ fregerat in ultima cœna. Secundò: quia Chriſtus non benedixit panem antequam ſediſſent, ſed cum ſediſſent: ergo non fuit benedictio communis menſæ, ſed Euchariſtiæ conſecratio. Tertiò: quia dicitur: *quod aperti ſunt oculi eorum;* proprium autem eſt Euchariſtiæ oculos mentis aperire.

VIII. Ideo cum iſtis dicendum: vel quòd Chriſtus in utraque ſpecie conſecravit, licèt non legatur niſi de pane; quia in hoc eum primò cognoverunt: ſicut nec legitur, quòd verba protulerit, quòd ipſe, & diſcipuli ſumſerint, cùm tamen hæc omnia facta ſint. — Vel quòd ſi in una tantùm ſpecie conſecravit, id fecit ex ſuprema auctoritate, quam habebat, utpote inſtitutor. Huic opinioni favet S. Auguſt. *l.* 3. *de Conſenſu Evangeliſt. c.* 25. dicens: *Non autem incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum à Satana fuiſſe, ne agnoſceretur Jeſus: ſed tamen à Chriſto eſt facta permiſſio uſque ad ſacramentum panis; ut unitate corporis ejus participatâ removeri intelligatur impedimentum inimici, ut Chriſtus poſſit agnoſci.* Idem *Serm.* modò 89. & *Serm.* 235.

IX. Ad ſecundum dico primò: licèt in conſecratione unius tantùm ſpeciei habeatur eſſentia ſacrificii in genere, non habetur tamen eſſentia ſacrificii in ſpecie, nempe, Euchariſtici — Dato tamen (quod multis placet) conſecrationem ſub utraque ſpecie non eſſe de eſſentia ſacrificii, etiam Euchariſtici, quod colligitur ex Cypriano, *Ep.* laudatâ *ad Cæcilium*, qui reprehendit quidem Presbyteros, qui Gentilium metu ſacrificiis matutinis vinum non conſecrabant; non tamen eorum ſacrificia arguit nullitatis, ſed potiùs ignorantiam, & ſimplicitatem excuſat, dicens: poſſe ignorantiæ, vel ſimplicitati eorum de indulgentia Domini veniam concedi — Dico ſecundò: quòd conſecratio utriuſque ſpeciei eſt ſaltem de integritate ſubſtantiali ſacrificii Crucis; ut ſcilicet ſit perfecta imago, & expreſſa repræſentatio ſacrificii Crucis, in quo ſanguis ſeparatus fuit à corpore.

X. Ad tertium: omiſsâ opinione quorumdam volentium, has duas actiones conſecrativas eſſe ita connexas; ut qui alteram omitteret, verè non ſacrificaret: cùm oppoſitum oſtendat praxis, quâ hoſtia conſecrata oſtenditur populo, adoranda etiam antequam calix conſecratus ſit — Dico, actionem conſecrativam corporis dependere ab actione conſecrativa ſanguinis, ut ſacrificium integrum ſit; & ut expreſsè repræſentet ſeparationem ſanguinis à corpore factam in Cruce. Hinc

XI. Ad quartum dico, quòd licèt vi conſecrationis unius ſpeciei, & vi verborum ponatur corpus, non poſito ibi ſanguine, vel è contra; ideoque eſſentia ſacrificii ſalvetur: quia tamen expreſsè non repreſentatur ſeparatio facta in Cruce, ſeu ſanguinis effuſio, non habetur in unica ſpecie integritas ſacrificii.

XII. Ad quintum neg. min. Chriſtus enim in ultima cœnâ vi verborum poſuit ſub ſpeciebus panis corpus ſuum, quale erat futurum in ſacrificio Crucis; & conſequenter ut ſeparatum à ſanguine, & ſimiliter ſanguinem, ut ſeparatum à corpore. Unde inter ſacrificium Chriſti in ultima cœna, & noſtrum, hæc ſola differentia intervenit; quòd noſtrum repræſentat mortem Chriſti præteritam, illud vero repræſentabat futuram: idem tamen erat utrumque in re oblatâ, & idem offerendi modus.

XIII. Secundò objiciunt. Sicut Chriſtus, cum ſub utraque ſpecie conſecravit, dixit Apoſtolis, ut hoc facerent in ejus commemorationem: ita communicans illos dixit: *Accipite, & man-*

Digitized by Google

& manducate, bibite ex hoc omnes: ſed hæc ultima verba non conſtituunt præceptum poſitivum divinum communicandi ſub utraque ſpecie, ut diximus: aliàs Eccleſia non potuiſſet calicis uſum laicis interdicere; ergo neque priora inducunt præceptum conſecrandi ſub utraque ſpecie.

XIV. Reſpondeo, hoc nimis probare. Probat enim, quòd ſicut communicare ſub utraque ſpecie non eſt præceptum neque Eccleſiaſticum reſpectu laicorum: ita nec conſecrare ſub utraque ſpecie reſpectu Sacerdotum. — Diſt. igitur min. Præceptum pro omnibus abſolutè, con. min. Pro omnibus conſecrantibus, nego min. Quando ergo Chriſtus præcepit, ut manducarent, & biberent; non præcepit Communionem ſub utraque ſpecie omnibus abſolutè, ſed ſolùm omnibus, qui conſecraturi erant, ut ipſe fecerat. Tunc enim alloquebatur Apoſtolos, quos Sacerdotes conſtituebat, & iis dicebat: *Accipite, manducate, bibite*; quibus dicebat, *Hoc facite*, quod ego feci: ſed hoc ſecundum dicebat ſolis Apoſtolis, & in eis, ſolis Sacerdotibus; ergo iis ſolis dicebat & primum. Quare ex hoc ſequitur, quòd ſicut Eccleſia non valet diſpenſare Sacerdotes, ut dum celebrant, in una tantùm ſpecie communicent; ſic neque ut in una tantùm ſpecie conſecrent. Imò ſicut ſi poſt ſumtionem corporis Sacerdos moreretur, præcepit Eccleſia, ut alius loco ejus ſanguinem ſumat; ita ſi conſecrato corpore deficeret Sacerdos, ut non poſſet conſecrare ſanguinem, vult, ut alius Sacerdos ſuccedat, qui ſanguinem conſecret.

XV. Replicabis. Per nos ita præceptum eſt Sacerdotibus, ut ſub utraque ſpecie communicent, ſicut ut ſub utraque ſpecie conſecrent: ſed Eccleſia facere poteſt, ut celebrans ſumat ſpeciem panis ſine calice; ergo & quod conſecret panem ſine calice. Min. prob. primò. Ordinati in die Ordinationis verè celebrant cum Epiſcopo; & tamen non ſumunt calicem. Secundò: in die Paraſceves Eccleſia præcipit, ut celebrans ſumat ſpecies panis ſine ſanguine; ergo &c.

XVI. Reſpondeo, neg. min. Ad primam probationem dico, quòd cùm Ordinati celebrant cum Epiſcopo Ordinatore, ſolus Epiſcopus eſt principalis celebrans; cujus ſignum eſt, quòd Ordinati proferendo verba conſecrationis debent intentionem ſuam referre ad prolationem Epiſcopi; ut tunc ſolum conſecratio fiat, quando Epiſcopus verba finit: ideoque ſicut ſolus Epiſcopus præſumitur conſecrare, ita ſolus utramque ſpeciem ſumit.

Ad ſecundam jam dictum eſt, *Dub. præced.* In die Paraſceves non fieri ſacrificium, neque cæremoniam illam eſſe miſſam; cùm in ea nulla fiat conſecratio, ſed ſolùm hoſtiæ pridie conſecratæ conſumtio. Quare ſi dies Annuntiationis incidat in diem Paraſceves, non tenentur Fideles tali cæremoniæ intereſſe, ut decidit S. Congreg. Rituum die 19. Februarii 1622. benè tamen tenerentur, ſi incideret in Sabbatum Sanctum, quia illâ die verum ſacrificium celebratur: licèt ſecundùm antiquum ritum Eccleſiæ, nec etiam Sabbato Sancto Miſſa celebraretur, ut patet C. *Sabbato*, de Conſecr. diſt. 3. ex Innoc. I. *Ep. 1. ad Decentium*, *c.* 4.

XVII. Tertiò objiciunt. Benè poteſt Papa diſpenſare in iis, quæ ſunt de jure divino; ergo &c. Ant. prob. Votum ſemel emiſſum obligat ad ſui impletionem de jure divino: & tamen poteſt Papa in voto diſpenſare. — Rurſus: Matrimonium ratum, & non conſummatum obligat jure divino, & jure naturalis contractus: & tamen hoc poteſt diſolvere.

XVIII. Reſp. neg. ant. Ad prob. reſpond. primò: quòd licèt Papa non poſſit tollere, aut mutare jus divinum; in aliquibus tamen caſibus pertinet ad Papam determinare, & declarare, an obliget, nec ne. Unde ſicut in pœnalibus non obſtante, quòd lex naturalis

ralis

ralis mandet puniri delicta; poteſt Judex interpretari, naturalem æquitatem aliquando dictare, delicta non eſſe punienda ob aliquod majus bonum Reipublicæ: & conſequenter tunc relinquere delicta impunita non eſt contra jus naturale. Sic in voto, quod divino, & naturali jure reddendum eſt; ſi non expedit illud obſervari, poteſt diſpenſari; vel ſi aliud magis cedat in honorem Dei poteſt commutari: quæ diſpenſatio potiùs eſt declarativa, quàm relaxativa juris. Idem dico de matrimonio. Verùm in conſecratione ſub una tantùm ſpecie nullum poteſt apparere bonum urgens, ratione cuius poſſit Pontifex declarare, in aliquo caſu non obligare divinum præceptum latum de illa: Cùm nil excogitari poſſit, quod integritati ſacrificii præponderet.

XIX. Reſpondeo ſecundò quòd licèt aliquando poſſit Papa, ex commiſſione Chriſti diſpenſare, jure divino auctoritate incluſâ in illa univerſali poteſtate: *Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælis*; in jure tamen divino ſpectante ad ſubſtantiam, & integritatem ſacramentorum, & ſacrificii nullam accepit à Chriſto commiſſionem; ſed Chriſtus ipſe fuit unicus Inſtitutor, ut docet Tridentinum, *Seſſ.* 21. *c.* 2. Cùm autem conſecrare ſub utraque ſpecie pertineat ad integritatem ſacrificii; ideo Papa non habet facultatem in hoc diſpenſandi.

XX. Reſpondeo tertiò: quòd dupliciter poteſt aliquid eſſe de jure divino. Primò: abſolutè, & ſimpliciter: quia ipſe Deus per ſe ipſum impoſuit præceptum, ejuſque obligationem determinavit. Secundò: ex ſuppoſitione, quòd voluntas humana ſe obligavit, ex quo oritur, quòd jure divino teneatur adimplere. In ea ergo, quæ ſunt juris divini primo modo, non cadit Pontificis diſpenſatio. Quia Chriſtus ei non dedit poteſtatem ſupra præcepta, quæ ipſe poſuit; maximè circa integritatem ſacrificii, & ſacramentorum, quæ ſunt fundamenta Eccleſiæ. In ea tamen, quorum obligatio fundata fuit in voluntate hominum, cadere poteſt Pontificis diſpenſatio. Cùm enim humana voluntas ſubdita ſit Vicario Chriſti; ideo ad ipſum, cujus eſt majus bonum perſonæ, & Eccleſiæ proſpicere, pertinet declarare, an talis obligatio ſubſiſtat: & ſi opus ſit, propter majus perſonæ, vel Eccleſiæ bonum, talem obligationem relaxare poteſt, ut in caſu de voto, & matrimonio. Non ſic in præcepto conſecrandi ſub utraque ſpecie: quod cùm ſit abſolutum, & ex divino tantùm derivetur arbitrio, non poteſt ſubire diſpenſationem alicuius inferioris Deo.

XXI. Quartò objiciunt. Licèt Pontifex non poſſit ſupra jus divinum abſolutum diſpenſare, poteſt tamen illud interpretari; declarando, tale jus in hoc, vel illo caſu non obligare, ut admittimus: ſed hic caſus dari poteſt circa conſecrationem ſub utraque ſpecie; ergo &c.

Min. prob. primò. Si detur infirmus in mortis articulo, & Sacerdos non habeat, niſi unam tantùm ſpeciem, nempe, panem. Quia præceptum de conſecrando ſub duplici ſpecie tunc concurrit cum alio præcepto divino de Communione in mortis articulo; poterit Pontifex interpretari, quod in tali caſu, ut ſervetur præceptum de Communione in mortis articulo, præceptum de conſecranda utrâque ſpecie non obliget — Secundò: Si in tota aliqua regione vinum haberi non poteſt; potius quàm relinquere populos illos abſque ſacrificio, & ſacramento, poterit Pontifex interpretari, præceptum divinum conſecrandi ſub utraque ſpecie non obligare: & ſic permittere, ut in una tantùm ſpecie ibi conſecretur. Quod feciſſe Innocentium IV. cum Norvegis, aliiſque populis ſeptentrionalibus, ob vini penuriam, ſcribit Volaterranus.

XXII. Reſpondeo, neg. min. Tunc enim ſolùm poteſt Pontifex interpretari

tari

tari jus divinum non obligare, quando gravis urget neceſſitas, quæ præponderet. Hanc autem non urgere in allatis caſibus demonſtro. Caſus enim de concurſu præcepti communicandi infirmum in mortis articulo, cum præcepto conſecrandi ſub utraque ſpecie, non eſt tanti momenti; ut propter illud debeat iſtud prætermitti. Si enim ob præceptum de Communione in mortis articulo ſervandum omitti non poſſunt præcepta Eccleſiaſtica, nempe, de non celebrando ſine veſtibus ſacris, neque poſt cibum ſumtum: multò minus omitti poterit hoc divinum preceptum de celebrando ſub utraque ſpecie. Et ratio horum eſt. Quia ad hoc non urget ſpiritualis neceſſitas proximi; quia ille ſalvari poteſt: tùm per alia ſacramenta, tùm per cordis contritionem, & Communionem ſpiritualem. Neque etiam urget præceptum divinum: quia præceptum de communicando infirmo, cùm ſit poſitivum, ſolùm obligat, cum adeſt copia ſacramenti, quæ in illo caſu non habetur.

Neque urget ſecundus caſus de vini penuria. Quia licèt non in omnibus regionibus naſcatur vinum; ad omnes tamen regiones facilè deferri poteſt. Sic ex Hiſpania defertur ad Sinas, etſi remotiſſimos; & delatum, in frigidiſſimis etiam regionibus conſervari, experientia teſtis eſt. Volaterranus autem, qui ſcribit, Innocentium IV. permiſiſſe Norvegis, ut ob vini penuriam ſine vino conſecrarent; rem gratam feciſſet, ſi diploma Innocentii, ex quo id excripſit, protuliſſet. In iis enim, quæ de dicto Pontifice apud nos leguntur, nec veſtigium hujus conceſſionis apparet. Imò Volaterranus, *l. 4. ſua Geographia*, ubi hoc refert, ſibi contradicit: dicit enim: Innocentium permiſiſſe Norvegis, *Ut conſecrarent calicem ſinè vino*. In quo ergo permiſit eos calicem conſecrare? In cerviſia, ſicera, mulſo, aut alio liquore? Hæc certè non ſunt materia calicis. An in aqua purâ, ut olim Aquarii? At neque eſt hæc materia idonea. An in aqua mellitâ, ut voluit Melanchton? Hoc eſt damnatum. Fabuloſa ergo eſt hujuſmodi Volaterrani hiſtoria, & meritò ab omibus eruditis exploſa.

DUBIUM IV.

An Sacerdos Celebrans teneatur utramque ſpeciem ſumere?

§. I.

Reſolutio Affirmativa.

I. Dico. Sacerdos conſecrans tenetur Euchariſtiam integrè, ideſt, corpus, & ſanguinem Chriſti ſumere. Ita S. Tho. 3. *p. q.* 81. *a.* 4. Et primò affert Concilium Toletanum XII. *anno* 681. celebratum (& habetur, Cap. *Relatum eſt*, de Conſecr. diſt. 2.) ubi de quibuſdam Sacerdotibus, qui plura ſacrificia uno die offerebant, ſolùm tamen in ultimo communicabant, *Can.* 5. hęc habet: *Relatum nobis eſt, quoſdam de Sacerdotibus non tot vicibus communionis ſancta gratiam ſumere, quot ſacrificia in uno die videntur offerre: ſed in uno die, ſi plurima per ſe Deo offerant ſacrificia, in omnibus ſe oblationibus à communicando ſuſpendunt; & in ſola tantùm extremi ſacrificii oblatione Communionis ſancta gratiam ſumunt: quaſi non ſit toties reus illius veri, & ſingularis ſacrificii, quoties participator corporis, & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe deſtiterit. Nam ecce Apoſtolus dicit:* Nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris? *Si ergo qui edunt hoſtias participes ſunt altaris, certum eſt, quòd ſi qui ſacrificantes non edunt, rei ſunt Dominici ſacramenti.... Nam quale erit illud ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans participaſſe cognoſcitur? Ergo hoc modis omnibus eſt tenendum, ut quotieſcumque ſacrificans corpus, & ſanguinem Jeſu Chriſti Domini noſtri in altari immolat,*

lat: toties perceptionis corporis, & ſanguinis Chriſti ſe participem præbeat.

II. Ex his S. Th. conficit hanc rationem. Quicumque ſacrificium offert, debet ſacrificii fieri particeps: quia exterius ſacrificium, quod offertur, ſignum eſt interioris ſacrificii, quo quis ſeipſum offert Deo, ut Auguſt. dicit, l. 10. de Civit. Dei, c. 5. *Sacrificium viſibile inviſibilis ſacrificii ſacramentum, ideſt ſacrum ſignum eſt*: ergo, ut oſtendat ad ſe ſacrificium interius pertinere, debet exterius ſacrificium participare. Per hoc autem fit particeps, quòd de ſacrificio ſumit, 1. Cor. 10. *Nonne qui edunt hoſtias participes ſunt Altaris?* — Deinde Sacerdos eſt diſpenſator divinorum: diſpenſator autem debet eſſe primò particeps eorum, quæ diſpenſat, ex Dionyſ. *l. de Eccleſ. Hierarch. c.* 3. Ita diſcurrit S. Th. ibi.

III. Quare Sacerdotem celebrantem teneri jure divino ſumere utramque ſpeciem, colligo ex verbis Chriſti ad Apoſtolos, quos conſtituebat Sacerdotes, dicentis: *Manducate, comedite, bibite*: non quidem quaſi ſpectans ad eſſentiam ſacrificii Euchariſtici, ſed ad integritatem.

Licèt autem in aliis conſecrationibus, qui conſecrat materiam, eâ non utatur; hoc ideo eſt, ut ait S. Th. laudatus, *ad* 1. quia qui conficit Chriſma, vel aliud, non facit ſacrificium: ideoque neceſſe non eſt, ut conſecrans fiat particeps rei conſecratæ.

Similiter, licèt in aliis ſacramentis nemo præbere poſſit ſacramentum ſibi, puta ſe baptizare, confirmare &c. quia non poteſt eſſe idem agens, & patiens; poteſt tamen Sacerdos Euchariſtiam à ſe conſecratam ſumere: nam in hoc ſacramento Sacerdos non conſecrat ſeipſum, ſed panem, & vinum, in qua conſecratione perficitur ſacramentum: uſus autem rei conſecratæ conſequenter ſe habet ad ſacramentum. Ita S. Thomas, *ad* 2.

IV. Sed dices. Chriſtus in cœna verum, & integrum obtulit ac fecit ſacrificium: & tamen nec corpus, nec ſanguinem ſuum ſumſit; ergo &c. min. prob. Quia in Scriptura non legitur, quòd Chriſtus corpus ſuum manducaverit, aut ſanguinem ſuum biberit. Imò neque hoc poterat eſſe. Tùm quia: id, quod manducatur, & bibitur, eſt in manducante, & bibente: nihil autem poteſt eſſe in ſeipſo ſecundùm totum. — Tùm quia: Chriſtus non poterat ſeipſum ſumere ſpiritualiter; quia hoc ei non competebat, qui nihil à ſacramento accepit; ergo neque ſacramentaliter, quia ſumtio ſacramentalis ſinè ſpirituali eſt imperfecta. Pro ſolutione hujus objectionis ſit

§. II.

An Chriſtus ſumſerit Suum Corpus, & Sanguinem.

V. Dico. Chriſtus in Cœna verè ſumſit corpus ſuum, & ſanguinem. Ita S. Tho. 3. *p. q.* 81. *a.* 1. & *in* 4. *diſt.* 11. *q.* 3. *a.* 1. Et probat primò. Quia *Chriſtus ea, quæ ab aliis obſervanda inſtituit, ipſe primitus obſervavit. Unde, & ipſe priùs baptizari voluit, quàm aliis Baptiſmum imponere.* Et *q.* 84. *a.* 7. *ad* 4. dicit, Chriſtum non ſumſiſſe quidem Baptiſma ſuum, ſed Joannis, ſicut alia ſua ſacramenta, quia eis non indigebat: *Sacramentum autem Euchariſtiæ & ipſe ſumſit, & aliis dedit: Tùm ad commendandam excellentiam hujus ſacramenti. Tùm quia: hoc ſacramentum eſt memoriale ſuæ Paſſionis, in qua Chriſtus eſt Sacerdos, & hoſtia.*

VI. Porro Chriſtum de facto corpus ſuum, & ſanguinem ſumſiſſe, indicant ejus verba, Lucæ 22. v. 15. *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum antequam patiar* Quæ de novo Paſchate, quod ipſe inſtituturus, & manducaturus erat cum illis, intelligunt Tertullianus, *l.* 4. *contra Marcion. cap.* 40. Chryſoſt. *Homilia* 83. *in Matth* & S. Tho. *hoc a.* 1. *ad* 3. Alioquin cur tan-

Digitized by Google

tantum deſiderium habuiſſet manducandi Paſcha vetus, quod ſingulis annis manducaverat? Addo: quòd tunc Chriſtus verè ſacrificium obtulit; ergo de illo participavit. Et tandem ſi alios ad comedendum invitavit, decuit, ut & ipſe comederet, & biberet: decet enim convivam, qui alios invitat, ſimul cum eis ſedere ad menſam, & manducare, ac bibere.

VII. Hinc ad primum, quod opponitur, reſpondeo cum eodem S. Tho. citato ex 3. p. q. 81. a. 1. ad 1. *Quòd in Evangeliis legitur, quòd Chriſtus accepit panem, & calicem. Non eſt autem intelligendum, quod acceperit ſolùm in manibus, ut quidam dicunt; ſed eo modo accepit, quo aliis accipiendum tradidit. Unde cùm Diſcipulis dixerit*: Accipite, & comedite: *& iterum*: Accipite, & bibite: *intelligendum eſt, quòd ipſe accipiens comederit, & biberit. Unde quidam metricè dixerunt:*

Rex ſedet in Cœna turbâ cinctus duodenâ.
Se tenet in manibus, ſe cibat ipſe cibus.

VIII. Ad ſecundum dico cum eodem S. Thom. *ad* 2. quòd cùm Chriſtus, ut eſt ſub hoc ſacramento, non comparetur ad locum *Secundùm proprias dimenſiones, ſed ſecundùm dimenſiones ſpecierum ſacramentalium: ita, quòd in quocumque loco, ubi ſunt ſpecies, eſt ipſe Chriſtus. Et quia ſpecies illæ potuerunt eſſe in manibus, & in ore Chriſti; ipſe totus Chriſtus potuit eſſe in ſuis manibus, & in ſuo ore.*

IX. Ad tertium reſpondeo cum S. Thom. *ad* 3. Chriſtum manducaſſe ſuum Corpus ſacramentaliter; quia ſumſit ſuum corpus, & ſanguinem ſub ſacramento. Et etiam ſpiritualiter: non quidem gratiæ augmentum (quia ab initio plenus gratiâ, augmenti capax non erat) recipiendo; ſed ſpiritualem quandam dulcedinis delectationem ex ſui corporis, ac ſanguinis ſumtione percipiendo.

§. III.

Aliqua pro Integra Reſolutione Dubii.

X. Quæres primò: Quid, ſi factâ conſecratione, miraculosè appareret corpus Chriſti ſub ſpecie carnis, & ſanguis ſub ſpecie ſanguinis; eſſet ne utrumque à Sacerdote ſumendum?

Reſpondeo cum S. Tho. 3. *p. q.* 82. *a.* 4. *ad* 3. in tali caſu non eſſe ſumendum: *Dicit enim Origenes, Homil. 7. in Levit.* (& habetur, cap. 76. de Conſecr. diſt. 2.) de hac quidem hoſtiâ, quæ in Chriſti commemoratione mirabiliter fit, edere licet: de illa verò, quam Chriſtus in ara Crucis obtulit, ſecundùm ſe nulli edere licet: *Nec propter hoc Sacerdos tranſgreſſor efficitur: quia ea, quæ miraculosè fiunt, legibus non ſubduntur. Conſulendum tamen eſſet Sacerdoti, quòd iteratò corpus, & ſanguinem Domini conſecraret, & ſumeret.* Ita S. Thom. Quæ tamen intelligenda ſunt, ſi nedum aliquibus aliis, ſed etiam ipſi Sacerdoti ſub ſpecie carnis, & ſanguinis appareat. Verùm, ſi licèt aliquibus ſub ſpecie carnis, & ſanguinis appareat, ipſi tamen Sacerdoti ſub ſpecie panis, & vini videatur, ut ante: vel licèt per aliquod temporis ſub ſpecie carnis, & ſanguinis apparuerit; poſtmodum tamen ante Communionem iterum ſub ſpecie panis ab ipſo videatur, ſumere debebit. Quia in hoc caſu nulla immutatio in ſacramento, ſed tantùm in oculis videntium facta eſſet, ut docet S. Thom. 3. *p. q.* 76. *a.* 8.

XI. Quæres ſecundò: Quid ſi in calicem muſca, vel aranea, vel aliquid venenoſum caderet poſt conſecrationem; vel Sacerdos ſciret, hoſtiæ, vel calici immiſſum fuiſſe venenum causâ occidendi ipſum? Peccaret ne Sacerdos, ſi ſciens ſumeret, quaſi occidens ſeipſum ſumendo, vel Deum tentans?

Reſpondet S. Tho. 3. p. q. 83. a. 6. ad 3. *Quòd ſi muſca, vel aranea in calicem ante conſecrationem ceciderit, aut etiam venenum deprehenderit eſſe immiſſum; debet effundi, & abluto calice denuo aliud vinum apponi conſecrandum. Si verò aliquid horum poſt conſecrationem acciderit; debet animal cautè capi, & diligenter lavari, & comburi, & ablutio cum cineribus in ſacrarium mitti. Si verò venenum ibi eſſe deprehenderit immiſſum: nullo modo debet ſumere, nec aliis dare, ne calix vitæ vertatur in mortem; ſed debet diligenter in aliquo vaſculo ad hoc apto cum reliquiis conſervari. Et ne ſacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponere in calicem, & denuo reſumere à conſecratione ſanguinis, & ſacrificium perficere.* Ita S. Th.

XII. Queres tertiò: Quid ſi Sacerdos ante conſecrationem, vel poſt, recolit ſe non eſſe jejunum, vel eſſe in peccato mortali, aut excommunicatione ligatum; debebit ne novum peccatum mortale committere, & ſumere?

Reſpondeo cum Sancto Thoma citato, *ad ſecundum* quòd, ut ſupra diximus: *Ubi difficultas occurrit, ſemper eſt accipiendum illud, quod habet minus de periculo. Maximè autem periculoſum circa hoc ſacramentum eſt, quod eſt contra perfectionem hujus ſacramenti; quia hoc eſt immane ſacrilegium: minus autem eſt illud, quod pertinet ad qualitatem ſumentis. Et ideo, ſi Sacerdos poſt conſecrationem inceptam, recordetur ſe aliquid comediſſe, vel bibiſſe; nihilominus debet perficere ſacrificium, & ſumere Sacramentum. Similiter ſi recordetur, ſe peccatum aliquod commiſiſſe, debet pœnitere cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi; & ſic non indignè, ſed fructuosè ſumet ſacramentum. Et eadem ratio eſt, ſi meminerit, ſe excommunicationi cuicumque ſubjacere: debet enim aſſumere propoſitum humiliter abſolutionem petendi; & ſic per inviſibilem Pontificem Jeſum Chriſtum abſolutionem conſequetur, quantum ad hunc actum, quòd peragat divina Myſteria. Si verò ante conſecrationem alicujus prædictorum ſit memor; tutius reputarem, maximè in caſu manducationis, & excommunicationis, quòd Miſſam inceptam deſereret, niſi grave ſcandalum timeretur.*

XIII. Quæres quartò: Quid ſi Sacerdos poſt conſecrationem moriatur, aut à ſenſibus alienetur? Tunc certè non poteſt ſumere.

Reſpondeo cum S. Thoma laudato, ad 1. *Quod ſi Sacerdos morte, aut infirmitate gravi occupetur ante conſecrationem corporis, & ſanguinis Domini, non oportet, ut per alium ſuppleatur. Si verò inceptâ conſecratione hoc acciderit, puta, conſecrato corpore, ante conſecrationem ſanguinis, vel etiam conſecrato utroque; debet Miſſæ celebritas per alium expleri, ut habetur* in Concil. Toletano VII. Can. 2. relato in Decret. 7. qu. 1. Cap. *Nihil*.

XIV. Quæres quinto: Quid ſi ex negligentia, vel caſu, aut aqua non ponitur in calice, aut etiam loco vini aqua; debetne ſumere, an relinquere?

Reſpondet S. Thom. ut ſupra, ad 4. *Quòd ſi Sacerdos ante conſecrationem ſanguinis, & poſt conſecrationem corporis percipiat, aut vinum, aut aquam non eſſe in calice, debet ſtatim apponere, & conſecrare. Si verò poſt conſecrationis verba perceperit, quòd aqua deſit, debet nihilominus procedere; quia impoſitio aquæ, ut ſupra dictum eſt (q. 74. a. 7.) non eſt de neceſſitate ſacramenti: debet tamen puniri ille, ex cujus negligentia hoc contingit. Nullo autem modo debet aqua vino jam conſecrato miſceri: quia ſequeretur corruptio ſacramenti pro aliqua parte, ut ſupra dictum eſt (q. 77. a. 8.) Si verò percipiat poſt verba conſecrationis, quod vinum non fuerit poſitum in calicem: ſi quidem hoc percipiat ante ſumtionem corporis, debet, depoſitâ aquâ, ſi ibi fuerit, imponere vinum cum aqua, & reſumere à verbis conſecrationis ſanguinis: ſi verò hoc perceperit poſt ſumtionem*

nem corporis, aliam hoſtiam apponere debet iterum conſecrandam ſimul cum ſanguine. Quod ideo dico, quia ſi diceret ſola verba conſecrationis ſanguinis, non ſervaretur debitus ordo conſecrandi: & ſicut dicitur in prædicto cap. 2. Concilii Toletani VII. Perfecta non poſſunt videri ſacrificia, niſi perfecto ordine compleantur. *Si verò inciperet à conſecratione ſanguinis, & repeteret omnia verba conſequentia, non competeret, niſi adeſſet hoſtia conſecrata; cùm in verbis illis occurrant quædam dicenda, & fienda, non ſolùm circa ſanguinem, ſed etiam circa corpus. Et debet in fine iterum ſumere hoſtiam conſecratam, & ſanguinem, non obſtante etiam ſi priùs ſumſerit aquam, quæ erat in calice: quia præceptum de perfectione, vel de perceptione hujus ſacramenti majoris eſt ponderis, quàm præceptum, quòd ſacramentum à jejunis ſumatur, ut ſupra dictum eſt* (q. 80. a. 8.) Præfatæ S. Tho. regulæ altâ mente ſunt reponendæ à Sacerdotibus, ut caſibus, qui in celebratione Miſſæ eis acciderint promtè occurrere poſſint.

QUÆSTIO II.

De Valore, & Subjecto Sacrificii Miſſæ.

EXplicatâ eſſentiâ ſacrificii Miſſæ, ejus valorem, & efficaciam, & inſuper ſubjectum, cui poteſt applicari, hac in Quæſtione examinare intendimus.

DUBIUM I.

An Fructus, ſeu Valor Miſſæ ſit Infinitus, an Finitus?

§. I.

Quædam Prænotantur.

I. VAlor, ſeu fructus ſacrificii Miſſæ eſt triplex. Vel meritorius, cauſans ſcilicet meritum in eis, qui illud operantur. Vel impetratorius, impetrando à Deo bona, tùm ſpiritualia, tùm temporalia. Vel ſatisfactorius, relaxando pœnam, quam debent ſolvere juſti, ſive in hac vita, ſive in Purgatorio poſt mortem.

II. Sex ſunt, qui concurrunt ad offerendum Miſſæ ſacrificium. Primò: Chriſtus principalis ſacrificans. Tùm quia: omnia, & ſingula ſacrificia in Cruce æterno Patri obtulit. Tùm quia: ſacerdos celebrans, ejus nomine, & in ejus poteſtatem conſecrat. Tùm etiam: quia non ſolùm ratum habet in Cœlis ſacrificia, quæ nomine ſuo fiunt in terris; ſed etiam tanquam Summus Sacerdos ſingula, quæ fiunt in terris, ob majorem in Patrem ſuum reverentiam, ei offert in Cœlis — Secundò: Homo Chriſtianus ſacerdotali charactere inſignitus, qui à Chriſto poteſtatem habet conſecrandi, & ſacrificandi, ut docet S. Thom. 3. *p. q.* 83. *a.* 1. & 3. & definitum eſt à Tridentino, *Seſſ.* 22. *c.* 1. & *Can.* 2. — Tertiò: Univerſa Eccleſia, quæ per Sacerdotes tanquam per ſuos Legatos petit à Deo, quod ſibi neceſſarium eſt — Quartò: illi, qui cooperantur ſacrificio, vel adjuvant Sacerdotem, vel ei ſtipendium exhibendo, vel actu ei inſerviendo, vel paramenta miniſtrando —. Quintò: Illi, qui piè, ac devotè interſunt corporaliter ſacrificio Miſſæ. — Sextò tandem: qui, cùm impediti nequeant corporaliter adeſſe ſacrificio, adſunt ſpiritualiter, ſuis affectibus vota Sacerdotis proſequentes.

III. Fructus verò, ſive valor ſacrificii Miſſæ duplex eſt. Unus ex opere operato, alter ex opere operantis. Primus, eſt fructus, & effectus immediatè proveniens ab ipſo opere inſtituto à Deo ad hunc effectum producendum, præſcindendo à merito Miniſtri, & ſuſcipientis. Secundus, ille eſt, qui ulteriùs habetur ex actione, & merito Miniſtri, & ſuſcipientis. Sit exemplum. Si in ſacrificio Miſſæ, nullâ concurrente devotione

ne celebrantis, remittantur animæ, pro qua offertur, triginta anni pœnarum luendarum in Purgatorio; talis remiſſio eſt ex opere operato. Si verò ob ſummam devotionem, ac pietatem celebrantis remittantur ei quadraginta anni pœnarum; illi decem ſupra triginta cenſentur fructus ex opere operantis. Quare hæc eſt differentia inter fructum ex opere operato, & ex opere operantis: quòd ille reſpicit tempus præteritum, nempe, merita, & ſatisfactiones Chriſti præteritas, & opera ab ipſo inſtituta; ut eis ſua merita ad nos deferantur: adeoque fructus iſte ſemper percipitur, niſi adſit obex in ſuſcipiente. Iſte verò reſpicit tempus præſens, nempe, qualitatem præſentem Miniſtri, qui hìc, & nunc devotè, vel indevotè ſacrificium peragit; ideoque non ſemper habetur, etſi ille, pro quo ſacrificium offertur, diſpoſitus ſit.

In hoc ſenſu docet S. Tho. 3. p. q. 82. a. 6. *Quòd in Miſſa duo eſt conſiderare: ſcilicet ipſum ſacramentum, quod eſt principale; & orationes, quæ in Miſſa fiunt pro vivis, & mortuis. Quantùm ergo ad ſacramentum, non minus valet Miſſa Sacerdotis mali, quàm boni; quia utrobique idem conficitur ſacramentum. Oratio etiam, quæ fit in Miſſa poteſt conſiderari dupliciter. Uno modo inquantùm habet efficaciam ex devotione Sacerdotis orantis: & ſic non eſt dubium, quòd Miſſa melioris Sacerdotis magis eſt fructuoſa. Alio modo, inquantùm oratio in Miſſa profertur à Sacerdote in perſona totius Eccleſiæ, cujus Sacerdos eſt miniſter: quod quidem miniſterium etiam in peccatoribus manet, ſicut ſupra dictum eſt* (a. præced.) *de miniſterio Chriſti. Unde etiam quantùm ad hoc eſt fructuoſa, non ſolùm oratio Sacerdotis peccatoris in Miſſa; ſed etiam omnes ejus orationes, quas facit in Eccleſiaſticis officiis, in quibus gerit perſonam Eccleſiæ: licèt orationes ejus privatæ non ſint fructuoſæ, ſecundùm illud, Proverb.* 28. Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. Hæc S. Thom. doctrina benè eſt obſervanda.

IV. His ergo præmiſſis, cùm quæritur: an fructus, ſeu valor ſacrificii Miſſæ ſit infinitus, non eſt ſermo de valore operis operantis: hic enim ſive deſumatur à bonitate, & devotione Sacerdotis celebrantis, ſive univerſæ Eccleſiæ, miniſtrantium, adſtantium, aliorumque offerentium, procul dubio finitus, & limitatus eſt: cùm ſanctitas omnium mortalium finita ſit, ac limitata. Sed de valore ex opere operato, proveniente ſcilicet ab ipſo Chriſto principali offerente, & opere ab ipſo inſtituto, cui ſua infinita merita applicavit.

V. Qua in re uniformes non invenio Theologos. Aliqui enim affirmant, valorem ſacrificii Miſſæ eſſe extenſivè infinitum; ita ut una Miſſa poſſit applicari pluribus: ac tantumdem unicuique proſit, ac ſi nulli alteri applicata fuiſſet. Pro hoc referuntur Cajetanus, Sylveſter, Canus &c. Alii verò è contrario docent, valorem Miſſæ etiam ex opere operato eſſe extrinſecè limitatum. Unde ſi una Miſſa dicatur pro pluribus, minus prodeſt ſingulis, quàm ſi dicta eſſet tantùm pro uno; quia fructus, quem habuiſſet iſte unus dividitur inter plures: & ita ſinguli minorem partem habent. Ita S. Bonaventura, Scotus, & alii.

Facilis tamen erit ab hac controverſia expeditio, ſi recolatur, dupliciter poſſe concipi, Miſſam eſſe ex opere operato valoris infiniti. Uno modo ex parte actus primi, & quoad ſufficientiam. Alio modo ex parte actus ſecundi, & quoad efficaciam. Quare ſit

§. II.

Reſolutio Dubii.

VI. Dico. Valor ſacrificii Miſſæ quoad virtutem, & ſufficientiam infinitus eſt; quoad effectum verò,

verò, & efficaciam, quam, ut oblatum per Eccleſiæ Miniſtros, de facto, & in actu ſecundo producit, finitus, & limitatus eſt. Prior pars probatur. Sacrificium Miſſæ idem eſt cum ſacrificio Crucis; eſt enim eadem victima, quæ in ſacrificio Crucis fuit oblata, & idem principalis offerens, nempe, Chriſtus: ſolâ tantùm ratione offerendi diverſum, ut ait Tridentinum, *Seſſ.* 22. *cap.* 2. ſed ſacrificium Crucis fuit, & eſt valoris infiniti quantùm ad ſufficientiam; quia non poteſt in nobis tot cauſare merita, & ſatisfactiones exhibere, quin poſſit ad plures, & plures in infinitum ſe extendere; ergo &c.

VII. Secunda pars prob. Eodem exemplo ſacrificii crucis, quod licet in genere meriti, ſatisfactionis, & pretii fuerit, & ſit valoris infiniti; nullum tamen effectum infinitum de facto in nobis operatur: quia ſe habet per modum cauſæ univerſalis requirentis ad ſui efficaciam diſpoſitionem, & cooperationem ſubjecti, & cauſæ particularis. Cùm igitur applicatio, & diſpoſitio ſubjecti, tùm offerentis per modum miniſtri, tùm aliorum adſtantium &c. eorumque cooperatio finita ſit, & limitata; ſequitur, quòd etiam effectus inde ſecutus finitus ſit, & limitatus.

VIII. Urgetur hoc ab inconvenientibus. Si Miſſæ de facto correſponderet effectus infinitus, tàm prodeſſet omnibus, quàm ſingulis, & Eccleſia uno ſacrificio totum purgatorium evacuare poſſet; ſicque non deberet curare, ut Anniverſaria pro eadem animâ celebrarentur. Morituri fruſtra ordinarent, pro anima ſua tot Miſſas dici; & ſic eſſent ſuperflua tot legata, & tot capellaniæ perpetuæ. — Rursùs; Sacerdos iniquè, & contra caritatem ageret, applicando pro una perſona ſacrificium, ſi abſque diminutione effectus tàm prodeſſet omnibus, quàm uni; & ſuperfluerent in Eccleſia aliæ orationes, ii pro infinitis gratiis una Miſſa efficax eſſet. — Demum Sacerdos, qui accepiſſet eleemoſinam pro centum miſſis à centum perſonis, poſſet pro omnibus ſatisfacere dicendo tantùm unam Miſſam: nam tantum prodeſſet illis una Miſſa, quantum centum: hoc autem damnatum eſſe videbimus ab Alexandro VII. poſt Urbanum VIII.

IX. Limitatio autem efficaciæ in ſacrificio Miſſæ petitur ex mera Chriſti voluntate: qui ſicut uno actu potuiſſet pro peccatis noſtris ſatisfacere, tamen, amoris cauſâ erga nos, voluit actus multiplicare uſque ad mortem Crucis: ita licèt per unam incruenti ſacrificii oblationem, ſive per ſe ipſum, ſive per miniſtros peractam, potuiſſet quælibet à Deo, & pro quibuſlibet impetrare; voluit tamen, ut certâ menſurâ fructus applicaretur, aptatâ, non ad virtutem ſacrificii, ſed ad actionem offerentium: ut per iteratas oblationes frequentiùs recoleremus memoriam mortis ſuæ; & ut quotidianâ per miniſtros ſuos oblatione noſtrum amorem captaret, & ipſe viciſſim nobis exhiberet ſuum.

X. Quantitas verò, ſeu intenſio fructus, qui ex ſacrificio Miſſæ percipitur, penſatur primò: Ex ſpeciali applicatione, & intentione offerentis. Nam oratio ſpecialiter facta pro uno, magis illi prodeſt, quando aliàs non demeretur, quàm oratio ſolùm communis. Unde Chriſtus, *Lucæ* 22. *v.* 32. faſſus eſt, ſe ſpecialiter rogaſſe pro Petro, ne deficeret fides ejus. *Act.* 12. *v.* 5. Oratio facta ab Eccleſia pro Petro, eum à carcere Herodis eripere meruit. Et Paulus, *ad Epheſ.* 6. *v.* 18. poſt præſcriptas Epheſiis orationes communes, præcipit, ut pro ſe orent. Hinc meritò proſcriptus fuit inter Wicleffi articulos hic, num. 19. *Speciales orationes applicatæ uni perſonæ per Prælatos, vel Religioſos, non plus proſunt eidem, quàm generales, cæteris paribus.*

Secundò. Quantitas fructus ſumitur ex majori, vel minori diſpoſitione perſonæ, pro qua offertur, & etiam offe-

offerentis. Et colligitur ex S. Tho. *3. p. q. 79. a. 5.* Ubi dicit: quòd Miſſa *Inquantum eſt ſacrificium, habet vim ſatisfactivam: ſed in ſatisfactione magis attenditur affectus offerentis, quam quantitas oblationis. Unde & Dominus dicit, Lucæ 21. de Vidua, quæ obtulit duo æra, quòd* Plus omnibus miſit. *Quamvis ergo hæc oblatio ex ſui quantitate ſufficiat ad ſatisfaciendum pro omni pœna; tamen fit ſatisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, ſecundùm quantitatem ſuæ devotionis, & non pro tota pœnâ.*

§. III.

Solvuntur Objectiones contrariæ Opinionis.

XI. PRimò objiciunt. Actio Miniſtri non poteſt limitare effectum ſacrificii Miſſæ. Nam miniſter non offert, niſi in perſona Chriſti, qui eſt offerens principalis; ergo cùm Chriſtus infinitæ virtutis, & meriti ſit, effectum infinitum operatur.

XII. Reſpondeo, quòd licèt virtus, & ſufficientia ſacrificii Miſſæ, quæ totaliter ſumitur ex infinitate hoſtiæ, & principalis offerentis limitari non queat à finitate miniſtri, qui offert; & ideo ſacrificium Miſſæ, quamvis oblatum actione finita Sacerdotis, ſit tamen quantum ad ſufficientiam infinitum: tamen efficacia, & effectus (cùm, ſic volente Chriſto, per Eccleſiæ miniſtros offeratur, & applicetur) ex hac parte finitus evadit, & limitatus.

XIII. Dices. Sacrificium Miſſæ quoad victimam idem eſt, ac ſacrificium Crucis, & idem etiam eſt principalis offerens, nempe, Chriſtus: ſed ſacrificium crucis de facto ſatisfecit, fuitque æquè oblatum, & æquè profuit omnibus, ac ſingulis, dicente Paulo, Hebr. 10. v. 14. *Una oblatione conſummavit in æternum ſanctificatos*; ergo etiam ſacrificium Miſſæ.

Reſpondeo, quòd licèt in ſacrificio Miſſæ ſit idem principalis offerens, & eadem victima, ac in ſacrificio crucis; diverſitas tamen eſt, quòd in ſacrificio crucis Chriſtus erat principalis offerens ſe ipſum actione propriâ, & per ſe ipſum, ac propriis meritis, quæ tunc operabatur: cùmque actio Chriſti ſit meriti, & ſatisfactionis infinitæ; ideo valor ſacrificii crucis infinitus fuit, tùm ex parte rei oblatæ, tùm ex parte offerentis. At ſacrificium Miſſæ Chriſtus quidem principaliter offert; non tamen per ſe ipſum, & actione propriâ, ſed per manus, & actionem miniſtrorum ſuorum: nec modò offerendo ſe ipſum in ſacrificio Miſſæ patitur, aut ſatisfacit pro nobis; ſed ſolùm applicat merita ſua per intentionem, & actionem miniſtri, per quos voluit finito ac limitato modo, ideſt, ſecundùm menſuram diſpoſitionis noſtræ ad nos deſcendere.

XIV. Sed replicabis. Sicut Miſſa de ſe virtutem habet; ita de ſe habet virtutem infinitam: ſed actio mala Sacerdotis offerentis non tollit à Miſſa virtutem; quia eſtò à malo Sacerdote celebrata adhuc prodeſt, ut diximus; ergo neque actio finita offerentis tollit infinitatem.

Reſpondeo diſparem eſſe rationem. Quia fructus, quem habet Miſſa ex opere operato, deſcendit immediatè à Chriſto in Eccleſiam, cujus nomine agit miniſter; qui licèt ſit malus in ſe, non deſinit tamen eſſe miniſter. Unde ſacrificium ab ipſo celebratum non privatur effectu ſuo per malitiam celebrantis. Verùm ejuſdem ſacrificii fructus (ſic volente Chriſto) applicatur, & determinatur per intentionem, & actionem miniſtri; unde non mirum, ſi quoad quantitatem determinatur, & limitatur. Unde S. Tho. in 4. diſt. 45. q. 2. a. 4. qu. 3. ad 3. *Quamvis* (inquit) *virtus Chriſti, quæ continetur ſub ſacramento Eucharistiæ, ſit infinita; tamen determinatus eſt effectus, ad quem illud ſacra-*

ſacramentum ordinatur: unde non oportet, quod per unum altaris ſacrificium tota pæna eorum, qui ſunt in Purgatorio, expietur &c.

Reſpondeo ſecundò, neg. min. Nam eſtò malitia Sacerdotis non tollat effectum, quem habet Miſſa ex opere operato; minuit tamen effectum, quem habet ex opere operantis: & hoc modo dicit S. Thom. 3. *p. qu.* 82. *a.* 6. quòd Miſſa mali Sacerdotis non eſt ita fructuoſa, ſicut Miſſa boni Sacerdotis.

XV. Secundò objiciunt, Miſſam æqualiter prodeſſe oblatam pro pluribus, ac pro uno tantùm. — Primò. Fructus Miſſæ non debet eſſe inferior fructu Baptiſmi: ſed qui eodem tempore baptizat plures, tantam gratiam confert ſingulis, quàm omnibus, & remiſſionem peccatorum omnibus, ac ſi baptizaret unum; ergo &c. — Secundò. Lux è candela ſinè diminutione, & æqualiter communicatur paucis, ac multis. Rurſus: ex lectione, quæ uni legitur, nihil ei deperit, ſi ſimul aliis legatur. — Tertiò. Ex communi uſu Eccleſiæ cùm Miſſa pro aliquo defuncto dicitur, ſimul orationes adjunguntur, & commemoratio fit pro aliis defunctis: hoc autem non fieret, ſi ex hoc defunctus, pro quo Miſſa dicitur, aliquod detrimentum reportaret. — Quartò. Apud Deum ſicut non differt juvare per multos, vel per paucos; ita non differt juvare multos, vel paucos; ergo quantùm juvaretur unus ex una oratione, ſi pro eo tantùm fieret, tantum juvabuntur ſinguli ex multis, ſi eadem oratio pro multis fiat. — Quintò. In C. *Non mediocriter* 24. de Conſecr. diſt. 5. Hieronymus, ait: *Cùm igitur pro cunctis animabus Pſalmus, vel Miſſa dicitur, nihil minus, quàm ſi pro unoquolibet ipſorum diceretur, accipitur.*

XVI. Reſpondeo, neg. ant. Ad primam probat. dico, plures baptizatos eodem tempore ab uno, ideò æqualem gratiam recipere, & plenam remiſſionem peccatorum, & pœnæ; quia quot ſunt baptizati, licet ab uno, tot ſunt Baptiſmata. At in caſu, ſacrificium Miſſæ remanet ſemper unum, etſi pro pluribus applicetur: & ideo non tantum prodeſt pluribus, quantum uni.

XVII. Ad ſecundum reſpondeo ex S. T. in 4. *diſt.* 45. *q.* 2. *a.* 4. *qu.* 1. *ad* 1. & *quæſt.* 2. *ad* 1. diſparem eſſe rationem: quia lumen, & lectio, ſeu doctrina operantur per modum actionis: actio autem facta pro uno, æqualiter prodeſt multis, ſi ſint in æquali diſpoſitione: imo ſi magis diſpoſiti ſint, magis recipiunt, quàm ille, pro quo fit. Verùm Miſſa, orationes, & ſuffragia proſunt, & valent per modum ſolutionis debiti, & ſatisfactionis ex intentione facientis translatæ in alторum: ſatisfactio autem, ſeu ſolutio debiti facta pro uno, non eſt ſolutio debiti aliorum. Unde Miſſa non debet comparari lumini, aut lectioni, ſed potiùs ſolutioni debiti; quæ tanta non eſt diviſa inter multos, quanta uni ſoli applicata.

XVIII. Ad tertium dico, in Miſſa oblata pro uno adjungi orationes pro aliis, abſque detrimento ejus, pro quo offertur: quia iſti correſpondet fructus ſpecialis, & ex opere operato; aliis verò fructus orationum pendens ex opere, & devotione operantis. — Addo ex S. Tho. citato loco, *quæſtiunc.* 2. *ad* 2. quòd ſuffragia pro uno facta etiam aliis proſunt virtute caritatis, quæ facit omnia communia: *Et ideo cùm pro uno Miſſa dicitur, non eſt inconveniens, ut pro aliis etiam orationes fiant. Non enim ad hoc dicuntur aliæ orationes, ut ſatisfactio unius ſuffragii determinetur ad alios principaliter; ſed ut illis oratio pro eis ſpecialiter facta proſit.*

Pro horum majori declaratione noto ex communi Theologorum ſententia: triplicem eſſe fructum Miſſæ. Generaliſſimum, medium, & ſpecialiſſimum. Generaliſſimus ex inſtitutione Chriſti percipitur à tota Eccleſia, ideſt, ab omnibus fidelibus. Unde ex

Digitized by Google

ſacrificiis, quæ celebrantur in toto orbe, participat hunc fructum tota Eccleſia militans, & purgans; omnes ſcilicet Fideles vivi (non tamen excommunicati, & in peccato mortali) & etiam defuncti: tùm ad remiſſionem pœnarum pro peccatis jam condonatis debitarum: tùm ad impetrationem bonorum ſpiritualium, ac temporalium. Medius, ſeu ſpecialis, conceditur illi, qui dat ſtipendium, vel pro quo ſpecialiter offertur: cujus etiam aliquomodo participes fiunt, qui quoquomodo concelebrant, vel juvant celebrantem. Specialiſſimus correſpondet Sacerdoti devotè celebranti. Qui quidem fructus non ſolum æqualis eſt fructui medio, ſeu ſpeciali, ſed etiam major: tùm ex miniſterio proximiori: tùm ex majori devotione, & fide, ac caritate, quæ inter celebrandum excitatur.

XIX. Ad quartum reſpondet S. Th. in 4. loco citato, qu. 2. ad 3. *Quòd oratio conſideratur & ex parte orantis, & ex parte ejus, qui oratur; & ex utroque effectus ejus dependet. Et ideo quamvis divinæ virtuti non ſit magis difficile abſolvere multos, quàm unum; tamen hujuſmodi orantis oratio non eſt ita ſatisfactoria pro multis, ſicut pro uno.* Maximè ſi ex intentione orantis determinatur, & dirigitur ad unum.

XX. Ad quintum, adimiſſo gratis verba illa eſſe Hieronymi, (quod multi negant, volentes ea addita eſſe à Gratiano, & deſumta à Lupo Oliveto in regula Monachorum collectâ ex ſcriptis Hieronymi) dico primò: ea verba exponenda eſſe de valore, & devotione operantis; qui recitando cum devotione unum pſalmum pro multis, adæquare poteſt fructum recitationis centum pſalmorum pro uno, ſi eos recitet ſinè attentione, & devotione. Vel dico ſecundò: quòd adhuc ſumtis illis verbis de fructu ex opere operato, idem poteſt eſſe fructus Miſſæ celebratæ pro uno tantùm, ac pro pluribus: ſed non ſequitur, tantam portionem dari ſingulis, celebratâ Miſsâ pro pluribus, quantum unus habet, ſi pro eo ſolo celebretur. *Sic enim* (ait S. Th. citato loco, qu. 2.) *effectus ſuffragii dividitur ex divina juſtitiâ inter eos, pro quibus ſuffragia fiunt: & ex hoc etiam patet, quare inſtitutum ſit, ut ſuffragia ſpecialia in Eccleſia fiant.*

§. IV.

Aliqua ad Praxim ſpectantia.

XXI. Ex dictis infertur primò: quòd qui pro pluribus Miſſis plura ſtipendia accipit, non ſatisfacit celebrando unam Miſſam pro omnibus; imò graviter peccaret ſic faciens, & teneretur ad reſtitutionem. Et ratio eſt. Quia dans, vel dantes plura ſtipendia pro pluribus Miſſis petit, vel petunt, & in jure ſunt, ut Sacerdos applicet totum fructum ſpecialem ſacrificii vel pluries, vel pro ſingulis; ergo ſi Sacerdos, celebrando unam Miſſam tantùm, dividat ſacrificium, & fructum ejus in plures, minuit fructum ſingulis correſpondentem; & fraudat Fideles juſtâ petitione ſuâ, & jure acquiſito ratione ſtipendii erogati, ut Miſſam pro ſingulis, & pluries applicaret.

XXII. Nec obſtat, ſtipendium aliquando eſſe inſufficiens ad alendum eo die Sacerdotem — Nam qui a Sacerdote Miſſam poſtulant, diurnam ſuſtentationem illi ex toto non debent. Et ideo Tridentinum, *Seſſ. 21. cap. 2. de Reform.* ſtatuit, ne quis deinceps Clericus ſecularis ad ſacros Ordines promoveatur; niſi priùs legitimè conſtet, eum beneficium Eccleſiaſticum, vel certè patrimonium, aut penſionem habere, quæ ipſi ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint. Qua ratione Sacra Congregatio Tridentini priùs ſub Urbano VIII. 1625. deinde ſub Alexandro VII. 1665. Decreto ſuo mandavit, ſub pœna excommunicationis, defendi non poſſe hanc propoſitionem,

num. 10 *Non eſt contra juſtitiam pro pluribus ſacrificiis ſtipendium accipere, & ſacrificium unum offerre: neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam, promiſſione etiam juramento firmatâ, danti ſtipendium, quòd pro nullo alio offeram.*

XXIII. Infertur ſecundò: quòd Sacerdos pro uno obligatus Miſſam celebrare, non poteſt accipere aliud ſtipendium ab altero, cui applicet fructum, ſeu partem fructus ſpecialiſſimi ſibi celebranti debitum. Oppoſitum enim damnavit eadem Congregregatio ſub Alexandro VII. num. 8. *Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſâ licitè accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem; idque poſt Decretum Urbani VIII.* Et ratio eſt. Quia pars fructus Sacerdoti debita eſt perſonalis, & alteri incommunicabilis: & indecens eſt, ut propter lucrum Sacerdos privet ſe, & renuntiet bono ſpirituali ſibi ex ſacrificio, quod offert, provenienti.

XXIV. Quæres tamen: An fructus Miſſæ lautreticus, propitiatorius, & impetratorius poſſint invicem ſeparari; ita ut una Miſſa poſſit diverſis perſonis, & ad diverſos fines applicari? puta, uni in gratiarum actionem pro beneficio obtento, alteri in ſatisfactionem peccatorum, & alteri ad impetrandum beneficium. Sit caſus. A Sacerdote celebraturo unus petit Miſſam pro gratiarum actione, & fructum lautreticum; alter pro anima exiſtente in Purgatorio, & fructum propitiatorium: & alter ad impetrandam aeris ſerenitatem, & ſic fructum impetratorium. Poterit ne Sacerdos iſtos fructus dividere, & eâdem Miſsâ his tribus obligationibus ſatisfacere?

XXV. Clericatus, de ſacrificio Miſſæ, *deciſ.* 24. referens alios concedit per voluntatem ſacrificantis abſolutè poſſe fructus iſtos ſeparari, & diviſim applicari ejus arbitrio. Sunt enim invicem independentes, & nullibi præceptum legitur, eos eſſe ſimul applicandos: ideoque licitum fore Sacerdoti pro ſua voluntate de illis diſponere — Verùm hujus diviſæ applicationis praxim non approbat, niſi in duobus caſibus. Primus eſt: quando Sacerdos ex ſola liberalitate celebrat; & piis petitionibus ſupradictis vult ſatisfacere nullo recepto ſtipendio. In hoc enim caſu poteſt diviſim applicare fructus Miſſæ; quia liberalis promiſſio ita eſt interpretanda, ut minus ſit oneroſa promittenti, *l. quidquid adſtingenda* ff. de Verb. Obligat. at ſi ſtipendia pro dictis fructibus erogentur, iiſdem unicâ Miſsâ fieri ſatis non poteſt. Tùm ob decreta ſupra relata id vetantia. Tùm quia: qui pro Miſſa ſtipem dat, intendit conſequi fructus omnes ex Miſſa provenientes — Secundus caſus eſt: ſi ſtipem dans pro Miſſa expreſsè declaret, ſe non exigere, niſi unum ex prædictis fructibus ſacrificii. Tunc enim, quia volenti, & conſentienti non fit injuria, poterit Sacerdos tutâ conſcientiâ acceptare plura ſtipendia, & diviſim fructus requiſitos applicare. Ita ex Clericato præfato.

XXVI. Infertur tertiò. Sacerdotem, qui Miſſam celebrandam cum certa eleemoſyna ſuſcipit, Miſſam alteri Sacerdoti celebrandam committere non poſſe, parte ejuſdem eleemoſynæ ſibi retentâ; etiamſi juſtum, & conſuetum honorarium Sacerdoti celebranti concedat. Oppoſitum namque damnatum fuit ab eodem Alexandro VII. (poſt Urbanum VIII.) *num.* 9. his verbis: *Poſt decretum Urbani poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, aliâ parte ſtipendii ſibi retentâ.* Et ratio eſt. Quia eleemoſyna illa tota quanta eſt pro Miſſa celebranda eſt erogata; ergo ei, qui non celebrat, eſt indebita: unde non ſinè crimine furti poteſt eam, vel partem ejus ſibi retinere.

XXVII. Rector tamen beneficii, qui ad alterum tranſmittit onus celebran-

di Miſſas, ad quas ratione beneficii eſt obligatus, non tenetur Sacerdoti pro eo celebranti dare ſtipendium ad rationem redditūum beneficii: ſed ſatis eſt, ut ei tribuat eleemoſynam congruam, ſecundùm morem civitatis, niſi in fundatione beneficii aliud cautum fuerit. Ita S. Congreg. ſub Urbano VIII. Et ratio mihi videtur eſſe. Quia fructus beneficii non dantur unicè ad celebrationem Miſſæ, ſed ad alimentum Sacerdotis, ut in aliis etiam inſerviat Eccleſiæ.

XXVIII. Quæres: An liceat Miſſas celebrare pro illis incertis, qui Miſſas poſtulaturi, & eleemoſynas daturi ſunt.

Quidam opinati ſunt, licere: modò tamen non licere tenendum eſt. ſic enim decretum fuit 15. Novembris 1605. ſub Paulo V. & oppoſitum, ut periculoſum reprobatum. Fraudaretur enim intentio Fidelium, qui Miſſam offerri volunt pro illa præſenti, & urgenti neceſſitate; & retraherentur ab eleemoſinys tradendis pro celebratione Miſſarum, ſi Sacerdos offerenti eleemoſynam reſponderet, applico tibi Miſſam, quam heri celebravi: facilè enim ſibi perſuaderent, eum accipere ſtipendium, & onus pro quo accepit non perſolvere. Tùm etiam, quia poteſt eſſe, ut qui daturus eſt ſtipem cras, hodie non indigeat fructu ſatisfactionis; ergo ne fructus ille manebit ſuſpenſus uſque ad aliam diem, qua indigebit?

Excipiunt tamen aliqui caſum: quando ſcilicet aliquis ex obligatione fixâ alicuius Capellæ tenetur celebrare tot Miſſas ſingulis hobdomadibus; vel impoſterum pro certa perſonâ, & certa intentione. Volunt enim, quòd huic oneri ſatisfacere poſſit, in antecedente hebdomadâ celebrando. Sed alii hoc negant: quia cùm à voluntate teſtatoris ſtatutum eſt tempus celebrationis; ſi aliter celebretur, voluntas ejus videtur eludi. Alia ſuper his quæſita propoſita, ac reſoluta à S. Congreg. ſub Urbano VIII. 1625. & ſub Innocentio XII. confirmata, annò 1697. 23. Novembris, affert Mattheuccius: *Officia Cur. Eccl. c. 10. §. 1. & 2.* quæ Studioſo percurrenda relinquo.

DUBIUM II.

An Miſſa pro Omnibus in Mortali Vita degentibus Offerri poſſit?

§. I.

Soli Deo Offertur.

I. Nunc de ſubjecto, vel quaſi ſubjecto ſacrificii Miſſæ agere intendimus. Cumque hoc ſit duplex, nempe *cui* ſacrificium offertur, & *pro quo* offertur; ut certum præmitto, ſacrificium Miſſæ ſoli Deo offerri poſſe. Ita S. Th. 2. 2 *q.* 85. *a.* 2. Sacrificium enim exterius eſt actus ſupremus latriæ, quo ſignificatur aliud ſacrificium interius, quo anima ſeſe ſubmittit, ac teſtatur aliquem ſupremum dominum, primum principium, & ultimum finem: atqui ſecundùm veram fidem ſolus Deus eſt ſupremus Dominus, ſolus Creator animarum noſtrarum ſolus earum ultimus finis, in quo ſolo noſtra vera beatitudo conſiſtit, ut ſuis locis oſtendimus; ergo illi ſoli &c. Meritò igitur, *Exodi* 22. *v.* 20. pœna mortis indicitur ei, qui alteri, quàm Deo ſoli, ſacrificaverit: *Qui immolat Diis, occidetur, præterquam Domino ſoli*. Quia ſicut in omni Republica ſummus Rector aliquo ſigno ſingulari honorandus eſt; quod ſi cuicumque alteri deferretur, eſſet crimen leſæ majeſtatis: ita cùm ſacrificium ſit actus ſupremus cultus, & latriæ, quo veneramur ſupremum omnium creatorum Creatorem, omnium Dominum, ac ultimum finem; juſtè pœnâ mortis plectendus erat, ut reus læſæ divinæ majeſtatis, qui illud alteri, quàm Deo, offerret.

II. Eàdem ratione nulli poteſt erigi Templum, aut Altare niſi Deo. Hac

Hac enim ratione S. Thomas 4. *Contra Gentes*, *c.* 17. oſtendit, Spiritum Sanctum eſſe Deum: *Nulli enim* (inquit) *templum conſecratur niſi Deo. Unde, & in Pſalm.* 10. *dicitur*, Deus in Templo Sancto ſuo. *Deputatur autem templum Spiritui Sancto: dicit enim Apoſtolus*, 1 *Cor.* 6. An neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus Sancti? *Spiritus ergo Sanctus Deus eſt*.

Quare templa, & altaria non dicuntur conſecrata, aut dedicata Sanctis, quorum nomina præſeferunt; ſed Deo ſoli in memoriam eorum: ſicut neque ſacrificia, ſeu Miſſæ, licèt dicantur Miſſæ Sanctorum, ſoli tamen Deo offeruntur. Hac neceſſariâ cautelâ loqui debemus; ut Lutheranorum, Calviniſtarum, aliorumque ejuſdem furfuris hominum calumniam depellamus; ſicut eam jam depulit S. Th. citato loco, *ad* 3. ex S. Aug 8. *de Civit. Dei*, *c. ultimo*: & Tridentinum, *Seſſ.* 22. *cap.* 3. his verbis: *Et quamvis in honorem, & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Miſſas Eccleſia celebrare conſueverit; non tamen illis ſacrificium offerri docet, ſed Deo ſoli, qui illos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere ſolet: Offero tibi ſacrificium Petre, vel Paule, ſed Deo; de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut ipſi pro nobis intercedere dignentur in Cœlis, quorum memoriam facimus in terris*. Id etiam oſtendit Canon Miſſæ, ubi dicimus: *Te igitur Clementiſſime Pater ſupplices rogamus, ac petimus, ut accepta habeas, & benedicas, hæc dona, hæc munera, hæc ſancta ſacrificia illibata, quæ tibi offerimus pro Eccleſia tuâ ſanctâ Catholicâ &c.* — Recitantur autem in eodem Canone nomina B. Virginis Apoſtolorum, & quorumdam Martyrum, ſed tanquam eorum, quorum memoriam veneramur: unde dicimus: *Communicantes, & memoriam venerantes, in primis glorioſæ ſemper Virginis Mariæ, ſed & beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli &c.*

III. Porrò hujus conſuetudinis perpetuus teſtis eſt antiquitas. Id videre eſt apud Cyprianum, *Ep.* 34. & 37. ubi: *Dies* (inquit) *eorum, quibus excedunt, annotate, ut commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare poſſimus*. Apud Cyrillum Hieroſolym. *Catecheſi* 5. *Myſtagog.* quæ eſt de ſacra Liturgia, aſſerentem memoriam fieri *Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum; ut Deus eorum precibus, & legationibus orationem noſtram ſuſcipiat .... dum ſancta, & per quam tremenda coram jacet victima*. Apud Chryſoſtomum, *Homil.* 21. *in Acta*, ubi de Martyribus ait: *Magnus honor nominari, Domino præſente, dum mors illa perficitur, & horrendum ſacrificium, & ineffabilia ſacramenta*.

IV. Martyres nominari in ſacrificio, quod ſoli Deo offertur, teſtatur præ cęteris S. Auguſtinus, *l.* 22. *de Civit. Dei*, *c.* 10 dicens: *Nos autem Martyribus noſtris, non templa ſicut Diis, ſed memorias, ſicut hominibus mortuis, quorum apud Deum vivunt ſpiritus, fabricamus. Nec ibi erigimus altaria, in quibus ſacrificemus martyribus, ſed uni Deo & martyrum, & noſtro, ad quod ſacrificium ſicut homines Dei, qui mundum in ejus confeſſione vicerunt, ſuo loco, & ordine nominantur; non tamen à Sacerdote, qui ſacrificat, invocantur* (& invocationis genere, quo Deus in ſacrificio vocatur) *Deo quippe, non ipſis ſacrificat, quamvis in memoria ſacrificet eorum; quia Dei Sacerdos eſt, non illorum. Ipſum verò ſacrificium corpus eſt Chriſti, quod non offertur ipſis, quia hoc ſunt & ipſi*. Item, l. 20. contra Fauſtum, c. 21. ait: *Populus autem Chriſtianus memorias martyrum religioſâ ſolemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum conſocietur, atque orationibus adjuvetur: ita tamen, ut nulli martyrum, ſed ipſi Deo martyrum, quamvis in memoriis martyrum, conſtituamus altaria. Quis enim Antiſtitum in locis ſanctorum corporum aſſiſtens lætari*

tari, aliquando dixit: offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quòd offertur Deo, qui martyres coronavit &c. Ad hæc, & alia, ſi moderni Sectarii reſpicere vellent; comprehenderent, Catholicos in ſacrificio Miſſæ non martyribus, aut aliis Sanctis, ſed Deo ſoli, ut Eccleſia antiqua in uſu habuit, ſacrificare, & offerre: & proinde, quòd ipſi nobis imponunt; ex putido Manichæorum fonte, qui id Auguſtino exprobrabant, fluxiſſe; ac meritò ſe fuiſſe anathemate damnatos à Tridentino, *Seſſ.* 22. *Can.* 5. his verbis: *Si quis dixerit, impoſturam eſſe, Miſſas celebrare in honorem ſanctorum, & pro illorum interceſſione apud Deum obtinendâ, ſicut Eccleſia intendit; anathema ſit.*

V. His ergo ſtatutis, obſervare debemus, eos pro quibus ſacrificium offerri poteſt, eſſe aut vivos, aut defunctos. Vivis annumerantur omnes homines in terris degentes, fideles, infideles, juſti, peccatores, excommunicati, ſchiſmatici, cathecumeni. Mortuis accenſentur Beati, qui in Cœlis ſunt, qui in Purgatorio, qui in Inferno torquentur. In præſenti dubio de vivis ſermo erit: an pro omnibus ſacrificium Miſſæ offerri poſſit.

§. II.

Reſolutio Dubii.

VI. Dico. Sacrificium Miſſæ offerri poteſt pro omnibus hominibus mortalem vitam agentibus, etiam paganis, judæis, hæreticis, Schiſmaticis, excommunicatis, Catechumenis; maximè tamen pro fidelibus Eccleſiæ communione fruentibus. Quoad infideles in uſu fuit etiam apud Eccleſiam veterem. Nam Onias ſummus Pontifex, 2. *Machab.* 3. ſacrificium obtulit pro ſalute Heliodori. Imò pro Spartiatis idem frequenter factum fuiſſe teſtatur Joanathas, 1. Machab. 12. v. 11. *Memores ſumus veſtri in ſacrificiis, quæ offerimus.* Quod etiam pro Dario Rege, cujus juſſu reædificatum fuerat templum, factum eſſe colligitur ex 1. Eſdræ, c. 6. v. 10. *Ut offerant oblationes Deo Cœli, orentque pro vita Regis, & filiorum ejus* — Hæc etiam in nova lege facienda eſſe oſtendit Paulus, 1. *ad Tim.* 2. ubi obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones fieri jubet pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt. Quia (inquit v. 23.) *Hoc bonum eſt, & acceptum coram Salvatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Si ergo volebat Paulus, ut fierent orationes pro omnibus, etiam pro Regibus, volebat, ut etiam fierent pro infidelibus: quia tunc maxima hominum pars in infidelitate jacebat, & præcipuè Reges, ut obſervat Chryſoſt. *Hom.* 6. *in Epiſt.* 1. *ad Timoth.*

Ex dictis Pauli verbis hæc formatur ratio. Pro illis offerri poteſt ſacrificium Miſſæ, quos Deus vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; & pro quibus Chriſtus ſe obtulit in ſacrificio Crucis, cujus ſacrificium Miſſæ commemoratio eſt: atqui Chriſtus omnes infideles vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; pro omnibus etiam paſſus eſt, & ſacrificium Crucis pro omnibus obtulit, ut *Tract. de voluntate Dei*, q. 2. oſtendi; ergo &c.

VII. Id ſenſerat Tertullianus, *Apologet. c.* 30. dicens: *Nos enim pro ſalute Imperatorum Deum invocamus æternum, Deum verum, Deum vivum, quem & ipſi Imperatores propitium ſibi præter cæteros malunt.* Et ad Scapulam, c. 2. *Itaque (inquit) ſacrificamus pro ſalute Imperatoris, ſed Deo noſtro, & ipſius* — Auguſtinus etiam, *Ep.* 107. modò 217. *ad Vitalem* (c. 1.) qui fidei initium non eſſe donum Dei aſſerebat, ita ſcribit, ſeu veriùs eum arguit: *Dic ergo apertiſſimè, nos pro iis, quibus Evangelium prædicamus, non debere orare, ut credant, ſed eis tan-*

tummodo prædicare. Exſere contra orationes Eccleſiæ diſputationes tuas: & quando audis Sacerdotem Dei ad altare exhortantem populum Dei, orare pro incredulis, ut Deus eos convertat ad fidem; & pro Cathecumenis, ut eis deſiderium regenerationis inſpiret; & pro Fidelibus, ut in eo, quod eſſe cæperunt, ejus munere perſeverent: ſubſanna pias voces, & dic, te non facere quod hortatur, ideſt, Deum pro infidelibus, ut eos fideles faciat, non rogare; eo quòd non ſint iſta divinæ miſericordiæ beneficia, ſed humanæ officia voluntatis. Erat ergo ætate Auguſtini in Eccleſia conſuetudo orandi ad altare pro infidelibus, ut Deus illos fideles faciat, & pro Catechumenis, ac fidelibus, quamvis alio modo

VIII. Propterea S. Tho. in 4. diſt. 18. q. 2. a. 1. qu. 1. ad 1. *Pro infidelibus* (inquit) *oratur; ſed ipſi fructum orationis non percipiunt, niſi ad fidem convertantur. Similiter, & pro excommunicatis orari poteſt, quamvis non inter orationes, quæ pro membris Eccleſiæ fiunt; & tamen fructum non participant, quamdiu in excommunicatione manent: ſed oratur, ut detur eis ſpiritus pœnitentiæ, ut ab excommunicatione ſolvantur.* Et ibi, *ad* 2. De excommunicatis addit: *Unde ſuffragia Eccleſiæ eis non proſunt, quæ pro tota Eccleſia fiunt; nec ex intentione Eccleſiæ oratio pro eis inter membra Eccleſiæ fieri poteſt: quamvis aliqua perſona privata poſſet ad eorum converſionem aliquod ſuffragium per intentionem dirigere* — Ex quibus deducitur, pro infidelibus, & excommunicatis poſſe quidem Sacerdotem orare, & ſacrificium offerre, non tamen ex publica, ſed ex privata intentione. Ita enim fert Eccleſiæ diſciplina, ut eorum, qui ſunt extra Eccleſiam, nomina publicè non recitentur, nec privatim in ea liturgiæ parte, quam *Memento* nominamus: ſed nihil obſtat, quin Sacerdos de iis cogitet, dum ſacris dat operam; poſtuletque, ut Deus Pater propter Chriſtum, qui in altari præſens ſiſtitur, converſionis, ac reſipiſcentiæ donum eis largiatur.

IX. Dices tamen. S. Auguſtinus, l. 1. de Origine animæ, cap. 9. *Quis* (inquit) *offerat ſacrificium corporis Chriſti, niſi pro iis, qui ſunt membra Chriſti?* Secundò: excommunicatis, utpote ab Eccleſia præciſis, non magis proſunt Eccleſiæ preces, quam alimentum proſit membro, quod à reliquo corpore abſciſſum eſt.

X. Reſpondeo ad primum, S. Auguſtinum ibi expreſsè loqui de infantibus, qui mortui ſunt ſinè Baptiſmo; qui nec ſunt, nec poſſunt eſſe membra Chriſti. Quòd ſi loquatur etiam de vivis, dici poteſt cum S. Thoma, *in* 4. *diſt.* 12. *qu.* 2. *a.* 2. *qu.* 2. *ad* 4. quòd cùm dicitur non offerri niſi pro membris Chriſti: *Intelligendum eſt pro membris Chriſti offerri, quando offertur pro aliquibus, ut ſint membra.*

Ad ſecundum dico cum eodem S. Th. ibi, quòd ſacrificium, & preces licèt immediatè non proſint membris abſciſſis, in quibus vita ſpiritualis non præexiſtit; ſi tamen ea non inveniat indiſpoſita, poſſunt eis gratiam contritionis impetrare, quâ iterum fiant membra Chriſti, & vitam ſpiritualem recuperent. Nam licèt Euchariſtia, ut ſacramentum eſt, exigat, ut alimentum, vitam ſpiritualem actu in ſuſcipiente: ut tamen ſacrificium eſt, habet effectum etiam in aliis, pro quibus offertur, etſi non habeant vitam ſpiritualem in actu, ſed in potentia tantùm. Vide S. Tho. ibi.

XI. Quoad Catechumenos autem frequentior ſententia eſt, ſacrificium Miſſæ pro eis offerri poſſe; eiſque prodeſſe non ſolùm quoad fructum impetrationis, ſed & ſatisfactionis; ſi ob fidem, contritionem, & votum Baptiſmi jam juſtificati ſint: ſic enim Baptiſmo flaminis membra Eccleſiæ aliquomodo factos eſſe jam diximus.

Potiori etiam ratione pro fidelibus, quamvis peccatoribus, ſacrificium Miſſæ offerri poteſt; & virtute veri illius ſacrificii, à quo omnis gratia

in nos

in nos defluxit, eis vitam gratiæ impetrare, nimirùm, eis impetrando contritionem.

DUBIUM III.

An liceat Offerre Sacrificium pro Damnatis, & Beatis?

§. I.

De Damnatis.

I. DIco. Impium eſſet pro damnatis in Inferno ſacrificium offerre. Prob. Impium enim eſſet Miſſæ ſacrificium offerre pro iis, qui à Chriſti corpore in æternum ſegregati, incapaces ſunt ullius percipiendi fructum; nec ad remiſſionem peccatorum obtinendam, nec ad condonationem pœnarum: atqui damnati ſunt perpetuò ſegregati à Chriſti corpore, terribili illâ Chriſti ſententiâ: *Diſcedite à me maledicti*: incapaces remiſſionis peccatorum, cùm extra viam conſtitutis nullus ſit veniæ, ac pœnitentiæ locus, & ira maneat ſuper eos: nec ad condonationem pœnarum, quæ ex decreto Dei ſunt æternæ: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum*, ut Catholica fides ſentit, ex *Matth.* 25. *v.* 41. & 46 *Marci* 9. & alibi, & oſtendimus, *Tom.* 5. *in* 1. *p. Qu.* 9. *de Pœna Dæmonum, Dub.* 5. ad quæ Studioſum remitto.

II. Propterea S. Auguſtinus l. 3. de Anima, & ejus origine, c. 12. *Noli*, (inquit) *credere, nec dicere, nec docere, ſacrificium Chriſtianorum pro iis, qui non baptizati de corpore exierint, offerendum, ſi vis eſſe Catholicus. Et lib.* 21. *de Civit. Dei c.* 24. ubi docet, intantum Eccleſiam orare pro inimicis ſuis in hac vita degentibus, *quia tempus eſt pœnitentiæ fructuoſa*: rogatque Deum, *Ut det illis pœnitentiam, & reſipiſcant à Diaboli laqueis, à quo captivi tenentur, ſecundùm ipſius voluntatem* (2. Timoth. 2. v. 26.) Cæterum *Si de aliquibus ita certa eſſet, ut qui ſint illi, etiam noſſet, qui licèt adhuc in hac vitâ ſint conſtituti, tamen prædeſtinati ſunt in æternum ignem ire cum Diabolo; tàm pro eis non oraret, quàm nec pro ipſo*. Ex quo infert, quòd ſicut non oramus pro Angelis malis; ita nec pro infidelibus, impiiſque defunctis nunc oremus, cum eadem cauſa ſit illorum, atque iſtorum.

III. Neque dicas, quod licèt orandum non ſit pro damnatis, ut à pœnis (quæ æternæ ſunt) liberentur; orandum tamen eſt, ut eorum pœnæ mitigentur. Ita enim Auguſtinus ipſe *in Enchiridio, c.* 110. his verbis: *Quibus autem proſunt, aut ad hoc proſunt, ut ſit plena remiſſio, aut certè ut tolerabilior ſit ipſa damnatio.*

IV. Propter hæc Auguſtini verba malè intellecta Floriacenſes Monachi, referente Adrevaldo (noni ſeculi ſcriptore) *l. de miraculis S. Benedicti, c.* 21. pro animabus prædonum in acie cæſorum preces ad dominum fuderunt; quatenus, etſi perpetuis non mererentur abſolvi cruciatibus, ſaltem à ſtricto Judice minoribus mulctarentur. Et in Gallenenſi codice pervetuſto adeſt Miſſa inſcripta: *Miſſa pro cujus anima dubitatur*. In cujus collecta habentur hæc: *Omnipotens ſempiterne Deus .... te humiliter, trementeſque deprecamur pro anima famuli tui, quem traxiſti de præſenti ſeculo abſque pœnitentiæ ſpatio; ut ſi forſitan ob gravitatem criminum non meretur ſurgere ad gloriam, per hæc ſacra oblationis libamina, vel tolerabilia fiant ipſa tormenta.*

V. Verùm hæc opinio, quam nonnulli Veteres amplexati ſunt, tanquam nullâ auctoritate fulta, & doctrinæ Eccleſiæ contraria rejicienda eſt. Tùm quia: damnati ſunt extra vinculum caritatis, qua opera vivorum continuantur defunctis. Tùm quia: totaliter ad viæ terminum pervenerunt recipientes ultimam pro meritis retributionem. Eam damnat S. Tho. in 4. *diſt.* 45. *q.* 2. *a.* 2. *qu.* 1. videndus.

Ubi

ſibi *ad* 2. ad Auguſtini dictum reſpondet: quòd *Damnatio in verbis illis largè accipitur pro quacumque punitione; ut ſic includat & pœnam purgatorii, quæ quandoque totaliter per ſuffragia expiatur, quandoque autem non, ſed diminuitur.*

VI. Oppones primò. Prò Judæis in prælio cæſis, ut legitur 2. *Machab.* 12. Judas Machabęus ſacrificium piè, ac religiosè juſſit offerri: ſed hi damnati in Inferno erant; quia ſub eorum tunicis inventa ſunt donaria Idolorum, à quibus lege ſeveriſſimè prohibebantur; ergo &c.

VII. Reſpondet S. Thom. citatus, quæſtiunc. 1. ad 1. *Quòd donaria Idolorum non fuerunt inventa apud illos mortuos; ut ex eis accipi poſſet, quod in reverentiam Idolorum ea deferrent: ſed ea acceperunt, ut victores, quæ eis jure belli debebantur; & tamen per avaritiam venialiter peccaverunt: unde non fuerunt in inferno damnati, & ſic ſuffragia eis prodeſſe potuerunt. Vel dicendum, ſecundùm quoſdam, quòd in ipſa pugnâ videntes ſibi periculum imminere, de peccato pœnituerunt, ſecundùm illud, Pſal.* 77. Cum occideret eos, quærebant eum. *Et hoc probabiliter poteſt æſtimari: & ideo oblatio pro eis fuit facta.*

VIII. Oppones ſecundò. In vitis Patrum legitur, quod Macharius inventâ calvariâ in via cujuſdam defuncti, oratione præmiſsâ quæſivit, cujus caput fuiſſet; & caput dedit reſponſum, quòd fuerat Sacerdotis Gentilis, qui in Inferno erat damnatus: & tamen dixit, oratione Macharii ſe, & alios juvari. — Rurſus: Damaſcenus, *Serm. de Suffragiis Mortuorum*, narrat, B. Gregorium pro Trajano à 300. annis mortuo preces fundentem, audiviſſe vocem ſibi divinitus illatam: *Vocem tuam audivi, & veniam Trajano do.* Cujus rei, inquit, *teſtis eſt Oriens omnis, & Occidens.* Atqui Trajanus erat damnatus, & quia multos in odium Chriſti martyrio affecit, & quia mortuus in paganiſmo.

IX. Reſpondeo ad 1. datâ narratione de Machario (quam fabuloſam, ut par eſt, judicant Eruditi) reſpondeo cum S. Th. citato, *quæſtiunc.* 1. *ad* 4. quòd illud adjutorium non erat, quòd pœna eorum diminueretur; ſed in hoc ſolo, ut ibidem dicitur, quòd eo orante concedebatur eis, ut mutuò ſe viderent: & in hoc aliquod gaudium, non verum, ſed phantaſticum habebant, dum implebatur, quod deſiderabant. Sicut & Dæmones gaudere dicuntur, dum homines ad peccata pertrahunt; quamvis per hoc eorum pœna nullatenus minuatur: ſicut nec minuitur gaudium Angelorum, per hoc, quòd malis noſtris compati dicuntur.

X. Ad ſecundum de Trajano, quòd precibus S. Gregorii fuerit ab inferno liberatus, fabuloſum eſſe multis oſtendit, inter alios, Alexandre, *Secul.* 2. *Hiſt. Eccleſ. diſſert.* 1. Tùm quia: oratio illa, in qua hoc factum narratur, non eſt legitimus Damaſceni fœtus, ſed ſuppoſitus, ut ſentiunt Jo Allatius, & alii, vel ſaltem ſuſpectus. Tùm quia: credibile non eſt, S. Gregorium, qui, *lib.* 34. *Moral. cap.* 16. & *lib.* 4. *Dialog. cap.* 44. expreſsè aſſerit, non eſſe orandum pro mortuis damnatis, perinde ac non eſt orandum pro Dæmone; oraverit pro anima Trajani, quem, utpote in gentilitate mortuum, ſciebat eſſe damnatum. Imò lethaliter peccaſſet Sanctus Gregorius orando pro illo; quia oraſſet pro damnato, pro quo orandum non eſſe ſciebat. Tùm denique: quia licèt Paulus, & Joannes Diaconi hoc in ejus vita narrent; ex modo tamen loquendi ſibi contradicunt. Dicunt, S. Gregorium pro ſalute Trajani exauditum, fuiſſe quoque monitum, ne deinceps pro ullo pagano oraret. Nam vel Sanctus Gregorius petierat rem juſtam, vel injuſtam. Si juſtam; cur moneri debuit, ne ultra talem gratiam pro alio petere? Si injuſtam; cur fuit exauditus?

XI. Quòd ſi quis velit hanc hiſto-

riam, qualiſcumque ſit, admittere, reſpondere poteſt cum S. Thom. loco ſupra citato, *ad* 5. quòd etiam tetigit *in* 1. *ſent. diſt.* 43. *qu.* 2. *a.* 2. *ad* 5. nimirùm: *Quòd idem eſt de Trajano, qui fortè poſt* 300. *annos ſuſcitatus eſt, & de aliis, qui poſt unum diem ſuſcitati ſunt. De omnibus enim dicendum eſt, quòd non finaliter damnati erant; præſciebat enim Deus, eos Sanctorum precibus à pœnis liberandos, & vitæ reſtituendos: & ſic ex liberalitate bonitatis ſuæ eis veniam contulit, quamvis æternam pœnam meruiſſent.* Quare, ſecundùm hanc ſolutionem, dicendum eſt, quòd Traianus precibus S. Gregorii fuerit ad vitam ſuſcitatus; quòd ad fidem converſus pœnituerit, Baptiſmum in voto habuerit; & obtentâ peccatorum remiſſione iterum obierit, & ſalvus factus fuerit.

§. II.

De Beatis, quos Eccleſia credit Regnare in Cœlis.

XII. Dico. Pro his numquam oblatum eſt, nec modò offertur ſacrificium; ſive in remiſſionem culpæ, vel pœnæ, ſive ad gratiam, & gloriam eſſentialem eis impetrandam, vel augmentum ejus: benè tamen in gratiarum actionem. Prima pars probatur. Cùm enim nihil in Sanctis, qui Deo fruuntur, ſuperſit expiandum; ſiquidem nihil coinquinatum in regnum Cœlorum intrat: Cùm viatores amplius non ſint, neque peregrinentur à Domino, ſed in termino Patriæ Cœleſtis conſtituti ſint, ac bravium æternæ gloriæ apprehenderint; nec gratia eorum augeri, nec gloria major pro ipſis à Deo poſtulari poteſt: unde ſequitur, non eſſe, cur pro eis Miſſæ ſacrificium offeratur. Hinc Auguſt. Serm. 159. aliàs 17. de verbis Apoſt. cap. 1. *In Patria verò* (inquit) *nullus orandi locus erit, ſed tantùm laudandi. Quare orandi locus nullus erit? Quia nihil deeſt. Quod hìc creditur, ibi videtur, quod hìc ſperatur, ibi tenetur, quòd hìc petitur, ibi accipitur ..... Ideoque habet Eccleſiaſtica diſciplina, quòd fideles noverunt, cum Martyres eo loco recitantur ad altare Dei, ubi non pro ipſis oretur, pro cæteris autem commemoratis defunctis oratur. Injuria eſt enim pro Martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari.*

XIII. Dices tamen. In codicibus antiquis Oratio ſecreta in Feſto Sancti Leonis, hæc habet: *Annue nobis Domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc proſit oblatio* — Rurſus: in alia Collecta legitur: ſacramenta, *Sicut Sanctis proſunt ad gloriam; ita nobis proficiant ad medelam.* Si ergo ſacrificium prodeſt etiam Sanctis, pro illis offerri poteſt.

XIV. Reſpondet Innocentius III. Cap. *Cum Martha*, extr. de celebrat. Miſs. *Quòd in pleriſque orationibus continetur* proſit, *vel* proficiat *huic Sancto, vel illi, talis oblatio ad gloriam, & honorem, ita debet intelligi; ut ad hoc proſit, quòd magis, ac magis à Fidelibus glorificetur in terris. Licet plerique reputent non indignum, Sanctorum gloriam uſque ad judicium augmentari: & ideo Eccleſiam interim ſanè poſſe augmentum glorificationis eorum exoptare.* Ut enim docet S. Tho. in 4. diſt. 12. qu. 2. a. 1. quæſt. 2. *Gloria comprehendit Sanctorum præmium, quod quidem eſt duplex: ſcilicet, eſſentiale gaudium, quod de divinitate habent; & accidentale, ideſt, gaudium, quod habent de quocumque bono creato. Quantùm autem ad præmium eſſentiale .... eorum gloria augeri non poteſt: ſed quantùm ad præmium accidentale, uſque ad diem Judicii augeri poteſt; alioquin tunc non augeretur gaudium de gloria corporis. Unde de omnibus benè factis eis gloria acceſcit; quia gaudium eſt Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, Lucæ* 15. *Et ita etiam de omnibus, quæ in Dei honorem fiunt, gaudent, & maximè de his, in quibus de eorum gloria Deo gratias*

tias agimus. Unde ſimpliciter loquendo, hoc eſt, quantùm ad eſſentiam gloriæ, hoc ſacramentum (Euchariſtiæ) non auget in Beatis gloriam, ſed ſecundùm quid; ſcilicet, quantùm ad accidentale præmium auget.

XV. Sed dices. Igitur Sanctis ſacrificium Miſſæ prodeſt ad gloriam, ſeu gaudium accidentale; ergo ex eo Sancti aliquem reportant fructum.

Reſpondeo ex S. Th. dupliciter. Primò, *in 4. diſt. 45. q. 2. a. 2. qu. 3. ad 3.* negando conſequentiam quoad ly *Prodeſt*. Nam *Quamvis Sancti, qui ſunt in Patria, de omnibus bonis noſtris gaudeant; non tamen ſequitur, quòd multiplicatis noſtris gaudiis, eorum gaudium augmentetur formaliter, ſed materialiter tantùm. Quia omnis paſſio formaliter augetur, ſecundùm rationem objecti ſui: ratio autem gaudendi in Sanctis, de quibuſcumque gaudent, eſt ipſe Deus, de quo non poſſunt magis, & minus gaudere; quia ſic eſſentiale eorum præmium variaretur... Unde non ſequitur, quòd intenſiùs gaudeant, ſed quòd de pluribus gaudeant: & ideo non ſequitur, quòd operibus noſtris juventur.*

Reſpondeo ſecundò ex eodem ibidem, *ad 1.* neg. etiam conſ. Nam *Hujuſmodi locutiones non ſunt ſic intelligendæ, quaſi Sancti in gloria proficiant quantùm ad ſe, quòd eorum feſta recolimus; ſed quia nobis proficit, qui eorum gloriam ſolemniùs celebramus: ſicut ex hoc, quòd Deum cognoſcimus, vel laudamus, ſic quodammodo Dei gloria in nobis creſcit, nihil Deo, ſed nobis accreſcit.*

XVI. Neque obſtat, quòd Miſſæ *De Sanctis* inſcribantur. — Non enim ſic inſcribuntur, ut Sancti ex illis aliquod emolumentum percipiant; ſed aliâ duplici de cauſa. Prima: quia, ut ait Chryſoſtomus. Hom. 21. in Acta: *Magnus honor eſt nominari, Chriſto præſente, dum mors illa perficitur, & horrendum ſacrificium.* Secunda: *Ut* (inquit S. Aug. l. 8. de Civit. Dei, cap. 27.) *eâ celebritate, & Deo vero de illorum victoriis gratias agamus; & nos ad imitationem talium coronarum, atque palmarum, eodem invocato in auxilium, ex illorum memoriæ renovatione adhortemur.*

XVII. Dices ſecundò. In Miſſis Mozarabum (ideſt Hiſpanorum Arabibus permixtorum) præmiſſa commemoratione B. Virginis, Zachariæ, Jo. Baptiſtæ, Apoſtolorum, Evangeliſtarum, & Martyrum, Sacerdos dicit: *Item pro ſpiritibus Pauſantium* (ideſt pacificâ morte, non violentâ quieſcentium) & recitat nomina Hilarii, Athanaſii, Martini, & aliorum, quorum nomina modò in Sanctorum album relata ſunt; ergo pro Sanctis &c.

XVIII. Reſpondeo ex Cardinali Bona, *lib. 2. Rerum Liturgic. cap. 14.* diſtinguenda eſſe tempora, & videndum, Miſſas illas editas fuiſſe eo tempore, quo ſolis Apoſtolis, & Martyribus ſolemnis, & publicus cultus exhibebatur. Reliqui verò, præſertim Epiſcopi, qui in pace Eccleſiæ requieverant, nondum inter Sanctos habebantur; ſed in defunctorum fidelium ſacris Dipthychis inſcribebantur, ut eorum mentio in Miſſa fieret. Quare eo tempore nulla differentia erat inter Athanaſium, Hilarium, alioſque, quos modò ut Sanctos colimus, & illos, qui ęſtò in pace Chriſti requieverint, nunquam tamen ut Sancti habiti ſunt. Ideoque non mirum, ſi pro illis eo tempore, ut pro aliis defunctis, in ſacrificio rogaretur.

XIX. Secunda verò pars aſſerti probatur. Tùm ex dictis præced. *Dub.* §. 2. num. 14. Tùm ex nuper allatis. Sanctorum enim in ſacrificio mentionem facimus; ut Deo gratias agamus pro eorum victoriis, ut ad eorum memoriam nos adhortemur ad eorum conſtantiam imitandam; ut denique eos advocemus interceſſores: certò enim ſupponimus, Sanctos in Cœlo regnantes pro nobis intercedere.

XX. Neque dicas. Chriſtus, *Lucæ 22.* ait Apoſtolis: *Hoc facite in meam*

commemorationem ; ergo non Sanctorum — Rurſus : ſacrificamus in Miſſa, ut gratiam, & gloriam obtineamus per merita Chriſti ; ergo non per merita ſanctorum.

Reſpondeo enim ad primum : Miſſam aliter fieri in commemorationem Chriſti ; aliter Sanctorum. Commemoramus enim in Miſſa Paſſionem Chriſti, & ejus mortem, ut in quam ſpem reponimus : Sanctos autem commemoramus, ut eorum exemplo excitati, eorum interceſſionibus adjuvemur ad percipiendum fructum mortis, & Paſſionis Chriſti.

Ad ſecundum etiam dico, aliter per merita Chriſti à nobis ſperatur gratia, & ſalus ; aliter per merita Sanctorum. Per illa enim ſperamus gratiam à Deo nobis immediatè donandam ; per iſta verò ſolùm mediatè : quatenus ſperamus per merita Sanctorum movendum Deum ad applicandum nobis fructum meritorum Chriſti.

DUBIUM IV.

Quid de Defunctis in Purgatorio detentis?

§. I.

Certa Supponuntur.

I. PUrgatorium eſſe poſt hanc vitam iis, qui in Domino quidem obierunt, non tamen plenè expiati, in quo dum detinentur juvari poſſunt, ut citius ad æternam Patriam evolent, fusè probavimus in *Vera Eccleſia*, *Tom.* 2. *p.* 1. *a.* 10. contra recentiores Novatores ; & modò ſupponimus ut articulum fidei.

II. Quibus autem modis purgantium animæ poſſint à vivis juvari, declarat S.Th. *in Supplemento* 3. *p. q.* 71. *a.* 9. 10. & 11. & *in* 4. *ſent. diſt.* 45. *q.* 2. *a.* 3. ubi docet : Primò juvari poſſe defunctos ſacrificio altaris, eleemoſynis Fidelium, & orationibus Eccleſiæ : *Suffragia* enim (inquit) *vivorum proſunt defunctis, ſecundùm quòd uniuntur viventibus caritate, & ſecundùm quod intentio viventium fertur in mortuos. Et ideo illa opera præcipuè nata ſunt mortuis ſuffragari, quæ maximè ad communicationem caritatis pertinent, vel ad directionem intentionis in alterum. Ad caritatem autem ſacramentum Euchariſtiæ præcipuè pertinet ; cùm ſit ſacramentum Eccleſiaſticæ unionis continens illum, in quo tota Eccleſia unitur, & conſolidatur, ſcilicet, Chriſtum. unde Euchariſtia eſt quaſi quædam caritatis origo, vel vinculum. — Sed inter caritatis effectus eſt præcipuum eleemoſynarum opus. Et ideo iſta duo ex parte caritatis præcipuè mortuis ſuffragantur : ſcilicet, ſacrificium Eccleſiæ, & eleemoſyna — Sed ex parte intentionis directæ in mortuos præcipuè valet oratio. Quia oratio ſecundùm ſuam rationem non ſolùm dicit reſpectum ad orantem, ſicut & cætera opera ; ſed directiùs ad illud, pro quo oratur. Et ideo iſta tria ponuntur quaſi præcipua mortuorum ſubſidia : quamvis quæcumque alia bona, quæ ex caritate fiunt pro defunctis, eis valere credenda ſint.*

III. Secundò. Proſunt defunctis purgantibus Indulgentiæ : *Indulgentia* tamen *alicui prodeſſe poteſt dupliciter. Uno modo principaliter, alio modo ſecundariò. Principaliter quidem prodeſt ei, qui indulgentiam accipit ; ſcilicet, qui facit hoc, pro quo indulgentia datur, ut qui viſitat limina alicujus Sancti : unde cùm mortui non poſſint facere aliquid horum, pro quibus indulgentiæ dantur, eis directè indulgentiæ valere non poſſunt. Secundariò autem, & indirectè proſunt ei, pro quo aliquis facit illud, quod eſt indulgentiæ cauſa: Quod quandoque contingere poteſt, quandoque autem non poteſt, ſecundùm diverſam indulgentiæ formam. Si enim ſit talis indulgentiæ forma :* Quicumque facit hoc, vel illud, habebit tantum de indulgentia ; *ille, qui hoc facit, non poterit fructum indulgentiæ in alium transferre ; quia ejus non eſt applicare*

Digitized by Google

ad aliquem intentionem Eccleſiæ, per quam communicantur communia ſuffragia, ex quibus indulgentiæ valent.... Si autem indulgentia ſub hac forma fiat: Quicumque fecerit hoc, vel illud, ipſe, & pater ejus, vel quicumque alius ei adjunctus, in purgatorio detentus, tantum de indulgentia habebit: *talis indulgentia non ſolùm vivo, ſed etiam mortuo proderit. Non enim eſt aliqua ratio, quare Eccleſia transferre poſſit communia merita, quibus indulgentiæ innituntur, in vivos, & non in mortuos. Nec tamen ſequitur, quòd Prælatus Eccleſiæ poſſit pro ſuo arbitrio animas à purgatorio liberare; quia ad hoc, ut indulgentiæ valeant, requiritur cauſa conveniens indulgentias faciendi, ut ſupra dictum eſt* (q. 25. Supplem. a. 3.)

IV. Tertiò. Cultus exequiarum defunctis prodeſſe poteſt: *Sepultura* enim *adinventa eſt, & propter vivos, & propter mortuos. Propter vivos quidem; ne eorum oculi ex turpitudine cadaverum offendantur, & corpora fœtoribus inficiantur: & hoc quantùm ad corpus. Sed ſpiritualiter etiam prodeſt vivis; inquantùm per hoc adſtruitur reſurrectionis fides. Sed mortuis prodeſt ad hoc, quòd inſpicientes ſepulchra, memoriam retinent defunctorum, & pro defunctis orant. Unde &* Monumentum *à memoria nomen accipit: dicitur enim* Monumentum, *quaſi* monens mentem, *ut dicit Auguſtinus, in l. de Civit. Dei, & in lib. de Cura pro mortuis agendâ* (c. 4.) *Paganorum tamen error fuit, quòd ad hoc ſepultura mortuo proſit, ut ejus anima quietem accipiat: non enim credebant, animam priùs quietem poſſe accipere, quàm corpus ſepultura daretur. Quòd omnino ridiculum eſt, & abſurdum. Sed quòd ulteriùs ſepultura in loco ſacrato mortuo prodeſt; non quidem eſt ex ipſo opere operato, ſed magis ex ipſo opere operante: dum ſcilicet, vel ipſe defunctus, vel alius, corpus ejus tumulari in loco ſacro diſponens, patrocinio alicujus Sancti eum committit; cujus precibus per hoc credendus eſt adjuvari, & etiam patrocinio eorum, qui loco ſancto deſerviunt, qui pro tumulatis apud ſe frequentiùs, & ſpecialiùs orant. Sed illa, quæ ad ornatum ſepulturæ adhibentur, proſunt quidem vivis, inquantùm ſunt vivorum ſolatia: ſed poſſunt etiam defunctis prodeſſe, non quidem per ſe, ſed per accidens; inquantùm ſcilicet, per hujuſmodi homines excitantur ad compatiendum, & per conſequens ad orandum: vel inquantùm ex ſumtibus ſepulturæ, vel pauperes fructum capiunt, vel Eccleſia decoratur. Sic enim ſepultura inter cæteras eleemoſynas computatur.* His ergo ad mei Candidati inſtructionem, ex S. Thoma locis ſupra citatis, præmiſſis, ſit.

§. II.

Reſolutio Dubii.

V. Dico. Sacrificium Miſſæ valde prodeſt defunctis in Purgatorio detentis. Conſtat ex ſupradictis. Opera enim ad caritatem pertinentia proſunt eis, qui in caritate communicant, & caritate quaſi vinculo colligantur: ſed ſacrificium Miſſæ eſt ſacramentum Eccleſiaſticæ unionis continens illum, in quo tota Eccleſia militans, purgans, & regnans unitur, & conſolidatur, ſcilicet, Chriſtum, & purgantes in caritatis unione communicant; ergo Miſſa, quæ eſt caritatis vinculum, & origo purgantibus prodeſt.

VI. Hoc fidei dogma colligitur ex 2. *Machab.* 12. ubi à *v.* 43. refertur factum Judæ Machabæi, qui *Factâ collatione, duodecim millia drachmas argenti miſit Hieroſolymam offerri pro peccatis mortuorum* (in prælio cæſorum) *ſacrificium, benè, & religioſè de reſurrectione cogitans. (Niſi enim eos, qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur, & vanum orare pro mortuis) & quia conſiderabat, quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam.*

ctam. Hoc Sacræ Scripturæ textu docemur, Hebræos obtuliſſe ſacrificia pro mortuis; ergo Chriſtiani Miſſæ ſacrificium, quod Moſaicis adumbratum eſt, piè pro Fidelibus mortuis offerunt — Ne autem quis Judæ factum erroris inſimulare poſſet, illud probat Scriptura, v. 46. addens: *Sancta, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur* — Quibus etiam patet, Judam piè, ac religiosè potuiſſe cogitare, cæſos illos, apud quos donaria Idolorum fuerunt inventa, non eſſe propter hoc damnatos in æternum, ut oſtendi, *Dub. præced. §. 1. num. 7.*

Nec eſt, quòd reponant Sectarii, libros Machabæorum inter Canonicos non recenſeri — Nam primò, libros illos canonicos eſſe invictè probant Catholici. Deinde, ut ait S. Auguſtinus, l. de cura pro mortuis gerendâ, c. 1. *In Machabæorum libris legimus oblatum pro mortuis ſacrificium. Sed etſi nuſquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva eſt univerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, auctoritas; ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum.*

VII. Teſtes hujus conſuetudinis offerendi in Eccleſia Dei pro mortuis ſacrificium, ſunt omnium ſeculorum Patres, tùm Latini, tùm Græci. Ex Latinis Tertullianus ſecundo ſæculo, *lib. de Corona militis, c. 3.* ſui temporis ritus enumerans, inter alios, *Oblationes* (inquit) *pro defunctis .... annuâ die facimus;* addens: *Harum, & aliarum hujuſmodi diſciplinarum, traditio tibi prætenditur auctrix, conſuetudo confirmatrix, & fides obſervatrix.* Eadem habet *l. de Exhortatione caſtitatis, c. 11. & lib. de Monogamia, c. 10.* Tertii ſeculi teſtis eſt Cyprianus, *Epiſt. 66.* dum ſuo, & Concilii Carthaginenſis nomine in memoriam revocat decretum, quo cavebatur: ne quis frater excedens Clericum ad tutelam, vel curam nominaret; *Ac ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione ejus celebraretur.* Celebrabatur ergo tertio ſæculo ſacrificium pro dormitione Fidelium. Pro quarto ſeculo teſtis eſt Ambroſius, *l. 2. Ep. 8. ad Fauſtinum* de ſororis obitu conſolatoriâ: *Itaque* (inquit) *non tàm deplorandam, quàm proſequendam orationibus reor: nec mæſtificandam lacrymis tuis, ſed magis oblationibus animam ejus commendandam arbitror.* — Sed plus omnibus teſtatur S. Auguſtinus. Tùm *l. 9. Confeſſ. c. 12.* ubi deſcribens funus S. Matris Monicæ: *Cùm ecce* (inquit) *elatum eſt corpus, imus, redimus ſine lacrymis. Nam neque in eis precibus, quas tibi fudimus, cùm offerretur pro ea ſacrificium pretii noſtri, jam juxta ſepulchrum poſito cadavere, priuſquàm deponeretur, ſicut illic fieri ſolet, nec in eis precibus egi flevi.* Et c. 13. *Nunc pro peccatis matris meæ deprecor te &c.* Et infra: *Namque illa imminente die reſolutionis ſuæ non cogitavit ſuum corpus ſumtuosè contegi, aut condiri aromatibus ..... Non iſta mandavit nobis, ſed tantummodo memoriam ſui ad altare tuum fieri deſideravit.* Et in Enchirid. c. 109. *Neque* (inquit) *negandum eſt, defunctorum animas pietate ſuorum viventium relevari, cum pro illis ſacrificium Mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt.* Et Serm. 32. de Verb. Apoſt. nunc Serm. 172. *Orationibus verò ſanctæ Eccleſiæ, & ſacrificio ſalutari, & eleemoſynis, quæ pro eorum ſpiritibus erogantur, non eſt dubitandum mortuos adjuvari.* Quid clariùs?

VIII. Ex Græcis autem Patribus teſtes ſunt S. Cyrillus Hieroſol. *Catecheſ. 5. Myſtag.* quæ eſt de ſacra Liturgia, dicens: *Deinde & pro defunctis ſanctis Patribus, & Epiſcopis, & omnibus generatim, qui inter nos vita functi ſunt, oramus; maximum hoc credentes adjumentum illis animabus fore, pro quibus oratio defertur, dum ſancta, & per quam tremenda coram jacet victima.* Et S. Epiphanius. *Hæreſi 75.*

Digitized by Google

teſt 75. ubi Aetii errores recenſens, inter cætera illius dogmata hoc repellit, quòd vivorum preces, ſacrificium, eleemoſynas defunctis prodeſſe negaret. Demum S. Jo. Chryſoſtomus, Homil. 3. in Epiſt. ad Philipp. *Non fruſtra* (inquit) *hæc ab Apoſtolis ſunt legibus conſtituta; ut in venerandis atque horrificis Myſteriis memoria eorum fiat, qui deceſſerunt. Noverant, hinc multum ad illos lucri accedere, multum utilitatis. Eo enim tempore, quo univerſus populus ſtat manibus paſſis, ac cætus Sacerdotalis, & illum horrorem venerationis plenum incutiens Sacrificium, quomodo Deum non placabimus pro illis orantes? atque id quidem de iis, qui in fide deceſſerunt.* Quibus ritum hunc ab Apoſtolis derivatum agnoſcit Chryſoſtomus.

Meritò igitur Tridentina Synodus hoc ut dogma propoſuit, & anathemate damnavit, *Seſſ.* 22. *cap.* 2. & *Can.* 3. Si quis dixerit Miſſæ ſacrificium *Vel ſoli prodeſſe ſumenti, neque pro vivis, & defunctis pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, offerri debere.*

§. III.

Sectariorum Objectiones.

IX. Objicies primò. Mortui nec Chriſti corpus manducare, nec ejus ſanguinem bibere poſſunt: ſed illi tantùm Euchariſtiæ fructum participant, qui illam manducant, & bibunt; ergo &c.

Reſpondeo, hac objectione evinci quidem, mortuos non poſſe percipere fructum ex Euchariſtia, quatenus ſacramentum eſt; non verò quatenus eſt ſacrificium: ſic enim non ſoli ſumenti, ſed etiam omnibus, pro quibus offertur, prodeſſe Scriptura, & traditio docet, ut dictum eſt.

X. Objicies ſecundò. Poſt hanc vitam nec peccata remittuntur; & quibus in hac vitâ remiſſa ſunt, nulla ſupereſt luenda pœna: cùm per pœnitentiam à Deo placato condonata ſint. Qualis enim eſſet condonatio, quæ pro culpa condonata pœnas exigeret?

XI. Hoc eſt præcipuum hæreticorum fundamentum. Reſpondeo tamen ex doctrina S. Thomæ, *qu.* 7. *de Malo*, *art.* 11. peccata quidem mortalia poſt hanc vitam remitti non poſſe, benè tamen peccata venialia illis, qui in caritate deceſſerunt: non quidem per actum pœnitentiæ, qui poſt hanc vitam eſſe non poteſt, ſed per actum intenſum caritatis in Deum repugnantem venialibus in hac vita commiſſis: *Quia tamen poſt hanc vitam non eſt ſtatus merendi, ille dilectionis motus tollit quidem impedimentum venialis culpæ; non tamen meretur abſolutionem, vel diminutionem pœnæ, ſicut in hac vitâ.* Hoc autem ita eſſe oſtendit S. Auguſtinus, *lib.* 21. *de Civit. Dei*, *cap.* 24. dicens: *Neque enim de quibuſdam veraciter diceretur, quòd non eis remittetur, neque in hoc ſeculo, neque in futuro* (Matth. 12. v. 13.) *niſi eſſent, quibus, etſi non in iſto, tamen remittetur in futuro.* Quod ex eodem Evangelii loco confirmat S. Gregorius, *lib.* 4. *Dialog. cap.* 39. his verbis: *In qua ſententiâ datur intelligi, quaſdam culpas in hoc ſeculo, quaſdam verò in futuro poſſe laxari. Quod enim de uno negatur, conſequens intellectus patet, quia de quibuſdam conceditur* (nempe, de parvis minimiſque peccatis, ut ibi proſequitur.)

XII. Falſum etiam eſt, quòd remiſſo peccato quoad culpam, nulla ſuperſit luenda pœna. Nathan enim Propheta ad David (2. *Reg.* 12. *v.* 13.) qui de peccato pœnituerat, dixit: *Dominus tranſtulit peccatum tuum, non morieris* (quibus remittitur ei culpa, & pœna æterna) *Verumtamen quia blaſphemare feciſti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus eſt tibi, morte morietur* (ecce pœnam temporalem in hac vita à Davide, dimiſsâ culpâ, luendam.) *Productior eſt enim* (inquit Auguſt. tract. 124. in Joann.) *pœna, quàm culpa; ne parva putaretur culpa, ſi cum illa finiretur & pœna:*

pœna: ac per hoc, vel ad demonſtrationem debitæ miſeriæ, vel ad emendationem labilis vitæ, vel ad exercitationem neceſſariæ patientiæ, temporaliter hominem detinet pœna, & quem jam ad damnationem ſempiternam reum non detinet culpa. Deus ergo ſicut dimiſsâ culpâ pœnam æternam transfert in temporalem in hac vita luendam, ut ſuæ juſtitiæ fiat ſatis; ſic illi, qui plenè in hac vitâ non ſatisfecit, quia nimirum actu intenſo contritionis non pœnituit in hac vita, pœnam æternam transfert in temporalem luendam in alia vitâ.

Quapropter Tridentinum, Seſs. 6. Can. 30. *Si quis (inquit) poſt acceptam juſtificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti, ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit; ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exſolvendæ, vel in hoc ſeculo, vel in futuro in Purgatorio, antequam ad regna Cœlorum aditus patere poſſit: anathema ſit.* Cui præiverat Florentinum, *anno* 1439. *Collat.* 22. ubi Eugenius hæc habet: *Item ſi verè pœnitentes in Dei caritate deceſſerint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint, & omiſſis, eorum animas pœnis purgatoriis poſt mortem purgari; & ut à pœnis hujuſmodi releventur prodeſſe eis Fidelium vivorum ſuffragia, Miſſarum videlicet ſacrificia, orationes, & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ à Fidelibus pro aliis Fidelibus fieri conſueverunt, ſecundùm Eccleſiæ inſtituta.*

XIII. Objicies tertiò. Si Eccleſiæ Sacrificium prodeſt defunctis, prodeſſe etiam, & offerri poterit pro damnatis. Sacerdos enim in offertorio Miſſæ pro defunctis ſuo, & Eccleſiæ nomine ſic orat: *Domine Jeſu Chriſte Rex gloriæ, libera animas omnium Fidelium defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu, ne abſorbeat eas tartarus, nec cadant in obſcura.* In reſponſorio etiam orat, ut liberentur *De morte æternâ in die illa tremendâ, quando Cœli movendi ſunt, & terra,* dum Chriſtus *venerit judicare ſeculum per ignem.*

XIV. Reſpondeo, neg. aſsumtum. Ad probat. primò dico, cùm Eccleſia orat, ut animæ defunctorum de pœnis Inferni ſolvantur; nomine pœnarum, & Inferni non accipere pœnas æternas, quibus damnati addicti ſunt, ſed temporaneas, quas in Purgatorio patiuntur: quem *Infernum* propterea vocat, quia locus infernus, & ſubterraneus eſt. — Vel precatur eis perfectam, & conſummatam liberationem de pœnis inferni, & morte æternâ. Cum enim Purgatorii pœna appendix quædam ſit pœnæ æternæ; nec cenſeatur perfecta, & conſummata liberatio à morte æternâ, quouſque anima peccatorum omnium, ac pœnarum vinculis ſoluta Deo non fruatur: hoc liberationis complementum ſacrificiis, & oblationibus defunctis precatur Eccleſia.

XV. Reſpondeo ſecundò, & fortè veriùs, Eccleſiam non precari, ut Fideles liberentur à pœna æternâ, poſtquam illi addicti ſunt; ſed ne illi addicantur, & ut ab illa meritis Mediatoris eximantur. Pro quo nota: orationes illas Eccleſiæ non referri ad tempus poſt mortem, ſed ad illud inſtans, quo animæ à corporibus migrant: quæ migratio tunc ad memoriam revocatur, cùm preces illas fundit Eccleſia. Neque hoc eſt novum. Nam Eccleſia, dum celebrat Myſteria Chriſti, ſic ea in memoriam revocat; ac ſi nunc contingerent, vel nondum eſsent completa, aut etiam peracta. Celebrans enim Adventum Domini utitur illis verbis, Iſaiæ 45. v. 8. *Rorate Cœli deſuper,* quaſi invitans Verbum ad ſumendam carnem, cùm tamen jam à multis ſeculis ſumſerit. Audiatur, quæſo, S. Auguſt. *Epiſt.* 98. aliàs 23. *ad Bonifacium Epiſcopum,* ſic loquentem: *Sæpe ita loquimur, ut Paſcha propinquante dicamus craſtinam, vel perendinam Domini Paſſionem; cùm ille ante tàm multos annos paſſus ſit, nec omnino, niſi ſemel illa Paſſio facta ſit. Nempe, ipſo die Dominico dicimus: Hodie Dominus reſurrexit, cùm ex quo reſur-*

reſurrexit tot anni tranſierint. Cur nemo tàm ineptus eſt, ut nos ita loquentes arguat eſſe mentitos; niſi quia iſtos dies ſecundùm illorum, quibus hæc geſta ſunt, ſimilitudinem nuncupamus; ut dicatur ipſe dies, qui non eſt ipſe, ſed revolutione temporis ſimilis ejus: & dicatur, illo die fieri propter ſacramenti celebrationem, quod non illo die, ſed jam olim factum eſt?

§. IV.

Varia Reſolvuntur.

XVI. Ex dictis reſolvitur, praxim hanc offerendi ſacrificium pro defunctis fidelibus exordium ſibi vindicaſse: tùm ex facto Judæ Machabæi ſupra relato: tùm ex traditione, & inſtitutione Apoſtolica, ut ex regula S. Auguſtini, lib. 4. de Bapti. cap. 24. *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi auctoritate Apoſtolica traditum certiſſimè creditur.*

XVII. Si autem quæratur: Quis ordo, ſeu ritus fuerit apud antiquos in ſacrificio pro defunctis offerendo? Sciatur primò. Ipſo die obitus, corpore adhuc inſepulto, conſueviſſe olim pro mortuo ſacrificium offerri. Id habemus ex Tertulliano, *lib. de Anima, cap.* 51. his verbis: *Scio fœminam quandam vernaculam Eccleſiæ, formâ, & ætate integram functam; poſt unicum, & breve Matrimonium, cum in pace obdormiſſet, & morante adhuc ſepulturâ, interim oratione Preſbyteri componeretur, ad primum habitum orationis, manus à lateribus dimotas in habitum ſupplicem conformaſſe, rurſumque conditâ pace, ſitui ſuo reddidiſſe.* Oratione autem illâ Presbyteri ex modo loquendi ſacrificium indicari obſervat Pamelius, in notis ibi. Hoc idem in exequiis Conſtantini factum fuiſſe, ſcribit Euſebius, *lib.* 4. *de Vita Conſtant. cap.* 70. & S. Aug. *lib.* 9. *Confeſſ. cap* 12. agens de pompa funebri S. Monicæ matris ſuæ, ut ſupra vidimus.

Tertio etiam die poſt obitum Miſſam pro mortuis offerri frequentiſſimum fuiſſe, teſtatur auctor Conſtit. *Apoſt. c.* 48. his verbis: *Peragatur dies tertius mortuorum in Pſalmis, in lectionibus, atque orationibus propter eum, qui tertiâ die reſurrexit.* Alcuinus, ſeu Albinus Flaccus, ut aliis placet, l. de divinis officiis, *Tertius dies* (inquit) *ſpecialiter pro animæ abſolutione celebratur ..... Sacrificium tertiâ die peragitur; ut ſi quid temulentum ex carnis cohabitione contraxit, obliteretur, & ſanctæ Trinitatis ſimilitudo reparetur* — Die quoque ſeptimâ à defuncti obitu quondam offerri ſolitum pro eo ſacrificium, teſtis eſt Ambroſius, *lib. de Fide reſurrectionis*, & *l. de Obitu Theodoſii*. Ubi dies, recenſent, quibus ſuo tempore obitus memoria fiebat: *Nunc* (inquit) *quadrageſimum celebramus, aſſiſtente ſacris altaribus Honorio principe. Quia ſicut, ſanctus Joſeph patri ſuo Jacob quadraginta diebus humationis officia detulit: ita, & hic Theodoſio Patri juſta perſolvit. Et quia alii tertium, & trigeſimum, alii ſeptimum. & quadrageſimum obſervare conſueverunt, quid doceat lectio conſideremus &c.*

Anniverſaria item pro defunctis fieri ſolita, tradit Tertullianus, *l. de Corona militis, c.* 3. dicens: *Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annuâ die facimus.* Inter anniverſaria celebre illud eſt, quod poſtridie Kal. Novembris agimus in commemoratione omnium fidelium defunctorum; cujus originem Odiloni Abbati Cluniacenſi Petrus Damianus, & Sigebertus adſcribunt.

XVIII. Si quæratur ſecundò: An defunctis magis proſit Miſſa de Defunctis, an verò Miſſa de B. Virgine, aut alicujus Sancti ipſi applicata?

Reſpondeo cum S. Thoma, in 4. *diſt.* 45. *q.* 2. *a.* 3. *qu.* 1. *ad* 5. & *in Supplem.* 3. *p. q.* 71. *a.* 9. *ad* 5. quòd, ut Auguſtinus dicit, l. de cura pro Mortuis agendâ, c. 18. *Miſſæ ſuffragium continet duo, ſcilicet, oratio-*

nem, & ſacrificium. Ex parte ergo ſacrificii oblati Miſſa æqualiter prodeſt defuncto, de quocumque dicatur (quia ſemper res oblata eſt Chriſtus) *Et hoc eſt præcipuum, quod fit in Miſſa. Sed ex parte orationum magis prodeſt illa, in qua ſunt orationes ad hoc determinatæ. Sed tamen iſte defectus recompenſari poteſt per majorem devotionem, vel ejus, qui dicit Miſſam, vel ejus, qui jubet dici; vel iterum per intereeſſionem Sancti, cujus ſuffragium in Miſſa imploratur.*

XIX. Si quæratur tertiò: An Miſſa, quæ celebratur pro uno defuncto, magis proficiat illi, pro quo celebratur, quàm aliis?

De hoc videnda ſunt quæ dicta ſunt ſupra, *Dub.* 1. §. 3. *nu.* 15. &c. Modò dico cum S. Tho. *in* 4. *diſt.* 45. *q.* 2. *a.* 4. *quæſt.* 1. & in Supplemento: 3. *p. q.* 71. *a.* 12. ubi refert duas opiniones: quarum una dicit, ſuffragia (idem de Miſſa) pro uno aliquo facta non magis illi prodeſſe, pro quo fiunt, ſed eis, qui ſunt magis digni. Alia è contra tenet, Miſſas, & ſuffragia magis prodeſse illi, pro quo fiunt. — Reſpondet ergo S. Tho. Suffragia, quæ pro uno defuncto fiunt, prodeſſe quidem aliis quantùm ad interiorem conſolationem; quia in caritate exiſtentes gaudent de diminutione pœnæ alterius: & ſecundùm hoc magis valent ei, qui magis caritate eſt plenus, quamvis pro eo ſpecialiter non fiant; quia caritas facit, ut gaudeat de bonis alterius, ac ſi eſſent propria. Simpliciter tamen valent magis ei, pro quo fiunt, & cui per intentionem celebrantis, vel ſuffragantis ſpecialiter applicantur. Quia ſuffragiorum valor maximè attenditur per modum ſatisfactionis; ſatisfactio autem facta pro uno liberat eum à pœna, & non alium. Hinc, citato *Dub.* 1. §. 4. diximus, eum qui tenetur Miſſam applicare pro uno, non poſſe eam applicare pro duobus, aut pro pluribus; quia valor ſatisfactorius, ſi dividatur pro parte in remiſſionem pœnæ unius animæ, & pro parte in remiſſionem pœnæ alterius, pro qua ſuffragium ferrur; clarum eſt, quòd hæc non tantùm juvabitur, quantum offerens ſuâ intentione volebat: quia valor ſatisfactorius Miſſæ, licèt in ſe ex parte rei oblatæ infinitus ſit, ex parte tamen applicationis finitus eſt. Patet igitur, Miſsam applicatam pro uno, quoad relaxationem pœnæ, & ſatisfactionem magis ei prodeſſe, quàm aliis.

XX. Sed dices primò ex Auguſt. *lib. de cura pro mortuis agenda, c.* 4. Secundùm hoc ſuffragia mortuis proſunt, quia dum viverent hìc, ſibi ut poſtea poſſent prodeſse meruerunt: ſed aliqui magis meruerunt, ut ſuffragia ſibi poſsent prodeſse, quàm illi, pro quibus fiunt; ergo eis magis proſunt, aliàs eorum meritum fruſtraretur.

Reſpondeo ex S. Tho. citato, *ad* 2. verba Auguſtini debere intelligi conditionaliter, ideſt, qui ſibi ut poſtea poſſent prodeſſe meruerunt, *Si pro illis fiant*. Quod nihil aliud fuit, quàm fecisse ſe habiles ad recipiendum fructum, ſi pro eis ſuffragia applicentur. Non tamen ſequitur, quod meritum eorum fruſtretur. Tùm quia: directè non meruerunt, ut omnibus ſuffragiis juventur. Tùm quia: meritum non fruſtratur, ſi non recipiant fructum ex ſuffragiis non pro eis factis. Fruſtraretur autem, ſi ſuffragia pro eis fierent, & ipſi ex illis remiſſionem pœnæ non reportarent.

XXI. Dices ſecundò. Pro pauperibus non celebrantur tot Miſſæ, quot pro divitibus: ſi ergo ſuffragia, ſeu Miſſæ oblatæ pro aliquibus, eis ſolis valerent, pauperes eſſent pejoris conditionis; quod eſt contra ſententiam Domini, Lucæ 6. v. 20. *Beati pauperes, quia veſtrum eſt Regnum Dei.*

Reſpondeo cum S. Th. citato, *ad* 3. concedendo, divites eſſe melioris conditionis, quàm pauperes, quantùm ad aliquid, ſcilicet, quantum ad expiationem pœnæ. Sed hoc quaſi nihil eſt comparatum poſſeſſioni Regni Cœlorum,

rum, in qua pauperes melioris conditionis eſſe oſtenditur auctoritate allatâ.

XXII. Replicabis. Unicuique ſecundùm ſua merita reddetur in futuro: ſed pauper, pro quo non fiunt ſuffragia, fortè magis meruit, ut juvaretur poſt mortem, quàm dives; ergo &c.

XXIII. Reſpondeo, neg. ſuppoſitum. Quia juvamen ſuffragiorum non cadit ſub merito directè, & abſolutè ſed ſolum ſub conditione, ſi pro illis fiant. *Credibile tamen eſt* (inquit S. Th. in Suppl. 3. p. q. 71. a. 14. ad 2.) *quòd per divinam miſericordiam, ſi aliquid de ſpecialibus ſuffragiis ſuperſit his pro quibus fiunt (ut ſi eis non indigeant) aliis diſpenſetur, pro quibus non fiunt, ſi eis indigeant; ut patet per Damaſcenum, in ſermone de Dormientibus ſic dicentem:* Verè Deus tanquam juſtus commetietur impotenti poſſibilitatem, tanquam ſapiens defectuum commutationem negotiabitur: *quæ quidem negotiatio attenditur, ſi id, quod deeſt uni, alteri ſuppleat*. Cæterùm ſi is pro quo ſuffragium fit, eo indigeat, eum ſpecialiter juvare oſtendit idem S. Th. citatâ *q. 71. a. 12. in arg. ſed contra*. Nam *Juſtitia humana exemplatur à divina: ſed juſtitia humana, ſi aliquis debitum pro aliquo ſolvit, eum ſolum abſolvit; ergo cùm ille, qui ſuffragia facit, quodammodo ſolvat debitum ejus, pro quo facit, ei ſoli proderunt. Præterea: ſicut homo faciens ſuffragia quodammodo ſatisfacit pro mortuo: ita etiam interdum aliquis pro vivo ſatisfacere poteſt: ſed quando aliquis ſatisfacit pro vivo, ſatisfactio illa non computatur, niſi illi, pro quo facta eſt; ergo & ſuffragia faciens, ei ſoli prodeſt pro quo facit*. Quare, ut ſupra diximus, Concilium Conſtantienſe, *Seſſ.* 8. damnationi ſubjecit propoſitionem Wicleffi dicentis: *Speciales orationes applicatæ uni perſonæ per Prælatos, vel Religioſos non plus proſunt eidem, quàm generales, cæteris paribus*. Et meritò. Aliàs Eccleſia Fidelibus illuderet, dum hortatur eos ad ſpeciales orationes pro aliquo particulari faciendas, & ſpeciales collectas pro defunctis ordinavit; ſi eis non magis prodeſſent, quàm communes.

XXIV. Quæres tandem: An majoris fructus ſit Miſſa ſolemnis pro defunctis, quam Miſſa privata?

Reſpondeo affirmativè. Et quidem ex opere operantis, conſtat. In Miſſa enim ſolemni major intervenit devotio in offerentibus, & adſtantibus; precipuè ubi eſt cantus religioſus, quo excitatur: plures etiam in ea ſunt actus religionis in multitudine Miniſtrorum, in incenſatione altaris, aliiſque cæremoniis. Ex parte etiam operis operati. Quia cùm Chriſtus inſtituerit non ſolùm Presbyteratum, ſed etiam alios Ordines majores, & minores ad formandam nedum Hierarchiam Eccleſiaſticam, ſed etiam ad inſerviendum ſolemni oblationi ſacrificii; credibile eſt, inſtituendo ſacrificium ſolemne, voluiſſe inſtituere opus ex ſua naturâ majoris valoris ad ſatisfactionem. Et quidem ſi legatio quò majori pompâ, & comitatu munera Principi ſiſtit, eò gratior principi evadit, eumque reddit ad gratiam faciliorem; & Deus movetur magis orationibus publicis, & ſolemnibus, quàm privatis, ex natura operis magis movebitur a ſacrificio ſolemni, quàm privato.

XXV. Hinc inferri poteſt primò: Obligationi celebrandi unam Miſſam in cantu, ſeu Anniverſarium pro defuncto, non poſſe fieri ſatis recitando unam Miſſam privatam — Secundò: jure merito interdum à Summo Pontifice indulgeri, ut pluribus Miſſis privatis alicui Eccleſiæ incumbentibus, ſatisfieri poſſit per aliquas ſolemnes Miſſas in minori numero; non aliâ ratione, niſi quia Miſſarum ſolemnium & in cantu fructus major ſit, quàm Miſſarum privatarum.

QUÆSTIO III.

De Sacrificii Miſſæ Miniſtro.

DE Miniſtro, ad quem pertinet Euchariſtiam jam conſecratam diſpenſare, egimus ſupra, de ſacramento Euchariſtiæ. Nunc agimus de Miniſtro, penes quem reſidet poteſtas Euchariſtiam conſecrandi, & offerendi; quod idem eſt, ac agere de Miniſtro ſacrificii Miſſæ: cui aliqua etiam annectemus miniſterium ejuſmodi concernentia, & concomitantia ad pleniorem Candidati noſtri notitiam, & eruditionem.

DUBIUM I.

Quinam ſit Sacrificii Miſſæ Miniſter.

§. I.

Hæreticorum Errores.

I. CIrca Euchariſtiæ conficiendæ Miniſtrum variè variis temporibus erratum eſt. Primò enim Montaniſtæ (aliàs Popuziani ab oppido *Pepuza* Montani patriâ) duabus fæminis Priſcillæ, & Quintillæ ſacrificandi facultatem fecerunt, ut ſcribit Auguſt. lib. de Hæreſ. c. 27. *Pepuziani* (inquit) *à loco quodam nominati ſunt .... tantum dantes mulieribus principatum; ut Sacerdotio quoque apud eos honorarentur: dicunt enim Quintilla, & Priſcilla in eadem Civitate Pepuza Chriſtum ſpecie fœmina revelatum; unde ab hac* Quintiliani *etiam nuncupantur.*

Eundem errorem Marcitis (à Marco quodam hæretico, Marci Aurelii temporibus) adſcribere viſus eſt Irenæus, *lib. 1. adverſ. Hæreſ. cap.* 13. aliàs 8. Ubi loquens de Marci in Sacram Euchariſtiam præſtigiis: *Rurſus* (inquit) *mulieribus dans calices mixtos, ipſas gratias agere jubet præſente ſe. Et ubi hoc factum eſt, ipſe alium calicem multò majorem, quàm eſt ille, in quo illa ſeducta Euchariſtiam facit, proferens, & transfundens à minori, qui eſt à muliere Euchariſtia factus, in illum, qui eſt ab eo allatus multò majorem, ſtatim dicens &c.*

Hoc etiam jure potitas fuiſse fæminas apud Collyridianos enarrat Epiphanius, *Hæreſi* 79. dicens: *Quædam mulieres currum quemdam, ſive ſellam quadratam ornantes, expanſo ſuper ipſum linteo, in die quâdam illuſtri anni per aliquot dies panem proponunt, & offerunt in nomen Mariæ; omnes autem pane participant.* Harum enim hæreſis in eo ſita erat, quòd B. Virgini tanquam Deæ ſacrificabant placentas panis.

II. Waldenſes, qui aſserebant, omnem poteſtatem, ſive Eccleſiaſticam, ſive laicam ſolo peccato mortali deperdi, ideoque Sacerdotem per peccatum mortale Sacerdotem eſse deſinere, & neque conſecrare, neque abſolvere poſse: è contra, Reinero teſte, *lib. contra VValdenſes, cap.* 5. dicebant, quòd *Omnis laicus bonus, ſit Sacerdos.*

Lutherus verò, *lib. de Abrogandâ Miſſâ*, & *lib. de Capt. Babylonicâ, c. de Ordine*, non modò piis laicis, ut Waldenſes, ſed etiam impiis ineſse poteſtatem Euchariſtiam conficiendi aſseruit; licèt ea fungi non debeant, niſi legitimè fuerint vocati, excepto tamen neceſſitatis caſu. His omnibus erroribus Catholica fides è diametro reſiſtit, ut §. ſequenti oſtendemus.

§. II.

Catholica Veritas.

III. DIco. Soli Sacerdotes ſunt Euchariſtiæ conſecrandæ validi Miniſtri. Sic Tridentinum turpes Sectariorum errores diro anathemate damnans, ait: tùm Seſs. 7. de Sacr. in Gen. Can. 10. *Si quis dixerit, Chriſtianos omnes in verbo, & omnibus ſacramentis adminiſtrandis habere po-*

te poteſtatem: anathema ſit. Tùm Seſſ. 22. *Si quis dixerit, illis verbis:* Hoc facite in meam commemorationem, *Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes, aut non ordinaſſe, ut ipſi, aliique Sacerdotes offerunt corpus, & ſanguinem ſuum: anathema ſit*.

IV. In primis autem non omnes Chriſtianos eſse in Baptiſmo ordinatos Sacerdotes, ſed certos eſse debere in Eccleſia Miniſtros; oſtenſum eſt contra Lutherum, *in Tract. de Sacram. in Genere*. Conſtat enim ex Apoſtolo, *ad Rom.* 13. 1. *ad Cor.* 12. & *ad Ephef.* 4. quòd diverſa officia ſunt in Eccleſia, & diverſa membra, nec omnia eundem actum habent: quòd non omnes ſunt Apoſtoli, aut Prophetæ, non omnes Paſtores, non omnes Doctores; nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. Nec omnibus à Chriſto dictum eſt: *Euntes docete omnes Gentes. Hoc facite in meam commemorationem*. Et: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis &c.*

V. Specialiter autem non omnes Chriſtianos, etiam laicos, poſſe Euchariſtiæ ſacrificium offerre, ſed ſolos eos, qui manuum impoſitione Sacerdotio initiati ſunt; prob. primò. Si namque in veteri lege non omnes circumciſi de populo Iſraelitico poterant Sacerdotio fungi, victimas offerendo, aliaque miniſteria obeundo, ſed ſoli ex tribu Levi, & ex familia Aaronica: unde Datan, Core, & Abiron ex eo ſolùm, quòd, cùm non eſsent de tribu Levi, incenſum adolere auſi fuere, vivi à terra in pœnam abſorpti ſunt, ut habetur, *Numer.* 16. & ut legitur, 1. *Regum* 13. Saul reprobatus à Domino fuit, quia non expectato Samuele, neceſſitate etiam urgente, obtulit holocauſtum: quæ omnia ſacrificii Chriſtianorum meri typi & figuræ erant: qua fronte quæſo audebit quiſpiam aſserere, omnes baptizatos Sacerdotio Melchiſedech fungi poſse, & corpus, ac ſanguinem Domini abſque ordinatione conſecrare, & offerre?

Secundò ex ipſa Euchariſtiæ inſtitutione. Non enim omnibus, ſed ſolis Apoſtolis, & in eorum perſona Sacerdotibus contulit Chriſtus poteſtatem faciendi quod ipſe fecerat; nempe conſecrandi ſimul, & manducandi, ac bibendi corpus, & ſanguinem ſuum. Unde, *Luca* 22. legitur: *Et accepto pane gratias egit & fregit, & dedit eis dicens: Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem*.

Hinc S. Th. 3. p. q. 82. a. 1. *Hoc ſacramentum* (inquit) *eſt tanta dignitatis, quòd non conficitur niſi in perſona Chriſti. Quicumque autem aliquid agit in perſona alterius, oportet hoc fieri per poteſtatem ab illo conceſſam. Sicut autem baptizato conceditur à Chriſto poteſtas ſumendi hoc ſacramentum: ita Sacerdoti cum ordinatur, confertur poteſtas hoc ſacramentum conſecrandi in perſona Chriſti. Per hoc enim ponitur in gradu eorum, quibus dictum eſt à Domino, Luca* 22. Hoc facite in meam commemorationem.

Quòd ſi omnes baptizati, ſicut poſſunt ſumere, ita poſſent conſecrare, ac omnibus indifferenter data foret ad utrumque poteſtas; fieret, ut ſicut omnes jure divino tenentur Euchariſtiam ſumere; ita tenerentur eodem jure illam conſecrare, & diſpenſare: quod tamen negat Lutherus, qui proinde dicit, non omnes debere Euchariſtiam miniſtrare, ſed ſolos eos, qui vocati ſunt. — Sequeretur etiam, quòd fœminæ, ſicut ex quo baptizatæ poteſtatem habent ſumendi, & debent ſumere; ita deberent, aut ſaltem poteſtatem haberent conſecrandi, & miniſtrandi corpus, & ſanguinem Chriſti: quod neſcio, an Lutherus concedet.

VI. Hanc veritatem confirmant ex Conciliis (præter Tridentinum ſupra relatum) Nicænum I. *Can.* 14. (aliàs 18.) arguens Diaconos Euchariſtiam Sacerdotibus miniſtrantes, his verbis:

Neque

Neque regula, neque conſuetudo tradidit; ut qui offerendi ſacrificii non habent poteſtatem, his, qui offerunt, corpus Chriſti porrigant. Si ergo Diaconi non habebant, ſeculo quarto ineunte, poteſtatem offerendi corpus Chriſti; multò minùs eam habebant laici, ſed ſoli Presbyteri. Lateranenſe quoque ſub Innoc. III. C. *Firmiter*, de ſumma Trinitate, de Euchariſtia ſic loquitur: *Hoc utique ſacramentum nemo poteſt conficere, niſi Sacerdos, qui ritè fuerit ordinatus &c.* Quod ante earum ſynodorum tempora jam docuerat Synodus Arelatenſis I. *ann.* 314. *Can* 15. dicens: *De Diaconibus, quos cognovimus multis locis offerre, placuit minimè fieri debere.*

VII. Ex Patribus verò eandem veritatem confirmant Juſtinus Martyr, *Apolog. 2. pro Chriſtianis*. Ubi ſæpius teſtatur, penes Eccleſiæ Præpoſitos conſecrandi Euchariſtiam poteſtatem eſſe — Tertullianus, *l. de Præſcriptionibus, cap.* 41. Marcionitas arguit, quòd *& Laicis ſacerdotalia munera injungunt* — Cyprianus in ſua, contra Stephanum Papam, de hæreticorum baptiſmate controverſia apertè profitetur, nullos, qui Sacerdotes non ſint, poſſe Euchariſtiam conſecrare; & ex eo apud hæreticos colligit Euchariſtiam non eſſe, quòd nempe ſupponat nullum in eis eſſe verum Sacerdotium. — Athanaſius, *Apolog.* 2. *contra Arianos*, ex quo Iſchyras Arianus in Sacerdotem nuſquam fuiſſet ordinatus, probat, eum non potuiſſe Euchariſtiam conficere. Quæ veritas ipſis quoque hæreticis perſpecta fuit. Nam ut teſtatur S. Hieronymus, *Dial. adversùs Luciferianos*, Hilarus illius ſectæ Coryphæus *Euchariſtiam non poterat conficere, quia Diaconus tantùm erat.*

§. III.

Heterodoxorum Momenta.

VIII. Primò Objiciunt, 1. *Petri* 2. *v.* 9. Omnes baptizati dicuntur *Genus electum, regale Sacerdotium*. Et Apocal. 5. v. 10. *Feciſti nos* (Chriſtianos) *Deo noſtro regnum, & Sacerdotes.*

Reſpondeo ex S. Auguſtino, *l.* 20. *de Civit. Dei c.* 10. verba illa Petri, & Apocalypſis non eſſe accipienda de Sacerdotio propriè tali, quod convenit ſolis Epiſcopis, & Presbyteris, *Qui propriè jam vocantur in Eccleſia Sacerdotes*; ſed impropriè, & latè. Nam *Sicut omnes Chriſtianos dicimus propter myſticum Chriſma; ſic omnes Sacerdotes, quoniam membra ſunt unius Sacerdotis. De quibus Apoſtolus Petrus,* Plebs (*inquit*) ſancta, regale Sacerdotium — Adderem: Chriſtianos omnes vocari Sacerdotes, quia omnes habiles ſunt, ut ſacerdotio initientur, ad differentiam legis Moſaicæ, in qua ſoli contribules Levi, & ex Aaron progeniti poterant ſacerdotio fungi. Unde ſicut omnes quia ex Aaron originem trahebant, idonei erant ſacerdotio; ſic omnes Chriſtiani, quia unius Sacerdotis Chriſti, Sacerdotii capaces ſunt.

IX. Reſpondeo ſecundò communi reſponſione, verba illa Scripturæ accipienda eſſe de Sacerdotio interno, quo ſingulos Fideles in Baptiſmo inſignitos eſſe Scriptura dicit; ad offerendum ſcilicet Deo ſpirituales hoſtias precum, eleemoſynarum, aliorumque pietatis operum: non verò de Sacerdotio externo, & ſpeciali, cui uni adeſt poteſtas conficiendi, & offerendi publicè in Eccleſia externum, & viſibile ſacrificium corporis, & ſanguinis Domini. Nam ſicut ibi Chriſtianus aſſeritur Sacerdos, ita & Rex: Atqui non omnes Chriſtiani Reges ſunt regno, & dominatione externâ; ergo nec omnes ſunt Sacerdotes Sacerdotio externo, & ſpeciali in Eccleſia.

X. Se-

X. Secundò objiciunt. Verba illa Chriſti, Lucæ 22. v. 19. *Hoc facite in meam commemorationem*, duo importtant, nempe, Euchariſtiam conficere, & eam ſumere: ſed omnibus promiſcue Fidelibus dictum eſt, ut Euchariſtiam ſumant; ergo & omnibus dictum eſt, ut eam conficiant.

Reſpondeo ex regula S. Auguſtini, *l.* 3. *de Doctr. Chriſt. c.* 17. nimirùm in Scripturis *Alia omnibus communiter præcipi, alia ſingulis quibuſque generibus perſonarum*. In præfatis ergo Chriſti verbis ſumere Euchariſtiam, & ſumendo memoriam ejus recolere, omnibus indiſcriminatim præceptum eſt: Conſecrare verò, & perficere, ſolis Apoſtolis, & Sacerdotibus dictum eſt, ſicut etiam ſolis viris, non fœminis — Addo: quòd ſumere Euchariſtiam, prout ibi à Chriſto præcipitur, ſolis Sacerdotibus dictum eſt: ſumere autem, eam per modum ſacramenti, quod omnibus præcipitur, dictum eſt Jo. 6. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis &c.* Deinde ſi Euchariſtiam conficere, & miniſtrare omnibus conceſſum, imò & præceptum eſt: cur apud Lutheranos non omnes id faciunt? Cur egent, ut ad hoc deputentur, cum Chriſtus ad hoc omnes delegaverit?

XI. Tertiò objiciunt. Tertullianus, *l. de Exhortatione Caſtitatis, cap.* 7. quoſvis Fideles à ſecundis nuptiis deterret, eò quod cuique competat Sacerdotium, quod bigamos utpote irregulares dedecet: *Nonne* (inquit) *& laici Sacerdotes ſumus? Scriptum eſt: Regnum quoque nos, & Sacerdotes, Deo & Patri ſuo fecit.* — Ne autem quis reponat, ibi loqui Tertullianum de Sacerdotio impropriè tali ad offerendas victimas ſpirituales tantùm — Subjungit: *Differentiam inter ordinem, & plebem conſtituit Eccleſiæ auctoritas, & honor per ordinis conſeſſum ſanctificatus à Deo. Ubi Eccleſiaſtici ordinis eſt conſeſſus, & offert, & tingit Sacerdos, qui eſt ibi ſolus: ſed & ubi tres, Eccleſia eſt, licèt laici &c. Igitur ſi habes jus Sacerdotis in temetipſo, ubi neceſſe eſt habeas; oportet etiam diſciplinam Sacerdotis neceſſe ſit habere jus Sacerdotis.*

XII. Reſpondeo, dici poſſe, Tertullianum illum ſcripſiſſe librum, cùm jam factus eſſet Montaniſta. Unde non mirum, ſi Montaniſtarum errorem omnibus etiam fœminis jus ſacerdotii tribuentium ibi profeſſus ſit; & ſententiam, quam cùm eſſet Catholicus tenuit, ut ſupra vidimus, retractaverit. — Si autem quis velit, eum ad bonum ſenſum trahere — Dicere poterit, Tertullianum omnibus etiam laicis jus Sacerdotii tribuere; quia omnes habiles ſe reddere debent, ut poſſint eligi in Sacerdotes, à quo jure excidunt, qui Bigami ſunt — Vel ſumere ly *Offerre* pro *Tradere*, ſeu *Diſpenſare*, non pro *Sacrificare*. Mos enim erat, ut laici, etiam fœminæ, offerrent, ſeu præſentarent ea, quæ offerenda erant perSacerdotem in ſacrificio. De vidua enim, quæ ſingulis annis offerebat marito defuncto: & *Offert* (inquit) *ſingulis annis dormitionis ejus. Et in l. de Exhort. caſtitatis, c.* 11. de marito pro duabus uxoribus offerente ait: *Et offeres pro duabus, & commemorabis per Sacerdotem.*

Dici etiam poteſt, ly *Offerre* ſumi à Tertulliano pro panis, & vini oblatione, quam urgente perſecutione, abſentibus Miniſtris, Fideles privatis in domibus offerre conſueverant, nempe panem, & vinum; non quidem Euchariſticum, ſed benedictum, quæ *Eulogiæ* dicebantur; & quæ etiam ad Epiſcopos, & Presbyteros in carceribus detentos Fideles deferre conſueverant.

XIII. Nec dicas, quòd ſi non laici, ſaltem Diaconi panem, & vinum euchariſticum offerebant. Unde Concilium Ancyranum, *Can.* 2. Diaconos lapſos ceſſare jubet *Ab omni ſacro miniſterio, ſive à pane, ſive à calice offerendo* — Reſpondeo enim, ordinis exercitium, quod ibi aufertur à Dia-

conis

conis in eo ſitum fuiſſe, non quòd panem, & vinum conſecrarent; ſed quòd panem, & vinum à Fidelibus oblata exciperent, & ad ſacrum altare deferrent, in quo tres in partes dividi ſolebant. Ex una ab Epiſcopo, vel Presbytero Euchariſtia conficiebatur, altera cedebat in pauperum uſum, tertia Clericorum ſuſtentationi deſtinata erat.

XIV. Quartò objiciunt. Frumentius, cum adoleſcens in Indiis degeret, mercatores Chriſtianos, natione Italos, qui illuc appulerant, ad divinorum celebrationem invitaſſe legitur apud Theodoretum, *Hiſt. Eccleſ. l.* 1. *c.* 23. cum tamen nec ipſe adhuc Sacerdotio fungeretur (fuit enim poſtea ordinatus ab Athanaſio, ut ibidem refertur) nec credibile ſit, mercatores illos, aut ex ipſis aliquem fuiſſe ordinatos — Secundò: Acta S. Petronillæ referunt, eam obiiſſe in carcere, celebratis Dominicæ oblationis Myſteriis. — Tertiò: Joannes Moſchus, *in Prato ſpirituali*, *c.* 25. narrat, Monachum laicum panes quoſdam verbis evangelicis conſecraſſe, quod factum ratum ab Angelo fuit denuntiatum.

XV. Reſpondeo ad primum de Frumentio. Vel divina Myſteria, quæ Romano more celebraſſe leguntur, mercatores illi, hortante Frumentio, non fuiſſe altaris tremendum ſacrificium; ſed preces ſacras Romano ritu peractas. Unde Ruffinus, ex quo hanc hiſtoriam Theodoretus excerpſit, ſolius orationis mentionem facit. Vel ſi divina Myſteria volumus fuiſſe incruentum ſacrificium, non fuit celebratum, nec à Frumentio nondum ſacris initiato, nec ab ullo ex mercatoribus laicis; ſed ab aliquo Presbytero ab illis adducto, ut in longinquis peregrinationibus fieri ſolet: niſi fortè dicamus, celebrata fuiſſe divina Myſteria, non conſecratione, ſed diſpenſatione panis jam conſecrati, quem à ſuis regionibus mercatores illi (ut tunc moris erat peregrinantibus dari) aſportaverant.

Ad ſecundum dico Acta laudata eſſe ſic exponenda: nempe, quòd S. Petronilla objerit celebratis Dominicæ oblationis Myſteriis, non ab ipſa, ſed ab aliquo Sacerdote, qui, ut moris erat, eam in carcere inviſerat.

Tertium verò ex Prato ſpirituali non tantæ auctoritatis eſt, ut dubietatem excludere valeat: multa enim in illud dubiæ fidei irrepſerunt. Quod ſi hoc etiam daretur, præter legem, & divinâ diſpenſatione factum credi deberet. Quod autem præter legem fit, in regulam trahi non debet, nec infirmat aſſertum noſtrum; nempe, quòd ex inſtitutione divinâ penes ſolos Sacerdotes ſit Euchariſtiæ conſecratio.

XVI. Quintò objiciunt. Sacerdos hoc ſacramentum conficit in perſona Chriſti: ſed omnis juſtus, etſi laicus, eſt Chriſti membrum, & Chriſto unitus per caritatem; ergo &c. Unde ait Chryſoſtomus, Homil. 43. in Matth. *Omnis Sanctus eſt Sacerdos.*

Confirmant. Hoc ſacramentum conſecratur virtute verborum: ſed ſignificatio verborum non mutatur, ſive proferantur à Sacerdote, ſive à laico; ergo &c. Sicut igitur verba Baptiſmi prolata, ſive à Sacerdote, ſive à laico ſuum habent effectum, cur non verba Euchariſtica?

XVII. Reſpondeo cum S. Th. 3. p. q. 82. a. 1. ad 2. quòd *Laicus juſtus unitus eſt Chriſto unione ſpirituali per fidem, & caritatem, non autem per ſacramentalem poteſtatem; & ideo habet ſpirituale Sacerdotium ad offerendum ſpirituales hoſtias, de quibus dicitur in Pſ.* 50. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus &c. non verò ad offerendum publicum Euchariſtiæ ſacrificium: ſicut nec omne membrum corporis, etſi conjungatur capiti, non tamen habet eundem actum, & poteſtatem.

Ad Confirm. dico, quòd virtus conſecrativa non conſiſtit in ſolis verbis, ſed etiam in poteſtate acceptâ in conſecratione, & ordinatione. Sic virtus prin-

principalis agentis non quocumque inſtrumento operatur quemcumque effectum; ſed inſtrumento ad hoc deputato, & idoneo. Neque idem eſt de Baptiſmo. Cùm enim ſit ſacramentum maximæ neceſſitatis; oportuit, ut quilibet homo deputaretur, & eſſet idoneus. Non ſic de ſacrificio Miſſæ, quod tantæ neceſſitatis non eſt. Sicut in antiqua lege quilibet poterat circumcidere; non tamen quilibet poterat ſacrificare, & offerre, ſed ſolus Sacerdos. Videatur. S. Th. *q.* 82. citatâ *a.* 1. *ad* 1. & 3.

DUBIUM II.

An Plures, & an Mali Sacerdotes poſſint Conſecrare?

§. I.

Reſolvitur Prima Pars.

I. Dico. Plures Sacerdotes poſſunt ſimul eandem hoſtiam conſecrare. Ita S.Th. dicta *q.*82.*a.*2. Qui affert primò conſuetudinem quarundam Eccleſiarum, quâ Sacerdotes, cum de novo ordinantur, concelebrant Epiſcopo ordinanti. Hanc verò rationem pro hac conſuetudine affert. Nam *Sacerdos, cum ordinatur, conſtituitur in gradu eorum, qui à Domino acceperunt poteſtatem conſecrandi in cœna:* ſicut ergo *Apoſtoli Chriſto cœnanti* (& eos ordinanti) *concœnaverunt: ita novi ordinati, Epiſcopo ordinanti concelebrant. Nec propter hoc iteratur conſecratio ſuper eandem hoſtiam: quia ſicut Innocentius III. dicit* (lib. 4. de Myſt. Miſsæ, cap. 25.) *omnium intentio debet ferri ad idem inſtans conſecrationis.* Licèt autem plures non poſſint ſimul unum baptizare, poſsunt tamen ſimul eandem hoſtiam conſecrare. Quia (ait S. Tho. ibi ad 1.) *Chriſtus non legitur ſimul baptizaſſe cum Apoſtolis, quando injunxit eis officium baptizandi;* ſicut cum illis concœnavit, quando eis injunxit officium conſecrandi.

Hìc tamen notandum eſt: S. Thomam non dicere, Apoſtolos Chriſto celebranti concelebraſse, ſed tantùm *Concœnaſſe:* non enim poterant Domino concelebrare, quia nondum erant Sacerdotes; cùm primò Sacerdotes inſtituti ſint, quando Chriſtus, poſt conſecrationem panis, illis dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*, ut ait Tridentinum, *Seſſ.* 22. *cap.* 1. Vult ergo S. Thomas, poſse recens ordinatos cum Epiſcopo ordinante celebrare, ad quandam imitationem diſcipulorum, qui in Cœna Chriſto concœnaverunt. Vide Porrectam ad hunc art.

Neque ſequitur, quòd cùm poſſit unus ſolus per ſe conſecrare, ſuperfluè apponantur alii. — Hoc enim (ait S. Tho. *ad* 2. ibi) verum eſſet, *Si quilibet Sacerdos operaretur in virtute propriâ .... ſed quia Sacerdos non conſecrat, niſi in perſona Chriſti, multi autem ſunt unum in Chriſto: ideo non refert, utrum per unum, aut per multos hoc ſacramentum conſecretur, niſi quòd oportet ritum Eccleſiæ ſervare.*

II. Hìc nota primò cum eodem Porrecta: Sacerdotem, ſive conſecret ſolus, ſive cum aliis, ſemper agere in perſona Chriſti; non tamen ſemper agere in virtute, ſive intentione propriâ. Si enim ſolus cònſecret, agit, ut unum per ſe intendens, mox prolatis à ſe verbis conſecrationem factam eſſe: & tunc virtute propriâ operari dicitur, quoniam nihil expectat ab aliquo homine, vel ab aliquibus. Si verò conſecret cum aliis, cùm expectet à conſociis & prolationem verborum, & intentionem ſimultaneam, quam omnes referre tenentur ad idem inſtans; non dicitur agere virtute propriâ, ſed communi cum aliis.

Nota ſecundò: in hoc ſervandum eſse ritum Eccleſiæ, maximè Romanæ: quæ cum à B. Petro fuerit fundata, & per multos annos recta, creditur ab ipſo omnes ritus, maximè circa ſacramentorum adminiſtrationem, fuiſse edocta. Unde cùm excepto

caſu Ordinationis Presbyteri, vel conſecrationis Epiſcopi (ut dicemus) non permittat, ut plures ſimul eandem hoſtiam conſecrent; tutâ conſcientiâ non licèt aliter facere, niſi accedente ejuſdem diſpenſatione, ut decernit Trident. *Seſſ. 7. de Sacr. in genere, Can.* 13.

III. Quæres: An alia obtinuerit conſuetudo, ut plures concelebrent excepto die Ordinationis Presbyterorum?

Reſpondeo affirmativè: tùm apud Latinos, tùm apud Græcos. Apud Latinos quidem, quando Presbyter inauguratur Epiſcopus. Tunc enim ſimul cum Epiſcopo conſecratore profert verba conſecratoria, ac deguſtat particulas hoſtiæ conſecratæ; hauritque è ſacro calice pretioſi ſanguinis guttulas ſibi ab Epiſcopo conſecratore porrectas. — Apud Græcos etiam. In urbibus enim, ubi unum dumtaxat eſt templum, Sacerdotes, quantuſcumque ſit eorum numerus, Epiſcopum celebrantem hinc inde cingunt, unâ cum ipſo totam Liturgiam recitant; & tandem Communionem ſub utraque ſpecie ab ipſo recipiunt. Quam conſuetudinem à tempore Concilii Nicæni I. ortum habuiſse, colligit Morinus, *lib. de Ordinationibus Eccleſ. exercit.* 8. Cùm enim, *Can.* 18. comprimantur Diaconi, quòd Euchariſtiam Presbyteris diſpenſandi jus ſibi arrogarent; ex hoc infert, voluiſſe Patres Nicænos, Presbyteros Sacerdoti celebranti concelebrantes, de manu ejus Euchariſtiam accipere, non de manu Diaconorum.

§. II.

Reſolvitur Secunda Pars.

Mali Sacerdotes poſſunt eſse, vel quia in peccato mortali ſunt, vel quia hæretici, vel excommunicati, ſuſpenſi, ſchiſmatici, aut degradati.

IV. Dico primò. Sacerdotes mali, nempe, in peccato mortali exiſtentes, conſecrare Euchariſtiam validè poſſunt; ſed poteſtate ſuâ malè, & indignè utuntur. Aſsertum hoc pro priori parte reſolutum fuit *in Tract. de Sacr. in gen.* Ubi contra Donatiſtas, & alios, malos Miniſtros poſſe ſacramenta conficere generaliter oſtenſum eſt. Nunc autem ſpecialiter de Miniſtro Euchariſtiæ ſtatuit S. Thom. 3. *p. q.* 82. *a.* 5. Et Concil. Conſtantienſe, *Seſſ.* 8. *c.* 15. contra Wicleſum, & Joan. Hus dicentes: *Sacerdos, ſi eſt in peccato mortali non conſecrat*. Et contra Waldenſes, qui aſſerebant: *Sacerdotes ritè, & legitimè ſecundùm formam Eccleſiæ ordinatos, quibuslibet tamen criminibus preſſos, non poſſe Eccleſiaſtica conficere ſacramenta*.

V. Probatur autem ratione S. Tho. loco citato: *Sacerdos* enim *conſecrat hoc ſacramentum non virtute propriâ, ſed ſicut Miniſter Chriſti, in cujus perſona conſecrat hoc ſacramentum: Non autem ex hoc ipſo deſinit aliquis Miniſter eſſe Chriſti, quòd eſt malus. Habet enim Dominus bonos, & malos Miniſtros, ſeu ſervos. Unde Matth.* 24. *Dominus dicit:* Quis putas eſt fidelis ſervus, & prudens &c. *Et poſtea ſubdit:* Si autem dixerit malus iſte ſervus in corde ſuo &c. *Et Apoſtolus dicit*, 1. *Cor.* 4. Sic nos exiſtimet homo, ut Miniſtros Chriſti. *Et tamen poſtea ſubdit:* Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum. *Erat ergo certus, ſe eſſe Miniſtrum Chriſti: tamen non erat certus, ſe eſſe juſtum. Poteſt ergo aliquis eſſe Miniſter Chriſti, etiamſi juſtus non ſit. Et hoc ad excellentiam Chriſti pertinet: cui ſicut vero Deo ſerviunt non ſolùm bona, ſed etiam mala, quæ per ipſius providentiam in ejus gloriam ordinantur.*

VI. Idipſum confirmat in arg. *Sed contra* ex Paſchaſio Corbejenſi Abbate, *lib. de Corp. Domini, cap.* 12. (& refertur 1. *q.* 1. *cap.* 77.) dicente: *Intra Eccleſiam Catholicam in Myſterio corporis, & ſanguinis Domini, nihil*

nihil à bono majus, nihil à malo minus perficitur Sacerdote: quia non in merito conſecrantis, ſed in verbo perficitur Creatoris, & virtute Spiritus Sancti. — Unde Auguſtinus, lib. 5. de Bapt. contra Donat. cap. 20. *Si ergo* (inquit) *ad hoc valet, quod dictum eſt in Evangelio:* Deus peccatorem non audit, *ut per peccatum ſacramenta non celebrentur: quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel ſuper aquam Baptiſmi, vel ſuper oleum, vel ſuper Euchariſtiam, vel ſuper capita eorum, quibus manus imponitur? Qua omnia tamen, & fiunt, & valent etiam per homicidas, ideſt, per eos, qui oderunt fratres in ipſa intus Eccleſiâ.*

VII. Secunda verò pars oſtenditur ex eodem S. Thoma ibidem, *ad* 1. Ubi ad verba Hieronymi, in *cap.* 3. *Sophonia*, dicentis: *Sacerdotes, qui Euchariſtia ſerviunt, & ſanguinem Domini populis dividunt, impiè agunt in lege Chriſti; putantes, Euchariſtiam precantis facere verba, non vitam, & neceſſariam eſſe tantùm ſolemnem orationem, & non Sacerdotis merita; de quibus dicitur: Sacerdos in quacumque fuerit maculâ, non accedat offerre oblationes Domino:* Reſpondet dicens: *Quòd Hieronymus per illa verba improbat errorem Sacerdotum, qui credebant, ſe dignè poſſe Euchariſtiam conſecrare, ex hoc ſolo, quòd ſunt Sacerdotes, etiamſi ſint peccatores; quod improbat Hieronymus per hoc, quòd maculoſi accedere ad altare prohibentur: non tamen removetur, quin, ſi acceſſerint, ſit verum ſacrificium, quod offerunt.*

Eodem modo explicat S. Thomas ibi *ad* 2. verba Gelaſii Papæ (vel alterius) qui, ut refertur Can. Sacroſancta, 1. q. 1. *Quomodò* (inquit) *ad divini Myſterii conſecrationem cœleſtis ſpiritus invocatus adveniet; ſi Sacerdos, qui eum adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionibus comprobetur?* Reſpondet enim, intentionem Gelaſii eſse, quòd peccator Sacerdos non debet ad hoc ſacramentum accedere. Præmiſerat enim: *Sacroſancta Religio ... tantam ſibi reverentiam vendicat, ut ad eam quilibet, niſi purâ conſcientiâ non audeat pervenire.* Unde per hoc, quòd ſubdit: *Quomodo cœleſtis ſpiritus advocatus adveniet?* intelligi oportet, quòd non advenit ex merito Sacerdotis, ſed ex virtute Chriſti, cujus verba profert Sacerdos. Vel quòd non advenit, ut ſacrificium, & ſacramentum ſit fructuoſum ſic indignè celebranti, & ſumenti; licèt adveniat, ut ratum, & perfectum ſit.

VIII. Hoc autem quomodo fieri poſſit, ediſſerit idem S. Tho. ibi *ad* 3. Qui explicans verba Malachiæ 2. *Maledicam benedictionibus veſtris*, & Dionyſii (Epiſt. ad Demophilum Monachum) *Perfectè cecidit à Sacerdotali ordine, qui non eſt illuminatus &c.* ait: Quòd *Sicut eadem actio inquantùm ſit ex prava intentione Miniſtri poteſt eſſe mala, bona autem inquantùm ſit ex bona intentione Domini: ita benedictio Sacerdotis peccatoris, inquantum ab ipſo indignè ſit, eſt maledictione digna; & quaſi infamia, ſive blaſphemia, & non oratio reputatur: inquantùm autem profertur ex perſona Chriſti, eſt ſancta, & efficax ad ſanctificandum. Unde ſignanter dicitur:* Maledicam benedictionibus veſtris.

IX. Dico ſecundò. Sacerdotes hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati, & ſuſpenſi, modò ritè ſint ordinati, Euchariſtiam conſecrare validè quidem poſſunt, indignè tamen. Ita S. Tho. 3. *p. q.* 82. *a.* 7. cujus hæc ſunt verba: *Quidam dixerunt, quod hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati, quia ſunt extra Eccleſiam, non poſſunt conficere hoc ſacramentum. Sed in hoc decipiuntur: quia ſicut Auguſt. dicit, lib. 2. contra Parmenianum, cap.* 13. Aliud eſt aliquid omnino non habere, aliud autem non rectè habere: *& ſimiliter etiam*, eſt aliud non dare, aliud non rectè dare. *Illi igitur, qui intra Eccleſiam conſtituti receperunt poteſtatem celebrandi Euchariſtiam in ordinatione Sacerdotii, rectè quidem habent poteſtatem; ſed non rectè eâ utuntur,*

tur, ſi poſtmodum per hæreſim, aut ſchiſma, vel excommunicationem ab Eccleſia ſeparentur. Qui autem ſic ſeparati ordinantur, nec rectè habent poteſtatem, nec rectè utuntur. Quod tamen utrique poteſtatem habeant, patet per hoc, quòd, ſicut Auguſtinus ibidem dicit, cum redeunt ad unitatem Eccleſiæ, non reordinantur, ſed recipiuntur in ſuis ordinibus. Et quia conſecratio Euchariſtiæ eſt actus conſequens Ordinis poteſtatem; illi, qui ſunt ab Eccleſia ſeparati per hæreſim, aut ſchiſma, aut excommunicationem, poſſunt quidem conſecrare Euchariſtiam; quæ ab eis conſecrata verum corpus, & ſanguinem Chriſti continet: non tamen hoc rectè faciunt, ſed peccant facientes, & ideo fructum ſacrificii non percipiunt, quod eſt ſacrificium ſpirituale.

X. Neque obeſt ſi dicas primò. Auguſtinus (ſeu veriùs Proſper) *in lib. Sentent. c. 15.* dicit: *Extra Eccleſiam non eſt locus veri ſacrificii.* Et Leo Papa, *Epiſt.* 40. & habetur in Decretis, 1. q. 1. c. 68. *Aliter* (ſcilicet, quàm in Eccleſia, quæ Chriſti corpus eſt) *nec rata ſunt Sacerdotia, nec vera ſacrificia.* — Nam reſpondeo cum S. Thom. citato, ad 1. *Quòd auctoritates illæ, & ſimiles intelligendæ ſunt quantùm ad hoc, quòd non rectè extra Eccleſiam ſacrificium offertur. Unde extra Eccleſiam non poteſt eſſe ſpirituale ſacrificium, quod non eſt verum veritate fructus, licèt ſit verum veritate ſacramenti: ſicut etiam ſupra dictum eſt, quòd peccator ſumit corpus Chriſti ſacramentaliter, ſed non ſpiritualiter.*

XI. Nec obeſt ſi dicas ſecundò. Innocentius I. Papa, *Epiſt.* 18. (relatâ 1. *q.* 1.) ait: *Arianos, cæteraſque ejuſmodi peſtes, quia laicos eorum ſub imagine pœnitentiæ ſuſcipimus, non videtur Clericos eorum cum Sacerdotii, aut cujuſpiam Miniſterii ſuſcipi debere dignitate, quibus ſolùm Baptiſma ratum eſſe permitimus* — Nam reſpondet S. Tho. citatus, ad 2. *Quòd ſolus Baptiſmus permittitur eſſe ratus hæreticis, & ſchiſmaticis, quia poſſunt licitè baptizare in articulo neceſſitatis: in nullo autem caſu licitè poſſunt Euchariſtiam conſecrare, vel alia ſacramenta conferre.*

XII. Si inſtes tertiò. Ille, qui eſt extra Eccleſiam, non videtur poſſe agere in perſona totius Eccleſiæ: ſed Sacerdos conſecrans Euchariſtiam, hoc agit in perſona totius Eccleſiæ; ergo non videtur, quòd qui ſunt extra Eccleſiam poſſint &c. — Reſpondeo cum eodem S. Tho. ibi, ad 3. *Quòd Sacerdos in Miſſa, in orationibus quidem loquitur in perſona Eccleſiæ, in cujus unitate conſiſtit: ſed in conſecratione ſacramenti loquitur in perſona Chriſti, cujus vicem in hoc gerit per Ordinis poteſtatem. Et ideo ſi Sacerdos ab unitate Eccleſiæ præciſus Miſſam celebret, quia poteſtatem Ordinis non amittit, conſecrat verum corpus, & ſanguinem Chriſti. Sed quia eſt ab unitate Eccleſiæ ſeparatus, orationes ejus efficaciam non habent.*

XIII. Dico tertiò. Sacerdos etiam degradatus poteſt perficere Euchariſtiam. Ita S. Tho. citata, *q.* 82. *a.* 8. ſic diſcurrens: *Poteſtas conſecrandi Euchariſtiam pertinet ad characterem ſacerdotalis ordinis; character autem quilibet, quia cum quadam conſecratione datur, indelebilis eſt, ut ſupra dictum eſt* (q. 63. a. 5.) *ſicut & quarumcumque rerum conſecrationes perpetuæ ſunt, nec amitti, nec reiterari poſſunt. Unde manifeſtum eſt, quòd poteſtas conſecrandi non amittitur per degradationem: dicit enim Auguſtinus, l. 2. contra Parmenianum, c.* 13. Utrumque, *ſcilicet Baptiſmus, & Ordo* ſacramentum eſt; & quâdam conſecratione utrumque homini datur, illud, cum baptizatur, iſtud, cum ordinatur: ideoque non licet à Catholicis utrumque iterari. *Et ſic patet, quòd Sacerdos degradatus poteſt perficere ſacramentum.*

XIV. Neque dicas primò. Qui aliquid dat, poteſt illud auferre: ſed Epiſcopus dat Presbytero poteſtatem conſecrandi, ordinando illum; ergo etiam

iſam poteſt illi eam auferre, degradando illum — Reſpondet enim Sanctus Thomas ibi, ad 2. *Quòd Epiſcopus non dat poteſtatem ſacerdotalis Ordinis propriâ virtute, ſed inſtrumentaliter, ſicut Miniſter Dei, cujus effectus per hominem tolli non poteſt, ſecundùm illud* Matth. 18. Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet. *Et ideo non poteſt hanc poteſtatem auferre: ſicut nec ille, qui baptizat, poteſt auferre characterem baptiſmalem.*

XV. Neque iterum dicas. Plus amittere debet degradatus, quàm excommunicatus: ſed excommunicatus amittit ſolam executionem Ordinis; ergo degradatus amittere debet etiam poteſtatem — Nego enim conſequ. cum S. Tho. ibi, *ad* 3. Quia etſi degradato non auferatur poteſtas Ordinis; adhuc tamen plus amittit, quàm excommunicatus. Nam *Excommunicatio eſt medicinalis. Et ideo excommunicatis non aufertur executio Sacerdotalis poteſtatis, quaſi in perpetuum, ſed ad correctionem uſque ad tempus. Degradatis autem aufertur executio, quaſi in perpetuum condemnatis.*

XVI. Quæres: An ab hæreticis, ſchiſmaticis, excommunicatis, & peccatoribus liceat Communionem recipere, & eorum Miſſas audire?

Reſpondet S. Tho. dictâ q. 82. a. 9. *Quòd ſicut ſupra dictum eſt, Sacerdotes, ſi ſint hæretici, vel ſchiſmatici, vel excommunicati, vel etiam peccatores, quamvis habeant poteſtatem conſecrandi Euchariſtiam, non tamen eâ rectè utuntur, ſed peccant utentes. Quicumque autem communicat alicui in peccato, ipſe particeps peccati efficitur. Unde, & in 2. canonicâ Joannis dicitur, quòd* Qui dixerit ei, Ave, *ſcilicet, hæretico*, communicat operibus illius malignis. *Et ideo non licet à prædictis Communionem accipere, aut eorum Miſſam audire.*

Differt tamen inter prædictas Sectas. Nam hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati ſunt per ſententiam Eccleſiæ executione conſeccandi privati. Et ideo peccat quicumque eorum Miſſam audit, vel ab eis recipit ſacramenta. Sed non omnes peccatores ſunt per ſententiam Eccleſiæ executione hujus poteſtatis privati. Et ſic quamvis ſint ſuſpenſi quantùm ad ſe ex ſententia divina, non tamen quantùm ad alios ex ſententia Eccleſiæ. Et ideo uſque ad ſententiam Eccleſiæ licet ab eis Communionem accipere, & eorum Miſſam audire. Unde ſuper illud, 1. Cor. 5. Cum hujuſmodi nec cibum ſumere, *dicit Gloſſa Auguſt.* (Homil. ultimâ inter 50. modò Serm. 351) *Hoc dicendo, noluit hominem ab homine judicare ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario uſurpato judicio; ſed potiùs ex lege Dei, ſecundùm ordinem Eccleſiæ, ſive ultrò confeſſum, ſive accuſatum, & convictum.* De quo videri etiam poteſt S. Tho. *Quolibet.* 11. *a.* 8. Ubi addit de Sacerdote fornicario, quod *Si conſtaret mihi, eum* (Sacerdotem) *eſſe in peccato mortali, & inducerem eum ad celebrandum, peccarem mortaliter: & hoc eſt ſecundùm ipſum jus naturale, quia hoc eſt provocare eum ad peccatum mortale. Jus autem poſitivum addit plus: quòd non ſolùm non debeam inducere eum ad celebrandum, ſed etiam ſi audio ejus Miſſam, pecco mortaliter; quod quidem inſtitutum eſt in pœnam Sacerdotis fornicarii. Attendendum tamen eſt, quòd hoc non intelligitur de quolibet Sacerdote fornicario, ſed de publicis fornicariis; qui propriè dicuntur publici, quando judicio, & ſententiâ Eccleſiæ vocantur publici. Unde quicumque à tali fornicario audit Miſſam, peccat mortaliter.*

XVII. Quare autem licèt alia peccata ſint majoris gravitatis, quam fornicatio, tamen Eccleſia, 32. *diſt. cap.* 5. ſpecialiter vetuit, ne quis audiat Miſſam Sacerdotis concubinarii notorii, vel per ſententiam, vel per confeſſionem in jure factam, vel per evidentiam facti. Ratio eſt, quam data S. Tho. hac qu. 82. a. 9. ad 3. *Quòd licèt fornicatio non ſit gravior cæteris peccatis, tamen ad eam proniores*

Digitized by Google

res ſunt homines, propter carnis concupiſcentiam. Et ideo ſpecialiter hoc peccatum Sacerdotibus prohibitum eſt ab Eccleſia, & ne aliquis audiat Miſſam concubinarii Sacerdotis.

DUBIUM III.

An Liceat Sacerdoti Celebrare Miſſam Privatam?

§. I.

Aliqua Prænotantur.

I. ETſi, ut ait Tridentinum, *Seſs. 22. cap. 6.* propriè loquendo nullæ Miſſæ privatæ ſint, ſed omnes verè communes cenſeri debeant: *Partim, quod in eis populus ſpiritualiter communicet: partim verò, quòd à publico Eccleſiæ Miniſtro, non pro ſe tantùm, ſed pro omnibus Fidelibus, qui ad Chriſti corpus pertinent, celebrentur*: & etiam quia ſacrificium ipſum publicum eſt, & nomine totius Eccleſiæ offertur in commemorationem mortis Chriſti, quod eſt publicum beneficium; & Sacerdos nullum, qui velit, & dignus ſit, ab ejus participatione repellit: uſus tamen obtinuit, ut Miſſæ aliæ publicæ, aliæ privatæ vocarentur.

II. Publica, ſeu ſolemnis dici poteſt, ſive ratione ritus, quia eam cantu, & aſſiſtentia Miniſtrorum, in publica Eccleſia, adſtante multitudine celebratur: ſive quia in ea non ſolus Sacerdos, ſed etiam alii adſtantes de populo communicant. Privata verò, vel quia ſinè cantu, vel in Oratorio privato, aut etiam in Eccleſia ſolo Sacerdote, & Miniſtro præſente celebratur: vel tandem quia in ea ſolus Sacerdos communicat, & particeps eſt Altaris.

III. Primus, qui hanc diſtinctionem evulgavit fuit Lutherus: qui in Miſſam privatam inſanè debacchatur, eamque abrogare conatur in libro, quem edidit *De Abroganda Miſſa privatâ*, Diabolo uſus præceptore, ut ipſe teſtatur, *lib. de Miſſa privatâ, & unctione Sacerdotum*. Revera tamen omne Miſſæ ſacrificium tollere intendens; dum Miſsam publicam, eam ſolam vocat partem, quæ voce intelligibili à Sacerdote profertur, & in qua publica fit populo diſtributio: eam, quam ſecretò Sacerdos dicit, ut Canonem, oblationem, conſecrationem, privatam vocat, & rejicit: quod nil aliud eſt, quàm rejicere ſacrificium, quod, ut diximus, in conſecratione conſiſtit. Lutherani omnes imitantur Magiſtrum ſuum, qui Miſſas, præſertim in quibus ſolus Sacerdos communicat, tanquam contrarias inſtitutioni Chriſti, & praxi antiquæ Eccleſiæ repudiant.

IV. Oppoſitum tamen ſentit univerſa Eccleſia Catholica, quæ Lutheri, & aliorum doctrinam proſcripſit in Tridentino, *Seſſ. 22. Can. 8.* his verbis: *Si quis dixerit, Miſſas, in quibus ſolus Sacerdos ſacramentaliter communicat, illicitas eſſe, ideoque abrogandas: anathema ſit.* Et Can. 9. *Si quis dixerit, Eccleſiæ Romanæ ritum, quo ſubmiſsâ voce pars Canonis, & verba conſecrationis proferuntur, damnandam eſſe.... anathema ſit.*

§. II.

Reſolutio Catholica.

V. DIco. Sacerdos Miſsam privatam celebrans, ſeu in qua ſolus ipſe communicat, legitimè, ac licitè operatur. Prob. Quod nec eſt contra eſſentiam ſacrificii, nec contra Chriſti præceptum, nec contra Eccleſiæ praxim, legitimè, ac licitè fit: ſed Miſsa privata, in qua ſolus Sacerdos communicat, non eſt contra eſsentiam ſacrificii. Nam, ut habetur, *Levit. 6. & 7.* cum offerebantur ſacrificia pro peccato, populo proderant, ac vera ſacrificia erant: & tamen populus nihil de eis deguſtabat. Nec Chriſtus unquam præcepit,

pit, ut niſi in ſolemni, & publico conventu Sacerdos celebret, vel niſi cum populo ſacramentaliter communicet. Non ex praxi Eccleſiæ. Nam neque Apoſtolos tale aliquid præcepiſſe legimus. Eccleſia autem indifferenter, ſive ſolemniter, & publicè; ſive privatè, & ſinè populo communicante, quovis ſeculo celebrare Miſſam conſuevit. Liberum ergo fuit Sacerdotibus ſacrificium offerre etiam abſque cœtu, & Communione fidelis populi. Nec enim hoc ad ſacrificium novæ Legis neceſſarium eſt. Nam per ipſum, etiamſi nullus præter Sacerdotem communicet, exhibetur actus teſtificans ſupremum Dei in creaturas dominium; recolitur Chriſti Paſſio, & petuntur pro populo auxilia, quibus non ſolùm Sacerdos, ſed & tota Eccleſia indiget.

VI. Miſſas privatas apud antiquam Eccleſiam fuiſſe in uſu indicat Tertullianus, qui noctu privatim tempore perſecutionis hortatur, ut celebretur, *l. de Fuga in perſecutione*, *c.* 14. dicens: *Si colligere interdiu non potes, habes noctem. Non potes diſcurrere per ſingulos, ſit tibi & in tribus Eccleſia*. Conſtantinum oratorium in palatio extruxiſſe, ac templum portatile habuiſſe; ne Miſſæ ſacrificio, cùm in Caſtris eſſet, careret: ejuſque exemplum nobiles Palatinos fuiſſe ſecutos, teſtatur Euſebius, *l.* 4. *de vita Conſtantini*, *c.* 17. & Sozomenus, *lib.* 1. *Hiſt. c.* 8. S. Gregorius Nazianz. *Orat.* 19. *in laudem Patris*, eum in cubiculo ſuo ſacris operatum: & oratione *in laudem ſororis ſuæ Gorgoniæ*, domeſticum ei altare fuiſſe memorat S. Ambroſium apud clariſſimam fœminam fuiſſe invitatum, *Ut ſacrificium in domo offerret:* quod cum perageret, paralyticam liberaſſe refert Paulinus, *in ejus vita*. S. Paulinus Nolanus ante lectulum ſuum parari ſibi altare juſſit; ibique ſacrificium obtulit paucis ante obitum horis, teſte *Uranio* in ejus vita.

Unum ex Presbyteris ſuis perrexiſſe in domum cujuſdam Heſperii à malignis ſpiritibus vexatam; ibique oblato ſacrificio corporis Chriſti ceſſaſſe vexationem, ſcribit Auguſt. *l.* 22. *de Civit. Dei*, *c.* 8.

S. Gregorius Magnus, *l.* 5. *Epiſt.* 43. Joanni Syracuſano Epiſcopo præcipit, ut Miſſas celebrari permittat in domo Venantii Patritii. Et *homil.* 37. *in Evangelia*, Caſſium Narnienſem Epiſcopum quotidianas Deo hoſtias offerre ſolitum, morti proximum, in domus Epiſcopalis oratorio Miſſas celebraſſe teſtatur.

VII. Miſſas etiam, nemine præter Sacerdotem celebrantem, communicante primis temporibus in uſu fuiſſe, teſtatur S. Jo. Chryſoſtomus, *Homil.* 3. *in Epiſt. ad Epheſ.* qui cum quotidie celebraret, dolebat, quòd nemo eſſet, qui communicaret: *Fruſtra eſt* (inquit) *quotidianum ſacrificium, fruſtra adſtamus altari, nemo eſt qui participet*. Neque dicas: his verbis Chryſoſtomum reprobare potiùs, tanquam inutile ſacrificium, cui nemo eſt, qui communicet. Nam ſi reprobaſſet tanquam inutile, à quotidiano ſacrificio abſtinuiſſet, quod tamen non fecit. Fruſtra igitur dicebat eſſe ſacrificium, cui nemo eſt, qui participet; non quia non eſſet in ſe verum, & laudabile ſacrificium; ſed quia cùm nemo eſſet, qui de eo participaret, fraudabatur ſine ſuo ſecundario. Cùm enim non ſolùm ſit ſacrificium, ſed etiam ſacramentum, ordinatur non ſolum ad Dei cultum, qui eſt finis primarius, & ad Sacerdotis ſpiritualem refectionem, ſed etiam Fidelis populi. Is ergo erat Chryſoſtomi ſenſus, qui & Concilii Tridentini, *Seſſ.* 22. *c.* 6. dicentis: *Optaret quidem ſacroſancta Synodus, ut in ſingulis Miſſis fideles adſtantes, non ſolùm ſpirituali effectu, ſed ſacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos ſanctiſſimi hujus ſacrificii fructus uberior perveniret: Nec tamen, ſi id non ſemper fiat, propterea Miſſas illas, in quibus ſolus Sacerdos ſacramentaliter communicat, ut privatas, & illicitas damnat*;

nat, ſed probat, atque adeo commendat &c.

VIII. Hoc idem comprobatur. Tùm ex S. Auguſtino, qui *Epiſt.* 54. (aliàs 118.) *ad Januarium*, *c.* 3. æquè laudat eos, qui ex devotione quotidie puri corde communicant; & eos, qui ex reverentia raró accedunt ad Communionem: cùm tamen *Ep.* 98. (aliàs 23.) *ad Bonifacium Epiſcopum*, aſſerat, in Euchariſtiæ ſacrificio Chriſtum omni die immolari. Tùm ex Concilio Agathenſi, quod ſexto ſeculo præcipit quidem, ut ſingulis diebus Dominicis ſacrificio Miſſæ ſiſtant ſe præſentes; ſed ad Communionem non adigit niſi diebus Nativitatis Domini, Paſchatis, & Pentecoſtes. Tùm ex Conc. Toletano XII. *Can.* 5. ubi conqueritur quidem de Presbyteris, qui offerentes non communicabant, dicens: *Quale erit ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans participaſſe dignoſcitur?* De aliorum verò, qui præſentes non communicarent, prorſus ſilet: quod non ſiluiſſet, ſi neceſſe fuiſſet, ut aliquis ſaltem de adſtantibus communicaret.

§. III.

Lutheranorum, & aliorum Argumenta.

IX. Objiciunt primò. Chriſtus cùm Cœnam Dominicam inſtituit, omnibus qui aderant, diſtribuit; idque deinceps fieri mandavit dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*. Miſſæ igitur, in quibus ſolus Sacerdos communicat, ſunt contra Chriſti inſtitutionem.

X. Reſpondeo primò. neg. ant. Nec enim quidquid in Cœna Chriſtus fecit, fieri ab omnibus, & in quacumque circumſtantiâ mandavit: Alioquin nonniſi ſub noctem, poſt cœnam, præſentibus duodecim, excluſis mulieribus, Cœnæ Myſterium eſſet celebrandum. Sed ſic inſtituit, ut Sacerdos conſecrans ſemper participet; ac deinde, ſi qui fidelium præſentes ſint, & petant, exemplo ſuo illis diſtribuat.

Reſpondeo ſecundò, Chriſtum in Cœna ordinaſſe Apoſtolos Sacerdotes: unde ſolùm voluit, ut qui ordinantur cum Ordinatore communicent; quod in die Ordinationis adhuc ſervat Eccleſia. Vel præcepiſſe, ut qui ſacrificium (ut ipſe) offerunt, de ſacrificio participent.

XI. Objiciunt ſecundò. Apoſtolus, 1. *Cor.* 11. Cœnam Dominicam privatæ opponit. Ait enim, v. 20. *Jam non eſt Dominicam Cœnam manducare. Unuſquiſque enim ſuam cœnam præſumit ad manducandum*. In quem locum S. Jo. Chryſoſt. *Quod* (inquit) *Dominicum eſt, privatum fecerant. Cœna enim Domini debet eſſe communis.*

XII. Reſpondeo, Apoſtolum, & Chryſoſtomum hìc Cœnæ Dominicæ nomine, celebrationem, aut ſumtionem Euchariſtiæ non intellexiſſe; quæ pauperibus æquè, ac divitibus per Miniſtros Eccleſiæ diſpenſabatur: ſed convivium, ad imitationem Cœnæ Domini, poſt ſacra Myſteria à chriſtianis tunc temporis celebrari ſolitum, quod *Agapen* vocabant, quaſi Symbolum caritatis. Cumque ad hoc divites amicos paris conditionis, deſpectis pauperibus invitarent, eos reprehendit Paulus, quòd Dominicam Cœnam non imitarentur, quam Chriſtus cum diſcipulis pauperibus habuit; ſed privatam facerent, excluſis, aut non expectatis pauperibus, cùm cœna Domini debeat eſſe communis. Unde ait: *Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? Aut Eccleſiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent?* Ideſt, ſi cœnas privatas facere vultis, domos habetis. At in hac, quam ad imitationem Cœnæ Domini in Eccleſia facitis, communes habere debetis etiam pauperes, qui non habent.

XIII. Objiciunt tertiò *Canonem* 9. vel 10. ex iis, qui Apoſtolorum dicuntur: *Canonem* 2. Concilii Antiocheni, & Can. *Peracta*: diſt. 2. *de Conſecr.*

ſerr. nec non verba Diaconi clamare ſoliti : *Si quis non communicat , det locum* , apud S. Greg. *l.* 2. *Dialog. cap.* 22. Ex quibus conſtat , à ſacris Myſteriis excluſos fuiſſe omnes , qui non communicarent ; & proinde nullam Miſſam abſque Communione circumſtantium celebratam fuiſſe.

XIV. Reſpondeo primò : *Canonem* 9. Apoſtolicum dictum, eos perſtringere : *Qui Eccleſiam ingrediuntur , & Scripturas audiunt , neque in precatione , & ſacra Communione permanent :* ideſt, qui dum celebratur ſacrificium, ad finem uſque ſacræ liturgiæ non permanent. Ut explicant Balſamon , Zonaras, & Ariſtæus — Vel dato , præfatis Canonibus imponi præceptum adſtantibus de Communione ſumenda ; non tamen præcipitur Sacerdotibus , ut ſi nullus ſit , qui communicet , à ſacrificii oblatione abſtineant. Imò Chryſoſtomus , qui, ut ſupra , conqueritur , quòd nulli communicarent, dum offerret , à quotidiana tamen oblatione non deſtitit. — Verbum autem Diaconi clamantis : *Si quis non communicat , det locum ;* exponendum eſt , eſſe dicta Catechumenis , infidelibus , excommunicatis , publicè pœnitentibus omnibus, quibus Euchariſtiam ſumere non licebat : his enim denuntiabat Diaconus , ut ex Eccleſia poſt Evangelium , & ſermonem ante Miſſam Fidelium exirent.

XV. Obiciunt quartò. Sacrificium, in quo populus fidelis non communicat, vocari mancum , & mutilum à Walfrido Strabone , *de rebus Eccleſiaſt. c.* 22. Et ab Humberto Cardinali contra Nicetam Pectoratum.

Reſpondeo , vocari mancum , & mutilum in caſu : non quia deſit illi aliquid de eſſentia , aut integritate ſacrificii , & in ordine ad finem primarium : ſed quia deeſt illi perfectio quoad finem ſecundarium , nempe, nutritio ſpiritualis Fidelium , ad quam ſecundariò , ut ſacramentum eſt , ordinatur.

DUBIUM IV.

An liceat Celebrare ſinè Miniſtro, Veſtibus Sacris &c.

§. I.

Reſolvitur de Miniſtro.

I. Dico. Sacerdoti non licet ſacrificare, ſi nullus ſit, qui reſpondeat , ac miniſtret. Prob. Nam etiam ſæviente perſecutione ſinè miniſtro Majores noſtros ſacrificium non obtuliſſe, teſtatur S. Laurentius, dum Xiſtum ad martyrium properantem alloquens : *Tu* (inquit) *nunquam ſinè miniſtro ſacrificium offerre conſueveras.* Idemque oſtendit hæc Tertulliani ſententia, l. de Fuga in perſecutione , c. 14. *Si colligere interdiu non potes , habes noctem. Non potes diſcurrere per ſingulos , ſit tibi & in tribus Eccleſia.*

II. Miſſas agere ſinè miniſtro prohibuerunt Concilia , Moguntinum anno 813. ſub Leone III. Can. 43. *Nullus* (inquit) *Presbyter , ut nobis videtur , ſolus Miſſam cantare valet rectè. Quomodò enim dicet :* Dominus vobiſcum; & Surſum corda *ad monebit habere , & alia multa his ſimilia , cùm alius nemo cum eo ſit ?* — Synodus item Pariſienſis ſub Gregorio IV. *l.* 1. *cap.* 48. Cum enim irrepſiſſet paſſim abuſus , quòd Miſſas (quas ſolitarias vocabant) ſinè miniſtro celebrarent ; oſtendens , nemine adſtante verificari non poſſe multa , quæ Sacerdos in Miſſa dicit , injungit Epiſcopis , ut inhibeant : *Ne in ſua Parochia quiſquam Presbyterorum ſolus celebrare præſumat.* Synodus quoque Nannetenſis, apud Ivonem Carnotenſem , *p.* 3 *cap.* 70. eundem abuſum prohibuit, dicens: *Definivit Sanctum Concilium , ut nullus Presbyter ſolus præſumat Miſſam celebrare . Cui etenim dicit :* Dominus vobiſcum : Surſum corda; *aut:* Gratias agamus Domino Deo noſtro : *cùm nul-*

lus ſit qui reſpondeat ? Aut in Canone. Et omnium circumſtantium; *cùm nemo adſit ? Aut quem invitat ad orationem, cùm dicit :* Oremus ; *cum nullus ſit, qui ſecum oret ? &c.* concludens, *Quapropter illa periculoſa ſuperſtitio maximè à Monaſteriis Monachorum exterminanda eſt*. Idem vetant Concilia poſteriora : Mediolanenſe I. & VI. Remenſe, *anno* 1583. *tit.* 15. Tholoſanum 1590. *c.* 6. & antea decreverat Alexander III. Cap. *Propoſuit*, extra de filiis Presbyterorum: quod *Solus Presbyter Miſſarum ſolemnia ſine miniſtri ſuffragio celebrare non poteſt*.

III. Id tamen aliquando conceſſum à Romano Pontifice refert Cardinalis Bona, *l.* 1. *Rerum liturgic. cap.* 13. & confirmat Gloſſa ad, Caput *Hoc quoque*, apud Grattanum. Id apud Monachos olim toleratum ſcribunt Odo Cameracenſis, in Expoſit. Canonis ; & Stephanus Eduenſis, *lib. de Sacr. Altaris*, *c.* 13. Nec id à ratione videbatur alienum, ut quis ſolus diceret : *Dominus vobiſcum*. Nam his verbis, ſe Eccleſiam ſalutare aiebant, quæ eſt una in multis, & tota in ſingulis : ſicut cùm adeſt ſolus miniſter, in eo totam Eccleſiam alloquitur. Quòd ſi, Sacerdos, cùm ſolus recitat nocturnas, & diurnas preces, omnia pluraliter profert, quæ plurali numero enuntiantur in divinis officiis ; dicit enim : *Venite adoremus*, *oremus*, *benedicamus*, cùm nemo illic ſit, qui ſecum adoret, oret, benedicat, nec rationi diſſonum erit, ſi Sacerdos abſque miniſtro, & circumſtantibus celebrans dicat : *Dominus vobiſcum*, aut omnes circumſtantes Deo commendet, Quia hæc verba ad omnes Fideles diriguntur : *Qui aſſiſtunt quaſi præſentes*, *fide*, *& caritate ſacramenti communicantes*, ut loquitur Stephanus Eduenſis. Verumtamen abſque diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ, id, ne incluſis quidem, Eremitis, licere tenendum eſt.

IV. Miſſæ miniſter debet eſſe vir, non fœmina, etiamſi Sanctimonialis : id enim Canonibus vetitum eſt. Nam Laodicenum Concilium, Can. 44. *Non oportet* (inquit) *mulierem ad altare ingredi*. Gelaſius Epiſt. 9. ad Epiſcopos Lucaniæ : *Impatienter audivimus, tantum divinarum rerum ſubjiſſe deſpectum, ut fęmine ſacris altaribus miniſtrare ferantur. : & cuncta, quæ nonniſi virorum famulatui deputata ſunt, ſexum, cui non competit, exhibere*. Idem vetat Concil. Pariſienſe VI. *l.* 1. *c.* 45. Et Nannetenſe *Can.* 3. his verbis : *Hoc ſecundùm auctoritatem Canonum modis omnibus eſt prohibendum ; ut nulla fęmina ad altare præſumat accedere, aut Presbytero miniſtrare*.

§. II.

De Veſtibus Sacris.

V. Conveniunt omnes, Chriſtum, cum ſacrificium Miſſæ inſtituit, quotidianis tantùm, & vulgaribus veſtibus uſum fuiſſe. Certum quoque videtur, Apoſtolos, cùm Hieroſolymis primùm Sacris dederunt operam, non alias adhibuiſſe veſtes, quàm quæ in uſu quotidiano erant. Unde Walfridus Strabo, de rebus Eccleſ. c. 24. *Veſtes* (inquit) *etiam Sacerdotales per incrementa ad eum, qui nunc habetur, aucta ſunt ornatum. Nam primis temporibus communi indumento veſtiti Miſſas agebant*. Et de S. Luciano Martyre refert Philoſtorgius, l. 2. Hiſt. *Lucianum Martyrem, cum jamjam moriturus eſſet, & tyrannica vis nec Eccleſia, nec altaris copiam faceret : cumque vincula, & plagæ ne quidem ut ſe commoveret, ei permitterent, ſupinum jacentem ſupra proprium pectus tremendum ſacrificium peregiſſe : & tùm ipſum participaſſe, tùm aliis, ut de immaculato ſacrificio participarent, copiam feciſſe*. Verùm Apoſtolos, dum ſacrificio operam darent, peculiares veſtes non multò poſt aſſumere cœpiſſe, cenſet doctiſſimus Card. Bona, *lib.* 1. *Rerum liturgic.* c. 24. quod his argumentis contendit oſtendere dicens : *Huc pertinet penula à Paulo Troade relicta*,

licta: huc lamina, ſeu Mitra Epiſcopalis, quam geſtaſſe Joannem Evangeliſtam, Polycrates Epheſi Epiſcopus auctor eſt, apud Euſebium, Hiſt. l. 3. c. 31. Huc Infula, quarum meminit Tertullianus, lib. de Monogamia, c. 12.

VI. Sed quidquid ſit de Apoſtolorum ætate, certo certius eſt, quartò ſeculo Sacerdotes ubique gentium aliis à communibus veſtibus uſos fuiſſe, dum incruentum offerrent ſacrificium. *Veſtibus lineis* (ait Hieronymus, in cap. 44. Ezechielis) *utuntur Ægyptii Sacerdotes, non ſolùm intrinſecùs, ſed & extrinſecùs*. Ne autem quis putet hoc fuiſſe peculiare in Ægypto, ſubjungit: *Porro religio divina alium habitum habet in miniſterio, alterum in uſu, vitâque communi.* Chryſoſtomus, initio Liturgiæ, deſcribit orationes, quæ à Græcis Sacerdotibus recitari debent, dum induunt ſacras veſtes. Baſilius ſuam Liturgiam hiſce verbis auſpicatur. Primùm Patriarchæ cum ſequentis ordinis Clero Eccleſiaſticis veſtimentis induto, offeruntur in ſacrario ab oblationariis mandata &c. Nec Sacerdotes tantùm, ſed inferiores quoque miniſtros veſtes minimè communes, ſed cuique Ordini proprias, dum ſuis officiis fungerentur, habuiſſe oſtendit, *Canon.* 41. Conc. Carthagin. IV. dum ait: *Ut Diaconus tempore oblationis tantùm, vel lectionis, Albâ utatur.*

VII. Indumenta, quibus tùm Epiſcopi, tùm Presbyteri in Miſſæ ſacrificio utuntur apud Latinos, ſunt; Amictus, Alba, Cingulum, Manipulum, Stola, Planeta Singulorum convenientiam, & ſignificationem inter cæteros exponit S. Th. in 4. *diſt.* 24. *q.* 3. *a.* 3. ubi de indumentis Epiſcopi, Sacerdotis, & aliorum miniſtrorum accuratè diſcurrit, ad quem Studioſum remitto.

VIII. Veſtes ſacro miniſterio inſervientes benedictæ eſſe debent, ut ſtatuitur, Cap. *Veſtimenta*, diſt. 1. *de Conſecratione*, his verbis: *Veſtimenta Eccleſiaſtica, quibus Domino miniſtratur, & ſacrata debent eſſe, & honeſta: quibus aliis in uſibus non debent frui, quàm in Eccleſiaſticis, & Deo dignis officiis: quæ nec ab aliis debent contingi, aut ferri, niſi à ſacratis hominibus; ne ultio, qua Balthaſar Regem percuſſit, ſuper hæc transgredientes, & talia præſumentes veniat, & corruere eos faciat ad ima*. Ab Epiſcopo autem tales veſtes ſunt benedicendæ, vel ab alio à Summo Pontifice privilegium habente: quod Leo X. conceſſit Prælatis Regularibus pro ſuarum tamen Eccleſiarum uſu tantùm, ut declaravit S. Congreg. Rituum 24. Auguſti 1609.

IX. Abſque ſacris hiſce veſtibus celebrare foret peccatum mortale valde grave: partim ob præcepti Eccleſiaſtici tranſgreſſionem in re notabili: partim ob gravem irreverentiam, quæ contra tantum ſacramentum committeretur. Unde ne quidem, ut populus die feſto Miſſam audiat; vel ut infirmum ſinè Viatico alioquin moriturum communicet, liceret ſinè veſtibus illis celebrare: quia id ſinè gravi irreverentiâ, & vix ſinè ſcandalo fieri non poſset. Præceptum autem divinum de ſumendo ſacro viatico ſolum obligat infirmum pro illo tempore, quo illud poteſt ſine irreverentiâ habere: Eccleſiaſticum verò de audienda Miſsâ Fideles obligat, quando eam audire poſsunt celebratam ſecundùm Eccleſiæ ſtatuta. Neque exemplo Chriſti, qui ſinè veſtibus ſacris celebravit primus excuſaretur: quia etiam Chriſtus celebravit poſt cœnam, quod tamen Sacerdos facere non poſſet. Voluit ergo Chriſtus, ut ſacrificium poſtea celebraretur juxta ritum per ſuam Eccleſiam, cujus diſpoſitioni hoc reliquerat, inſtituendum.

X. Prætermittere tamen unam, vel alteram ex minoribus veſtibus, ſi magna urgeret neceſſitas, vel ſi frequens populus deberet alioquin ſinè Miſsâ dimitti cum magno murmure, & ſcandalo, licitum videretur. Ideoque

in tali caſu poſset Sacerdos non habens ſtolam, vel manipulum, vel cingulum benedictum celebrare ſinè illis, cum Amicta, Alba, & Caſula, adhibito, ſi neceſſe ſit, honeſto Cingulo. Si tamen tanta non foret neceſſitas, ſatius eſſet abſtinere, quàm ita celebrare; quia obligatio ad Miſſam ceſſat, quando non poteſt decenter fieri.

Extra verò neceſſitatem, aliquam iſtarum veſtium ſcienter omittere, peccatum eſſe mortale cenſent Doctores communiter. At ſi inadvertenter omittatur, pro qualitate negligentiæ erit mortale, vel veniale. Ita Sylvius, *in 3. p. qu.* 83. *art. 6. quæſito* 3. citans plures alios Auctores: apud quos plura alia videnda relinquimus; ut fine impoſito huic Tractatui, ad ulteriora procedamus.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS
DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

SIcut ſupernaturalis animæ vita Baptiſmo confertur, Confirmatione roboratur, Euchariſtiâ nutritur: ita per peccatum extincta, ſacramento Pœnitentiæ reviviſcit. Qua ratione ſacramentum mortuorum dicitur, & ſecunda tabula poſt naufragium: *Eam* (inquit Tertullianus, lib. de Pœnitentia, c. 4.) *tu peccator .... ita invade, ita amplexare, ut naufragus alicujus tabulæ fidem. Hæc te peccatorum fluctibus mergum perlavabit, & in portum divinæ clementiæ protelabit* (ideſt, perferet)

Pœnitentia, ſi Etymologiam ſpectemus, à *Pœna* derivatur: *Pœnitere* enim (inquit Auctor de Vera, & falſa pœnitentia, c. 19. apud Auguſt.) *eſt pœnam tenere, ut ſemper puniat in ſe ulciſcendo, quod fecit peccando*. Seu potiùs teneri pœnâ ejus, quod admiſſum eſt. Uſurpatur autem & pro dolore, qui ob commiſſa peccata concipitur; & pro mulcta, quæ pro peccatis imponitur. Illa vocatur cordis contritio, iſta ſatisfactio.

Porro cùm pœnitentia inter ſacramenta hoc habeat ſpeciale, quòd non ſolum ſacramentum ſit, ſed etiam virtus animæ; itaque duæ rationes in nova lege adeo ſint conjunctæ, ut nec virtus prodeſſe valeat ſinè ſacramento, vel ordine ad ſacramentum; nec ſacramentum ſinè virtute conſiſtere: ideo de Pœnitentia ſub utraque ratione in præſenti Tractatu diſputandum eſt: & cum S. Doctore 3. *p. à qu.* 84. prius de illa, ut habet rationem ſacramenti; deinde, ut habet rationem virtutis.

QUÆSTIO I.

De Exiſtentia, & Eſſentia Sacramenti Pœnitentiæ.

IN hac quæſtione priùs quæremus: an Pœnitentia ſit reverâ ſacramentum novæ legis; deinde in quo ejus eſſentia conſiſtat.

DUBIUM I.

An Pœnitentia ſit Novæ Legis Sacramentum?

§. I.

Acatholici qui hoc Negarunt.

I. PRimi, qui ſacramentum Pœnitentiæ ab Eccleſia ſuſtulerunt, videntur fuiſſe Phryges, ſeu Montaniſtæ, quibus errorem iſtum tribuunt Hieronymus, *Epiſt. ad Marcellam* de erroribus Montani, & Pacianus Barcinon. *Epiſt.* 3.

Eos ſecuti ſunt Cathari, aliàs Novatiani. Porro quamvis aliqui confundant Novatum, & Novatianum, ſciendum eſt tamen, tùm ex Patiano, tùm ex Cypriano, *Epiſt.* 49. Tùm ex Euſebii Chronico, fuiſſe diverſos. Novatus enim Presbyter, & poſtea Epiſcopus, Romam ex Africa ſtudio propagandi ſui ſchiſmatis veniens, inter alios Novatianum Eccleſiæ Romanæ Presbyterum corrupit, ut refert Euſebius, ad *ann.* 255. illum ſcilicet, qui aliquantò poſt creatus fuit Antipapa contra S. Cornelium, ut diſcere eſt ex *Epiſtola* 41. Cypriani, adjunctis ſcholiis Pamelii.

Horum hæreſis fuit, (ut teſtantur S. Cyprianus, *Epiſt.* 5. Pacianus, *Epiſt.*

piſt. 3. Ambroſius, *l.* 1. *de Pœnitentia, c.* 2. Auguſtinus, *l. de Hæreſibus., cap.* 38.) nullam eſſe in Eccleſia poteſtatem reconciliandi eos, qui à Baptiſmo in peccatum mortale lapſi eſſent: ac proinde nihil in hoc genere poſſe Sacerdotes, vel Epiſcopos. Hortabantur tamen lapſos ad opera Pœnitentiæ, & faciebant illis ſpem veniæ, ſed à Deo citra miniſterium Sacerdotis obtinendæ. Unde Tridentinum, *Seſſ.* 14. *cap.* 1. ait: *Novatianos remittendi poteſtatem olim pertinaciter negantes magnâ ratione Eccleſia Catholica tanquam hæreticos exploſit, atque condemnavit.*

II. Diſceptatur apud Recentiores: an Montaniſtæ, & Novatiani omne penitus miniſterium remittendi peccata abſtulerint, & proinde negarint abſolutè dari in Eccleſia ſacramentum Pœnitentiæ: an verò ſolùm ab Eccleſia abſtulerint poteſtatem remittendi quædam graviora crimina, puta, Idololatriç, mœchiæ, & homicidii; relinquendo ei miniſterium, & poteſtatem remittendi alia peccata, mortalia quidem, ſed minus enormia: & proinde ſacramentum Pœnitentiæ non penitus abſtulerint, ſed ſolùm reſtrinxerint; in quam ſententiam deſcendit inter cæteros Ivenin: *Comm. de Sacr. Pęnit. Qu.* 2. *c.* 1. — Sed in hac controverſia immorari non placet. Quæ tamen ſic conciliari (puto) poſſet, dicendo, non unum fuiſſe horum hæreticorum loquendi modum: quoſdam rigidiores omnem facultatem à quibuſcumque criminibus abſolvendi Eccleſiæ denegaſſe; & hanc fuiſſe primam eorum ſententiam: quoſdam verò, ut invidiam declinarent, errorem emolliſſe, ac temperaſſe dicentes: in Eccleſia eſſe quidem poteſtatem minora crimina remittendi, ſed non omnia, nempe, majora Idololatriæ, mœchiæ, homicidii. Colligo ex S. Ambroſio, *lib.* 1. *de Pœnitentia, cap.* 2. ubi de Novatianis ſui temporis: *Sed ajunt* (inquit) *ſe, exceptis gravioribus criminibus, relaxare veniam levioribus.* Quibus reſpondet: *Non hoc quidem Auctor veſtri erroris Novatianus ait, qui nemini dandam pœnitentiam putavit.* Et ſubinde exprobrans eis, quòd in diſtinctione quam excogitarant, à Patriarchæ ſui ſententia receſſiſſent, ait: *In eo igitur patrem veſtrum propriâ damnatis ſententiâ, qui diſtinctionem peccatorum facitis, quæ ſolvenda à vobis putetis, & quæ ſinè remedio arbitremini.* Ideoque antiquiores Patres, qui purum Novatianum errorem deſcripſere, ut Philaſtrius, *lib. de Hæreſ.* 34. Et Epiphanius, *Hæreſ.* 59. hujus diſtinctionis mentionem non faciunt.

III. Waldenſes quoque, & Wicleffiſtas Pœnitentiam ex albo ſacramentorum expunxiſſe, quidam autumant: ſed qui eorum errores recenſent, de hoc nihil dicunt: imò eoſdem, aſſerunt agnoviſſe in Eccleſia poteſtatem quamvis aliquibus permixtam erroribus, refert Reynerus, *lib. contra VValdenſes, cap.* 5. *de Sacr. Pœnit.* Nam *Dicunt, quòd nullus poſſit abſolvi à malo Sacerdote. Item quòd bonus laicus poteſtatem habeat abſolvendi. Item quòd ipſi per manus impoſitionem peccata dimittant & dent Spiritum Sanctum. Item quod confitendum ſit potiùs bono laico, quàm malo Sacerdoti. Item quòd non gravis pœnitentia ſit imponenda, exemplo Chriſti:* Vade, & jam amplius noli peccare. *Item publicas pœnitentias, ut carenas reprobant, maximè in fœminis. Item, quòd generalis confeſſio non ſit ſingulis annis facienda.* Hæc Reynerus.

IV. Lutherus de more inconſtans fuit, & varius. Primò enim Pœnitentiam eſſe ſacramentum admiſit, poſtea negavit, *lib. de Capt. Babylonica* non procul ab initio. Incoſtantiam Magiſtri ſui Melanchton imitatus eſt. Quo factum eſt, ut Lutherani in oppoſitas ſententias abierint: quibuſdam Pœnitentiam ſacramentum eſſe negantibus: quibuſdam verò, & quidem frequentiùs, admittentibus. Unde Baſſuet Variationum, *lib.* 3. *art.* 48. refert, quòd ſecundùm Lutheri

Cate-

Digitized by Google

Catechiſmum Miniſter audita confeſſione omnium peccatorum, quorum pœnitens meminit, dicit: *Ego ex Chriſti mandato remitto tibi peccata tua. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

V. Zuinglius tamen, *lib. de Vera, & falſa Religione, cap. de Sacramentis*, & Zuingliani omnes Pœnitentiam ex albo ſacramentorum expungunt. Calvinus item, *lib. 4. Inſtit. cap. 19. §. 15.* & ſequentibus, Pœnitentiam inter ſacramenta recenſeri non debere multis probare conatur.

§. II.

Aſſertio Catholica contra Montaniſtas, & Novatianos.

VI. Dico. Adeſt in Eccleſia poteſtas à Chriſto Domino ei collata, quâ poteſt omnia, & non ſolùm aliqua peccata poſt Baptiſmum commiſſa remittere. Probatur ex verbis Chriſti, *Matth. 18.* ubi poſtquam dixit, quòd qui Eccleſiam non audierit habeatur tanquam Ethnicus, & Publicanus; ſubjungit, v. 18. *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata, & in Cœlis: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cœlis.* Ex quibus S. Ambroſius, *lib. 1. de Pœnitentia, cap. 2.* Novatianos diſtinguentes inter peccata remiſſibilia, & irremiſſibilia, ſic arguit: *In eo igitur Patrem veſtrum* (Novatianum) *propriâ damnatis ſententiâ, qui diſtinctionem peccatorum facitis, quæ ſolvenda à vobis putetis, & quæ ſinè remedio eſſe arbitremini. Sed Deus diſtinctionem non facit, qui miſericordiam ſuam promiſit omnibus; & relaxandi licentiam Sacerdotibus ſuis ſinè ullâ exceptione conceſſit.* Et S. Cyprianus, *Epiſt. 54.* dicit, ex illis verbis Patres Concilii Carthaginenſis ſecum ſtatuiſſe, ut lapſi poſt Pœnitentiam in mortis diſcrimine benignè reciperentur: *Quando permiſerit ipſe, qui legem dedit, ut ligata in terris, etiam in Cœlis ligata eſſent; ſolvi autem poſſent illi, quæ hîc priùs in Eccleſia ſolverentur.* Volebat quidem, ne lapſi in graviora crimina, ante peractam pœnitentiam, reciperentur: ſed ubi pœnitentiæ labores implevifſent, eos rejicere crudele nimis arbitrabatur; *Epiſt. 52.* dicens: *Et cum Dominus, relictis nonaginta novem ſanis, unam, & lapſam quæſierit, & inventam humeris ſuis ipſe portaverit; nos non tantùm non quæramus lapſos, ſed & venientes arceamus.*

VII. Idem probatur verbis Chriſti, *Jo. 20. v. 23.* Apoſtolis dixit: *Accipite Spiritum Sanctum: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Super quæ S. Auguſtinus, Tract. 121. in Joan. *Eccleſiæ* (inquit) *caritas, quæ per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus noſtris, participum ſuorum peccata dimittit; eorum autem, qui non ſunt ejus participes, tenet. Ideo poſtea quam dixit:* Accipite Spiritum Sanctum; *hoc continuò de peccatorum remiſſione, ac detentione ſubjecit.*

S. Joan. Chryſoſtomus, *lib. 3. de Sacerdotio*, comparans parentes naturales, qui dant vitam naturalem filiis, ſed eos à morbis, & morbo eripere non poſſunt, cum Sacerdotibus, ait: *Neque enim tantùm* (Sacerdotes) *cùm nos regenerant, ſed etiam poſt regenerationem admiſſa peccata condonare poſſunt.*

Eadem ferè repetit S. Leo, *Epiſt. 83.* (aliàs 91.) ad Theodorum Forojulienſem Epiſcopum, dicens: *Multiplex miſericordia Dei ita lapſibus ſubvenit humanis; ut non ſolùm per Baptiſmi gratiam, ſed etiam per pœnitentiæ medicinam ſpes vitæ reparetur æternæ, ut qui regenerationis dona violaſſent, proprio ſe judicio condemnantes ad remiſſionem criminum pervenirent: ſic divinæ bonitatis præſidiis ordinatis, ut indulgentia Dei niſi ſupplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus, hanc Præpoſitis Eccleſiæ tradidit*

pote-

Digitized by Google

centivum peccandi? Si non; ergo neque ſi eam ſperet obtinendam per Eccleſiam. Et eò magis: quia ubi peccator ſolo actu interno contritionis ſperare poteſt veniam à Deo, dum veniam debet per Eccleſiam obtinere; non aliter ſperare poteſt, niſi internæ pœnitentiæ externam etiam conjungat, & pro peccato ſatisfaciat.

§. III.

Aſſertio Secunda contra Modernos Sectarios.

XII. Dico. Pœnitentia eſt verum novæ legis ſacramentum à Baptiſmo diſtinctum. Veritas hæc definita fuit pro prima parte à Tridentino, *Seſſ.* 14. *Can.* 1. his verbis: *Si quis dixerit, in Catholica Eccleſia Pœnitentiam non eſſe verè, & propriè ſacramentum pro Fidelibus, quoties poſt Baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis. à Chriſto Domino noſtro inſtitutum; anathema ſit.*

Probatur autem ſic. Sacramentum eſt ſignum practicum, & ſenſibile à Chriſto inſtitutum cauſativum gratiæ, vel annexam habens promiſſionem gratiæ, ut Sectarii ipſi fatentur: ſed hujuſmodi eſt Pœnitentia; ergo &c.

Min. prob. Eſſe enim ſignum ſenſibile apparet, tàm ex parte peccatoris dolore ſuo, & humili confeſſione exprimentis ſe à peccato recedere; quàm ex parte Sacerdotis ſenſibili verborum prolatione pœnitentem abſolventis. Eſſe etiam inſtitutum à Chriſto, definit Trident. *Seſs.* 14. *Can.* 3. his verbis: *Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris:* Accipite Spiritum Sanctum: Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt; *non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi, & retinendi peccata in ſacramento Pœnitentiæ, ſicut Eccleſia Catholica ab initio ſemper intellexit: detorſerit autem contra inſtitutionem hujus ſacramenti ad auctoritatem prædicandi Evangelium; anathema ſit.* Ex quibus patet, quòd ſi per Pœnitentiam remittuntur peccata, annexam quoque habeat promiſſionem gratiæ juſtificantis.

XIII. Ex his præcluſa manet Sectariorum reſponſio, quòd Chriſtus per illa verba dederit Apoſtolis facultatem prædicandi Evangelium, & baptizandi. Primò. Quia verba illa: *Quorum remiſeritis peccata*, ſunt executio illius Chriſti promiſſionis, Matth. 18. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram erunt ligata & in Cœlis:* ſed hæc poteſtatem judiciariam continent ſuper eum, qui cùm ſit de Eccleſia, Eccleſiam non audierit: facultas autem prædicandi, vel baptizandi non eſt judiciaria, quia reſpicit eos etiam, qui de Eccleſia nondum ſunt. Juxta autem Apoſtolum, 1. Cor. 5. v. 12. *Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt judicare? Nonne de iis, qui intus ſunt vos judicatis?* — Secundò. Poteſtatem prædicandi, & baptizandi tradidit alibi, nempe, Matth. 28. v. 19. *Euntes ergo docete omnes Gentes, baptizantes eos &c.* ergo hìc aliam poteſtatem contulit Eccleſiæ. — Tertiò. Dato, ut ipſi volunt, quod Chriſtus dederit facultatem annuntiandi Evangelium, & Baptiſmum, quibus excitarentur homines ad Pœnitentiam, & ad fidem, quâ conſequerentur remiſſionem peccatorum, adhuc Pœnitentia à vera ratione ſacramenti non excideret. Nam, ut vidimus, verba Miniſtri in ſacramentorum collatione, ſecundùm illos non aliud faciunt, quàm excitare fidem in ſuſcipiente. Sicut ergo dum baptizans dicit: *Ego te baptizo*, nil aliud facit, quàm excitare fidem, & tamen Baptiſmus verè eſt ſacramentum: ita cum Miniſter poteſtate ſibi à Chriſto traditâ dicens, ego tibi remitto peccata, excitat in pœnitente fidem, quâ ei peccata remittuntur, Pœnitentia verum erit ſacramentum.

XIV. Huic veritati ſuffragantur Patres §. *præcedente* laudati: & præcipuè Chryſoſtomus, & Leo, qui eo-

dem modo loquuntur de Pœnitentia, ac de Baptiſmo, de poteſtate baptizandi, & peccata dimittendi. Imò Chriſoſt., *lib.* 3. *de Sacerdotio*, *c.* 5. ubi, poſtquam dixit, verbis illis: *Quorum remiſeritis &c. Omne judicium dedit Pater Filio: videoque ipſum omne ipſis* (Sacerdotibus) *traditum à Filio eſſe;* inde ſubjungit: *Si Imperator ſubditorum cuipiam hunc honorem contulerit, ut quos libuerit poſſit in carcerem conjicere, indeque eruere; ille admirandus, & conſpicuus apud omnes habetur*. Indeque arguit, tantò majorem eſſe Sacerdotum dignitatem, quantò Cœlum terrâ pretioſius eſt, & animæ excellunt corpora. Et inferiùs, comparans Sacerdotes veteres cum Sacerdotibus novæ legis: *Corporis* (inquit) *lepram purgare, imò potiùs nullatenus purgare, ſed purgatos probare tantùm Judæorum Sacerdotibus licebat .... Hi vero non lepram corporis, ſed immunditiam animæ, non purgatam probandi, ſed prorſus purgandi poteſtatem acceperunt*. Videant ergo Sectarii, quàm diverſa ſit eorum doctrina à doctrina Chryſoſtomi, & Eccleſiæ quarto ſeculo.

XV. Secunda verò pars, quòd Pœnitentia ſit ſacramentum à Baptiſmo diſtinctum, non autem memoria ſuſcepti Baptiſmi; definita eſt à Conc. Tridentino, *Seſſ.* 14. *Can.* 2. ſic: *Si quis ſacramenta confundens, ipſum Baptiſmum Pœnitentiæ ſacramentum eſſe dixerit, quaſi hæc duo ſacramenta diſtincta non ſint: atque ideo Pœnitentiam non rectè ſecundam poſt naufragium tabulam appellari: anathema ſit*. Differentias inter Baptiſmum, & Pœnitentiam tradit Concilium, eâdem *Seſſ. cap.* 2. Tùm ex parte materiæ, & formæ. Nam Baptiſmi materia eſt aqua, & ablutio; forma vero *Ego te baptizo*. Pœnitentiæ autem materiâ non poteſt eſſe aqua, nec ablutio; ſicut nec ego te baptizo poteſt eſſe forma. Tùm ex parte Miniſtri. Nam Baptiſmi quilibet poteſt eſſe Miniſter; Pœnitentiæ ſolus Sacerdos. Pœnitentia exercetur per modum Judicii; Baptiſmus autem non. Tùm ex parte effectus. Nam (inquit Concilium) *Alius eſt Baptiſmi, alius Pœnitentiæ fructus. Per Baptiſmum enim Chriſtum induentes nova prorsùs in illo efficimur creatura, plenam, & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes: ad quam tamen novitatem per ſacramentum Pœnitentiæ ſinè magnis noſtris fletibus, & laboribus, divinâ id exigente juſtitiâ, pervenire nequaquam poſſumus; ut meritò Pœnitentia laborioſus quidam Baptiſmus à Sanctis Patribus dictus fuerit*.

XVI. Præterea: Si Pœnitentia nil aliud eſt, quam ſuſcepti Baptiſmi recordatio; Chriſtus non dediſſet Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus poteſtatem retinendi peccata. Quid enim eis dediſſet? An facultatem faciendi, ut baptizati non eſſent baptizati? An ut baptizatis non occurreret memoria Baptiſmi? Neutrum certè horum dedit Chriſtus, & neutrum facere poteſt Miniſter. — Deinde hoc aſſertum faciliorem redderet reconciliationem lapſi poſt Baptiſmum, quàm lapſi ante Baptiſmum: facilius enim eſt cogitare de Baptiſmo, quàm Baptiſmum in re ſuſcipere. Diſſonum autem rationi eſt, Deum faciliùs ignoſcere iis, qui ſcienter, & poſt fidem, ac Baptiſmum peccarunt; quàm iis, qui ignoranter, & in incredulitate peccaverunt.

§. IV.

Objectiones contra hanc Secundam Aſſertionem.

XVII. Objiciunt primò Sectarij. Ex Auguſt. tract. 80. in Joan. *Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum:* ſed in Pœnitentia nullum eſt elementum; ergo nec ſacramentum.

Si hic diſcurſus valet, nec Eucharistia erit ſacramentum; quia panis, & vinum, ad quæ accedit verbum, non

non ſunt elementa: quod tamen Sectarii non admittent. — Reſpondeo ergo, Auguſtinum non loqui de omni ſacramento, ſed de Baptiſmo tantùm. Vel nomine *Elementi* intelligere omnem rem ſenſibilem inſtitutam à Chriſto, ſupra quam cadat verbum: & ſic etiam in ſacramento Pœnitentiæ accedit verbum ad elementum, nempe, ad actus ſenſibiles pœnitentis, ut dicetur.

XVIII. Objiciunt ſecundò. Pœnitentia in veteri lege non erat ſacramentum; ergo neque in nova — Si reſpondeas, neg. conſ. Quia in lege veteri dictum non fuit, ſicut in nova: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.*

XIX. Contra eſt. Non minùs erat tunc neceſſaria Pœnitentia, quàm modò. — Reſpondeo, quòd Pœnitentia interna, & ut virtus eſt, fuit quidem omni tempore ad remiſſionem peccatorum neceſſaria: & hæc fuit in veteri lege, & modò etiam ad percipiendum fructum Baptiſmi, & ſacramenti Pœnitentiæ neceſſaria eſt. Sed Pœnitentia ſacramentum non fuit, niſi in nova lege; quatenus Chriſtus ad faciliorem veniam exhibuit etiam Pœnitentiam externam, quam ad ſacramenti dignitatem elevavit. De quo Tridentinum, *Seſſ.* 14. *cap.* 1 & S. Th. 3. *p. q.* 84. *a.* 7. *ad* 2. dicens: *Nondum autem* (in veteri lege) *erat inſtituta poteſtas clavium, quæ à Paſſione Chriſti derivatur, & per conſequens nondum erat inſtitutum, quòd aliquis doleret de peccato cum propoſito ſubjiciendi ſe per confeſſionem, & ſatisfactionem clavibus Eccleſiæ, ſub ſpe conſequendæ veniæ virtute Paſſionis Chriſti.* Attamen, *qu.* 86. *a.* 6. *ad* 3. dicit: quòd *Etiam in veteri lege, & in lege naturæ, erat aliqualiter ſacramentum Pœnitentiæ.*

XX. Sed replicabis. Facilior debet eſſe Pœnitentia modò, quàm ante: ſed facilior non eſſet, ſi præter Pœnitentiam internam, requireretur etiam Pœnitentia externa, quâ homo ſe ſubjiceret clavibus Eccleſiæ; ergo &c.

Reſpondeo, neg. min. Primò. Quia in lege veteri, præſertim Moſaicâ, præter Pœnitentiam internam, erant etiam Pœnitentiæ externæ; eæque graves, & laborioſæ, oblationes, expiationes, quæ per ſe remiſſionem peccatorum conferre non poterant. Secundò. Quamvis actus Pœnitentiæ internæ ſit facilior, quis tamen certus eſt, ſe habere verum contritionis actum ex amore caritatis procedentem, qualis debet eſſe, ut per ſe juſtificare poſſit? Ut ergo faciliorem, & tutiorem viam ad remiſſionem peccatorum pararet Chriſtus; ſicut pro peccatis ante fidem ſuſceptam commiſſis inſtituit ſacramentum Baptiſmi: ita pro commiſſis poſtea inſtituit ſacramentum Pœnitentiæ: ad quod accedens eſtò non perfectè contritus, ſed ſolùm attritus, remiſſionem peccatorum ex opere operato peccator obtineret.

XXI. Tertiò Objiciunt. S. Hieronymus, *in cap.* 16. *Matth.* exponens illa verba: *Tibi dabo claves &c.* ait: *Iſtum locum Epiſcopi. & Presbyteri non intelligentes, aliquid ſibi de Phariſæorum aſſumunt ſupercilio; ut vel damnent innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrentur: cùm apud Deum, non ſententia Sacerdotum, ſed eorum vita quæratur.* Inde adducto exemplo Sacerdotum Leviticorum, quibus leproſi oſtendebantur, ut declararent, an eſſent leproſi, nec ne, ſubiungit: *Quomodo ergo ibi leproſum Sacerdos mundum, vel immundum facit; ſic & hîc alligat, vel ſolvit Epiſcopus. & Presbyter, non eos qui inſontes ſunt, vel noxii: ſed pro officio ſuo, cum peccatorum audierit varietates, ſcit, qui ligandus ſit, quive ſolvendus;* ergo Sacerdos aliam poteſtatem non habet, quàm declarandi, & pronuntiandi quinam ſint abſolvendi, quive non; non autem peccata remittendi.

XXII. Propter hoc, & alia, Magiſter Sent. exiſtimavit, Presbyterum

ſuâ abſolutione non remittere peccata; ſed ea à Deo remiſſa pronuntiare, vel declarare. Sed quia hoc videtur damnatum à Tridentino, *Seſſ.* 14. *Can.* 9. Et quia ſacramentorum verba id efficiunt, quod ſignificant; & verba Sacerdotis ſignificant abſolutionem à peccatis; & Chriſtus dixit: *Quorum remiſeritis;* non: *Quorum remiſſa declaraveritis:* ideo,

XXIII. Aliter reſpondeo, neg conſ. Hieronymus enim non aliud vult, quàm quòd ſicut Sacerdotes Levitici non poterant pro ſuo arbitrio judicare quoslibet eſſe mundos à lepra: ita nec Sacerdotes novi Teſtamenti debent, vel poſſunt pro ſua voluntate quoslibet abſolvere; ſed neceſſarium eſt, ut expendant merita eorum, vitam, diſpoſitionem, varietates peccatorum ad formandum judicium, quinam abſolutione digni ſint, vel indigni: & quos repererint idoneos, abſolvant, quos indiſpoſitos, non abſolvant. Si aliter agant, nihil efficiunt; quia ſacramenta non operantur, niſi in ſubjecto diſpoſito: *Cùm*, ut ait Hieronymus, *apud Deum non ſententia Sacerdotum, ſed reorum vita quæratur.*

Cæterùm plus habere Sacerdotes novæ, quàm veteris legis, & plus poſſe (præter ſupradicta ex Chryſoſtomo, *lib.* 3. *de Sacerdotio*) oſtendit S. Tho. *Opuſc.* 22. *de Forma abſolutionis*, *cap.* 2. ubi ad inductam Hieronymi auctoritatem reſpondens: *Abſit* (inquit) *ut ſacramenta novæ legis ſolùm ſignificent, & nihil faciant, ſicut veteris legis ſacramenta. Si autem Sacerdos ſolùm diſcernendo denuntiaret peccatoris abſolutionem, nihil faceret, ſed tantùm ſignificaret; ergo facit aliquid miniſterium abſolutionis impendendo: non tamen facit idoneos accedentes ad ſacramentum. Hoc enim ſolus Deus facit, qui ad ſe hominum corda convertit. Et reſpectu hujus idoneitatis, non habet Sacerdos, niſi diſcretionem, ſicut Sacerdos legalis circa lepram.* Quæ benè notanda ſunt.

XXIV. Quartò objiciunt contrà ſecundam partem. Non alia eſt novæ legis Pœnitentia ab ea, quam prædicavit Joannes: ſed ut legitur, *Marci* 1. *v.* 4. fuit Joannes in deſerto baptizans, & prædicans Baptiſmum Pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum; ergo Pœnitentia novæ legis non diſtinguitur à Baptiſmo.

XXV. Reſpondeo, Pœnitentiam virtutem non eſſe quidem aliam in nova, ac in veteri lege; & hæc erat Baptiſmus Pœnitentiæ, quem prædicabat Joannes, & qui omni tempore fuit neceſſarius iis, qui aliquo mortali inquinati fuiſſent; tamen Pœnitentia ſacramentum diverſa eſt, & fuit à Chriſto poſt reſurrectionem inſtituta.

XXVI. Neque dicas, effectum pœnitentiæ, ut ſacramentum eſt, eſſe eundem, nempe, gratiam remiſſivam peccati, & dantem vitam peccatori. — Nam hoc abſolutè falſum eſt. Gratia enim, reduplicativè ut effectus Baptiſmi, eſt gratia regenerativa dans primò vitam animæ, & faciens novam creaturam; eamque à peccato, nedum actuali, ſed præcipuè originali mundans, tùm quoad culpam, tùm quoad omnem pœnam. Gratia verò, ut effectus ſacramenti, eſt gratia quaſi reſuſcitativa animæ ad vitam priùs acquiſitam, ſed amiſſam; nec per ſe delens culpam quoad omnem reatum pœnæ. Unde ſicut generatio, & reſurrectio differunt eſſentialiter in modo communicandi vitam corpori: ſic Baptiſmus, & Pœnitentia differunt eſſentialiter in modo communicandi vitam animæ.

XXVII. Quintò objiciunt S. Auguſtinum, *lib.* 1. *de Nuptiis*, *& Concupiſc. cap.* 33. dicentem: *Eodem lavacro regenerationis, & verbo ſanctificationis omnia prorſus mala regeneratorum mundentur, atque ſanentur: non ſolùm peccata, quæ omnia nunc remittuntur in Baptiſmo, ſed etiam quæ poſteriùs humanâ ignorantiâ, vel infirmitate contrahuntur: non ut Baptiſma, quoties peccatur, repetatur; ſed quia ipſo*

ipſo, quod ſemel datur, fit, ut non ſolùm antea, verùm etiam poſtea quorumlibet peccatorum venia Fidelibus impetretur; ergo omnia peccata Baptiſmo delentur; ergo Penitentia non diſtinguitur à Baptiſmo.

XXVIII. Reſpondeo, diſt. primum conſ. Baptiſmo delentur radicaliter, conc. conſ. Formaliter, & proximè, nego conſ. Profert ergo S. Auguſtinus præallata verba, ut explicet, quomodo ſecundùm Apoſtolum, *ad Epheſ. 5. v. 25.* intelligitur, quòd Chriſtus mundet Eccleſiam *Lavacro aquæ in verbo vitæ*. Et dicit, eam mundare per Baptiſmum: non quia Baptiſmus formaliter, & immediatè deleat omnia peccata, tàm ante, quàm poſt Baptiſmum commiſſa; ſed radicaliter, quia per Baptiſmum Fideles fiunt capaces, ut illi proſit Pœnitentia. Unde ſubdit: *Quid enim prodeſſet, vel ante Baptiſmum Pœnitentia, niſi Baptiſmus ſequeretur; vel poſtea, niſi præcederet? Dominica, quæ quotidiana eſt noſtra mundatio, quo fructu, quo effectu diceretur:* Dimitte nobis debita noſtra, *niſi ab eis, qui baptizati ſunt diceretur?* Cæterùm, *Epiſt. 23.* modò *98. ad Bonifacium Epiſcopum*, apertè dicit, quòd peccata propria poſt Baptiſmum commiſſa, *Non regeneratione auferantur, ſed alia curatione ſanentur.*

DUBIUM II.

De Inſtitutione Sacramenti Penitentię, & Partibus ejus.

§. I.

Reſolvitur de Inſtitutione.

I. Lutherani, & Calviniſtæ negantes, Pœnitentiam eſſe ſacramentum, negant conſequenter eam fuiſſe à Chriſto inſtitutam. Quamvis autem contra illos ſtet definitio Tridentini, *Seſſ. 14. Can. 1.* ſupra relata: attamen

II. Dico. Pœnitentia eſt à Chriſto in ratione ſacramenti inſtituta, præcipuè quando, *Jo. 20. v. 22.* poſt reſurrectionem inſufflavit Apoſtolis, & dixit eis: *Accipite Spiritum Sanctum. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Ita, eàdem *Seſſ. 14.* Tridentinum, *cap. 1.* Dixi *Præcipuè*. Tunc enim hoc ſacramentum creditur præcipuè inſtitutum, quando Apoſtolis, & eorum in Sacerdotio ſucceſſoribus collata fuit poteſtas remittendi peccata: tunc enim inſtituitur tribunal, cùm confertur Judici poteſtas abſolvendi, & condemnandi. Licèt autem alibi ante Paſſionem hoc ſacramentum Chriſtus inſinuaverit; ut cum Petro claves regni Cœlorum ſe largiturum promiſit: *Tibi dabo claves &c.* Matth. 16. v. 19. & cum, *Matth. 18. v. 18.* cum Apoſtolis, *Quæcumque alligaveritis.* Quia tamen tunc nec Petrus, nec Apoſtoli ordinati erant Sacerdotes, credenda eſt promiſſa quidem, ſed non de facto collata poteſtas.

III. Nec dicas primò. Quòd ſi ſolùm contulit poteſtatem, *Jo. 20* cum tunc Thomas non eſſet præſens; ſequeretur hanc Thomam non accepiſſe. — Nam, ut ait S. Cyrillus Alexandr. *lib. 12. in Joann. cap. 56.* intentio Chriſti dantis fuit communicare hanc poteſtatem toti Collegio Apoſtolorum, & eorum ſucceſſoribus: quæ intentio dirigebatur non ad præſentes ſolùm, ſed & ad abſentes, imò & ad futuros: *Non ergo, licèt abfuerit Thomas, à participatione ſpiritus decidit; cùm de numero eſſet eorum, quibus dignitate Apoſtolatus decoratis Spiritus debebatur.*

IV. Nec dicas ſecundò. Si Chriſtus ibi eandem dedit auctoritatem Apoſtolis, quam ipſe acceperat à Patre, *Sicut miſit me Pater, ita ego mitto vos:* cùm ipſe poſſet abſque ſacramento dimittere peccata, hoc idem contulit Apoſtolis, & proinde non inſtituit ſacramentum. — Nego enim ſequelam. Nam Chriſtus contulit quidem

dem poteſtatem, quam ipſe habebat à Patre; ſed non cum eadem plenitudine, & excellentiâ, quâ in ipſo erat. Ipſe, ut Filius naturalis Dei, per auctoritatem peccata dimittebat; nec poteſtas ejus ulli ſigno ſenſibili alligabatur. Apoſtolis autem dedit poteſtatem, ut per modum miniſterii peccata dimitterent; & ſic per media ab ipſo determinata.

V. Quare autem Chriſtus hujus ſacramenti inſtitutionem poſt reſurrectionem ſuam differre voluerit, cùm tamen alia ſacramenta ante mortem, & paſſionem ſuam inſtituerit: licèt non ſit alia ratio à priori, niſi voluntas Chriſti; non deſunt tamen congruentiæ, quarum præcipua eſt. Cùm enim reſurrectio Chriſti ſit exemplar juſtificationis noſtræ, quâ à peccato reſurgimus, ad Rom. 4. v. 25. *Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram:* congruum fuit, ut archetypus præcederet imaginem; ut ſicut Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur; ſic homo, qui mortuus eſt peccato, moriatur ſemel & qui ab ipſo reſurrexit, non amplius moriatur.

Argumenta hæreticorum remitto ad Quæſtionem de Confeſſione, eadem enim ſunt.

§. II.

Quænam ſit Pœnitentiæ Sacramenti Materia.

VI. IN hoc ſacramento, ſicut de aliis ſuo loco diximus, duplex eſt materia, ſeu quaſi materia, remota nempe, & proxima.

Dico ergo. Materia remota, ſeu circa quam verſatur hoc ſacramentum, ſunt peccata actualia, ſeu perſonalia poſt Baptiſmum commiſſa, ut deſtruenda: proxima verò ſunt dolor de peccatis, eorumque confeſſio, & ſatisfactio. Prima pars prob. In omni judicio res, quæ in illo judicantur, & ſupra quas fertur ſententia, ſunt materia illius: ſed ſacramentum Pœnitentiæ eſt per modum judicii, & Tribunalis, in quo circa peccata perſonalia poſt Baptiſmum commiſſa fertur ſententia; ergo &c. Tùm etiam: quia ea eſt materia remota, circa quam verſatur materia proxima: ſed hæc, nempe, dolor, confeſſio, & ſatisfactio verſatur circa peccata perſonalia, ut deſtruenda; ergo &c.

VII. Hìc noto cum S. Tho. 3. p. q. 84. a. 2. ad 3. *Quòd Pœnitentia quodammodo eſt de quolibet peccatorum genere, non tamen eodem modo. Nam de peccato actuali mortali eſt pœnitentia propriè, & principaliter. Propriè quidem: quia propriè dicimur pœnitere de his, quæ noſtrâ voluntate commiſimus. Principaliter autem, quia ad deletionem peccati mortalis hoc ſacramentum eſt principaliter inſtitutum. De peccatis autem venialibus eſt quidem Pœnitentia propriè, inquantùm ſunt noſtrâ voluntate facta: non tamen contra hæc principaliter eſt hoc ſacramentum inſtitutum. De peccato verò originali pœnitentia nec principaliter eſt (quia contra ipſum non ordinatur hoc ſacramentum, ſed magis Baptiſmus) Nec etiam propriè; quia peccatum originale non eſt noſtra voluntate peractum: niſi fortè inquantùm voluntas Adæ reputatur noſtra, ſecundùm modum loquendi, quo Apoſtolus dicit, Rom. 5.* In quo omnes peccaverunt. *Inquantùm tamen largè accipitur pœnitentia pro quacumque deteſtatione rei præteritæ, poteſt dici pœnitentia de peccato originali; ſicut loquitur Auguſtinus, in lib. de Pœnitentia* (ſeu Auctor lib. de vera, & falſa Pœnitentia, cap. 8.)

VIII. Secunda autem pars definita fuit, tùm in Florentino ab Eugenio IV. in inſtruct. Armenorum, tum in Tridentino, *Seſſ. 14. cap. 3.* his verbis: *Sunt autem quaſi materia hujus ſacramenti ipſius pœnitentia actus, nempe, contritio, confeſſio, & ſatisfactio: qui quatenus in pœnitente ad integritatem ſacramenti, & ad veram, & perfectam peccatorum remiſſionem ex*

Dei

Dei inſtitutione requiruntur, Pœnitentia partes dicuntur. Et *Can.* 4. contrarium aſſerentes anathemate ferit. Quod anathema cadit ſupra Lutherum, qui in refutatione articulorum Lovanienſium, Propoſit. 37. *Pœnitentia* (inquit) *à Lovanienſium Synagoga tradita* (*ſcilicet quod ſit contritio, confeſſio, & ſatisfactio*) *eſt nulla, niſi Judæ proditoris, & ſimilium: ideo ut hæretica eſt damnanda*.

IX. Neque miretur aliquis, quòd in hoc ſacramento non adhibeatur pro materia aliqua res corporalis propriè, ſicut aqua, & ablutio in Baptiſmo; ſed ſolùm actus ſenſibiles pœnitentis. Nam, ut advertit S. Thomas 3 p. qu. 84. a. 1. ad 1. *In illis ſacramentis, in quibus confertur excellens gratia, quæ ſuperabundat omnem facultatem humani actus, adhibetur aliqua corporalis materia exteriùs: ſicut in Baptiſmo, ubi fit plena remiſſio peccatorum, & quantùm ad culpam, & quantum ad pœnam; & in Confirmatione, ubi datur plenitudo Spiritus Sancti; & in Extrema Unctione, ubi confertur perfecta ſanitas ſpiritualis, quæ provenit ex virtute Chriſti quaſi ex quodam extrinſeco principio. Unde ſi qui actus humani ſunt in talibus ſacramentis, non ſunt de eſſentia ſacramentorum; ſed diſpoſitivè ſe habent ad ſacramenta. In illis autem ſacramentis, quæ habent effectum correſpondentem humanis actibus, ipſi actus humani ſenſibiles ſunt loco materiæ, ut accidit in Pœnitentia, & Matrimonio: ſicut etiam in medicinis corporalibus quædam ſunt res exteriùs adhibitæ, ut emplaſtra, & electuaria: quædam verò ſunt actus ſanandorum; puta exercitationes quædam*.

X. Ex hac S. Thomæ doctrina apparet, quòd actus Pœnitentis, nempe, dolor, & confeſſio, ſunt, non ſolùm de integritate, ſed de eſſentia hujus ſacramenti, tanquam partes, ex quibus hoc ſacramentum materialiter conſtituitur, ſicut Baptiſmus ex ablutione; quamvis oppoſitum Scotiſtæ ſentiant. Quamvis enim actus illi pœnitentis vocentur à Florentino, & Tridentino *Quaſi materia*. Hoc non eſt (inquit Catechiſmus Romanus, de Pœnit. n. 17.) *Quòd vera materia rationem non habeant; ſed quia ejus generis materia non ſint, quæ extrinſecus adhibeatur, ut aqua in Baptiſmo, & chriſma in Confirmatione*.

Nec obeſt, quòd à Tridentino dicantur pœnitentis actus præparare, ac diſponere — Nam non intendit, eos præparare, & diſponere ad eſſentiam ſacramenti, ſed ad fructum ſacramenti; nempe, ad remiſſionem peccatorum, & gratiam in ſacramento obtinendam, ut ibidem Concilium dicit. Vel etiamſi dicat, contritionem eſſe diſpoſitionem ad ſacramentum: non ſumit ſacramentum adæquatè pro omnibus ſuis partibus, ſed ſolùm inadæquatè pro præcipua ejus parte; nempe, pro forma, ſeu abſolutione Sacerdotis, quâ ſacramentum completur, & ad quam obtinendam partes materiales quodammodo diſponunt.

XI. Nec dicas: hinc ſequi, quòd ſi pœnitens ponit materiam ſacramenti, erit Miniſter illius ſaltem partialis, & non ſolus Sacerdos. Deinde ſi actus pœnitentis ſunt materia, jam concurrent ad productionem gratiæ; & ſic pœnitens ſibi ipſi conferet gratiam juſtificantem.

Nam reſpondeo ad 1. neg. aſſumtum. Nam ſicut non eſt architectus domus, qui lapides miniſtrat, licèt ex lapidibus componatur domus; ſed ille, qui in lapidibus formam, & figuram inducit: ſic miniſter pœnitentiæ non eſt peccator, qui ſuis actibus unicè materiam exhibet; ſed miniſter erit ſolus Sacerdos, qui abſolutione dat formam, & ſacramento Pœnitentiæ ſpeciem. — Eâdem ratione nec dici poteſt, pœnitentem ſe juſtificare, aut ſibi gratiam conferre: quia licèt ponat materiam, illam tamen ponit per modum rei; nec eâ poſitâ juſtificatur, niſi per ſententiam Sacerdotis abſolventis eum tanquam Judicis.

§. III.

§. III.

De Sacramenti Pœnitentiæ Forma.

XII. Dico. Forma ſacramenti Pœnitentiæ ſunt verba abſolutionis à Sacerdote prolata: *Ego abſolvo te à peccatis tuis*. Ita ſancitum eſt in Florentino ab Eugenio IV *in Decreto unionis*, his verbis: *Forma hujus ſacramenti ſunt verba Abſolutionis qua Sacerdos profert, cum dicit: Abſolvo te à peccatis tuis &c.* Quæ repetens Tridentinum, *Seſſ.* 14. cap. 3. *Docet* (inquit) *Sancta Synodus ſacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipua illius vis ſita eſt, in illis Miniſtri verbis poſitam eſſe:* Ego te abſolvo &c. *Quibus quidem de Eccleſiæ ſanctæ more preces quadam laudabiliter adjunguntur: ad ipſius tamen forma eſſentiam nequaquam ſpectant. neque ad ipſius ſacramenti adminiſtrationem ſunt neceſſaria.*

Verba enim illa: *Ego te abſolvo à peccatis tuis*, exprimunt ea, quæ Chriſtus protulit, Jo. 20. *Quorum remiſeritis peccata*.

Neque dicas: Chriſtum non injunxiſſe Apoſtolis, ut remittendo peccata ulla verba dicerent. — Nam neque cùm Apoſtolis munus baptizandi injunxit, ulla verba dum baptizarent ab illis eſſe proferenda expreſſit, ſed ſolùm dixit: *Baptizantes eos in nomine Patris &c.* Et tamen etiam hæretici dum baptizant verbis exprimunt, ſe facere id quod Chriſtus injunxit; ergo Sacerdos, dum à peccatis de mandato Chriſti abſolvit, id ſe facere verbis exprimere debet.

Plura alia de forma abſolutionis examinari ſolent, de quibus infrà ſpeciali Quæſtione ſermonem habebimus.

XIII. Solùm ex dictis infero cum S. Thom. 3. p. qu. 84. art. 1. ad 3. *Quòd etiam in Pœnitentia eſt aliquid, quod eſt ſacramentum tantùm, ſcilicet, actus exteriùs exercitus, tùm per peccatorem pœnitentem, quàm etiam per Sacerdotem abſolventem. Res autem, & ſacramentum, eſt pœnitentia interior peccatoris* (eſt enim res; quia per ſacramentum ſignificatur; & etiam eſt ſacramentum, quia remiſſionem peccatorum ſignificat) *Res autem tantùm, & non ſacramentum eſt remiſſio peccati. Quorum primum totum ſimul ſumtum eſt cauſa ſecundi; primum autem, & ſecundum ſunt quodammodo cauſa tertii.*

QUÆSTIO II.

De Pœnitentia ut Virtute, ejuſque Eſſentia.

Cum actus peccatoris, quos poſuimus eſſe quaſi materiam ſacramenti Pœnitentiæ, nempe, dolor de peccatis, confeſſio peccatorum, & ſatisfactio pro eiſdem, ſint actus procedentes ab habitu Pœnitentiæ; non abs re erit de virtute Pœnitentiæ, ejuſque naturâ in hac Quæſtione differere.

DUBIUM I.

Quid ſit Pœnitentia, & an ſit Virtus.

§. I.

Reſolvitur Prior Pars.

I. Dico. Pœnitentia interior (quâ ratione virtus eſt, ut dicemus) ex Catechiſmo Romano *Pœnitentia, num.* 4. illa eſt, quâ *Ad Deum nos ex animo convertimus, & commiſſa à nobis ſcelera deteſtamur, & odio habemus; ſimulque illud nobis certum, ac deliberatum eſt malam vitæ conſuetudinem, corruptoſque mores emendare, non ſinè ſpe veniæ à Dei miſericordia conſequendæ*. Quibus verbis confutatur error Lutheri dicentis: *Hoc ſolo labore tibi cogitandum eſt, quomodo futuram vitam agas bonam. quàm quomodo odias, aut deſeras præterita mala*

mala. Veriſſimùm enim proverbium, & omni doctrina de contritionibus hucuſque datâ præſtantius, optima Pœnitentia, nova vita. Verùm hunc Lutheri errorem collocantis Pœnitentiam in ſolo propoſito novæ vitæ, & rejicientis odium veteris; vix aliquis è Sectariis, etiam ejus diſcipulis, amplexatus eſt.

Et meritò. Contrarium enim docet Scriptura, quæ nunquam proponit Pœnitentiam ſinè odio, ac deteſtatione peccati, & vitæ anteactæ: ut Joelis 2. v. 12. *Convertimini ad me .... in fletu. & planctu.* Ezechiel. 6. v. 9. *Diſplicebunt ſibimet ſuper malis, quæ fecerunt.* Iſaiæ 38. v. 15. *Recogitabo omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Id docent exempla pœnitentium, Achab. 3. *Reg.* 21. Niniviiarum, *Jonæ* 4. Mulieris peccatricis, *Lucæ* 7. S. Petri, *Lucæ* 22. quæ omnia oſtendunt, Pœnitentiam ſalutarem non ſolùm dicere mutationem vitæ in melius, ſed etiam deteſtationem vitæ prioris, ac odium malefactorum, unà cum cura, & ſtudio placandi Deum, eique pro viribus ſatisfaciendi. Hoc enim ipſamet conceptio Pœnitentiæ exprimit. Quid enim eſt: *Pœnitet me hujus peccati*, niſi pœna, & dolor tenet me illud patraſſe?

II. Quare habitus Pœnitentiæ eſt ille, quo aliquis promtus redditur ad dolendum de peccato commiſſo, inquantùm eſt offenſa Dei cum emendationis propoſito. Quod his verbis ſtatuit Tridentinum, Seſs. 14. cap. 4. *Declarat S. Synodus, contritionem, non ſolùm ceſſationem à peccato, & vitæ novæ propoſitum, & inchoationem, ſed veteris etiam odium continere, juxta illud:* Projicite à vobis omnes iniquitates veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor novum, & ſpiritum novum. (Ezech. 18.) *Et certè qui illos Sanctorum clamores conſideraverit:* Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci. Laboravi in gemitu meo, lavabo per ſingulas noctes lectum meum. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ, *& alios hujus generis: facilè intelliget, eos ex vehementi quodam anteactæ vitæ odio, & ingenti peccatorum deteſtatione manaſſe.* Quòd ſi aliquando Patres vocant Pœnitentiam *Novam vitam:* ſumunt Pœnitentiam inadæquatè, non verò adæquatè. Sic enim utrumque dicit: & deteſtationem, ac odium vitæ veteris, & novæ inchoandæ propoſitum.

§. II.

Reſolvitur Poſterior Pars.

III. Dico. Pœnitentia eſt verè virtus. Ita S. Tho. 3. *p. q.* 85. *a.* 1. Et Catechiſmus Rom. *de Pœnit. num.* 6. Prima ratio eſt. Lex præcipit ſolùm eas actiones, quæ pertinent ad virtutem: ſed lex divina præcipit Pœnitentiæ actum, Matth. 4. v. 17. *Exinde cœpit Jeſus prædicare, & dicere, Pœnitentiam agite.* — Secunda ratio eſt. Dolere, quando dolendum eſt, & eo modo, & fine, quo dolendum eſt, nemo negabit eſſe actum virtutis: ſed hic eſt actus proprius Pœnitentiæ; ergo &c. Maj. probatur. Nam de peccatis minus dolere, quàm par eſt, ut de illis, qui Proverb. 2. v. 14. *Lætantur cùm malè fecerint*, vitium eſt: ſimiliter ita dolere, ut deſperationi homo ſe tradat, qualiter doluerunt Cain, qui ait, Gen. 4. v. 13. *Major eſt iniquitas mea, quàm, ut veniam merear:* & Judas, qui Pœnitentiâ ductus, *Matth.* 27. *v.* 45. ſuſpendio vitam, & animam amiſit, vitium eſt; ergo dolere de peccato eo modo & fine, quo dolendùm eſt, virtus erit: cùm virtus in medio ſita ſit, utpote electiva ſecundùm rationem rectam. Min. etiam conſtat. Quia, ut ait D. Th. citatus, pœnitens aſſumit moderatum dolorem de peccatis cum intentione removendi ea. — Tertia ratio eſt. Deteſtari peccatum, & ad eius deſtructionem, quatenus offenſa Dei eſt, conari; pro ſceleribus admiſſis Deo ſatisfa-

tisfacere, & in gratiam Dei redire actus laudabiles ſunt: ſed tales ſunt actus pœnitentiæ; ergo &c.

IV. At inquies primò. Quomodo Pœnitentia erit vera virtus, cùm Pœnitentia dolorem pariat, & virtus delectationem excitet? — Secundò. Quomodo erit vera virtus, cùm non ſit per ſe expetenda, ſed ſolùm ex hypotheſi peccati commiſſi? — Tertiò. Quomodo erit vera virtus, ſi pœnitentes laude dignos non facit, ſed pudore ſuffundit? Si hac ratione verecundia virtus non eſt, ut docet S. Tho. hìc *ad* 2. quomodo virtus erit Pœnitentia? — Quartò. Quomodo erit vera virtus, ſi eſt in homine nondum cum Deo reconciliato, nondum caritatem habente; ſinè quâ homo coram Deo nihil eſt.

V. Reſpondeo, nihil ex his aſſertum noſtrum infringere. Non primum. Quia virtus non ſemper debet excitare delectationem ex parte objecti; ſed ſufficit, ut illam excitet ex parte actus. Pœnitentia autem, licet excitet dolorem ex parte objecti, quod eſt peccatum commiſſum; excitat tamen delectationem ratione actus; Quia pœnitens, dum dolet de peccato, de tali dolore delectatur, & gaudet ſe dolere, juxta illud Pſalm. 126. v. 2. *Surgite poſtquam ſederitis, qui manducatis panem doloris.*

Non ſecundum. Non enim generaliter omnis virtus debet eſſe per ſe, & nullâ factâ ſuppoſitione appetibilis; ut patet in juſtitia vindicativa, quæ virtus eſt: & tamen eſſentialiter ſupponit peccatum alienum. Sic ergo pœnitentia virtus erit, etſi ſupponat peccatum proprium: quia qui lapſi ſunt, per ſe deſiderant per eam peccatum delere.

Non tertium. Quia Pœnitentia cùm ſit de peccato præterito cum propoſito illud abolendi, pœnitentem laudabilem facit. Quod non eſt ſimile de verecundia, quæ *Reſpicit turpe factum, ut præſens, pro quo timet confundi ..... eſt autem contra perfectionem virtutis, quòd aliquis in præſenti habeat turpe factum, de quo oporteat eum verecundari: non eſt autem contra perfectionem virtutis, quòd aliquis priùs commiſerit turpia facta, de quibus oporteat eum pœnitere, cum ex vitioſo fiat aliquis virtuoſus.* Ita S. Tho. *a.* 1. citato *ad* 2.

Non quartum. Quia Pœnitentia licèt non ſupponat hominem Deo reconciliatum, ipſum tamen Deo reconciliat: & licèt non ſit ſemper conjuncta cum caritate, ad caritatem tamen, & amorem Dei diſponit.

VI. Nota pro intelligentia ex S. Th. a. 1. citato, ad 3. *Quòd dolere de eo, quod priùs factum eſt cum intentione conandi ad hoc, quòd factum non fuerit, eſſet ſtultum. Hoc autem non intendit pœnitens: ſed dolor ejus eſt diſplicentia, ſeu reprobatio facti præteriti, cum intentione removendi ſequelam ipſius, ſcilicet, offenſam Dei, & reatum pœnæ. Et hoc non eſt ſtultum.*

DUBIUM II.

Varia Examinantur circa Naturam Pœnitentiæ.

§. I.

An pertineat ad Juſtitiam?

I. Suppono cum S. Thom. *qu.* 85. citatâ, *a.* 2. Pœnitentiam non eſſe generalem cujuſcumque virtutis conditionem, ad eum modum, quo injuſtitia, ſeu iniquitas, eſt conditio generalis omnium peccatorum, & juſtitia omnium virtutum: ſed eſſe virtutem ſpecialem. In Pœnitentia enim (ait S. Tho.) *Invenitur ſpecialis ratio actus laudabilis, ſcilicet operari ad deſtructionem peccati præteriti, inquantum eſt Dei offenſa, quod non pertinet ad rationem alterius virtutis.* — Licèt autem habeat generalem materiam, inquantum reſpicit omnia peccata: ſed tamen ea reſpicit *Sub ratione ſpeciali, inquantum ſcilicet, ſunt emendabilia*

Digitized by Google

bilia per actum hominis cooperantis Deo ad ſuam juſtificationem (ut ait S. Doctor ibi, ad 2.) Expellit autem omne peccatum *Non formaliter* , eo modo, quo omnis virtus expellit habitum vitii oppoſiti ; ſed *effectivè* ; inquantùm operatur ad deſtructionem peccati, pro ut eſt remiſſibile ex divina gratia homine cooperante. Unde non ſequitur, quòd ſit virtus generalis. Ita S. Th. *a.* 2. citato. *ad* 3. Hoc ſuppoſito

II. Dico. Pœnitentia pertinet aliquomodo ad juſtitiam commutativam, non tanquam pars ſubjectiva illius, ſed potentialis tantùm. Utraque pars colligitur ex S. Thoma, *q.* 85. citatâ, *a.* 3. Prima pars ex eodem prob. Nam Pœnitentia non ſolum dolet de malo perpetrato, ad hoc enim ſufficeret caritas; ſed ex eo pœnitens dolet, inquantùm eſt offenſa lædens divinum jus, quod reparare, & emendare proponit: ſed emendatio, & reparatio offenſæ non fit per ſolam ceſſationem offenſæ; ſed exigitur ulteriùs quædam recompenſatio, & retributio reparativa offenſæ, & juris læſi, quæ ſunt quædam commutationis ſpecies; ergo Pœnitentia eſt pars juſtitiæ commutativæ.

III. Secunda verò pars ex eodem S. Tho. prob. Ad veram enim, & ſubjectivam ſpeciem juſtitiæ commutativæ requiritur commutatio ad æqualitatem perfectam: at compenſatio, quam exhibere poteſt pœnitens puniendo ſe, nunquam poterit inducere perfectam æqualitatem. propter excellentiam Dei offenſi; ſed ſolùm qualem conſtituere poteſt filius cum patre, vel ſervus cum domino; quia ut dictum eſt, *Tom.* 2. *in* 2. 2. *Qu.* 4. *de Juſtitia*, *Dub.* 1. inter Deum, & hominem rigoroſa juſtitia commutativa dari non poteſt; igitur Pœnitentia eſt pars juſtitiæ commutativæ ſolum potentialis, & ad eam reducitur, ſicut imperfectum ad perfectum. Ut enim docet S. Thom. 2. 2. *q.* 48. *a. unico.* Partes potentiales alicujus virtutis dicuntur virtutes adjunctæ, quæ ordinantur ad aliquos ſecundarios actus, vel materias, quaſi non habentes totam potentiam principalis virtutis.

IV Neque propriè pertinere poteſt Pœnitentia ad juſtitiam vindicativam. Quia, ut docet S. Th. 2. 2. q. 80. a. 1. ad 1. *Vindicta, quæ fit auctoritate publica poteſtatis, ſecundùm ſententiam Judicis, pertinet ad juſtitiam commutativam. Sed vindicta, quam quis facit proprio motu, non tamen contra legem, vel quam quis à Judice requirit, pertinet ad virtutem juſtitiæ adjunctam.*

V. Ex dictis ſequitur, Pœnitentiam reſidere in voluntate, ut in ſubjecto. Quia, ut docet S. Tho. 3. *p.* *q.* 85. *a.* 4. Pœnitentia, ſecundùm quod eſt virtus, eſt pars juſtitiæ ſaltem adjuncta, ſeu potentialis: juſtitia autem habet pro ſubjecto appetitum rationis, qui eſt voluntas. Et *proprius* Pœnitentiæ *actus eſt propoſitum emendandi illud, quod contra Deum commiſſum eſt.*

§. II.

An ſit Virtus Infuſa, an Theologica, & quodnam ſit ejus Objectum?

VI. Circa primum ſuppono, quòd duplex eſt virtus. Una acquiſita per frequentationem noſtrorum actuum: alia à Deo immediatè infuſa. Hic ergo quærimus: An Pœnitentia, de qua loquimur ſit annumeranda inter virtutes morales acquiſitas, an inter infuſas.

VII. Dico. Pœnitentia, de qua loquimur, eſt virtus infuſa. Prob. Fidei dogma eſt, nos veram Pœnitentiam, ut oportet ad juſtificationem, concipere non poſſe, quin Spiritus Sanctus eam cordibus noſtris infundat: ſcriptum eſt enim, Jerem. 31. v. 18. *Converte me, & convertar..... Poſtquam enim converiſti me, egi pœnitentiam.* Et Act. 11. v. 18. *Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.* Unde Tridentinum, Seſſ. 6. Can. 3. *Si quis* (inquit) *dixerit, ſinè præveniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque ejus*

adjutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pęnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur: anathema ſit.

VIII. Circa ſecundum dico. Pęnitentia non eſt virtus theologica. Probo primò. Virtutes theologicæ ſunt tres Fides, Spes, & Caritas: ſed Pęnitentia etſi promoveatur à Fide, & excitet ad Spem, non tamen eſt Fides, neque ſpes: ac licèt à caritate interdum imperetur, non tamen ſemper, & conſequenter actus ejus non eſt à Caritate elicitus: quia ut docet S. Tho. hac q. 85. a. 2. ad 1. *Si in actu pęnitentia conſideretur ſola diſplicentia peccati præteriti, hæc immediatè ad caritatem pertinet, ſicut & gaudere de bonis præteritis: ſed intentio operandi ad deletionem peccati præteriti* (qui eſt actus præcipuus pęnitentiæ) *requirit ſpecialem virtutem ſub caritate.*

Secundò prob. Virtus theologica habet pro objecto formali, & immediato Deum: ſed pęnitentia non habet pro objecto immediato Deum, ſed compenſationem juris divini læſi; in qua Deus non reſpicitur ut finis *qui*, & in recto, ſed ut finis *cui*, & in obliquo: ſicut cum quis intendit compenſare injuriam factam Regi, Rex non ingreditur compenſationem, ut finis *qui*, ſed ut finis *cui*: finis enim *qui* eſt compenſatio, ut adæquativa juris regalis læſi; ergo Pęnitentia non eſt &c.

IX. Circa tertium noto, quòd Pęnitentia eſt duplex. Alia naturalis, alia ſupernaturalis. Prima eſt, quâ voluntas viribus naturæ deteſtatur peccatum, tanquam contrarium rationi naturali: unde ex Gentilibus plures lumine fidei deſtituti, ſolo rationis naturalis ductu, peccata deteſtabantur, & offerebant ſacrificia in eorum expiationem. Poſterior verò eſt, quâ voluntas gratiæ viribus adjuta deteſtatur peccatum, tanquam contrarium legi æternæ, & ſupernaturali, quatenus offenſivum ſummæ bonitatis Dei in ſeipſo; & de hac an præſens loquimur. Unde

X. Dico. Objectum materiale Pęnitentiæ eſt peccatum, quatenus eſt offenſa Dei expiabilis per compenſationem. Objectum verò formale eſt jus divinum læſum per offenſam, ut reparabile per ſatisfactionem. Prior pars prob. In hoc enim differt Pœnitentia à caritate, quòd caritas reſpicit peccatum, ut præcisè averſatur bono divino; Pęnitentia verò illud reſpicit, quatenus expiabile: unde peccatum eſt materia pęnitentię, quatenus tamen removendum, & abolendum.

Secunda etiam pars prob. Quia actus reſpiciens jus divinum læſum, ut reparabile per ſatisfactionem, eſt actus virtuoſus, & laudabilis; ſed non eſt actus alterius virtutis: ergo eſt actus virtutis Pęnitentiæ.

QUÆSTIO III.

De Effectibus Pœnitentiæ Virtutis.

EXaminatâ naturâ Pęnitentiæ internæ, ſeu ut virtus eſt; videre oportet, quinam ſint ejus effectus, ſeu quoſnam fructus ex ea homo reportet.

DUBIUM I.

An per Pœnitentiam Internam Remittantur Peccata?

§. I.

Reſolvitur de Peccatis quoad Reatum Culpæ.

PEccata alia mortalia ſunt, alia venialia; quæ ſecum trahunt duplicem reatum, nimirum, culpæ, & pœnæ æternæ, ſi mortalia ſint.

I. Dico. Effectus Pœnitentiæ internæ eſt remiſſio omnium peccatorum quoad culpam. Dogma fidei eſt contra Lutherum, & Calvinum. Lutherum quidem: qui cùm per Pœnitentiam nil aliud intelligat, quàm terrorem, quo peccator à pœnis inferni con-

Digitized by Google

ni concutitur, ſinè quo abſolutè loquendo peccata remitti poſſunt: negat conſequenter, ad eam ſequi remiſſionem peccatorum, tanquam proprium effectum. Calvinum verò: qui licèt Pœnitentiam à terrore ſupplicii diſtinguere nonnunquam viſus ſit: quia tamen Pœnitentia actus humanus eſt, & ſecundum ipſum omnia opera juſtificationem præcedentia, peccata ſunt: & cùm inſuper velit, hominem juſtificari ſolà fide, quâ credat, ſibi per Chriſtum remiſſa eſſe peccata; conſequenter negat, peccatum remitti per Pœnitentiam.

II. Nihilominus noſtrum Aſſertum ex Scripturis colligitur. Ex Scripturis tùm *Ezech. c.* 18. tùm *Jonæ c.* 3. tùm *Iſaiæ* 1. *&* 55. quibus pœnitentibus promittitur remiſſio peccatorum. Non poteſt autem promitti remiſſio peccatorum mortalium, niſi omnium; cùm unum remitti non poſſit niſi omnia remittantur, neque poſſit: hominem unius pœnitere, quin omnium pœniteat, ut S. Tho. 3. *p. q.* 86. *a.* 3. oſtendit, & *Tom.* 3. *in* 1. 2. *Qu.* 1. *de Juſtif. Dub.* 6. probavimus; ergo &c. Huc faciunt omnium eorum exempla, qui per Pœnitentiam omnium peccatorum veniam obtinuiſſe leguntur: ut *Primi parentis*, Sap. 10. v. 2. *Davidis*, 2. Reg. 12. v. 13. *Achab*, 3. Regum 21. v. 29. *Manaſſe* 2. Paralip. 33. v. 13. *Occiſorum Chriſti*, Actor. 2. v. 37. & 38.

III. Dices primò, 1. Reg. 2. v. 25. *Si peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus: Si autem in Dominum peccaverit vir; quis orabit pro eo?* ergo ſaltem peccatum in Deum Pœnitentia non delet.

Reſpondeo ex D. Ambroſio, *lib.* 1. *de Pœnit. c.* 8. quòd illis verbis: *Quis orabit pro eo?* Non excluditur qui oret; ita ut nullus ſit, qui poſſit orare: ſed indicatur, quòd vir, qui pro eo poſſit orare, & impetrare, non debet eſſe vulgaris homo, ſed vir ſingularis meriti. Sicut cum dicitur: *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in monte ſancto ejus?* Fit ſenſus, quòd non quicumque vulgaris, ſed ſolùm vir ſingularis meriti aſcendet, & ſtabit. Unde ſubditur: *Innocens manibus, & mundo corde.* Et ratio eſt, inquit Ambroſius: *Quia quò major eſt culpa, eò majora ſunt quærenda ſuffragia. Non enim quicumque de vulgo pro Judæorum populo, ſed Moyſes rogavit, quando Vituli caput, fidei immemores, adoraverunt.* Unde ſolùm indicatur difficultas veniæ pro peccato contra Dominum, non veniæ impoſſibilitas.

IV. Dices ſecundò. Eſau, & Antiochus Pœnitentiam egerunt: & tamen indulgentiam conſecuti non ſunt. Nam de Eſau legitur, Hebr. 12. v. 17. quòd *Non invenit Pœnitentiæ locum, quanquam cum lacrymis inquiſiſſet eam.* E de Antiocho, 2. Machab. 9. v. 13. *Orabat hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus;* ergo &c.

Reſpondet S. Tho. 3. p. q. 86. a. 1. ad 1. *Quòd Eſau non verè pœnituit, quod patet ex hoc, quòd dixit* (Gen. 27.) Venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum: *Similiter etiam nec Antiochus verè pœnituit. Dolebat enim de culpa præteritâ, non propter offenſam Dei, ſed propter infirmitatem corporalem, quam patiebatur.* Vide S. Doct. *in* 4. *diſt.* 20. *q.* 1. *a.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 1.

V. Dices tertiò. *Matth.* 12. *v.* 36. habetur: *Quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei; Quicumque autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* — Rurſus: 1. Joann. 5. v. 16. *Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget quis;* ergo aliqua peccata dantur, quæ expiabilia non ſunt.

VI. Reſpondet S. Tho. 3. p. q. 86. a. 1. ad 3. *Quòd illud verbum, vel blaſphemia contra Spiritum Sanctum eſt finalis impœnitentia, ut Auguſtinus dicit, in lib. de Verbis Domini* (Serm. 11. cap. 12. & 13. nunc Serm. 71.)

qua

quæ penitus irremiſſibilis eſt; quia poſt finem hujus vitæ non eſt remiſſio peccatorum. Vel ſi intelligatur, per blaſphemiam Spiritus Sancti, peccatum, quod fit ex certa malitiâ, vel etiam ipſa blaſphemia Spiritus Sancti; dicitur non remitti, ſcilicet, de facili. Vel quia tale peccatum non habet in ſe cauſam excuſationis: vel quia pro tali peccato punitur aliquis, & in hoc ſeculo, & in futuro, ut in Secunda Parte expoſitum eſt. (2. 2. q. 14. a. 1. &c.)

Ad ſecundum reſpondet S. Thom. in 2. diſt. 43. in Expoſit. textus. Qu. 24. de Verit. a 11. ad 8. & qu. 3. de Malo a. 15. ad 3. *Quòd peccatum ad mortem poteſt intelligi, quo aliquis uſque ad mortem perſeverat. Et ſic pro tali non eſt orandum; quia ſuffragia non proſunt damnatis, qui ſinè pœnitentiâ decedunt. Si autem intelligatur peccatum ad mortem, ideſt, quod ex malitia committitur; ſic non prohibetur, quòd aliquis pro eo oret, ſed non quicumque; quia non quicumque eſt tanti meriti, ut orando ei gratiam impetrare poſſit: quia ſanatio talium (quales ſunt etiam obſtinati, & obcæcati) eſt quaſi miraculoſa. Sicut ſi diceretur, pro ſuſcitatione mortui, non dico, ut oret quis pro eo, ideſt, quicumque, ſed aliquis magni meriti apud Deum.* Recolantur quæ ſupra diximus contra Novatianos, *Quæſt.* 1. *Dub.* 2. §. 2.

VII. Quæres: Quo genere cauſæ Pœnitentia remittat peccata? — Reſpondeo: Pœnitentiam, ſi caritate perfectâ remittat peccata extra ſacramentum, ea remittere diſpoſitivè: ait enim Tridentinum, *Seſſ.* 14. *c.* quòd contritio præparat ad remiſſionem peccatorum. Si verò ſit intra ſacramentum conjuncta abſolutioni ſacramentali, remittere efficienter efficientiâ inſtrumentali, vel phyſicâ, vel morali. Quia Pœnitentia, ut in ſacramento, ſe habet quaſi materia: materia autem ſacramenti efficientiâ inſtrumentali concurrit ad gratiam, & ad peccati expulſionem.

VIII. Quæres ſecundò: An dici poſſit, quòd Pœnitentia mereatur remiſſionem peccatorum? — Reſpondeo negativè, loquendo de merito de condigno. Opus enim, quod non procedit ab homine grato, ſeu à gratia, quæ eſt principium meriti de condigno, meritorium merito de condigno eſſe nequit: talis autem eſt actus pœnitentiæ, qui hominem adhuc in peccato ſupponit. Loquendo tamen de merito congrui, reſponderi poteſt affirmativè. Nam actus eliciti ab impio ex auxilio gratiæ moventis, ſecundùm Patres, aliquod meritum obtinent congruitatis, ſe tenentis ſaltem ex parte Dei. Actus autem pœnitentiæ ex Tridentino, *Seſſ.* 14. *c.* 4. licèt non ſint impulſus Spiritus Sancti inhabitantis, ſunt tamen impulſus ejuſdem, ut moventis. Cautè tamen nomine meriti in hac materia uti debemus.

§. II.

De Remiſſione quoad Reatum Pœnæ.

IX. Dico. Pœnitentia unâ cum culpa mortali tollit reatum pœnæ æternæ, non tamen ſemper tollit omnem reatum pœnæ temporalis. Ita S. Thô. 3. *p. q.* 86. *a.* 4. Prior pars prob. ex Concil. Trident. *Seſſ.* 6. *c.* 14. dicente, quòd pœna æterna, *Vel ſacramento, vel ſacramenti voto unà cum culpa remittitur.* Et eâdem *Seſſ. c.* 7. docet, quod per juſtificationem *Homo ex injuſto fit juſtus, & ex inimico amicus, ut ſit hæres ſecundùm ſpem vitæ æternæ:* non conſiſtit autem, aliquem per Pœnitentiam ex injuſto fieri juſtum, ex inimico amicum Dei, & hæredem vitæ æternæ ſecundum ſpem, tamquam filium Dei, & ſimul reum æternæ damnationis.

X. Poſterior autem pars (quæ eſt fundamentum Indulgentiarum, ſatisfactionis, & Purgatorii) probatur ex eodem Tridentino, *Seſſ.* 6. *cap.* 14. & *Can.* 30. anathemate damnante: *Si quis dixerit, poſt acceptam juſtificationis gratiam, cuilibet peccatori pœnitenti*

ſitenti ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit; ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exſolvendæ, vel in hoc ſeculo, vel in futuro in Purgatorio, antequam ad regna Cælorum aditus patere poſſit. Quod idem anathema repetit, *Seſſ* 14. *Can.* 15. contra eum, qui dixerit: *Fictionem eſſe, quòd virtute clavium, ſublatâ pœnâ æternâ, pœna temporalis plerumque exſolvenda remaneat.*

XI. Juſto autem anathemate percuſſos fuiſſe oppoſitum ſentientes, demonſtrant varia S. Scripturæ exempla, quibus dimiſſo peccato, adhuc pœna temporalis luenda ſupereſt. Primò enim mors quæ *Gen.* 2. ſtatuitur pœna peccati originalis, *ad Rom.* 5. & 1. *Cor.* 15. & tamen illi, quibus eſt remiſſum, adhuc moriuntur, & aliis pœnalitatibus ſunt obnoxii — Sed dices. Hæc in baptizatis remanere non ut pœnas, ſed ut paternæ monitiones, vel ut virtutis exercitationes — At hæ in parvulis locum non habent. In adultis autem eſtò tales ſint, non deſinunt tamen ſimul eſſe pœnæ, & vindictæ peccati. Unde S. Auguſt. *l.* 13. *de Civit. Dei*, *c.* 6. dicit, quòd mors patienter tolerata auget quidem meritum patientiæ, ſed *Non aufert vocabulum pœnæ.*

Secundò. *Exodi* 32. *v.* 10. Voluit Deus delere populum ob peccatum adorationis Vituli: *Dimitte me .... ut deleam eos.* v. 14. dicitur: *Placatuſque eſt Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat.* Et tamen, *v* 34. dicit: *Ego autem in die ultionis viſitabo, & hoc peccatum eorum.* Et mox: *Percuſſit ergo Dominus populum, ob peccatum Vituli:* Deus ergo ſic condonavit pœnam perpetuæ deletionis populo, ut tamen ſibi reſervaret pœnam temporariam.

Tertiò. *Numer.* 14. Murmuravit populus contra Dominum: obſecrante tamen Moyſe peccatum dimiſit, *v.* 20. *Dixitque Dominus: dimiſi juxta verbum tuum.* Et tamen in pœnam murmuris eos ab ingreſſu in terram promiſſionis prohibuit, v. 30. *Non intrabitis in terram &c.* Num. 20. ab eodem ingreſſu, ob incredulitatem, prohibuit Aaron, & Moyſem. Simile in Davide, 2. *Reg.* 12. cui Deus condonavit peccatum adulterii; & adhuc in pœnam abſtulit ei filium. *cap.* 24. Idem ob peccatum numerationis populi pœnitentiam egit, & veniam obtinuit; pœnam tamen non evaſit, cùm ex tribus flagellis à Deo ipſi oblatis, triduanâ peſte electâ, populum ſuum in pœnam peccati ſui percuſſum vidit, ac doluit. Unde S. Greg. lib. 9. Moral. c. 27. nunc 34. *Sic David* (inquit) *audire poſt confeſſionem meruit:* Dominus tranſtulit peccatum tuum: *& tamen multis poſtea cruciatibus afflictus, ac fugiens, reatum culpæ, quam perpetraverat, exſolvit. Sic nos ſalutis undâ à culpa primi Parentis abſolvimur; ſed tamen reatum ejuſdem culpæ diluentes, abſoluti quoque adhuc carnaliter obimus.* Et S. Auguſtinus, in Pſal. 50. ait: *Impunita peccata eorum etiam, quibus ignoſcis, non reliquiſti.*

XII. Rationem autem hujus dat S. Tho. hac *qu.* 86. *a.* 4. Quia in peccato mortali duo ſunt: nempe, averſio à Deo, cui debetur pœna æterna; & hæc per remiſſionem peccati, & reditum in gratiam condonatur. Adeſt etiam inordinata delectatio, quam peccando percipit ex converſione ad creaturam, & in objecto peccati, nimiùm in eo ſibi complacendo; cui delectationi, utpote finitæ, correſpondet pœna finita, & temporalis: *Juſtum enim eſt, ut qui voluntati ſuæ plus indulſit, quàm debuit, contra voluntatem ſuam aliquid patiatur. Sic enim erit æqualitas. Unde Apoc.* 18. *dicitur:* Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date ei tormentum, & luctum. Porro: quia plerumque non eſt tanta amaritudo, & punitio per pœnitentiam, ut adæquet inordinatam delectationem, & pœnam temporalem ipſi debitam; ideo ut detur perfecta æqualitas, adhuc dimiſsâ pœnâ æternâ, remanet reatus pœnæ temporalis.

Quod

Quod explicans, *ad ſecundum*, docet Quòd remiſſio culpæ, & reatus pœnæ æternæ eſt effectus ſolius gratiæ operantis; ſolus enim Deus eſt, qui juſtificat, & gratiam infundit. At remiſſio reatus pœnæ temporalis pertinet ad gratiam cooperantem; inquantùm ſcilicet, homo cum auxilio divinæ gratiæ patienter pœnas tolerat, abſolvitur etiam à reatu pœnæ temporalis. Unde licèt utrumque ſit à gratia: primum tamen eſt à gratia ſolâ, ſecundum ex gratia, & libero arbitrio. Quia verò non ſemper tanta eſt cooperatio liberi arbitrii, quæ ſufficiat ad ponendam æqualitatem, & tollendum reatum etiam pœnæ temporalis: ideo, remiſsâ culpa. & pœnâ æternâ, remanet adhuc luenda temporalis pœna.

XIII. Aliam rationem affert *in 4. diſt. 14. q. 2. a. 1. quæſt. 2.* ubi ait: quòd *Peccator per affectum peccati amicitiam Dei violavit, & per inobedientiam divinæ legis honorem debitum Deo ſubtraxit. Et ex primo amittit gratiam, & incurrit offenſam: ex ſecundo meretur pęnam, ut ab eo, qui per inobedientiam ſubtraxit, ſubtrahatur per pęnam; & hoc pęnæ meritum reatus dicitur. Et ideo per Pęnitentiam, quâ homo ſe Deo ſupponit, peccata præterita deteſtando cum emendationis propoſito, remittitur quidem peccatum quantùm ad offenſam; ſed non oportet, quòd remittatur quantùm ad totum reatum, niſi pęnâ jam ſolutâ: & ſic per Pęnitentiam non ſimul cum culpæ dimiſſione totus etiam reatus dimittitur.*

XIV. Dices tamen primò. Remotâ causâ removetur effectus: ſed culpa eſt cauſa reatus pœnæ: ideo enim quis eſt dignus pœnâ, quia culpam commiſit; ergo remiſsâ culpâ non poteſt remanere reatus pœnæ.

Reſpondeo cum S. Thom. *qu.* 86. citatâ, *a.* 4. *ad* 1. quòd remotâ causâ removetur effectus correſpondens cauſæ, quæ removetur; non verò effectus correſpondens cauſæ, quæ remanet: & ſic dimiſsâ culpâ dimittitur pœna æterna correſpondens averſioni, quæ eſt formale in peccato. Pœna autem temporalis, quæ eſt effectus inordinatæ delectationis, & converſionis, quæ eſt quaſi materiale in peccato, non ſtatim removetur: ſicut nec ſtatim removetur, maximè in habituatis, inordinatio, cui pena temporalis correſpondet, ſed aliquid ejus manet. Sicut in infirmo ſanato morbo, adhuc remanent morbi reliquiæ, quæ indigent curatione.

XV. Dices ſecundo. Per Baptiſmum removetur non ſolùm culpa, ſed omnis pœna etiam temporalis. Cur ergo non per Pœnitentiam? — Rurſus: Inordinata converſio ad creaturam dicitur illa, quâ homo ponit ſuum ultimum finem in creatura: ſed iſta poſt Pœnitentiam non remanet; quia per Pœnitentiam homo creaturam relinquit, & Deo, ut ultimo fini, iterum ſe ſubjicit; ergo &c.

Reſpondeo neg. conſ. cum S Tho. *q.* 86. citatâ, *a.* 4. *ad* 3. Nam *in Baptiſmo homo participat totaliter virtutem Paſſionis Chriſti; utpote per aquam, & ſpiritum Chriſti, commortuus peccato, & in eo regeneratus ad novam vitam: & ideo in Baptiſmo homo conſequitur remiſſionem reatus totius pœnæ. In Pœnitentia verò conſequitur virtutem Paſſionis Chriſti, ſecundùm modum propriorum actuum, qui ſunt materia Pœnitentiæ, ſicut aqua Baptiſmi .... Et ideo non ſtatim per primum actum Pœnitentiæ, quo remittitur culpa, ſolvitur reatus totius pœnæ, ſed completis omnibus Pœnitentiæ actibus.* — Aliter reſponderi poteſt ex Trident. *Seſſ.* 14. *c.* 8. Nam *Divinæ juſtitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptiſmum per ignorantiam deliquerint: aliter verò, qui ſemel à peccati, & Dæmonis ſervitute liberati, & accepto Spiritus Sancti dono, ſcienter* (ideſt ex malitia) *Templum Dei violare, & Spiritum Sanctum contriſtare non formidaverint.*

Ad id, quod additur, dico, quòd licet in homine per Pœnitentiam ju-

ſtifi-

ditificato non maneat inordinata converſio ad creaturam, quatenus culpa eſt; remanet tamen reatus pęnæ, & debitum eam ſolvendi, quod homo pro illa incurrit: quodque apud divinam juſtitiam non relaxatur, niſi pro eo fuerit ſatisfactum.

XVI. Dices tertiò. Ex Apoſtolo, *Rom.* 5. donum Chriſti efficacius eſt, quàm peccatum; ſed homo peccando incurrit culpam, & pęnam etiam temporalem; ergo per gratiam Chriſti utrumque remittitur. Imò, ſi gratia Chriſti ſolvit reatum pœnæ æternæ, quæ major eſt; quare non ſolvit reatum pœnæ temporalis, quæ minor eſt?

Reſpondeo ex dictis cum S. Tho. *ad* 2. diſparem eſſe rationem de relaxatione pœnæ æternæ, ac temporalis. Nam relaxatio pœnæ æternæ, eſt opus gratiæ operantis; opus autem gratiæ operantis eſt à gratia ſolâ: ſolutio autem pænæ temporalis eſt effectus gratiæ cooperantis; effectus autem gratiæ cooperantis non eſt à gratia ſolâ, ſed correſpondet gratiæ, & libero arbitrio. Quare, ut pœna temporalis ſolvatur, debet homo cooperari, patienter tolerando pœnas, vel in hac vitâ, vel in futura: niſi aliunde tanto caritatis ardore juſtificetur, ut divinæ juſtitiæ plenè ſatiſfaciat. Hoc tamen non obſtante efficacior eſt gratia, quàm peccatum; quia gratia operans non ſolùm tollit maculam peccati, & pœnam ſolvit æternam, ſed confert etiam meritum vitæ æternæ: & gratia cooperans non ſolùm tollit pœnam temporalem, quam cauſavit peccatum, ſed etiam confert meritum augmenti gloriæ in vita æterna.

XVII. Quod autem objicere ſolent Acatholici ex illo, Rom. 8. v. 1. *Nihil nunc damnationis eſt iis qui ſunt in Chriſto Jeſu*, ſolvendum prius eſt ab ipſis, qui volunt etiam in renatis remanere peccatum, & ſolùm eos non imputari. Interim dico, nihil eſſe damnationis in juſtificatis, quia in eis deleta eſt omnis culpa, cui debetur damnatio ad pœnam æternam? debitum autem pœnam temporalem ſolvendi non eſt damnatio, ſed purgatio, qua viam ad Regnum Cœlorum ſibi aperiant.

DUBIUM II.

De Remiſſione Venialium per Pœnitentiam.

§. I.

An Peccatum Veniale remitti poſſit ſine Pœnitentia?

I. Dico. Peccata venialia non remittuntur ſine Pęnitentia ſaltem virtuali. Ita S. Tho. 3. *p. q.* 87. *a.* 1. Prior pars, quòd peccatum veniale non remittatur ſine pęnitentia, probatur. Peccatum veniale licèt non totaliter avertat voluntatem à Deo, ſicut facit peccatum mortale; tamen affectum ejus retardat, ne promtè feratur in Deum; ergo ſicut ut remittatur mortale requiritur actus, quo peccator doleat, & deteſtetur ſuam voluntariam averſionem à Deo, coneturque eam Deo iterùm ſubjicere; qui actus pœnitentiæ eſt: ita, ut ſibi remittatur veniale, requiritur, ut homo deteſtetur talem retardationem ſui affectus in Deum, atque affectus ſuos in Deum expeditè dirigere ſatagat; qui actus Pęnitentiæ erit. Quamdiu enim voluntas peccato adhæret, peccatum, ſive mortale, ſive veniale ei remitti non poteſt.

II. Secunda verò pars ſic oſtenditur ex eodem S.Tho. Nam, ut veniale remittatur, aliqua (ex dictis) diſplicentia requiritur: ſed actualis neceſſaria non eſt, habitualis autem non ſufficit; ergo ſufficit virtualis, ſeu implicita. Maj. ex dictis patet. Min. pro prima parte prob. Major Pœnitentia requiritur ad delendum mortale, quàm ad delendum veniale: ſed ad delendum mortale requiritur Pęnitentia actualis: *Ut ſcilicet, homo actualiter pecca-*

ſum mortale commiſſum deteſtetur, quantum in ipſo eſt; ut ſcilicèt diligentiam adhibeat ad rememorandum ſingula peccata mortalia, ut ſingula deteſtetur; ergo hoc non requiritur ad delendum veniale — Pro ſecunda verò parte prob. min. Habitualis Pœnitentia, ſeu diſplicentia peccati habetur per habitum Pœnitentiæ, vel caritatis: hæc autem non ſufficit: *Quia ſic caritas non compateretur peccatum veniale, quod patet eſſe falſum.* — Conſequentia verò ſequitur à ſufficienti diviſione. Cùm enim non ſit excogitabilis Pœnitentia, quæ non ſit, vel actualis, vel habitualis, vel virtualis; ſequitur, quòd ſi prima non requiritur, ſecunda non ſufficit, tertia requiratur.

Quid autem nomine Pœnitentiæ intelligat, explicat ipſe S. Thom. ibi ſubdens: *Puta, cum aliquis hoc modo fertur ſecundùm affectum in Deum, & res divinas; ut quidquid ſibi occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret, diſplìceret ei, & doleret, ſe commiſiſſe, etiam ſi actu de illo non cogitaret. Quod tamen non ſufficit ad remiſſionem peccati mortalis; niſi quantum ad peccata oblita poſt ſufficientem inquiſitionem.* Ex quo ſequitur etiam, quòd actus fervens dilectionis Dei, ex perfecta caritate procedens, dici poſſit virtualis diſplicentia, ſeu Pœnitentia remiſſiva peccati venialis: quia, ut docet ibi, ad 3. *Fervor caritatis virtualiter implicat diſplicentiam venialium peccatorum.* Et ex hoc, 3. *p. qu.* 79. *a.* 4. probat, per Euchariſtiam peccata venialia remitti.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

III. OBjicies primò. De venialibus impoſſibile eſt pœnitere. Quod probo. Pœnitentia enim vera non ſolùm dicit diſplicentiam de peccato præterito, ſed & propoſitum cavendi de futuro: atqui hoc propoſitum habere nemo poteſt, quia nemo ſinè venialibus præſentem vitam ducere nequit; ergo &c.

IV. Reſpondeo cum S. Tho. *q.* 87. *art.* 1. citato, *ad* 1. neg. ant. & ad probat. diſt. min. Sinè omnibus, co. min. Sinè ſingulis, nego min. Licèt ergo in vita præſenti homo vitare non poſſit omnia venialia collectivè; poteſt tamen vitare ſingula, hoc eſt, nullum ei occurrere poteſt, quod vitare non poſſit: & ideo *Ad pœnitentiam peccatorum venialium requiritur, quòd homo proponat abſtinere à ſingulis, non tamen ab omnibus; quia hoc infirmitas hujus vitæ non patitur.*

Debet tamen (notate aurea verba) *habere propoſitum ſe præparandi ad peccata venialia minuenda; alioquin eſſet ei periculum deficiendi: cùm defereret appetitum proficiendi, ſeu tollendi impedimenta ſpiritualis profectus, quæ ſunt peccata venialia.*

V. Objicies ſecundò. Si quis dormiens occideretur propter Chriſtum, ſtatim evolaret ad Cœlum, & conſequenter ei dimitteremur peccata venialia: ſed in iſto nulla eſſet diſplicentia peccatorum venialium; ergo &c.

Reſpondet S. Tho. citatus ad 2. *Quod paſſio pro Chriſto ſuſcepta obtinet vim Baptiſmi: & ideo purgat ab omni culpa, & veniali, & mortali, niſi actualiter voluntatem invenerit peccato inhærentem.* Et hoc, quia ſupponitur in iſto voluntas virtualis omnia ſua in Deum referendi.

VI. Objicies tertiò. Venialia remittuntur per aſperſionem aquæ benedictæ; ergo remittuntur ſinè Pœnitentia.

Reſpondeo cum S. Tho. *q.* 87. citatâ *a.* 3. diſt. ant. Quatenus inclinat ad motum Pœnitentiæ, aut reverentiæ in Deum explicitè, vel implicitè, co. ant. Aliter, nego ant. Cùm enim ad remiſſionem peccati venialis non requiratur nova gratiæ infuſio (ut oſtendit ibi a. 2.) ſed ſufficiat aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis deteſtetur peccatum veniale,

Digitized by Google

ciale, vel explicitè, vel ſaltem implicitè; ſicut cum aliquis ferventer movetur in Deum per motum reverentialem in ipſum, & ad res divinas: hoc modo *Aſperſio aquæ benedictæ, benedictio Epiſcopalis, qualibet ſacramentalis unctio, oratio in Eccleſia dedicata, & ſi aliqua alia ſunt hujuſmodi, operantur ad remiſſionem peccatorum venialium*. Ita S. Tho in corpore. Addit tamen ibi, ad 3. *Quòd per prædicta tolluntur quidem peccata venialia, quantùm ad culpam, tùm virtute alicujus ſatisfactionis, tùm etiam virtute caritatis, cujus motus per prædicta excitatur: non autem per quodlibet prædictorum ſemper tollitur totus reatus pœnæ. Quia ſic qui eſſet omnino immunis a peccato mortali, aſperſus aquâ benedictâ ſtatim evolaret: ſed reatus pœnæ remittitur per prædicta ſecundùm motum fervoris in Deum, qui per prædicta excitatur, quandoque magis, quandoque autem minus.*

VII. Objicies quartò. Venialia remitti poſſunt quoad culpam, etiam poſt hanc vitam, ut docet Articulus de Purgatorio: ſed poſt hanc vitam non eſt locus Pęnitentiæ; ergo &c.

Reſpondeo ad min. Poſt hanc vitam non eſſe quidem locum Pęnitentiæ, qua mutetur ſtatus de malo in bonum; eſſe tamen locum diſplicentiæ præteritorum: ita ut ea diſplicentia, quamvis non per modum meriti, per modum diſpoſitionis contrariæ eluat ſordem venialis. Unde S. Tho. *in* 4. *diſt.* 21. *q.* 1. *a.* 2. *quæſt.* 1. concludit: *Et ideo dicendum, quòd culpa venialis in eo, qui cum gratia decedit, poſt hanc vitam dimittitur per ignem purgatorium; quia pœna illa aliqualiter voluntaria virtute gratiæ habebit vim expiandi culpam omnem, quæ ſimul cum gratia ſtare poteſt*. Et *qu.* 7. *de Malo a.* 11. de illis, qui in peccato veniali præveniuntur morte in ſomno, vel aliquâ paſſione auferente eis uſum rationis, dicit: *Et ideo oportet dicere, quod venialia remittuntur eis poſt hanc vitam, etiam quantùm ad culpam eo modo, quo remittuntur in hac vita; ſcilicet, per actum caritatis in Deum repugnantem venialibus in hac vita commiſſis. Quia tamen poſt hanc vitam non eſt ſtatus merendi; ille dilectionis motus tollit quidem impedimentum venialis culpæ; non tamen meretur abſolutionem, vel diminutionem pęnæ, ſicut in hac vita*. Vide S. Thom. citatis locis: de his enim agere in præſens non vacat.

DUBIUM III.

An Peccata per Pęnitentiam Dimiſſa Redeant per ſequens Peccatum?

§. I.

Reſolutio Prior.

I. DIco. Peccata per Pęnitentiam dimiſſa, per ſequens peccatum, ſimpliciter non redeunt. Ita S. Tho. 3. *p. q.* 88. *a.* 1. Et Probat Nam opus Dei irritari non poteſt per opus hominis, ex illo, Rom. 3. *Numquid incredulitas illorum fidem Dei evacuavit?* Sed dimiſſio peccati præcedentis fuit opus Dei; ergo per opus hominis irritari non poteſt; Irritaretur autem ſi homo peccando redire faceret peccatum jam dimiſſum. — Nec dicas, Deum præſcium, hominem illum iterum peccaturum, remittere peccatum ſolum ſecundùm præſentem juſtitiam. — Nam contra eſt primò. Quia Deus peccatum dimittit pęnitenti abſolutè, non ſub conditione, eique gratiam abſolutè donat: poſitâ autem causâ ſufficiente, & efficaci ponitur abſolutè effectus. Vel ergo gratia, & ſacramenta peccatum deſtruunt; & ſic nulla datur cauſa, cur redeat. Non Deus: quia Deus peccati cauſa eſſe non poteſt. Nec homo: quia homo non commitit illud idem, quod ante commiſerat. Vel gratia, & ſacramenta non omnino deſtruunt, ac delent peccatum: & ſic non ſunt cauſæ ſatis efficaces

caces ad delendum peccatum; & incidimus in errorem modernorum Acatholicorum volentium, per gratiam peccata tantùm tegi, & non imputari, non deleri, ac tolli.

II. Confirmatur. Si peccatum remiſſum: per ſubſequens rediret, vel rediret ſecundùm eſſe phyſicum: & hoc nequit eſſe; quia dum quis ſecundò peccat, non facit redire eundem numero actum, quo primò peccavit, imò neque poteſt. Vel quantùm ad eſſe morale, ſive quantum ad culpam, & pęnam: & hoc non poſſe eſſe, ſic oſtendo. Nam, *Ezechiel.* 18. v. 21. dicitur: *Si impius egerit pænitentiam ab omnibus peccatis ſuis..... omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor*. Tum quia: Deus cum peccata dimiſit, ea abſolutè dimiſit, non autem ſub conditione, quòd iterum non peccetur.

III. Dices tamen. Legimus, *Matth.* 18. quòd quamvis Dominus ſervo nequam totum debitum dimiſiſſet; quia tamen poſtea crudeliter peccavit in conſervum ſuum, conceſſam priùs dimiſſionem revocavit, & tantum ab eo exegit, quantum debebat ante remiſſionem; ergo dimiſſio peccati ſemel facta à Deo revocatur.

Reſpondeo, neg. conſ. Servus enim ille punitus fuit tantâ pęnâ, quantam merebatur ante dimiſſionem; non quia Dominus conceſſam remiſſionem revocaverit, vel peccatum jam dimiſſum punierit: ſed quia peccatum ſubſequens, immanitas, nempe, quâ ſæviit in conſervum, ratione ingratitudinis, adeo aggravata fuit coram Domino, ut æquaverit omnium priorum criminum gravitatem, ut dicetur.

IV. Dices ſecundò. Merita per peccatum mortificata reviviſcunt per pęnitentiam, ut infra; ergo etiam iniquitas remiſſa reviviſcit per ſubſequentem.

Reſpondeo, neg. conſ. cum S. Tho. 3. p. q. 89. a. 5. ad 1. Nam *Opera peccati abolentur per pęnitentiam ſecundùm ſe; ita ſcilicet, quòd ex eis ulteriùs Deo indulgente, nec macula, nec reatus inducatur. Sed opera in caritate facta non abolentur à Deo, in cujus acceptatione remanent; ſed impedimentum accipiunt ex parte hominis operantis: & ideo remoto impedimento, quod eſt ex parte hominis operantis, Deus implet ex parte ſua illud, quod opera merebantur*.

§. II.

Reſolutio Poſterior.

V. Dico. Etſi peccata dimiſſa non redeant ſimpliciter per ſubſequentia; aggravantur tamen peccata ſequentia ratione ingratitudinis in hoc poſitæ: quòd pęnitens rurſus eum offenderit, à quo miſericorditer fuerat veniam conſecutus: *Et hoc* (inquit S. Thom. q. 88. a. 1 citato) *non eſt peccata dimiſſa redire ſimpliciter, ſed redire ſecundùm quid; inquantùm ſcilicet, virtualiter in peccato ſequenti continentur*. Probatur ex eodem S. Doct. Homo ſecundò peccans poſt prioris peccati remiſſionem, ex terminis videtur gravius peccare, quàm cùm primò peccavit; quia videtur contemnere divinam bonitatem. Cùm enim ob primum peccatum mereretur à Deo annihilari, placuit tamen eum ad pęnitentiam expectare: quòd ſi adhuc ei placuit peccatum condonare; quis non videt, tantò magis contemni divinam bonitatem, ſi peccatum iteretur, quantò majus beneficium eſt peccatum remittere, quam peccatorem ſuſtinere? Hoc patet in Servo Evangelico, cujus immanitas in conſervum ſuum maximè aggravata eſt apud Dominum ex hoc preciſè, quòd dimiſerat ei debitum (Matth. 18. v. 32.) *Serve nequam omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me*.

VI. Nota tamen cum S. Tho. *q.* 88. citatâ *a.* 2. *ad* 3. quòd licèt innocentia ſit majus beneficium in ſe, relatè tamen ad ſubjectum majus bene-

neficium eſt remiſſio peccati. Nam magnitudo beneficii poteſt penſari dupliciter: *Uno modo ex quantitate ipſius beneficii: & ſecundùm hoc innocentia eſt majus Dei beneficium, quàm Pœnitentia, quæ dicitur ſecunda tabula poſt naufragium. Alio modo poteſt penſari beneficium ex parte recipientis, qui minus eſt dignus: & ſic magis fit ſibi gratia: unde & ipſe magis eſt ingratus ſi contemnat. Et hoc modo beneficium remiſſionis culpæ eſt majus, inquantùm præſtatur totaliter indigno: & ideo ex hoc ſequitur major ingratitudo.* Ex quo ſequitur etiam, quòd licèt primum peccatum poſſit eſſe gravius ex ſua ſpecie, puta, blaſphemia, vel odium Dei: ſecundùm tamen, quod committitur poſt beneficium remiſſionis primi, magis aggravatur ex circumſtantia ingratitudinis.

VII. Quæres: An per ingratitudinem peccati ſequentis conſurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimiſſorum.

Reſpondeo cum S. Tho. citatâ *q.* 88. *a.* 3. per ingratitudinem peccati ſequentis non conſurgere tantum, ſeu arithmeticè æqualem reatum, quantus fuerat reatus peccatorum prius dimiſſorum; benè tamen proportionaliter, & geometricè: ideſt, quòd quantò peccata dimiſſa fuerunt plura, & majora; tantò major redeat reatus per qualecumque ſequens peccatum mortale. Explicatur hoc. Creſcit enim offenſa: non quidem ex gravitate, quam habet ſecundùm peccatum ex ſua ſpecie: nam poteſt eſſe, quòd peccata præcedentia fuerint ex ſua ſpecie graviora, quàm peccatum ſequens. Nec etiam ex gravitate, quàm habet ratione ingratitudinis. *Non enim oportet, quòd quantitas ingratitudinis ſit abſolutè æqualis quantitati beneficii ſuſcepti; cujus quantitas attenditur ſecundùm quantitatem peccatorum priùs dimiſſorum. Contingit enim, quòd contra idem beneficium unus eſt multùm ingratus, vel ſecundùm intenſionem contemtus beneficii, vel ſecundùm gravitatem culpæ contra benefactorem commiſſæ: alius autem parum, vel quia minus contemnit, vel quia minus contra benefactorem agit;* ergo gravitas peccatorum non ſemper tanta eſt arithmeticè in peccato ſequenti, quanta in præcedentibus fuit: *Sed proportionaliter quantitas ingratitudinis adæquatur quantitati beneficii: Suppoſito enim æquali contemtu beneficii, vel offenſa benefactoris; tantò erit gravior ingratitudo, quantò beneficium fuit majus.* Quibus probata manet ſecunda pars.

VIII. Si iterum quæras: An hæc ingratitudo, per quam quodammodo dicuntur redire peccata ſemel dimiſſa, ſit ſpeciale peccatum?

Reſpondet S. Tho. *q.* 88. citatâ *a.* 4. quod quandoque eſt ſpeciale peccatum, quandoque non; ſed ſolùm circumſtantia conſequens quodlibet peccatum mortale commiſſum poſt primum. Eſt ſpeciale peccatum, quando directè intenditur à peccatore, qui *In contemtum Dei, & ſuſcepti beneficii* aliquod peccatum committere vult. Eſt verò ſolum circumſtantia, quando non ex contemtu, neque ingratitudinis intentione peccatur, ſed ex paſſione, vel alia causâ. — Ex quo ſequitur, quòd ingratitudo, quando eſt ſpeciale peccatum, debet neceſſario exprimi in confeſſione; ſecus verò quando eſt circumſtantia per ſe loquendo. Si tamen coſuetudo, & recidivitas in peccando eſſet circumſtantia notabiliter aggrávans, & neceſſaria, ut poſſit cognoſci ſtatus pœnitentis, & opportunum remedium adhiberi, puta, occaſiones peccandi tollendi, neceſſariò deberet exprimi, ut dicetur.

DU-

DUBIUM IV.

De aliis Pœnitentiæ Fructibus, & Effectibus.

§. I.

An Pœnitentia Virtutes recuperet, & in quali Gradu?

I. Dico. Pœnitentiâ omnes virtutes homini reſtituuntur; non tamen ſemper in æquali gradu: ſed aliquando majori, aliquando minori intenſione. Prima pars oſtenditur à S. Thoma 3. *p* q. 89. *a.* 1. ex illo Lucæ 15. ubi Pater mandavit, ut filio prodigo pœnitenti reſtitueretur ſtola prima, annulus & calceamenta: id eſt, ait Ambroſius, amictus ſapientiæ, quam conſequuntur virtutes, ſecundum illud Sapientiæ 8. *Sobrietatem, & juſtitiam docet, prudentiam, & virtutem.*

Rationem dat S. Tho. laudatus. Per Pœnitentiam enim reſtituitur gratia: ſed ex gratia conſequuntur omnes virtutes gratuitæ, ſicut ex eſſentia fluunt omnes potentiæ, ut diximus, *Tom.* 3. *in* 1. 2. *Qu.* 3. *de Gratia habit. Dub* 5. §. 3. ergo &c. Maj. patet. Nam per Pœnitentiam homo conſequitur remiſſionem peccatorum: hæc autem non poteſt eſſe, niſi per gratiam, ut eodem *Tom.* 3. *Tract. de Juſtific. q.* 1 *Dub.* 5. oſtenſum eſt. — Notat tamen S. Thomas ibi, *ad* 1. quòd Pœnitentia reſtituit virtutes per illum modum, quo eſt cauſa gratiæ: cum autem non ſit cauſa gratiæ ut virtus eſt, ſic enim eſt potius effectus gratiæ, ſed quatenus ſacramentum eſt; ideo, ut ſacramentum eſt, reſtituit virtutes, ita ut *Habitus pœnitentiæ ſimul cum habitibus aliarum virtutum per ſacramentum Pœnitentiæ cauſetur.* Nota tamen, S. Tomam loqui de virtutibus infuſis. Nam habitus virtutum acquiſitarum, ſicut per peccatum mortale non amittuntur; ita neque per Pœnitentiam reſtituuntur.

II. Dices. Habens virtutem ſine difficultate, & delectabiliter operatur actum virtutis: ſed multi pœnitentes adhuc difficultatem patiuntur in operando actus virtutum; ergo &c.

Reſpondeo, hanc difficultatem non oriri ex defectu inclinationis virtutis, ſed ex indiſpoſitione ſubjecti. Ut enim ait S. Tho. citatus, ad 3. *Quandoque poſt primum actum Pœnitentiæ, qui eſt contritio, remanent quædam reliquiæ peccatorum, ſcilicet diſpoſitiones ex prioribus actibus peccatorum cauſatæ, ex quibus præſtatur difficultas quædam pęnitenti ad operandum opera virtutum: ſed quantum eſt ex ipſa inclinatione caritatis, & aliarum virtutum, pęnitens opera delectabiliter, & ſinè difficultate operatur: ſicut ſi virtuoſus per accidens difficultatem pateretur in executione actus virtutis propter ſomnum, aut aliquam corporis indiſpoſitionem.*

III. Secundam verò partem docet S. Tho. citatâ *q* 89. *a.* 2. hoc diſcurſu: *Formæ, quæ poſſunt recipere magis, & minus, intenduntur, & remittuntur ſecundùm diverſam diſpoſitionem ſubjecti*; ergo *ſecundùm quod motus liberi arbitrii eſt intenſior, vel remiſſior, ſecundùm hoc pęnitens conſequitur majorem, vel minorem gratiam:* Atqui *Contingit, intenſionem motus pęnitentis quandoque proportionatam eſſe majori gratiæ, quàm fuerit illa, à qua ceciderat per peccatum; quandoque autem æquali, quandoque verò minori:* ergo *pęnitens quandoque reſurgit in majori gratia* (ſicut S. Petrus, & Maria Magdalena) *quandoque autem in æquali, quandoque etiam in minori. Et eadem ratio eſt de virtutibus, quæ ex gratia conſequuntur.* Sed de hoc redibit ſermo, Dub. 5.

§. II.

§. II.

An Opera Bona, per ſubſequens Peccatum Mortificata, per Pœnitentiam Reviviſcant?

IV. SUppono primò: opera bona per caritatem prius facta, & conſequenter viva, per ſubſequens peccatum mortificari. Sicut enim res viva dicitur mori, quando per mortem perdit operationem vitæ; ſic per quandam ſimilitudinem dicitur mortificari, quando à ſuo proprio effectu, vel operatione impeditur: ſed opera viva per ſequens peccatum à ſuo proprio effectu impediuntur; ergo &c. Min prob. Effectus operis boni in caritate facti, eſt perducere facientem ad vitam æternam: ſed peccatum mortale ſequens, cùm gratiam tollit, impedit, ne opera bona priùs facta perducant hominem ad vitam æternam; ergo &c. Hinc Ezech. 18. v. 24. *Si averterit ſe juſtus à juſtitia ſua... omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur*. Ita S.Th. 3. *p.* q. 89. *a.* 4.

V. Suppono ſecundò: opera ex genere ſuo bona, ſed nihilominus mortua, quia facta ab homine gratiâ, & caritate, quæ ſpiritualis vitæ principia ſunt, deſtituto, nuſquam poſſe per Pœnitentiam reviviſcere. Tum quia: impoſſibile eſt, ut reviviſcat, quod nunquam vixit, & omnino non eſt, neque in ſe, neque in acceptatione alterius: opera autem mortua omnino perierunt tàm in ſe, quàm in acceptatione divinâ, in qua nunquam fuerunt. Tùm etiam quia: ut docet S. Tho. citatâ q. 89. a. 6. *Differentia mortis, & vitæ in operibus eſt ſecundùm comparationem ad principium, à quo procedunt. Opera autem non poſſunt iterum à principio procedere, quia tranſeunt; & ideo eadem numero reſumi non poſſunt; ergo impoſſibile eſt, quòd opera mortua iterum fiant viva per Pœnitentiam*: cùm per Pœnitentiam ſequentem fieri non poſſit, ut à principio vitæ procedant.

VI. Sed dices. Ergo ne nullam rationem habebit Deus operum cæteroquin bonorum, quæ fiunt ab homine peccatore? — Reſpondeo cum S. Thom. *a.* 6. citato, *ad* 3. minimè quidem: *Ut remuneret ea, in vita æternâ, quæ debetur ſolis operibus vivis, ideſt, ex caritate factis: ſed remunerat ea temporali remuneratione, ſicut Gregorius dicit, in Homil. de Divite, & Lazaro* (quæ eſt 40. in Evang.) *quod niſi dives ille aliquod bonum egiſſet, & in præſenti ſeculo remunerationem accepiſſet, nequaquam ei Abraham diceret: Recepiſti bona in vita tua* (& S. Auguſt. *lib.* 5. *de Civit. Dei*, *c.* 15. dicit, Deum dediſſe Romanis amplum Imperium, ut eorum virtutes aliquam remunerationem in hac vita haberent) *Vel etiam hoc* (pergit S. Tho.) *poteſt referri ad hoc, quòd patietur tolerabilius judicium. Unde dicit Auguſtinus in lib. de Patientia, cap.* 26. Non poſſumus dicere: Schiſmaticus melius fuiſſet, ut Chriſtum negando nihil eorum pateretur, quæ paſſus eſt confitendo: ſed exiſtimandum eſt, tolerabilius ei futurum judicium, quàm ſi Chriſtum negando nihil eorum pateretur, ut illud quod ait Apoſtolus: *Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*, intelligatur pertinere ad Regnum Cœlorum obtinendum, non ad extremi ſuplicii judicium tolerabilius ſubeundum. — Hæc tamen ultima S. Auguſtini verba non ſic ſunt exponenda, quaſi paſſio à ſchiſmatico in ſchiſmate, & peccato eſſet aliqua pro peccatis ſatisfactio, & ut talis valeret ei ad mitigationem pœnæ: ſed quia minus punietur in inferno, quàm ſi Chriſtum negando nihil paſſus fuiſſet. Negando enim Chriſtum auxiſſet ſuum peccatum, & conſequenter auxiſſet ſuam damnationem. Valere etiam poſſunt ad aliquid ex divina miſericordia impetrandum, ut docet S. Tho. *2.* 2. *q.* 83. *a.* 16. His ſuppoſitis

VII. Dico. Bona opera in caritate

facta,

facta, & per ſubſequens peccatum mortificata, per pœnitentiam reviviſcunt: ideſt recuperant efficaciam hominem perducendi ad vitam æternam. Probat hoc S. Tho. 3. p. q. 89. a. 5. ex illo Joel. 2. *Reddam vobis annos, quos comedit locuſta*. Super quæ Gloſſa: *Non patiar* (inquit) *perire ubertatem, quam cum perturbatione animi amiſiſtis*: ſed illa ubertas eſt meritum bnnorum operum, quod fuerat perditum per peccatum: ut enim ait S Hieronymus in illum locum Joelis: *Annos, quos perturbationibus ante regnantibus perdideratis in vobis, quando opera veſtra locuſta, & bruchus, rubigo, erucaque conſumſerunt, Deus vobis perire non paſſus eſt: tunc comedetis fructus juſtitiæ &c.* ergo &c.

Hoc idem probant Apoſtoli verba, ad Hebr. 6. v. 10. *Non enim injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius.* Quod verum eſt non ſolùm de iis, qui acceptam gratiam perpetuò conſervaverint; verùm etiam de iis, qui amiſſam recuperaverint, docet Tridentinum, *Seſſ. 6. cap. 16.* Unde his etiam dicendum eſt: *Abundate in omni opere bono, ſcientes, quod labor veſter non eſt inanis in Domino* (1. Cor. 15.)

VIII. Oſtenditur autem ratione S. Tho. a. 5. citato. Bona opera mortificata reviviſcere, eſt fieri iterùm efficacia, ſicut priùs, ad perducendum hominem ad mercedem vitæ æternæ, ſeu iterum illis deberi præmium vitæ æternæ: atqui opera priùs per peccata mortificata hoc accipiunt per pœnitentiam; ergo &c. Mai. patet. Min prob. Quod opera bona, ſtante peccato, eſſent mortificata, & actu non perducerent hominem ad vitam æternam, non erat ex defectu ipſorum: imò ſic in acceptatione divina remanebant; ut niſi ex parte hominis impedimentum peccati reddentis eum vitâ æternâ indignum obſtaret, de facto ipſum ad gloriam perducerent. At impedimentum peccati tollitur prorſus per pœnitentiam; ergo per hanc opera priùs mortificata fiunt homini efficacia ad vitam æternam: ſicut levitas, remoto impedimento corpus leve detinente, fit illi efficax ad motum furſùm, alioquin plus valeret culpa, quàm gratia.

IX. Sed dices primò. Meritum virginitatis per Pœnitentiam redire non poteſt. Ait enim Hieronymus, Ep. 22. ad Euſtochium (modò 18.) *Audenter loquar: cùm omnia poſſit Deus, virginem ſuſcitare non poteſt poſt ruinam.*

Reſpondeo, neg. ant. Eſtò enim virginitas pro materiali, nempe, quoad integritatem corporis, & immunitatem ab experimento carnalis delectationis, reſtitui non poſſit poſt ruinam, in quo ſenſu loquitur Hieronymus; quoad formale tamen, ideſt, firmum propoſitum à venereis abſtinendi, in quo conſiſtit meritum, reviviſcere poteſt.

X. Dices ſecundò. Peccatum mortale deſtruit totaliter meritum, & non ſolùm mortificat. Tùm quia: deſtruit gratiam, & caritatem, quæ ſunt formale principium meriti. Tum quia: peccatum eſt demeritum; ergo totaliter repugnat merito, illudque deſtruit.

Reſponden, diſt. ant. Deſtruit in homine peccante, co. ant. In Deo, qui meritum per Chriſtum acceptavit; nego ant. Certè in homine, qui in peccato mortali jacet, ob rationes allatas, non manet meritum: hoc tamen non evincit, quòd in acceptatione divinâ non perſeveret. Nam licèt peccatum principium proximum meriti, gratiam nempe, & caritatem extinxerit; non valet tamen extinguere ejus primam originem, Chriſtum dico: propter cujus dignitatem Deus habet rationem meritorum, quibus Juſti antequam laberentur claruerunt.

XI. Dices tertiò. Deus acceptat merita Juſti ad gloriam ſub conditione, quòd non ponat obicem ad eam: ſed homo peccando ponit obicem ad glo-

gloriam; ergo tollit à Deo debitum acceptationis: quia quando pactum eſt conditionatum, ſi deficiat conditio, pactum reſcinditur.

Reſpondeo, diſt. mai. Obicem ad eam finaliter, co. mi. Aliter, nego maj. Conditio enim, ſub qua Deus acceptat opera ad gloriam, non eſt, quòd homo impoſterum non peccet; ſed quòd non peccet finaliter, ſeu quòd non moriatur in peccato. Quare etſi poſt meritum peccet, dummodo per pœnitentiam reſurgat ante mortem, reſurgit etiam meritum præcedens, eique ad gloriam computatur.

XII. Dices quartò. Peccata dimiſſa non redeunt per ſequens peccatum; ergo neque opera mortificata per peccata, redeunt per pęnitentiam. — Rurſus: opera dicuntur mortificari ad ſimilitudinem animalium, quæ moriuntur: ſed hæc non poſſunt vivificari; ergo &c.

Reſpondeo cum S. Tho. a. 5. citato ad 1. *Quòd opera peccati per pęnitentiam abolentur ſecundùm ſe: ita ſcilicet, quòd ex eis ulteriùs, Deo indulgente, nec macula, nec reatus inducatur. Sed opera in caritate facta non abolentur à Deo, in cujus acceptatione remanent; ſed impedimentum accipiunt ex parte hominis operantis: & ideo remoto impedimento, quod eſt ex parte hominis operantis, Deus implet ex parte ſua illud, quod opera merebantur.*

Ad id, quod additur, dico cum eodem S. Tho. ad 2. *Quòd opera in caritate facta non mortificantur ſecundùm ſe .... ſed ſolùm per impedimentum ſuperveniens ex parte operantis. Animalia autem moriuntur ſecundùm ſe, inquantùm privantur principio vitæ: & ideo non eſt ſimile.*

DUBIUM V.

Ad quem Gratiæ, & Gloriæ Gradum Merita mortificata per Pęnitentiam Reviviſcant.

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. DIco. Probabilius judico, quòd homo per Pęnitentiam non ſemper reſurgat ad totum phyſicum gratiæ, & meritorum gradum, quo ante lapſum eminebat; ſed ad eum ſolum, qui ſuæ præſentis Pęnitentiæ intenſioni correſpondet. Hoc aſſero, non improbabilem tamen judicans ſententiam oppoſitam volentem, quòd per Pęnitentiam quamvis remiſſam, reſurgat ſemper ad eundem gratiæ, & meriti gradum, quem habebat ante lapſum. Hæc tamen Aſſertio cohæret cum dictis ſupra, *Dub. præcedente*, §. 1. & prob. Gratia ſive de novo data, ſive recuperata, tanta eſſe debet, quanta eſt diſpoſitio, quâ homo ad illam ſe preparat; ſed qui reſurgit à peccato, non ſemper tantam habet diſpoſitionem, vel conatur ad gratiam tantâ intenſione amoris, quantam habebat priuſquam in peccatum laberetur, & à gratia excideret; ergo &c. Major probatur ex Tridentino, *Seſſ. 6. c. 7.* Ubi cauſas noſtræ juſtificationis deſcribens dicit: *Verè juſti nominamur, & ſumus juſtitiam in nobis recipientes unuſquiſque ſuam ſecundùm menſuram, quam Spiritus Sanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundùm propriam cujuſque diſpoſitionem, & cooperationem.*

II. Sed dices. Concilium de prima infuſione gratiæ ſermonem facere, non verò de ſecunda, quæ fit in juſtificatione poſt lapſum. — Contra. Nam Concilium inter primam, & ſecundam juſtificationem non diſtinguit; imò eaſdem diſpoſitiones, quæ ad primam juſtificationem in Baptiſ-

mate requiruntur, requirit ad recuperandam juſtitiam amiſſam per Pœnitentiam, *Seſſ. 6. cap. 6.*

III. Hanc autem eſſe mentem Sancti Thomæ oſtendo. Tùm ex 3. *p. qu.* 89. *a.* 2. ubi non ſemper hominem reſurgere in æquali virtute oſtendens: *Secundum quòd* (inquit) *motus liberi arbitrii in Pœnitentia eſt intenſior, vel remiſſior; ſecundùm hoc pœnitens conſequitur majorem, vel minorem gratiam: contingit autem intenſionem motus pœnitentis quandoque proportionatam eſſe majori gratiæ, quàm fuerit illa, à qua ceciderat per peccatum; quandoque autem æquali, quandoque verò minori. Et ideo pœnitens quandoque reſurgit in majori gratiâ, quam priùs habuerat; quandoque autem in æquali, quandoque etiam in minori.* — In hac autem ſententia fuiſſe conſtantem, apparet ex 3. *Sent. diſt.* 31. *qu.* 1. *a.* 4. *quæſtiunc.* 2. ubi hæc habet: *Menſura caritati præfigitur à Deo ſecundùm ſuam voluntatem; & aliquo modo commenſuratur ad conatum illius, qui gratiam recipit. Unde cùm aliquis poſt peccatum poſſit multum, & parum conari ad recipiendum caritatem; & divinæ liberalitati non ponatur terminus per peccatum: cùm ipſe, quantùm in ſe eſt, ſit paratus omnia peccata totaliter delere: oportet dicere, ſicut & communiter dicitur, quod aliquis poſt peccatum poteſt in majori, vel minori caritate reſurgere.* Quod repetit, *quæſt.* 3. & *ad* 1. 2. & 4.

IV. Probatur autem primò. Si meritorum reviviſcentia ſemper fieret in æquali gradu, ac priùs erant; non eſſet, cur homines forent ſolliciti de actu contritionis intenſo in ſua converſione habendo: quia etſi eſſet omnino remiſſus, ſufficeret ad totam gratiam, & meritum recuperandum. Quo quid abſurdiùs? — Sanè ſicut in humanis, qui arctiſſima cum Rege amicitiâ conjunctus, poſtea gravibus injuriis eum laceſſivit; non poteſt quâcumque levi Pœnitentiâ, ſed intensâ dumtaxat, & variis experimentis probatâ, priſtinum amicitiæ gradum recuperare: ita nec peccator in ſuam veterem cum Deo amicitiam in totum redire poteſt, per quamcumque etſi remiſſam contritionem.

V. Prob. ſecundò experientiâ. Nam Juſti, qui poſt varia, graviaque crimina convertuntur, non levem in exercendis pietatis operibus experiuntur difficultatem, quam ante lapſum non experiebantur; ergo non recipiunt eandem caritatem, quàm priùs: magna enim caritas cùm non ſit otioſa ingentes illas difficultates ſuperaret.

VI. Tandem. Merita per Pœnitentiam reviviſcere, quia jus perducendi hominem ad gloriam, quod amiſerant per peccatum, recuperant, ex Scriptura, Conciliis, & ratione habemus: ſed quod ad antiquum gratiæ, & meriti gradum totaliter ſemper reſurgant; ita ut omnes omnino peccatores, qui centies, aut etiam millies in turpiſſima flagitia prolapſi ſæpe reſurgunt, ac ſæpe relabuntur; toties quoties reſurgunt, ſemper reſurgant formaliter Deo gratiores, & ſanctiores, quàm antea fuerint, quâcumque etiam remiſsâ Pœnitentiâ reſurgant; quod verificaretur ſi ſemper redderetur eis tota gratia priùs habita, & inſuper ulterior gratiæ gradus vi præſentis diſpoſitionis: idque non ex opere operantis tantùm, ſed ex opere operato, difficile captu videtur. Si enim Innocens non accipit gratiam, niſi proportionatam actibus, & diſpoſitionibus præſentibus; ergo nec peccator pœnitens: cùm nec plus mereatur, nec melioris ſit conditionis.

§. II.

Rationes pro Contraria Opinione.

VII. Objicitur primò illud Ezech. 18. v. 21. *Si impius egerit Pœnitentiam.... omnium iniquitatum ejus*

ejus, quas operatus eſt, non recordabor. Et cap. 33. v. 12. *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua.* Atqui Deus recordaretur iniquitatis, & iniquitas noceret peccatori, ſi per Pœnitentiam ad gradum inferiorem reſurgeret; ergo &c.

Reſpondeo, neg. min. Senſùs enim eſt, Deum non recordari peccatorum ad damnationem; & in hoc ſenſu iniquitas non nocebit peccatori, quia propter illa non punietur à Deo: non tamen quòd, etiamſi remiſſam Pœnitentiam egerit, ſit elevandus ad totam priorum meritorum dignitatem, ut nihil defectus in eo maneat. Contrarium enim teſtantur peccatorum reliquiæ, pravi, nempe, habitus, & propenſiones ad malum, quæ in homine etiam poſt peccata remiſſa remanent, & quæ ante peccatum non aderant.

VIII. Objicitur ſecundò. Opera bona, licèt per peccatum mortificata, adhuc manebant in acceptatione divinâ, prout ab homine facta fuerant; & intantùm hominem non perducebant ad gloriam, quia obſtabat obex peccati: atqui hic obex tollitur per Pœnitentiam; ergo opera illa reviviſcunt ad eundem gradum gratiæ, & gloriæ, ac priùs; quia remoto obice cauſa operatur totâ vi ſuâ.

Reſpondeo, neg. conſ. Solùm enim ſequitur, quòd remoto obice de facto perducant ad gloriam, non verò ſtatim ad eundem gradum. Ad prob. dico, quòd remoto impedimento cauſa operatur totâ vi ſuâ, attentâ tamen diſpoſitione ſubjecti, & capacitate: unde etſi ablato peccato tollatur obex, & gratia redeat, ac merita reviviſcant; non redeunt tamen in eodem gradu, ac prius, niſi æqualem diſpoſitionem inveniant in ſubjecto.

IX. Objicies tertiò. Concil. Tridentinum, *Seſſ. 6. cap. 16.* hæc habet: *Juſtificatis hominibus ſive acceptam gratiam perpetuò conſervaverint, ſive amiſſam recuperaverint, proponenda ſunt Apoſtoli verba* (1. Cor. 15.) *Abundate in omni opere bono, ſcientes, quòd labor veſter non eſt inanis in Domino: Non enim injuſtus eſt Deus* (Hebr. 6.) *ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius.* Atqui ſi homo per Pœnitentiam ad eum ſolum gradum reſurgeret, qui ſuæ præſenti intenſioni correſpondet, non verò ad gradum gratiæ præteritæ, labor præteritorum operum inanis eſſet coram Deo; quia nullus antiquæ juſtitiæ gradus, gloriæ in Cœlis reſponderet: & dici poſſet Deus obliviſci operis præteriti, ſi illud mercede vacuum relinqueret.

X. Confirmatur primò. Demus hominem, qui tota vita ſua ſanctiſſimè vixerit, & poſtea in unum peccatum mortale lapſus ſit; & demus alium, qui totam vitam ſuam flagitiis emancipaverit; & ſupponamus, quòd uterque æqualem Pœnitentiam agat. Tunc ſic diſcurro. Si homo per Pœnitentiam ad eum ſolum gradum gratiæ reſurgit, qui intenſioni ſuæ Pœnitentiæ correſpondet, uterque æqualem gratiam acquiret: & ſi ambo ſtatim moriantur, uterque æqualem gloriæ gradum habebit; ergo quid proderit homini toto tempore vitæ ſuæ ſanctiſſimè vixiſſe præ alio, qui eam totam in criminibus conſumſit? Certè inanis erit labor ille præteritus, diceturque Deus illius obliviſci.

XI. Confirmatur ſecundò. Si per Pœnitentiam homo ad eum gradum gratiæ, quam prius habebat, non reſurgit; jam non verificatur, opera præterita per Pœnitentiam reviviſcere: hoc enim eſt ad eundem gradum vitæ, quem prius habebat, reſtitui; ergo &c.

XII. Hæc ſunt, quæ valdè probabilem reddunt opinionem oppoſitam. Reſpondetur tamen cum aliquibus ad argumentum: merita præcedentia, ſeu labores præteritos non fore inanes coram Deo, neque Deum illorum obliturum, ſed remuneraturum in Cœlis ſingulos juſtitiæ gradus, qui-

bus pœnitens ante lapſum prǫditus fuit, eſſentiali beatitudine: non quòd daturus ſit illi gratiam, & gloriam majorem, quàm exigat ejus diſpoſitio (hoc enim ſecundùm legem ordinariam eſt impoſſibile) ſed quia gradus gratiæ, & gloriæ, qui dabitur ei ratione præſentis diſpoſitionis, dabitur ei etiam ratione graduum caritatis, qui ejus lapſum præceſſere, ſicque glorioſior apparebit; quia talem gloriæ gradum habebit duplici titulo, & ratione præſentium diſpoſitionum, & ratione meritorum præteritorum. Nam meritum tripliciter poteſt contingere. Primò: quando aliquis de non debito facit debitum. Secundò: quando facit magis debitum, ut in eo, in quo caritas augetur. Tertiò: quando facit debitum uno modo, quod antea alio modo debebatur. Sic gloria corporis, quæ debita erat Chriſto titulo connaturalitatis, facta fuit illi debita alio titulo, nempe, merito ſuæ Paſſionis.

XIII. Ad primam Confirmat. dicunt, illos duos fore pares in gloria eſſentiali. Neque hoc abſonum eſt. Sicut abſonum non fuit, quòd Pater familias noviſſimos, qui unâ horâ laboraverunt, pares fecerit illis, qui portaverunt pondus diei & æſtus; quia fervore ſuppleverunt id, quod de tempore deerat: & latro in Cruce pendens parem gloriam obtinuit, ac alter, qui diu Chriſto ſerviiſſet; quia æqualis illi fuit in contritionis fervore. Nam meritum, non temporis prolixitate, ſed affectus intenſione cenſetur, ut ait S. Chryſoſtomus, *lib. de Reparatione hominis*. Qui tamen in operibus bonis vitam ſuam produxiſſet, eſtò in caſu majorem gloriam eſſentialem non obtineret, accidentali tamen gloriâ majori frueretur. Ita S. Tho. 3. p. q. 89. a. 5. ad 3. *Ille* (inquit) *qui per Pœnitentiam reſurgit in minori caritate, conſequetur quidem præmium eſſentiale ſecundùm quantitatem caritatis, in qua invenitur; habebit tamen gaudium majus de operibus in prima caritate factis, quàm de operibus, quæ in ſecunda fecit; quod pertinet ad præmium accidentale.*

XIV. Ad ſecundam Confirmat. negant antec. Ut enim docet S. Thom. 3. *p. q.* 89. *a.* 5. Opera priùs mortificata reviviſcere, eſt recuperare *Efficaciam perducendi eum, qui fecit ea, in vitam æternam; quod eſt, ea reviviſcere.* Hoc autem verificatur, etſi non reviviſcant ad tantum gloriæ gradum ex defectu, non divinæ liberalitatis, ſed diſpoſitionis in ſubjecto. Sicut enim (ait Cajet. *in art.* 1. 3. *p. q.* 89.) Si homo non ſurrexiſſet à peccato, numquam merita mortificata illi revixiſſent; quia peccatum proprium eorum efficaciam impediviſſet: ita non reſurgens à peccato cum tanta Pœnitentia, quantus erat valor meritorum, non poterit pertingere ad tantam gloriam; quia ille minor conatus reſurgentis impedimentum præſtat efficaciæ magni meriti præcedentis, & facit, quòd licèt reviviſcant merita, non tamen reviviſcant ad tantam quantitatem, ut ante. Et hoc eſt, quod ait S. Thom. citatâ q. 89. a. 2. ad 2. *Pœnitentia quantùm eſt de ſe, habet virtutem reparandi omnes defectus ad perfectum, & etiam promovendi in ulteriorem ſtatum: ſed hoc quandoque impeditur ex parte hominis, qui remiſſiùs movetur in Deum, & in deteſtationem peccati. Sicut etiam in Baptiſmo aliqui adulti conſequuntur majorem, vel minorem gratiam, ſecundùm quòd diverſimodè ſe diſponunt.*

XV. Verùm aliis aliter placet reſpondere: quòd licèt phyſicè loquendo merita præcedentia non reviviſcant, niſi ſecundùm quantitatem diſpoſitionis, nempe, contritionis, quâ quis reſurgit; quia gratiæ gradus in eſſe phyſico commenſuratur cum gradu diſpoſitionis, quem invenit in ſubjecto: moraliter tamen reviviſcunt ad gratiam, & gloriam æqualem omnino cum illa, quam habuiſſent, ſi per peccatum mortificata non fuiſſent: &

licèt

licèt tantam gratiam tunc phyſicè non habeant, ſuo tamen tempore habebunt. Unde notant primò: quod opera bona fundant jus ad tantam gloriam, quantum eſt illorum meritum: quod jus, licèt per peccatum fuerit impeditum, non tamen extinctum, utpote manens in acceptatione divinâ, quodque deinde per Pœnitentiam reſurgit.

Notant ſecundò: quod licèt Pœnitentia ſequens ſe habeat ut diſpoſitio ad effectum phyſicum gratiæ, quæ de præſenti datur; ad hoc tamen, ut reſurgat illud jus morale, ſeu valor meritorum præcedentium, ſeu ut merita reviviſcant in eſſe morali, & valoris; pœnitentia non eſt diſpoſitio, ſed tantùm removens prohibens, cum quo nulla requiritur proportio. Si enim parvulus removeret diſtantiam ignis à pulvere tormentario magnæ quantitatis, applicando ignem tali pulveri; ſequeretur everſio turris magnæ molis, etſi parvulus nullam habeat proportionem ad poſitivè cauſandam talem everſionem. Sic ergo contritio ut unum, nullam habet proportionem ad gratiam ut centum; poteſt tamen removere prohibens, ut merita ut centum mortificata, illam reverâ mereantur, ſicut de facto illam priùs merebantur; cùm ſecundùm nihil ſui perierint, ſed adæquatè maneant in acceptatione divina. Hucuſque clarè.

XVI. Sed difficultas non modica eſt de tempore, quo dicta merita ſecundùm eorum totam quantitatem reviviſcant non ſolùm moraliter, ſed etiam phyſicè: ideſt, de tempore, quo jus illud morale meritorum præcedentium ad majorem gratiam, & gloriam, habiturum ſit ſuum augmentum phyſicum.

XVII. Ad quod dicunt, hoc habiturum immediatè poſt mortem, ſeu in inſtanti ingreſſus Paradiſi. Tunc enim Beatus ex præſentia amabiliſſimi objecti eliciet actum ferventiſſimi amoris, quo fiet diſpoſitus ad tantam gratiam, & gloriam habendam, quanta ejus meritis præcedentibus debebatur. Quod probant. Quia tunc ſolùm homo erit ſufficienter diſpoſitus ad gratiam correſpondentem meritis mortificatis, quando elicit actum illis in intenſione æqualem, cui proprium augmentum non debeatur: ſed hoc ſolùm poteſt contingere poſt hanc vitam; quia omni actui caritatis elicito in præſenti vitâ, dum homo eſt viator, promiſſa eſt à Deo propria gratia ei correſpondens; ergo &c. Maj. prob. Quia actus, cui proprium augmentum debetur, non poſſet diſponere ad gradus aliis meritis correſpondentes, ſed tantùm ad gradus ſibi debitos. Ita illi, nec improbabiliter. Prior tamen reſponſio menti S. Thomæ videtur conformior.

QUÆSTIO IV.

De Contritione.

Actus pœnitentis, quos pro materia proxima ſacramenti Pœnitentiæ poſuimus, modò ſuſcipimus examinandos, quorum primus eſt contritio.

DUBIUM I.

Quid ſit Contritio, & Quotuplex.

§. I.

Quid ſit Contritio.

I. Contritionis nomen, ut explicat S. Tho. *q.* 1. *Supplem.* 3. *p. a.* 1. derivatur à verbo *Contero*, quod ſignificat rem duram minutatim confringere: *Frangi* (inquit) *dicuntur aliqua, quando in magnas partes dividuntur: ſed comminui, vel conteri, quando ad partes minimas reducitur hoc, quod in ſe ſolidum erat. Et quia ad dimiſſionem peccati requiritur, quòd affectum peccati homo totaliter dimittat, quem per quandam continuitatem,*

tem, & ſoliditatem in ſenſu ſuo habebat; ideo actus ille, quo peccatum dimittitur, contritio dicitur per ſimilitudinem.

II. De Contritione, ſecundùm diverſas ejus conſiderationes varias, tradit definitiones S. Thomas ibi, quas Studioſus videre poterit. Nos addimus eam, quam dat Conc. Tridentinum, *Seſſ. 14. cap. 4.* nempe, *Contritio animi dolor, ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero.* Contritio ergo dicitur *Dolor*, non quidem is, quem corporis ſenſu percipimus, vel exprimimus: hic enim non eſt contritio, ſed effectus, ac teſtis contritionis. Dicitur ergo *Dolor*, prout eſt actus voluntatis, & mæror mentis, juxta illud Iſaiæ 38. v. 15. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Additur ly *Deteſtatio de peccato.* Quia ad contritionem non ſufficit mæſtitia cordis, & animæ amaritudo, ſed requiritur ſincerum odium peccati; quia ſicut voluntas non poteſt proſequi bonum, niſi illud amando: ita nec poteſt fugere, & dolere de malo, niſi oderit malum. Quibus damnata manet propoſitio Lutheri, de qua ſupra, dicentis: *Optima Pœnitentia eſt nova vita.* Vera enim contritio, ait Trident. ibi, importat *Non ſolum ceſſationem à peccato, & vitæ novæ propoſitum, & inchoationem, ſed & veteris etiam odium.* Si enim quis volens reconciliari homini oſtendit, ſibi diſplicere, quod eum offenderit; cur volumus reconciliari Deo, & non oſtendere dolorem de offenſis ipſi factis? Additur ly *Cum propoſito &c.* quia Pœnitentia ſincera non eſt, niſi certam, & ſtabilem vitæ emendandæ voluntatem includat: cujus ſinceri propoſiti neceſſitatem oſtendit Chriſtus; tùm *Jo.* 8. v. 12. cum mulieri adulteræ dixit: *Vade, & jam amplius noli peccare:* Tùm *Jo.* 5. *v.* 14. cum paralitico ait: *Ecce ſanus factus es; jam noli peccare.* Sic etiam, qui amico offenſo reconciliari vult, non ſolùm dolere debet, quòd eum offenderit, ſed & cavere, ne impoſterum ejus amicitiam lædat.

Tria ergo ad contritionem concurrunt, nempe, dolor de peccato, deteſtatio, ſeu odium peccati, & propoſitum non peccandi de cætero. Scio, aliquos in quæſtionem vocare: in quo ex prædictis eſſentia contritionis conſiſtat. Sed huic quæſtioni vale dicentes dicimus, quòd ſive omnia ad eſſentiam contritionis pertineant, ſive non; hoc certum eſſe debet, hæc tria ad veram contritionem eſſe neceſſaria.

§. II.

Quotuplex ſit Contritio.

III. Contritio, ut docet Tridentinum citatâ, *Seſſ. 14. cap. 4.* duplex eſt. *Perfecta* ſcilicet, & Imperfecta. Perfecta, quæ verè Contritio dicitur, eſt dolor de peccato commiſſo ex amore Dei ſuper omnia conceptus, & caritate perfectus, cum propoſito non peccandi de cætero, & voto ſuſcipiendi ſacramentum Pœnitentiæ. Quæ ultima verba à Concilio ponuntur, ut Chriſtiani homines ſciant, veram contritionem non eſſe, niſi annexum habeat votum, & voluntatem ſinceram accedendi ad ſacramentum Pœnitentiæ, & ſe ſubjiciendi Eccleſiæ; à quibus ſolvi debet in terra, ut ſit ſolutus in Cœlo (ut egregiè loquitur Auguſtinus, *Serm.* 351. alìas *homilia* 50. *c.* 4.) Unde qui conciperet dolorem de peccato, votum tamen accedendi ad ſacramentum pęnitentiæ non haberet; iſte juſtificationem non obtineret, ſed in damnatione maneret. Quamobrem Sixtus IV. hanc propoſitionem Petri Oxomenſis damnavit: *Peccata mortalia delentur per ſolam cordis contritionem, abſque ordine ad claves Eccleſiæ.* Qui verò contritionem perfectam habet cum voto accedendi ad ſacramentum Pœnitentiæ ſtatim juſtificatur: Quia

Digitized by Google

Quia ſicut Baptiſmus liberat à morte peccati, non ſolùm prout actu recipitur, ſed etiam ſecundùm quod in voto habetur: ita Pęnitentiæ ſacramentum remittit peccata non ſolùm ut actu ſuſcipitur à peccatore, ſed quatenus votum habet ad eam accedendi. Sed de hoc inferiùs ſermo erit.

IV. Contritio vero imperfecta, quæ vulgò *Attritio* dicitur, ſecundùm Tridentinum, laudato loco, eſt dolor ac deteſtatio peccati commiſſi concepta, vel ex turpitudine peccati, vel ex gehennæ, & pęnarum metu cum ſpe veniæ, voluntatem ulteriùs peccandi excludens: Quæ *Quamvis ſinè ſacramento Pęnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in ſacramento Pęnitentiæ impetrandam diſponit*. Sed de hac fusè inferiùs.

§. III.

Quomodo differat Contritio ab Attritione.

V. Dico. Probabilius cenſeo, contritionem eſſentialiter ab attritione differre. Probo. Licèt enim tàm attritio, quàm contritio ſint dolor de peccato; attamen ſub diverſa ratione formali de ipſo dolet contritio, ac attritio. Contritio enim dolet de peccato, quatenus eſt injuria Deo illata, & compenſabilis per ſatisfactionem: attritio autem eſt dolor de eodem, quatenus eſt malum ipſius peccatoris; quia nimirum peccato eſt annexa turpitudo, vel pœna gehennæ. Quis autem non videat, peccatum, ſub hac duplici ratione inſpectum, eſſe objectum formaliter diverſum ſpecificans actus eſſentialiter diverſos?

VI. Confirmatur. Actus, qui eliciuntur à virtutibus ſpecie diverſis, ſunt ſpecie eſſentiali diverſi: at hujuſmodi ſunt attritio, & contritio; ergo &c. Min. prob. Contritio elicitur à virtute Pęnitentiæ tanquam actus primarius illius. Attritio verò elicitur, vel à timore ſervili, vel à virtute ſpei, ſi ſit ex metu gehennæ: ſi verò ſit ex turpitudine peccati, elicietur ab illa virtute morali, cui talis turpitudo opponitur; cùm ejuſdem virtutis ſit proſequi bonum, quod reſpicit, & deteſtari oppoſitum. Sicut ad eandem virtutem temperantiæ, pertinet nedum amare honeſtatem temperantiæ; ſed etiam peccatum intemperantiæ oppoſitum deteſtari.

Urgeo magis. Actus attritionis eſt actus informis; ergo ab habitu Pęnitentiæ infuſæ elici non poteſt. Ut enim docet S. Tho. in ſupplem. 3. p. q. 1. a. 3. *Habitus virtutum infuſarum qui voluntatem reſpiciunt, non poſſunt eſſe informes, cùm caritatem conſequuntur, ut in tertio libro dictum eſt* (diſt. 27. q. 2. a. ultimo, qu. 3.) *Unde, antequam gratia infundatur, non eſt habitus, à quo actus contritionis poſtea elicitur;* ergo attritionis actus non eſt ab habitu infuſo Pœnitentiæ, ſed ab alio habitu, ut dictum eſt, Spiritu Sancto quidem ad eum movente, ſed nondum inhabitante, ut docet Tridentinum, *Seſſ. 14. c. 4.*

VII. Ex quo infero cum eodem S. Tho. citato, quòd licèt homo ex attrito poſſit fieri contritus; attritio tamen non poteſt fieri contritio, ſicut fides informis fit formata: *Quia quamvis habitus fidei informis fiat formatus, tamen nunquam actus fidei informis ſit actus fidei formatæ: quia actus ille informis tranſit, & non manet, veniente caritate: attritio autem, & contritio non dicunt habitum, ſed actum tantùm*. Fit tamen homo ex attrito actu contritus habitu; quia per ſacramentum Pœnitentiæ accipit gratiam, caritatem, & habitum infuſum pœnitentiæ.

VIII. Nec dicas. Homo dum adhuc eſt in peccato, non habet virtutes morales infuſas: acquiſitæ verò, quia naturales, non ſufficiunt ad a-

ctum

ctum attritionis eliciendum, ut oportet, cùm debeat eſſe ſupernaturalis — Reſpondeo enim, attritionis actum procedere à virtutibus moralibus acquiſitis, ut elevatis per impulſum Spiritus Sancti moventis, & in hoc ſenſu attritio poteſt eſſe materia ſacramenti Pœnitentiæ.

IX. Ex his colliges, inter contritionem, & attritionem multas eſſe differentias. Prima: quòd contritio ſemper cadit ſuper omnia peccata, non autem attritio. Et ratio eſt: Quia contritio deteſtatur peccatum quatenus offenſa Dei eſt, in quo omnia peccata conveniunt: attritio verò illud deteſtatur, vel quatenus habet ſpecialem deformitatem, vel quatenus ſpecialis pœnæ cauſativum: ideoque poteſt quis atteri de uno peccato, non de omnibus. Unde ſi peccator plura ſpecie peccata commiſerit; non ſufficit, ut attritione deteſtetur deformitatem unius, vel pœnam ſpecialem ei debitam: ſed debet multiplicare attritiones juxta numerum peccatorum, vel ea omnia deteſtari quatenus ſunt cauſativa pœnæ æternæ, in quo omnia conveniunt; ſic enim unicus attritionis actus ſufficiet pro omnibus.

Secunda differentia eſt: quòd contritio convertit hominem in Deum, ut ultimum finem, ratione caritatis adjunctæ, quâ homo amicabiliter accedit ad Deum. Attritio verò licèt faciat hominem recedere à peccato, non tamen facit immediatè accedere ad Deum; ſed vel ad evitationem pœnarum, vel ad honeſtatem virtutis, cui peccatum illud opponitur.

Tertia differentia eſt: quòd contritio ſemper imperatur à caritate; attritio verò à timore ſervili.

Quarta: quòd attritio poteſt eſſe informis, & ſinè gratia, non verò contritio: hæc enim per ſe ipſam infallibiliter diſponit hominem ad juſtificationem.

Quinta: quòd contritio eſt ſummus, ac perfectus dolor de peccato: attritio verò eſt quidem diſplicentia illius, ſed imperfecta. Illud enim dicitur contritum, quod eſt totaliter tritum; illud verò dicitur attritum, quod eſt quidem tritum, ſed non totaliter, & in omnes ſuas partes.

DUBIUM II.

An Contritio Caritate perfecta ſemper Hominem Deo reconciliet etiam ante Sacramentum?

§. I.

Referuntur Opiniones, & Refutantur:

I. Lutherus cenſuit, contritionem nunquam hominem Deo reconciliare, ſive ante, ſive in actuali ſuſceptione pœnitentiæ — Sed hic error expreſsè repugnat doctrinæ Concilii Tridentini, *Seſſ.* 14. *c.* 4. ubi hæc habet: *Docet præterea* (S. Synodus) *etſi contritionem hanc aliquando caritate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare priuſquam hoc ſacramentum actu ſuſcipiatur; ipſam nihilominus reconciliationem ipſi contritioni ſinè ſacramenti voto non eſſe adſcribendam.*

Hoc ante docuerat S. Tho. in Suppl. 3. *p. q.* 5. *a.* 1. tùm *in arg.* ſed contra dicens: *Virtus, & vitium eiſdem cauſis corrumpuntur, & generantur: ſed per inordinatum amorem cordis peccatum committitur; ergo per dolorem ex amore caritatis ordinato cauſatum ſolvitur; & ſic contritio peccatum delet.* — In corpore autem art. explicans modum, quo contritio peccatum delet: *Contritio* (inquit) *poteſt dupliciter conſiderari: vel inquantùm eſt pars ſacramenti, vel inquantùm eſt actus virtutis: & utroque modo eſt cauſa remiſſionis peccati. Sed diverſimodè: quia inquantùm eſt pars ſacramenti primò operatur ad remiſſionem pecati inſtrumentaliter, ſicut & de aliis ſacramentis patet: inquantùm autem eſt actus virtutis, ſic eſt cauſa quaſi materialis remiſ-*

remiſſionis peccati, *eo quòd diſpoſitio eſt quaſi neceſſitas ad juſtificationem: diſpoſitio autem reducitur ad cauſam materialem, ſi accipiatur diſpoſitio, quæ diſponit materiam ad recipiendum*. Cùm ergo contritio caritate perfecta ſit ultima diſpoſitio, diſponens hominem ad recipiendam gratiam remiſſionis peccatorum, eam cauſat in genere cauſæ materialis.

II. Neque dicas, quòd contritio eſt actus virtutis: ſed virtus ſequitur peccati remiſſionem, quia virtus, & culpa non ſunt ſimul in anima; ergo contritio non eſt cauſa remiſſionis culpæ. — Reſpondet enim S. Thomas, ibi, ad 2. *Quòd peccati remiſſio uno modo praecedit virtutem, & gratia infuſionem; & alio modo ſequitur. Et ſecundùm hoc, quod ſequitur, actus à virtute elicitus poteſt eſſe cauſa aliqua remiſſionis peccati*.

III. Eſtius verò licèt fateatur, contritionem caritate formatam, de qua Concilium loquitur, hominem Deo reconciliare, etiam priùs quàm actu ſacramentum ſuſcipiat: id tamen dicit, non ſemper fieri, ſed raró, puta, quando urget mortis articulus, & Sacerdos haberi non poteſt: quando occurrerit caſus ſcandali, aut alterius peccati incurrendi, ſi abſolutio expectaretur: quando quis omnino non poſſet, aut ſaltem difficillimè poſſet adire Sacerdotem, à quo abſolveretur; velut ſi habitaret inter infideles, aut teneretur in vinculis, alioque ſimili impedimento prohiberetur. Hiſce enim in caſibus, dicit Eſtius, in homine contrito votum ſacramenti ſupplere id, quod ex parte ſacramenti deeſt: at regulariter, & copiâ Sacerdotis non deficiente, hominem, etſi contritum non juſtificari, donec ſacramentum Pœnitentiæ actu ſuſcipiat.

IV. Verùm hæc opinio repugnare videtur Scripturis, quæ paſſim docent, eos qui toto corde ad Dominum convertuntur, ſinè morâ veniam peccatorum accipere. Nam 2. *Reg.* 12. vix David Pœnitentiâ ductus, ait: *Peccavi, Domine*, cum ſtatim audivit à Nathan, v. 13. *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*. Unde ipſemet David, Pſalm. 31. v. 5. *Dixi* (inquit) *confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti impietatem peccati mei*. Super quæ ait Auguſtin. Conc. 2. in Pſalm. 31. *Non jam pronuntiat, ſed promittit ſe pronuntiaturum; & ille dimittit*. Quia nimirum, etſi *Non pronuntiaverat ore, pronuntiaverat corde*. Unde Gregorius, in ſeptem Pſalm. Pœnit. Pſal. 2. *Attende* (inquit) *quanta ſit indulgentia vitalis velocitas, quanta miſericordia Dei commendatio; ut confitentis deſiderium comitetur venia, antequam ad cruciatum perveniat pœnitentia; ante remiſſio ad cor perveniat, quàm confeſſio in vocem erumpat*.

Conſtat etiam ex repetita Dei promiſſione ſpondentis peccatori veniam, ſi ingemuerit, Iſaiæ 30. v. 19. *Plorans nequaquam plorabis, miſerans miſerebitur tui: ad vocem clamoris tui, ſtatim, ut audierit, reſpondebit tibi*. Quod repetitur, *Ezechiel*. 18. & 33. Rurſus: promittit Deus, ſe dilecturum diligentes ſe, Prov. 8. v. 17. *Ego diligentes me diligo*. Et Joan. 14. v. 21. *Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum &c*. Sed de his plura dicentur, cùm oſtendetur, dilectionem, etſi remiſſam, hominem per ſe juſtificare.

§. II.

Rationes Contrariæ.

XV. Dicit Eſtius primò. Bernardus, *Serm.* 1. *in feſto Petri, & Pauli*, dicit, quòd ſententia Petri præcedit ſententiam Cœli: ſed hoc non ſubſiſteret, ſi contritio caritate perfecta ordinariè juſtificaret ante ſacramentum; ergo &c.

Dicit ſecundò. Non eſt aſſerendum, quòd fideles ordinariè recipiant effectum Euchariſtiæ ante ejus ſumtionem;

Digitized by Google

nem; ergo neque hoc eſt aſſerendum de ſacramentis Baptiſmi, & Pœnitentiæ.

Dicit tertiò. Si contritio caritate formata ordinariè juſtificat, etiam ante ſacramentum; quare Patres oſtendunt neceſſitatem ſacramentalis confeſſionis, & abſolutionis pro remiſſione peccatorum, non quæ habita ſit, ſed habendâ?

Dicit quartò. Auguſt. tract. 13. in Joann. *Quantumcumque* (inquit) *Catechumenus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat: non illi dimittitur, niſi cùm venerit ad Baptiſmum.*

Dicit quintò. Tridentinum ſupra laudatum eſtò admittat, contritionem ſe ipsâ juſtificare, dicit tamen, quòd hoc facit *Aliquando;* ergo non ſemper, & ordinariè loquendo.

VI. Reſpondetur ad ſingula. Ad primum: S. Bernardum velle, quòd ſententia Petri præcedat ſententiam Cœli; non quia peccator, etſi perfectè contritus ordinariè non juſtificetur ante ſacramentum in re: ſed quia cum regulariter peccator non accedat ad ſacramentum cum contritione, caritate formatâ, ſed cum attritione; ideo non juſtificatur, niſi per abſolutionem Sacerdotis: & ſic ſententia Petri regulariter præcedit ſententiam Cœli.

VII. Ad ſecundùm dico, non ideo verè contritos effectum Euchariſtiæ non recipere, quia ex vi contritionis illis non ſit remiſſa culpa quoad Deum; ſed quia non eſt illis remiſſa per Miniſtros Eccleſiæ. Ut enim docet S. Tho. in Suppl. 3. p. q. 5. a. 1. ad 3. *Diſpenſatio Euchariſtiæ pertinet ad miniſtros Eccleſiæ. Et ideo ante remiſſionem peccati per Miniſtros Eccleſiæ non debet aliquis ad Euchariſtiam accedere, quamvis ſit ſibi culpa quoad Deum remiſſa.*

VIII. Ad tertium dico, Patres oſtendere neceſſitatem abſolutionis ad remiſſionem peccatorum, non quia contritio cum voto Pœnitentiæ non juſtificet ante ſacramentum; ſed quia perrarò peccatores, & Catechumeni perfectam hanc contritionem habent; & ſi habeant, non juſtificantur ſinè ſacramenti voto.

IX. Ad quartum ſimiliter dico, S. Auguſtinum loqui de illis Catechumenis, qui viâ ordinariâ proficiunt; qui nimirum ad Deum accedunt, non cum contritione caritate ardente, ſed cum mera attritione; vel ſi cum aliquo amore, hic amor eſt non Dei ſuper omnia, & veræ amicitiæ, ſed amor propriæ ſalutis, & proinde amor concupiſcentiæ. Addo: S. Auguſtinum loqui de Catechumeno, qui ſperaret ſe conſequi remiſſionem peccatorum etiam ſinè voto Baptiſmi, ut ex contextu liquet.

X. Ad quintum dico, illud verbum *Aliquando* à Tridentino uſurpatum non cadere ſupra reconciliationem impii; ita ut ſenſus ſit, contritionem caritate formatam aliquando reconciliare peccatorem cum Deo, & non ſemper: ſed cadere ſupra ly *Caritate perfectam*; ita ut fiat ſenſus, contingere aliquando, & non ſemper, quòd contritio ſit caritate perfecta; ut legenti apparebit.

XI. At inquies. Si contritio caritate formata ordinariè, & ſemper juſtificat, quorſum contriti baptizantur, & abſolvuntur? Sanè falſum erit ſuper eos dicere: *Ego te baptizo: Ego te abſolvo;* ſi jam per contritionem abluti ſint, & abſoluti.

Reſpondeo, contritis, etiamſi per contritionem Deo jam reconciliatis, non fruſtra Baptiſmum, vel Pœnitentiam impendi. Primò: quia contritio illos non juſtificavit, niſi ut includens votum Baptiſmi, & Pœnitentiæ, quod votum impleri debet: in quo caſu licèt Baptiſmus, & Pœnitentia primam gratiam non conferant, augent tamen illam, & pœnam omnem (maximè Baptiſmus) etiam temporalem ſolvunt, quod ſolâ contritione factum non fuerat. — Secundò: quia nemo ſcire poteſt, ſe veram contritionem habuiſſe, ac proinde ſe juſti-

fica-

Digitized by Google

ficatum eſſe. Quare ut de adepta indulgentiâ ſecurior ſit, ad remedium Baptiſmi, & Pœnitentiæ debet confugere. — Verba autem illa: *Ego te baptizo: Ego te abſolvo*, hunc faciunt ſenſum: *Ego ſacramentum ablutionis, vel remiſſionis tibi impendo*, quod verificatur, etiamſi ſuper jam coram Deo ablutum, & juſtificatum pronuntientur. Præterquamquod etſi non abluant, vel abſolvant à culpa, & pœnâ æternâ, abſolvunt tamen à pœna temporali: unde magis abluunt, & magis abſolvunt, juxta illud Pſal. 50. v. 4. *Ampliùs lava me Domine*.

XII. Quæres: Unde oritur incompoſſibilitas contritionis caritate formatæ cum ſtatu peccati mortalis?

Reſpondeo oriri non præcisè ex natura ipſius caritatis vel contritionis: quia, ut dictum eſt, in *Tract. de Juſtificatione*, remiſſio peccati eſt beneficium à contritione, & caritate diſtinctum, atque ex terminis ab illis ſeparabile. Sed oriri ex mero beneplacito Dei, qui pactum ex ſua miſericordiâ ſtatuit, ſe delictorum culpam condonaturum; vel per ſe ipſum immediatè, ut fiebat in antiqua lege; vel per ſacramentum in voto ſuſceptum, ut fit in lege Evangelii, quoties creatura ad ſe converteretur per dolorem à caritate formatum, ut habetur Zachariæ 1. v. 3. *Convertimini ad me, ... & convertar ad vos*. Malach. 3. v. 7. *Revertimini ad me, & revertar ad vos*, & Hierem. 3. v. 22. *Convertimini filii revertentes, & ſanabo averſiones veſtras*.

DUBIUM III.

An Attritio ex Metu Gehennæ concepta ſit Actus Bonus, & Laudabilis?

§. I.

Reſolutio Catholica.

I. Dico. Attritio ex metu gehennæ concepta eſt actus bonus, & laudabilis. Eſt contra Lutherum aſſerentem, eam facere hominem hypocritam, & magis peccatorem. Quem errorem proſcripſit concil. Tridentinum, *Seſſ. 6. Can.* 8 his verbis: *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere: anathema ſit*. Et *Seſſ.* 14. *c.* 4. ait: *Illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ, declarat, non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem: verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritus Sancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat*.

II. Deinde ſic probo. Si dolor ex timore pœne conceptus malus eſſet, & peccaminoſus, Chriſtus non adhortaretur peccatores ad timorem Dei pœnam æternam infligentis: at Chriſtus, *Matth.* 10. *v.* 28. peccatores ſic adhortatur: *Timete eum, qui poteſt, & animam, & corpus perdere in gehennam*; ergo &c. Super hæc audite Auguſt. Serm. 161. (aliàs 18. de verb. Apoſt.) c. 8. *Modò cum dicis mihi, gehennam timeo, ardere timeo, in æternum puniri timeo: quid dicturus ſum? Malè times? Vanè times? Non audeo. Quandoquidem ipſe Dominus ablato ti-*

more ſubjecit timorem, & ait, ubi dixit: nolite timere eos, qui corpus occidunt, & poſtea non habent quid faciant: ſed eum timete, qui habet poteſtatem, & corpus, & animam occidere in gehennam ignis: ita dico vobis, hunc timete. Cùm ergo Dominus timorem incuſſerit, & repetendo verbum comminationem geminaverit, dicturus ſum ego, malè times? Iſta non dicam. Planè time, nihil meliùs times; nihil eſt, quod magis timere debeas.

Ulteriùs probo ex illo, *Luca.* 3. *v.* 7. ubi Joannes Baptiſta ex timore pœnæ homines ad pænitentiam excitabat, his verbis: *Genimina viperarum, quis oſtendit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo fructus dignos pęnitentiæ.* Et ex illo Iſaiæ *c.* 26. *v.* 17. ubi Septuaginta legunt: *A' timore tuo Domine concepimus, & peperimus ſpiritum ſalutis*, ideſt, pœnitentiæ ſalutaris, ut explicat S. Tho. 3. *p. q.* 85. *a.* 5. *in arg. ſed contra*.

III. Probo etiam hac ratione. Quotieſcumque bonum, & laudabile eſt amare aliquod bonum, laudabile etiam eſt deteſtari malum tali bono oppoſitum: ſed bonum, & laudabile eſt amare gloriam, & beatitudinem, cui opponitur gehenna tanquam malum; ergo deteſtari gehennam actus bonus eſt, ac laudabilis. Peto enim à Lutheranis: Penitentia Ninivitarum (*Jonæ* 3.) fuit ne bona, ac laudabilis? Puto non negabunt: nam per eam à Domino veniam impetraverunt. Quis autem dixerit Deum acceptare ad veniam actum malum facientem hominem hypocritam, & magis peccatorem? Et tamen fuit pęnitentia plena terroribus, & ex timore ſubverſionis, quam Jonas fuerat comminatus, concepta.

§. II.

Lutheranorum Argumenta.

IV. ARguunt primò. Qui ex ſolo metu gehennæ dolet de peccatis, peccat; ergo &c. Ant. prob. primò. Si fur deſinat furari ex eo ſolùm, quod videtur, furti eſt conſcius; ergo à pari qui deſinit peccare, & dolet de peccato, ex eo ſolùm quòd timet gehennam, peccati conſcius eſt. — Secundò. Timor, qui oritur ex amore creaturæ, malus eſt: at timor gehennæ oritur ex amore creaturæ, nempe ſui: ideo enim homo timet gehennam, quia ſe ipſum diligit; ergo &c. — Tertiò. Timor qui expellitur à caritate, malus eſt: ſed *Perfecta caritas foras mittit timorem* (1. Joan. 4. v. 18. ergo &c. — Quartò. Ordinare majus bonum ad minus bonum vituperabile eſt, quia fit injuria majori bono; ſed dolor ex ſolo metu gehennæ ordinat majus bonum, nempe, vitationem culpæ ad minus bonum, nempe, vitationem pœnæ; ergo &c.

V. Reſpondeo, neg. ant. Ad primam prob. nego paritatem. Qui enim deſinit furari, eo præciſe, quia ab aliquo videtur, certè conſcius furti eſt; quia intentionem furandi non deponit, à cujus executione detinetur ſolùm ex timore aliorum. At qui atteritur ex timore gehennæ (ut ſupponimus) verè deteſtatur peccatum, nec habet ampliùs voluntatem peccandi; ideoque laudabiliter operatur. Audiatur propterea S. Auguſt. *Serm.* 151. aliàs 18. *de Verb. Apoſt. cap.* 8. citato: *Sed interrogo te: ſi non te videret Deus, quando facis, nec quiſquam te convinceret in judicio illius, faceres? Tu te vide.... inſpice te ipſum. Faceres? Si faceres; ergo pœnam times, caſtitatem nondum amas: caritatem nondum habes: ſerviliter times, formido eſt mali, nondum dilectio boni. Sed time tamen, ut iſta formido*

cuſto-

u

Digitized by Google

cuſtodiat te, & perducat ad dilectionem. Timor enim iſte, quo gehennam times, & ideo mala non facis, continet te; & ſic volentem peccare animum interiorem non ſinit. Eſt enim quidam cuſtos timor, quaſi pedagogus legis, littera eſt minans, nondum gratia juvans. Cuſtodiat tamen te timor iſte, dum non facis timendo, & veniet caritas; intrat in cor tuum, & quantum illa intrat, tantum timor exit. Timor enim id agebat, ne faceres: caritas id agit, ut nolis facere, etiamſi impunè poſſis admittere. Timor ergo gehennæ bonus eſt, quia removet peccatum, & ad caritatem diſponit: & rurſus non ſolùm continet manum ab executione, ſed etiam animum, ne velit. In quo ſtat differentia inter furem, qui deſinit ſurari, ne videatur ab aliis, & hominem, qui deſinit peccare ne videatur, & puniatur à Deo. Nam ſur continet quidem manum à ſurto, ſed non animum, & ſurandi voluntatem. At homo continet non ſolùm manum, ſed etiam voluntatem; quia ſcilicet ſcit, à Deo puniri non ſolùm executionem, ſed etiam voluntatem peccandi.

VI. Ad ſecundum, diſt. maj. Si ſiſtat in creatura, ut in ultimo fine, conc. maj. Si non ſiſtat, nego maj. Diſtingui poteſt duplex attritio. Una, quæ fundatur in timore pœnæ purè ſervili, quæque intendit ſolùm vitare pœnam; ita ut evitatio pœnæ ſit objectum ejus non ſolùm motivum, ſed & terminativum; quatenus nedum movetur ex deſiderio vitandi pœnam, ſed etiam totum ejus deſiderium ibi terminatur, & nullo modo intendit amorem, aut virtutis, aut Dei: & hæc attritio actus virtuoſus, & laudabilis fortè non eſt. Unde à Cajetano vocatur attritio Latronum, qui nullo modo diligunt juſtitiam, ſed ſolùm reformidant pœnam. De qua loquitur Auguſt. *Epiſt.* 144. (modò 145.) dicens: *In ipſa voluntate reus eſt, qui vult facere, quod non licet fieri; ſed ideo non facit quia impunè non poteſt fieri. Nam quantùm in ipſa eſt, mallet non eſſe juſtitiam peccata prohibentem, atque punientem ..... Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, ſed ardere*. Et S. Thomas 2. 2. q. 19. a. 4. *ad* 1. reſpondens cuidam dicto ſub nomine Auguſtini: *Qui timore aliquid facit, etſi bonum ſit, quod facit, non tamen benè facit*; dicit, quod verbum illud *Intelligendum de eo, qui facit aliquid timore ſervili, inquantum eſt ſervilis; ut ſcilicet non amet juſtitiam, ſed ſolùm pœnam timeat*. Unde in Corpore art. dixerat: *Timor ſervilis ſecundùm ſuam ſubſtantiam bonus eſt: ſed ſervilitas ejus eſt mala*.

Alia verò eſt attritio, quæ fundatur quidem in timore ſervili, ſed mixtum habet aliquid timoris filialis; quatenùs licèt ex conſideratione pœnarum moveatur ad deteſtandum peccatum, ibi tamen non ſiſtit; ſed ulteriùs progreditur ad procurandam reconciliationem cum Deo, & viam ſibi ad juſtitiam parat: dum ſic attritus intendit accedere ad ſacramentum Pœnitentiæ, ut ibi in gratiam, & caritatem redeat. Et hæc attritio bona eſt, & laudabilis, quia ſervilis quidem, ſed non ſerviliter procedens: de qua Tridentinum dicit, eſſe donum Spiritus Sancti moventis, licèt nondum inhabitantis.

VII. Ad tertium nego maj. Non enim omne, quod expellitur à caritate, ipſi quantùm ad ſubſtantiam contrarium eſt; ſed ſolùm quantùm ad ſtatum, & perfectionem. Sic timor gehennæ expellitur à caritate, non ut contrarius ſubſtantiæ caritatis, ſed ut contrarius ejus perfectioni; & ideo S. Joannes non dicit: *Caritas* foras mittit timorem, ſed: *Perfecta caritas &c.* Unde ſolùm ſequitur, quòd dolor ex metu gehennæ non ſit actus perfectus, ſed imperfectus diſponens hominem ad perfectionem. Audiendus eſt Auguſtinus, Enarr. in Pſal. 149. *Niſi timore incipiat homo Deum colere, non perveniet*

ad

ad amorem. Initium ſapientiæ timor Domini. Incipit ergo à vinculis ferreis, finitur ad torquem aureum: Dictum eſt enim de ſapientia, & torquem aureum circa tuam cervicem. Non tibi imponeret torquem aureum, niſi primò in compedibus ferreis te alligaſſet. Cæpiſti à timore, conſummaris ad ſapientiam.

Dici etiam poteſt cum S. Thoma, 2. 2. *q.* 19. *a.* 6. quòd licèt caritas foras mittat timorem ſerviliter operantem, & conſtituentem finem in amore ſui; non tamen foras mittit timorem, qui licèt timeat pœnam, quatenus nocivam proprio bono, non tamen in hoc bono ultimum finem conſtituit: caritas autem eſtò ſtare non poſſit cum amore ſui principaliter volito, abſolutè tamen amor ſui ſtare poteſt cum caritate.

VIII. Ad quartum nego abſolutè maj. Deus enim ipſe interdum ordinat majus bonum ad minus bonum; ut cùm Incarnationem, & Paſſionem Chriſti, quæ majus bonum eſt, ordinavit ad noſtram ſalutem, quæ minus bonum eſt. — Claritatis tamen gratiâ, diſt. maj. Ad minus bonum, tanquam ad finem ultimum, co. maj. Ad finem non ultimum, nego maj. Sicut enim qui ordinat ſacrificia, & orationes ad obtinendam ſanitatem, non peccat; ſi reſpiciat ſanitatem ſolùm ut finem proximum: ita qui ordinat attritionem ad vitandas pœnas, tanquam ad finem proximum, non peccat: peccaret autem, ſi reſpiceret pœnas tanquam finem ultimum. Sicut peccaret, qui taliter deteſtaretur peccata, propter pœnam; ut ſi non eſſent pœnæ, nullo modo de ipſis doleret.

IX. Arguunt ſecundò. Homo per attritionem non juſtificatur, ſed manet in peccato; ergo non tendit ad Deum, ut ultimum finem, per illam. Conſeq. prob. Nequit enim idem ſimul tendere in duos ultimos fines: ſed homo in peccato habet pro ultimo fine creaturam; ergo non poteſt tendere in Deum &c.

Reſpondeo, diſt. conſ. In Deum efficaciter, conc. conſ. Inefficaciter, nego conſ. Non eſt ergo inconveniens, ut homo exiſtens in peccato mortali tendat ſaltem inefficaciter in Deum: aliàs ſequeretur, quòd opera moraliter bona facta ab homine exiſtente in peccato mortali, ut jejunium, eleemoſyna, eſſent peccata mortalia, quod eſt damnatum. Poteſt ergo homo habitualiter habens pro ultimo fine creaturam tendere ſimul inefficaciter in Deum.

X. Arguunt tertiò. Gehennæ timor proprius eſt legis veteris, ac proinde Judæos, ſeu hypocritas facit: nec eſt plenè voluntarius; quia quæ fiunt ex metu, mixtum habent de involuntario, ut diximus, *in* 1. 2. *Tract. de Voluntario;* ergo &c.

Reſpondeo ad primum, timorem ad utramque legem pertinere; cùm in utraque Deus peccatoribus gehennam minetur. Ut enim ait Auguſt. *Tract.* 5. *in Epiſt. Joan.* ubi nullus eſt timor, non eſt quâ intret caritas. Lex autem Evangelica à timore ducit ad amorem, quod lex Judaica per ſe ipſam non præſtabat.

Ad ſecundum nego ant. Quia ut dixi, *Tom.* 1. *in* 1. 2. *Tract. de Act. human. Qu.* 1. *de Voluntario, Dub.* 5. §. 3. *num.* 14. Attritio, de qua hic ſermo eſt, debet omnem voluntatem peccandi excludere, & ſic nihil habet involuntarii. Sed de hoc etiam infra dicetur.

DU.

DUBIUM IV.

An Attritio concepta ex Formidine Pœnæ ſit Diſpoſitio ſufficiens ad obtinendam Gratiam in Sacramento Pœnitentiæ; an verò debeat Includere aliquem Amorem Dei ſaltem Imperfectum, Naſcentem, & Initialem?

§. I.

Aliqua Prænotantur.

I. NOto primò: quòd attritio, de qua hìc loquemur, eſt illa, de qua loquitur Tridentinum, *Seſſ.* 14. *cap.* 4. quâ nimirùm peccator, vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, aut pœnarum metu movetur ad deteſtandum peccatum, voluntatem peccandi excludit; quæque, Spiritu Sancto movente, eſtò nondum inhabitante, viam ad juſtitiam parat, & diſponit ad juſtificationis gratiam in ſacramento obtinendam. Ex quo fit, hanc attritionem debere eſſe actum omnino ſupernaturalem. Pro cujus intelligentia

II. Noto ſecundò: attritionem, aliam eſſe merè naturalem, aliam ſupernaturalem. Naturalis eſt, quando vel aliquis lumine naturali cognoſcens turpitudinem peccati, pœnamque ei naturaliter debitam, affectu purè naturali deteſtatur ipſam culpam propter ejus turpitudinem, vel pœnam: quo pacto multos etiam Gentiles ab aliquibus peccatis legimus abhoruiſſe. Vel etiamſi lumine quidem fidei ſupernaturalis, & divinæ cognoſcat peccati turpitudinem, pœnamque in inferno peccanti præparatam: attamen non ex motivo ſupernaturali, ſed ex motivo, & affectu merè naturali ad deteſtandum peccatum moveatur; qualis attritio in multis Chriſtianis peccatoribus adeſſe contingit: & quæ licet præſuppoſitivè ſit ſupernaturalis, formaliter tamen naturalis eſt. Supernaturalis verò tunc eſt, quando & lumine ſupernaturali cognoſcitur turpitudo peccati, & pœna peccato debita, & ex motivo, & affectu ſupernaturali fugitur culpa. De hac ergo attritione loquimur, quærentes: an ſe ſolâ ſit ſufficiens diſpoſitio ad acquirendam gratiam in ſacramento Pœnitentiæ.

III. Noto tertiò: quòd cùm ex dictis, præcedente Dubio, duplex ſit attritio: alia concepta ex timore ſervili ſerviliter operante, quæ evitationem pœnæ habet non ſolùm pro motivo, ſed etiam pro fine ultimo, & principali; ita ut ſi non eſſet pœna, peccatum non vitaret. Alia verò, quæ licèt ſit concepta ex timore ſervili, ſerviliter tamen non procedit; quatenus licèt habeat pro motivo evitationem pœnæ, hæc tamen non eſt principale volitum; ſed ulteriùs, ſaltem inefficaciter, includit deſiderium amoris Dei. Ideo de prima hìc non quærimus: ſupponimus enim non eſſe ſufficientem diſpoſitionem, ut quis fructum Pœnitentiæ recipiat; ſed loquimur de ſecunda.

IV. In hac difficultate noſtris temporibus celebri, Janſenius, aliique ex Gallia, & Belgio, exiſtimant, attritionem nunquam ſufficere ad ſacramentum Pœnitentiæ, & multò minus ad fructum illius; niſi includat verum Dei amorem, initialem tamen, naſcentem, & remiſſum.

Alii verò, & communiùs poſt Tridentinum (ut ait Alexander VII. in ſuo decreto 5. Maii 1667) tenent, non requiri ullum ex parte ſubjecti amorem Dei, neque initialem, qui ſit amor caritatis; ſed ſolam attritionem, ſi verè deponat voluntatem peccandi ex motivo ſupernaturali, ſufficere ad validè, & cum fructu percipiendum ſacramentum Pœnitentiæ.

§. II.

Reſolutio Dubii.

V. Dico. Attritio, quæ requiritur ad percipiendum fructum ſacramenti Pęnitentiæ, eſtò non debeat eſſe merè ſervilis, ſed debeat reſpicere ex parte objecti, finis, & termini amorem Dei; non eſt tamen neceſſe, ut ex parte ſubjecti, & principii importet amorem Dei adhuc naſcentem, & imperfectum.

VI. Prior pars hujus aſſerti, ut puto, aliqualiter conciliat utramque opinionem. Explicatur autem ſic. Amor Dei in attritione importatur ex parte objecti, finis, & termini; quatenus ille, qui eſt attritus, & timore pęnarum concuſſus, videns, aliam non eſſe viam pœnas illas evadendi, quàm deteſtari peccatum, Deo reconciliari, eumque ſibi facere amicum; peccatum cum ſpe veniæ deteſtatur: atque ad Pœnitentiam accedit hoc fine, ut per ipſam in amicitiam Dei gratiâ, & caritate reſtituatur. Quòd autem talis attritio ad Pœnitentiam requiratur, videtur certum. Non enim debet peccator ad hoc ſacramentum accedere, niſi eo fine, ut in gratiam, & amicitiam Dei iterum recipiatur. Et etiam: quia ex Trident. *Seſſ.* 14. *c.* 4. ea attritio ad ſacramentum Pęnitentiæ requiritur, quæ Dei donum ſit, & Spiritus Sancti moventis cor, & viam ſibi ad juſtitiam paret: atqui attritio merè ſervilis, dum in ſervilitate manet, renuit ſubjicere affectum ſuum jugo juſtitiæ, per amorem, ut docet S. Tho. 2. 2. *q.* 19. *a.* 5. exuit autem ſervilitatem, quando tendit ad ſubdendum ſe jugo juſtitiæ, per amorem; ergo &c.

VII. Secunda etiam pars explicatur. Dicimus enim, non requiri amorem Dei ex parte ſubjecti, & principii: quia neceſſe non eſt in iis, qui accedunt ad ſacramentum Pęnitentiæ, dari verum amorem Dei: quamvis remiſſum, & imperfectum, ex quo procedat attritio, ſeu dolor de peccatis; ſed poteſt ſinè tali amore pecator, ut ſupra attritus, viam ſibi parare, Spiritu Sancto adjuvante, ad juſtitiam per ſacramentum Pœnitentiæ obtinendam. Quod ex S. Tho. 2. 2. *q.* 83. *a.* 16. *ad* 2. ſic confirmo. Docet enim ibi S. Thomas, quod non ſolùm juſtus, ſed etiam peccator poteſt orando aliquid impetrare: quia licèt peccator in ſe pietatem non habeat, ejus tamen intentio in oratione poteſt eſſe pia, quatenus petit aliquid ad pietatem pertinens; ſicut aliquis, qui non habet habitum juſtitiæ poteſt aliquid juſtum velle: quare eſtò peccator ex pietate non oret, impetrat tamen, quia ejus oratio tendit ad pietatem. Sic ergo licèt attritus amorem Dei in ſe non habeat, neque ex amore Dei atteratur: quia tamen ſic atteritur, ut Spiritu, Sancto movente, tendat ad juſtitiam, & amorem Dei; erit ſufficienter diſpoſitus ad gratiam Dei per ſacramentum Pęnitentiæ impetrandam.

VIII. Probatur autem hæc ſecunda pars primò. Ex Tridentino: *Seſſ.* 14. *c.* 4. ſuperiùs allato. Ubi poſtquam diviſit contritionem in eam, quæ perfecta eſt, & eam, quæ eſt imperfecta, de hac dicit: *Illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur .... ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ; declarat, non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritus Sancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pęnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat: & quamvis ſine ſacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in ſacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit.* Ex quibus arguo ſic. Concilium loquitur de attritione importante quidem ſinceram deteſtationem peccati cum ſpe veniæ, non tamen ullius, vel remiſſi, vel

ſi, vel initialis amoris mentionem facit: ſed de hac dicit, quòd licèt per ſe non juſtificet ſinè ſacramento, ut facit contritio perfecta caritate formata; attamen diſponit ad gratiam obtinendam per ſacramentum Pœnitentiæ; ergo hæc attritio, licèt nullum ex parte ſubjecti includat amorem, eſt diſpoſitio ſufficiens.

IX. Quia tamen Contrarii dicunt, quòd Concilium non loquitur de attritione, quæ ſit diſpoſitio proxima ad ſacramentum: vel ſi loquitur de attritione, quæ ſit diſpoſitio proxima, loquitur de attritione includente amorem Dei inchoatum: ideo

X. Contra utramque reſponſionem formo hunc diſcurſum. Attritio, de qua hìc agit Tridentinum, diſponit proximè, & ſufficienter ad gratiam in ſacramento impetrandam: ſed attritio, de qua hìc agit, eſt etiam ea, quæ concipitur ex metu, neque ullo modo oritur ex caritate; ergo talis attritio diſponit proximè, & ſufficienter ad gratiam in ſacramento impetrandam. Maj. & min. ſunt probandæ.

Major quidem. Nam Concilium eo ſenſu vult, attritionem diſponere ad gratiam per ſacramentum, quo negat eam diſponere ad gratiam extra ſacramentum. Dicit enim, quòd: *Quamvis ſine ſacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in ſacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit:* ſed non negat, attritionem diſponere remotè, & inſufficienter ad gratiam extra ſacramentum; ergo cum affirmat, eam diſponere ad gratiam cum ſacramento, dicit, eam diſponere proximè. Sicut ſi dicam: Quamvis Petrus ſinè Paulo non poſſit elevare tale pondus, poteſt tamen illud elevare cum Paulo; ſit ſenſus, quòd Paulo accedente poſſit abſque ullo alio, & immediatè illud pondus elevare. — Rurſus: hìc Concilium loquitur de partibus hujus ſacramenti, non de diſpoſitionibus ad partes illius; ergo loquens de attritione indicat, eam eſſe hujus ſacramenti partem: atqui pars ſacramenti eſt diſpoſitio ſufficiens, & proxima ad gratiam per illud impetrandam; ergo &c. Unde nota: Concilium non dicere, attritionem diſponere ad ſacramentum, ſed diſponere ad gratiam, nempe, ad effectum ſacramenti. Quo indicat, attritionem non præcedere ſacramentum, ſed tantùm effectum illius.

Min. autem prob. Tùm quia: Concilium ibi loquitur de contritione imperfectâ, quam attritionem vocat, ut de ſpecie contradiſtinctâ à contritione perfectâ, quæ, ut ait, caritate perficitur; ergo loquitur de attritione, quæ non perficitur, aut concipitur ex caritate; alioquin non eſſet alia ſpecies. — Tùm quia: Concilium ibi reddit rationem, cur illa ſpecies contritionis imperfectæ, ſeu attritionis ſit imperfecta: quia ſcilicet, vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu concipitur; ergo non loquitur de contritione, quæ dicatur imperfecta, quia actum caritatis imperfectum includit. Tùm tertiò: quia de illa attritione Concilium loquitur, quam damnabat Lutherus, tanquam facientem hominem hypocritam, & magis peccatorem, & quam vocabat coactam: ſed Lutherus damnabat attritionem conceptam ex ſolo metu, non ex caritate adhuc remiſsâ procedentem; ergo &c.

XI. Probatur ſecundò, ut oſtendit Ivenin contrariæ opinionis Patronus: Concilium noluit definire expreſsè, aut requiri, aut non, amorem Dei ad gratiam in ſacramento obtinendam; ergo revera non requiritur. Probo hanc conſ. Si requireretur, debuiſſet Concilium populum Chriſtianum expreſsè hoc docere. Primò. Quia agitur de materia ſacramenti, & ſacramenti adeo neceſſarii; cum periculo, quòd una, aut altera ſententia adhibeatur, & ſacramentum periculo nullitatis, & anima damnationis expo-

nantur. Secundò. Quia in proœmio *Seſſ.* 14. promiſerat Concilium exactam de eo doctrinam tradere, quâ convellerentur circa illud errores: quis autem major, ac pernicioſior error, quàm ille, qui circa materiam ſacramenti verſatur? Ergo vel Concilium promiſſis defuit, & animarum ſaluti non conſuluit. Vel dicendum, Concilium exiſtimaſſe, attritionem includentem amorem Dei non eſſe neceſſariam.

Addo: quòd exortâ poſt Tridentinum gravi quæſtione circa hujus amoris neceſſitatem, & ad Romanos Pontifices delatâ; nullum exiit decretum, niſi de ſilentio utrique parti imponendo: at ſi amor ille ad veram materiam Pœnitentiæ neceſſarius eſſet, debuiſſet Pontifex, præſertim Alexander VII. ſententiam negantem damnare, non verò eam in ſua probabilitate relinquere, & communiorem vocare; ergo vel ſuo muneri defuit, vel judicavit, amorem illum non eſſe neceſſarium.

XII. Probo tertiò. Sacramentum Pænitentiæ non debet neceſſariò ſupponere hominem per gratiam juſtificantem jam ſanatum, & abſolutum, cùm ſit ſacramentum mortuorum; atqui ſupponeret, ſi requireret pro diſpoſitione neceſſariâ amorem Dei, etſi inchoatum, ac remiſſum, ergo &c. Min. prob. Quia amor Dei, licèt inchoatus, & remiſſus, eſt verus amor caritatis, ut Adverſarii volunt: ſed amor caritatis, utpote amor Dei ſuper omnia, licèt remiſſus, valet per ſe peccatorem juſtificare, ſanare, ac abſolvere; ergo &c. Min. oſtendam Dub. ſequente.

Maj. verò prob. primò. Sacramentum Pœnitentiæ eſt ſacramentum mortuorum, per modum remedii, & ad formam judicii: ſed ſacramentum mortuorum non debet ſupponere neceſſariò hominem jam vivificatum, nec remedium hominem jam à morbo ſanatum, nec judicium hominem jam innocentem, & abſolutum: ſed cum vivificare mortuum, ſanare infirmum, reum abſolvere; ergo &c.

Secundò prob. eadem maj. ex S. Th. Tùm *in* 4. *diſt.* 6. *qu.* 1. *a.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 5. ubi expreſsè dicit: quòd *Ad hoc, quòd homo ſe præparet ad gratiam in Baptiſmo percipiendam, præexigitur fides, ſed non caritas; quia ſufficit attritio præcedens, etſi non ſit contritio.* Tùm 3 *p. q.* 79. *a.* 3. *ad* 2. ubi docet, eum, qui cognoſcit, ſe eſſe in ſtatu peccati mortalis, poſſe accedere ad Baptiſmum, qui eſt ſacramentum mortuorum; non autem ad Euchariſtiam, quæ cùm ſe habeat per modum nutrimenti, non debet conferri mortuo, ſed vivo. Tùm denique, 3. *p. q.* 80. *a.* 4. *ad* 2. ubi dans differentiam, quare laborantibus morbo peccati dari poſſit Baptiſmus, & Pœnitentia, non autem Euchariſtia, ait: *Baptiſmus, & Pœnitentia ſunt quaſi medicinæ purgativæ, quæ dantur ad tollendam febrem peccati: Hoc autem ſacramentum* (Euchariſtia) *eſt medicina confortativa, quæ non datur niſi liberatis à peccato:* Atqui ſi ad Baptiſmum, & Pœnitentiam requireretur amor, etſi imperfectus, non poſſent dari niſi jam liberatis à peccato; ergo &c.

XIII. Probatur quartò. Si ad Pœnitentiæ ſacramentum requiritur neceſſariò amor Dei ſuper omnia; jam Pænitentia non erit medium per ſe efficax ad tollendum peccatum, ſed purum onus lege antiquâ gravius; unde difficilior redderetur remiſſio peccatorum in lege gratiæ, quàm in veteri. Nam cùm tunc ſolus amor Dei ſatis eſſet ad remittenda peccata, modò requireretur amor Dei, & ulteriùs confeſſio omnium mortalium, ſecundùm ſpeciem, nimirum, & circumſtantias, ſaltem ſpeciem mutantes, facta, non Deo tantùm, ſed homini. Quo quid gravius in lege Chriſti, quæ cæteroquin jugum ſuave, & onus leve eſſe debet. Quòd ſi dicant Adverſarii, amorem Dei, quem ipſi ponunt neceſſarium, ſeipſo non poſſe juſti-

juſtificare; id eſſe falſum infra oſtendemus.

XIV. Confirmatur. Ex Tridentino, *Seſſ.* 14. *cap.* 1. Duo docemur: nempe, Chriſtum in Pœnitentia inſtituiſſe novum remedium ad peccatores juſtificandos, quo antea carebant: & hoc inſtituiſſe ex miſericordia erga illos, & clementiâ; ut nempe faciliori ratione hominum ſaluti conſuleret, prout explicat Catechiſmus Romanus, *de Pœnit. nu.* 36. ſed falſum eſſet, quòd Chriſtus inſtituiſſet novum remedium, quod antea non fuiſſet, faciliorem viam ad juſtificationem parans, ſi amor Dei requiritur: quia amor Dei, etiam ante, ſe ſolo reconciliabat; neque verè diceretur facilius, quia hoc involueret ipſum remedium vetus, & ulteriùs aliqua alia difficultatem, & incertitudinem includentia, confeſſionem nempe, & abſolutionem à voluntate Confeſſarii pendentem; ergo &c.

Hoc explico exemplo. Non dicetur Medicus præbere mihi novum remedium ad ſanandum vulnus lethale; ſi habenti jam balſamum ſanativum talis vulneris, ſuperaddat aliquid, quod ſinè balſamo non ſanat, cum balſamo verò non plus ſanat, quàm balſamum ſolum. Similiter ſi præfatus Medicus adderet balſamo quoſdam pulveres, qui carnem ægri ſummo dolore corroderent; & ipſum obligaret ad eos vulneri applicandos poſt balſamum, ita ut balſamum vellet nil valere ſine eorum applicatione: iſte non redderet faciliorem ſanationem, ſed difficiliorem. Ita in caſu. Si Chriſtus peccatori habenti jam balſamum amoris Dei ſanativum peccati lethalis ſuperaddidit pœnitentiam, quæ ſinè amore Dei non ſanat, & cum amore Dei non plus ſanat, quàm ſolus amor Dei ſanaret: quomodo novum remedium inſtituit? Si pariter Chriſtus dicto amoris Dei balſamo ex ſe ſanativo, addidit Pœnitentiæ ſacramentum, peccatoris cor tot difficultatibus velicans, obligavitque eum ad illud ſumendum; ſic ut amor Dei nil valeat ad illum ſanandum, niſi applicetur per ſacramentum Pœnitentiæ: quomodo reddidit ſanationem peccatoris faciliorem? Ut ergo hæc duo ſalventur, nempe, quòd Chriſtus novum remedium inſtituerit, & quod faciliorem reddiderit veniam; dicendum erit, nunc ad juſtificationem intra ſacramentum balſamo caritatis, quod non omnibus præſtò adeſt, opus non eſſe; ſed ſacramentum cum attritione, quæ omnibus pervia eſt, ſuplere defectum amoris, & ſic ſanare.

§. III.

Solvuntur Rationes Contrariæ.

XV. Objiciunt primò. *Deuterom.* 6. *v.* 5. habetur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota animâ tuâ. & ex tota fortitudine tuâ.* Ex quibus ſic. Hiſce verbis continetur præceptum amandi Deum: ſed hoc præceptum non videtur magis urgere, quàm cum homo reconciliari vult Deo offenſo: ſicut enim Deum offendit, auferendo ab illo amoris principatum, ſic Deo placari non poteſt, niſi ei iſtum amoris principatum reſtituendo; ergo &c.

Secundò. *Joelis* 2. *v.* 13. dicitur: *Convertimini ad me in toto corde veſtro.* Et Zachar. 1. v. 3. *Convertimini ad me .... & convertar ad vos, dicit Dominus exercituum.* Unde ſic. Ut Deus convertatur ad nos per gratiam, debemus nos converti ad ipſum: ſed converti ad Deum non poſſumus, niſi per amorem; ergo &c.

Tertiò. 1. Joann. 3. v. 14. *Tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte.*

Quartò. 1. Cor. 13. v 3. *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.*

XVI. Reſpondeo ad primum, quòd ſi ex illo loco colligitur neceſſitas,

& præceptum amoris, ut quis diſponat ſe ad Pœnitentiam; colligitur etiam neceſſitas amoris intenſiſſimi, & ex toto corde &c. non verò remiſſi tantùm, ut Adverſarii volunt; & rurſus amoris ante ſacramentum juſtificantis, quod ipſi negant. Sicut ergo Deus non obligavit eos, qui ipſi volunt reconciliari per confeſſionem, ad caritatem intenſam, & perfectam; ut illis eſſet ad veniam facilior via in ſacramento, quàm extra: ita non obligavit eos ad actum expreſſum amoris caritatis, ſed tantùm ad dolorem de peccatis; ortum quidem ex metu pęnarum, ſed ipſis viam parantem ad ejus amorem per ſacramentum recuperandum.

XVII. Ad ſecundum eadem urget inſtantia. Quia, ſi ſacramentum pęnitentiæ debet præcedere amor Dei, debebit eſſe intenſus, & ex toto corde. Debet ergo qui vult per ſacramentum à peccatis abſolvi, converti ad Deum non per amorem formalem, & amicitiæ; ſed per deſiderium illam ſibi procurandi. Circa quod noto: triplicem eſſe converſionem ad Deum. unam ex caritate: & hæc, quæ eſt perfecta, actuali ſacramento non eget, ut hominem reconciliet. Aliam ex timore: homo enim propter mala, quæ timet, ab amore peccati ad Deum convertitur, ut vindicem, juſtum, omnipotentem. Et hæc converſio imperfectiſſima eſt: non enim includit adhuc totalem, & abſolutam deteſtationem peccati, ſed tantùm in circumſtantia pęnarum. Alia poſtea converſio eſt, quâ quis ita timet Deum, ut ſperet à Deo veniam, & reconciliationem; & ex tali timore, ac ſpe moveatur efficaciter ad deteſtandum peccatum, & proponendum non peccare amplius, ſed procurare reconciliationem cum Deo, gratiam, ejuſque amorem. Iſta converſio eſt imperfecta ex motivo, quatenus non oritur ex motivo caritatis; cæterùm vera converſio ad Deum eſt ex motivo juſtitiæ, & miſericordiæ. Et rurſus eſt converſio ad Deum per amorem ipſius virtualem; quatenus licèt illum amore caritatis non amet; deſiderat tamen, & ſe diſponit, ut ad ejus gratiam, & amorem redeat: & etiam per amorem formalem illius, non caritatis, ſed concupiſcentiæ, quo peccator amat Deum, ut bonum ſibi, nempe, fontem omnis juſtitiæ, & gratiæ, quam ab ipſo ſperat. Eſt etiam converſio ad Deum ex toto corde; quia eſt per univerſalem deteſtationem peccatorum, & propoſitum totam legem Dei, implendi. Hæc fuit converſio Filii prodigi (Lucæ 15.) quam nemo negabit ex toto corde fuiſſe; & tamen ortum non habuit ex amore benevolo erga Patrem, ſed ex timore pereundi fame, & ex amore ad ejus gratiam redeundi, quod expreſſit ipſe his verbis v. 17. *Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, ego autem hìc fame pereo!* Ecce converſio ex timore. Deinde ſubdit: *Surgam, & ibo ad Patrem meum.* Ecce deſiderium ad ejus gratiam redeundi. Vocavit autem eum *Patrem*, quia illi pater erat per naturam: nondum enim eum amore filiali, & gratuito diligebat: ſicut puer ſpectro aliquo territus confugit ad matrem, *Matrem* eam vocans; quamvis ad eam confugiat ex ſolo timore objecti terrifici, & amore ſalutis ſuæ. Et hæc eſt converſio, quæ ſufficit ad hoc, ut Deus in ſacramento peccatorem amplectatur: ſicut Pater Evangelicus occurens filio ſuo eum amplexatus eſt, eique ſtolam gratiæ amiſſam reſtituit.

XVIII Ad tertium dico, S. Joannem ibi loqui non de dilectione Dei, ſed de dilectione fratrum, ut apparet, quam qui non habet manet in morte. Quia dilectio proximi eſt ſignum, quo dignoſcimus, nos diligere Deum, & eſſe de morte ad vitam translatos. Unde non eſt ad rem.

XIX. Ad quartum ſimiliter dico, Paulum loqui de caritate fraternâ. Scribebat enim ad Corinthios factionibus,

nibus, ac diſſenſionibus diviſos: hæc autem non eſt ea, quam Adverſarii præexigunt ad Pœnitentiam. Quòd ſi loquatur de poſitiva dilectione erga Deum, ſolùm vult, ſinè illâ opera etſi bona non prodeſſe ad ſalutem per modum meriti: quod quidem verum eſt: nemo enim ſinè caritate poteſt facere opus meritorium ſalutis æternæ. Non tamen vult, opus ſinè caritate actuali nihil prodeſſe ad ſe præparandum ad gratiam in ſacramento impetrandam: non enim quidquid eſt neceſſarium per modum meriti ad ſalutem, debet eſſe neceſſarium per modum diſpoſitionis ad ſacramentum.

XX. Secundò arguunt ex Tridentino, *Seſſ. 6. cap. 6.* Ubi inter diſpoſitiones requiſitas ad Baptiſmum enumerat amorem Dei initialem, dicens: *Diſponuntur autem* (peccatores) *ad ipſam juſtitiam, dum excitati divinâ gratiâ, & adjuti fidem ex auditu concipientes liberè moventur in Deum .... & dum peccatores, ſe eſſe intelligentes, à divina juſtitia timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo in ſpem eriguntur; fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt. Et propterea moventur adverſùs peccata per odium, & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet &c.* Ex quibus ſic. Primò. Ad Baptiſmum neceſſariò requiritur attritio ex amore Dei inchoato, ut ait Concilium: ſed eadem diſpoſitio, quæ ad Baptiſmum, requiritur ad Pœnitentiam; ergo &c. Secundò. Inter actus, quibus diſponitur adultus ante Baptiſmum, ut in eo juſtificetur, ultimo loco ponitur dilectio inchoata: caritatis quidem, quia ponitur diſtincta à ſpe, adeoque ab amore concupiſcentiæ; ergo &c.

Secundò. Idem Concilium, *Seſſ. 14. c. 4.* dicit, contritionem fuiſſe quovis tempore neceſſariam ad impetrandam veniam peccatorum: ſed contritio, quæ fuit quovis tempore neceſſaria, fuit contritio perfecta, & concepta ex caritate; ergo hæc eſt neceſſaria in ſacramento. Quare, *c. 3.* ejuſdem Seſſionis dixerat: *Sunt autem quaſi materia hujus ſacramenti ipſius pœnitentis actus, nempe contritio, confeſſio, & ſatisfactio.*

XXI. Variè reſpondent noſtræ ſententiæ Patroni. Conformiùs tamen ad Concilii mentem, nego, per illa verba *Diligere incipiunt* ſignificari actum adhuc naſcentem veræ caritatis, quo Deus ametur propter ſe, & ſuper omnia: ſed vel amorem gratuitum quidem, ſed non ſuper omnia; vel amorem, quo amatur Deus, ut bonum nobis, ſeu quo Deus amatur nobis: hic enim eſt verè initium dilectionis divinæ, quia eſt primus amor, quo ad Deum convertimur. Et hoc oſtendo primò. Quia amor, de quo Concilium loquitur, eſt amor, quo Deum diligere incipimus, *Ut fontem omnis juſtitiæ*; ideſt, ex quo in nos manat omnis juſtitia, & gratia, quæ nobis confertur, & quem ſperamus nobis per Chriſtum propitium fore: & quamvis hic amor ſit diſtinctus à ſpe, naſcitur tamen, & concipitur ex ſpe: ergo eſt amor, quo Deus amatur ut bonus nobis. — Secundò. Quia Concilium ſubdit: *De hac diſpoſitione ſcriptum eſt: Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quod inquirentibus ſe remunerator ſit.* Neque per ſequentia ullam veræ caritatis mentionem facit, ſed ſolius fiduciæ: Deum autem diligere, ut remuneratorem, & ut in quo confidimus nobis peccata dimitti, eſt Deum diligere, ut bonum nobis — Tertiò. Quia amor ille adhuc imperfectus eſt, & à Spiritu Sancto nondum inhabitante, ſed movente, non juſtificans, ſed viam ad juſtitiam parans; ergo eſt amor quidam vialis, & per modum motus ad amorem caritatis nondum perveniens.

Addi poteſt: amorem illum, quo Deum

Deum diligere peccator incipit, ſi amor amicitiæ ſit, non eſſe tamen efficacem (hic enim, ut dicemus, ſtatim & per ſe juſtificat) ſed adhuc inefficacem; quatenus licèt incipiat Dei bonitatem propter ſe amare; nondum tamen omnia, & ſe ipſum ad ipſam efficaciter ordinat, & propter illam unicè vult omnia quæ vult; nondum enim amorem ſui plenè excuſſit.

XXII. Ad ſecundum dico, ibi committi fallaciam, cùm arguatur à ſuperiori ad inferius affirmativè. Sicut enim non valet: Eſt animal; ergo eſt homo: ita neque valet: quovis tempore ad juſtificationem neceſſaria fuit contritio; ergo contritio caritate formata. Nam ex eodem Tridentino contritio alia eſt perfecta, alia imperfecta. Cùm ergo dicit contritionem quovis tempore fuiſſe neceſſariam ad juſtificationem, malè infertur; ergo eſt neceſſaria contritio perfecta; ſed vel perfecta, vel imperfecta. In veteri lege, in qua ſacramenta vim juſtificandi non habebant, requirebatur contritio perfecta, ſicut & nunc, cùm quis extra ſacramentum juſtificatur: at in nova lege, dum quis juſtificatur in ſacramento; ut per iſtud gratiam obtineat, ſufficit contritio imperfecta, ut ex eodem Tridentino, *Seſſ.* 14. ſupra oſtendimus.

XXIII. Tertiò arguunt ex eodem Tridentino, *Seſſ.* 14. *c.* 4. contritionem definiente, quòd ſit: *Dolor, ac deteſtatio de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero:* ſed hujus definitionis partes omnes amoris Dei neceſſitatem perſpicuè oſtendunt; ergo &c. Min. prob. primò. Si contritio eſt dolor; ergo includit amorem: nemo enim dolet, niſi ex amore rei amiſſæ — Secundò. Nemo poteſt veterem vitam deteſtari, quin veterem creaturæ amorem execretur: ſed non poteſt veterem creaturæ amorem execrari, quin novo alio amore, nempe Creatoris, ſit incenſus, eique cor ſuum totaliter devoverit; ergo &c. — Tertiò. Propoſitum non peccandi de cætero eſſentialiter includit propoſitum obſervandi totam legem, & conſequenter illius primum mandatum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c.* ſed non poteſt haberi firma, & conſtans voluntas amandi Deum ſuper omnia, niſi Deus actu diligatur: nam, ut ait Fulgentius: *Caritas non diligitur, niſi habeatur.* Unde velle efficaciter Deum diligere eſt reverâ, & actu Deum diligere: ſicut velle firmiter eſſe caſtum, humilem, ſobrium, juſtum, eſt revera eſſe caſtum, humilem, ſobrium, juſtum. Et ratio eſt. Quia voluntas ad amandum non eget aliâ potentiâ, quàm ſe ipsâ. Et ideò licèt velle ambulare non ſit idem, ac actu ambulare; quia actus ambulationis, eſto à voluntate imperetur, à voluntate tamen non fit, ſed à pedibus, qui aliquando expediti non ſunt: attamen cùm tam velle amare, quàm actu amare ab eadem pendeat voluntate, ſtatim ac voluntas vult amare, actu amat.

XXIV. Ad hoc, quod fortiſſimum eſt apud Adverſarios, ſigillatim reſpondendum eſt. Negata igitur minori, ad primam ejus probationem diſt. conſ. Amorem, vel Dei ſuper omnia, vel ſalutis æternæ, co conſ. Dei ſuper omnia præcisè, nego conſ. Fateor, dolorem peccatorum includere amorem rei amiſſæ: ſed cùm per peccatum non ſolùm amiſerit homo Deum, ſed etiam gratiam divinam, & ſalutem æternam; non requiritur, ut ejus dolor procedat ex amore Dei in ſe, ſed ſufficit, ut procedat ex amore Dei fontis juſtitiæ, gratiæ, & gloriæ, qui amor caritatis non eſt.

XXV. Ad ſecundum ſimiliter dico, quòd peccator deteſtando veterem creaturæ amorem, novum amorem debet induere, & hic debet eſſe amor Dei creatoris; ſed non oportet, ut ſit amor caritatis, ſed vel Dei fontis juſtitiæ, vel Dei ſupremi Domini, ſupremi Legislatoris, ſummi Benefactoris, aut Creatoris.

XXVI. Ad tertium, in quo vim maximam faciunt, nego min. Ad ejus probationes dico, velle efficaciter Deum diligere, eſſe quidem Deum diligere objectivè, & interpretativè, ſed non actu formali, & exercito. Tunc enim qui efficaciter proponit amare Deum, Deum amat *nunc*, quando proponit amare *nunc*: non verò ſi licèt *nunc* proponat amare Deum, non proponat eum amare *nunc*. Alias qui *nunc* proponeret Deum amare in articulo mortis, Deum actu formali *nunc* amaret. Cum ergo qui *nunc* proponit ſervare totam legem, & conſequenter etiam præceptum dilectionis Dei, non proponat neceſſariò Deum amare *nunc*; non ſequitur, quòd *nunc* amet Deum, neque quod propoſitum illum amandi debeat eſſe ex motivo caritatis, ſeu Dei, ut ſummi boni in ſe: ſed ex motivo, vel obedientiæ Deo, ut ſupremo Legislatori, vel juſto Vindici eorum, qui legem frangunt, & Remuneratori eorum, qui legem implent. Tale autem debere eſſe propoſitum ejus, qui accedit ad Pœnitentiam, oſtendo: quia tale propoſitum oritur ex conſideratione Dei juſti ſimul, & miſericordis, ut ex Tridentino oſtendimus.

Nego ſimiliter, quòd velle eſſe ſobrium, humilem, caſtum, ſit ſemper eſſe actu, & formaliter ſobrium, humilem, caſtum, &c. Alioquin qui ex ſolo motivo obedientiæ proponit obſervare totam legem Dei, ideoque eſſe caſtum, ſobrium &c. exerceret formaliter actus illarum virtutum, quod eſt impoſſibile. Nam ad eliciendos veros, & formales hos actus, requiruntur propria ipſorum motiva, nempe, ſobrietatis, caſtitatis &c. quæ ſuppono in caſu non haberi; cum ex ſolo motivo obedientiæ faciat tale propoſitum.

XXVII. Ad id, quod additur, dico, quòd licèt voluntas non egeat potentiâ diſtinctâ ad amandum; non tamen quandocumque vult amare Deum amore caritatis, amabit ipſum tali amore de facto; ſed ſolùm cùm verè, & ſincerè proponit amare *nunc*, amabit *nunc*: quia nunc excitabit motivum proprium amoris divini, quo menti propoſito erumpet in actum amoris. Quod motivum cùm non teneatur excitare qui accedit ad Pœnitentiam, ideo etſi proponat totam legem ſervare, & conſequenter diligere, non ſequitur, quòd actu Deum diligat; ſed ſolùm, quòd dilectio Dei ſit objectum ab eo volitum.

XXVIII. Quartò arguunt. Idem Concilium, *Seſſ.* 14. *cap.* 4. in exemplum attritionis, de qua loquitur, profert attritionem, qua Ninivitæ ad Jonæ prædicationem converſi fuerunt: ſed attritio, qua Ninivitæ converſi fuerunt, incluſit amorem Dei, quo juſtificati ſunt; ergo attritio, quam Concilium ponit ut diſpoſitionem ad ſacramentum, debet includere amorem Dei, ut exemplum valeat.

XXIX. Retorqueo primò argumentum. Attritio, quâ concuſſi fuerunt Ninivitæ, incluſit amorem Dei perfectum, & per ſe reconciliativum; ergo ſi talis attritio requiritur in ſacramento, qualis fuit in Ninivitis, requiritur in ſacramento attritio cum amore per ſe reconciliativo, quod tamen ipſi negant.

Reſpondeo ergo, Concilium afferre exemplum attritionis Ninivitarum præcisè ad confirmandum id, quod docuerat: docuerat autem, non attritionem eſſe amore mixtam, ſed præcisè eſſe bonam, Dei donum, & diſpoſitionem ad impetrandam gratiam in Sacramento. Sicut ergo in Ninivitis attritio bona fuit, illos diſpoſuit ad caritatem, & tandem ad juſtificationem: ita in nobis attritio bona eſt, nos diſponit ad ſacramentum, & tandem ad juſtificationem.

XXX. Quintò arguunt. Peccator attritus magis deteſtatur pœnam, quàm culpam. Secundò: magis diligit ſe ipſum, quàm Deum; præfertque ſe ipſum Deo, dum præfert pœnam peccati, quæ malum peccatoris eſt,

Digitized by Google

eſt, culpæ, quæ eſt malum Dei — Tertiò: non amat ſe ipſum propter Deum, ſed Deum propter ſe ipſum. — Quartò: qui dolet ex metu pœnæ, virtualiter elicit hunc actum: *Si non eſſet pœna, non deteſtarer peccatum, nec ipſum vitarem*. Sicut quia Mercator projicit merces in mare ex ſolo metu, habet ſecretò hunc alium actum: nollem projicere, ſi naufragium non immineret. Hinc quæ fiunt ex metu, dicuntur eſſe aliquomodo involuntaria, quatenus fiunt contrariâ voluntate repugnante: unde qui ſolò metu facit, eſt ita diſpoſitus, ut ceſſante metu non faceret. Unde diximus, quòd quia motivum totale, vel ſaltem principale adventus Chriſti in carne fuit mederi peccato originali, ſi Adam non peccaſſet, Chriſtus non veniſſet. — Quintò: attritio non excludit ſtatum peccati; ergo neque excludit omnino voluntatem peccandi. Conf. prob. Nam ſtatus peccati eſſe nequit, niſi ſit voluntarius: & in tantum remanet voluntarius, quia non eſt retractatus; ergo qui eſt attritus non eſt ſufficienter diſpoſitus.

XXXI. Reſpondeo, hoc argumentum viro Catholico eſſe indignum. Probat enim, nedum attritionem non diſponere ad ſacramentum, verùm nec eſſe bonam, ac laudabilem: & proinde nedum noſtram ſententiam, ſed Catholicam etiam Fidem cum Luthero impugnat. Igitur

XXXII. Ad primum: dico, attritum magis deteſtari pœnam, quàm culpam; non quia pluris appretiet pœnam, quàm culpam, & velit potiùs admittere culpam, quàm pœnam: ſed quia magis movetur à pœna, utpote ſibi magis ſenſibili: magis enim concutit horror pœnæ. Unde fateor quidem, excellentius fore moveri ad deteſtandam culpam ex amore Dei, quàm ex timore pœnæ; attamen imperfectio peccatoris hoc non patitur: nec tamen malè operatur, ſed benè. Sicut eſtò melius foret moveri ab amore Dei ſummi boni ad obſervanda mandata, quàm ex conſideratione remunerationis æternæ: attamen qui ſic movetur, benè facit: ita in caſu.

XXXIII. Ad ſecundùm nego, quòd attritus magis diligat ſeipſum, quàm Deum. Eſtò enim moveatur ex amore ſui ad deteſtandum peccatum; attamen amor ſui non eſt finis, in quo quieſcit, ſed inefficaciter ſaltem ad bonum divinum convertitur: ita ut accedente ſacramento iſta converſio fiat efficax; & non reſpiciat amplius bonum proprium, niſi quatenus ordinatur ad bonum divinum.

XXXIV. Ad tertium pariter nego, attritum amare Deum propter ſe ipſum, ſi ly *propter* dicat finem ultimum, & principaliter volitum. Nam etſi ex amore ſui excitetur, ad amorem tamen Dei adipiſcendum per ſacramentum contendit: & talis debet eſſe attritio, de qua in præſenti.

XXXV. Ad quartum nego, qui dolet ex metu pœnæ virtualiter includere hunc actum: *Si non eſſet pœna, non deteſtarer peccatum*. Quia conſideratio pœnæ eſt quidem objectum, ex quo movetur; ſed non eſt finis, in quo ultimò ſiſtat, ut dictum eſt. Exemplum autem de Mercatore potiùs retorquetur. Nam, quidquid ſit, an mercator habeat, vel non habeat illum actum, certum eſt, quòd ſi ſciret, ad evitandum naufragium neceſſarium eſſe non ſolùm projicere merces, ſed etiam amorem ipſarum, & voluntatem eas retinendi; utique cum mercibus amorem, & voluntatem ipſas retinendi projiceret, & à ſe abdicaret; ergo cùm peccator videat, eſſe neceſſarium ad vitandam gehennam non ſolùm abſtinere à peccato, ſed etiam ab omni voluntate deliberatâ peccandi; utique ſi ad vitandam gehennam ſe abſtinet à peccato, ſe abſtinebit etiam à voluntate peccandi.

Neque etiam verùm eſt, quòd qui modò ex ſolo metu movetur ad deteſtandum peccatum, ſi non eſſet metus non moveretur. Nam ceſſante tali motivo, fortè etiam moveretur, & doleret

ex

Digitized by Google

ex motivo honeſtatis, vel aliquo alio. — At dato etiam, quòd qui modò dolet, & deponit voluntatem peccandi, urgente metu, ſi non urgeret metus non doleret, nec voluntatem peccandi deponeret: quid hinc? Multi homines ſancti ſi ponerentur in aliis circumſtantiis pravi eſſent, modò tamen Sancti ſunt. Si poſt negationem Chriſtus non reſpexiſſet Petrum, fortè non pœnituiſſet; ergo ne Pœnitentia Petri voluntaria non fuit, nec ſufficiens? Ergo ſimili modo. Qui modò ex metu gehennæ deponit voluntatem peccandi, etiamſi ſi gehenna non eſſet fortè non deponeret; modò malus non eſt, ſi modò omnem affectum ad peccatum excuſſit, ſed malus eſſet. Eſt quidem adhuc infirmus, quia nondum penitus liber à propenſione peccandi: ſed hæc peccatum non eſt, dum ad eam penitus extinguendam in ſacramento procedit. Unde S. Auguſt. tract. 41. in Joan. *Quamdiu* (inquit) *timore facis quod juſtum eſt, nondum Deus te delectat. Quamdiu adhuc ſervus facis, te non delectat: delectet te, & liber es. Noli timere pœnam, ſed ama juſtitiam. Nondum potes amare juſtitiam? Time vel pœnam, ut pervenias ad amandam juſtitiam.*

XXXVI. Ad quintum diſt. conſ. Non excludit voluntatem habitualem peccandi, con. conſ. Actualem, nego conſ. Eſtò enim attritus non faciat retractationem ſe ipsâ ſufficientem ad tollendam voluntatem habitualem peccandi; nihilominus habet voluntatem actu contrariam ipſi peccato, quâ excluditur formaliter actualis voluntas peccandi: & inchoativè, ac diſpoſitivè cum ſacramento viam parat ad excludendam etiam voluntatem habitualem.

DUBIUM V.

An Amor Dei ſuper omnia, & Caritatis, ſi Remiſſus ſit, poſſit ſtare cum Peccato Lethali.

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. HOc deerat, ut Authores Dubio præcedente impugnatos perfectè expugnaremus. Plerique enim ipſorum, ut ſalvent, quòd etſi ad ſacramentum Pœnitentiæ requiratur actus amoris Dei ſuper omnia, qui verus amor caritatis ſit; adhuc Pœnitentia dicenda ſit ſacramentum mortuorum, nec ſupponat homines jam juſtificatos: dicunt, quòd amor ille, etſi caritatis ſit, quia tamen remiſſus, jungi poteſt cum peccato; neque ordinariè potens eſt per ſe juſtificare, licèt in caſu neceſſitatis hoc faciat. Unde contra illos

II. Dico. Amor Dei ſuper omnia verè talis, & caritatis, ſive remiſſus ſit, ſive intenſus, cum peccato mortali jungi non poteſt. Id oſtendunt primò Scripturæ, quæ dilectioni Dei abſolutè, & non ſoli robuſtæ, ac perfectæ, peccatorum remiſſionem adnexam eſſe pronuntiant. Proverb. 8. v. 17. *Ego diligentes me diligo.* Proverbiorum 10. v. 12. *Univerſa delicta operit caritas.* Et 1. Petri 4. v. 8. *Caritas operit multitudinem peccatorum.* Et expreſſiùs 1. Joan. 4. v. 7. *Omnis, qui diligit, ex Deo natus eſt.* Rurſus: promiſit Deus, ſe converſurum per gratiam ad eos, qui convertuntur ad ipſum, Zachar. 1. v. 3. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.* Et alibi ut ſupra. Sed cum actu dilectionis Dei, qui ſit veræ caritatis, & ſuper omnia, homo convertitur ad Deum; ergo Deus ſe convertit ad hominem per gratiam ſanantem.

III. Secundò. Hoc idem oſtendunt Patres. Auguſt. tract. 5. in Epiſt. Jo-

annis: *Non diſcernuntur* (inquit) *filii Dei à filiis Diaboli, niſi caritate. Qui habent caritatem, nati ſunt ex Deo.* Ubi non diſtinguit inter caritatem remiſſam, vel inteoſam. Mitto alios Patres, & unicum profero S. Thomam. Tùm *in 4.diſt.17.q. 2.a. 5.q.3* ubi docet: quòd *Quantumcumque parvus ſit dolor, dummodo ad rationem contritionis ſufficiat, omnem culpam delet.* Tùm 4.*Contra Gen. c.72.*ubi hæc habet: *Mens noſtra debitè ad Deum converti non poteſt ſinè caritate; caritas autem ſinè gratiâ haberi non poteſt .... Sic igitur per contritionem & offenſa Dei tollitur, & à reatu pœna eterna liberatur, qui cum gratia & caritate eſſe non poteſt: non enim aterna pœna eſt, niſi per ſeparationem à Deo, cui gratiâ, & caritate homo conjungitur. Hac enim mentis reordinatio, qua in contritione conſiſtit, ex interiori procedit, ideſt, à libero arbitrio cum adjutorio Divina gratia.* Homo ergo non poteſt eſſe ſimul ordinatus, & converſus ad Deum, & deordinatus, ac averſus à Deo: ſed per cootritionem, quamvis parvam, caritate formatam homo ordinatur, & convertitur ad Deum, & per peccatum eſt deordinatus, & averſus à Deo; ergo &c.

Quapropter S. Pius V. (& poſt eum Gregorius XIII. & Urbanus VIII.) has propoſitiones damnavit: nimirum, iſtam num. 31. *Caritas perfecta, & ſincera, qua eſt ex corde puro, & conſcientia bonâ, & fide non fictâ, tàm in Catechumenie, quàm in pœnitentibus, poteſt eſſe ſinè remiſſione peccatorum.* Iſtam. n. 32. *Caritas illa, qua eſt plenitudo legie, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum.* Et iſtam n. 71. *Per contritionem, etiam cum caritate perfectâ, & cum voto ſuſcipiendi ſacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra caſum neceſſitatis, aut Martyrii, ſinè actuali ſuſceptione Sacramenti.*

IV. Scio ad hæc Contrarios reſpondere: omnia prædicta debere intelligi, vel de caritate perfectâ, & intenſâ, vel de caritate, non actuali, ſed habituali.

Sed primum reſponſum eſſe falſum conſtat. Quia in prima propoſitione ſermo eſt de caritate, quæ eſt in Catechumenis, & peccatoribus pœnitentibus; in quibus regulariter caritas non eſt fortis, & robuſta, ſed inchoata, & remiſſa. Addo, quòd Bajus ipſe, cujus eſt illa propoſitio damnata, (teſte Ivenin, *q.6. de Pœnitentia, c. 4. a. 1. §. 3. pag. mihi* 534.) conteſtatus eſt, ſe nomine caritatis perfectæ eam intellexiſſe præcisè, quæ eſt ſuper omnia, & veluti extenſivè perfecta; non verò eam, quæ eſt perfecta etiam intenſivè, ſeu quæ eſſet acris, vehemens, & accenſa.

Secundum reſponſum etiam falſum eſt. Quia in prima propoſitione ſermo eſt de caritate ſincera, quæ eſt de corde puro &c. quod certè convenit ſoli actui. In tertia autem agitur de contritione conceptâ ex motivo caritatis: contritio autem actum ſonat, non habitum. Imò ex hac reſponſione ſic arguo. Quælibet caritas habitualis, ſive intenſa, ſive remiſſa expellit peccatum; ergo etiam quælibet caritas actualis: vel ſi non hæc, nec illa; cùm utrumque habeatur ex Scripturis.

V. Tertiò probatur ex Tridentino, & certâ Eccleſiæ doctrinâ. Tridentinum enim, *Seſſ. 14. c. 4.* docet, extra ſacramentum peccatorem Deo reconciliari per contritionem caritate perfectam: ſed per quamcumque caritatem, modò ſit Dei ſuper omnia, contritio cenſetur perfecta; ergo &c. — Eccleſia etiam docet, quòd qui exiſtens in peccato mortali vult ſuſcipere aliquod ſacramentum vivorum, quod non ſit Euchariſtia, non tenetur confiteri, benè tamen conteri; ergo cenſet, quamvis contritionem, dummodo caritate formatam, juſtificare; aliàs non ſatis eſſet conteri, ſed conteri intensè, quod Eccleſia non dicit. Eccleſia inſuper non concedit Indulgentias niſi juſtificatis: ſed eas

con-

concedit verè contritis, ergo verè contriti ſunt juſtificati.

VI. Quartò probatur. In ſententia Adverſariorum, contritio ex motivo inchoatæ caritatis Dei concepta, juſtificat in caſu neceſſitatis, ſi cum voto ſacramenti conjuncta ſit; ergo etiam extra caſum neceſſitatis. Conſ. prob. Vel contritio concepta ex caritate inchoatâ habet id, quod requiritur ad per ſe juſtificandum, vel non. Si habet; ergo ſemper, & ordinariè juſtificat: quia articulus mortis licèt excuſet à præcepto, non tamen ipſe eſt, qui juſtificat, ſed vera contritio. Si verò non habet; ergò neque in articulo mortis juſtificat: ſicut quia attritio ex ſe non eſt potens juſtificare, neque in articulo mortis juſtificare poteſt; maximè cùm hoc nec ex Scripturis appareat, neque ex Patribus.

§. II.

Solutio Objectionum.

VII. PRimò arguunt ex illo, *Lucæ* 7. Ubi Maria Magdalena incohatum amorem concipit antequam ad pedes Chriſti accederet; imò ex hoc amore à peccato abducta, ad Chriſtum ducta fuit: & tamen non acceſſit ad Chriſtum juſtificata, teſte Auguſt. Homil. 23. inter 50. (modò Serm. 99.) c. 2. *Acceſſit immunda ut rediret munda*. Et tunc ſolùm juſtificata fuit, quando habuit caritatem adultam, dicente Chriſto: *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multum*.

Rurſus: *Act.* 22. *v.* 16. refert Paulus, Ananiam ſibi dixiſſe: *Exurge, baptizare, & ablue peccata tua*; ergo priùs illi remiſſa non fuerant peccata: cùm tamen Saulus imperfecto ſaltem amore ad Deum converſus fuiſſet, quando ad omnia ſe paratum exhibens dixit: *Domine, quid me vis facere?*

VIII. Reſpondeo ad primum, incertum eſſe, quâ dilectione Magdalena acceſſerit ad Chriſtum. Probabilè enim eſt, acceſſiſſe ad Chriſtum, non ex amore Dei ſuper omnia; ſed vel ex conſideratione turpitudinis ſuorum peccatorum; vel ex amore ſalutis ſuæ, quam audierat tantoperè à Chriſto commendari in concionibus ſuis, cui fidem faciunt verba Chriſti: *Fides tua te ſalvam fecit*, ideſt: fiducia reportandi veniam, & ſpes ſalutis compulit te ad me accedere, ut ad Medicum. Quod indicat quoque Auguſt. ipſe ab arguente citatus, dicens: *Acceſſit ægra, ut rediret ſana, immunda, ut rediret munda*. Is ergò fuit Magdalenæ amor, amor ſanitatis, qui ad præſentiam Chriſti in amorem veræ caritatis exarſit.

Si verò quis velit, eam ex caritate acceſſiſſe ad Chriſtum, dicendum eſt, eam acceſſiſſe jam juſtificatam. Verba autem Chriſti: *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, varias explicationes habent. Primò enim ly *Dilexit multum*, non ſignificat dilectionem intenſivè magnam, ſed extenſivè. Qui enim diligit Deum ſuper omnia, licèt remiſsè, diligit multum, ideſt, multò magis eo, qui diligit Deum ut bonum ſibi; vel licèt Deum diligat, non tamen ſuper omnia. — Fortè tamen veriùs dicitur, intenſum Magdalenæ amorem cauſam fuiſſe veniæ, non qualiſcumque, ſed talis veniæ; nempe, ita benevolæ, & liberalis, ut illi condonaretur non ſolum culpa, ſed tota pœna; ut ei conferretur uberior gratia, unico momento omnes pravos habitus extinguens.

IX. Ad ſecundum pariter dico, quòd ſi Saulus ſtatim arſit intenſâ caritate, vel etiam remiſsâ, ſtatim quoque veniam peccatorum obtinuit. Quia verò id ignorabat Ananias, ideo benè ei dixit: *Baptizare, & ablue peccata tua*. Adde: quòd, ut ſupra diximus, ly *Ablue* ſolùm ſignificat, *ſuſcipe ſacramentum ablutionis à peccatis tuis*.

X. Secundò arguunt. Auguſt. tract. 13. in Joan. *Quantumcumque* (inquit) *Catechumenus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat: non illi dimittitur, niſi cùm venerit ad Baptiſmum.* Hoc repetit, *lib. 3. de Symbolo ad Catechumenos, cap.* 10.

XI. Reſponſum eſt ſupra, *Dub.* 2. §. 2. videantur ibi dicta. Modò addo: quòd ſi Auguſtini verba in rigore ſumantur, Catechumenus non juſtificabitur ante Baptiſmum, etiamſi in caritate non ſolùm ſit incipiens, ſed quantumcumque in caritate proficiat: quod tamen Adverſarii non admittunt. Vult ergo Auguſtinus, Cathecumeno nihil prodeſſe ad remiſſionem peccatorum ſuum profectum, niſi caritati votum Baptiſmi ſuſcipiendi conjungatur. Loquebatur enim contra aliquos, qui jam perfectos in virtutibus ſe exiſtimantes, Baptiſmum non curabant. Vel etiam dici poteſt, quòd licèt contingat, ut Catechumenus ante Baptiſmum juſtificari poſſit; certitudinem tamen ſuæ juſtificationis nonniſi in Baptiſmo habere poteſt. Quare ipſe Auguſt. tunc ſolùm cum baptizatus fuit omnem ſollicitudinem vitæ præteritæ depoſuit, ut ipſe dicit, *lib. 9. Confeſſ. cap. 6.*

XII. Tertiò arguunt. Tridentinum, *Seſſ.* 13. *Can.* 11. prohibet, homini peccati mortalis ſibi conſcio, quamvis contritus ſibi eſſe videatur, ne ad Euchariſtiam accedat; ergo ſentit, contritionem ſe ſolâ non juſtificare. Rurſus: *Seſſ. 6. c.* 8. dicit: *Nihil eorum, quæ juſtificationem præcedunt ... ipſam juſtificationis gratiam promereri.* Denique Concil. Arauſic. II. *Can. ultimo*, docet, Deum nullis præcedentibus meritis fidem, & amorem ſui priùs inſpirare *Ut Baptiſmi ſacramenta requiramus:* ſed non ſemper ante Baptiſmum juſtificamur; ergo non ſemper amor Dei &c.

XIII. Reſpondeo ex dictis, quòd ſi hæc evincunt, probant, quòd nec per contritionem, amore intenſam, juſtificatio unquam habeatur. Dico ergo ad primum: Concilium prohibere homini, quamvis ſe contritum exiſtimet, accedere ad ſacramentum Euchariſtiæ; non quia exiſtimet, per contritionem coram Deo non ſemper dimitti peccata: ſed quia ratione excellentiæ Euchariſtiæ vult, ut ei dimiſſa ſint etiam per claves Eccleſiæ. Vide S. Thom. in *Suppl. 3. p. qu. 5. a. 1. ad 3.* citato *Dub.* 2. à nobis ſupra relatum. — Ad ſecundum concedo, actum amoris Dei præcedentem juſtificationem, illam non promereri; cum præcedat gratiam, quæ ſola eſt principium merendi: nego tamen, eum ad juſtificationem proximè non diſponere.

Ad illud ex Arauſicano dico, ibi nomine amoris non ſumi amorem caritatis, ſed amorem aliquem Dei quicumque ſit: ſive ſit amor benevolus, ſive ſpei, ſive propoſitum ſervandi ejus legem, ut ultima Canonis verba indicant. Solùm enim ibi intendit, omnes bonos motus, quibus ad Baptiſmum accendimur ſuſcipiendum, ortum non habere ex nobis, ſed ex Deo.

DUBIUM VI.

An Præceptum Contritionis Obliget ſtatim poſt Peccatum Mortale Commiſſum?

§. I.

Statuitur Reſolutio.

I. IN hoc triplex eſt ſententia. Prima S. Bonaventuræ, & aliorum ex antiquis, ſinè ullâ modificatione aſſerentium, contritionem obligare ſtatim poſt mortale commiſſum: ita ut ſi omittatur, novum fiat peccatum. Secunda eſt Soto, & aliorum quorumdam, qui præcedentem opinionem modificantes dicunt, præceptum contritionis obligare, quando peccator recordatur, ſe mortaliter peccaſſe. Tertia communis inter Theologos per ſequentia exponetur.

II.

II. Dico. Præceptum contritionis non obligat ſtatim poſt peccatum mortale. Probo. Nam præceptum contritionis eſt affirmativum: hæc autem eſt differentia inter præceptum affirmativum, & negativum, quòd negativum obligat ſemper, & pro ſemper; affirmativum verò obligat quidem ſemper, non tamen pro ſemper. Verbi gratia: præceptum affirmativum eſt. Honorare parentes; negativum, illos injuriâ non afficere. Illud obligat ſemper, & pro ſemper; nunquam enim licitum eſt injuriâ afficere parentes. Illud verò obligat ſemper, non tamen pro ſemper. Non enim pro ſemper tenemur honorem parentibus exhibere; ſed ſolum in occaſionibus, in quibus talis honor exigitur. Ita in caſu. Præceptum affirmativum eſt conteri, ſeu dolere de peccatis commiſſis: negativum eſt, ſibi non complacere in ipſis. Illud quidem ſemper obligat; quia nunquam licitum eſt in peccatis ſibi complacere. Sed illud non obligat pro ſemper: quia ſicut non tenemur ſemper, & in quolibet inſtanti actum fidei, ſpei, & amoris in Deum elicere; ita nec actum contritionis, & doloris de peccatis, ſed ſolùm tunc, quando hujuſmodi contritio exigitur à nobis: ſed nulla ratio eſt, quæ convincat, contritionem exigi à nobis ſtatim poſt admiſſum peccatum, ut in ſolvendis contrariis rationibus oſtendemus; ergo &c.

III. Probatur etiam hæc minor à pari. Confeſſio non obligat ſtatim poſt peccatum, ut docet S. Th. *ſuppl.* 3 *p. q.6.a.* 5. Eſto enim præceptum confeſſionis ſit de jure divino; determinatio tamen temporis, quo tale præceptum obliget, pertinet ad Eccleſiam: quæ ſecundùm præſentem diſciplinam exiſtimat, huic præcepto ſatisfieri per annuam ſaltem confeſſionem; & non ſtatim, ac quis peccavit, ad confeſſionem peccati teneri; ergo neque contritio ſtatim obligat poſt peccatum. Conſ. probatur. Non enim eſt alia ratio, cur confeſſio non obliget ſtatim poſt peccatum; niſi quia præceptum confeſſionis eſt affirmativum, ideoque non obligat pro ſemper: cùmque, ut dicebamus præceptum quoque contritionis ſit affirmativum; ideo &c.

§. II.

Solutio Objectionum.

IV. OBjiciunt primò illud Eccleſiaſtici, 3. v. 27. *Qui amat periculum in illo peribit*. Et ibidem, c. 5. v. 8. & 9. *Non tardes converti ad Dominum, neque differas de die in diem. Subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te*. Sed ille, qui non ſtatim poſt peccatum conteritur, videtur amare periculum, tum novi peccati, tum mortis æternæ; ergo &c. Min. probatur. Homo quocumque inſtanti expoſitus eſt periculo mortis, ejuſque anima periculo damnationis æternæ. Rurſus: qui in ſtatu peccati mortalis manet, eſt in continuo periculo noviter peccandi; ita ut diu in ſtatu peccati mortalis manere nequeat, quin in novum peccatum mortale incidat. Undè ait S. Gregorius. Homil. 11. in Ezechiel. *Peccatum, quod Pœnitentiæ lamento non diluitur, peccatum ſimul eſt, & cauſa peccati.*

V. Reſpondeo, periculum eſſe duplex, remotum, & quaſi phyſicum: & morale, ſeu proximum. Primum eſt, quando id, quod timetur, abſolutè evenire poteſt, quamvis moraliter, & attentis circumſtantiis non eveniet. Secundum verò eſt illud, quod attentis vel illis circumſtantiis tale eſt; ut moraliter tàm facilè contingere poſſit, quòd eveniat, quàm, quod non eveniat. Verbi gratiâ: Si quis ſit perfectè ſanus, nec aliunde immineat prælium, aut peſtis, quamvis aliunde illâ eâdem die mori poſſit; non tamen eſt in morali, & proximo periculo mortis. Sic etiam qui peccatum commiſit, ſi non prævideat, ſe brevi

poncn-

ponendum in occaſione noviter peccandi, non eſt in morali, & proximo periculo peccandi. At ſi vel graviter ſit indiſpoſitus, vel in procinctu prælii, aut ubi graſſatur peſtis; vel prævideat, niſi reſurgat per Pœnitentiam, ſe ponendum in circumſtantia noviter peccandi; tunc erit in periculo, & mortis, & novi peccati, ne dum remoto, & phyſico, ſed proximo, & morali.

VI. Hoc igitur ſuppoſito: Eſtò licitum non ſit manere in ſtatu peccati, quando eſt morale periculum mortis. & damnationis æternæ, vel labendi in novum peccatum; in quo ſenſu intelligendæ ſunt auctoritates allatæ: quando tamen periculum eſt ſolùm remotum, vel mortis, vel noviter peccandi; non eſt rigoroſum præceptum extrahendi ſe à ſtatu peccati, ita ut ſi omittatur contritio, committatur novum peccatum mortale. Erit tamen optimum conſilium, cùm agatur de re maximi momenti, nempe ſalutis æternæ; ut quis evitet non ſolum morale periculum, ſed etiam remotum, conterendo ſtatim, vel quàm primùm de peccato mortali commiſſo.

VII. Sed contra inſtas. Periculum incidendi in novum peccatum ſemper eſt morale, & proximum; ergo &c. Ant. prob. primò. Quando aliquis recordatur peccati commiſſi, quod non fuit deteſtatus; vix fieri poteſt, ut negativè ſe habeat, ideſt, nec illi placeat, nec diſpliceat: ſi igitur non diſplicet; ergo placet: ſed complacere ſibi de peccato commiſſo novum peccatum eſt; ergo &c. Unde S. Th. *in ſupplem.* 3. *p. q.* 6. *a* 5. dicit, quòd tenetur aliquis ad contritionem, *Quando peccata memoriæ occurrunt* — Secundò. Si quis in puteum lapſus negligeret uti fune demiſſo ad eum extrahendum; tacitè, & interpretativè cenſeretur velle in puteo manere: ergo ſi quis lapſus in abyſſum peccati, & videns ſe poſſe extrahi per contritionem, negligat illam elicere; tacitè cenſebitur velle in peccato manere, & in eo ſibi complacere.

VIII. Reſpondeo, neg. ant. Ad primam probat. dico, non ſequi, quòd quoties quis recordatur de peccato commiſſo, & de illo non conteritur, in illo ſibi complaceat; vel ſaltem ſit in periculo proximo ſibi complacendi, quia vel poteſt mentem aliò diſtrahere, & in alio negotio ſe occupare. Verùm ſi aliquis ſupponatur ita diſpoſitus, ut ſi recordetur peccati ſui, & de ipſo non doleat, in eo ſibi complaceat; nec poſſit in medio ſiſtere, ſed neceſſariò ad aliquod extremum, ſe trahi cognoſcat: tunc reſpectu huius per accidens obligat contritio, quod ſatis frequenter contingere puto in peccatis voluptuoſis. Unde quis horum recordatur, crederem obligari ad ea deteſtanda; quia in periculo proximo conſtituitur, urgente concupiſcentiâ, in eis ſibi complacendi. Et in hoc caſu loquitur S.Th. ſubdit enim: *Præcipuè cùm in periculo mortis exiſtit, aut in alio aliquo articulo, in quo ſinè peccati remiſſione oporteat, eum peccatum incurrere.*

Ad ſecundam probat reſpondeo, quòd ſi lapſus in puteum, cui demittitur funis ad exeundum, prævideat, quòd poſt horam integram habebit eandem occaſionem, aut aliam; etſi initio horæ nolit exire, non cenſetur, hoc facere, quia ſibi complaceat manere in puteo; ſed quia aliam opportunitatem exeundi expectat, & ſperat: benè tamen ſi fineret elabi horam integram, poſt quam non eſſet habiturus occaſionem exeundi. Sic peccator, qui prævidet, ſe poſt aliquod tempus habiturum occaſionem exeundi à ſtatu peccati, non cenſetur de novo ſibi complacere de ſtatu peccati; licèt ſtatim non conteratur, dummodo non ſinat labi totum illud probabile ſinè contritione: hoc enim eſt ſolùm nolle apprehendere remedium ad exeundum à peccato pro illo tempore, quo non tenetur. Unde ſicut omiſ-

omiſſio actus virtutis pro eo tempore, quo quis non tenetur actum virtutis exercere, non eſt peccatum; ita nec propoſitum volendi contritionem omittere. — Nec propterea ſequitur, quòd velit manere in odio, & inimicitiâ Dei: quia non eſt neceſſe, eum, qui vult antecedens, etiam velle conſequens, niſi hoc ſequatur per ſe ex antecedente: conſequens autem illud ſequitur ex antecedente ſolum per accidens; quia ſcilicet non applicatur cauſa, quæ poteſt illud malum deſtruere pro eo tempore, quo applicare non tenetur.

IX. Secundò. Objiciunt S. Thomam, qui 2. 2. *q.* 62. *a.* 8. *in corp.* ait: *Manifeſtum eſt, quòd nec per modicum tempus licet in peccato morari, ſed quilibet tenetur ſtatim peccatum deſerere* — Si reſpondeas, S. Th. loqui de peccato detentionis rei alienæ invito domino; quòd cùm ſit præceptum negativum obligat ſemper, & pro ſemper: & ideo quando quis rem alienam detinet, cùm poſſit eam domino reſtituere, privat eum re ſuâ; & ſic peccat, quod non currit in caſu contritionis, quod eſt præceptum purè affirmativum.

X. Contra. Qui in peccato moratur, injuſtè detinet jus divinum, & gloriam illi debitam; ergo cùm poſſit, tenetur ſtatim reſtituere Deo, ſicut & homini. — Reſpondeo, nego conſ. Nam aliter læditur homo per injuſtam detentionem rei ſuæ; aliter Deus offenditur per peccatum. Ille enim patitur damnum in propriis, quorum utilitate privatur, quouſque detinentur. Deus verò non privatur re ſibi utili; nec reſtitutio per contritionem ordinatur ad bonum Dei, ſed ad bonum peccatoris: *Quid* enim (inquit Job. 22. v. 3.) *prodeſt Deo ſi juſtus fueris?* Et ideo reſtitutio facienda homini obligat ad ſtatim; reſtitutio autem facienda Deo per contritionem, ſolùm cùm aliqua peccatoris neceſſitas eam requirit: tunc enim ſolùm Deus illam exigit.

XI. Tertiò objiciunt. Major debet eſſe cura ſalutis ſpiritualis, quàm corporalis: ſed ſi quis incidat in morbum corporalem, quo vita corporalis periclitetur, ſtatim debet adhibere remedium, & ſi negligat, peccat mortaliter; ergo &c.

Confirmatur. Magìs tenemur curam habere ſalutis proprię, quàm proximi: ſed ſtatim ac proximus peccavit, tenemur correctione eum à peccato revocare, ſi adſit opportunitas; ergo magis tenemur, nos per contritionem à peccato avertere.

XII. Reſpondeo, ſimilitudinem allatam probare noſtrum aſſertum. Nam ſicut homo non ſtatim, ac ſentit ſe morbo gravari in corpore, tenetur remedium adhibere; ſed ſolùm cum prævidet ex dilatione periculum fore mortis corporalis: ita homo non ſtatim, ac morbo peccati ſentit ſe oppreſſum, debet contritionis remedium adhibere; ſed ſolùm cùm previdet, ex dilatione periculum fore amittendi vitam æternam. Et ideo Scripturæ ſuperiùs allatæ non dicunt ſtatim convertere ad Dominum; ſed: *Non tardes, ne differas.* Tardat autem, non qui non ſtatim facit, quod poteſt; ſed qui non facit eo tempore, quo faciendum eſt.

XIII. Ad Confirm. vel nego min. Ut enim quis teneatur præcepto correctionis, ultra opportunitatem, & ſpem emendationis, requiritur aliqua neceſſitas, aut ex parte ejus; qui corripiendus eſt, periculum peccandi de novo: & ideo S. Th. 2. 2. *q.* 33. *a.* 2. correctio (inquit) *Hoc modo cadit ſub præcepto, ſecundùm quòd eſt neceſſaria ad iſtum finem* (emendationis) *non autem ita, quòd quolibet loco, vel tempore frater delinquens corrigatur.* — Data tamen min. nego conſ. & diſparitas eſt. Quia homo cùm ſemper ſit ſibi præſens, ſemper habet opportunitatem conterendi: Non habet tamen ſemper opportunitatem corripiendi fratrem.

XIV. Demum arguunt. Qui habet inimicitiam contra proximum, tenetur

ſtatim

ſtatim eam deponere; ergo multò magis tenetur deponere inimicitiam Dei per contritionem.

Reſpondeo, diſt. ant. deponendo odium, con. ant. Redeundo ad amicitiam ejus, nego ant. Et ſimiliter diſt. conſ. Sicut ergo homo tenetur ſtatim deponere odium fratris; ſic peccator tenetur ſtatim deponere affectum peccati. Verùm ſicut ille non tenetur ſtatim redire in amicitiam ſpecialem cum offenſo: ita nec iſte ſtatim tenetur redire in amicitiam cum Deo; ſed poteſt ad tempus manere in privatione amicitiæ ejus, quæ per modum habitus in peccatore manet. — Neque ex quo teneatur ſtatim exire à peccato, per depoſitionem affectus, ſequitur, quòd teneatur ſtatim conteri — Nam contritio, ut diximus ex Tridentino, *Seſſ.* 14. *c.* 4. plus includit, quàm ceſſationem à peccato.

§. III.

De Tempore, quo Obligat Præceptum Contritionis.

XV. Poteſt præceptum contritionis obligare per ſe, & ab intrinſeco, & per accidens, & ab extrinſeco; obligatione ortâ, non ex natura præcepti, ſed ex circumſtantia aliqua occurrente.

Loquendo de obligatione intrinſecâ, cenſent omnes, per ſe obligare in articulo mortis vero, vel præſumto. Quia tunc unuſquiſque tenetur, & ratione caritatis erga ſe, & ratione ſatisfactionis delictorum erga Deum, perfectam agere Pœnitentiam, Deoque reconciliari, cùm aliud tempus ad pœnitendum non ſuperſit.

An verò extra articulum mortis per ſe obliget, negant aliqui. Quia ratio, quæ probat, præceptum contritionis per ſe non obligare ſtatim poſt peccatum; probat etiam de quocumque determinato tempore vitæ præſentis.

XVI. Attamen probabiliùs, & ſecurius tenendum eſt: non ſolùm in articulo, ſeu periculo mortis, ſed etiam aliquoties in vita per ſe obligare præceptum contritionis, & Pœnitentiæ. Primò. Quia peccator differendo Pœnitentiam uſque ad finem vitæ, videretur Deum offenſum negligere. Secundò. Quia titulo caritatis erga ſe tenetur peccator, non ſe exponere periculo morali peccandi: ſed diu differendo contritionem, ſe exponeret &c. ergo &c. Min. prob. Nam licèt ſit incertum, & indeterminatum, ut non poſſit determinari tempus talis periculi, & conſequenter tempus talis obligationis: tamen certum eſt, hominem ſinè gratiâ juſtificante non poſſe diu abſtinere à novis peccatis, ut docuimus, *Tom.* 3. *in* 1. 2. *Qu.* 1. *de Neceſſit. Gratiæ, Dub.* 9. §. 2. & decretum fuit à Conciliis Arauſicano II. & Milevitano; ergo longo tempore differendo Pœnitentiam, exponit ſe periculo noviter peccandi.

Tertiò. Quia actus fidei, ſpei, & caritatis per ſe obligare non ſolùm in articulo mortis, ſed etiam aliquoties in vita, imò pluſquam ſingulis quinqueniis, adeo certum eſt; ut oppoſitum damnatum fuerit ab Alexandro VII. 24. Sept. ann. 1665. propoſ. 1. *Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum fidei, ſpei, & caritatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.* Et ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. propoſ. 5. *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.* Sexta: *Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigoroſè quinquenniis per ſe obligare præceptum caritatis erga Deum.* Et ſeptima: *Tunc ſolùm obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, quâ juſtificari poſſumus.* Et ratio eſt. Quia actus fidei eſt fundamentum vitæ ſpiritualis, actus ſpei eſt, quo dirigimur ad ultimum finem; & actus caritatis eſt, quo Deo ultimo ſini conjungimur. Stultum autem videtur rejicere ad finem

nem vitæ fundamentum, & ordinationem vitæ; quando jam non eſt tempus laborandi, & bene agendi: regulariter non poteſt bene ordinari vita ſinè contritione, quæ caritatem includit; ergo &c.

XVII. Circa tempus verò, quo per ſe obligat in vita contritionis præceptum, ſeu quanto tempore differri poſſit contritio ſinè novo peccato, incertum eſt; & relinquendum potiùs judicio viri prudentis, attentis circumſtantiis loci, temporis, & perſonarum: quod idem dicitur de actibus fidei, ſpei, & caritatis. De hoc videnda ſunt quæ diximus, *Tom. 1. in 2. 2. Q. 3. de Neceſſit. Caritatis, Dub. 1. §. 2. 3. & 4.* idem enim dicendum cenſeo de contritione; maximè, quia præceptum caritatis ſinè contritione, vel explicitâ, vel implicitâ impleri non poteſt.

XVIII. Per accidens verò præceptum contritionis obligat primò. Quoties ſunt adminiſtranda, vel recipienda ſacramenta vivorum. Qui enim in mortali eſt, tenetur, aut confiteri, aut conteri, ut dignè adminiſtret aut recipiat ſacramenta vivorum. Secundò. Obligat, quando urget gravis tentatio, quam ſinè contritione homo ſuperare moraliter non poteſt. Tertiò. In caſu publicæ neceſſitatis, ut quando probabiliter timetur, Deum punire propter peccata particularia. Addunt alii, quòd etiam quando quis aggreditur opus aliquod heroicum, à quo aut publica ſalus, aut magna utilitas populi dependet: ut nimirum paratum habeat Dei auxilium, quod peccatoribus concedi non ſolet. Quartò. Quando quis eſt in in morali periculo vitæ, ideſt, in quo pleriſque ſolet mors contingere, ut in bello, aut longâ, & periculoſa navigatione, tempore peſtis, terremotus: pariter ſi quis prævideat periculum perpetuæ amentiæ, quia hæc equivalet proximo periculo mortis. In his, & ſimilibus caſibus, per accidens, obligat contritionis præceptum.

QUÆSTIO V.

De Confeſſione Sacramentali.

ALtera ſacramenti Pœnitentiæ pars eſt ſacramentalis peccatorum confeſſio. De hac in præſenti quæſtione ſermo erit. Primò. De ejus inſtitutione, naturâ, obligatione, aliiſque ad perfectam ejus notitiam neceſſariis.

DUBIUM I.

An Confeſſio Sacramentalis ſit à Chriſto inſtituta, ut Remedium ad Salutem neceſſarium.

§. I.

Quid ſentiant Heterodoxi.

I. PRimos confeſſionis ſacramentalis impugnatores fuiſſe Novatianos contendunt aliqui. Quia hi, cum negarent eſſe in Eccleſia auctoritatem dimittendi peccata; conſequenter negabant peccatorum confeſſionem ad hoc inſtitutam. Alii verò, qui, ut ſupra diximus, admittunt quidem apud Novatianum quædam eſſe peccata, quæ remittendi in Eccleſia non ſit poteſtas; nonnullorum tamen etiam mortalium abſolutionem ab Eccleſia impendi potuiſſe, aſſeverant, quoad iſta ſaltem confeſſionis uſum apud Novatianos fuiſſe exiſtimant: imò eorum etiam, quæ per Eccleſiam abſolvi poſſe negabant, ſolitam fuiſſe apud ipſos confeſſionem. Colligunt ex Ambroſio, *lib. de Pœnit. c. 5.* ubi Novatianos, qui ſibi confeſſos abſque abſolutione rejiciebant, comparat Judæis, qui Judæ dicenti: *Peccavi &c.* Reſponderunt: *Quid ad nos? Tu videris.*

II. Aliqui ex recentioribus hæreticis, ut ſuum errorem aliquâ vetuſtatis auctoritate muniant, ejus auctor-

ctores faciunt Waldenſes, *Seculo* 12. Sed perperam. Reynerus enim, qui ſequenti ſeculo eorum errores accuratè recenſet, ſcribit: eos quidem negaſſe, valere abſolutionem à malo Sacerdote obtentam (quo nomine Romanæ communionis Sacerdotes intelligebant) afferentes potiùs confitendum eſſe Laico: cæterum confeſſionem abſolutè non rejiciebant, quidquid ſit, an eam inter ſacramenta reponerent.

III. Wicleffus reverà confeſſionem ſecretam apertè impugnare cæpit aſſerens, *Seculo* 15. eam in Scripturis non fundari; ſed ex ſola inſtitutione Papali fuiſſe introductam: quibus addidit, ejus uſum eſſe prorſus inutilem. Unde ejus propoſitio 7. in Concilio Conſtantienſi damnata, hæc erat: *Si homo debitè fuerit contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua, & inutilis.*

IV. Circa Lutheri mentem in hoc articulo, non una eſt Doctorum ſententia. Quidam volunt, eum negaſſe neceſſitatem confeſſionis omnium peccatorum, etiam mortalium ſigillatim; & ſolùm admiſiſſe confeſſionem eorumdem in generali, ut neceſſariam. Alii ſentiunt, eum admiſiſſe quidem, ut neceſſariam, confeſſionem mortalium etiam ſigillatim; ſed in hoc erraſſe, quòd omnem efficaciam remittendi peccata à confeſſione, & abſolutione abſtulerit, eam unicè tribuens fidei in miſericordiam Dei. Unde inter illius articulos à Leone X. damnatos, undecimus eſt: *Nullo modo confidas abſolvi propter contritionem tuam, ſed propter verbum Chriſti: Quodcumque ſolveris &c.* Ut ut tamen ſit de mente Lutheri: certum eſt, eius diſcipulos uſum confeſſionis ſingulorum peccatorum abrogaſſe; & ſolam confeſſionem eorum in generali, quâ quiſque ſe peccatorem confitetur, admittere.

V. Calvinus tandem de Confeſſionis uſu docet, primò: Eum non eſſe divini Juris. Ita, *l.* 3. *Inſt. c.* 4. §. 7. Secundò: Antiquum quidem fuiſſe, ſed liberum. Tertiò: Expedire, ut cùm quiſque maximo peccatorum ſuorum ſenſu angitur, ea miniſtro aperiat, ut inde aliquod ſolatium referat. Quartò: Confeſſionem, ut in Eccleſia Romana editur, maximi eſſe detrimenti, ideoque tollendam. Calvino adhærent omnes, qui ad Calvini regulam reformatos ſe venditant.

VI. At Eccleſia Catholica ſemper tenuit, confeſſionem ſacramentalem fuiſſe à Chriſto inſtitutam: idque ex ſacris Litteris probari: & ab ipſo Fidelibus lapſis poſt Baptiſmum præceptam, ac ſemper in Eccleſia uſum obtinuiſſe. Eam autem vocat ſacramentalem; quia una eſt ex partibus ſacramenti Pœnitentiæ: vocat auricularem, & clanculariam privatam; quia fit ad aures, ſecretò, & privatè ſoli Miniſtro, ad differentiam confeſſionis publicæ, & canonicæ, quæ olim in uſu fuit. De hac ergo

§. II.

Veritas Catholica.

VII. Dico. Confeſſio ſacramentalis fuit à Chriſto Domino inſtituta; ideoque jure divino præcepta, ac omnibus poſt Baptiſmum mortaliter lapſis neceſſaria. Ita ſub anathemate ſanxit Tridentinum, *Seſſ.* 14. *Can.* 6. Inſtitutionem ergo, & neceſſitatem confeſſionis, & abſolutionis ſacramentalis ad obtinendam remiſſionem peccatorum (ut modò fit in Eccleſia Catholica) ab iis, qui lapſi ſunt poſt Baptiſmum, probo ex verbis Chriſti, *Joan.* 20. *v.* 21. ſic Apoſtolos alloquentis: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos .... Accipite Spiritum Sanctum. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt.* Unde formo hunc diſcurſum. Ex illis verbis habetur inſtitutio, & neceſſitas confeſſionis ſacramentalis faciendæ Sacerdoti,

ti, & Miniſtro Chriſti; ex quibus habetur collata ei poteſtas judicandi de peccatis, & aliqua dimittendi, aliqua verò retinendi: ſed præfatis verbis contulit Chriſtus, in Apoſtolis, omnibus Miniſtris eorum ſucceſſoribus hanc poteſtatem; ergo &c. Min. ex ipſis verbis clara eſt. Maj. verò prob. primò. Cum in omni judicio non cæco, ac præcipiti modo, ſed plenè diſcuſsâ causâ, ſententia ferenda ſit; eâ ratione, quâ inſtituitur tribunal judiciale, & conceditur alicui facultas dimittendi delicta, vel ea retinendi; præcipitur etiam reo, ut cauſam ſuam coram eo exponat, quò Judex maturè omnibus perpenſis tutò ſententiam ferre poſſit; quod in omnibus humanis judiciis perſpicuum eſt: neque enim Judex de iis proferre poteſt judicium, quæ eum penitus latent: peccata autem, maximè occulta, ut ea, quæ ſolo animo, & cogitatione committuntur, non aliâ viâ, quàm eorumdem confeſſione à peccatore ſincerè factâ dignoſci poſſunt. — Secundò. Miniſter ratione poteſtatis dimittendi, vel retinendi peccata ſibi à Chriſto traditæ, talem de eis cognitionem acquirere debet; ut tanquam prudens Medicus, radices peccatorum exſcindere poſſit, iteratæ prolapſionis avertere periculum, & ad purgationem opera ſatisfactoria imponere: atqui ad hoc, numerum peccatorum, eorum qualitates, & circumſtantias, faltem ſpeciem mutantes, noſſe debet, quod non aliter, quàm ex peccatoris confeſſione acquirere poteſt; ergo &c.

VIII. Ita diſcurrit Concilium Tridentinum, citatâ Seſſ. 14. cap. 5. *Ex inſtitutione ſacramenti Pœnitentiæ jam explicatâ, univerſa Eccleſia ſemper intellexit, inſtitutam etiam eſſe à Domino integram peccatorum confeſſionem, & omnibus poſt Baptiſmum lapſis jure divino neceſſariam exiſtere. Quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus è terris aſcenſurus ad Cœlos, Sacerdotes ſui ipſius Vicarios reliquit, tanquam Præſides, & Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Chriſti fideles ceciderint; qui pro poteſtate Clavium remiſſionis, aut retentionis peccatorum ſententiam pronuntient: Conſtat enim, Sacerdotes judicium hoc incognitâ causâ exercere non potuiſſe, neque æquitatem quidem in pœnis injungendis ſervare potuiſſe; ſi in genere dumtaxat, & non potiùs in ſpecie, ac ſigillatim ſua ipſi peccata declaraſſent.* Quibus oſtendit, jure divino inſtitutam, ac præceptam fuiſſe confeſſionem peccatorum non ſolùm in genere, ſed ſigillatim, & in ſpecie: cujus oppoſitum anathemate damnat infra, *Can.* 7.

IX. Perperam autem hujus textus ſenſum detorquere conantur Calvinus, Dallæus, aliique ejuſdem furfuris homines, dicendo: Apoſtolis aliam poteſtatem Chriſtum non contuliſſe, quàm præconis, nuntii, ſeu Legati purè annuntiantis peccata eſſe à Deo remiſſa.

Nam præfata verba: *Quorum remiſeritis, quorum retinueritis*, valdè diverſa ſunt ab iſtis: *Quorum annutiaveritis peccata remiſſa, aut retenta*. Certè enim nec præco, nec nuntius, qui gratiam à Rege factam annuntiat, non dicitur gratiam, & indulgentiam impartiri; nec qui ſententiam Judicis promulgat, non dicitur damnare reum, aut innocentem abſolvere. — Deinde contrarium evincit apparatus verborum, quo Chriſtus uſus eſt; ait enim: *Sicut miſit me Pater, ita ego mitto vos. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata &c.* Eandem ergo facultatem, cum qua ipſe miſſus à Patre fuerat, Apoſtolis jure delegato, & tanquam ſuis Legatis, ac Miniſtris reliquit: ſed poteſtas, quam Chriſtus habuit à Patre, erat auctoritativè peccata dimittere, & non dimiſſa annuntiare; ergo hanc delegavit Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus in miniſterio Eccleſiæ.

Propterea S. Jo. Chryſoſt. *lib. 3. de Sacerdotio, cap. 5.* dicit: Chriſtum hic dediſſe Apoſtolis poteſtatem, quam

Digitized by Google

non dedit Angelis, ſeu Archangelis. Quis autem dicat, Angelis, & Archangelis datam non fuiſſe poteſtatem annuntiandi peccata dimiſſa? Rurſus: hanc poteſtatem extollit dicens, eam eſſe tantam, quanta eſſet illa, quâ Rex aliquis daret ſubdito poteſtatem in carcerem conjiciendi, & è carcere laxandi. Et tandem comparans eam cum illa, quam habebant Sacerdotes veteris legis: *Corporis* (inquit) *lepram purgare, ſeu ut veriùs dicam, haud purgare quidem, ſed purgatos probare, Judæorum Sacerdotibus ſolis licebat. At verò noſtris Sacerdotibus non corporis lepram, verùm animæ ſordes, non dico purgatos probare, ſed purgare prorſus conceſſum eſt*. Idem contra Novatianos docet S. Ambroſius, *lib.* 1. *de Pœnitentia*, *cap.* 2. S. Hieronymus, *Epiſt.* 1. (modò 5.) *ad Heliodorum*, de Sacerdotibus ita loquitur: *Abſit, ut de his quidquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſano ore conficiunt, per quos & nos Chriſtiani ſumus; qui claves Regni Cælorum habentes quodammodo ante judicii diem judicant*. Et S. Auguſtinus, *lib.* 20. *de Civit. Dei*, *cap.* 9. exponens viſionem S. Joannis, Apoc. 20. *Et vidi ſedes, & ſedentes ſuper eas, & judicium datum eſt:* judicium illud datum Eccleſiæ Præpoſitis in adminiſtratione Pœnitentiæ interpretatur. Quam doctrinam S. Gregorius Magnus, *Homil.* 26. *in Evang.* exponens verba, *Joan.* 20. diſertiſſimè confirmat.

Confeſſionis ſacramentalis uſum per ſingula Eccleſiæ ſecula oſtendunt, inter cæteros, noſter Natalis Alexandre, *in Hiſt. Eccleſiaſt. ſeculi* 13. & 14. *Diſſert.* 14. §. 4. & *ſequentibus*. Et Juvenin, *Comm. hiſt. dogm. de Pœnit. Qu.* 5. *de Confeſſione*, *cap.* 1. *art.* 2. quæ longum eſſet referre: aliqua tamen in reſponſionibus argumentorum referemus.

§. III.

Heterodoxorum Objectiones Solutæ.

X. Objiciunt primò. Prælaudatis Chriſti verbis, *Joan.* 20. collata fuit Apoſtolis facultas remittendi peccata indefinitè, ideſt, tàm per Pœnitentiam, quàm per Baptiſmum; ait enim: *Quorum remiſeritis &c.* atqui Miniſtri Apoſtolis ſuccedentes conferunt remiſſionem peccatorum iis, quos baptizant, nullâ prævià confeſſione eorumdem; ergo eodem modo eadem remittere poſſunt per Pœnitentiam.

XI. Reſpondeo primò, neg. maj. Quia verba illa ſignificant poteſtatem remittendi, & retinendi: facultas autem conferendi Baptiſmum licèt ſit facultas remittendi peccata, non eſt tamen facultas eadem retinendi. Tùm quia infantibus per Baptiſmum remittitur peccatum originale, in quibus tamen retineri non poteſt. Tùm quia facultas retinendi peccata eſt facultas denegandi abſolutionem, quod certè in Baptiſmo non verificatur. Facultas enim retinendi, & remittendi eſt facultas judiciaria: miniſtrare autem Baptiſmum non eſt judicare: *Cùm Eccleſia in neminem judicium exerceat* (ait Trident. Seſſ. 14. c. 2.) *qui non priùs in ipſam per Baptiſmi januam fuerit ingreſſus*.

Si dicas, eſſe facultatem retinendi, repellendo infideles à ſuſceptione Baptiſmi. — Sed contra. Nam hoc inprimis eſt abuſivè retinere peccata, & ligare. Deinde: quare Apoſtoli repellere debebant infideles à Baptiſmo? Propter idololatriam? Non: quia hoc ipſo, quòd petebant Baptiſmum, profitebantur, ſe credere in Chriſtum, & idolis renuntiare. Quia nollent deteſtari alia ſcelera? At unde dignoſcebant hoc Apoſtoli? Non aliunde, quam ex confeſſione pœnitentium. Si ex hoc; ergo multò plus habemus contra hæreticos, quàm intendimus, nempe confeſſionem peccato-

rum

rum præmitti conſueviſſe, non ſolùm ad Pœnitentiam, ſed etiam ad Baptiſmum.

XII. Reſpondeo ſecundò, admiſſo, quòd dicta verba poſſint in aliquo ſenſu referri ad Baptiſmum; diſparitas eſt. Nam infideles ante Baptiſmum, cum ſubditi non ſint Eccleſiæ, ideo non debent miniſtris ejus peccata priùs commiſſa ſubjicere, aut ab illis expectare, aut eorum abſolutionem, aut retentionem: ideoque Chriſtus, *Matth. ult. v. 19.* dans Apoſtolis facultatem baptizandi, non diſtinxit inter eos, quos admittere debebant ad Baptiſmum, & eos, quos à Baptiſmo debebant retinere, ſed generaliter dixit: *Euntes docete omnes Gentes Baptizantes eos.* At poſtquam Baptiſmum ſuſcepere, cùm facti ſint Eccleſiæ ſubditi, debent in ſuis actionibus judicio Eccleſiæ ſubmitti, ab eaque judicari; quod nequit fieri, niſi ejus miniſtris nota fiant eorum crimina, ut pro merito, vel eis remittantur, vel retineantur: & ſic ad Baptiſma non debet præcedere confeſſio, benè tamen ad Pœnitentiam.

XIII. Objiciunt ſecundò. Per hoc, quòd quis à Rege in Republica conſtitutus ſit Judex, non ſequitur, nemini peccantium delicta remitti, niſi qui ab illo Judice fuerit abſolutus; cùm rectà ad ipſius Regis clementiam poſſit confugere, ergo à pari: ex quo Chriſtus in Eccleſia ſuà conſtituerit Judices ad abſolvendum à peccatis; non ſequitur, omnes teneri veniam per illos impetrare, ſed rectà poterunt eam à Domino obtinere.

Confirmant. Per verba ſupra laudata Chriſtus contulit facultatem abſolvendi, & retinendi, nedum circa mortalia, ſed etiam circa peccata venialia: ſed hæc neceſſe non eſt, ut remittantur à Sacerdote per confeſſionem, cùm poſſint ab ipſo Deo immediatè veniam conſequi; ergo à pari &c.

XIV. Reſpondeo, inſtando allatum exemplum. Sicut enim conſtituit Chriſtus Sacerdotes miniſtros Pœnitentiæ: ita etiam omnes conſtituit miniſtros Baptiſmi ad remittendum originale peccatum; ergo ſi hoc non obſtante ſinè Pœnitentiæ ſacramento, juxta hæreticos, poteſt quis à Deo veniam obtinere, quin ejus miniſtris ſe ſubjiciat; cur ſinè Baptiſmo non poterit veniam originalis peccati, & actualium antea commiſſorum ab ipſo Deo immediatè conſequi, & ab ipſo ſinè ullo miniſtro in Eccleſiam introduci? — Dicendum eſt ergo, quòd cùm Chriſtus Eccleſiam ſuam hìc in terris voluerit gubernari per ſuos Miniſtros, & media per ipſos applicanda; ſicut non vult recipi in eam, niſi qui Baptiſmo per miniſtros Eccleſiæ fuerit introductus: ita nihil voluit eſſe ab ipſo ſolutum in Cœlo, quod priùs per Eccleſiæ miniſtros non fuerit ſolutum in terra. Quemadmodum ſi Rex mitteret Proconſulem in aliquam provinciam valdè longinquam, & illi diceret: Acceptum & ratum habeo quidquid egeris, ac ſi à me actum eſſet: eo ipſo præceptum imponeret omnibus illius provinciæ viris, ut ſuas lites, & cauſas univerſas ad illum deferrent: non quòd poteſtate ſuâ ſe ſpoliaret, ſed quòd ordinariæ poteſtatis uſum in Proconſulem illum, ſeu Proregem tranſtuliſſet. Ita Chriſtus dicens: *Sicut miſit me Pater, ita ego mitto vos, quorum remiſeritis &c.* ordinariæ poteſtatis uſum in Apoſtolos tranſtulit, ut in ejus abſentiâ viſibili facerent quidquid ipſe faceret, extraordinariam ſibi reſervans. Ordinaria igitur remedia voluit Chriſtus, nos ſumere de manibus miniſtrorum per ſacramenta, quæ certiora ſunt: quod non tollit, quin aliquando extra curſum ordinarium, ſicut ſinè Baptiſmo in re potuit aliquis veniam à Deo obtinere, ſic abſque ſacramento Pœnitentiæ actu ſuſcepto poſſit.

XV. Ad Confirmat. Diſparitas eſt, cur mortalia ſint ad tribunal Eccleſiæ neceſſariò deferenda, venialia autem

tem non. Quia ſola illa peccata ſubjicienda ſunt Eccleſiæ, quæ Regnum Cœlorum claudunt, ut Eccleſiæ clavibus aperiatur. Id autem faciunt ſola mortalia, de quibus Apoſtolus, ait, Galat. 5. v. 21. *Qui talia agunt Regnum Dei non conſequentur*. Venialia autem, cùm non extinguant caritatem, ſed ſolùm ejus fervorem minuant, à Regni cœleſtis aditu non arcent peccatorem; ſed ſolùm eum remorantur nonnihil ab ejus conſecutione. Unde non ſunt clavibus Eccleſiæ neceſſariò ſubjicienda.

XVI. Objiciunt tertiò. In Apoſtolorum actibus non legitur, Apoſtolos quemquam compuliſſe ad hanc confeſſionem edendam; imò neque aliquam confeſſionem in arcano audiviſſe. Unde Paulus, qui miniſtrum Evangelii in aliis inſtruit, nec verbum quidem de confeſſione habet. Mirum autem eſſet, quòd Apoſtoli, & Paulus de re tàm gravi nec verbulum fecerint; & maximè Paulus, cùm de debita ad Euchariſtiam præparatione differuit, 1. *Cor.* 11. Ubi cum ſolùm dicat: *Probat autem ſeipſum homo*, indicat quidem contritionem intra ſe, non verò confeſſionem alteri factam præmitti debere.

XVII. Reſpondeo ad hæc, retorquendo argumentum. Primò: Lutherani, & Calviniſtæ docent, confeſſionem utiliſſimam eſſe, licèt eam liberam velint: atqui Paulus, *Act.* 20. proteſtatur, ſe nihil ſubtraxiſſe utilium, quo minùs Epheſiis Presbyteris communicaret: cùm ergo nihil de confeſſione faciendâ dixerit, confeſſio nec erit utilis — Secundò: De Baptiſmo parvulorum nihil habetur in Apoſtolòrum Actibus, nec in Paulo; ergo parvuli non ſunt baptizandi: quod tamen ipſi contra Anabaptiſtas non admittunt.

Reſpondeant ergo nobiſcum, argumentum negativum Sacræ Scripturæ, & ſilentium Apoſtolorum nihil evincere, quando habemus aliàs præceptum Chriſti, ut probavimus. Cùm enim Chriſtus confeſſionem peccatorum præceperit, evidens eſt, Apoſtolos eam à fidelibus exegiſſe, quamvis de hoc nihil dixerint. Eam tamen Paulus citato loco, ex 1. *ad Cor.* 11. tacitè indicavit, præmittendam eſſe à conſcio peccati mortalis, ne indignè Euchariſtiam ſumat. Verbum enim illud: *Probet ſe ipſum*, indicat, quòd quiſque ante Euchariſtiam exactè ſe diſcutiat; & ſi in venerit ſe peccati lethalis conſcium, emundet ſe per media à Chriſto Domino inſtituta, ſubjiciendo ſe Eccleſiæ clavibus per confeſſionem.

XVIII. Objiciunt quartò: Uſus confeſſionis non obtinuit ante ſeculum tertium, ideſt, ante exortam hæreſim Novatianam, quæ negabat in Eccleſia eſſe poteſtatem reconciliandi lapſos in aliqua ſaltem peccata poſt Baptiſmum, ut ſuperiùs diximus. Tunc enim inſtitutus fuit Presbyter pœnitentiarius, qui lapſorum confeſſiones exciperet, eoſque Eccleſiæ, ac Deo injunctâ ſatisfactione reconciliaret. Quem tamen confeſſionis uſum, ſcribunt Socrates, *Hiſt. l.* 5. *c.* 19. & Sozomenus, *Hiſt. l.* 7. *c.* 16. à Nectario Patriarca Conſtantinopolitano abrogatum fuiſſe occaſione cujuſdam mulieris, quæ in ſui confeſſione accuſaverat Diaconum ſui ſtupri complicem. Si autem confeſſio ſecreta peccatorum fuiſſet inſtituta & præcepta à Chriſto; uſus ejus ſemper in Eccleſia fuiſſet, nec potuiſſet à Nectario abrogari.

XIX. Huic objectioni, cui maximè fidunt Adverſarii, accuratè reſpondendum eſt. Nego igitur primò: uſum confeſſionis peccatorum ſolùm poſt exortam hæreſim Novatianam, ſeu, ut alii volunt, poſt Decianam perſecutionem obtinuiſſe. Contrarium enim teſtantur Patres, qui ante illa tempora floruere, Irenæus vir Apoſtolis coævus, *l.* 1. *adv. Hæreſ. c.* 9. (modò 13.) ſcribit, mulieres quaſdam peccatum occultum, ſcilicet, impudicum amorem, quo erga Marcum

exar-

Digitized by Google

exarſerant, & fornicationes, ſeu adulteria furtiva, Eccleſiæ confeſſas fuiſſe. Tertullianus L de Pœnitentia c. 9. *Exomologeſim*, ideſt, peccatorum Confeſſionem deſcribens ait: *Exomologeſis eſt, quâ delictum Domino noſtrum confitemur, non quidem ut ignaro; ſed quatenus ſatisfactio confeſſione diſponitur, confeſſione pœnitentia naſcitur, Pœnitentiâ Deus mitigatur*. In hac peccatorem Presbyteris advolvi ait: *Et caris Dei adgeniculari*. Qui verò pudoris magis memores, quàm ſalutis recuſant peccata ſua prodere, ſunt *Velut illi, qui in partibus verecundioribus corporis contractâ vexatione, conſcientiam medentium vitant; & ita cum erubeſcentia ſua pereunt*. Eam autem *in arcto* quidem peragi, ſed non *ſolâ conſcientiâ* præferri, ſed etiam *aliquo* actu (nimirum externo) docet adminiſtrari. Quid autem clarius pro confeſſione quam modò afferimus? Cyprianus, *Tract. de Lapſis*, laudat eos, qui *Quamvis nullo ſacrificii, aut libelli facinore conſtricti; quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, apud Sacerdotes Dei dolentes, & ſimpliciter confitentes, exomologeſim conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam parvis licèt, & modicis vulneribus exquirunt*. Ecce confeſſionem peccatorum ſolâ cogitatione commiſſorum. Idem docet Origenes, *Homil. 11. in Levit.*, & *Homil. 2. in Pſ. 37.* Tandem Lactantius l. 4. Divin. Inſtit. c. ultimo. *Tamen* (inquit) *quia ſinguli quique cœtus hæreticorum, ſe potiſſimum Chriſtianos, & ſuam eſſe Catholicam Eccleſiam putant, ſciendum eſt, illam eſſe veram, in qua eſt religio, confeſſio, & pœnitentia; quæ peccata, & vulnera, quibus ſubjecta eſt imbecillitas carnis, ſalubriter curat*. Ubi de confeſſione non interna ſolùm, ſed externa, & ſenſibili loquitur; cùm eam ponat inter notas viſibiles veræ Eccleſiæ. Et hac ſecernere intendat Eccleſiam Catholicam ab Eccleſia Novatianorum, qui confeſſionem coram miniſtris Eccleſiæ negabant. Cùm ergo hanc Calviniſtæ negent, videant, an eorum Eccleſia vera, & Catholica ſit.

Erat ergo uſus confeſſionis coram Sacerdote delictorum, etiam occultorum, faciendæ etiam ante hæreſim Novatianam; & qui eam negabat ut hæreticus habebatur. Fortè quidem non fuit (maximè tempore perſecutionis, quo Chriſtiani nec Templa habebant, nec miniſtri ſua officia publicè exercere poterant) Pœnitentiarius ad hoc publicè deputatus; fuit tamen ſemper uſus confeſſionis ſecretò faciendæ: ſive coram Epiſcopo, cùm pauci eſſent Chriſtiani, vel coram aliquo ad id muneris ab ipſo delegato.

XX. Nunc ad factum Nectarii. De hoc fusè tractavi in Vera Eccleſia, *Tom. 2. p. 1. art. 11. §. 6.* quò Studioſum remittere poſſem. Verùm ad præſens, admiſſa Socratis, & Sozomeni narratione (qui utpote Novatianæ ſectæ addicti, hac in re ſuſpectæ fidei eſſe poſſent) diſt. ant. Socrates, & Sozomenus ſcribunt, à Nectario abrogatum fuiſſe uſum confeſſionis publicæ occultorum criminum, con. ant. Confeſſionis ſecretæ, neg. ant. Nectarius enim abrogavit confeſſionem illam, ex qua auditâ tumultus excitatus fuit in populo: hic autem excitari non poterat ex confeſſione ſecretâ, ſed ex publica; ergo iſtam, non illam abrogavit Nectarius. Res autem ita accidit, referente Socrate: *Mulier quædam nobilis ad Presbyterum Pœnitentiarium accedens delicta poſt Baptiſmum à ſe perpetrata ſigillatim confeſſa erat*. Ecce confeſſionem ſecretam. *Presbyter verò præcepit mulieri, ut jejuniis, & orationibus continuis vacaret, quo ſcilicet unà cum delictorum confeſſione opus etiam Pœnitentiæ conveniens oſtenderet*. En ſatisfactionem privatam pro peccatis occultis. Subdit: *Mulier longiùs in confitendo progreſſa* (vel ut legit Valeſius *progreſſu temporis*) *mulier aliud facinus confeſſa eſt, Eccleſiæ videlicet Diaconum cum ipſa ſtupri conſuetudinem habuiſſe*. Quibus patet, non acce-

accepiſſe à Pœnitentiario mandatum confitendi publicè ſtuprum; ſed ex indiſcreto Pœnitentiæ zelo ipſam ſtuprum aperuiſſe. Ex quo factum eſt, ut Diaconus ab Eccleſia ejiceretur; &, populo graviter commoto, Nectarius cujuſdam Eudæmonis conſilio Pœnitentiarium Presbyterum expungeret: Pœnitentiarium, inquam, non pro confeſſione ſecretâ excipiendâ, ſed pro Pœnitentia publicâ, ex qua ortum fuerat ſcandalum, imponendâ.

Diſtinguunt hìc aliqui in iſta muliere duplicem confeſſionem. Unam, quâ ſigillatim peccata ſua poſt Baptiſmum commiſſa, confeſſa eſt: & propter hanc Pœnitentiæ publicæ addicta fuiſſe non videtur; nullum enim Pœnitentiâ publicâ dignum admiſiſſe legitur. Alteram numero, & tempore diverſam unius tantùm criminis; utramque tamen ſecretam: non enim recepta erat Eccleſiæ uſu publica, maximè occultorum peccatorum, confeſſio, ut Sozomenus narrat. Unde quod dicitur eam ſtuprum cum Diacono publicè confeſſam fuiſſe, non debet intelligi de confeſſione, quâ illud ſecretò confeſſa fuerat; ſed de confeſſione ſatisfactoriâ, quâ ipſa ex indiſcreto pœnitentiæ zelo peccatum ſuum jam ſecretum, publicum facere voluit: cui cùm occaſionem dederit Pœnitentia à Pœnitentiario in ſatisfactionem injuncta, hanc una cum miniſtro ad hoc deputato abrogare cenſuit Nectarius.

XXI. Sed dices. Nectarium abrogaſſe etiam ſecretam confeſſionem, teſtantur verba, quæ ſubjicit Socrates, nempe, quòd ſublato Pœnitentiario: *Unumquemque verò pro arbitrio ſuo, & animi conſcientia permiſit ad Communionem ſacramentalem accedere* — Nego tamen ant. ex his enim ſolum colligitur, Nectarium uniuſcujuſque arbitrio reliquiſſe confeſſionem ſatisfactoriam, quæ ex Eccleſiæ diſciplina ad majorem pœnitentium humiliationem, & pro futuro præcautionem quandoque etiam publica imponebatur: non tamen in cujuſque arbitrio reliquiſſe confeſſionem ſacramentalem, quæ ad recipiendam peccatorum abſolutionem jure divino ſemper fuit, neceſſaria. Quod multiplici ratione evinco. Primò: quia Nectarius eam ſolùm confeſſionem reſcidit, quæ erat ad Canones, velut appendix appoſita, propter Novatianorum hæreſim: hæc autem non erat, niſi ſatisfactoria Eccleſiæ, & ideo publica. Secundò: quia non omnes Confeſſores exauctoravit, ſed ſolum Pœnitentiarium pro confeſſione publicâ: cum tamen in ea magna Urbe plures alii pro excipiendis ſecretò confeſſionibus, & abſolutione impertiendâ eſſent Confeſſarii. Tertiò: quia eam ſolam confeſſionem expunxit, quæ ſcandalum pepererat: Et quæ fideles avertere poterat, à confeſſionis frequentia: hæc autem non erat ſecreta, ſed publica.

Uno verbo, id fecit Nectarius, deſinente *Seculo* 4. quod poſt medium ſeculum 5. præſtitit S. Leo. *Anno* nimirum 459. Is enim cum reſciviſſet, quoſdam publicè peccata ſua confiteri, *Epiſt.* 80. modò 136. *ad Epiſcopos Campaniæ &c. c.* 2. eum uſum improbat his verbis: *Illam etiam contra Apoſtolicam regulam præſumtionem, quam nuper agnovi à quibuſdam illicitâ uſurpatione committi; ne videlicet, de ſingulorum peccatorum genere libello ſcripta profeſſio publicetur: cùm reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicari confeſſione ſecretâ. Quamvis enim plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non veretur: tamen quia non omnium hujuſmodi ſunt peccata, ut ea, qui Pœnitentiam poſcunt, non timeant publicare, removeatur tàm improbabilis conſuetudo, ne multi à Pœnitentiæ remediis arceantur: dum aut erubeſcunt, aut metuunt inimicis ſuis ſua facta reſerari, quibus poſſint legum conſtitutione percelli. Sufficit enim illa confeſſio, quæ primùm Deo offertur, tùm etiam Sacerdoti, qui pro delictis Pœnitentium precator accedit. Tunc enim*

nim demum plures ad Pœnitentiam poterunt provocari, ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis. Huc autem ſolummodo ſpectaſſe Concilium Eudæmonis, abſcindendi nimirùm confeſſionem publicam, indicat Socrates ipſe, qui Eudæmonem ſic alloquitur: *Conſilium tuum, ò Presbyter, utrùm Eccleſiæ profuerit an non, Deus viderit. Cæterum anſam ex eo ſingulis datam eſſe video, ut delicta ſua invicem ampliùs non coarguant, nec obſervent præceptum illud Apoſtoli, quod ita ſe habet: Nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, ſed potiùs redarguite.* Confeſſio autem, ex qua unus poteſt corripere delicta alterius, non eſt certè ſecreta, ſed publica.

XXII. Inſtant. S. Jo. Chryſoſtomus, qui Nectario in Epiſcopatu Conſtantinopolitano immediatè ſucceſſit, uſum confeſſionis cujuſcumque peccatorum coram homine factæ, variis in locis penitùs explodit; ergo ſignum eſt, quòd Nectarius cujuſcumque confeſſionis uſum ſuſtulit. Ant. prob. Tùm *Homil. 2. in Pſ. 50.* ubi ait: *Si confunderis dicere alicui, quia peccaſti, dicito, & quotidie, in anima tua.* Tùm homil. de Pœnit. & confeſſione: *Nunc autem neque neceſſarium eſt præſentibus confiteri.* Inde ſubjicit: *Cogitatione fiat delictorum exquiſitio: abſque teſte ſit hoc judicium.* Sacerdos autem audiens in ſecreto confeſſionem ſimul eſt judex, & teſtis. Et miſſis aliis locis, Homil. 31. in Epiſt. ad hæbr. *Ante Deum* (inquit) *confitere peccata tua: Apud verum Judicem cum oratione delicta tua pronuntia, non linguâ, ſed conſcientiæ tuæ memoriâ.* Et homil. 8. de Pœnit. *Non delictorum teſtes ſtatuas, intus in coſcientia, adſtante nemine, præter eum qui cuncta videt Deum, reforma quod deliquiſti.* Porro qui in confeſſione delictorum excludit omnes, præter Deum, qui cuncta videt, excludit confeſſionem factam homini, etiam ſecretam.

XXIII. Reſpondeo, neg. ant. Eam enim peccatorum confeſſionem ſolùm excludit Chryſoſtomus, quæ fit coram teſtibus, qui exprobrare poſſunt, & ex qua peccator ruborem concipit, & infamiam incurrit: & hæc eſt confeſſio non abſolutoria, & ſecreta, ſed ſatisfactoria, & publica, quam Nectarius abrogaverat. Alioquin Chryſoſtomus exuberaſſet, vel ſupra ipſos Novatianos, qui aliquorum gravium criminum confeſſionem exigebant; vel ſupra ipſos Proteſtantes, qui eam pro graviſſimis criminibus, negare non audent. Nec obeſt, quòd dicat, confeſſionem faciendam ſoli Deo, qui ſolus ſit teſtis. Nam confeſſio facta Sacerdoti, ut Miniſtro Dei, dici poteſt facta ſoli Deo, ſine alio teſte; quia Miniſter non ponit in numero cum principali: & cum lege ſecreti adſtringatur, perinde eſt, ac ſi ea neſciret, ut homo. Unde ſicut Scriptura dicit, quòd ſolus Chriſtus eſt, qui baptizat, cùm tamen ſinè Miniſtro ordinariè non fiat: ita ſoli Deo fit confeſſio, dum fit ejus Miniſtro, & ſolus ipſe peccata dimittit, dum dimittit per Miniſtrum. Addunt alii: S. Chryſoſtomum ibi loqui de quotidiana Pœnitentia, quam quis diſcuſsâ conſcientiâ ſuâ facere debet, qua peccata leviora dimittuntur; graviora autem etiam ſi adſit vera contritio cum confeſſionis voto. Confeſſionem enim Sacerdoti faciendam cùm poſſit, eum non excludere vidimus ſupra, *l. 3. de Sacerdotio, c. 5.* & etiam apparet ex *Homil. 30. in Geneſ.* Ubi hæc habet: *Quia in magnam hanc hebdomadam pervenimus, Dei gratiâ; nunc maximè, & jejunii curſus intendendus, & magis continuanda ſunt preces, faciendaque diligens, & pura confeſſio peccatorum.* Et ſanè confeſſionem ſecretam nec à Nectario, nec à Chryſoſtomo fuiſſe ſublatam, evidenter oſtendit continuata Eccleſiæ Græcæ praxis: in qua ſuccedentibus ſeculis, ejus uſus interruptè perſeveravit, & adhuc in eâdem etſi ſchiſmaticâ perſeverat; ut teſtatur Synodus Hieroſolymitana contra Cyrillum Lucari factum Calvi-

niſtam, coactâ *anno 1672.* Agens, *c. 15.* de ſeptenario numero ſacramentorum, de inſtitutione ſacramenti Pœnitentiæ hæc habet : *Pœnitentia ſacramentum, in quo & ſecreta includitur confeſſio, tunc* (Chriſtus) *tradidit, cùm dixit :* Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis ; quorum retinueritis retenta ſunt.

XXIV. Tandem, ut quæ hactenus dicta ſunt, planius appareant, ſciendum : quòd in veteri Eccleſia Græca hæc invaluerat diſciplina, ut in Pœnitentiæ ſacramento duplex eſſet miniſterium : unum, quo peccata expoſita ſolverentur abſolvendo, vel retinendo ligarentur : alterum, quo aſſignaretur, quodnam eſſet peccatum, pro quo pœnitens publicam lueret ſatisfactionem. Hujus diſciplinæ teſtis eſt Origenes, *Homil. 2. in Pſal. 37.* ubi de peccatore dicit : quòd *Sicut ii, qui habent intus incluſam eſcam indigeſtam, aut humoris, vel phlegmatis ſtomacho, graviter, & moleſtè imminentia, ſi vomuerint relevantur : etiam hi qui peccaverint, ſi quidem occultant, & retinent intra ſe peccatum, intrinſecùs urgentur, & propemodum ſuffocantur à flegmate, vel humore peccati. Si autem ipſe ſui accuſator fiat, dum accuſat ſemetipſum, & confitetur, ſimul evomit, & delictum, atque omnem morbi digerit cauſam. Tantummodò circumſpice diligentiùs, cui debeas confiteri peccatum tuum : proba priùs medicum, cui debeas cauſam languoris exponere, qui ſciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi, & compatiendi noverit diſciplinam : ut ita demum, ſi quid ille dixerit, qui ſe priùs, & eruditum medicum oſtenderit, & miſericordem, ſi quid conſilii dederit, facias, & ſequaris. Si intellexerit, & præviderit, talem eſſe languorem tuum, qui in conventu totius Eccleſiæ exponi debeat, & curari, ex quo fortaſſis & cæteri adificari poterunt, & tu ipſe facilè ſanari, multa hoc deliberatione, & ſatis perito medici illius conſilio procurandum eſt.* Ita Origenes. Quibus duo vides fuiſſe in uſu : unum ſecretò pandere peccatum ſuum Sacerdoti prudenti, ac perito ; unde infertur non unum fuiſſe, ſed plures, ut daretur locus electioni prudentioris. Alterum judicare, quænam peccata eſſent publicè ſatisfactioni exponenda, quænam non. Ex hoc ſecundo ortum fuit ſcandalum : ideoque Pœnitentiarium, tanquam minus prudentem, quoad hoc munus ſuſtulit Nectarius, & cuique permiſit pro conſcientia ſatisfacere ; intactum verò primum, in quo confeſſio ſacramentalis ſita eſt, prorſus reliquit.

XXV. Objiciunt quintò. In veteri lege non erat neceſſaria confeſſio peccatorum ; ergo nec in nova : aliàs durioris conditionis eſſent Chriſtiani liberi ſub gratia, quàm Judæi ſervi ſub lege.

Reſpondeo, neg. conſ. Per confeſſionem autem peccatorum onerofior non fit lex Chriſti, ſed levior. Quid enim levius ſinè tanto apparatu ſacrificiorum, ut olim in veteri lege, ſolâ confeſſione peccati, & interiori Pœnitentiâ, mitiſſimâ adjunctâ ſatisfactione, remiſſionem peccati, & quidem ſecuriorem obtinere?

XXVI. Sed dices. In oratione Dominica petimus, ut Deus dimittat nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris : ſed nos, ut dimittamus, non exigimus præviam confeſſionem ; ergo neque Deus. — Nego conſ. Dum enim in oratione Dominica rogamus Deum, ut dimittat nobis, ſicut nos dimittimus ; ſolùm denotamus, Deum non dimittere nobis peccata, niſi nos dimittamus ea proximo ; unde, *Matth. 6. v. 15.* ſubjungit Chriſtus : *Si autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater Veſter dimittet vobis peccata veſtra :* non eundem eſſe modum dimittendi Dei, & noſtri : Deus enim dimittit nobis ſecundùm modum ab ipſo præſcriptum, nos autem dimittere debemus abſolutè. Imò Deus non dimittit peccata niſi

niſi diligentibus, & pœnitentibus; nos autem dimittere tenemur proximis, etiamſi nec nos diligant, nec illatæ nobis injuriæ eos pœniteat.

XXVII. Objiciunt ſextò: Ex noſtro dogmate ſequitur, quòd ille, qui contritus eſt, careat veniâ, niſi adeat Sacerdotem; ille verò, qui nec contritus eſt, ſi adeat Sacerdotem, veniam conſequatur: ſed hoc eſt contra Scripturam, quæ contritioni tribuit remiſſionem peccatorum, non autem comparitioni ante Sacerdotem; ergo &c.

Reſpondeo, neg. maj. Vel enim peccator Sacerdotem adire poteſt, ſed non vult: vel adire vult, ſed non poteſt. Si primum: non eſt verè pœnitens, & contritus; quia negligit medium à Chriſto inſtitutum pro remiſſione peccatorum poſt Baptiſmum: ſicut nec ille, qui adire poſſet Miniſtrum pro Baptiſmo, & nollet. Si autem ſecundum: dicimus, quòd ſi verè contritus eſt, veniam peccatorum conſequitur, dummodo votum habeat confitendi. Ad eum modum, quo Catechumeni, ſi cum vera contritione, & voto Baptiſmi moriantur, veniam peccatorum obtinent & ſalvantur; ſi verò Baptiſmum ſumere queant, & contemnant, remiſſionem peccatorum obtinere non valent.

XXVIII. Objiciunt ſeptimò. Ex confeſſione ſecreta multos ſequi abuſus. Primò: Confeſſariorum ſollicitationes, contra quas adeſt Bulla Gregorii XV. — Secundò: Conjurationes contra Principes interdum in ſecreto confeſſionis agitatas, & præcipuè eas, quæ contra Henricum III. & IV. Galliæ Reges excitatæ fuerunt à quibuſdam Sacerdotibus in confeſſione ſecretò. — Etiam damna ſequi. Tum confeſſariis ex audiendis rebus libidinoſis. Tum pœnitentibus, quibus revocando in memoriam res turpes, poteſt occurrere delectatio. Et mille alias nugas, quas hæretici confingunt.

XXIX. Sed ad hæc reſpondeo, abuſus illos non eſſe vitia confeſſionis, ſed hominum, eoſque rariſſimos eſſe. Nec propterea eſt abolenda confeſſio. Quis enim neſcit, etiam Baptiſmo, & Euchariſtiâ quamvis à Chriſto inſtitutis, homines perditos abuti poſſe? numquid autem propterea auferri debent? numquid tollendus Apoſtolatus; quia multi abuſi ſunt prædicatione Evangelii ad ſpargendos errores? Et conjuratio illa oppoſita ab arguente non minus à Concionatoribus, quàm à Confeſſariis excitata fuit? Si ergo propter hæc tollendi ſunt Confeſſarii, cur remanere debent Concionatores?

Ad id, quod additur, dico, quòd ſi damnum eſt Sacerdotibus audire libidinum peccata in confeſſione; damnabile etiam erit ejuſmodi peccata ab aliis patrata legere in Sacra Scriptura. Non ergo damnum eſt ea audire, ſi rectè Sacerdos ſuo officio fungatur; qui potiùs debet ſimilia horrere, & deteſtari, quàm protegui. Nec etiam damnum eſſe poteſt pœnitenti ea in memoriam revocare, ut exponat Sacerdoti cum dolore, & deteſtatione: ſicut damnum non eſt ea in mentem revocare, ut coram Deo veniam petamus. Unde David adulterium ſuum præ oculis ſemper habebat, Pſalm. 50. v. 5. *Peccatum meum contra me eſt ſemper.*

XXX. Solùm remanet ſolvendum, quod Calvinus dicit, nempe: confeſſionem aliis retrò temporibus fuiſſe liberam, nec ullam ante Innocentium III. fuiſſe de ea legem, aut conſtitutionem.

Sed ad hoc reſpondeo, ante conſtitutionem Innocentii, ſeu potius Concilii Lateranenſis IV, cui ipſe præfuit, extitiſſe præceptum Chriſti de confeſſione faciendâ, ut diſertè probavimus; neque opus fuit, ut Pontifices, & Concilia præciperent id, quod Chriſtus præcepto ſuo firmaverat. Neque Innocentius III. ſubſtantiam confeſſionis præcepit, ſed ſolum tempus, quo de præcepto facienda eſſet, defi-

Digitized by Google

ſivit. Imò neque decretum Innocentii novum eſt, ſed potiùs innovatum. Nam etiam antiquis temporibus ſtatutum erat, ut omnes fideles in Paſchate confiterentur; quod Concilium Lateranenſe approbavit, confirmavitque, ut ait Tridentinum, *Seſſ.* 14. *c.* 5.

DUBIUM II.

De Tempore, quo Obliget Confeſſio.

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. SUppono, ex dictis *Dub. præced.* Confeſſionem obligare de jure divino: quod etiam poteſt hac ratione ſuaderi. Cùm enim confeſſio inſtituta fuerit à Chriſto tanquam pars ſacramenti Pœnitentiæ (ut diximus) ad reparanda peccata commiſſa poſt Baptiſmum; ſicut Baptiſma ab ipſo inſtitutum fuit ad delendum originale, & peccata ante commiſſa: conſequens eſt, ut ſicut nullus ſinè Baptiſmo in re, vel in voto poteſt ab originali, & à peccatis ante Baptiſmum commiſſis mundari, & hoc de jure divino: ita nemo à peccatis, poſt Baptiſma admiſſis ſinè confeſſione in re vel in voto purgari poteſt, & hoc de Jure divino: voluit enim Chriſtus, ut per ea media, quæ ipſe inſtituit, gratiam & ſalutem conſequeremur. Unde Baſilius in Regulis Brevioribus: *Neceſſariò* (inquit) *iis peccata aperiri debent, quibus credita eſt Myſteriorum diſpenſatio.*

II. Quod ſi Origenes, *Homil.* 2. *in Levit.* præter Baptiſmum, & Sacerdotis abſolutionem, alias vias recenſet ad conſequendam peccatorum veniam; dicendum eſt, eas vias recenſere, quibus obtinetur, aut probatur contritio, quæ cum confeſſionis voto impium in caſu neceſſitatis, abſente nimirum Miniſtro, & imminente periculo mortis, juſtificare poteſt.

III. Quod etiam Petrus Lombardus, *in* 4. *Sent. diſt.* 17. ſicut etiam Gratianus rem hanc, tanquam dubiam, propoſuerint, curandum non eſt. Nam præfati Doctores (ſi hoc tamen verum eſt) in hoc aliquid humani paſſi ſunt, quia contra communem Patrum, & Eccleſiæ ſenſum errarunt. Et licèt non fuerint hæretici formaliter, & cum pertinacia; fuerunt tamen hæretici materialiter, ſeu propugnarunt opinionem, quæ revera erat hæretica. Cæterum Magiſter Sent. citatâ *q.* 17. dum ait, ſinè confeſſione oris per contritionem, & humilitatem hominem juſtificari, non excludit votum confeſſionis; ait enim: *Ex quo proponit mente compunctâ ſe confeſſurum, Deus dimittit; quia ibi eſt confeſſio cordis, etſi non oris.* Et infra: *Sicut enim* (inquit) *præcepta eſt nobis interior Pœnitentia, ita oris confeſſio, & exterior ſatisfactio, ſi adſit facultas. Unde nec verè pœnitens eſt, qui confeſſionis votum non habet.* Quæ Doctrina Catholica eſt. Suppoſito ergo, quòd peccatorum confeſſio jure divino præcepta ſit, quod docet etiam S. Th. in 4. *diſt.* 17. *q.* 3. *art.* 1. *quæſt.* 2. quærendum eſt de tempore, quo obliget regulariter hoc præceptum.

In quo, ut certum habeo, Chriſtum non determinaſſe tempus, quo regulariter fieri debeat confeſſio, ſed hoc Eccleſiæ reliquiſſe; cui etiam reliquit tempus Communionis Euchariſticæ determinandum, ut ſupra diximus. Unde pro hoc

IV. Dico. Tempus ab Eccleſia determinatum pro impletione præcepti confeſſionis ſacramentalis eſt, ſaltem ſemel quolibet anno. Sic habetur in Conc. Lateran. IV. Cap. *Omnis utriuſque ſexus*, his verbis: *Omnis utriuſque ſexus fidelis poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata confiteatur fideliter, ſaltem ſemel in anno, proprio Sacerdoti; & injunctam, ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere.* Quæ verba ſtrictum præceptum continere oſtendit pœna, quæ

tranſ-

tranſgreſſori imponitur, nempè, quòd *vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtianâ careat ſepulturâ.* Et Tridentinum, *Seſſ.* 14. *Can.* 8. & omnia poſt illud habita Concilia de ſtricto præcepto intelligunt.

Hoc explicat S. Th. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 3. *a.* 1. *qu.* 3. dicens: *Ad confeſſionem dupliciter obligamur. Uno modo, ex jure divino, ex hoc ipſo, quòd eſt medicina: & ſecundùm hoc non omnes tenentur ad confeſſionem, ſed illi tantùm, qui peccatum mortale incurrunt poſt Baptiſmum. Alio modo, ex præcepto juris poſitivi; & ſic tenentur omnes ex iſta inſtitutione Eccleſiæ editâ in Concilio Generali ſub Innocentio III. Tùm, ut quilibet peccatorem ſe recognoſceret, quia omnes peccaverunt, & egent gratiâ Dei. Tùm, ut eum majori reverentia ad Euchariſtiam accedat. Tùm, ut Eccleſiarum Rectoribus ſui ſubditi innoteſcant, ne lupus inter gregem lateat.*

Ex quibus S. Thomæ verbis infertur: quòd licèt annuæ confeſſioni nullum certum tempus præfixum ſit; ratione tamen Communionis Paſchalis, hoc præceptum in Paſchate implendum eſt; ut ſic probet ſeipſum homo, antequam de pane illo edat, & de calice bibat.

V. Sed dubium eſt de eo, qui in Natali Domini, aut quovis alio ejuſdem anni tempore peccata ſua confeſſus eſt: an ſatisfecerit annuæ confeſſionis præcepto; ita ut ſi in Paſchate non haberet conſcientiam peccati mortalis, non teneretur confiteri ante Euchariſtiam, ex præcepto Eccleſiaſtico, quod implevit?

Huic dubio, reſpondet S. Th. citato loco, ad 3. *Quòd ex vi ſacramenti non tenetur aliquis confiteri peccata venialia, ſed ex inſtitutione Eccleſiæ, quando non habet alia, quæ confiteatur. Vel poteſt dici, ſecundùm quoſdam, quod ex Decretali prædictâ non obligantur niſi illi, qui habent peccata mortalia: quod patet ex hoc quod dicit, quòd debet omnia peccata confiteri, quod de venialibus intelligi non poteſt, quia nullus omnia confiteri poteſt. Et ſecundùm hoc etiam ille, qui non habet peccata mortalia, non tenetur ad confeſſionem venialium; ſed ſufficit ad præceptum Eccleſiæ implendum, ut ſe Sacerdoti repræſentet, & ſe oſtendat abſque conſcientia mortalis eſſe: & hoc ei pro confeſſione reputatur.* Hæc S. Th.

§. II.

Varia Quæſita Reſolvuntur.

VI. Quæres primò: An qui per annum legitimè impeditus à ſumtione Euchariſtiæ, non autem à confeſſione faciendâ, teneatur, ſi ſit conſcius peccati mortalis, eo anno confiteri?

Reſpondeo affirmativè cum Tridentino, *Seſſ.* 14. *Can.* 8. ubi anathema dicit ei, qui dixerit, ad confeſſionem ſacramentalem *Non teneri omnes, & ſingulos uniuſcujuſque ſexus Chriſti fideles, juxta magni Concilii Lateranenſis conſtitutionem, ſemel in anno.* Et ratio eſt. Quia præceptum confeſſionis eſt præceptum diſtinctum & per ſe obligans, ac independenter à præcepto Euchariſtiæ: effectus enim confeſſionis eſt independens, & non ſolùm diſtinctus ab effectu Euchariſtiæ.

VII. Quæres ſecundò: An qui prævidet, ſe toto anno impediendum à confeſſione, teneatur illam prævenire?

Reſpondeo affirmativè, ut ſuperiùs dictum eſt de Communione, ſi tamen ſciat, ſe eſſe reum peccati mortalis.

VIII. Quæres tertiò: An qui non eſt confeſſus intra annum, teneatur ſtatim confiteri initio ſequentis?

Reſpondeo affirmativè. Et ratio eſt. Quia quando tempus non ponitur ut terminus, quo ſpirat præceptum, ſed ut terminus, ultra quem non differatur executio præcepti; adhuc elapſo tempore præceptum obligat: ſicut ſi præfigatur annus debitori ad ſolven-

vendum, adhuc elapſo anno tenetur ad ſolutionem. At in decreto Concilii Lateranenſis tempus non ponitur ut terminus, quo ſpirat præceptum, ſed ut terminus, ultra quem non differatur, ut colligitur ex illis verbis: *Saltem ſemel in anno* confiteatur, quæ æquipollent iſtis, non differat cofiteri intra annum; ergo elapſo anno adhuc tenebitur.

Hinc non valet dicere. Qui infrà diem non recitat officium, vel non jejunat, non tenetur recitare, aut jejunare die ſequenti; ergo à pari. — Nego enim conſ. & paritatem. Quia tempus præſcriptum recitationi Officii, vel jejunio, ponitur ut terminus, quo ſpirat præceptum. Tempus verò præſcriptum confeſſionis ponitur ut terminus, ultra quem differri non debet executio præcepti, ut dictum eſt.

IX. Quæres quartò: An poſſit quis ſatisfacere præcepto confeſſionis annuæ ſcripto, aut per interpretem: & an ad hoc teneatur, ſi aliter non poteſt?

Reſpondeo primò. Quòd ſi poteſt, tenetur voce. Sic S. Th. *Supplem.* 3. *p. q.* 9. *a.* 3. Quia ſicut in Baptiſmo tenemur uti pro materia aquâ communi; ſic in confeſſione, cujus materia ſunt actus pœnitentis, tenemur uti illo actu, quo communiter conſuevimus manifeſtare, nempe, proprium verbum: alii enim modi inducti ſunt in ſupplementum illius. Quare à Clemente VIII. 1602. damnata fuit hæc propoſitio: *Licere per litteras, ſeu internuntium Confeſſario abſente peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere.*

X. Reſpondeo ſecundò. Quòd ſi non poteſt confiteri verbo, poteſt, imò tenetur confiteri, vel nutu, vel ſcripto: non tamen tenetur per interpretem. Primam partem aſſerit S. Thomas mox citatus, *ad* 2. ubi ait: *In eo, qui uſum linguæ non habet, ſufficit, quòd per ſcriptum, aut per nutum, aut per interpretem confiteatur: quia non exigitur ab homine plus quàm poſſit* — Quia verò poſſet aliquis objicere, quòd ſi loco aquæ, quæ eſt materia Baptiſmi, nemo tenetur, aut poteſt alium liquorem in locum illius ſubjicere; ergo nec loco vocis aliud ſignum — Propterea ſubjungit: *Quamvis homo non poſſit vel debeat Baptiſmum accipere, niſi in aqua, quæ eſt omnino ab exteriori. Sed actus confeſſionis eſt ad intra, & à nobis: & ideo quando non poſſumus uno modo, debemus ſecundùm, quod poſſumus, confiteri* — Addo: quod materia Baptiſmi eſt determinata à Christo in aqua. Materia autem Pœnitentiæ eſt actus pœnitentis, prout eſt manifeſtativus peccati: & ideo ſi non poſſumus manifeſtare uno modo, poſſumus alio modo, ut poſſibile eſt, ſive per nutus, ſive per ſcriptum, ſive per nos, ſive per alios manifeſtare, ut in aliis humanis rebus facimus: quocumque enim modo peccata exponamus, & Sacerdos abſolvat, abſolutio ſuper nos cadit.

Secunda pars, quod ſi non aliter poteſt, teneatur nutu, vel ſcripto confiteri, probatur. Quia præcepta Eccleſiæ obligant, quando non eſt magna difficultas, vel grave damnum in eorum adimpletione: ſed grave damnum non eſt, nec magna difficultas in hoc, quòd aliquis ſcripto, aut nutu confiteatur; ergo &c.

Tertia pars, quòd non teneatur confiteri per interpretem, prob. 1. ex Cap. *Omnis utriuſque ſexus*. Ubi præcipitur tantùm, quòd omnis fidelis *ſolus* confiteatur proprio Sacerdoti. Secundò. Quia Tridentinum, *Seſſ.* 14. *c.* 5. dicit nec divino iure, nec Eccleſiaſtico mandatum eſſe, ut delicta occulta, publicâ confeſſione emendentur: per interpretem autem fierent aliquo modo publica. Tertiò: Si ſcirem Confeſſarium revelaturum peccatum meum, non tenerer illud confiteri; ergo nec teneor illud confiteri, cùm cogor revelare alteri.

Excipiendus tamen eſt articulus mortis. Tunc enim tenemur, non ex præ-

præcepto Eccleſiaſtico, ſed divino, & caritatis erga nos ipſos, ſi aliter non poſſumus, confiteri per interpretem; imò & coram aliis, etiam cum notabili detrimento famæ. Et hoc, quia tunc agitur de æterna ſalute: quæ cùm præferenda ſit omni temporali bono; ideo per confeſſionem in tuto ponenda eſt, etiam cum detrimento famæ.

XI. Quæres quintò: An præceptum annuæ confeſſionis impleatur per confeſſionem ſacrilegam?

Reſpondeo negativè. Cujus oppoſitum damnatum fuit ab Alexandro VII. die 14. Sept. anno 1665. his verbis: *Qui facit confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ*. Et prob. Nam una, & eadem confeſſio præcipitur à Deo, & ab Eccleſia; & Eccleſiæ præceptum eſt determinatio præcepti divini ad certum tempus: at nemo dixerit, ſacrilegâ confeſſione præceptum divinum impleri, cùm Deus veram, ac ſinceram Pœnitentiam cum confeſſione omnium mortalium, & contritione ſaltem imperfectâ, eorumdem præcipiat; ergo qui facit confeſſionem voluntariè nullam, nec implet præceptum Eccleſiæ.

Confirmatur. Confeſſio ſacrilega non eſt vera, & valida confeſſio, nec fideliter facta: At Eccleſia in Cap. *Omnis* citato præcipit, ut omnis utriuſque ſexus fideliter confiteatur; ergo &c. — Tum etiam: quia Eccleſia præcipit, ut Fideles ſemel ſaltem in anno accedant ad ſacramentum confeſſionis: ſed confeſſio voluntariè invalida non eſt ſacramentum, ſed ſacrilegium; ergo qui ſic accedit, non ſatisfacit præcepto.

XII. Quæres ſextò: An præceptum annuæ confeſſionis impleatur per confeſſionem validam quidem, ſed informem?

Reſpondeo affirmativè. Et probo primò. Tunc enim impletur præceptum, quando adhibentur omnia eſſentialia ad rei præceptæ impletionem requiſita: ſed per confeſſionem validam, quamvis informem, adhibentur omnia eſſentialia ad eſſentiam confeſſionis, aliàs non eſſet valida; ergo &c. Secundò. Finis præcepti non cadit ſub præcepto; ergo finis confeſſionis, qui eſt gratia, non cadit ſub præcepto. Cùm ergo confeſſio dicatur informis ex eo preciſè, quia non confert gratiam; ideo qui facit confeſſionem validam, quamvis per eam gratiam non recipiat, ſatisfacit præcepto.

XIII. Dices. Qui communicat indignè recipit verum ſacramentum licèt informe: & tamen quia non recipit gratiam, non ſatisfacit præcepto, ut ſupra diximus; ergo nec qui facit confeſſionem informem, quia non recipit gratiam.

Reſpondeo, diſt. ant. Quia non recipit gratiam, & quia ſacrilegè ponit obicem gratiæ, conc. ant. Quia præciſè non recipit gratiam ex pura negativâ indiſpoſitione, nego antec. Ille ergo qui indignè communicat, non ſatisfacit præcepto, quia ponit poſitivum obicem, & voluntarium gratiæ, contra præceptum Chriſti, & Eccleſiæ, quibus præcipitur reverenter accedere. At qui facit confeſſionem validam, ſed informem, non ponit poſitivum, & voluntarium obicem gratiæ; aliàs non faceret ſacramentum, ſed ſolùm negativum, ut infra oſtendemus: & ideo ſatisfacit præcepto.

XIV. Quæres tandem: An poſſit cum aliquo fideli diſpenſari, ne teneatur confiteri homini?

Reſpondeo negativè cum S. Thom. *in 4. diſt. 17. qu. 3. art. 1. quæſt. 5.* cujus ratio eſt: Nam *Miniſtri Eccleſiæ inſtituuntur in Eccleſia divinitus fundatâ; & ideo inſtitutio Eccleſiæ præſupponitur ad operationem miniſtrorum, ſicut opus creationis ad opus naturæ. Et quia Eccleſia fundatur in fide, & ſacramentis: ideo ad miniſtros Eccleſiæ nec novos articulos fidei edere, aut editos removere, aut nova ſacramenta inſtituere, aut inſtituta removere pertinet:*

net: ſed hoc eſt poteſtatis excellentia, quæ ſoli debetur Chriſto, qui eſt Eccleſiæ fundamentum. Et ideo ſicut Papa non poteſt diſpenſare, ut aliquis ſinè Baptiſmo ſalvetur: ita quòd nec ſalvetur ſinè confeſſione, ſecundùm quod obligat ex ipſa vi ſacramenti: ſed poteſt diſpenſare in confeſſione, ſecundùm quod obligat de præcepto Eccleſiæ; ut poſſit aliquis diutiùs confeſſionem differre, quàm ab Eccleſia inſtitutum ſit.

DUBIUM III.

Quas Perſonas obliget Confeſſio.

§. I.

Reſolvitur Dubium.

I. DIco primò. Præceptum divinum de confeſſione non obligat Infideles non baptizatos. Prob. Præcepta divina non obligant eos, qui ea implendi capaces non ſunt: ſed Infideles carentes Baptiſmo non ſunt capaces confeſſionis, cùm per ſolum Baptiſmum reddamur capaces alia ſacramenta recipiendi; ergo &c. — Rurſus: qui nondum eſt adſcriptus alicui Reipublicæ, legibus illius non tenetur: ſed qui carent Baptiſmo nondum ſunt adſcripti Chriſtianæ Reipublicæ; ergo legibus illius non tenentur. Sicut ergo qui ex voto tenetur amplecti aliquam Religionem, eſtò teneatur illam ingredi; antequam tamen eam ingrediatur, non tenetur obſervare leges, & præcepta illius, quia nondum ſe illi ſubjecit per profeſſionem: ita Infideles, etiamſi Catechumeni, tenentur quidem fidem Chriſtianam amplecti, eamque per Baptiſmum profiteri; priuſquam tamen Eccleſiam per Baptiſmum intrent, & fidem ejus profiteantur, non tenentur præceptis illius obedire.

Ex quibus inferes: eos multò minus obligari præcepto Eccleſiaſtico confeſſionis annuæ: cùm, ut docet Tridentinum, Seſſ. 14. cap. 2. *Eccleſia in neminem judicium exerceat, qui non priùs in ipſam per Baptiſmi januam fuerit ingreſſus.*

II. Dico ſecundò. Omnes Fideles lapſi in peccatum mortale poſt Baptiſmum, jure divino, tenentur ad confeſſionem ſacramentalem. ita Concil. Tridentinum, *Seſſ.* 14. *cap.* 5. Quia Confeſſio eſt inſtituta à Chriſto, ut medium neceſſarium lapſis poſt Baptiſmum.

III. Dico tertiò. Confirmati in gratia non tenentur de jure divino confiteri. Prob. Quia illi fideles tenentur ad Confeſſionem ſacramentalem, qui habet materiam neceſſariam confeſſionis, nempe, peccata mortalia, ut docet Tridentinum, *Seſſ.* 14. *cap.* 5. ſed confirmati in gratia non habent peccata mortalia, ſed ad ſummum habere poſſunt venialia, quæ ſunt materia ſufficiens quidem, ſed non neceſſaria; ergo &c.

Ex quibus inferes: B. Virginem, utpote quæ non ſolùm confirmata fuit in gratia, ſed & ab omni etiam peccato veniali immunis fuit, non fuiſſe obligatam, imò nec capacem hujus ſacramenti. Quare fabuloſum, imò temerarium, eſt quod aliqui dicunt, B. Virginem fuiſſe ſolitam quotidie confiteri S. Joanni Evangeliſtæ; & ſomniatur Facundez, dum hanc ſententiam tribuit S. Thomæ, 3. *p. qu.* 37. *a.* 4. Nam S. Thomas ibi de confeſſione peccatorum non loquitur, ſed de quibuſdam purgationibus legis, quibus *Sicut Chriſtus, licèt non eſſet legi obnoxius, voluit tamen Circumciſionem, & alia legis onera ſubire ad demonſtrandum Humilitatis, & Obedientiæ exemplum; & ut approbaret legem, & ut calumniæ occaſionem Judæis tolleret: propter eaſdem rationes voluit, & Matrem ſuam implere legis obſervantias, quibus tamen non erat obnoxia.* Ita S. Thomas.

IV. Neque dicas. Baptiſmus fuit à Chriſto collatus B. Virgini, quamvis à peccato originali immuni; ergo po-

go potuit etiam confeſſionem ſubire, quamvis omnis culpæ actualis expers foret.

Nego enim conſ. Quia peccatum originale non eſt materia Baptiſmi, ſed aqua ad abluendum idonea: ideoque B. Virgo, imò & Chriſtus ipſe Baptiſmum ſuſcepere. At materia confeſſionis ſunt peccata perſonalia; unde qui omni peccato caruit incapax eſt confeſſionis.

§. II.

Reſolvuntur Alia.

V. Reſolvitur, ex dictis, primò. Quòd unuſquiſque Chriſtianus, cùm ad annos diſcretionis pervenerit, confeſſionis lege tenetur, ut ex laudato Cap. *Omnis utriuſque ſexus.* Hæc tamen ætas certo annorum numero definiri non poteſt. Quamvis enim vulgò ſeptennium aſſignetur; tamen, ut ait Catechiſmus Romanus, ab eo tempore incipit, quo incipit homo bonum inter, & malum diſcernere, & in ejus mentem dolus cadere poteſt.

VI. Reſolvitur ſecundò. Quòd quiſquis culpæ mortalis conſcius, ad ſacramentum Euchariſtiæ vult accedere, aut aliud ſacramentum adminiſtrare, lege confeſſionis tenetur. De acceſſu ad Euchariſtiam docet Tridentinum, *Seſſ.* 13. *c.* 7. & præcipit etiam omnibus Sacerdotibus celebraturis, habitâ tamen copiâ Confeſſarii. De receptione autem, & adminiſtratione aliorum ſacramentorum traditur in Catechiſmo Rom. *p.* 2. *cap.* 5. *num.* 45. Probabile tamen eſt, tàm in adminiſtratione, quàm in receptione aliorum ſacramentorum non adeo ſtrictâ lege requiri præviam confeſſionem, quin ſufficere poſſit contritio: quia Concilium Tridentinum citatum ſolius Euchariſtiæ, tùm ſuſcipiendæ, tùm conficiendæ meminit. Tutius tamen eſt ei, qui conſcius peccati, vult quodcumque aliud ſacramentum vivorum ſuſcipere, vel ſolemniter adminiſtrare, ut priùs ſacramentali confeſſione ſe purget.

VII. Reſolvitur tertiò. Confeſſionis lege nos teneri, quoties ſumus in articulo mortis. Ita S. Tho. in 4. diſt. 17. q. 3. a. 1. qu. 4. *Quia* (inquit) *ea, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, tenetur homo in hac vita implere; ideo ſi periculum mortis immineat, etiam per ſe loquendo, obligatur aliquis ad confeſſionem faciendam tunc, vel Baptiſmum ſuſcipiendum. Et propter hoc etiam Jacobus ſimul præceptum edidit de confeſſione faciendâ, & extremâ unctione ſuſcipiendâ.* Hinc Conc. Lateran. IV. *cap.* 22. Clemens V. in Concil. Ravennatenſi II. *Rubrica* 15. & S. Pius V. Conſtit. quæ incipit *Super gregem*, mandant Medicis, ut infirmos moneant, quatenus Medicum advocent animarum, quod ſi non fecerint, eos relinquant.

Ex his inferes confeſſionis præcepto teneri etiam fideles, qui ſe in mortis diſcrimen probabiliter adducendos prævident; ut milites in procinctu certaminis (ſi commodè facere poſſunt) & quicumque longas, ac periculoſas navigationes aggrediuntur; mulieres etiam proximè pariturae, ut S. Carolus in Conc. Mediol. *Tit.* 5. *de Pœnitentia.*

VIII. Reſolvitur quartò. Confeſſionis præceptum non obligare ſtatim, ac aliquis in mortale lapſus eſt. Ita S. Th. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 3. *a.* 1. *qu.* 4. citatâ: unde, poſt multa, hanc opinionem, ut probabiliorem eligit. Nam præceptum confeſſionis eſt ex illis, quæ à Theologis vocantur affirmativa; quæ licèt ſemper obligent, non tamen ad ſemper, ſeu ad ſtatim, ſed ad tempus determinatum: ſeu *Quando ex articulo temporis neceſſitas inducatur confeſſionis faciendæ.* Conſilium tamen eſt, ut omnes, qui in peccatum mortale lapſi ſunt, quàm citiùs poſſunt, confiteantur. Vide S. Thomam ibi.

QUÆSTIO VI.

De Qualitate, & Integritate Confeſſionis.

IN hac Quæſtione celebriores difficultates, quæ circa naturam confeſſionis à Theologis moralibus agitari ſolent, pro merito reſolvemus.

DUBIUM I.

An poſſit dari Confeſſio Valida, ſed Informis, & in quibus Caſibus?

§. I.

Explicatur Status Quæſtionis.

I. DUpliciter confeſſio poteſt eſſe informis. Primò: quia deficiat illi forma ſacramentalis, vel aliquid pertinens ad eſſentiam confeſſionis. Secundò: quia licèt habeat omnia ad eſſentiam confeſſionis requiſita; careat tamen effectu, propter quem fit, nempe gratiâ, & remiſſione peccatorum. Hìc ergo non loquimur de confeſſione informi primo modo, ſed tantùm ſecundo, quærendo: an poſſit dari confeſſio aliqua, quæ valida ſit, & ideo non repetenda; & tamen ſit informis, ideſt, non producat gratiam, & remiſſionem peccatorum in eo, qui confitetur.

II. Adverto etiam: quòd in aliis ſacramentis, in quibus contritio, & diſpoſitio pœnitentis non eſt pars eſſentialis, facile eſt concipere ſacramentum validum, & informe. Si enim aliquis baptizetur, licèt indiſpoſitus, dummodo debita materia, & forma adhibeatur, verum recipit Baptiſma, licèt informe, quia non recipit gratiam; diſpoſitio enim recipientis non eſt pars eſſentialis Baptiſmatis. At in ſacramento Pœnitentiæ, in quo actus, ſeu diſpoſitio pœnitentis eſt materia, & pars eſſentialis ſacramenti; difficile videtur, quòd poſſit dari verum, & validum ſacramentum, quod tamen ſit informe, nec conferat ſubjecto gratiam.

III. Propterea Gabriel, Vega, Sylvius, Vazquez, Coninch, Amicus, & alii exiſtimant, in nullo caſu poſſe dari confeſſionem, quæ valida ſit, ſed informis. Quia pœnitens, vel accedit diſpoſitus, vel indiſpoſitus culpabiliter. Si diſpoſitus; confeſſio eſt valida, & formata, eique confert gratiam. Si verò culpabiliter indiſpoſitus; confeſſio eſt informis, ſed nulla, & invalida.

Thomiſtæ verò, & alii dicunt, poſſe dari confeſſionem valdam, ſed informem, & carentem effectu remiſſionis peccatorum: diſſident tamen in aſſignandis caſibus, in quibus hoc accidat.

IV. Aliqui enim dicunt, eum facere confeſſionem validam, ſed informem, qui facit confeſſionem non integram defectu examinis; quod in re non eſt ſufficiens, quamvis ex ignorantia vincibili quidem, ſed non craſsâ, & affectatâ credatur eſſe ſufficiens. Quod explicat Jo. a S. Thoma hoc exemplo. Si quis incipiat cum aliqua diligentia facere examen, quo nondum abſoluto, vocetur, ſeu divertatur ad aliquod miniſterium neceſſarium, verbi gratia, ad aſſiſtendum infirmo; & poſtea omnino oblitus de examine abſolvendo, & exiſtimans, ſe ſatisfeciſſe, ad confeſſionem accedit: iſte, ſi alicujus mortalis obliviſcatur, facit confeſſionem validam, ſed informem; quia in re non fecit examen ſufficiens, quamvis ipſe credat eſſe ſufficiens.

V. Secundò. Alii dicunt, poſſe contingere confeſſionem validam, ſed informem, quando pœnitens habet quidem attritionem ſupernaturalem; hæc tamen non excludit virtualem quandam, implicitam, & ſecretam voluntatem peccandi, licèt ipſe id non cognoſcat.

VI. Tertiò. Alii dicunt, tunc contin-

tinge-

ſingere confeſſionem validam, & informem, quando atiritio, cùm non ſit generalis, non ſe extendit ad peccata inculpabiliter oblita in confeſſione. Sit exemplum: Nobilis quidam duo habet peccata lethalia, unum furti, alterum duelli: iſte cum attritione de primo conceptâ ex motivo particularis turpitudinis illius, illud ſolum exponit in confeſſione; de duello verò nec dolet, nec illud aperit in confeſſione, quia oblitus, exiſtimat ſe illud non commiſiſſe. Is facit confeſſionem validam quidem, ſed in formem. Quærimus ergo: an in omnibus tribus relatis caſibus contingat confeſſio valida, ſed informis.

§. II.

Reſolutiones Dubii.

VII. Dico primò. Datur confeſſio valida, ſed informis. Ita S. Th. *in 4. diſt. 17. q. 3. a. 4. qu. 1.* & in ſuppl. 3. *p. q. 9. a. 1.* ubi hæc habet: *Confeſſio eſt actus virtutis, & eſt pars ſacramenti. Secundùm autem quòd eſt actus virtutis, eſt actus meritorius propriè; & ſic confeſſio non valet ſinè caritate, qua eſt principium merendi. Sed ſecundùm quòd eſt pars ſacramenti, ſic ordinat confitentem ad Sacerdotem, qui habet claves Eccleſiæ, qui per confeſſionem conſcientiam confitentis cognoſcit: & ſecundùm hoc confeſſio poteſt eſſe etiam in eo, qui non eſt contritus; quia poteſt peccata ſua pandere Sacerdoti, & clavibus Eccleſiæ ſe ſubjicere. Et quamvis tunc non percipiat abſolutionis fructum; tamen recedente fictione percipere incipiet, ſicut etiam in aliis ſacramentis eſt. Unde non tenetur iterare confeſſionem, qui fictus accedit: ſed tenetur poſtmodum fictionem ſuam confiteri.* Quibus S. D. diſtinguit inter confeſſionem ut factam Deo, & ut abitus virtutis eſt; & ſic non valet ſinè caritate, nec ſinè remiſſione peccatorum eſſe poteſt: & confeſſionem factam homini, & ut eſt ſacramenti pars; & hoc modo, etiamſi non ſit conjuncta cum perfectâ contritione, poteſt eſſe vera, & valida confeſſio, quamvis ſine fructu remiſſionis peccatorum, & proinde informis.

VIII. Probo ulteriùs hoc diſcurſu. Si confeſſio non eſſet valida, niſi quando eſt formata, nemo poſſet eſſe tutus, ſe validam confeſſionem edidiſſe. Cùm enim nemo ſit certus, ſe adhibuiſſe omnia requiſita ad obtinendam remiſſionis gratiam; ſemper eſſet anxius de confeſſione factâ, an eſſet repetenda, vel non; ergo ad liberandas ab hac ſolicitudine fidelium conſcientias, dicendum eſt, dari poſſe confeſſionem validam licèt informem. Sicut cauſa, de ſe alicujus effectus productiva, poteſt aliquando ex non diſpoſitione ſubjecti à ſuo effectu impediri; & tamen, eâ ſublatâ, effectum ſuum producere.

IX. Dico ſecundò. Duobus ſequentibus caſibus (quidquid ſit de aliis) exiſtimo, dari confeſſionem validam, & informem. Primus eſt: quando quis bonâ fide exiſtimat, ſe habere dolorem verum, & neceſſarium ad gratiam in ſacramento obtinendam, & tamen coram Deo non habet; quia licèt exiſtimet, ſe depoſuiſſe omnem affectum ad peccatum, in re tamen non depoſuit: vel licèt exiſtimet ſe habere verum, & efficax propoſitum non peccandi, revera non habet. Secundus eſt: quando licèt quis habeat verum dolorem in re, ille tamen dolor, licèt bonâ fide exiſtimetur generalis, revera tamen particularis ex motivo eſt; & conſequenter non ſe extendens ad peccata invincibiliter oblita. Hanc judico eſſe mentem S. Thomæ citati aſſerentis, confeſſionem validam, & informem contingere ex defectu contritionis, & doloris.

X. Probo autem hoc diſcurſu. In illis caſibus confeſſio eſt valida & informis, quando pro habenda gratiâ remiſſivâ peccatorum non eſt confeſ-

ſio iteranda; ſed tantùm removenda fictio, ſeu indiſpoſitio cum qua ad eam acceſſit, ut docet S. Tho. citatus: ſed hoc in præfatis duobus caſibus contingit; ergo &c Min. prob. In primo caſu cùm quis accedit ad ſacramentum cum dolore in re quidem inſufficienti ad gratiam, quem tamen ex ignorantia, ad ſummum venialiter vincibili, exiſtimat eſſe ſufficientem: ex una parte ponit quidquid requiritur ad eſſentialia confeſſionis, ut pars ſacramenti eſt; peccata enim ſua ſubjicit clavibus Eccleſiæ cum dolore in ſui exiſtimatione ſufficiente: ex alia verò parte non accedit diſpoſitus ad gratiam coram Deo recipiendam: ad hanc enim non ſufficit dolor exiſtimatus ſufficiens, ſed requiritur dolor ſufficiens in re. Unde pœnitens hoc modo accedens, ſe habet reſpectu ſacramenti tanquam paſſum non ſufficienter approximatum agenti, & ſacramentum reſpectu pœnitentis, tanquam cauſa non debitè applicata; ergo &c.

XI. In ſecundo etiam caſu prob. ponendo caſum. Vir nobilis commiſſit duo peccata: unum furti, alterum vindictæ. Primum exiſtimat ſibi ignominioſum, non autem ſecundum. Unde etiam iſtius obliviſcitur, illud verò ſemper mente gerit, & de eo dolet, dolore tamen concepto ex ſpeciali turpitudine illius: & cum iſto dolore, qui ſecundùm Tridentinum poteſt eſſe ſupernaturalis, & diſpoſitio ſufficiens, accedit ad Sacerdotem: & exiſtimans, ſe habere dolorem de omni peccato ſuo, & facere quod oportet, confitetur peccatum furti; peccati verò vindictæ oblitus, nec illud confitetur, nec de eo dolet, & ſic abſolvitur. Atqui vir iſte nobilis facit ex una parte ſacramentum validum, ex alia verò parte non juſtificatur, nec gratiam recipit; ergo &c. Min. pro prima parte prob. Ille vir confitetur, & ſubjicit Eccleſiæ clavibus omnia peccata, quorum recordatur, & in exiſtimatione ſua habet dolorem omnium. & abſolvitur; ergo ponit omnia eſſentialia ad ſacramentum, nempe confeſſionem, dolorem, & abſolutionem. Pro ſecunda verò parte prob. Non poteſt unum peccatum mortale remitti ſinè alio; ſed in caſu peccatum mortale vindictæ illi non remittitur; ergo neque illi remittitur peccatum furti min. prob. Non remittitur peccatum, niſi habenti dolorem, vel formalem, vel virtualem de illo, ſed in caſu neque habet dolorem formalem, nec virtualem de peccato vindictæ. cujus eſt oblitus. Quod enim non habeat dolorem formalem, ſupponitur; ſed quod nec habeat virtualem, ſic probo. Dolor de uno peccato ex motivo ſpeciali illius, puta, dolor de furto ex ſpeciali turpitudine illius, vel ignominiâ, quam affert, non eſt dolor adhuc virtualis de peccato vindictæ; cùm ſpecialis deformitas furti non contineat, ſed ſit ſpecie diſtincta à deformitate vindictæ: ergo qui dolet de furto ex ſpeciali deformitate furti, nec virtualiter dolet de vindicta.

XII. Si dicas: quòd ille dum habet voluntatem ſuſcipiendi ſacramentum, cenſetur virtualiter dolere de omni peccato. — Contra eſt. Nam voluntas recipiendi ſacramentum, ſeu redeundi in amicitiam cum Deo, per ſe ipſam non excludit peccatum, niſi includat dolorem de ipſo, vel formalem, vel virtualem; quorum neutrum haberi in caſu jam oſtendimus, & ideo &c.

XIII. Alium caſum confeſſionis validæ ſed informis crederem eſſe admittendum in opinione illorum, qui ad obtinendam gratiam in ſacramento pœnitentiæ requirunt amorem initialem, & remiſſum caritatis. In hac enim opinione, ſi quis exiſtimans ſe habere hunc amorem caritatis, revera tamen non habens, ſed tantùm amorem ſuæ ſalutis, accedat ad ſacramentum Pœnitentiæ, validum faceret ſacramentum, quamvis gratiam remiſſionis non reciperet; poneret enim omnia

omnia eſſentialia ad ſubſtantiam, eſtò non ad fructum ſacramenti. Nimis enim durum eſſet, & continuis anxietatibus torquerentur fideles, ſi ex defectu hujus amoris iterandæ forent confeſſiones. Quis enim certus eſſe poteſt, ſe talem amorem caſtum, & ſincerum veræ caritatis habuiſſe?

§. III.

Solvuntur Objectiones.

XIV. OBjiciunt contra primam aſſertionem primò. Sacerdos largiens abſolutionem non intendit abſolvere, & conficere ſacramentum, niſi conferendo gratiam: ſi enim cognoſceret, pœnitentem non eſſe ſufficienter diſpoſitum, non poſſet eum abſque ſacrilegio abſolvere; ergo repugnat, ſacramentum pœnitentiæ eſſe validum, & non conferre gratiam.

Reſpondeo, neg. ant. Licèt enim Sacerdos non poſſit licitè abſolvere, nec ſacramentum conferre ei, quem indiſpoſitum videt; non tamen habere debet intentionem illud conferendi niſi ei, qui reverà diſpoſitus eſt: aliàs conferendo Baptiſmum adulto, qui inſcio ipſo Sacerdote indiſpoſitus accederet, ei non conferret ſacramentum; ſicque nullum ſacramentum daretur validum, & informe.

XV. Objiciunt ſecundò contra eandem aſſertionem. Eadem attritio, quæ eſt pars ſacramenti, eſt etiam juxta Tridentinum diſpoſitio ad gratiam; ergo non ſtat ſacramentum Pœnitentiæ eſſe validum, & habere materiam ſibi debitam, & non eſſe formatum — Si reſpondeas, diſt. ant. Per ſe, & regulariter, conc. ant. Per accidens, & in caſibus allatis, neg. ant. Illis enim in caſibus per accidens, & defectu ſubjecti, attritio eſt pars ſacramenti; & tamen ad gratiam actu non diſponit.

XVI. Contra inſtas primò. Ut attritio ſit pars Pœnitentiæ debet eſſe talis, ut ſuper illam verificentur verba abſolutionis: ſed in caſu, quo attritio actu non diſponat ad gratiam, non verificantur, quia de facto abſolutio à peccatis non fit; ergo &c. — Secundò. Qui facit confeſſionem informem eſt indiſpoſitus: ſed qui indiſpoſitus facit confeſſionem, facit ſacramentum nullum; ergo &c.

XVII. Reſpondeo, primam inſtantiam probare, nec etiam formam baptiſmi verificari ſuper illum, qui indiſpoſitus baptizatur: cum tamen Baptiſmus, licèt informis, ſit verus Baptiſmus. Ratio autem eſt. Quia, ut docet S. Th. 3. *p. q.* 84. *a.* 3. *ad* 5. hæc verba: *Ego te baptizo: Ego te abſolvo,* faciunt hunc ſenſum: *Ego ſacramentum abſolutionis*, vel *abſolutionis tibi impendo.* Quod verificatur, etiamſi per accidens, & ex indiſpoſitione ſubjecti actu nec abluat, nec abſolvat.

Ad ſecundam diſt. maj. Eſt indiſpoſitus negativè, con. maj. poſitivè, vel privativè, nego maj. & diſtinctâ ſimiliter min. nego conſ. Indiſpoſitio enim, quæ facit confeſſionem validam, & informem, non eſt indiſpoſitio poſitiva, & voluntaria, ſed ſolùm negativa, ignorata, & non voluntaria; & ideo non deſtruit validitatem confeſſionis.

XVIII. Objiciunt tertiò contra ſecundam aſſertionem, & precipuè contra primum caſum. Ut docet S. Th. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 3. *a.* 3. *qu.* 2. *ad* 1. contritio eſt de eſſentia ſacramenti Pœnitentiæ: ſed nihil poteſt eſſe validum ſinè eo, quod eſt de illius eſſentia; ergo &c. — Si reſpondeas, diſt. maj. Contritio, vel in re, vel exiſtimata, con. maj. ſemper in re, nego maj. Ad eſſentiam ergo confeſſionis, ut eſt pars ſacramenti, ſufficit, ut quis bonâ ſide credens ſe eſſe contritum, exponat peccata ſua Sacerdoti, eaque ſubjiciat clavibus Eccleſiæ: quod ſi verè non eſt contritus, confeſſio non valet quidem coram Deo, quoad peccatorum remiſſionem valet tamen coram Eccle-

ſia,

ſia, & quantùm ad validitatem ſacramenti.

XIX. Contra inſtas. Ad valorem Baptiſmi, Euchariſtiæ, & aliorum ſacramentorum non ſufficit materia exiſtimata, ſi in re talis non ſit. Unde ſi aqua non eſſet vera, & elementaris aqua, ſi panis non eſſet verè, & triticeus panis; quamvis vera aqua, & verus panis in æſtimatione, nec Baptiſmus, nec Euchariſtia conficeretur. Cùm ergo contritio ſit materia Pœnitentiæ, ſi non ſit verè ſufficiens, etſi à peccatore exiſtimetur vera, non valebit ſacramentum.

XX. Reſpondeo, conc. ant. neg. conſ. Nam in aliis ſacramentis materia non eſt actus humanus, ſed aliqua res elementaris; & ideo non regulatur ejus veritas juxta dictamen rationis noſtræ, & noſtram exiſtimationem, ſed juxta rei veritatem. Unde benè dicit arguens, quòd niſi in re fuerit vera aqua, & verus panis, quamvis exiſtimentur tales, nec erit verus Baptiſmus, nec vera Euchariſtia. At materia in ſacramento Pœnitentiæ eſt actus humanus: & quia actus humanus veritatem ſuam, & bonitatem moralem deſumit ex dictamine rationis, & prudentiæ, & ex æſtimatione noſtrâ: ideo quando bonâ fidæ exiſtimamus, nos habere verum de peccatis dolorem, talis dolor eſt materia ſufficiens ad valorem ſacramenti, quamvis non ſit ſufficiens ad ejus effectum. Sicut qui adoraret hoſtiam non conſecratam exiſtimans prudenter eam eſſe conſecratam, actum veræ adorationis Latriæ faceret.

XXI. Sed rèplicabis. Pœnitens, qui bonâ fide ſic agit, vel exiſtimat ſe feciſſe totum, quod in ſe eſt, vel non. Si non; & nihilominus accedit ad ſacramentum, recipit ipſum indignè, ſacrilegè, & facit ſacramentum nullum. Si ſic; nulla ratio eſt, cur ipſi gratia denegetur: quia facienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam ſuam; ergo vel ſemper ſacramentum eſt validum, & formatum, vel non eſt neque validum, neque formatum.

XXII. Reſpondeo, in prædictis caſibus pœnitentem reverâ non facere totum quod in ſe eſt. Sed quia hoc ex duplici capite poteſt provenire: vel quatenus ſciens, & volens; vel ex malitia, aut etiam ex ignorantia affectatâ, & mortaliter culpabili prætermittit aliquid neceſſarium: & tunc committit ſacrilegium, & ſacramentum eſt invalidum. Vel quatenus non advertit, ſe non facere quod in ſe eſt, nec facit reflexionem ſupra ſuam negligentiam; nihilominus in hoc non procedit malitiosè, ſed bonâ fide: & ſic licèt defectu diligentiæ non afferat diſpoſitionem neceſſariam, & ideo talis omiſſio ſit illi ſaltem venialiter culpabilis: quia tamen ita diſpoſitus eſt, ut ſi ſuam negligentiam cognoſceret, illam emendaret; ideo ſua bona fides ſufficit ad validitatem ſacramenti, quamvis non ad effectum.

XXIII. Adhuc tamen dices. Qui non advertit ſupra ſuam negligentiam; vel ſic non advertit, ut teneatur advertere, vel ſic, ut non teneatur. Si primum; facit confeſſionem nullam, quia illa inadvertentia reputatur ei voluntaria. Si ſecundum; ergo facit confeſſionem validam, & formatam.

Reſpondeo, eum non teneri, ita ut omiſſio fiat ſaltem mortaliter ei culpabilis. Nego tamen conſ. Quia cùm ſupponamus, eum non accedere cum dolore ſufficiente ad gratiam; Deus, qui cor intuetur, quique non dimittit peccatum, niſi adſit vera deteſtatio, abſolvit quidem pœnitentem à nova culpâ, non tamen ei dimittit peccata præterita.

XXIV. Objiciunt quartò contra eandem, ex S. Tho. citato. Qui facit confeſſionem informem, accedit cum fictione ad ſacramentum; & tali fictione, quam cùm deprehenderit confiteri tenebitur: ſed fictio, quam quis tenetur confiteri, eſt peccatum mortale, quia de ſolis mortalibus confiteri

teri tenemur; ergo illa fictio eſt peccatum mortale; ergo reddit confeſſionem nedum informem, ſed nullam.

XXV. Reſpondeo, eum accedere cum fictione non cognitâ, ſed ignoratâ. Quia enim (ait Venerabilis Porrecta) ſecundùm veritatem in corde ipſius adhuc latet culpa; ideo veraciter fictus accedit. Quia verò hoc ignorat, imò ſe ſufficienter diſpoſitum credit; ideo ad fictionem hanc confitendam ſua conſcientia non adſtringit. At quia ignorantia iſta non eſt illi totaliter inculpabilis; ideo fructum abſolutionis impedit. Quia verò poſtmodum per majorem ſui diſcuſſionem venit in cognitionem talis fictionis, ſeu indiſpoſitionis, quæ in priori confeſſione fuit; ideo, inquit S. Tho. eam confiteri in ſequenti confeſſione tenebitur; non obligatione ſub mortali, cùm ſupponamus, illam fictionem involuntariam, & proinde non peccaminoſam, ſaltem mortaliter fuiſſe: ſed tenebitur, ut provideat ſecuritati conſcientiæ ſuæ. Eſtò enim ſibi non ſit conſcius culpæ, potuit tamen in illa fictione intervenire aliqua culpa ipſi ignota: & cùm de præterita fictione dolebit, & confitebitur, prioris confeſſionis fructum percipiet.

XXVI. Objiciunt quintò contra ſecundùm caſum. Peccata inculpabiliter oblita in confeſſione remittuntur per Pœnitentiam, quamvis confeſſio ad ea non ſe extendat, ut docet Tridentinum, *Seſſ.* 14. *cap.* 5. ergo à pari remittuntur quamvis attritio ad ea non ſe extendat.

Reſpondeo latam eſſe diſparitatem inter integritatem confeſſionis, & integritatem attritionis. Quia integritas confeſſionis ſolùm eſt neceſſaria neceſſitate præcepti: unde quomodocumque ſatisfiat iſti præcepto, confeſſio manet integra formaliter. At integritas attritionis eſt neceſſaria neceſſitate medii ad remiſſionem peccatorum, cùm ſinè Pœnitentia interiori peccatum non remittatur; ideoque cùm in illo caſu neque directè, & formaliter, neque indirectè, & virtualiter doleat de illo peccato oblito, non poteſt illi remitti. Imò in tantùm peccatum oblitum in confeſſione remittitur, quia virtualiter de illo dolet, dicens: *Ab occultis meis munda me Domine*, ut ait Concilium ibi.

XXVII. Objiciunt ſextò. Ad validitatem confeſſionis requiritur propoſitum generale non peccandi de cætero; ergo etiam requiritur dolor generalis de peccatis præteritis.

Reſpodeo, neg. conſ. Quia propoſitum reſpicit non ſolum peccata facta, ſed factibilia; & ideo debet eſſe generalis: at dolor cadere debet ſuper peccata commiſſa, & confeſſa. Cumque in caſu allato pœnitens credat, ſe ſolùm commiſiſſe ea peccata, de quibus confitetur; ideo ſi de illis doleat, facit quod tenetur, ut confeſſio ſit valida.

DUBIUM II.

An Confeſſio ſemper debeat eſſe Integra, an verò aliquando poſſit Dimidiari?

§. I.

Reſolutio Primæ Partis.

I. Duplex in confeſſione diſtinguitur integritas, una formalis, alia materialis. Illa confeſſio eſt materialiter integra, in qua pœnitens exponit omnia omnino, & ſingula peccata lethalia poſt Baptiſmum commiſſa, & nondum benè confeſſa; ita ut nullum nec per oblivionem, nec per ignorantiam omittat. Illa verò confeſſio eſt formaliter integra, in qua pœnitens exponit omnia peccata, quæ hìc, & nunc confiteri tenetur; ita ut etiamſi aliquod omittat, non ex culpa, ſed ex legitima excuſatione, vel ex oblivione, aut ignorantiâ inculpabili, adhuc con-

confeſſio integritatem eſſentialem habeat.

II. Dico igitur. Formalis integritas ſemper eſt neceſſaria ad valorem confeſſionis: & ſubinde tenetur pœnitens declarare in confeſſione omnia, & ſingula peccata, & quantùm ad ſpeciem, & quantùm ad numerum, & quantùm ad circumſtantias ſpeciem mutantes; niſi oblivio, vel ignorantia, vel aliqua graviſſima cauſa excuſet. Eſt de fide contra Lutherum, & alios, ut ſupra advertimus, & traditur à Tridentino, *Seſſ.* 14. *cap.* 5. his verbis: *Cùm univerſa mortalia peccata etiam cogitationis, homines iræ Dei filios, & Dei inimicos reddant; neceſſum eſt, omnium etiam veniam cum aperta, & verecunda confeſſione à Deo quærere.... Qui verò ſecus faciunt, & ſcienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt. Si enim erubeſcat ægrotus vulnus Medico detegere, quod ignorat medicina non curat.* Quoad circumſtantias verò ſpeciem mutantes, ait: *Colligitur præterea, etiam eas circumſtantias in confeſſione explicandas eſſe, quæ ſpeciem peccati mutant; quod ſinè illis peccata ipſa neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innoteſcant; & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere &c.* Et *Can.* 7. anathemate ferit oppoſitum ſentientes. Doctrina autem Concilii in eo fundatur, quòd Chriſtus in confeſſione peccata dimittit per modum judicii, mediâ accuſatione rei, & ſententiâ Judicis: at ſententia Judicis, ut juſta ſit, debet ſupponere integram cognitionem cauſæ, & integram reatus accuſationem: cùm non plenè cognitâ causâ nec firmum poſſit fieri judicium, nec æquitas ſervari in injungendis pœnis; ergo &c.

III. Hanc veritatem explicaverat S. Thom. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 3. *art.* 4. *quæſt.* 2. hac ſimilitudine: *In medicina corporali oportet, quòd Medicus non ſolùm unum morbum, contra quem medicinam dare debet, cognoſcat; ſed etiam univerſaliter totam habitudinem ipſius infirmi: eò quòd unus morbus ex adjunctione alterius aggravatur, & medicina, quæ uni morbo competeret, alteri nocumentum præſtaret;* ergo ſimiliter *in peccatis, quia unum aggravatur ex adjunctione alterius, & illud, quod uni peccato eſſet conveniens medicina, alteri incentivum præſtaret: cùm quandoque aliquis contrariis peccatis infectus ſit, ut Gregorius in Paſtorali* (2. c. 7.) *dicit. Ideo de neceſſitate confeſſionis eſt, quòd homo omnia peccata confiteatur, quæ in memoria habet; quod ſi non facit, non eſt confeſſio, ſed confeſſionis ſimulatio.*

Hoc idem confirmat ibi, *ad* 2. his verbis: *Sacerdos confeſſionem audiens vicem Dei gerit: & ideo debet ei hoc modo fieri confeſſio, ſicut fit Deo in contritione. Unde ſicut non eſſet contritio, niſi quis de omnibus contereretur: ita non eſſet confeſſio, niſi quis de omnibus, quæ memoriæ occurrunt, confiteatur.*

IV. Licèt autem poſſit quis abſolvi ab una excommunicatione, & non ab alia; non tamen ab uno peccato, & non ab alio. Nam excommunicatio eſt pœna: poteſt autem aliquis abſolvi ab una pœna, & non ab alia. At peccatum eſt culpa inducens privationem gratiæ, & amicitiæ Dei: non poteſt autem quis habere amicitiam Dei in uno, & non in omnibus.

§. II.

Aliqua pro Praxi Inferuntur.

V. INfero primò. Quòd qui confeſſionem divideret, uni Sacerdoti unam partem, & alteri Sacerdoti aliam aperiendo, faceret confeſſionem nullam, & ſacrilegam. Ita in C. *Conſideret*, de Pœnit. diſt. 5. *Cautus ſit, ne verecundiâ ductus dividat apud ſe confeſſionem, ut diverſa diverſis velit Sacerdotibus manifeſtare. Qui-*

dam

dam enim uni celant, quæ alii mani feſtanda reſervant; quod eſt ſe laudare, & ad hypocriſim tendere, & ſemper veniâ carere, ad quam per fruſtra putat totum pervenire.

VI. Sed dices. Quando aliquis pluribus Sacerdotibus confitetur, habet majorem erubeſcentiam; ergo fructuoſiorem facit confeſſionem.

Reſpondeo, ex S. Tho. citato loco, ex 4. *Sent. quæſtiunc. 2. ad 1.* diſt. ant. Majorem extenſivè, tranſeat ant. Intenſivè, neg. ant. Nam (inquit S.Th.) *Etſi erubeſcentia ſit multiplicior, quando dividit diverſa peccata diverſis; tamen omnes ſimul non ſunt ita magna, ſicut illa una, quâ quis omnia peccata ſua ſimul confitetur. Quia unum peccatum per ſe conſideratum non ita demonſtrat malam diſpoſitionem peccantis, ſicut quando cum pluribus aliis conſideratur; quia in unum peccatum aliquis quandoque ex ignorantia, vel infirmitate labitur: ſed multitudo peccatorum demonſtrat malitiam peccantis, vel magnam corruptionem ejuſdem.*

VII. Infero ſecundò: quòd qui duos eligit Confeſſarios, quorum uni dumtaxat venialia, & alteri mortalia aperiat; periculo peccandi mortaliter ſe exponit. Et ratio eſt. Primò: quia peccat contra ſinceritatem ſacramenti. Secundò: quia potiùs ſtudet famæ, & exiſtimationi, quàm ſaluti animæ, & gloriæ Dei, & ad hypocriſim tendit. Tertiò: quia exponit ſe periculo frequentis prolapſionis; maximè ſi adeat Confeſſarium, vel imperitum, vel cui eſſet ignotus, ut non adhibeat opportuna remedia. Si autem ita eſſet affectus, ut ſi copiam alterius Confeſſarii non haberet, non aperiret Confeſſario lethale peccatum; procul dubio peccaret lethaliter.

VIII. Infero tertiò: quòd qui peccata mortalia ex oblivione, vel ignorantia, adhibitâ diligentiâ examinis juxta conditionem, & ſcientiam ſuam, confiteri omiſit, confeſſionem iterare non tenetur; ea tamen confiteri debet, ubi memoriæ, vel cognitioni occurrerint. Sic Tridentinum, *Seſſ. 14. cap. 5.* & Alexander VII. 14. *Sept. anni* 1665. inter alias propoſitiones, hanc ordine 11. damnavit: *Peccata in confeſſione omiſſa, ſeu oblita ob inſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti confeſſione exprimere.* — Non tenetur tamen aperire peccata oblita eidem Sacerdoti, cui cætera confeſſus erat; ſed ſufficit, ut illa ſingulatim alteri explicet, alia verò generatim, dicendo nimirum, quòd cùm alia confiteretur, horum oblitus fuit.

IX. Sed quæres primò: An ſi aliquis dubitet, ſe commiſiſſe peccatum aliquod, vel an illud ſit mortale, vel an fuerit illud confeſſus, teneatur confiteri?

Reſpondeo affirmativè. Ita S. Tho. *in 4. diſt. 21. qu. 2. art. 3. ad 3.* his verbis: *Quando aliquis dubitat de aliquo peccato, an ſit mortale, tenetur illud confiteri dubitatione manente: quia qui aliquid committit, vel omittit, in quo dubitat eſſe peccatum mortale, peccat mortaliter diſcrimini ſe committens. Et ſimiliter periculo ſe committit, qui de hoc, quod dubitat eſſe mortale, negligit confiteri: non tamen debet aſſerere, illud eſſe mortale, ſed cum dubitatione loqui, & judicium Sacerdotis expectare, cujus eſt diſcernere inter lepram, & lepram.*

X. Quæres ſecundò: An mentiri in confeſſione ſit peccatum mortale contra integritatem confeſſionis?

Reſpondeo primò. Quòd mentiri, negando ſe feciſſe aliquod peccatum mortale, quod revera commiſit, peccatum mortale eſt contra integritatem confeſſionis, & faciens ſacramentum irritum. Quia ſi liberè omittere peccatum à ſe factum reddit ſacramentum nullum; multò magis negare ſe illud feciſſe: & ſi mentiri in judicio in re gravi mortale peccatum eſt; multò magis mentiri in hoc judicio ſacramentali.

XI. Reſpondeo ſecundò. Quòd men-

mendacium in confeſſione circa venialia, non videtur mortale peccatum, ſi alia peccata exponantur. Quia licèt aliqua ſit irreverentia, non tamen ſubtrahit debitam ſacramenti materiam; quia venialia non ſunt ſacramenti materia neceſſaria, ſed libera. — Si verò mendacium ſit circa ea ſola peccata, quæ confitetur, etſi venialia, peccatum mortale erit. Quia qui ſola venialia exponit, facit, ea eſſe materiam ſuæ confeſſionis; ergo, ſi circa ea mentitur, ſubtrahit debitam ſacramento materiam. Et ſicut qui aquam non veram in Baptiſmo aſſumeret, peccaret; ita qui peccata conficta in confeſſione exponeret. Imò non ſolùm negando peccata, quæ fecit, ſed etiam aſſerendo, ſe feciſſe ea, quæ non fecit, ſive ex humilitate, ſive ex alia piâ causâ; quia nulla pia cauſa eſt, quæ ad mentiendum inducat. Vide S. Th. *in* 4. *diſt.* 21. *q.* 2. *a.* 3. & *ſuppl.* 3. *p. q.* 6. *a.* 4. Ut enim *Confeſſio ſit idonea, requiritur, quòd os cordi concordet, ut ſolùm hoc os accuſet, quod conſcientia tenet.*

Ex quo etiam infero, peccare mortaliter eum, qui circumſtantias opus à peccato excuſantes, aut ita minuentes, ut veniale faciant id, quod aliàs eſſet mortale, ſilentio prætérit; quia in re gravi voluntariè decipit in judicando Confeſſarium.

XII. Quæres tertiò: An ad integritatem confeſſionis teneatur pœnitens confiteri circumſtantiam relapſus?

Reſpondeo affirmativè. Et oppoſitum damnatum fuit ab Innoc. XI. 2. *Martii* 1679. *propoſit.* 58. quæ talis erat: *Non tenemur Confeſſario interoganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.* Et ratio eſt. Nam relapſus eſt circumſtantia peccati gravitatem plurimùm augens, juxta illud Chriſti, Matth. 12. v. 45. *& fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.* Idem docet S. Th. *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1. *a.* 3.

§. III.

Reſolutiones Secundæ Partis.

Nunc videndum eſt: An aliquando, & quibus in caſibus dimidiari poſſit confeſſio.

XIII. Dico primò. Confeſſio dividi poteſt, ubi morale periculum eſt, ne Sacerdos pœnitentem ad peccatum ſollicitet, ne confeſſionem revelet; adeoque, ne certi cujuſdam peccati, aut circumſtantiæ declaratione pœnitens ſeipſum, aut alium in ſalutis æternæ vitæ, aut famæ diſcrimen adducat. Et ratio eſt. Quia præcepta juris poſitivi cum tanto periculo non obligant: ac proinde in illa hypotheſi, vel ſtricto jure non obligat confeſſio, ac perinde ſe habet pœnitens, ac ſi copiam Confeſſarii non haberet: vel (& hoc melius, & tutius eſt) ſi tenetur ad Communionem accedere, & non poſſit alium Confeſſarium adire, explicare debet cætera peccata cum omnibus ſuis circumſtantiis; illud verò peccatum, ſeu circumſtantiæ, ex quibus periculum meritò timetur, eâdem confeſſione in generali, & implicitè exponi debebunt cum propoſito illud, vel ejus circumſtantias explicandi, cùm primùm copia idonei Confeſſarii habebitur. Tunc enim confeſſio integra non erit per accidens, ex defectu Confeſſarii integri, non ex intentione pœnitentis. De quo videri etiam poteſt S. Th. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 3. *a.* 3. *qu.* 4. *ad* 5. Cavendum tamen eſt, ne leves ſuſpiciones, inaneſque timores peccatorem abducant ab alicujus peccati lethalis, aut circumſtantiæ neceſſariò explicandæ confeſſione: & ideo doctrinâ hac cautè utendum eſt.

XIV. Dico ſecundò. Imminente naufragio, vel prælio, aut alio præſente periculo, ex quo nullus pateat exitus; ſi Sacerdos non poſſit omnium ſingulatim, & integras audire confeſſiones, poteſt, ac debet abſolvere ſacra-

Digitized by Google

crament aliter plures ſimul; dummodò aliquod ex peccatis, vel omnia ſaltem in generali cum dolore exponant. Et ratio eſt. Quia cùm iſti quantum in ſe eſt, Eccleſiæ clavibus ſe ſubjiciant, faciantque in illis anguſtiis id, quod poſſunt; non debet Eccleſia eis negare remedium à Chriſto inſtitutum: imò debet illos ſolutos ex hoc mundo dimittere. Si tamen ex eo periculo evaſerint, omnia ſua peccata ſigillatim, & ſoli tenebuntur Sacerdoti confiteri. — Extra tamen iſtos caſus peccaret Sacerdos, ſi multorum ſimul confeſſiones audiret, etiam puerorum doli capacium; quia violaret præceptum Eccleſiæ in Conc. Later. IV. Cap. *Omnis utriuſque ſexus*, ubi præcipitur: ut quiſque ad annos diſcretionis perveniens *ſolus* confiteatur.

XV. Dico tertiò. Sacerdos vocatus ad infirmum, qui obmutuit, aut rationis uſu deſtitutus eſt; ſi ex aliorum teſtimonio ſibi conſtet, pœnitentem animi ſigna exhibuiſſe, vel Confeſſarium poſtulaſſe, ipſum abſolvere poteſt, & debet. Nititur hæc doctrina auctoritati S. Auguſt. *l. 1. de Adulterinis conjugiis*, *c. 26. & 28.* ubi docet, catechumenos in extremis conſtitutos, etiamſi *Petere ſibi Baptiſmum, vel ad interrogata reſpondere non poſſint*, eſſe nihilominus baptizandos: quia *Eorum in fide Chriſtianâ jam nota voluntas eſt, ut eo modo baptizentur, quo modo baptizantur infantes, quorum voluntas nulla adhuc patuit*, & *cap.* 28. idem de Pœnitentia ſentit, dicens: *Qua autem Baptiſmatis, eadem reconciliationis eſt cauſa, ſi fortè pœnitentem finienda vita periculum præoccupaverit. Nec ipſos enim ex hac vita ſinè arrhâ ſuæ pacis exire velle debet mater Eccleſia*. Idem in terminis ſtatuit Concil. Carthag. IV. *Can.* 76. Arauſicanum I. *Can.* 12. Toletanum XII. *Can.* 2. Et Rituale Romanum confirmat dicens, quòd faciente aliquo pro eo confeſſionem generalem, ſicut fit in populo, Sacerdos faciat abſolutionem ab omni ſententia, & peccato; & poteſt injungere circumſtantibus aliquid pro eo faciendum, vel hæredibus, aut conſanguineis pro ejus anima, ſi volunt acceptare. Deinde debet ei dari Euchariſtia, etiamſi non ſit confeſſus.

XVI. Dico quartò. Moribundum hominem, qui rationis uſu ſubitò deſtitutus, ac ſenſu, pœnitentiam, & reconciliationem nec verbis, nec nutibus petiit, neque ulla ſigna pœnitentiæ exhibet; ſi conſtet vitiis deditum fuiſſe, aut peccandi proximis occaſionibus implicatum, abſolvendus non eſt: ſi autem benè vixerit, & ſacramenta frequentaverit, probabilis utrimque ſententia eſt.

Prima pars videtur certa. Quia qui vitiis deditam vitam duxit, nec ante ſigna pœnitentiæ dedit, cenſetur perſeverare in eadem voluntate peccandi — Quod ſi S. Auguſtinus citatus, *c.* 28. dicit, Catechumenos moribundos, etiamſi adulterina retineant conjugia, eſſe baptizandos — Hoc ideo dicit, quia ſupponit, ratione voluntatis ſuſcipiendi Baptiſmum, habuiſſe quoque voluntatem dimittendi adulterina conjugia; quibus non dimiſſis, Baptiſmus recipi non poteſt, quamvis iſta voluntas ſit incerta. Unde ait: *Quis enim novit, utrum fortaſſis adulterina carnis illecebrâ uſque ad Baptiſmum ſtatuerant detineri?*

Secunda pars, quæ etiam S. Auguſtini temporibus utrimque diſceptabatur, pro parte negativa, probatur. Quia in tali moribundo nullus eſt actus, qui poſſit eſſe ſufficiens materia pœnitentiæ; ideoque facultas Pariſienſis oppoſitum cenſurâ notavit, 3. *Februarii*, *an.* 1665. — Pro parte verò affirmativa probatur. Qui enim anteactam vitam benè duxit, & cum frequentia ſacramentorum, etſi tunc non petat, quia non poteſt; moraliter præſumitur petere, nec velle ſinè ſacramentis ex hac vitâ exire. Addit etiam S. Auguſt. *Si voluntas ejus incerta eſt, multò ſatius eſt nolenti dare, quàm nolenti denegare, ubi velit, an*

nolit, ſic non apparet; ut tamen credibilius ſit, eum ſi poſſet, velle ſe potiùs fuiſſe diſturum ea ſacramenta percipere, ſinè quibus jam credidit non ſe oportere de corpore exire. Ita S. Auguſt. Prior tamen opinio nunc videtur communior.

XVII. Dico quintò. Qui reſervatorum criminum reus eſt, & confitetur Sacerdoti facultatem abſolvendi à reſervatis non habenti; tenetur tamen omnia peccata, tàm non reſervata, quàm reſervata confiteri: & licèt Sacerdos poſſet illum abſolvere à non reſervatis, remittendo ipſum ad Superiorem pro abſolutione reſervatorum: attamen convenientius videtur, ut ab omnibus ſimul abſolvatur, petendo poteſtatem ab eo, qui illam habuerit, integrâ confeſſione apud eundem editâ.

Prima pars traditur à S. Th. *in 4. diſt. 17. q. 3. a. 4. qu 2. ad 4.* his verbis: *Etiamſi Sacerdos non poſſit de omnibus abſolvere, tenetur ſibi omnia confiteri; ut quantitatem totius culpæ cognoſcat, & de illis, de quibus non poteſt abſolvere, ad Superiorem remittat.* — Secunda pars traditur ab Henrico, Prierate, Cajetano, & Soncinate, qui dicunt: quòd ſi Confeſſarius auditâ omnium peccatorum confeſſione, abſolveret ab illis peccatis, à quibus poteſt; remitterentur illi omnia peccata etiam reſervata, modò ritè diſpoſitus eſſet, cum ordine tamen ad alteram abſolutionem, quam paratus eſſet poſtulare, & recipere à Superiori. Et hoc maximè à Confeſſario fieri poſſe cenſerem; ſi ex non abſolutione pœnitentis oriri poſſet aliqua infamia. Tunc enim abſolvendo eum à peccatis, à quibus poteſt, illum dimittere poſſet cum obligatione recipiendi abſolutionem à Superiore.

Tertia autem pars traditur à S. Carolo in ſuis inſtructionibus de Pœnitentiæ ſacramento, qui dicit: quòd *Cùm liceat eum, à quibus poteſt abſolvere, & pro reſervatorum abſolutione mittere ad eum, qui habet abſolvendi facultatem: videbit tamen, utrum anima illius magis conſulatur, ſi ipſe facultatem abſolvendi impetret coram, ſi fieri poſſit: alioqui per litteras ſaltem, idque cautè quantum fieri poſſit: ut ita pœnitentem uno tempore ab omnibus abſolvat.*

DUBIUM III.

An ad Integritatem Confeſſionis Neceſſe ſit Explicare Circumſtantias Peccatorum intra eandem Speciem Notabiliter Aggravantes?

§. I.

Paucis Præmiſſis Reſolvitur Dubium.

I. Circumſtantiæ peccatorum ſunt in triplici genere. Aliquæ enim mutant ſpeciem peccati: ut ſi fornicatio fiat cum virgine, tranſit in ſtuprum, ſi cum conjugata, in adulterium, ſi cum conſanguinea, in inceſtum. Aliæ ſunt, quæ licèt ſpeciem non mutent, aggravant tamen notabiliter intra eandem ſpeciem; ut furtum mille aureorum eſt notabiliter gravius, quàm furtum unius aurei. Aliæ ſunt, quæ nec ſpeciem mutant, nec notabiliter aggravant; ut occidere hominem ferro, vel ligno.

II. Circumſtantias primi generis, conveniunt omnes Catholici Doctores, ex Tridentino eſſe neceſſariò confitendas, circumſtantias verò tertii generis, non. Quæſtio ad circumſtantias ſecundi generis reſtringitur. De quibus plures, ut S. Bonaventura, Durandus, Paludanus, Silveſter, Navarrus, Jo. Medina, Vazquez, Valentia, Toletus, de Lugo, negant. Alii autem, inter quos plerique Noſtratum, affirmant, quos ſequuntur Suarez, Amicus, Sa, Coninch, & alii.

III. Dico. Probabilius videtur, circumſtantias intra eandem ſpeciem notabiliter malitiam aggravantes, eſſe ne-

ſe neceſſariò ad integritatem confeſſionis aperiendas. Hoc exiſtimo conformius menti Concilii Tridentini; quod licèt expreſsè noluerit hanc quæſtionem definire, huic tamen noſtræ aſſertioni favere videtur. Nam, *Seſſ.* 14. *cap.* 5. dicit: quòd talis debet eſſe confeſſio, ut ex ipſa Sacerdos rectè judicare poſſit de criminum gravitate, & ſervare æquitatem in injungendis pœnis; quod non poſſet fieri, ſi in genere dumtaxat, & non in ſpecie, ac ſigillatim peccata cognoſceret: at ex hoc infertur etiam neceſſitas aperiendi circumſtantias intra eandem ſpeciem notabiliter aggravantes; ergo &c. Min. prob. Furtum mille aureorum gravius longè eſt, quàm furtum unius aurei: quomodo ergo Confeſſarius judicare poterit de gravitate furti, ſi neſciat, an furatus ſit mille aureos, an unum tantùm? Quomodo poterit condignam pœnam infligere? Certè maior pœna debetur ei, qui unico actu multa millia aureorum eripuit; quàm ei qui fecit tria furta, quibus ſolum tres aureos abſtulit: ſicut majori ſupplicio dignus eſt, qui tormento bellico centum homines occidit; quàm qui enſe unum ſolum interfecit.

IV. Confirmo. Concilium ibidem docet, non ſolum ſpeciem, ſed etiam numerum peccatorum mortalium eſſe aperiendum; ergo cenſet, circumſtantias intra eandem ſpeciem notabiliter aggravantes eſſe aperiendas. Conſ. prob. Circumſtantia notabiliter aggravans, vel importat plures malitias diſtinctas, vel ſaltem æquivalet in gravitate pluribus malitiis, & peccatis: unde furtum mille aureorum æquivalet in gravitate, & malitiâ mille furtis unius auri; & odium per annum integrum durans æquivalet pluribus actibus replicatis odii: quia continuatio peccati eſt virtualis quædam peccati repetitio; ergo ſi numerus peccatorum aperiendus eſt, cur non erunt aperiendæ circumſtantiæ æquivalentes tali numero? Hæc tamen ratio intelligenda eſt, quando æquivalentia eſt tanta, ut notabiliter augeat gravitatem, & variet in Confeſſario judicium. Unde non ſequitur, quod ſi duo furta unius auri aperienda ſunt, ita etiam aperiri debeat furtum duorum aureorum; quia licet æquivaleat duobus furtis unius auri, non tamen eſt circumſtantia aggravans malitiam: unde æquivalet quantùm ad materiam furti, non tamen quantùm ad malitiam actus.

V. Secundò probo aſſertum. Circumſtantia, quæ poteſt ab Eccleſia reſervari, eſt neceſſariò aperienda in confeſſione: ſed circumſtantia notabiliter aggravans intra eandem ſpeciem poteſt, imò de facto ab Eccleſia reſervatur; ergo &c. Maj. patet. Quia inceſtus, ſive cum ſorore, ſive cum matre, ſive cum alia conſanguinea eſt circumſtantia ſolùm aggravans in ſpecie inceſtus: & tamen licèt inceſtus ex ſua ſpecie non ſit reſervatus, inceſtus tamen cum ſorore, vel matre reſervatus eſt. Maj. prob. Quia Eccleſia non poteſt ſibi reſervare id, quod ſolùm veniale eſt, & materia libera confeſſionis; ergo ſi eas circumſtantias reſervat, judicat, eas inducere ſpecialem gravitatem neceſſariò in confeſſione aperiendam. Inceſtum autem cum quacumque perſonâ conjunctâ eſſe ejuſdem ſpeciei probat S. Tho. 2. 2. *q.* 154. *a.* 9. *ad* 2.

VI. Tertiò prob. Opus externum in communiori ſententia non addit novam ſpecificè, & eſſentialiter malitiam ſupra actum internum, ut oſtendimus, *Tom.* 1. *in* 1. 2. *Qu.* 3. *de Act. human. Moralit. Dub.* 8. ſed eſt ſola circumſtantia conſummativa actus interni extendens peccatum intra eandem ſpeciem: & tamen actus externus neceſſariò aperiendus eſt in confeſſione; ergo &c. Sicut igitur qui cum conſanguinea concubuit, non ſatisfacit dicendo ſe inceſtum commiſiſſe; niſi explicet gradum conſanguinitatis: & tamen inceſtus cum conſanguinea ſolùm addit circumſtantiam

intra

intra eandem ſpeciem aggravantem ſupra concubitum cum affine, ut docet S. Thom. loco citato. Sicut qui immaniter amputavit alicui aures, brachia, pedes, eique oculos eruit, non ſatisfacit dicendo ſe graviter aliquem vulneraſſe. Et qui aliquem omnibus bonis ſuis ſpoliaſſet, non ſatisfaceret dicendo, ſe in materia gravi furtum feciſſe: quæ tamen circumſtantiæ intra eandem ſpeciem aggravantes ſunt: ita &c.

VII. Ex his omnibus concludo ſic: Innocentius XI. hanc propoſitionem, num. Primam, *anno* 1679. proſcripſit: *Non eſt illicitum in ſacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem, relictâ tutiore.* At opinio aſſerens, ad valorem ſacramenti Pœnitentiæ neceſſarium eſſe aperire circumſtantias notabiliter aggravantes, eſt tutior; ergo in praxi non eſt licitum eam relinquere. Eſt etiam probabilior, maximè poſt eundem Innocentium, qui dum damnavit hanc alteram, nu. 58. *Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.* Ubi conſuetudinem peccati, quæ eſt circumſtantia notabiliter aggravans intra eandem peccati ſpeciem, ſtatuit eſſe aperiendam; ergo &c.

§. II.

Solutio Objectionum.

VIII. Objiciunt primò. Tridentinum, *Seſſ.* 14. *cap.* 5. docens, quænam circumſtantiæ ſint in confeſſione aperiendæ, ſolùm meminit earum, quæ ſpeciem mutant; ergo aliæ explicandæ non ſunt. — Si reſpondeas, ex hoc ſequi ſolùm, Tridentinum noluiſſe hanc quæſtionem definire. Cæterùm ex ejus doctrina benè inferri, aperiendas eſſe etiam circumſtantias notabiliter aggravantes, ſupra oſtendimus. Unde Catechiſmus Romanus editus ad explicationem Tridentini, *p.* 2. *de Pœnitentia*, *num.* 47. ait: *Neque verò ſolùm peccata gravia narrando explicare oportet; verùm etiam illa, quæ unumquodque peccatum circumſtant, & pravitatem valdè augent, vel minuunt,* Et infra, inter illa, quæ gravitatem augent, & numeranda ſunt, ponit furtum centum, vel ducentum aureorum ſupra furtum unius aurei.

IX. Inſtabis. Concilium poſt verba præfata ſubdit: *Nihil aliud à pœnitentibus exigitur;* ergo ſentit ſufficere exponere circumſtantias, quæ ſpeciem mutant.

Nego enim conſ. Nam illis verbis Concilium ſolùm indicare voluit, confeſſionem omnium peccatorum non eſſe impoſſibilem: quia Eccleſia ſolùm exigit, ut pœnitentes ea peccata confiteantur, quibus, poſt diligens examen, ſe *Dominum, & Deum ſum mortaliter offendiſſe meminerit.*

X. Objiciunt ſecundò. Non eſt neceſſe in confeſſione exponere circumſtantias notabiliter minuentes peccatum; ergo nec exponere notabiliter aggravantes.

Reſpondet Suarez, neg. conſ. & paritatem. Quia Pœnitentia cùm non ſit inſtituta ad ſe excuſandum, ſed ad ſe accuſandum, non oportet fateri ea, quæ minuunt, ſed quæ gravant peccatum. — Meliùs tamen, neg. ant. Sicut enim ad rectum judicium requiritur noſſe id, quod gravat delictum; ita id, quod notabiliter minuit: ut ſicut ad gravitatem poſſit augere pœnam, ita ad diminutionem delicti poſſit pœnam minuere: utrumque enim exponendum docet Catechiſmus Romanus, citato loco. Unde ſi mulier paſſa ſit ſe corrumpi metu mortis, hanc circumſtantiam debet in confeſſione aperire.

XI. Objiciunt tertiò. Nullum eſt præceptum de aperiendis circumſtantiis notabiliter aggravantibus; ergo ſunt quidem aperiendæ de conſilio, non tamen de præcepto. Et ita ſentit S. Thom. *in* 4. *diſt.* 16. *qu.* 3. *a.* 2. *quæſtiunc.* 5. Ubi tanquam probabilius cenſet, quòd *Non ſint de neceſſitate*

conſ-

conſitenda, niſi circumſtantia, quæ ad aliud genus peccati trahunt.

XII. Reſpondeo ad primum, neg. ant. Ex inſtitutione enim ſacramenti Pœnitentiæ per modum judicii, præceptum eſt quidquid requiritur, ut Sacerdos exactam habeat cognitionem de criminum gravitate; ad quam requiri confeſſionem circumſtantiarum notabiliter aggravantium, oſtenſum eſt. — Nec oppoſitum ſentit S. Thom. qui ut ſupra vidimus, ex 2. 2. *q.* 154. *a.* 9. *ad* 2. cenſet, inceſtum, ſive cum conſanguinea, ſive cum affini, eſſe ejuſdem ſpeciei; & tamen eſſe in Confeſſione exprimendum cenſet. Solum ergo ibi vult, non omnes circumſtantias, quæ *Aliquam notabilem quantitatem peccato addunt*, eſſe aperiendas, & quæ ſolùm venialiter peccatum gravant: *Quia venialia non ſunt de neceſſitate confeſſionis, ſed ſolùm mortalia, quæ quantitatem infinitam quodammodo habent.* Quia autem dantur aliquæ circumſtantiæ adeo graves, ut æquivaleant novo peccato mortali intra eandem ſpeciem; ut inceſtus cum ſorore, furtum mille aureorum, mora per multos dies in odio Dei, relapſus in idem peccatum mortale; ideo has non negat S. Tho. eſſe de neceſſitate aperiendas; addunt enim, ſaltem virtualiter, quantitatem infinitam peccato intra eandem ſpeciem.

XIII. Ut autem faciliùs dignoſcatur, quænam ſint circumſtantiæ notabiliter aggravantes, noto: circumſtantiam poſſe aggravare, vel ratione quantitatis, ut furtum mille aureorum. Vel ratione durationis, ut ſi quis per multas horas perſeveraverit in odio Dei, vel proximi. Vel ratione intenſionis, ut ſi tanto odio exarſerit in inimicum, ut mortuum licèt, eum confoderet. Vel ratione perſonæ, ut ſi inceſtus fuerit cum ſorore. Vel demum ratione conſuetudinis, & relapſus, ut Innocentius XI. ſtatuit.

§. III.

De Perſona Complicis.

XIV. Circa quæſtionem: An ad integritatem Confeſſionis pœnitens teneatur manifeſtare perſonam complicis, ſuppono primò. Quòd ſi ſinè manifeſtatione complicis poteſt explicari integra ſpecies peccati, non tenetur; imò ex caritate debet tacere perſonam complicis — Secundò. Si complicem teneatur prodere ad explicandum peccatum, debet, ſi poteſt, Confeſſarium adire, qui complicem non cognoſcat; vel ſe occultando facere, ne Confeſſarius veniat in notitiam complicis. — Tertiò. Si morale periculum ſit, Confeſſarium extra Confeſſionem infamaturum, aut grave nocumentum illaturum complici; tenetur (ſicut poteſt ſeipſum & peccatum ſuum reticere, ut diximus) reticere etiam perſonam complicis.

XV. Sed dubium eſt: An ſi pœnitens non poſſit integram ſui peccati ſpeciem exprimere abſque manifeſtatione complicis, nec adire Confeſſarium, qui complicem ignoret; & aliunde nullum damnum complici timeatur ex malitia, vel imprudentia Confeſſarii; poſſit, ac teneatur illum prodere, non abſtante infamiâ illius apud Confeſſarium.

XVI. Reſpondeo affirmativè. Eſtque ſententia apud Noſtrates communis, & etiam apud Extraneos: quam probo ſic. Poteſt enim quis uti jure ſuo, quærendo propriam utilitatem, vel corporis, vel animæ, etiamſi inde ſequatur incommodum proximi: ſicut ad defenſionem propriæ vitæ licet aliquid facere, ex quo ſequatur damnum in vita alterius; ergo cùm pœnitens habeat jus ad conſulendum animæ ſuæ per integram confeſſionem, id poterit facere, licèt illi neceſſe ſit alterum prodere: maximè quia infamia, quæ oriretur, eſſet parvi momenti, utpote apud unum.

num ſolum, qui tenet locum Dei; & qui ſub eodem ſigillo ſervare tenetur peccatum complicis, ac peccatum pęnitentis.

XVII Confirmo. Pęnitens habet jus accuſandi integrè ſeipſum; ergo habet jus accuſandi etiam complicem, ſi aliter non poſſit integrè ſe accuſare. Et ſanè: ſi juxta Adverſarios poteſt pęnitens, etiam extra confeſſionem, manifeſtare complicem ob utilitatem ſpiritualem, puta, ob emendationem complicis; quantò magis poterit ipſum manifeſtare in confeſſione, ob utilitatem ſpiritualem propriam, quam magis tenetur procurare, quàm utilitatem complicis?

XVIII. Neque per hoc facit injuriam complici. Quia qui ſe facit ſocium in crimine, voluntariè cenſetur etiam ſe ſubdidiſſe cognitioni Judicis; ſi ſinè notitiâ ipſius nequeat exactè judicare de crimine.

Nec per hoc formaliter diffamatur, ſed tantùm materialiter. Quia pœnitens non manifeſtat complicem animo eum diffamandi; ſed ſolùm intendit uti jure ſeu, quod habet ad ſe integrè accuſandum. Quòd autem accuſatio ſui conjungatur cum diffamatione complicis, per accidens ſe habet ad intentionem pœnitentis.

XIX. Quæ hactenus dicta ſunt, intelligenda ſunt de complice conſcio, & conſentiente; ſecùs verò ſi conſcius non fuerit, vel violenter ad peccandum tractus. Unde ſi pęnitens dediſſet matri inſciæ pharmacum ad extinguendam prolem conceptam ex adulterio, non tenetur eam manifeſtare. Similiter ſi quis habuiſſet inceſtum cum ſorore, ipsâ poſitivè renuente, non debet eam prodere in confeſſione. Quia qui conſcius non fuit, vel crimini repugnavit, voluntariè non ſe ſubjecit cognitioni Judicis; ſed ſolum ille, qui voluntariè conſenſit in crimen. Unde in hoc caſu ab integritate confeſſionis per accidens excuſatur.

Pariter ſi Sacerdos, dum confitetur, non poteſt taliter peccatum ſuum exponere, niſi violando ſigillum confeſſionis, & detegendo peccatum pęnitentis ſibi antea confeſſi; tunc hoc peccatum tacendum eſſe docent omnes Caſuiſtæ: quia ſigillum ſtat ſemper in favorem pœnitentis, & neceſſitas illud ſervandi prævalet neceſſitati integritatis confeſſionis, quamvis utraque ſit de jure divino.

QUÆSTIO VII.

De Miniſtro, & Sigillo Confeſſionis.

DE Miniſtro confeſſionis, & Sigillo, quo tenetur, hìc agendum eſt.

DUBIUM I.

An Miniſter hujus Sacramenti ſit ſolus Sacerdos?

§. I.

Reſolutio Dubii?

I. DIco. Solus Sacerdos eſt miniſter Pœnitentiæ. Illuſtre hujus veritatis teſtimonium præbent verba Chriſti, Jo. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Quæ cùm non ſint omnibus dicta, ſed ſolis Apoſtolis, quibus in hoc miniſterio Epiſcopi, & Sacerdotes ſuccedunt; clarum eſt, eos ſolos hoc miniſterio potiri. Veritas hæc tanquam de fide definita fuit à Concilio Conſtantienſi in Bulla Martini V. contra Wiclefſum; à Florentino in Decreto Unionis: & tandem à Tridentino contra Lutherum, *Seſſ.* 14. *c.* 6. ubi, ex verbis prælaudatis Chriſti, probat, ſolos Sacerdotes eſſe miniſtros abſolutionis.

II. Veritas hæc ab Apoſtolis continuâ traditione eſt derivata. Tertullianus, *l. de Pœnitentia*, *c.* 9. teſtatur,

tur, pœnitentes ſui temporis non tantùm lacrymari, & ingemiſcere ſolitos, ſed & *Presbyteris advolvi, & aris Dei adgeniculari*. S. Ambroſius, *l.* 1. *de Pœnit. c.* 2. jus ligandi, & ſolvendi ſolis Sacerdotibus permiſſum affirmat. S. Chryſoſt. *l.* 3. *de Sacerdotio*, *c.* 5. cujus verba ſupra retulimus, hoc diſertè fatetur. S. Baſilius hanc ſupponit, dum qu. 110. in regulis brevioribus hoc dubium proponit: *Nunquid conveniet, dum ſoror Presbytero confitetur, etiam Antiſtitam ipſam adeſſe*. Origenes, *Homil.* 2. *in Levit.* Cyprianus, *lib. de Lapſis*. S. Hieronymus *in c.* 16. *Matth.* S. Auguſt. *Epiſt.* 228. aliàs 180. *ad Honoratum &c.*

III. Ulteriùs eam probo, ratione S. Th. in 4. *diſt.* 17. *q.* 3. *a.* 3. *qu.* 1. ſub hac forma. Illi ſoli habent poteſtatem abſolvendi, qui habent poteſtatem ſupra corpus Chriſti myſticum: at ſoli Sacerdotes habent hanc poteſtatem; ergo &c. min. probatur. Illi ſoli habent poteſtatem in corpus Chriſti miſticum, qui habent poteſtatem in corpus Chriſti verum; quia gratia, quæ in ſacramentis datur, deſcendit in corpus Chriſti myſticum à corpore Chriſti vero, ſicut à capite in membra: ſed ſoli Sacerdotes habent poteſtatem in corpus Chriſti verum; ergo &c. — Explicatur hoc. In Republica benè ordinatâ non omnes debent eſſe judices; cùm actus judicandi requirat ſcientiam, & prudentiam, quæ non in omnibus reperitur: cùm ergo Eccleſia ſit Reſpublica à Chriſto benè ordinata, & Miniſter confeſſionis ſit judex ad abſolvendum, vel retinendum, non debent omnes eſſe miniſtri.

IV. Secundò probatur ex eodem S. Th. citato in arg. *Sed contra.* Primò. Abſolutio pœnitentis, propter quam fit confeſſio, non fit niſi virtute clavium Eccleſiæ: hæ autem ſolis datæ ſunt Sacerdotibus. Secundò. Confeſſio præfiguratur in Lazari mortui vivificatione: ſed Dominus ſolis diſcipulis præcepit, ut Lazarum ſolverent, Jo. 11. v. 44. *Solvite eum, & ſinite abire*. Super quæ S. Auguſt. tract. 49. in Joann. *Ideo (inquit) cùm proceſſit mortuus adhuc ligatus, confitens, & adhuc reus, ut ſolverentur peccata ejus, Miniſtris hoc dixit Dominus*: Solvite illum, & ſinite abire. *Quid eſt*: Solvite, & ſinite abire? *Quæ ſolveritis in terra ſoluta erunt & in Cœlo*.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

V. Objicitur primò illud Jacobi 5. v. 16. *Confitemini alterutrum peccata veſtra*; ergo non ſoli Sacerdoti, ſed alter alteri peccata poteſt confiteri.

Reſpondeo ex S. Th. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 3. *a.* 3. *qu.* 1. *ad* 1. neg conſ. Nam *Jacobus loquitur ex præſuppoſitione divinæ inſtitutionis: & quia divinitus inſtitutio præceſſerat de confeſſione Sacerdotibus facienda, per hoc quod eis poteſtatem remittendi peccata in Apoſtolis dedit, Jo. 20. ideo intelligendum eſt, quòd Jacobus Sacerdotibus confeſſionem eſſe faciendam monuit* — Hoc autem voluiſſe Jacobum oſtendo. Nam illâ Epiſtolâ hortatur ſimul ad confeſſionem, & Extremam unctionem: at hujus miniſterium dicit pertinere ad Presbyteros, v. 14. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Eccleſiæ*; ergo multò magis miniſterium confeſſionis vult pertinere ad Sacerdotes.

VI. Objicitur ſecundò. Pœnitentia eſt ſacramentum neceſſitatis, ſicut Baptiſmus: ſed quilibet homo in caſu neceſſitatis poteſt Baptiſmi eſſe miniſter, ergo &c.

Reſpondeo cum S. Th. citato, *ad* 2. quòd Baptiſmus eſt magis ſacramentum neceſſitatis, quàm Pœnitentiæ ſacramentum quoad confeſſionem, & abſolutionem: quia quandoque Baptiſmus prætermitti non poſſet ſine periculo ſalutis æternæ; ut patet in pueris, qui nondum habent uſum rationis,

nis. Sed non eſt ita de confeſſione, & abſolutione, quæ tantùm ad adultos pertinet, in quibus contritio cum propoſito confitendi, & deſiderio abſolutionis ſufficit ad liberandum *à morte æterna*. Addi poteſt: Baptiſmum eſſe per modum regenerationis, confeſſionem autem per modum judicii, cujus non omnes capaces ſunt.

VII. Objicitur tertiò. In Cap. *Fures*, 13. q. 2. habetur *Si* (fures) *comprehenſi, aut vulnerati, Presbytero, vel Diacono confeſſi fuerint, Communionem eis non negamus*. Et S. Cyprianus Epiſt. 13. permittit, ut lapſi. *Si Presbyter repertus non fuerit, & urgere exitus caperit, apud Diaconum quoque exomologeſim facere delicti ſui poſſint*.

Reſpondeo ad primum textum, illum vitiatum eſſe: quia in Concilio Triburienſi, *anno* 895. *c.* 31. ex quo illud caput deſumtum eſt ly *Diacono* non legitur, ſed, loco illius, *Deo, & Sacerdoti*. Secundò, dico (ſicut & ad Cyprianum) ibi ſermonem eſſe de reconciliatione in foro externo, ut fiebat à publicè pœnitentibus, quâ in communionem Eccleſiæ recipiebantur per abſolutionem canonicam; quæ non Diacono tantùm, ſed in inferioribus Ordinibus conſtitutis committi, & delegari poteſt: non verò de reconciliatione in foro interno, & ſacramentali: hæc enim quia non merè juriſdictionis eſt, ſed etiam Ordinis, ſolis Sacerdotibus convenit, ſive jure ordinario, ſive etiam delegato.

VIII. Quæres: An in aliquo neceſſitatis caſu, puta, imminente naufragio, deficiente Sacerdote, poſſit quis Laico confiteri?

Reſpondeo cum S. Tho. in 4. diſt. 17. q. 3. a. 3. qu. 2. ad 1. & 3. p. ſupplem. qu. 8. a. 2. ad 1. affirmativè ſic: *Quando neceſſitas imminet, debet facere pœnitens quod ex parte ſua eſt, ſcilicet, conteri, & confiteri cui poteſt: qui quamvis ſacramentum perficere non poſſit, ut faciat id quod ex parte Sacerdotis eſt, abſolutionem ſcilicet; defectum tamen Sacerdotis ſummus Sacerdos ſupplet*. Ideſt, intuitu contritionis, ac devotionis pœnitentis Deus abſolvit eum à peccatis; & facit ut juſtificetur, non per confeſſionem, quæ perfectè, & propriè ſacramentalis non eſt; ſed per contritionem cum voto confitendi coram Sacerdote: ideoque ſi evaderet periculum, teneretur confiteri. Unde ibidem *ad* 3. Subdit S. Th. *Et ideo quamvis ille laico confeſſus in articulo neceſſitatis conſecutus ſit veniam à Deo; eò quòd propoſitum, quod concepit confitendi ſecundùm mandatum Dei, ſicut potuit, implevit; non tamen adhuc Eccleſiæ reconciliatus eſt, ut ad ſacramenta Eccleſiæ admitti debeat, niſi priùs à Sacerdote abſolvatur: ſicut ille, qui Baptiſmo flaminis baptizatus eſt, ad Eucharistiam non admittitur. Et ideo oportet, quòd iterum confiteatur Sacerdoti cum copiam habere potuerit*.

IX. Hujuſmodi confeſſionis uſum fuiſſe frequentem in primitiva Eccleſia, teſtatur auctor libri de vera & falſa Pœnitentia, & confirmat factum cujuſdam exorciſtæ: qui timens, ne Diabolus ſua revelaret peccata, cum dolore ea laico confeſſus eſt, cum copiam Sacerdotis non haberet; quo factum eſt, ut Diabolus nullum ejus peccatum propalare potuerit.

Modò autem, propter hæreſes Lutheri, & aliorum, uſus hujuſmodi confeſſionis ceſſavit in Eccleſia; nec debet fieri, niſi in caſibus extremis, & debitis cautionibus. Quòd ſi aliquando contingeret, laicus non deberet verba ſacramentalis confeſſionis proferre dicendo: *Ego te abſolvo*, ſed *abſolvat te Deus*, aut *ſummus Sacerdos Chriſti*. Teneretur autem ad ſervandum ſecretum arctiori vinculo, quàm ſecreti naturalis: quia hujuſmodi confeſſio licèt ſacramentalis non ſit, eſt imitatio tamen ſacramentalis confeſſionis, ut dicit S. Th. Unde peccaret mortaliter laicus, ſi revelaret: non tamen tanta eſſet pœnâ plectendus, quantâ Sacerdos, ſi ſigillum confeſſionis violaret.

DU-

DUBIUM II.

De Poteſtate Ordinis, & Juriſdictionis.

§. I.

Poteſtas Juriſdictionis.

I. DIco. In miniſtro præter poteſtatem ordinis, neceſſaria eſt poteſtas juriſdictionis, vel ordinaria, vel delegata, non ſolùm ut licitè, ſed etiam ut validè abſolvat. Veritas hæc, quam docet S. Th. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 3. *a.* 3. *qu.* 4. *& in ſupplem.* 3. *p. q.* 8. *a.* 4. definita fuit in Conc. Lateranenſi, C. *Omnis utriuſque ſexus.* Ubi poſtquam ſtatuit, quòd quiſque ſemel ſaltem in anno *Proprio Sacerdoti* confiteatur, addit: *Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit, juſtâ de cauſa, ſua confiteri peccata, licentiam prius poſtulet, & obtineat à proprio Sacerdote; cùm aliter ille ipſum non poſſit ſolvere, vel ligare.* Idem ſtatuitur in Florentino, Decret. Unionis. Ubi dicitur, miniſtrum hujus ſacramenti eſſe Sacerdotem habentem auctoritatem abſolvendi ordinariam, vel delegatam. Et demum in Tridentino, *Seſſ.* 14. *c.* 6. *&* 7. Cujus hæc eſt ratio. Nam abſolutio Sacerdotalis à Chriſto inſtituta eſt ad inſtar actus judicialis, quo ab ipſo velut à judice ſententia pronuntiatur: natura autem judicii id poſtulat, ut in ſubditos feratur, ſeu in eos, in quos judex habet juriſdictionem.

II. Ratio S. Thomæ citati hæc eſt. In hoc ſacramento hoc eſt particulare, quòd ubi in aliis ſacramentis actus noſtri ſunt puræ diſpoſitiones ad percipiendam utilitatem ſacramenti; in hoc ſunt partes, & de ſubſtantia ſacramenti: *Actus autem noſtri, cùm in nobis principium habeant, non poſſunt nobis ab alio diſpenſari, niſi per imperium. Unde oportet, quòd ille, qui diſpenſator hujus ſacramenti conſtituitur, ſit talis, qui poſſit imperare aliquid agendum. Imperium autem non competit alicui in alium, niſi ei, qui habet ſuper eum juriſdictionem. Et ideo de neceſſitate hujus ſacramenti eſt, non ſolùm ut Miniſter habeat Ordinem, ſicut in aliis ſacramentis, ſed etiam quòd habeat juriſdictionem. Et ideo ſicut ille, qui non eſt Sacerdos non poteſt hoc ſacramentum conferre: ita nec ille, qui non habet juriſdictionem.... Cùm enim Sacerdos non abſolvat, niſi ligando ad aliquid faciendum, ille ſolus poteſt abſolvere, qui poteſt per imperium ad aliquid faciendum ligare.*

III. Hinc infertur: quòd poteſtatem ordinis accipiunt quidem Sacerdotes dum initiantur, dicente Epiſcopo: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis &c.* Non tamen accipiunt poteſtatem juriſdictionis, niſi cùm vel paſtorale beneficium accipiunt, vel cùm ab Epiſcopo ad confeſſiones audiendas approbantur — Ordinariam itaque poteſtatem juriſdictionis habent quicumque animarum regimini in Eccleſia præficiuntur, nempe, Summus Pontifex in tota Eccleſia, Epiſcopus in ſua Diœceſi, Parochus in ſua Parochia, Prælatus regularis in regulares perſonas ſibi ſubditas. Delegatam verò habet, quicumque ab Epiſcopis ad confeſſiones audiendas approbantur.

IV. Dices primò. Si in abſolvente requiritur juriſdictio, ſequitur, quòd Papa à nemine poſſit abſolvi; cum nemo in ipſum habeat juriſdictionem; ſicut, & Epiſcopus à nemine ſuæ Diœceſis, & Prælatus à nemine ſuæ communitatis: ſed iſti tenentur confiteri; ergo &c.

Reſpondeo, quoad Papam, quòd ſicut à Chriſto habet facultatem ſubjiciendi quoſcumque fideles cuilibet Sacerdoti, ita & ſubjiciendi ſe ipſum cui voluerit: quo cenſetur conferre Sacerdoti juriſdictionem in ſe ipſum, non ut Pontificem, ſed ut peccatorem. Quoad Epiſcopos verò, & alios Prælatos dicit S. Tho. citatus *ad* 4.

 quòd

quòd *Conceſſum eſt eis à jure, quòd poſſint ſibi eligere proprios Sacerdotes Confeſſores, qui quantum ad hoc ſunt eis ſuperiores: ſicut etiam unus Medicus ab alio curatur, non inquantum Medicus, ſed inquantum infirmus.*

V. Dices ſecundò. In articulo mortis quilibet Sacerdos poteſt quemlibet à quibuslibet peccatis abſolvere; ergo ſufficit poteſtas ordinis. — Nego conſ. Nam ut docet Tridentinum, *Seſſ.* 14. *c.* 7. in illo caſu Eccleſia, quæ tanquam pia mater neminem vult perire, cenſetur cuilibet Sacerdoti concedere juriſdictionem plenariam quemlibet ab omni crimine abſolvendi.

VI. Dices tertiò, Quilibet Sacerdos ſola ordinis poteſtate poteſt abſolvere ſaltem à venialibus; ergo &c.

Reſpondeo, hanc fuiſſe ſententiam, olim plauſibilem, ſed modò proſcripta eſt decreto S. Congreg. S. Concil. Trident. Interpret. edito 12. *Febr. an.* 1679. approbante Innoc. XI. quo prohibetur, ne venialium confeſſio fiat ſimplici Sacerdoti non approbato ab Epiſcopo, aut Ordinario; unde negandum eſt ant. — Eâ tamen gratis admiſsâ reſpondeo, ideo ad confeſſionem venialium, non requiri juriſdictionem; quia cùm ſit materia libera, in illis pœnitens Eccleſiæ ex neceſſitate non ſubjicitur — Vel quòd cenſebatur Eccleſia pro venialibus abſolvendis conferre cuique juriſdictionem, quam modò de facto ademit.

§. II.

Quomodò hæ Duæ Poteſtates diſtinguantur.

VII. Dico, Poteſtas ordinis eſt realiter diſtincta à poteſtate juriſdictionis. Probo. Tùm quia: ea ſunt diſtincta realiter, quorum unum ſtare poteſt ſinè alio: atqui ſtat poteſtas ordinis abſque poteſtate juriſdictionis; ergo &c. Tùm quia: per poteſtatem juriſdictionis acquirunt Sacerdotes jus in ſubditos, quod per ſolam poteſtatem ordinis non habebant. Etſò enim in ordinatione accipiant poteſtatem quaſi phyſicam, aptitudinalem, & idoneitatis; quia vi ordinis, & characteris Sacerdotalis fiunt apti, & idonei ad hoc, ut aſſumantur in Judices: non tamen judiciariam poteſtatem moralem, proximam, & expeditam, ſeu jus actuale. Hoc enim ſolùm accipiunt, quando ipſis deputantur ſubditi, in quos ſententiam ferre poſſint.

VIII. Sed dices. Eandem poteſtatem accipiunt Sacerdotes in ſua ordinatione, quam acceperunt Apoſtoli; ſed Apoſtoli acceperunt poteſtatem moralem, & expeditam abſolvendi; ergo &c.

Si reſpondeas, neg. min. Apoſtoli enim ordinati fuerunt Sacerdotes in Cœna; poteſtatem verò abſolvendi acceperunt à Chriſto poſt reſurrectionem, cum *Joann.* 20. dixit eis: *Quorum remiſeritis &c.*

IX. Dices adhuc. Ergo & Sacerdotes dum eis Epiſcopus dicit: *Quorum remiſeritis &c.* accipiunt poteſtatem non ſolum phyſicam, ſed moralem abſolvendi: ſed hoc eis dicit Epiſcopus in ordinatione; ergo in ordinatione accipiunt &c.

Reſpondeo, neg. conſ. & diſparitas eſt. Quia Chriſtus illis verbis conſtituit Apoſtolos Epiſcopos, eis ſubjiciens totius mundi fideles: ex quo ſolùm ſequitur, quòd dum Epiſcopus ordinatur, accipiat hanc poteſtatem in ſuæ Diœceſis ſubditos: quod non verificatur de ſimplici Sacerdote, cui in ordinatione nemo ſubjicitur, in quem ſententiam ferre poſſit; ſed ſolùm accipit poteſtatem ſupra corpus Chriſti verum, non autem ſupra corpus Chriſti myſticum, niſi ab Epiſcopo ad hoc ſpecialiter deputetur.

X. Dices ſecundò. Initio naſcentis Eccleſiæ omnes Sacerdotes poterant quoſcumque pœnitentes voluntariè ſe ſubmittentes à quibuslibet peccatis abſolvere; ergo quilibet vi ſuæ ordinationis habet juriſdictionem. Ant. prob.

prob. ex Cap. *Placuit*, de *Pœnit. diſt.* 6. ubi Urbanus II. qui circa ann. 1100. ſedit, prohibet, ne deinceps ulli Sacerdoti liceat quemlibet alteri Sacerdoti commiſſum ad pœnitentiam recipere: ſed illa dictio *Deinceps* indicat, antea fuiſſe conſuetudinem in oppoſitum; ergo &c.

XI. Reſpondeo primò, non ſequi, quòd ante Urbanum fuerit legitima conſuetudo, ut quiſque vi ſuæ ordinationis poſſet quemlibet abſolvere; ſed potiùs, quòd apud aliquos irrepſerit abuſus abſolvendi aliquos alienæ juriſdictioni commiſſos, ſinè ſui Superioris licentiâ, quem abuſum tollere intendit Urbanus. — Vel ſecundò, dato; quòd intendit arguens. dico, hoc Sacerdotes non habuiſſe vi ſuæ ordinationis præciſè, ſed ex conceſſione Eccleſiæ; quæ ratione aliqua congruenti tunc omnibus juriſdictionem concedebat, ſicut modò eam omnibus concedit in caſibus extremis.

XII. Colliges primò. Quòd poteſtas juriſdictionis non eſt character Sacerdotalis, nec aliquid phyſicum, ſed aliquid morale; nempe, deputatio legitima ad exercendum officium judiciali modo, in charactere quidem Sacerdotali fundata, ſed quaſi extenſio ejus à corpore Chriſti vero, ad corpus Chriſti myſticum. Hæc autem duplex eſt. Una ſacramentalis, ſeu in foro interno; alia pœnitentialis, ſeu in foro externo. Prima in poteſtate, ſeu charactere Sacerdotali fundatur, ſecunda verò non, ut ſupra indicàvimus. — Differunt autem hæ duæ poteſtates in multis. Primò: quia poteſtas ordinis confertur cuilibet Sacerdoti per ſacram ordinationem; poteſtas verò juriſdictionis per deputationem à legitimo Superiore ad officium audiendi confeſſiones, & abſolvendi à peccatis. Secundò: quòd in poteſtate ordinis omnes Sacerdotes ſunt æquales; non autem in poteſtate juriſdictionis. Tertiò: quòd poteſtas ordinis invariabilis eſt, ac indelebilis; Secùs verò poteſtas juriſdictionis, quæ poteſt augeri, vel minui, imò & totaliter auferri. Demum poteſtas ordinis non poteſt delegari, benè verò poteſtas juriſdictionis.

XIII. Colliges ſecundò Summum Pontificem, & Epiſcopos jus habere ſibi reſervandi graviorum quorumdam criminum abſolutionem. Quia, ut docet S. Tho. in Suppl. 3. p. q. 20. a. 2. *Poteſtas ordinis quantum eſt de ſe extendit ſe ad omnia peccata remittenda. Sed quia ad uſum hujuſmodi poteſtatis requiritur juriſdictio, quæ à majoribus in inferiores deſcendit: ideò poteſt Superior ſibi aliqua reſervare, in quibus judicium inferiori non committat.* Hoc etiam multis Canonibus ſancitum fuit, noviſſimè verò in Tridentino, *Seſſ.* 14. *cap.* 7. & *Can.* 11. ubi anathemate ferit eum, qui *Dixerit, Epiſcopos non habere jus reſervandi ſibi caſus, niſi quoad externam politiam: atque ideo caſuum reſervationem non prohibere, quo minùs Sacerdos à reſervatis verè abſolvat* —. Cauſa autem reſervandi caſus duplex eſt. Prima, ut hominum pronitas ad peccandum quodam verecundiæ fræno coerceatur. Secunda, ut morbi graviores peritioribus Medicis curandi reſerventur.

Notandum tamen eſt, diſcrimen eſſe inter caſum reſervatum, & cenſuram. Quòd cenſura eſt pœna Eccleſiaſtica: caſus verò reſervatus eſt peccatum, ſive adjunctam habens cenſuram, ſive non. Sunt enim aliqui caſus Epiſcopo reſervati, quibus nulla cenſura adjuncta eſt. Et ſunt etiam cenſuræ aliquæ reſervatæ, non reſervatis peccatis, ob quæ illæ feruntur, ut ſunt ſuſpenſiones, & quædam irregularitates.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

Aliqua ad Praxim.

XIV. Ex dictis inferes primò: approbationem Epiſcopi eſſe omnino neceſſariam, ut aliquis habeat juriſdictionem. Ita Tridentin. *Seſſ.* 23. *de Reform. c.* 15. ubi duos modos approbationis aſſignat. Alterum per collationem Parochialis beneſitii; alterum per examen, ſi illis videbitur neceſſarium, aut aliàs idoneus judicetur. Unde qui parochiale beneficium obtinet, cui cura animarum annexa ſit; eo ipſo audire poteſt confeſſiones abſque ulteriori examine, aut approbatione: ab hac enim à Concilio excipitur.

XV. Inferes ſecundò: non poſſe Parochos deputare ad audiendas ſuorum Parochianorum confeſſiones eum, qui neque eſt approbatus ab Epiſcopo, neque parochiale beneficium obtinet: ille enim à Concilio non reputatur idoneus hujus ſacramenti miniſter.

XVI. Inferes tertiò: ad audiendas confeſſiones Regularium virorum non eſſe neceſſariam Epiſcopi approbationem, ſed ſufficere approbationem Superioris Regularis. Quia Concilium limitat decretum ſuum ad eos, qui audiunt confeſſiones ſecularium. Unde ſi Superior Regularis concedat ſubdito licentiam eligendi ſibi confeſſarium in itinere; poterit ſibi quemcumque eligere, etſi ab Ordinario non approbatum.

Confeſſiones tamen Monialium nemo nec ſecularis, nec regularis poteſt audire, etiamſi fuerit generaliter ad confeſſiones audiendas approbatus; ſed debet ſpecialiter ad illas ab Epiſcopo approbari. Ita declaravit Clemens X. Conſtit. quæ incipit *Superna*, editâ 11. Kal. Julii 1670. & ſinè tali approbatione invalidè abſolveret, ut ſtatuerat etiam Gregorius XV. Conſtitut. quæ incipit *Inſcrutabili*: & in hoc nullum privilegium, nulla exemtio favere poteſt. Imò approbatus ad audiendas confeſſiones unius Monaſterii, minimè approbatus cenſetur ad audiendas confeſſiones alterius. Et Confeſſores extraordinarii ſemel deputati, atque approbati ab Epiſcopo ad Monialium confeſſiones pro una vice audiendas, non poſſunt expleta deputatione in vim approbationis illius illarum confeſſiones audire; ſed toties ab Epiſcopo ſunt approbandi, quoties caſus deputationis contigerit. (Verba ſunt Clementis X. conſtitutione ſupra laudata.)

XVII. Inferes quartò: quòd Sacerdotes approbati in una diœceſi non poſſunt audire confeſſiones in alia diœceſi, ſinè approbatione Epiſcopi diœceſani. Conſtat ex Clementina *Dudum*, titulo de ſepulturis, quæ quoad hoc caput non eſt revocata, ſed potiùs confirmata. Tùm ex Congreg. Concilii 6. *Junii* 1608. quam refert Barboſa, *p.* 2. *de Officio*, *& poteſt. Epiſcopi*, *allegat.* 25. §. 33. Quod confirmavit Clemens X Conſtitut. ſupra citatâ. Parochi tamen ſubditorum ſuorum confeſſiones audire poſſunt, tùm in alienæ Parochiæ territorio, tùm etiam in aliena diœceſi; quia cùm habeat ordinariam poteſtatem ſupra illos, poteſt illam exercere ubique in illis, quæ fiunt ſinè ſtrepitu judicii, qualis eſt confeſſio.

Parochus tamen non poteſt ſibi in Confeſſarium eligere ſimplicem Sacerdotem, ſive regularem, ſive ſecularem ab Epiſcopo non approbatum. Unde Alexander VII. inter alias propoſitiones, 14. *Septemb.* 1655. damnavit iſtam, num. 16. *Qui beneficium curatum habent, poſſunt ſibi eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.*

XVIII. Parochus verò qui beneficium Parochiale dimiſit, confeſſiones excipere non poteſt abſque nova Epiſcopi approbatione. Duplici enim titulo dumtaxat Sacerdos audire poteſt confeſſiones, ait Tridentinum: vel

quia

quia Parochiale beneficium obtinet, vel quia ab Epiſcopo eſt approbatus. Qui autem beneficium Parochiale dimiſit, hoc titulo confeſſiones audire non poteſt, quia ejus juriſdictio jam deſiit; reſtat ergo, ut ſi non approbetur, eas audire amplius nequeat. Ita pronuntiavit S. Congregatio Conc. apud Barboſam, *p. 2. de Off. & Poteſt. Epiſcopi allegat.* 25. §. 16.

XIX. Inferes quintò: Epiſcopum non poſſe ſibi eligere in Confeſſarium Sacerdotem ſibi non ſubditum à proprio Ordinario non approbatum, ut decrevit S. Congreg Concil. *ad Seſſ.* 23. Tridentini, *cap.* 15.

XX. Quæres: An ad audiendas confeſſiones ſufficiat approbatio petita ab Epiſcopo, & ab illo injuſtè negata?

Affirmativè ſentiunt Navarrus, Diana, Rodriguez, Layman, qui dicit eſſe communem ſententiam Doctorum Salmanticenſium, & Complutenſium, & in Academia Pariſienſi fuiſſe publicè propugnatam. Non enim eſt credibile, Concilium voluiſse favere injuſtitiæ Prælatorum. Tùm quia: ut ex Archidiacono, & Felino docet Navarrus *in Summa cap.* 27. ut Concilii Generalis decreto cenſeatur privilegio derogatum, requiritur expreſsa ejus derogatio; maximè dum agitur de conſtitutione Pontificia. Cum autem adſint Conſtitutiones Clementis V. & Leonis X. editæ in Conciliis Generalibus Viennenſi, & Lateranenſi quibus Fratribus Mendicantibus conceditur facultas audiendi confeſſiones etiamſi Epiſcopus eam injuſtè denegaverit: nec Tridentinum eis expreſsè derogaverit, cenſent eas in ſuo robore adhuc permanere.

XXI. Tutiùs tamen, & veriùs negativè ſentiendum eſt, non ſufficere. Nam Concilium requirit ad validè abſolvendum, ut Confeſſarius ſi Parochiale beneficium non habeat, ſit ab Epiſcopo approbatus: non eſt autem approbatus, qui petit, & non obtinet, ſive juſtè negetur, ſive injuſtè. Eò vel maximè quia denegatio licèt ei, cui denegatur, videatur injuſta; poteſt dari juſta cauſa Epiſcopo nota, quâ denegetur; neque inferiori competit de mente Superioris velle judicare. Cùm ergo, dum agitur de valore ſacramentorum, tutiori, & probabiliori opinioni ſtandum ſit, ut decrevit Innocentius XI. ideo tenendum eſt, ad validè abſolvendum non ſufficere facultatem petitam quidem, ſed denegatam, licèt injuſtè. Quare Alexander VII. inter multas hanc damnavit propoſitionem, num. 13. *Satisfacit præcepto annuæ confeſſionis qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato.* Excipiendus tamen videtur caſus neceſſitatis; in quo ne fideles detrimentum ſalutis patiantur, cenſetur Eccleſia cuilibet Sacerdoti conferre juriſdictionem.

§. IV.

An Satisfaciat Præcepto, qui in Paſchate Confitetur alteri, quàm proprio Sacerdoti?

XXII. QUæſtionem hanc excitat Decretum Concilii Lateran. IV. Cum enim dicat, quòd omnis utriuſque ſexus, confiteatur ſaltem ſemel in anno *proprio Sacerdoti*; & nomine proprii Sacerdotis veniat Parochus, dubium exoritur: an qui in Paſchate alteri, quàm Parocho ſinè ejus licentiâ confitetur, ſatisfaciat præcepto. Cui Dubio Ivenin Doctor Gallus in ſuo *Comment. hiſt. & Dogm. de Sacr. Pœnit. cap.* 4. *de Miniſtro Confeſs. a.* 3. §. 2. cenſet Canoni Lateranenſi, ut quiſque ſemel in anno proprio Sacerdoti confiteatur, nuſquam derogatum fuiſſe; ideòque ad hoc teneri omnes, ut præcepto paſchali ſatisfaciant. Contraria tamen ſententia communis eſt, & ex Gallis eam defendit noſter Alexandre, in ſua *Theolog. Dogmat. & Morali p.* 2. *de Pœnit. a.* 8. *de Miniſtro, propoſit.* 5. & in

& in *Hiſt. Eccl. ſeculi* 13. & 14. *Diſſert.* 4.

XXIII. Dico ergo. Qui in Paſchate, etiam ſine licentiâ Parochi, confitetur alteri Sacerdoti à ſummo Pontifice, vel Epiſcopo approbato, ſive regulari, ſive ſeculari ſatisfacit præcepto confeſſionis etiam Paſchalis, & Canoni Concilii Lateranenſis. Probo. Qui eſt approbatus abſolutè, & ſimpliciter à ſummo Pontifice, vel ab Epiſcopo ad audiendas confeſſiones, accipit poteſtatem ab eo, in quo reſidet jurisdictio ſuperior eâ, quam in tali officio habet Parochus: ſed qui habet poteſtatem à Superiori, non indiget ad ejus uſum licentiâ inferioris; ergo &c. & conſequenter Sacerdos, ſeu Pœnitentiarius ſic approbatus, eſtò non ſit ordinario jure proprius, ſit tamen proprius per delegationem. Eâ ratione, quâ matrimonium licèt ordinariè à proprio contrahentium Parocho benedicendum ſit; non tamen excluditur, quin vel ipſe Epiſcopus poſſit per ſe benedicere, vel ad illud benedicendum alteri Sacerdoti licentiam facere, ut ex Tridentino, *Seſſ.* 24. *de reform. c.* 1.

XXIV. Confirmatur. Ex Concil. Later. citato. Poteſt quilibet Sacerdos approbatus audire confeſſiones, & abſolvere etiam in Paſchate, ſi adſit licentia Parochi; ergo multò magis, ſi adſit licentia ſummi Pontificis, vel Epiſcopi: Quis enim adeo deſipiat, ut neget ſummum Pontificem, vel Epiſcopum non poſſe dare licentiam, quam Parochus dare poteſt? Quid plura? Romanorum Pontificum Conſtitutionibus cauſa hæc finita eſt. Contrariam enim ſententiam in *Joanne de Poliaco* damnavit tanquam falſam, erroneam, & à doctrina ſanâ deviam Joannes XXII. Conſtit. quæ incipit: *vas electionis*, l. 5. Extravag. commun. tit. de Hæretic. Et Leo X. Conſt. quæ incipit: *Dum intra mentis arcana*, quæ à Concil. Lateranenſi V. approbata eſt, declaravit, Fideles, qui Sacerdotibus Regularibus ab Epiſcopis approbatis confeſſi fuerint, Conſtitutioni quæ incipit: *Omnis utriuſque ſexus*, quoad confeſſionem ſatisfeciſſe. Quid ergo ampliùs deſiderat Ivenin? Nunquid quod Innocentius III. in Concilio Later. IV. Generali ſtatuerat, alter Pontifex Leo X. in Lateranenſi V. non poterat declarare? Meritò igitur Clemens X. Conſtit. quæ incipit *Superna*, hoc idem confirmans, ait: *Et eos, qui dictis Religioſis ſimpliciter approbatis Paſchali tempore confeſſi fuerint, Conſtitutioni, quæ incipit:* Omnis utriuſque ſexus, *quoad confeſſionem dumtaxat ſatisfeciſſe cenſendos.*

XXV. Id confirmat Alexandre, in *Theolog. dogm. & morali* loco citato, pluribus Synodis Gallicanis Diœceſanis. Nemauſenſi, *anno* 1284. Lingonenſi *anno* 1452. Sueſſionenſi *anno* 1502. & 1515. Truenſi, 1527. Tholoſana, 1530. & Succeſſionenſi 1561. & Provincialibus Rotomagenſi, *anno* 1581. Aquenſi. 1585. & Cameracienſi 1586. *c.* 11. Quibus adimitur ſubterfugium, quo ſe tuetur Ivenin dicens, contrarium à Gallicana Eccleſiâ ſervari, cujus diſciplinæ præfatos Pontifices præjudicare noluiſſe.

XXVI. Concludo igitur: quòd cùm finis præcepti juris poſitivi ſit caritas; ideo ſicut Lateranenſe, ne arctaretur via ſalutis, voluit, ut proprius Sacerdos facilis eſſet ad dandam licentiam petentibus confitendi alieno Sacerdoti, adeo ut ſecundùm S. Th. *in ſuppl.* 3. *p. q.* 8. *a.* 4. *ad* 6. peccaret, ſi eam denegaret: *quia multi ſunt adeo infirmi, quod potiùs ſinè confeſſione morerentur, quàm tali Sacerdoti confiterentur.* Ita Pontifices, & Eccleſia, ut ampliorem facerent ſalutis viam, ex caritate conceſſerunt, ut præter proprium, alii eſſent Sacerdotes, quibus ſua peccata poſſent confiteri.

DU-

DUBIUM III.

An Confeſſarius in omni Caſu teneatur ſervare Sigillum Confeſſionis?

§. I.

Aliqua Prænotantur.

I. Sigillum confeſſionis nil aliud eſt, quàm obligatio, quâ Confeſſarius tenetur ſervare ſecretum de iis, quæ audivit in confeſſione; quæ metaphoricè vocatur *ſigillum:* quia ſicut, ne aliis palam fiant, ſolemus ſecreta obſerare ſigillo; ſic arcana peccatorum Confeſſori concredita, perpetuâ ſilentii lege, quaſi ſacro, & inviolabili ſigillo obſignari debent à Sacerdote, ne aliis innoteſcant.

II. Sciendum ergo eſt, Confeſſarium triplici præcepto obligari ad ſervandum ſigillum confeſſionis, nempe, naturali, divino, & humano. Naturali: quia de jure naturæ eſt ſervare ſecreta ſibi concredita, tueri famam proximi, & alteri non facere, quod tibi non vis. Divino: quia Chriſtus confeſſionem inſtituens, noluit, eam eſſe odioſam, & moraliter impoſſibilem; ergo præcipit media ad hunc finem conducentia, inter quæ unum eſt ſecreti arcta cuſtodia. Humano denique: quia Eccleſia ſtrictiſſimè præcipit ſecretum ſervari, & pœnis quoque violatores punit, ut Can. *Sacerdos*, de Pœnit. diſt. 5. ubi infligitur pro pœna depoſitio, & peregrinatio, & perpetua incluſio in Monaſterio.

III. Ex quibus infertur, quòd ſicut qui furatur rem in loco ſacro, velut in aſylo depoſitam, non ſolùm peccat peccato furti; ſed etiam ſacrilegii contra religionem, & reverentiam loco ſacro debitam: ita qui violat ſigillum confeſſionis peccat, non ſolùm contra jus naturale ſecreti, ſed etiam contra religionem, & reverentiam ſacramenti. Unde triplex peccatum committeret, qui illud violaret. Primum detractionis, quia infamaret proximum: ſecundum infidelitatis, non ſervans fidem ſecreti: tertium ſacrilegii, non ſervans reverentiam ſacramento. Et hoc ultimum ſemper eſt mortale; cùm alia duo ratione levitatis materiæ poſſint eſſe venialia. His præmiſſis

§. II.

Reſolvitur Dubium.

IV. Dico. Adeo ſtricta eſt ſigilli confeſſionis obligatio, ut nec quidem in periculo boni communis, aut in quantacumque neceſſitate poſſit violari. Sic omnes Theologi, & Canoniſtæ. Conſtat ex C. *Sacerdos* ſupra citato, ubi dicitur, quòd Sacerdos non poteſt revelare ſecretum confeſſionis pro quocumque ſcandalo vitando. Secundò. Quia Sacerdos debet Deo, cujus miniſter eſt, ſe conformare: ſed Deus peccata, quæ per confeſſionem habet, non revelat, ſed tegit; ait enim, Ezechiel. 18. v. 21. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis... omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor:* quod repetitur, *c.* 33. *v.* 16. Unde S. Th. in Supplem. q. 11. a. 1. *In ſacramentis* (inquit) *quæ exteriùs geruntur, ſunt ſigna rerum, quæ interiùs contingunt. Et ideo confeſſio, quâ quis Sacerdoti ſe ſubjicit, ſignum eſt interioris ſubjectionis, quâ quis Deo ſubjicitur. Deus autem peccatum illius, qui ſe ſubjicit per pœnitentiam, tegit: unde & hoc oportet in ſacramento Pœnitentiæ ſignificari. Et ideo de neceſſitate ſacramenti eſt, quòd quis confeſſionem celet, & tanquam violator ſacramenti peccat, qui confeſſionem revelat.*

Ex quibus hæc conficitur ratio. In nullo caſu licitum eſt violare ſacramentum, cùm hoc ſit intrinſecè malum: quod autem eſt intrinſecè malum, in nullo caſu licet fieri: ſed qui confeſſionem revelat, violator eſt ſacra-

cramenti; corrumpit enim ejus ſignificationem, quâ ſignificare debet exteriùs id, quod interiùs fit à Deo, qui peccatum in confeſſione manifeſtatum tegit; ergo &c.

V. Aliam rationem dat S. Th. citato loco. Si in aliquo caſu liceret Sacerdoti revelare peccatum ſibi in confeſſione expoſitum. homines nimis arcerentur à confeſſione: nam probabiliter ſuſpicari poſſent, in his, vel ſimilibus caſibus id licere; ſicque confeſſio fieret odioſa, & pœnitentibus daretur occaſio non ſincerè peccata ſua confitendi. Ubi è contra certi de ſigillo in quocumque caſu cuſtodiendo, *Homines magis ad confeſſionem attrahuntur, & ſimpliciter etiam peccata confitentur.*

VI. Dices primò. Sicut de neceſſitate confeſſionis eſt ſecretum, ita & ejus integritas: ſed in aliquo caſu licitum eſt facere confeſſionem non integram, ut dictum eſt; ergo & in aliquo caſu licitum erit ſecretum frangere.

Reſpondeo primò, neg. min. Integritas enim, quæ eſt jure divino neceſſaria ad confeſſionem, eſt integritas formalis: & ab hac in nullo caſu diſpenſari pœnitens poteſt, quamvis ab integritate materiali, quæ neceſſaria non eſt, poſſit excuſari — Secundò, do differentiam. Quia præceptum de integritate confeſſionis cùm ſit affirmativum, obligat ſolum, attentis certis circumſtantiis, & quando fuerit expediens. At præceptum de non violando ſecretum confeſſionis eſt negativum: ideoque ſemper obligat, nullo prorſus caſu excepto.

VII. Dices ſecundò. Interdum revelatio confeſſionis neceſſaria eſſe poteſt ad avertendum grave damnum Reipublicæ, puta, ad impediendum, ne aliqua hæreſis introducatur; ergo in hoc ſaltem caſu licitum erit &c.

Reſpondeo, neg. conſ. Cùm enim non ſint facienda mala, ut veniant bona; non eſt violandum ſecretum, quod de ſe eſt malum, ut eveniat aliquod bonum, vel evitetur malum. Nec violatio ſigilli confeſſionis poteſt conducere ad tantum Reipublicę Chriſtianæ bonum; quin potiùs ex ejus conſervatione bonum regimen illius dependeat, & conſervetur.

§. III.

Quæſita aliqua Reſolvuntur.

VIII. Quæres primò: An Sacerdos poſſit revelare ea peccata, de quibus ille, qui confitetur, non promittit, nec eſt ad ſe emendandum diſpoſitus: maximè ſi timeitur aliqua hæreſis — Quidam (inquit) S. Th. citato loco *ad* 1. affirmativè ſenſerunt. Sed hæc opinio videtur erronea. Quia eſtò illa confeſſio facta ſinè propoſito emendationis ſit ficta; eſt tamen ſacramentalis, quoad obligationem ſervandi ſigillum, quia in ea peccator ſe ſubjicit clavibus Eccleſię. *Et ideo*, ait S. Th. *ſub occulto tenenda eſt. Neque ſigillum confeſſionis contra caritatem militat: quia caritas non requirit, quòd apponatur remedium peccato, quod homo neſcit. Illud autem, quod ſub confeſſione ſcitur, eſt quaſi neſcitum; cùm illud non ſciat aliquis ut homo, ſed ut Deus. Tamen aliquod remedium adhibere debet in prædictis caſibus, quantum poteſt, ſinè revelatione confeſſionis; ſicut monendo eos, qui confitentur, & aliis diligentiam apponendo, ne corrumpantur per hæreſim. Poteſt etiam dicere Prælato, quòd diligentiùs vigilet ſuper gregem ſuum: ita tamen, ut non dicat aliquid, per quod verbo, vel nutu confitentem prodat.* Hæc S. Thomas.

Hæc tamen intelligenda ſunt de eo, qui accedit ad confeſſionem animo ſe accuſandi, & ſe ſubjiciendi clavibus Eccleſiæ; ut vel abſolvatur, vel aliquo modo juvetur. Si enim ſub ſpecie confeſſionis peccator veniat animo irridendi, decipiendi, vel Confeſſarium pertrahendi in conſortium peccati ſui, non eſt ejus confeſſio ſacramentalis; ideoque nec inducens ſigillum: ut referunt

ſerunt Dominicus Soto, *diſt. 18. q. 4. a. 5.* Vivaldus, & alii declaratum fuiſſe Romæ de quodam, qui prætextu confeſſionis acceſſerat ad alium Cardinalem, volens eum in conceptæ contra Pontificem conjurationis crimen pertrahere. Quod idem dicerem de muliere, quæ accederet ad Confeſſarium animo pertrahendi ipſum ad conſentiendum ſuæ turpi præconceptæ cogitationi.

IX. Ex ſupradictis infert Natalis Alexandre primò. Quòd periculo violandi ſigillum exponit ſe Sacerdos, qui de rebus in confeſſione auditis ita imprudenter loquitur; ut poſſet trahere audientes in notitiam, aut ſuſpicionem pœnitentis, puta, ſi diceret: Titius mihi confeſſus eſt gravia peccata ſua, vel caſum reſervatam, aut eum ad Pœnitentiarium remiſi, hanc injunxi pœnitentiam: maximè ſi antea dixerit, ſe talem pœnitentiam injungere pro tali peccato. Similiter ſi quis dicat de loco, arvo, in quo confeſſiones audivit, multos ibi eſſe fornicatores, adulteros, fures &c. aut in Monaſterio eſſe plures proprietarios. Si quis Superiori domus religioſæ dicat, unus è tua familia, vel domo adulter eſt, fur, aut mortem tibi machinatur. In his caſibus exponit ſe periculo violandi ſigillum: quia ſaltem indirectè contingere poteſt, ut veniatur in cognitionem perſonæ pœnitentis.

X. Ex quo etiam infertur, quòd nec Parochus, nec Seminarii Rector, ſive director Ordinandorum Clerico ob crimen in confeſſione auditum, & ex ſola confeſſione ſibi notum, poteſt denegare teſtimonium de vita, & moribus. Nec Parochus à Matrimonio repellere pœnitentem, ob impedimentum occultum ex ſola confeſſione ſibi cognitum; aliàs violaret ſigillum, & injuriam faceret ſacramento Pœnitentiæ. Unde ſicut occulto peccatori Euchariſtiam publicè petenti denegare non poteſt; ſed privatè tantum monere, ne ad Euchariſtiam accedat, antequam ſe probaverit: ita Parochus &c. monere quidem debent in foro pœnitentiali nomine Dei omnipotentis, ne cum impedimento ad ſacramenta Ordinis, vel Matrimonii accedant; non tamen illi denegare poſſunt Ordinationem, aut benedictionem nuptialem, niſi ex alio motivo eis conſtiterit. In hoc enim caſu poteſt revelare; quia illud ſcit etiam ut homo, putà quia vidit, vel ab aliis audivit, ut docet S. Tho. citatâ *q. 11. Supplem. a. 5.*

XI. Quæres ſecundò: Quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius, qui à Judice interrogatur de crimine, quod ſolâ confeſſione novit? Dupliciter autem poteſt Confeſſarius interrogari. Primò: interrogando de ſcelere, dicendo, Petrus admiſit ne hoc, vel illud ſcelus? Secundò: interrogando de confeſſione, dicendo, Petrus hoc ne, vel illud ſcelus tibi confeſſus eſt?

Si ergo primo modo interrogetur deberet reſpondere ſe neſcire, etiam cum juramento. Ratio eſt. Quia ſenſus erit, neſcio eo cognitionis genere, ſecundùm quem tenear tibi reſpondere: & hoc etiamſi præcipiatur ſub pœna excommunicationis. Neque hìc erit æquivocatio: quia cùm notum ſit apud Chriſtianos, Confeſſarios in teſtes adhiberi non poſſe; ſciunt omnes, interrogationem de iis peccatis, quæ quis ex ſola confeſſione ſacramentali didicit, & ut ait S. Tho. *q. 11. ſuppl.* citatâ *a. 1. ad 2.* debent exiſtimare, quod intentio præcipientis ſit eum interrogare: *Si ſciat ut homo, hoc autem non ſcit ut homo.*

XII. Si autem ſecundo modo interrogetur, eâdem ratione non debet dicere. Non tamen (ut obſervat Æſtius cum aliis) ſimpliciter negando, alioquin mentiretur; quia negaret, ſe ſcire nedum ut homo, ſed etiam ut Deus: ſed fortiter increpando Judicem, talem interrogationem eſſe impiam; eique etiam mortem comminanti repugnare, exemplo S. Joannis Nepomuceni, qui potius mortem ſu-

Digitized by Google

bire voluit, quàm Wenceſlao Bohemiæ Regi impiè præcipienti, quæ in confeſſione Reginæ uxoris ejus audierat, revelare. Et ratio eſt. Quia in obſervantia præcepti ſecreti confeſſionis concurrit. Primò: reverentia debita ſacramento, quod eſt bonum religionis. Secundò: bonum fidelitatis de non aperiendo arcano. Tertiò: Bonum caritatis, & juſtitiæ de non infamando proximum. Quartò: bonum obedientiæ legi divinæ, & humanæ. Quintò: bonum ſalutis fidelium petentium ſacramentum. Et tandem: bonum ſecuritatis totius Eccleſiæ de accedendo ad confeſſionem ſinè metu infamiæ, vel alterius damni, ſive in bonis vitæ, ſive fortunæ; quibus bonis comparari non poteſt quodcumque aliud bonum, quod poſſet ex revelatione confeſſionis obtineri. Unde S. Tho. citatus, *ad* 2. dicit: *Quòd ſicut præceptum de confeſſione ſacramentali faciendâ eſt de jure divino, & non poteſt aliquâ diſpenſatione, vel juſſione humanâ homo abſolvi ab eo: ita nullus ad revelationem confeſſionis poteſt ab homine cogi, vel licentiari.* Et rationem dat: *Quia præceptum de confeſſione celandâ conſequitur ipſum ſacramentum.*

XIII. Quæres tertiò: Num ex pœnitentis licentia poſſit Confeſſarius audita in confeſſione aperire.

Reſpondent omnes affirmativè cum S. Tho. laudatâ *q.* 11. *Supplem. a.* 4. Nam *Duo* (inquit) *ſunt, propter quæ Sacerdos tenetur peccatum occultare. Primò, & principaliter, quia ipſa occultatio eſt de eſſentia ſacramenti; inquantùm ſcit illud ut Deus, cujus vices gerit in confeſſione: alio modo, propter ſcandalum vitandum. Poteſt autem confitens facere, ut Sacerdos illud, quod ſciebat ut Deus, ſciat etiam ut homo; quod facit, dum licentiat eum ad dicendum. Et ideo ſi dicat, non frangit ſigillum confeſſionis; tamen debet cavere ſcandalum, ne fractor ſigilli reputetur.*

XIV. Ut tamen hoc licitè fiat, duæ adeſſe debent conditiones. Prima: quòd licentia ſit liberrimè data; alioquin ſi ex metu, vel aliquâ aliâ ſimili viâ ſit extorta, nulla erit. Cùm enim dicta facultas non debeat obtineri, niſi ad bonum pœnitentis; oportet, ut nonniſi à volente, ac liberrimè conſentiente obtineatur. Secunda: ut facultas expreſſa ſit, & non merè præſumta, ſeu quam pœnitens concederet, vel concedere deberet, ſi rogaretur. Alioquin contingere poſſet, ut Sacerdos arbitraretur, ſibi eam licentiam fore à pœnitente concedendam, quam tamen, ſi rogaretur, negaturus eſſet.

Advertit tamen S. Thom. ibi *ad* 4. quòd ex hoc non ſequitur, peccatum jam à Deo remiſſum publicari, & ſigillum frangi. Nam *Ille, ad quem notitia peccati devenit, mediante Sacerdote, de voluntate confitentis, participat in aliquo actu Sacerdotis; & ideo ſimile eſt de eo, & de interprete: niſi fortè peccator nolit, quòd ille abſolutè ſciat, & liberè.*

XV. Quæres quartò: Qui extra confeſſionem aliquid ſub ſigillo confeſſionis recipit, diciturne frangere ſigillum confeſſionis, ſi revelet?

Caſus iſte frequens eſt. Reſpondeo tamen negativè. Quia debitum ſacramentalis ſigilli oritur ex ſola ſacramentali confeſſione. Addit tamen S. Th. qu. 11. Supplem. laudatâ, a. 2. ad 2. *Quod aliquis non debet de facili recipere hoc modo. Si tamen recipiat, tenetur ex promiſſione hoc modo celare, ac ſi in confeſſione haberet, quamvis ſub ſigillo confeſſionis non habeat.*

XVI. Quæres quintò: An ſigillum confeſſionis ſe extendat ad alia, quam ad illa, quæ ſunt de confeſſione?

Reſpondet S. Tho. citato art. 2. in Corp. *Quod ſigillum confeſſionis directè non ſe extendit, niſi ad illa, de quibus eſt ſacramentalis confeſſio: ſed indirectè id, quod non cadit ſub ſacramentali confeſſione, etiam ad ſigillum confeſſionis pertinet, ſicut illa, per quæ poſſet peccator, vel peccatum deprehendi.*

di. Nihilominus etiam illa ſummo ſtudio ſunt celanda. Tùm propter ſcandalum: tùm propter pronitatem, quæ ex conſuetudine accidere poſſet.

XVII. Tandem adverto cum eodem S. Thom. qu. 11. ſupra citatâ, a. 3. *Quòd ſigillum confeſſionis competit Sacerdoti, inquantùm eſt miniſter hujus ſacramenti: quod nihil aliud eſt, quàm debitum confeſſionem celandi. ſicut clavis eſt poteſtas abſolvendi. Tamen ſicut aliquis, qui non eſt Sacerdos, in aliquo caſu participat aliquid de actu clavis, dum confeſſionem audit propter neceſſitatem: ita etiam participat aliquid de actu ſigilli confeſſionis, & tenetur celare; quamvis propriè loquendo ſigillum confeſſionis non habeat.* Hinc ad ſecretum tenetur interpres, quo pœnitens utitur in confitendo. Is etiam, qui, vel malignè confitentis peccata, aut datâ operâ audivit, aut etiam caſu, & ſinè culpâ; quia res hæc tranſit cum ſuo onere. Is quoque, cui Confeſſarius ſive juſtè, & de licentia pœnitentis, conſilii petendi causâ, vel alio titulo, ſive etiam injuſtè, peccata in confeſſione audita revelaverit. Omnes denique, qui ſive immediatè, ſive mediatè, ſive licitè, ſive illicitè peccata confeſſa noverunt: ſic urgente caritate, quæ operit multitudinem peccatorum.

QUÆSTIO VIII.

De Forma Sacramenti Pœnitentiæ.

VErba Sacerdotis abſolventis forma ſunt ſacramenti Pœnitentiæ, per quæ judicium pœnitentiale completur, & conſummatur. De his ergo ea, quæ tractari ſolent, brevi tamen calamo, examinabimus.

DUBIUM I.

Quæ Verba ſint de Eſſentia Abſolutionis Sacramentalis.

§. I.

Relatis Sententiis Reſolutio Ponitur.

I. MUlta ſunt verba, quæ in ſacramentali abſolutione proferuntur. Videndum quænam ſint de eſſentia: ita ut ſi non proferantur, abſolutio ſit nulla. In primis certum eſt apud omnes, verba illa antecedentia, nempe: *Miſereatur tui &c.* & *Dominus noſter Jeſus Chriſtus &c.* & iſta ſubſequentia: *Paſſiò Domini noſtri Jeſu Chriſti*, non eſſe de eſſentia abſolutionis, nec ad valorem ejus neceſſaria; ſed eſse ſolùm preces congruas, & utiles ad divinam miſericordiam implorandam. Solùm ergo difficultas eſt circa iſta verba: *Ego abſolvo te ab omnibus peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

II. Quâ in re Durandus vult, quòd ſicut in forma Baptiſmi eſt eſſentialis invocatio Trinitatis, ita & in forma abſolutionis: & ideo ſi quis reticeret *In nomine Patris &c.* invalidè abſolveret. — Sed hoc rejicitur. Quia in inſtitutione ſacramenti Pœnitentiæ factâ non habetur invocatio Trinitatis, ſicut habetur in Baptiſmi inſtitutione, ſed tantùm: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Et ratio adeſt. Quia Baptiſmus cum introducat hominem ad fidem, cujus præcipuum myſterium eſt Trinitas, & Confirmatio roboret hominem ad confeſſionem ejuſdem fidei; neceſſaria eſt in forma utriuſquè invocatio Trinitatis; non ſic autem in ſacramento Pœnitentiæ. Unde S. Thom. 3. *p. qu.* 84. *a.* 3. *ad* 3. dicit: quòd quia *Sacerdos ſicut miniſter abſolvit, convenienter apponitur aliquid, quod pertineat ad primam auctoritatem Dei, ſcilicet, ut dicatur:* Ego te ab-

Te abſolvo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti., *vel per virtutem Paſſionis Chriſti, vel auctoritate Dei... Quia tamen hoc non eſt determinatum ex verbis Chriſti, ſicut in Baptiſmo, talis appoſitio relinquitur arbitrio Sacerdotis.*

III. Gabriel autem vult, eſſe de eſſentia iſta: *Ego te abſolvo ab omnibus peccatis tuis* — Sed ly *ab omnibus* non eſſe neceſſariò apponendum, conſtat. Tùm quia: non apponitur in Rituali Romano juſſu Pauli V. edito. Tùm quia: cùm nequeat fieri abſolutio ab uno mortali, quin fiat ab omnibus, illa particula ſubintelligitur. Tùm quia: de venialibus omnibus non ſemper fit abſolutio.

IV. Paludanus autem, & Petrus Soto ſentiunt, verba iſta: *Abſolvo te à peccatis tuis*, eſſe neceſſaria, & de eſſentia; quia cùm abſolutio ſit indifferens ad abſolvendum tùm à peccatis, tùm à cenſuris, debet determinari per ly *à peccatis* — Sed hoc etiam, eſtò probabile, non videtur certum. Nam licèt verbum *Abſolvo* abſolutè prolatum indifferens ſit; in circumſtantia tamen, quà profertur ſuper pœnitentem, qui confitetur peccata ſua, habet quòd ſignificet abſolutionem potiùs à peccatis, quàm à cenſuris. Fateor tamen, ly *à peccatis tuis* nulla ex cauſa eſſe à Sacerdote omittendum; cùm dum agitur de valore ſacramentorum, tutior ſententia amplectenda ſit.

V. Dominicus Soto ab oppoſito ſentit, ſolùm hoc verbum *Abſolvo* eſſe de eſſentia — Sed hoc minùs tutum videtur. Sicut enim in formis Baptiſmi, Confirmationis debet exprimi perſona, ſupra quam cadit forma; ita & in Pœnitentia; unde, *Jo.* 20. Chriſtus dixit: *Quorum remiſeritis peccata*: ubi per ly *Quorum* deſignavit perſonam. Addo: quòd abſolutio ſe habet ad modum ſententiæ judiciariæ: in omni autem ſententia judiciariâ exprimi debet perſona delinquens, accuſata, & convicta, quæ debet abſolvi.

VI. Dices. Si non debent ex neceſſitate exprimi peccata, à quibus datur abſolutio; cur debet exprimi perſona quæ abſolvitur? — Reſpondeo, quòd peccata ſunt materia removenda; hæc autem non eſt neceſſariò apponenda in forma, vel ſententia Judicis, cùm ex circumſtantiis ſatis indicetur: ſic nec in forma Baptiſmi ponitur à qua ſorde Baptiſmus abluat. At perſona, ſupra quam cadit ſententia, neceſſario apponenda eſt. Tùm quia: ly *à peccatis* in ly *abſolvo* neceſſariò continetur; in quo tamen ly *te*, ſi non exprimatur, non continetur. His ergo præmiſſis.

VII. Dico. Probabilius videri, hæc ſola verba: *Abſolvo te*, eſſe de eſſentia abſolutionis ſacramentalis. Quod enim ly *Ego* de eſſentia non ſit, patet: quia in ly *Abſolvo*, utpote verbo primæ perſonæ ſubintelligitur. Hæc videtur eſſe mens S. Th. 3. *p. q.* 84. *a.* 3. ubi ait: *Unde patet, quòd hæc eſt convenientiſſima forma hujus ſacramenti*: Ego te abſolvo.

Probatur autem hac ratione. Illa ſola verba ſunt de eſſentia abſolutionis ſacramentalis, quæ ſufficiunt ad ſignificandum effectum principalem ſacramenti Pœnitentiæ; quia ſacramenta novæ legis id efficiunt, quod ſignificant: ſed hæc ſola verba *Abſolvo te* hoc præſtant: cùm enim effectus Pœnitentiæ ſit ablatio, & remiſſio peccatorum, id ſufficienter exprimitur per ly *Abſolvo te* in circumſtantiis confeſſionis prolatum: ſicut per ly *Baptizo te* in circumſtantiis Baptiſmi ſignificatur ablutio, non à quacumque, ſed à ſorde originali, & etiam actuali ante Baptiſmum commiſſâ.

Sicut autem in aliis ſacramentis mutatio formæ, ſi non variat ſenſum locutionis, non irritat; ita in præſenti. Ut ſi quis diceret: *Remitto*, vel *Condono tibi peccata tua*: vel imperativo modo: *Abſolvaris*, valeret abſolutio: peccaret tamen Sacerdos, utpote recedens à verbis præſcriptis ab Eccleſia: ſicut ſi auctoritatis indicandæ

gratiâ

gratiâ in plurali diceret: *Nos te abſolvimus*. Solùm dubium teſtat de forma deprecatorio modo prolatâ de quo infra.

§. II.

Aliqua Inferuntur.

VIII. INfero primò: Poſſe Sacerdotem in caſu naufragii plures ſimul unicâ abſolutione abſolvere, ſicut diximus, poſſe plures ſimul baptizare.

IX. Infero ſecundò: Sacerdotem verè abſolvere pœnitentem a peccatis, & non ſolùm illum a Deo abſolutum oſtendere, aut declarare. Chriſtus enim, *Jo.* 20. dixit: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, non dixit: quorum oſtenderitis peccata remiſſa. Unde meritò Tridentinum, *Seſſ.* 14. *Can.* 9. oppoſitum anathemate percuſſit. Et ratio eſt. Quia ſacramenta novæ legis efficiunt id, quod ſignificant: ſed verbum *Abſolvo* ſignificat remiſſionem peccati; ergo illam efficit. Vide S. Tho. 3. *p. q.* 84. *a.* 3. *ad* 5.

X. Infero tertiò: Ex ſupra dictis de formis aliorum ſacramentorum, verba abſolutionis facere hunc ſenſum: *Ego ſacramentum abſolutivum à peccatis tibi impendo*. Quod verificatur, etiamſi qui abſolvitur nullo peccato ſit ligatus. Quia licèt tunc per accidens (quia nimirum peccata ſunt ei remiſſa) eum non ſolvat; quantùm tamen in ſe eſt, producit gratiam ſolutivam. Nec tamen eſt ſimile de vinculis corporis, à quibus non poteſt ſolvi, niſi qui actu eſt ligatus; quia ſolutio à vinculis corporis ſignificat, & cauſat tantùm ſolutionem actualem; at abſolutio ſacramentalis ex vi inſtitutionis ſignificat, & cauſat gratiam ſolutivam à peccatis, ſi non inveniat ſolutum. Ut tamen ſubjectum abſolutionis ſit capax, debet in eo peccatum jam fuiſſe, quamvis ſit ei remiſſum: ſi enim aliquis nunquam peccaſſet, capax abſolutionis non eſſet; & hæc propoſitio: *Ego te abſolvo*, eſſet de ſubjecto non ſupponente.

XI. Circa abſolutionem conditionatam recolenda ſunt dicta de forma ſacramentorum in genere: nimirum, ſi conditio ſit de præſenti, vel de præterito, abſolutio valida eſt; quia nec ſuſpendit ſenſum, nec aliud facit, quod poſſit obſtare valori abſolutionis. Ut tamen licitè fiat, debet eſſe rationabilis cauſa. Unde ſi Sacerdos dubitet, an abſolutionis verba protulerit, dicere poteſt: *Si non es abſolutus, ego te abſolvo*. Similiter, ſi adſit dubium, an qui abſolvitur ſit capax; vel quia dubitatur, an ſit vivus, vel ex alia cauſâ, an ſit capax. Unde dicitur, Clementem VIII. fabrum quendam è fabrica S. Petri Romæ cadentem ſub hac forma abſolviſſe: *Si es capax, ego te abſolvo*. — Si verò conditio ſit de futuro, ut: *Ego te abſolvo ſi eras reſtituas*, reddit invalidam abſolutionem. Quia ſacramentum non perficitur ante completam conditionem, quia deeſt intentio miniſtri: neque poſt, quia tunc non eſt materia, nec forma; neque in poteſtate miniſtri eſt ſuſpendere pro libito effectùm ſacramenti.

DUBIUM II.

An Valeat Forma Abſolutionis verbis Deprecatoriis prolata?

§. I.

Traditio Eccleſiæ tùm Græcæ, tùm Latinæ.

I. ECcleſiam Græcam abſolutionem ſacramentalem verbis deprecativis expreſſiſſe olim, & etiam modò exprimere, certum omnibus eſt; ut videri poteſt apud Morinum, *lib.* 8. *de Adminiſtr. Sacr. Pœnitentiæ, c.* 12. Quòd enim olim deprecatoriis uterentur verbis, teſtantur antiqua Græcorum Euchologia, tùm Cryp-

Cryptæ ſerratæ annos ſexcentos excedens, tùm Barberinum multò antiquius. Quod verò etiam modò ſervent eundem ritum; oſtendit Euchologium Græcum editum Venetiis, *anno* 1638. & Goarius noſter ſex referens orationes, quas Sacerdos Græcus ſuper pœnitentes recitat, omnes verbis deprecatoriis conceptas. Quod confirmavit Hieremias Patriarcha Conſtantinop. in cenſura confeſſionis Auguſtanæ, *c.* 11. ubi Sacerdotum precibus tribuit peccatorum remiſſionem. Quod ſupponit Clemens VIII. in Inſtructione, quam edidit, *anno* 1595. ſuper ritibus Græcorum. Ubi ſtatuit, ut ſi Sacerdos Græcus in neceſſitate (ut poteſt) Latinum abſolvat, utatur formâ abſolutionis in Florentino præſcriptâ: & poſtea, ſi voluerit, dicat *Orationem deprecativam, quam pro forma abſolutionis dicere tantùm* (Græci) *conſueverunt.*

II. Quoad Eccleſiam verò Latinam, non convenit apud Eruditos, eam ſemper formam indicativam in ſacramentali abſolutione adhibuiſſe. Eam enim Eccleſiam Africanam quarto ſeculo non adhibuiſſe colligitur ex S. Auguſtino, qui *Homilia* 23. *inter quinquaginta*, modò, *Serm.* 99 *c.* 7. arguit nonnullos miniſtros, maximè ex Donatiſtis, qui ſibi quaſi peccata dimitterent gloriabantur; eis modeſtiam Chriſti objiciens, qui mulieri peccatrici non dixit: *Ego remitto tibi peccata;* ſed: *Remittuntur ei peccata.* Quaſi prævidens futuros eſſe homines, *Qui dicerent: ego peccata dimitto, ego juſtifico, ego ſanctifico, ego ſano quoſcumque baptizo.* Corruiſſet autem hoc Auguſtini argumentum, ſi Eccleſia Africana tunc inter abſolvendum indicativâ formâ in prima perſonâ uſa fuiſſet. Alcuinus etiam, *l. de Officiis divinis, cap. de Cœna Domini*, ritum Pœnitentiæ deſcribens, non alias refert, quàm orationes Sacerdotis deprecatorias ſuper pœnitentes. Imò circa *annum* 1230. Guillelmus Pariſienſis, c. 9. de Sacr. Pœnit. *Neque* (inquit) *more Judicum forinſecorum pronuntiat Confeſſor: abſolvimus te, non condemnamus, ſed magis orationem facit ſuper eum, ut Deus abſolutionem, & remiſſionem, atque gratiam ſanctificationis tribuat ... Unde in abſolutione confitentium non conſueverunt dicere Sacerdotes: dimittat tibi Deus peccata, quæ confeſſus es mihi, ſed potiùs omnia.* Non diffiteor tamen, aliquos etiam tunc temporis Pariſiis formâ indicativâ uſos fuiſſe. Id enim teſtatur Alexander Halenſis Guillelmo Coævus, 4. *p. Summa, membr.* 2. *a.* 2 ubi ait: ſed ſi contra objiciatur, quia abſolutio Sacerdotis, quæ fit expreſſione talium verborum: *Ego abſolvo te*, vel: *Dominus abſolvat te*, magis exprimit abſolutionem à peccato, quàm confeſſio pœnitentis &c. Quibus videtur, eo ſeculo indifferentem fuiſſe uſum abſolutionis, ſive indicativo, ſive deprecativo modo prolatæ. Unde Goarius ſupra relatus dicit, quatuor ſolùm ab hinc ſeculis formam indicativam cæpiſſe in Eccleſia Latinâ determinatè generaliter uſurpari.

III. Quidquid tamen de hoc ſit: S. Thomas, qui deſinente ſæculo 13. floruit, hanc formam per ſolum modum indicativum: *Ego te abſolvo*, tanquam omnibus Eccleſiis Latinis communem & probatam proponit, *Opuſc.* 22. *cap.* 1. Ubi de Auctoribus, qui pro ſola deprecativâ abſolutionis formulâ laudabantur: *Numquid* (inquit) *etiamſi nunc viverent, præjudicare poſſent communi ſententiæ Magiſtrorum Pariſiis regentium, qui contrarium ſentiunt, decernentes, abſque his verbis:* Ego te abſolvo, *abſolutionem non eſſe per ſolam deprecativam orationem?* Hanc eandem pro eſſentiali abſolutionis forma proponit, & ſtatuit 3. *p. q.* 84. *a.* 3. his præmiſſis.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Reſolvitur Dubium.

IV. Dico. Formula abſolutionis verbis deprecatoriis concepta valet quidem etiam nunc apud Græcos; non tamen amplius valet apud Latinos. Prima pars prob. Nam, ut ſupra dictum eſt, actus judicialis Pœnitentiæ per quatuordecim priora ſecula, & etiam modò ſolis verbis deprecantibus peractus eſt, & peragitur; ergo vel dicendum eſt, Græcos caruiſſe, & adhuc carere verâ formâ ſacramenti Pœnitentiæ, ſi forma deprecatoria non valuit, nec valet; quod nemo dicet: vel formam deprecatoriam apud Græcos valere. Addo: Eccleſiam Latinam formulam deprecativam Græcorum nunquam ut invalidam reprobaſſe; neque à Græcis ad Latinos venientes, unquam obligaſſe ad repetendas omnes confeſſiones apud Sacerdotes factas, tanquam invalidas. — Neque obeſt, quòd Clemens VIII. *in Inſtruct. ſuper ritibus Græcorum, anno* 1595. Græcis imperet, ut Latinos in caſu neceſſitatis abſolventes utantur *Formâ abſolutionis in Generali Concilio Florentino præſcriptâ* — Nam Clemens Octavus indicativam formam non injungit, niſi pro abſolutione à Presbyteris Græcis impertiendâ Latinis; ergo ſupponit, deprecativam, quam (ut ibidem ait Papa) adhibere conſueverunt, validam, ſi non licitam, eſſe, quum agitur de abſolutione conferendâ pœnitentibus Græcis: maximè quia in ſuo decreto non declarat, formam abſolutionis collatam ſinè indicativis verbis nullam, & invalidam eſſe.

Quòd ſi vera eſſet opinio Arcudii, & Goarii volentium, Græcos verbis deprecatoriis conjungere verba indicativo modo exprimentia actum judiciale, ut: *Habeo te veniâ donatum*, finita eſſet controverſia. Hoc tamen falſum eſſe Morinus oſtendit, *lib.* 8. *de Pœnit. c.* 12. aſſerens, ſe de hoc interrogaſſe quemdam, qui Collegio Græcorum Romæ præerat, quânam formulâ in abſolvendo modò uterentur Græci, eique hanc manu ſua deſcripſiſſe: *Dimitte, condona peccata hujus N. quia tua eſt potentia, & tuum regnum Patris &c.* Sed hoc examinare non vacat.

V. Secunda verò pars prob. primò. Nam S. Tho. *Opuſc.* 22. *c.* 2. citato, formam deprecativam tanquam nullam rejicit pluribus rationibus: quarum potiſſima eſt inſtitutio Chriſti, his verbis: *In ſacramentis verba habent efficaciam ex inſtitutione divina: unde tenenda ſunt verba determinata conſonantia divinæ inſtitutioni. Inſtitutioni autem dicentis*: Quodcumque ſolveris &c. *iſta verba conveniunt*: Ego te abſolvo. *Sicut inſtitutioni dicentis*: Euntes docete omnes Gentes, baptizantes &c. *conveniunt iſta verba*: Ego te baptizo &c. *Sicut ergo iſta tenenda ſunt in Baptiſmo*: Ego te baptizo; *ita in Pœnitentia*: Ego te abſolvo. Quibus intendit S. Thom. tradere differentiam inter abſolutionem à cenſuris, & ſacramentalem. Nam in illâ, *Verba habent efficaciam ex intentione dicentis; unde non refert, quibuſcumque verbis utatur ad exprimendam ſuam intentionem*. In iſta autem habent efficaciam ex inſtitutione divina. Secundò. Quotquot ſeculis ſubſequentibus ex Latinis ſcripſerunt, uni indicativæ formulæ effectum ſacramenti Pœnitentiæ tribuerunt, eâque ſolâ exprimi, actum judicialem. Unde Tridentinum, *Seſſ.* 14. *cap.* 3. docet: *Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ipſius vis ſita eſt, in illis miniſtri verbis poſitam eſſe*: Ego te abſolvo &c. *Quibus quidem de Eccleſiæ ſanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur: ad ipſius tamen formæ eſſentiam nequaquam ſpectant, neque ad ipſius ſacramenti adminiſtrationem ſunt neceſſariæ.*

VI. Ex quibus ſequitur, quòd dato, abſolutionem deprecativam ali-

quando in Eccleſia Latinâ valuiſſe; eo quòd antiqua ſacramentaria, Pontificalia, & Ritualia eam non rejiciant: modò tamen in eâdem valida non haberetur. Quamvis enim Eccleſia formas, & materias ſacramentorum mutare non poſſit; poteſt tamen præſcribere certas conditiones, quibus non obſervatis, ſacramentum ſit nullum. Sicut enim quia Matrimonium rationem habet contractus, præcepit, ne clandeſtinè fieret; alioquin illud declaravit nullum, cùm antea validum eſſet: ita quia ſacramentum Pœnitentiæ eſſentialiter includit actum judicialem ex parte miniſtri, potuit certas ſtatuere leges, quibus non obſervatis, abrogetur id, quod antea valebat. Sed de hoc Satis.

DUBIUM III.

An Abſolutio Sacramentalis poſſit Abſenti Validè Impendi?

§. I.

Reſolutiones Dubii.

I. DIco primò. De eſſentia abſolutionis eſt, ut voce humana proferatur; ac proinde abſolutio in ſcriptis data invalida eſt. Colligo ex Florentino, & Tridentino aſſerentibus, verba eſſe formam cujuslibet ſacramenti, excepto ſolo Matrimonio; in quo licet regulariter verba contrahentium ſint neceſſaria, non tamen eſſentialiter. Specialiter de ſacramento Pœnitentiæ dicunt omnes, formam eſſe verba, quæ Sacerdos profert, dum dicit: Ego te abſolvo. Ex quibus patet, Concilia loqui de verbis propriè ſumtis: ſi enim loquerentur non de ſolis verbis, ſed etiam de omni ſupplente vices verborum, ut ſunt nutus, vel ſcripta, immeritò ſolum Matrimonium excepiſſent. Sicut ergo forma reliquorum ſacramentorum, Matrimonio excepto, verbis propriè talibus perfici debet: quis enim dicet, Baptiſmum, Confirmationem, Eucharistiam ſcripto, vel nutu perfici poſſe? Ergo nec &c. Idque valdè congruit. Tum ex parte ſacramenti: quod cùm ſit judicium, debet ſicut in aliis judiciis voce humanâ proferri ſententia. Tùm ex parte miniſtri: cum valdè honorificum ſit verbis formalibus reum abſolvere. Tum ex parte pœnitentis: qui magis certus eſt de ſua abſolutione, audiens illam verbis Sacerdotis pronuntiatam.

II. Dico ſecundò. Abſolutio nequit dari abſenti. Sequitur ex præcedenti. Nam ſi abſolutio debet voce humanâ proferri, nequit niſi præſenti impartiri, cui ſoli poſſumus loqui. Deinde ly *Te* deſignat perſonam præſentem, ſicut ly *Hoc* materiam præſentem: ergo ſicut Sacerdos nequit baptizare perſonam abſentem, neque conſecrare panem abſentem; ita nec abſolvere ſacramentaliter pœnitentem abſentem.

III. Dico tertiò. Pœnitens non poteſt Sacerdoti abſenti per litteras, vel per Nuntium confiteri. Id colligitur ex Tridentino, *Seſſ. 14. cap. 2.* quod voluit, pœnitentes *Ante hoc tribunal tanquam reos ſiſti*. Et expreſſius declaravit Clemens VIII. *anno* 1602. qui tanquam falſum, ſcandaloſum, & temerarium damnavit, qui diceret: *Licere per litteras, ſeu Internuntium, Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere*. Fuere, qui cenſerent, Clementem illam propoſitionem damnaſſe quidem in ſenſu complexo, & copulativo, non verò in ſenſu disjunctivo; adeoque poſſe vel per litteras, vel per internuntium confiteri abſenti, etſi non poſſit ab abſente abſolvi. Verùm partem utramque fuiſſe à Clemente damnatam, ex eo conſtat; quia ſectionem celebris Theologi, ita ejus mentem detorquentis, ex ejus ſcriptis Clemens ipſe eradi juſſit: &, referente Bellarmino, declaravit, mentem ſuam fuiſſe utramque propoſitionis partem damnare,

Digitized by Google

nare, & prohibere, ne confeſſio fiat abſenti, quamvis abſolutio in præſentia danda eſſet.

§. II.

Solutio Objectionum.

IV. Contra primum aſſertum objicies. Non eſt de eſſentia confeſſionis, ut voce fiat: cùm poſſit fieri per ſcriptum, vel per nutum, ut in mutis; ergo neque de eſſentia abſolutionis eſt — Nego conſ. & paritatem. Primò: quia forma debet eſſe expreſſior, quàm materia: & cùm abſolutio habeat rationem formæ, confeſſio autem materiæ, non mirum, ſi lex, & traditio divina verba ad illam exigat, non ad iſtam. — Secundò: quia ſi confeſſio deberet fieri ſolâ voce, multæ perſonæ, ut muti, barbaræ, & ignotæ linguæ hoc bono ſpirituali privarentur, & non eſſent capaces confeſſionis. At per hoc quod abſolutio debeat proferri voce, nihil damni ſequitur, & nulla occurrit rationabilis cauſa: unde ſapienter Chriſtus inſtituit, ut abſolutio ſolis verbis proferretur.

V. Objicies ſecundò contra idem. Abſolutio ab excommunicatione in ſcriptis data valida eſt; ergo etiam abſolutio à peccatis. — Nego conſ. & paritatem. Sicut enim abſolutio ab excommunicatione non requirit certam formam verborum, ita nec verba propriè dicta: quia non operatur ut inſtrumentum Chriſti ad effectum ſupernaturalem; ſed ut inſtrumentum Superioris, qui in abſolvendo à cenſura, utpote principalis, poteſt ſibi medium determinare, non ſic in abſolutione à peccatis.

VI. Dices. S. Thomas Cantuarienſis abſens petiit abſolutionem à Sede Apoſtolicâ — Sed reſpondeo, S. Thomam præfatum non petiiſſe abſolutionem ſacramentalem, nec hoc ab Alexandro III. obtinuiſſe; ſed tantùm canonicam: timebat enim, ne cenſuram aliquam incurriſſet, cedendo Henrico II. Angliæ Regi libertatem Eccleſiaſticam impugnanti. Imò, ut patet ex ipſius Pontificis reſcripto, ipſum remittit pro abſolutione ad aliquem Sacerdotem. *Si te recolis* (inquit) *aliquid commiſiſſe, de quo propria te debeat conſcientia remordere, quidquid ſit; Sacerdoti, qui diſcretus, & providus habeatur, tibi conſulimus per pœnitentiam confiteri.*

VII. Objicies tertiò contra ſecundum aſſertum. Pœnitentia ſe habet per modum judicii, in quo abſolutio ſententia eſt: ſed in judicio forenſi ſententia poteſt ferri in abſentem; ergo &c. — Reſpondeo, neg. conſ. Judex enim ſubordinatus validè ſententiam non profert, niſi ſervet formam ſubſtantialem ſibi à ſupremo Judice præſcriptam. Quare ſi in foro externo ſtatuta eſſet lex, ut nemo niſi voce, & in præſentia abſolveretur; tunc ſententia alio modo lata invalida foret: ſed quia in foro externo talis lex non eſt lata, ideo valet abſolutio etiam in abſentem. At in judicio ſacramentali, in quo Sacerdotes ſunt Judices ſubordinati Chriſto, debent ſervare eam formam, quam ipſe præſcripſit: ipſe autem per ſuam Eccleſiam præſcripſit, ut abſolutio fiat voce, & in præſentia; quia in confeſſione ipſe pœnitens reus eſt, accuſator, & teſtis ſui; & in tali judicio ipſi reo credendum eſt in iis, quæ vel contra ſe, vel pro ſe profert: & ideo totum hoc fieri debet in præſentia.

VIII. Dices. Quia contractus poteſt iniri inter abſentes, etiam matrimonium, ſaltem per modum contractus, in abſentia perfici poteſt; ergo quia confeſſio eſt per modum judicii, & judicium in humanis in abſentes poteſt exerceri, dici poterit confeſſionem &c. — Reſpondeo, neg. abſolutè cauſalem. Intantùm enim matrimonium fieri poteſt inter abſentes; quia forma præſcripta non requirit præſentiam phyſicam, ſed tantùm moralem, & ideo à Conciliis excipi-

tur : forma verò Pœnitentiæ *Abſolvo te*, ſicut iſta *Baptizo te*, requirit præſentiam phyſicam ; & ideo eâ exceptione non gaudet.

IX. Objicies quartò contra tertium aſſertum. Moribundus, qui ante adventum Sacerdotis ſigna dedit Pœnitentiæ, & petiit confiteri ; & adveniente Sacerdote jam uſum rationis amiſit, ita ut nec confiteri, nec Pœnitentiæ ſigna dare poſſit : ſi præſentes fide digni teſtentur, ipſum pœnitentiam petiiſſe, poteſt, & debet abſolvere,ut habetur ex Conc Carthag. IV. *c.* 63. Rituali Romano ; ergo &c.

Reſpondeo, neg. conſ. Nam moribundus ille præſens eſt, & quaſi per intepretem (quod licitum eſt) per teſtimonium eorum, qui audierunt eum petentem confeſſionem, confitetur ; & Sacerdos certus moraliter eſt, eum adhuc petere,nec voluntatem mutaſſe. At in caſu contrario Sacerdos nullam certitudinem haberet, niſi ejus confeſſio facta in abſentia, ei notificetur, vel per ipſum, vel per alios : & ideo caſus iſte non eſt contra nos.

QUÆSTIO IX.

De Satisfactione Sacramentali.

TErtia pars ad ſacramentum Pœnitentiæ requiſita, poſtrema quidem in executione, ſed in intentione prior, eſt ſatisfactio, de qua in præſens ſermo erit.

DUBIUM I.

An Homo poſſit Satisfacere dè Condigno pro Pœna Temporali Peccato Mortali debita.

§. I.

Paucis Præmiſſis Reſolvitur Dubium.

I. SAtisfactio nil aliud eſt, quàm actio, quâ reparatur inæqualitas orta ex injuria alteri illatâ. Cùmque homo peccando mortaliter duplicem inæqualitatem, & injuriam Deo faciat: unam, conſtituendo ultimum finem in creatura, ex qua reatum pœnæ æternæ incurrit : alteram, nimis indulgendo propriæ voluntati, & inordinatè in creatura delectando, ex qua incurrit reatum pœnæ temporalis : ideo eſtò prima ſemper tollatur per contritionem, vel attritionem cum ſacramento Pœnitentiæ, non tamen ſemper ſecunda. Cum remiſsâ culpâ, & pœnâ æternâ per Pœnitentiam, remaneat interdum reatus pœnæ temporalis, ut contra Lutherum ſtatuit Tridentinum, *Seſſ.* 14. *c.* 8. & *Can.* 12. & 13. Et ſic primi parentes multas pœnas temporales ſubierunt etiam poſtquam eis culpa, & pœna æterna fuit remiſſa. Sic Aaroni etiam poſt remiſſum incredulitatis peccatum pœna temporalis decernitur. Sic Davidi poſt condonata peccata adulterii, & homicidii, inflicta fuit pœna temporalis.

II. Notandum etiam eſt: quòd ſatisfactio pro peccatis, alia eſt ſacramentalis, quæ ex Tridentino, *Seſſ.* 14. *c.* 8. deſcribi poteſt : quòd ſit *Actio, quâ in ſacramento Pœnitentiæ retribuimus Deo compenſationem aliquam pro peccatis, juxta ſententiam Sacerdotis.*

Alia non ſacramentalis, quâ homo operibus bonis ſibi à Sacerdote non injunctis conatur pro peccatis compenſare, quæ poteſt ſic deſcribi : *Voluntaria ſui punitio ad compenſandam injuriam per peccatum Deo illatam, & ad eum ſic placandum, ut temporalem pœnam remittat.* Hìc nos loquimur de ſatisfactione, non pro culpa, & pœna æternâ, pro qua, *in Tract. de Incarnat.* oſtendimus, nullum purum hominem poſſe de condigno ſatisfacere; ſed ſolùm de ſatisfactione pro pœna temporali.

III. Dico. Homo poteſt ſatisfacere de condigno pro pœna temporali peccato debita; non tamen de toto rigore juſtitiæ. Prima pars eſt contra Lutheranos, & Calviniſtas, qui cùm ne-

Digitized by Google

negent, ullam peccato remiſſo ſupereſſe pœnam temporalem luendam; negant etiam, hominem pro ea poſſe ſatisfacere: quos damnat Tridentinum, *Seſſ.* 14. *Can.* 12. Eſt etiam contra Bajum, *prop.* 10. quem damnarunt S. Pius V. Greg. XIII. & Urbanus VIII. — Eam tamen docet Trident. loco citato, *Cap.* 8. *&* 9. & *Can.* 13. Ubi cùm abſolutè dicat, nos poſſe pro pœna temporali ſatisfacere, exponi debet de condigno: ſicut cum dicit, abſolutè poſſe mereri, debet intelligi de merito de condigno. — Ratio autem eſſe poteſt. Quia tunc ſatisfactio cenſetur de condigno, quando eſt moraliter æqualis rei debitæ: ſed ſatisfactiones, quas Deo exhibemus, poſſunt eſſe moraliter æquales pœnæ temporali peccato mortali debitæ; ergo &c. Min. prob. Cùm enim pœna illa finita ſit, poterit adæquari per ſatisfactionem finitam; maximè ſi intenſa ſit, & ex caritate fiat. Et ſicut bona opera juſtorum poſſunt eſſe valoris moraliter æqualis, & proindè meritoria de condigno vitæ æternæ; quantò magis id poterit ſatisfactio pro pœna temporali minoris æſtimationis?

IV. Nec obſtat, quòd Adverſarii dicunt, nempe, quòd omnis noſtra ſatisfactio, & pœna hujus vitæ ſit pretium ordinis inferioris ad pœnam vitæ futuræ; & proinde non poſſe eſſe ſatisfactoriam de condigno — Nam quidquid ſit de ſatisfactionibus, ut noſtræ ſunt, ſecus tamen ut meritis Chriſti valorantur. *Neque verò* (ait Trident. Seſſ. 14. c. 8.) *ita noſtra eſt ſatisfactio hæc, quam pro peccatis noſtris exſolvimus, ut non ſit per Chriſtum Jeſum. Nam qui ex nobis tanquam ex nobis nihil poſſumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia poſſumus. Ita non habet homo unde glorietur, ſed omnis gloria noſtra in Chriſto eſt, in quo vivimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre.* Doctrina præ oculis habenda.

V. Secunda verò pars, prob. Nam ad ſatisfaciendum de rigore juſtitiæ (ut dictum eſt, *de Incarnat.*) requiritur, quòd ſatisfactio non fundetur in gratia creditoris, quòd fiat ex bonis debitoris, & ex bonis aliàs indebitis creditori: quæ cum non adſint in ſatisfactionibus noſtris, hæ enim fundantur in gratia Dei, non ſunt ex bonis propriis, ſed acceptis à Deo, & infinitis aliis titulis Deo debentur; ideo non ſunt de rigore juſtitiæ.

§. II.

Conditiones Requiſitæ ad Satisfactionem.

VI. Ex conditionibus requiſitis ad ſatisfactionem aliæ ſunt ex parte ſatisfacientis, aliæ ex parte operis ſatisfactorii, aliæ ex parte Dei acceptantis.

Ex parte ſatisfacientis requiritur, quòd ſit in gratia. Quia opera noſtra, niſi gratiâ Dei valerentur, nullam haben proportionem cum remiſſione pœnæ. Quomodo enim opus exiens à perſona inimicâ habebit valorem admovendum Deum, ut ræmittat pœnam temporalem, cum potiùs mereatur æternam? — An verò ſatisfaciens ſic teneatur ſatisfactionem ſacramentalem in gratia adimplere; ut ſi eam impleat in peccato mortali, peccet mortaliter, nec ſatisfaciat præcepto Confeſſarii, ac teneatur de novo illam implere: affirmant multi; communius tamen negant alii. Tùm quia: cùm ſatisfactio non ſit pars eſſentialis, ſed tantùm integralis ſacramenti, non apponit obicem eſſentiæ, & principali effectui ſacramenti. Tùm quia: Confeſſarius non intendit ſic obligare pœnitentem. Tùm quia: ſicut qui in peccato mortali jejunat, implet præceptum Eccleſiæ; ita in caſu. — Conſideret tamen pœnitens, ſatisfactionem ſibi injunctam eſſe, ut integrè ad Deum convertatur, & ipſum reddat placatum; ideoque ſi dum ſatisfacit, in pecca-

peccato mortali ſe eſſe cognoſcit, ſtudeat de ſuo peccato dolere — Ex parte etiam ſatisfacientis requiritur ſtatus viatoris. Nam ſicut poſt hanc vitam nullus eſt locus merito; ita nullus eſt locus ſatisfactioni.

VII. Ex parte operis ſatisfactorii requiritur primò. Quòd ſit opus liberum: debet enim eſſe actus voluntarius, humanus, & moralis, cujus fundamentum eſt libertas — Secundò. Debet eſſe bonum: quia per opera mala meremur potiùs novam pęnam, quàm remiſſionem pœnæ. — Tertiò. Quòd ſit ſupernaturale: debet enim procedere ex meritis Chriſti, quæ ſupernaturalia ſunt; & pœnæ Purgatorii ſupernaturales ſunt, quia revelatæ nobis per fidem, & quia retardant nos à conſecutione finis ſupernaturalis. — Quartò. Quòd ſit opus pœnale, vel ſpontè ſuſceptum, vel à Deo inflictum, & voluntariè acceptatum, aut à Sacerdote injunctum.

VIII. Ex parte autem Dei requiritur, ut acceptetur, ſeu ut Deus velit intuitu talis operis pęnam remittere. Satisfactiones enim noſtræ non habent ullam vim, niſi per Chriſtum, & niſi per illum à Patre acceptentur, ut diximus ſupra ex Trident. *Seſſ.* 14. *c.* 8. Cùm enim pęnæ aſſumtæ in ſatisfactionem inferioris rationis ſint pęnis Purgatorii; non tenetur Deus ex juſtitia eas acceptare: præſertim, quia cùm ſit abſolutus Dominus, poſſit eas pluribus aliis titulis à nobis exigere. Et ſicut Judex non tenetur acceptare pęnam ſibi à reo exhibitam; ſed poteſt, eâ non obſtante, illum punire pęnis à ſe, vel à lege ſtatutis: multò magis Deus. Et apparet in animabus Purgatorii, quæ multos actus contritionis, charitatis &c. faciunt de ſe aptos ad ſatisfaciendum; & tamen ſatisfactorii non ſunt, quia ad hunc finem non acceptantur à Deo.

§. III.

An poſſit Unus pro Alio Satisfacere?

IX. Dubium procedit tàm de ſatisfactione ſaramenrali, quàm de non ſacramentali: & de utraque, tàm ut medicinâ in remedium peccati, quàm ut eſt compenſatio pœnæ in Purgatorio luendæ.

X. Dico primò. Si ſatisfactio conſideretur, ut eſt ad medicinam, & remedium peccati, non poteſt unus pro alio ſatisfacere; benè tamen ſi conſideretur, ut ordinata ad ſolutionem debiti. Ita S. Th. *Supplem.* 3. *p. q.* 13. *a.* 2. Ratio primi eſt. Quia medicina debet recipi in eo, in quo eſt morbus; unus enim non poteſt ſanari per medicinam ab alio ſumtam: & ut ait S. Th. *Ex jejunio unius caro alterius non domatur, nec ex actibus unius alius benè agere conſuevit, niſi ſecundum accidens; inquantùm ſcilicet, aliquis per bona opera poteſt alteri mereri augmentum gratiæ, quæ efficaciſſimum remedium eſt ad vitandum peccatum. Sed hoc eſt per modum meriti magis, quàm per modum ſatisfactionis* — Ratio autem ſecundi petitur ex articulo fidei, quo credimus communionem Sanctorum, quem Eccleſia in hoc ſenſu intelligit; ut bona opera juſtorum utilitatem afferant etiam in purgatorio exiſtentibus. Cùm enim ſimus omnes unius corporis membra; ſicut unum membrum non in ſui tantùm, ſed & in aliorum utilitatem operatur: ſic in myſtico corpore Eccleſiæ membra viva per caritatem poſſunt utiliter operari non ſolùm ſibi, ſed aliis. — Sed quia hoc poteſt dupliciter fieri: vel immediatè applicando pœnam ſuam pro compenſatione pœnæ temporalis alteri debitæ; vel mediatè impetrando alteri auxilium, quo per propriam ſatisfactionem pœnam ſibi debitam ſolvat: & de hoc non dubitatur, nam, ut cum S. Th. dicebamus, hoc eſt potius mereri alteri, ut ſatiſ-

faciat, quàm ſatisfacere pro altero. De ſatisfactione ergo immediata

XI. Dico ſecundò. Satisfactione etiam ſacramentali poteſt unus pro alio immediatè ſatisfacere, quantum ad ſolutionem debiti, pro pœna. Ita S.Th. citato loco, tùm *in corp.* tùm *ad* 2. Ubi reddens rationem, quare non poſſit unus conteri, aut confiteri pro alio, poſſit tamen pro alio ſatisfacere, dicit: *Quòd contritio ordinatur contra culpam, quæ ad diſpoſitionem bonitatis, vel malitiæ hominis pertinet: & ideo per contritionem unius alius à culpa non liberatur. Similiter per confeſſionem homo ſe ſacramentis Eccleſiæ ſubjicit. Non poteſt autem unus ſacramentum pro alio accipere: quia in ſacramentis gratia ſuſcipienti datur, non alteri.* Et *ad* 1. poſtquam dixit, præmium eſſentiale viſionis Dei non poſſe reddi ex merito alterius hominis; quia unicè redditur ſecundùm cujuſque diſpoſitionem, & meritum Chriſti, quod eſt infinitum, ſubdit: *Quantùm ad pœnæ remiſſionem unus alteri poteſt mereri, & actus unius efficitur alterius caritate mediante, per quam* omnes unum ſumus in Chriſto (Galat. 3.)

XII. Si dicas. Ex Tridentino, *Seſſ.* 14. *c.* 3. partes Pœnitentiæ ſunt *Contritio, confeſſio, & ſatisfactio;* ergo ſi non poteſt unus pro alio conteri, & confiteri, neque poterit unus pro alio ſatisfacere — Nego conſ. Nam ſatisfactio eſt pars tantùm integralis, & per modum complementi judicii, non eſſentialis; ideoque per alium poteſt ſuppleri, in quo caſu fit actus pœnitentis ſaltem moraliter, ſicut eleemoſyna facta à famulo eſt moraliter ipſius domini: & maximè ſi fiat ad petitionem ipſius pœnitentis; talis enim petitio, quæ formaliter actus illius eſt, facit, ut ſatisfactio, ab alio facta, ſit ſua.

DUBIUM II.

An Satisfactio ſit verè Pars Sacramenti Pœnitentiæ, & quem Effectum Cauſet?

§. I.

Aliqua Præmittuntur.

I. SAtisfactionem eſſe unam ex partibus ſacramenti Pœnitentiæ docet Tridentinum, *Seſſ.* 14. *c.* 3. ut nuper dictum eſt. Et hoc eſſe de jure divino colligitur ex ejus inſtitutione, in qua cùm Chriſtus dederit, *Matth.* 18. poteſtatem ſolvendi, & ligandi, & *Joann.* 20. remittendi, & retinendi peccata; noluit peccata ſolvi, & remitti ſinè aliquâ pœnæ impoſitione. Quis enim Judex reum abſolvit, niſi aliquâ ipſi impoſitâ ſatisfactione?

II. Neque dicas primò. Quòd cùm Deus in pœnitentia verè peccata remittat, non exigit pro illis amplius pœnas: ficta enim, & fraudulenta eſſet reconciliatio cum inimico, ſi poſt condonatam injuriam vellet eum aliquam pœnam, aut damnum pati — Nec dicas ſecundò. Quòd ſicut homo reconciliatur Deo per Pœnitentiam, ita & per Baptiſmum: ſed poſt Baptiſmum nulla remanet pœna; ergo nec &c.

III. Reſpondeo enim ad primum, quòd non eſt ficta reconciliatio Judicis, qui non recipit ad amicitiam reum, niſi factâ compenſatione juſtitiæ læſæ. Unde cùm Deus ſit ſummus Judex, ita ſuâ miſericordiâ peccatum condonare poteſt, ut velit ſuæ juſtitiæ ſatisfieri: eo vel maximè, quia pœnitens non ſemper per pœnitentiam tantum dolet, quantum peccando delectatus fuit.

IV. Ad ſecundum diſparitas eſt inter Baptiſmum, & Pœnitentiam: quòd ille ſe habet per modum ſpiritualis regenerationis, totum, quod priùs erat

rat

rat delens, nempe, tàm pœnam, quàm culpam, & novum penitus hominem faciens. At iſta ſe habet per modum ſanationis, ad quam requiritur, quòd infirmus ſuis actibus cooperetur; ac proinde quòd conetur nedum ad deteſtationem culpæ, ſed etiam ad ſatisfactionem pro pœna. Eo vel maximè, quia peccatum poſt Baptiſmum commiſſum gravius eſt; ideoque majores ad Deum placandum labores ſunt ſubeundi.

V. Sed dices. Chriſtus lavit nos in ſanguine ſuo, & fuit propitiatio pro peccatis noſtris; ergo ſi noſtra requiritur ſatisfactio, fit injuria ſatisfactioni Chriſti — Nego conſ. Satisfactio enim Chriſti fuit ſufficiens pro omnibus peccatis, & pœnis per modum cauſæ univerſalis; quæ nihilominus applicari debet nobis per ſatisfactiones noſtras. Et ſicut nulla fit injuria doloribus Chriſti per hoc, quòd de peccatis doleamus, neque ejus orationibus per hoc, quòd oremus: ita neque ejus ſatisfactioni præjudicamus, per hoc, quòd & nos ſatisfaciamus.

§. II.

Reſolvitur utraque Dubii Pars.

VI. Dico primò. Satisfactio eſt pars Pœnitentiæ, non quidem eſſentialis, ſed integralis. Prob. Tùm quia: punitio non eſt de eſſentia, ſed tantùm de integritate, & veluti complementum extrinſecum judicii. Tùm quia: ſatisfactio ſupponit ſacramentum jam perfectum, & eſſentialiter completum; cùm ſupponat gratiam, & remiſſionem peccatorum ex vi contritionis, confeſſionis, & abſolutionis productam. Tùm quia: ſi ſatisfactio eſſet pars eſſentialis, moribundus omni ſenſu deſtitutus eſſet incapax ſacramenti Pœnitentiæ, quia impotens ullam implere ſatisfactionem.

VII. Dico ſecundò. Satisfactio ſacramentalis triplicem ex opere operato præſtat effectum. Primò: Remiſſionem pœnæ temporalis. Secundò: Auxilia quædam ad faciliùs præcavendum à peccatis. Tertiò: Augmentum gratiæ habitualis. Prima, & ſecunda pars ab omnibus Theologis admittitur. Quia ſacramenta novæ legis efficiunt id, ad quod ſunt inſtituta: ſed ſatisfactio ſacramentalis inſtituta eſt ad remiſſionem pœnæ temporalis ex peccatis relictæ, & ad facilitatem cavendi impoſterum, ut habetur ex Trident. *Seſſ.* 14. *c.* 8. ergo &c.

Tertia verò pars controvertitur inter Theologos, quibuſdam diſſentientibus, his motivis. Primò. Quia per unum ſacramentum una tantùm gratia datur: ſed ſatisfactio ſupponit gratiam jam productam vi abſolutionis; ergo &c. Sicut enim ſpecies vini, quæ ſunt pars Euchariſtiæ, non conferunt novum gradum gratiæ diſtinctum ab eo, quem ſpecies panis priùs ſumtæ contulerunt: ita neque ſatisfactio &c. — Secundò. Quia ſi ſatisfactio gratiam cauſaret, gratiam ſignificaret; ſi eam ſignificaret, ſubſtaret ſignificationi ſacramentali, & eſſet pars eſſentialis, ſicut contritio &c. — Tertiò. Quia aliàs Pœnitentia, ſaltem quoad ſatisfactionem, eſſet ſacramentum vivorum. Deinde qui ſatisfaceret in peccato mortali, peccaret mortaliter; quia poneret obicem gratiæ ſacramentali: & qui in peccato mortali illam adimpleret, cum ſola attritione juſtificaretur, ac ſi ſacramentum Pœnitentiæ de novo reciperet.

VIII. Attamen, his non obſtantibus, probabile eſt, quòd ſatisfactio, dum impletur, gratiam per pœnitentiam collatam augeat, vel perficiat. Quia ſatisfactio eſt pars, licèt integralis, ſacramenti, ideſt, ſigni à Chriſto inſtituti ad cauſandam gratiam; ergo hoc debet participare, non primò eam producendo, quia jam productam ſupponit, ſed productam perficiendo, vel augendo.

IX. Ad primam ergo objectionem dico,

dico, quòd gratia, quæ per ſatisfactionem augetur, non eſt nova gratia; ſed perfectio gratiæ per pœnitentiam obtentæ: ſicut non deſunt, qui velint, ſpecies vini ſumtas majorem gratiæ perfectionem afferre, quàm ſi ſola panis ſpecies ſumatur. Dato tamen antecedente do diſparitatem. Quia in ſpeciebus panis adeſt totus Chriſtus continens totam virtutem ſacramenti, & gratiæ: at contritio, confeſſio, & abſolutio non continent totam perfectionem gratiæ, quam Deus in tali ſacramento decrevit producere; ſed aliqua pars communicatur ſatisfactioni, quando impletur. — Ad ſecundam dico, ſatiſfactionem ſubſtare ſignificationi ſacramenti Pœnitentiæ integrali, eſtò non eſſentiali — Ad tertiam dico, non ſequi primum. Quia principalis gratia per Pœnitentiam producta eſt gratia prima: quòd autem una pœnitentiæ pars gratiam perficiat, non facit, ut Pœnitentia evadat ſacramentum vivorum. Non ſecundum. Quia eſtò peccet qui ponit obicem gratiæ eſſentiali ſacramenti; non tamen qui ponit obicem ſolùm complemento, & perfectioni gratiæ. Neque tertium. Quia facere de attrito contritum proprium eſt totius ſacramenti Pœnitentiæ, non verò unius partis ſeorſim, præſertim integralis.

X. Pro conciliandа tamen utrâque opinione dici poteſt, ſatisfactionem augere gratiam non intenſivè, producendo novum gratiæ gradum diſtinctum à primo; ſed extenſivè, perficiendo gratiam in ratione abolendi peccati reliquias, quatenus remittit etiam pœnam temporalem: & impetrando gratias prævenientes, & auxilia divina, ut peccata impoſterum facilius præcaveantur.

Ut tamen ſatisfactio ſacramentalis hos effectus producat, debet adimpleri in ſtatu gratiæ. Quòd ſi in ſtatu peccati mortalis adimpleatur, eſtò tunc effectum ſuum non producat; valde tamen pium, & probabile eſt, ſuum effectum habituram, recedente impedimento: ſicut enim ſacramentum informe, recedente obice, effectum ſuum producit; ita & ſatisfactio, quæ pars ſacramenti eſt.

§. III.

De Obligatione Sacerdotis, & Pœnitentis circa Satisfactionem.

XI. Confeſſarius regulariter, & per ſe loquendo tenetur, auditâ confeſſione ſatisfactionem, ſeu pœnitentiam injungere. Ita ex Trident. *Seſſ.* 14. *c.* 3. & 8. Tenetur enim facere ſacramentum integrum; & conſequenter injuriam ei irrogaret, ſi ſatisfactionem, quæ pars integralis ejus eſt, omitteret. Inſuper cum ibi ſedeat ut Judex, tenetur juſtitiam vindicativam exercere, quæ requirit punitionem pro delicto. Quare cenſent Doctores, peccaturum mortaliter Sacerdotem hoc omittentem ſinè rationabili cauſa: niſi fortè peccata vel eſſent tantùm venialia, vel mortalia aliàs confeſſa: tunc enim aliqui cenſent, peccaturum ſolùm venialiter. — In pœnitentia autem injungenda æquitatem ſervare debet Sacerdos, ut pro gravibus gravem, pro levibus levem pœnitentiam injungat: ad quod tenetur, tùm quia Judex, tùm quia Medicus, tùm quia Miniſter. Nam Judex ſervare debet æquitatem in pœna, Medicus convenientem morbo adhibere medicinam; & miniſter integrum facere ſacramentum.

Dixi teneri regulariter, & per ſe. Poteſt enim cauſa rationabilis excuſare, ne ſatisfactio injungatur; puta, ſi pœnitens ſit gravi morbo oppreſſus, ſi Jubilæum, vel plenariam indulgentiam lucretur: vel (addunt aliqui) ſi timeatur, ne pœnitens in futura confeſſione aliquod peccatum reticeret, aut à confeſſione deterreretur: (cui tamen cenſerem mederi poſſe, aliam mitiorem pœnitentiam imponendo) ſunt etiam plures, qui cenſent, quòd

ſi conſtet Sacerdoti, pœnitentem ante confeſſionem ſufficienter ſatisfeciſſe; non tenebitur ullam ſatisfactionem injungere.

XII. Pœnitentem autem è contra tenetur pœnitentiam ſibi à Confeſſario injunctam acceptare, & acceptatam implere; quidquid ſentiant aliqui volentes, pęnitentem remittere poſſe ſolutionem pęnæ in aliam vitam. Unde ſi quis ita diſpoſitus eſſet, ut nullam pęnitentiam à Sacerdote vellet acceptare dicens, ſe velle remittere ſolutionem pęnæ temporalis in aliam vitam: iſte non eſſet abſolvendus, utpote indiſpoſitus: quia præſtaret recuſans id, quod ad integritatem ſacramenti requiritur, nedum ex parte Sacerdotis, ſed etiam ex parte pœnitentis: & quia renuens ſe ſubdere plenè Eccleſiæ clavibus, ut judicetur.

Ex quo ſequitur: quòd qui ſpontè venialia ſubjicit ſacramento pœnitentiæ, tenetur acceptare, & implere pœnitentiam ſibi injunctam; quia eſto non teneretur abſolutè illa confiteri: eo ipſo tamen, quòd voluit illa clavibus Eccleſiæ ſubjicere, tenetur præſtare quidquid ad integritatem ſacramenti requiritur. — Sequitur etiam, pœnitentem non poſſe pœnitentiam propriâ auctoritate, neque etiam in graviorem mutare, aliàs non ſatisfaceret præcepto Judicis: ſicut neque ſatisfaceret præcepto Eccleſiæ, qui loco jejunii ab ipſa præſcripti aliquid melius facere vellet.

XIII. Quæres tamen: An unus Sacerdos tollere, vel ſaltem commutare poſſit pœnitentiam ab alio injunctam — Et quidem ſi pęnitentia fuerit imprudenter, aut irrationabiliter injuncta, fatentur omnes, poſſe eam vel moderari, vel mutare. Solùm controverſia eſt: An poſſit etiam mutare pęnitentiam proportionatam, tùm delictis, tùm facultati penitentis. Quoad hoc

XIV. Reſpondeo primò. Nullum Sacerdotem ſive inferiorem, ſive æqualem, ſive ſuperiorem poſſe pęnitentiam ab alio injunctam omnino tollere. Quia nullus Sacerdos poteſt tollere id, quod eſt de integritate ſacramenti, cùm hoc ſit de jure divino; talis autem eſt ſatisfactio.

XV. Reſpondeo ſecundò. Quivis legitimus Confeſſarius mutare poteſt pęnitentiam ab alio impoſitam propter peccata non reſervata; ſed nonniſi in confeſſione, & auditis peccatis, pro quibus fuit impoſita. Prima pars probatur. Nam quilibet legitimus Confeſſarius habet facultatem abſolvendi, & pęnitentiam imponendi ſuper eadem peccata, & ſuper eundem pęnitentem; peccata enim confeſſa uni, & pęnâ mulctata ab uno, poſſunt alteri ſubjici: cumque ex alia parte nemo teneatur pro eodem peccato duplicem ſatisfactionem ſubire; ſtante novo judicio, poterit pęnitens, omiſsâ prioris judicii ſententiâ, ſtare ſecundę, ſicque pęnitentiam mutare: & hoc non propter ſuperioritatem unius Confeſſarii ad alium: ſed propter ſuperioritatem utriuſque ad eundem pęnitentem, in cujus gratiam inſtitutum eſt hoc ſacramentum.

XVI. Dixi, loquendo de peccatis non reſervatis. Quia licèt probabile ſit, pęnitentiam etiam pro reſervatis impoſitam à ſuperiore, poſſe ab inferiore commutari; quia peccata ſemel ritè confeſſa, deſinunt eſſe reſervata, & manent ſicut cætera peccata communia — Tutior tamen eſt pars negativa. Quia, ut Sacerdos poſſit commutare pęnitentiam pro peccatis remiſſis à ſuperiore, debet poſſe de illis ferre ſententiam; quia commutatio illa actus judicialis eſt: ſed non poteſt Sacerdos inferior ferre judicium de peccatis ſuperiori reſervatis; ergo &c.

Ratio autem in contrarium non urget. Quia licèt ex ſuppoſitione, quòd illa reſervata fuerit quis confeſſus, ſubſint judicio inferioris Sacerdotis; abſolutè tamen, & per ſe non ſubſunt: unde pęnitentiam pro illis impoſi-

ſitam commutare nequit. Quia ſicut in materiam prioris judicii, in quo reſervatio ſublata eſt, facultatem non habet; ſic neque in ſententiam prolatam, & pęnæ impoſitionem: quia in hujuſmodi pęnitentiis à ſuperiori inflictis involvitur tacitum præceptum, ne poſſit alius inferior, niſi gravi urgente neceſſitate, quâ non poſſet ad ſuperiorem haberi recurſus, illas minuere.

XVII. Secunda verò pars etiam patet. Quia commutatio pęnitentiæ eſt actus judicialis; in hoc autem Confeſſarius non eſt judex, niſi intra confeſſionem, & extra hanc nequit ſubrogari pęnitentia, quæ ſit ſacramentalis, ſicut extra illam nequit injungi. Ex quo ſequitur, quòd nequeat commutari, niſi auditis peccatis; quia cùm ſit actus judicialis, nequit fieri incognitâ causâ.

QUÆSTIO X.

De Satisfactione, ſeu Pęnitentia Publica.

EGimus de ſatisfactione ſacramentali, quâ homo ſatisfacit Deo, modò de ſatisfactione canonicâ, quâ homo ſatisfacit etiam Eccleſiæ; dicta proinde canonica, quia Eccleſię Canonibus ſtatuta fuit. De hac ergo aliqua pro inſtructione dicemus

DUBIUM I.

Quotuplex ſit Pęnitentia Publica.

§. I.

De Pęnitentia ante Baptiſmum.

I. POEnitentia publica, in conſpectu Eccleſiæ, & Fidelium ex præcepto miniſtrorum, & Paſtorum, alia fiebat (præcipuè olim) ab adultis ante Baptiſmum, ut ad illum ſuſcipiendum ſeſe diſponerent. Sinè enim aliquâ Pęnitentia adultos ad Baptiſmum non eſſe admittendos, colligitur ex verbis S. Petri, Act. 2. v. 38. *Pęnitentiam agite; & baptizetur unuſquiſque veſtrum.* Ex quibus Tridentinum, *Seſſ. 6. c. 6.* inter diſpoſitiones ad Baptiſmum requiſitas pęnitentiam ennumerat, dicens: *Moventur adverſus peccata per odium aliquod, & deteſtationem, hoc eſt per eam pęnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet.*

II. Hujus veritatis teſtes ſunt Patres. Tertullianus, *lib. de Pœnitentia, cap. 6.* S. Auguſt. *Homil.* 27. inter 50. (modò *Serm.* 352.) *cap.* 1. & *Homil.* 50. (modò *Serm.* 351.) *cap.* 2. ubi ab hac pœnitentia ante Baptiſmum ſolos parvulos excipit. Hunc pœnitentiæ ritum ante Baptiſmum peragendæ deſcribit, *Serm.* 1. *de Symbolo ad Catechumenos, cap.* 1. & *Serm.* 2. (aliàs 4.) *ad eoſdem, cap.* 1. ubî Catechumenos alloquens ait: *Nondum quidem adhuc per ſacrum Baptiſmum renati eſtis, ſed per Crucis ſignum in utero Sanctæ Matris Eccleſiæ jam concepti eſtis ..... Quid eſt dilectiſſimi, quod in vobis celebratum eſt? Quid eſt quod hac nocte circa vos actum eſt, quod præteritis noctibus actum non eſt? Ut ex locis ſecretis ſinguli produceremini in conſpectu totius Eccleſiæ; ibique cervice humiliatâ, quæ malè fuerat antea exaltata, in humilitate pedum cilicio ſubſtrato in vobis celebraretur examen, atque ex vobis extirparetur Diabolus ſuperbus; dum ſuper vos invocatus eſt humilis altiſſimus Chriſtus. Omnes utique humiles eratis, humiliterque petebatis orando, pſallendo &c.* Huc revocanda ſunt, quæ diximus, *Tract. de Bapt.* de antiquo Catechumenatus ritu. Hìc autem ſermo non erit de hac pœnitentia, quæ exteriùs ad Baptiſmum præmittebatur; ſed de ea dumtaxat, quæ poſt ſuſceptum Baptiſmum fieri ſolebat à fidelibus, quæ in grandia crimina lapſi fuerant: de qua hìc duo quæremus, nempe, quotuplex fuerit, & quot fuerint illius gradus.

§. II.

Reſolvitur Dubium.

III. Dico. Pœnitentia publica alia erat imperata ab Eccleſia, alia voluntariè à pœnitentibus petita. Prioris exempla plurima ſuppetunt hiſtoriæ, & Concilia antiquiſſima Canonibus, ſanctionibus hac de re editis; & Ritualia pœnitentialia, quibus præſcribuntur pœnæ pro certis quibuſdam criminibus eluendæ.

Fundamentum etiam habet in Evangelio, *Matth.* 18. ubi Chriſtus antequam Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus poteſtatem ligandi, & ſolvendi conferret, præſcribens eis quomodo hac poteſtate juridice uti deberent; vult, ut ſi peccatum occultum fuerit, clam reum corripiant, ſi admonitus non reſipuerit, adhibeant unum, aut alterum teſtem, quos ſi non audierit, eum tandem ad Eccleſiam deferant: *Si peccaverit* (inquit v. 15.) *in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum.... Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos.... Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ.*

Hac igitur à Chriſto habitâ facultate Canones edidit Eccleſia, quibus graviora crimina publicis pœnitentiis ſubjiciebat; nec reos, niſi iis peractis, ad abſolutionem, & pacem (excepto tamen mortis periculo) admittebat. Hos recenſet Alexandre, *Theolog. Dogm. & Moral. de Pœnit. art.* 7. Imò ſi aliquos talibus pœnitentiis ſe ſe ſubjicere renuentes deprehendiſſet, non ſolùm ſententiâ excommunicationis eos cogebat; ſed ſi Eccleſiaſticis cenſuris non moverentur, authoritate Principum, & brachio ſeculari nolentes adigebantur. Ut videre eſt in Concilio Turonenſi III. ſub Carolo Magno, *c.* 41. *anno* 813. Tullenſi II. *cap.* 2. *anno* 860. & in Capitulis Carolinis, *lib.* 7. *Capitularium*, *c.* 330. aliàs 335.

IV. Pœnitentia publica à Pœnitentibus ipſis voluntariè petita, & ſuſcepta erat eorum, qui graviorum criminum conſcii, quamvis ad Eccleſiæ Antiſtites non deferrentur, dolore peccatorum moti, pœnitentiæ etiam rigori ſpontè ſe ſubjiciebant: eos enim ſolos Eccleſia ad publicam pœnitentiam adigebat, & compellebat, qui ad ipſam delati fuiſſent, teſte S. Auguſtin. *Homil.* 50. (nunc *Serm.* 351.) *cap.* 4. ubi poſtquam adhortatus fuit peccatores ad ſe ſubjiciendos huic ſalutiferæ pœnitentiæ voluntariè, ac ſpontè, addit: *Nos verò à Communione prohibere quemquam non poſſumus (quamvis hac prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis) niſi aut ſpontè confeſſum, aut in aliquo ſive ſeculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum, atque convictum.* Celebrem voluntariam Fabiolæ pœnitentiam laudat S. Hieronymus, *Epiſt.* 30. modò 84. *ad Oceanum*, quæ eſt de morte Fabiolæ. Hæc enim, ob illicitas nuptias, utpote ſuperſtite marito contractas, ſed quas ex imbecillitate, quaſi bona fide ſibi licitas fuiſſe crediderat; poſt mortem ſecundi viri in ſeipſam reverſa, cognitoque peccato ſuo ſaccum induit, & ſtetit in ordine Pœnitentium, ante diem Paſchæ: *Aperuit cunctis vulnus ſuum, & decolorem in corpore cicatricem flens Roma conſpexit. Diſſuta habuit latera, nudum caput, clauſum os. Non eſt ingreſſa Eccleſiam Domini, ſed extra caſtra cum Maria ſorore Moyſis ſeparata conſedit, ut quam Sacerdos ejecerat, ipſe revocaret &c.* Hanc pœnitentiam Fabiola non coacta ſubjit, ſed volens popoſcit.

V. Tertium erat pœnitentiæ publicæ genus, addunt aliqui, quæ ſolemnis pœnitentia vocabatur; quâ nimirum ad vitæ auſterioris propoſitum, & inſtitutum perpetuò quis ſe obſtringebat: vel in Monaſterio Monaſticam regulam profitens, vel ſub monachorum cura, & diſciplinâ in ſtatu laicali manens. Qui tale pœnitentiæ genus

nus aſſumebant, dicebantur *Converſi:* non quòd omnes graviorum criminum rei fuiſſent; plerique enim ex pietate ſponte illud aſſumebant: ſed quia diſtincti erant à Monachis. Ab eo tamen inſtituto deflectere non poterant; unde ad ejus obſervantiam per Eccleſiæ Antiſtites poterant cogi. In quo differebant ab eo genere pęnitentium, quibus pęnitentia erat tantùm via, & præparatio ad reconciliationem; quâ obtentâ, in ordine pęnitentium amplius non erant: ſed in iſtis pęnitentia votum includebat in ea ſemper perſeverandi. Quapropter tantùm aberat, ut qui in eo ſtatu permanebant, alieni eſſent à communione, & participatione ſacramentorum; quin potiùs excommunicationem eis Eccleſia comminabatur, ſi ad ſtatum, quem deſeruerant, reverterentur, ut legitur in Conc. Toletan. IV. *Can.* 53. & Tolet. VIII. *Can.* 7. Huius celebre exemplum profert. Concil. Toletanum XII. *Can.* 1. *anno* 681. in perſona Wambæ Hiſpaniæ Regis: qui cùm à graviſſimo morbo convaluiſſet, audiens pro ſe factum fuiſſe votum, ut ſi illi reſtitueretur ſanitas, perpetuam pęnitentiam ageret; omni habitu, & jure regio ſe abdicavit, aſſumtoque Religionis cultu, & Tonſuræ ſacræ ſignaculo, pęnitentiæ inſtitutum amplexus eſt.

§. III.

Qui, & quot fuerint Pęnitentium Ordines.

VI. PUblicè pęnitentium quatuor fuerunt Ordines ex veteri Eccleſiæ diſciplina, ſcilicet, *Flentium*, *Audientium*, *Subſtratorum*, & *Conſiſtentium*.

Flentes ſtabant extra portam Eccleſiæ veſte lugubri induti, cinere, & cilicio ſordidati, lacrymiſque perfuſi; ſe perpetrati criminis reos palam fatebantur, Deique, atque Eccleſiæ miſericordiam ſupplices implorabant: adhibitâ Cleri, populique interceſſione, ut ad pęnitentiam agendam intra Eccleſiam reciperentur. Sic teſte Hieronymo ſupra relato pęnitentiæ ſe ſe addixit Fabiola nobilis Romana, quæ adulterum maritum dimiſerat, eoque vivente alteri nupſerat; quia ſcivit, id eſſe lege divinâ vetitum, quamvis ipſa licitum exiſtimaſſet, quia legibus Imperatorum permiſſum.

VII. *Audientes* ſtabant in extrema parte Eccleſiæ prope januas, ibique lectionem, atque Eccleſiaſticos ſermones cum Catechumenis audiebant; ſed cum ipſis ante Miſſam fidelium dimittebantur, ac ſi à ſalutari Baptiſmatis gratia excidiſſent; fideique chriſtianæ principiis, quam ſuo crimine violaverant, quaſi denuo ſe imbuendos eſſe cogitarent, ſibi metipſis identidem inculcantes illud Apoc. 2. v. 5. *Memor eſto unde excideris, & age pęnitentiam, & prima opera fac.*

VIII. *Subſtrati* intra Eccleſiæ ambitum à portis uſque ad ambonem (ideſt pulpitum) genuflexi orationibus Eccleſiæ, & propriis actionibus expiabantur, & ad reconciliationis beneficium ſeſe diſponebant: ideoque in ſingulis Miſſis, Catechumenis, & Audientibus expulſis, Epiſcopus ante Offertorium ſuper Subſtratos manus imponebat, pęnitentias ſalutares injungebat, aſſiſtente, & comprecante toto Fidelium cætu. Quibus peractis ab Eccleſia expellebantur, & ſacrificium inchoabatur.

IX. *Conſiſtentes* ab Ambone versùs Sanctuarium cum Fidelibus ad finem uſque Synaxeos permanebant, & Miſſam audiebant; ab Euchariſtiæ tamen participatione manebant ſegregati, donec Epiſcopus probaſſet, an vitam gererent Fidelibus dignam.

X. In unoquoque iſtorum graduum per annos aliquando pro criminum gravitate pœnitentes verſabantur; remanente Epiſcopo poteſtate, ſpectatâ eorum contritione, & fervore, diſpenſandi cum illis, tùm ſupra tempus, tùm ſupra pœnis.

Hos

Hos Pœnitentiæ gradus ſubire tenebantur quorumdam graviorum, & publicorum criminum rei, ut apoſtaſiæ, homicidii, adulterii.

XI. Huic pœnitentiali diſciplinæ (quam adeo ſeveram in ipſis Eccleſiæ exordiis non fuiſſe putant multi) occaſionem dedit: tùm refrigeſcentia contritionis, & caritatis, quam procedente tempore in peccatoribus fidelibus obſervavit Eccleſia; & major ad peccandum pronitas, ad quam frænandam durius cum pœnitentibus agendum eſſe exiſtimavit.

Tùm Montani hæreſis, & Novati, qui cùm negarent, præſertim mœchis, homicidis, & idololatris veniam ab Eccleſia dari poſſe, cujus contrarium Catholici tuebantur; inde paulò ſeverior cæpit eſſe erga ſimilium criminum reos pœnitentiæ ordo. Qua de re S. Cyprianus cùm reſciviſſet, quoſdam indulgentiores eſſe; ut ſive minis perterriti, ſive aliâ ratione moti criminum reos ſinè ſtatutâ pœnitentiæ diſciplinâ reciperent, graviter in eos invehitur, Epiſt. 55. ad Cornelium. Et, lib. de Lapſis: *A Diaboli* (inquit) *aris revertentes ad ſanctum Domini ſcrdidis, & infectis nidore manibus accedunt. Mortiferos idolorum cibos adhue penè ructantes, exhalantibus etiam nunc ſcelus ſuum faucibus, & contagia funeſta redolentibus, Domini corpus invadunt .... Ante expiata delicta, ante Exomologeſim factam criminis, ante purgatam conſcientiam ſacrificio, & manu Sacerdotis, ante offenſam placatam indignantis Domini, & minantis, pacem putant eſſe, quam quidam verbis fallacibus venditant. Non eſt pax illa, ſed bellum, nec Eccleſia jungitur, qui ab Evangelio ſeparatur &c.* Ita Cyprianus.

DUBIUM II.

Quænam Peccata Pœnitentiæ Publicæ ſubjacerent, & an ſolùm Publica.

§. I.

Quædam Præmittuntur.

I. Peccata in tres claſſes diſtinguebant Patres. Prima erat graviſſimorum criminum, quę capitalia, & ſimpliciter mortalia, interdum vocabantur; & hæc tria potiſſimum erant, idololatria, mœchia, & homicidium una cum eorum ſpeciebus, quibus canonicæ cenſuræ affixæ erant, ideoque canonica etiam dicebant. Secunda claſſis erat eorum criminum, quæ mortalia quidem cenſebantur, ſed præcedentibus erant leviora. Tertia claſſis continebat peccata venialia, & levia, dicta à Patribus *quotidiana*, inter quæ aliqua verè mortalia erant: dicebantur tamen venialia, quia de eis facilius veniam impetrabat peccator; nec ita ſeveram pro eis pœnitentiam luere debebat, qualia erant peccata quædam fragilitatis, & ignorantiæ. Unde S. Auguſt. l. 83. Quæſt. qu. 26. *Alia* (inquit) *ſunt peccata infirmitatis, alia imperitiæ, alia malitiæ. Infirmitas contraria eſt virtuti, imperitia contraria eſt ſapientiæ, malitia contraria eſt bonitati. Quiſquis igitur novit, quid ſit virtus, & ſapientia Dei, poteſt exiſtimare, quæ ſint peccata venialia. Et quiſquis novit, quid ſit bonitas Dei, poteſt exiſtimare, quibus peccatis certa pœnitentia debeatur, & hìc, & in futuro ſeculo. Quibus benè tractatis probabiliter judicari poteſt, qui non ſint cogendi ad pœnitentiam luctuoſam, & lamentabilem, quamvis peccata fateantur, & quibus nulla ſperanda ſit ſalus, niſi ſacrificium obtulerint Deo ſpiritum contribulatum per pœnitentiam.*

II.

II. Primum ergo peccatorum genus caſtigabatur pœnitentiâ publicâ præſcriptis à canonibus pœnis. Secundum antiquitus curabatur eodem modo, quo nunc, videlicet ſacramentali confeſſione, & abſolutione, & privatâ ſatisfactione; & ſi aliquando hæc etiam peccata caſtigarentur pœnâ canonicâ, non tamen humili, & luctuosâ pœnitentiâ.

Tertium verò genus peccatorum, quæ non erant verè mortalia, non curabatur aliquo onere ab Eccleſia præſcripto; ſed vel orationibus, vel eleemoſynis, vel pectoris tunſione, vel aliis remediis, quibus peccata purè venialia curari ſolent.

III. Horum omnium fidem facit idem S. Auguſtinus, *lib. de Fide, & Operibus, c. 26.* his verbis: *Niſi eſſent quædam ita gravia, ut etiam excommunicatione plectenda ſint, non diceret Apoſtolus* (1. Cor. 5. v. 4. & 5.) Congregatis vobis, & meo ſpiritu tradere ejuſmodi Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini Jeſu. *Unde etiam dicit* (2. Cor. 12. v. 21.) Ne lugeam multos, qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditiam, & fornicationem, quam geſſerunt: *Item niſi eſſent quædam, non eâ humilitate pœnitentiæ ſananda, qualis in Eccleſia datur eis, qui propriè pœnitentes vocantur, ſed quibuſdam correptionum medicamentis, non diceret ipſe Dominus* (Matth. 18. v. 15.) Corripe eum inter te, & ipſum ſolum, & ſi te audierit, lucratus es fratrem tuum. *Poſtremò. Niſi eſſent quædam, ſinè quibus hæc vita non agitur, non quotidianam medelam poneret in oratione, quam docuit, ut dicamus;* Dimitte nobis debita noſtra &c.

§. II.

Reſolvitur Prima Pars.

IV. Dico. Tria tantùm peccatorum genera per publicam, ſeu luctuoſam pœnitentiam regulariter puniebantur, nimirum, lapſus in idololatriam, homicidium, & mæchiam. Id conſtat ex Tertulliano, & S. Cypriano, qui agentes de pœnitentia publicâ, ei tria tantum præfata crimina ſubiiciunt. Idem teſtatur S. Pacianus in ſua Parænesi: ubi ex inſtituto agens de luctuoſæ pœnitentiæ materia, poſtquam dixit, in lege Moſaica minimi quoque peccati reos graviter fuiſſe punitos; Chriſtianos verò per Chriſti ſanguinem à ſervitute legis redemtos, quoad alia peccata levi curatione ſanari, at quoad hæc ſola tria ſeverâ punitione caſtigari. Idque colligit ex Concilio Apoſtolorum, ubi tria tantùm interdicuntur, nempe, idolothyta, ſanguis, & fornicatio, ſubjungens: *Hæc eſt novi Teſtamenti tota concluſio.... Reliqua peccata meliorum operum compenſatione curantur. Hæc verò tria crimina, ut baſiliſci alicujus afflatus, ut veneni calix, ut lethalis arundo metuenda ſunt.... Quare tenacitas humanitate redimetur, convitium ſatisfactione penſabitur, triſtitia jucunditate, aſperitas lenitate, gravitate levitas, honeſtate perverſitas, & quæcumque contrariis emendata proficiunt. Quid verò faciet contemtor Dei? Quid aget ſanguinarius? Quod remedium capiet fornicarius? Numquid aut placare Dominum deſertor ejus poterit, aut conſervare ſanguinem ſuum, qui fudit alienum, aut redintegrare Dei templum, qui illud fornicando violavit? Iſta ſunt capitalia, fratres, iſta mortalia.* Quibus tamen non vult Pacianus, ſola iſta tria eſſe mortalia, ut iſtis ſolis caritas Dei, & juſtitia amittatur; ſed ſola iſta pœnitentiæ luctuoſæ ſubiici, ubi alia pœnitentiæ ſacramento, aliiſque ſatisfactionibus ab Eccleſia purgarentur.

V. Hoc idem aſſerit S. Gregorius Nyſſenus, circa *ann.* 360. *in Epiſt. Canonica ad Letojum Mitylenenſem Epiſc.* ubi disertè aſſerit, ſola tria præfata crimina pœnitentiæ luctuoſæ legibus fuiſſe ſubjecta; rationem petens non ex decreto Apoſtolico, ut Pacianus

nus, ſed à tribus præcipuis animæ facultatibus, ratione, concupiſcentiâ, & irâ: dicens, à ratione procedere idololatriam, à concupiſcentia adulterium, ab ira homicidium. Multa alia fuiſſe mortalia, quibus nulla pęna canonica uſque ad quartum ſeculum impoſita fuerat: *Cùm multa* (inquit) *ſint, quæ per iram ſunt peccata, & omnia mala, placuit noſtris Patribus, in aliis quidem non nimiùm accuratè agere, nec plurimum in eo ſtudii ponere, ut omnia, quæ ex ira naſcerentur, delicta curarent.* Idem dicit de fęnore, & uſurâ, quæ nullis pęnis canonicis ſubjecta erat, ſi fiebat à laicis: nam Clericis fęnerantibus depoſitionem minatur Nicęnum I. *Can.* 17. Tres quędam alias peccatorum ſpecies pęnitentiæ legibus ſubiicit, nempe, furtum, ſepulchrorum effoſſionem, & ſacrilegium. Sed de his loquitur, quatenus ad unum ex præfatis tribus referuntur. Furtum enim dividit in *Violentum*, cùm latro paratus eſt armis id, ad quod inhiat, occupare, & prohibentem interficere; & hoc, ut homicidium puniendum cenſet. Et in *Clandeſtinum*, ſeu furtivum: & hoc nullâ pęna caſtigat. Sepulchrorum effoſſionem duplicem quoque facit: unam, cùm tantùm lapides moventur, & in alium uſum rapiuntur; ſed corpus intactum relinquitur, nec ſoli illius turpitudo detegitur. Et *Hoc* (inquit) *licèt laudabile non ſit, ut tamen veniâ dignum eſſet, effecit conſuetudo.* Alteram, cui pęnitentia annexa erat, ſic deſcribit: *Sed carnis in terram redacta pulverem perſcrutari, & oſſa movere, ſpe aliquem ex defoſſis lucrifaciendi ornatum, id eodem judicio condemnatum eſt, quo fornicatio ſimplex.* Denique *Sacrilegium* ſcribit, pęnâ minus ſeverâ, quam adulterium, & homicidium puniri; quia fortè non adeo grave, ut Idololatria, ad quam reducitur.

VI. Huic fidem facit S. Baſilius, *Epiſt.* 2. *ad Amphilochium.* Ubi deſcribens Canones antiquiores, nullus eſt pro aliis peccatis, quàm pro tribus iſtis, vel pro eorum ramis, ac ſpeciebus, ut ex Nyſſeno dictum eſt. Imò, *Can.* 30. expreſsè dicit, nullas pęnas canonicas inflictas eſſe pro abductione, aut raptu virginum, aut viduarum. *Can.* 14. nullas pro uſuris. De facto enim Concilium Elibertanum inter tot Canones, nuſquam niſi pro his tribus pęnitentiam indicit, vel pro illis, quę ad ea reducuntur. Idem ex Concilio Ancyrano, & Neocæſarienſi, quæ initio quarti ſeculi celebrata ſunt.

VII. Claudit hoc S. Leo, *Epiſt.* 92. (modò 2.) *ad Ruſticum Inquiſit.* 19. ubi habet: *Si convivio ſolo Gentilium, & eſcis immolatitiis uſi ſunt, poſſunt jejuniis, & manus impoſitione purgari; ut deinceps ab idolothytis abſtinentes, ſacramentorum Chriſti poſſint eſſe participes. Si autem aut Idola adoraverunt, aut homicidiis, vel fornicationibus contaminati ſunt, ad communionem eos, niſi per pœnitentiam publicam, non oportet admitti.*

VIII. Progrediente tamen tempore, præter tria præfata crimina, & ſuas appendices, alia etiam graviſſima peccata publicæ pęnitentiæ fuerunt ſubjecta. Hinc Concilium Toletanum I. cap. 2. *Pœnitentem* (inquit) *dicimus de eo, qui poſt Baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus, graviſſimiſque peccatis publicam pœnitentiam gerens ſub cilicio divino fuerit reconciliatus altari.* Hæc tamen cenſeo fuiſſe illa ſola, quæ, præter dicta tria, publicum ſcandalum ſecum trahebant; & maximè, quæ morte, vel aliâ atroci pęnâ à Judice ſeculari puniebantur. Unde apud Patres frequens eſt dictum: *Crimina, quæ leges ſanguinis vindicant pœnitentiâ publicâ in laicis, & depoſitione in Clericis vindicanda ſunt.* Hoc explicat Cæſarius Arelatenſis, *Hom.* 41. his verbis: *Omnis homo, qui poſt Baptiſmum mortalia crimina commiſerit, hoc eſt, homicidium, adulterium, furtum, falſum teſtimonium, vel reliqua crimina perpetra-*

petraverit, unde per legem mundanam mori poterat, ſi pęnitentiam non egerit, eleemoſynam juſtam non fecerit, nunquam habebit vitam æternam. Unde Concil. Toletanum 4. *c.* 46. Clericum non modo vult deponi, ſed etiam ad pęnitentiam redigi, qui crimen a legibus ſanguine vindicandum commiſerit.

§. III.

Reſolvitur Secunda Pars.

IX. DIco. Pęnitentia publica pro ſolis peccatis publicis infligebatur: ita ut ne quidem mortalia graviora, vel etiam graviſſima, niſi publica eſſent, & ſcandaloſa, pęnitentiæ publicæ, & luctuoſæ ſubjecta fuerint. Hoc probabilius cenſeo. Ita enim ſentit S. Auguſt. *Serm.* 16. *de verb. Domin.* modò *Serm.* 82. *c.* 7. ubi hanc regulam ſtatuit: *Ipſa corripienda ſunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus: ipſa corripienda ſunt ſecretiùs, quæ peccantur ſecretiùs.... Sic agamus, & ſic agendum eſt, non ſolum quando in nos peccatur, ſed quando peccatur ab aliquo, ut ab altero neſciatur.... Novit neſcio quem homicidam Epiſcopus, & alius illum nemo novit. Ego volo publicè corripere, at tu quæris inſcribere. Prorſus nec prodo, nec negligo: corripio in ſecreto; pono ante oculos Dei judicium; terreo cruentam conſcientiam; perſuadeo pœnitentiam..... Sed fortè quod ſcis, & ego ſcio: ſed non coram te corripio, quia curare volo, non accuſare. Sunt homines adulteri in domibus ſuis, in ſecreto peccant, aliquando nobis produntur ab uxoribus ſuis plerumque zelantibus, aliquando maritorum ſalutem quærentibus, nos non prodimus palam, ſed in ſecretò arguimus. Ubi contigit malum, ibi moriatur malum.* Homicidium ergo, & adulterium, quæ pęnitentiâ publicâ purgari ſolebant, ſi erant ſecreta, pœnitentiâ ſecretâ curabantur. Unde, *Serm.* 15. *de Verb. Dom.* modò *Serm.* 83. idem Auguſt. c. 7. *Si peccatum* (inquit) *in ſecreto eſt, in ſecreto corripe. Si peccatum publicum eſt, & apertum, publicè corripe; ut ille emendetur, & cæteri timeant.*

X. Hoc idem confirmat, *Homil.* 49. *inter* 50. (modò *Serm.* 351.) *c.* 4. ubi hortatur peccatorem, ut cùm ſe ſenſerit graviſſimis delictis oneratum, veniat ad Antiſtites: *Et à Præpoſitis ſacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum..... Ut ſi peccatum ejus non ſolùm in gravi ejus malo, ſed etiam in tanto ſcandalo aliorum eſt, atque hoc expedire utilitati Eccleſiæ videtur Antiſtiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis agere pęnitentiam, non reſiſtat.* Quibus apparet, pęnitentiam publicam non fuiſſe injunctam, niſi pro peccatis publicis, quæ fuiſſent cum ſcandalo multorum, & quando utilitati Eccleſiæ expedierit; ita tamen, ut pęnitentia non ſemper ageretur in conſpectu totius Eccleſiæ, niſi quando tota Eccleſia fuerat ſcandalizata: alioquin ſat erat pęnitentiam agere in notitia eorum, qui ſcandalum paſſi fuerant. Ex quo ſequitur, quòd ſi delictum erat ſecretum, & occultum, ſolâ pęnitentiâ ſecretâ, & ſacramentali expiaretur. Imò etiamſi in aliquorum notitiam deveniſſet, Epiſcopus publicæ pęnitentiæ addicere reum non poterat; niſi aut ſpontè confeſſum, aut in judicio nominatum, atque convictum. Unde idem Auguſt. citatus: *Nos verò* (inquit) *à communione prohibere quemquam non poſſumus, quamvis hæc prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis; niſi, aut ſpontè Confeſſum* (extra tamen tribunal Pęnitentiæ) *aut in aliquo ſive ſeculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum, atque Convictum.*

XI. Accedit: quòd Eccleſia ſemper abſtinuit ab eo, quod ſcandalum, & infamiam ingerere, & fidelem à confeſſione peccatorum avertere poterat: ſi autem obligaſſet ad pęnitentiam publicam, etiam pro peccatis occultis, eos obligaſſet ad id, quod ſcan-

dalum, & infamiam eis attuliſſet, eoſque avertiſſet à confeſſione faciendâ. Propterea cenſent multi, Nectarium Patriarcham Conſtantinop. Pœnitentiarium abrogaſſe; eo quod mulierem, quæ occultè ſtuprum cum Diacono paſſa fuerat, publicâ pœnitentiâ illud prodere imprudenter injunxerat: ex quo grave ſcandalum in tota urbe ortum fuit. Et S. Leo Magnus, *Epiſt.* 80. (anno 156.) *ad Epiſcopos Campaniæ*, cùm reſciviſſet, quoſdam obligare pœnitentes ad publicam quorumcumque confeſſionem peccatorum ſcripto edendam, eam hiſce verbis interdixit: *Illam etiam contra Apoſtolicam regulam præſumtionem, quam nuper agnovi à quibuſdam illicitâ uſurpatione committi, modis omnibus conſtituo ſubmoveri: ne videlicet de ſingulorum peccatorum genere libello ſcripta profeſſio publicetur; cùm reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicari confeſſione ſecretâ. Quamvis enim plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non veretur: tamen quia non omnium hujuſmodi ſunt peccata, ut ea qui pœnitentiam poſcunt non timeant publicare; removeatur tàm improbabilis conſuetudo, ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur: dum aut erubeſcunt, aut metuunt inimicis ſuis ſua facta reſerari, quibus poſſint legum conſtitutione percelli. Sufficit enim illa confeſſio, quæ primùm Deo offertur, tùm etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim plures ad pœnitentiam poterunt provocari, ſi populi auribus non publicatur conſcientia confitentis.*

XII. His S. Leonis verbis apparet, eum non improbaſſe publicam peccatorum, etiam occultorum, confeſſionem ſpontè ſuſceptam; hæc enim ex ardenti Dei amore procedit, quo non timet coram hominibus confundi: ſed ut imperatam prohibet, quia non omnium eſt. Quare ſi fortè legeris, pro delictis occultis aliquos publicam egiſſe pœnitentiam; hanc ab eis voluntariè aſſumptam credere debes, ut fecerunt S. Auguſtinus, & alii: non verò ullâ Eccleſiæ lege eis fuiſſe impoſitam. Hanc ſuam etiam mentem eſſe declaravit Tridentinum, *Seſſ.* 14. *cap.* 5. dum ait: *Etſi Chriſtus non vetuerit, quin aliquis in vindictam ſuorum ſcelerum, & ſui humiliationem; cùm ob aliorum exemplum, tùm ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem delicta ſua publicè confiteri poſſit: non eſt tamen hoc divino præcepto mandatum, nec ſatis conſultè humanâ aliquâ lege præciperetur, ut delicta, præſertim ſecreta, publicâ eſſent confeſſione aperienda.* Cùm ergo Eccleſia conſultè ſemper egerit; ſicut publicam occultorum peccatorum confeſſionem nunquam præcepit; ita nec publicam pro eiſdem ſatisfactionem, ac pœnitentiam præcepiſſe credenda eſt.

XIII. Dices tamen cum Morino, & Ivenin. contrarium opinantibus, primò. Tertullianus, *l. de Pœnit. c.* 7. & 9. loquens de pœnitentia, quâ lapſi poſt Baptiſmum reconciliari poterant, ſolius publicæ, ac ſolemnis meminit; ergo hac ſolâ peccata tàm publica, quàm occulta, & interna expiabantur.

Reſpondeo, neg. conſ. Tertullianus enim in eo libro agit de ſola pœnitentia publicâ. Nam *cap.* 7. dicit: Collocavit in veſtibulo pœnitentiam ſecundam, quæ pulſantibus patefaciat, ſed jam ſemel, quia jam ſecundò. Pœnitentia autem, quæ ſemel tantùm concedebatur, erat publica, non ſecreta, quâ quoties quis peccaſſet, poterat à Deo ſperare veniam. Ideo *cap.* 9. vocat eam pœnitentiam ſecundam: quia poſt remiſſionem in Baptiſmo jam ſemel factam, ſuccedebat remiſſio per eam peccatorum poſt Baptiſmum commiſſorum ſemel facienda, & a qua multi removebantur; ut publicationem ſui fugerent, memores magis pudoris, quàm ſalutis. Nam quamvis peccata eorum eſſent notoria, & publica multis; erubeſcebant tamen, maximè coram tota

Eccle-

Eccleſiâ actus illos publicationis ſuæ reitatis facere, & tanquam reos ſiſtere coram multitudine. Sicut publicæ blaſphemiæ reus, majorem pudorem concipit, ſi ad ſtandum præforibus Eccleſiæ à S. Inquiſitione condemnetur.

XIV. Dices ſecundò. Origenes, *Homil. 2. in Pſalm. 37.* apertè aſſerit etiam pro peccatis occultis publicam pœnitentiam. Ait enim: *Circumſpice diligentiùs, cui debeas confiteri peccatum tuum, proba priùs Medicum, cui debeas cauſam languoris exponere .... Si intellexerit, & prævíderit, talem eſſe languorem tuum, qui in conventu totius Eccleſiæ exponi debeat, & curari, ex quo fortaſſis & cæteri ædificari poterunt, & tu ipſe facilè ſanari; multâ hoc deliberatione, & ſatis perito illius Medici conſilio, procurandum eſt;* ergo &c.

Reſpondeo, Origenem loqui non de eo, quod lege aliquâ obligante faciendum erat; ſed quod ex voluntaria devotione, & humilitate tunc fieri poterat, & aliquando expediebat. Non enim nego, tunc temporis aliquando peccata occulta, & ſecreta ex Confeſſarii conſilio coram Eccleſię conventu pœnitentes fuiſſe confeſſos; & hoc in Eccleſia Orientali in uſu fuiſſe: ſed dico, etiam cum Origene, ad hoc faciendum multâ deliberatione, & periti Confeſſarii conſilio opus fuiſſe; ut nimirum, & fidelium ædificationi, & pœnitentis faciliori ſanationi inſerviret, & non potiùs ſcandalo, & turbationi, ut accidit Conſtantinopoli tempore Nectarii. Si ergo ad faciendam de peccatis occultis voluntariam confeſſionem, & pœnitentiam publicam tanta requirebatur conſultatio; incredibile eſt, ad eam de talibus faciendam, legem aliquam cogentem extitiſſe.

XV. Dices tertiò. S. Cyprianus, *lib. de Lapſis*, lapſos omnes, ſive qui palam, ſive qui clanculum idolis immolaverant, urget, ut convenientem peccato ſuo ſatisfactionem exhibeant; nec unquam diſtinguit inter publicam, & ſecretam — Rurſus, *Epiſt. 47. ad Plebem*, etiam minora delicta dicit expianda fuiſſe pœnitentiâ publicâ.

XVI. Reſpondeo, neg. ant. Nam S. Cyprianus, in *lib. de Lapſis*, loquitur de triplici genere hominum: eorum nempe, qui nefandis ſacris manus contaminaverant: eorum, qui libellis conſcientiam polluerant, *Libellatici* dicti; qui ne ſacrificare cogerentur, pecuniam dederant Magiſtratibus Ethnicis, & ab illis libellum ſecuritatis acceperant. Eorum tandem, qui de ſacrificando, vel libellum accipiendo tantùm cogitaverant. Primi generis lapſos vult quidem pœnitentiæ publicæ ſubjici, eis enim: ait, *Orare oportet impenſiùs, & rogare, diem luctu tranſigere ... Stratos ſolo adhærere cineri, in cilicio & ſordibus volutari &c.*

Qui enim ſub oculis circumſtantis, atque inſultantis populi Ethnici ſanctitatem fidei prophanaverant; qui manus ſuas funeſtis ſacrificiis polluerant, & ſceleratis cibis ora contaminaverant, publicâ ſatisfactione, maculam eluere debebant. Secundi verò, & tertii generis lapſos privatæ ſolum, ac ſecretæ ſatisfactioni vult ſubjectos. De Libellaticis enim dicit: *Confiteantur ſinguli, quæſo vos fratres, delictum ſuum, dum adhuc, qui deliquit, in ſeculo eſt, dum admitti confeſſio ejus poteſt; dum ſatisfactio, & remiſſio facta per Sacerdotes, apud Dominum grata eſt.* Ubi loquitur de confeſſione, & abſolutione ſecretâ in foro ſacramentali. Nam Libellaticos ad publicam pœnitentiam non fuiſſe compulſos dicit, *Epiſt. 58. ad Antonianum*, his verbis: *Placuit, frater cariſſime, examinatis cauſis ſingulorum, Libellaticos interim admitti.* De iis autem, qui ſolâ cogitatione peccaverunt, dicit, ut cum magno dolore confugiant ad tribunal pœnitentiæ; & ſatisfactionem in eo à Sacerdote privatè impoſitam, & privatè implendam magnâ animi ſubmiſſione acceptent: *Quantò* (in-

quit l. de lapſis) *& fide majore, & timore meliore ſunt, qui quamvis nullo ſacrificii, aut libelli facinore conſtricti; quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, hoc ipſum apud Sacerdotes Dei dolenter, & ſimpliciter confitentes, Exomologeſim conſcientiæ ſuæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam, parvis licèt, & modicis vulneribus exquirunt?*

Ad id, quod additur, dico S. Cyprianum per minora delicta non ſumere peccata occulta, ſed publica; quæ licèt in ſe graviſſima, minora tamen vocat relatè ad ea, quæ directè contra Deum committuntur, qualis eſt idololatria. Perinde ac ſi diceret: ſi pro fornicatione, vel adulterio, aut homicidio, quæ minora delicta ſunt, ſtato tempore publica agitur pęnitentia, nec niſi eâ expletâ ad communionem admittuntur; quantò magis pro idololatria, quæ peccatum graviſſimum eſt, pœnitentia publica eſt ſubeunda?

XVII. Dices quartò. S. Auguſtinus, lib. 1. de Symbolo ad Catechumenos, c. 8. *Tribus* (inquit) *modis dimittuntur peccata in Eccleſia, in Baptiſmate, in oratione, in humilitate majore pœnitentiæ.* Et *Homil.* 27. *inter* 50. modò *ſerm.* 325. ait, c. 2. *Triplicem quippe ejus* (pœnitentiæ) *in Sancta Scriptura eſſe propoſui. Illa prima competentium eſt, & ad Baptiſmum venire ſitientium.... Eſt alia quippe quotidiana, & ubi illam oſtendimus pœnitentiam quotidianam? Non habeo, ubi melius oſtendam, quàm in oratione quotidianâ.* Et c. 3. *Reſtat pœnitentia tertium genus eſt: Et pœnitentia gravior, atque luctuoſior, in qua propriè vocantur in Eccleſia pœnitentes, remoti etiam à ſacramento altaris participando, ne accipiendo indignè, judicium ſibi manducent, & bibant &c* ergo S. Auguſtinus non aliam poſt Baptiſmum pœnitentiam agnoſcit, quàm eam, quæ pro venialibus fit, recitando orationem dominicam; & pro mortalibus, quæ propriè pœnitentia eſt, & hæc eſt luctuoſa; ac proinde publica.

XVIII. Reſpondeo primò, neg. conſ. Nam ſi ita eſſet, dici deberet, Auguſtini ætate nullam fuiſſe pœnitentiam, & confeſſionem ſacramentalem, & ſecretam, ſed tantum canonicam, & publicam: quod eſtò moderni hæretici admittant, viris tamen catholicis, contra quos agimus, placere nequit — Reſpondeo igitur ſecundò. S. Auguſtinum iis in locis loqui ſolum de pęnitentia publicâ, & hanc triplicem eſſe dicit: unam, quæ in ſuſceptione Baptiſmi fit, alteram, quæ fieri ſolebat pro levioribus peccatis, & quotidianis, quæ pariter erat publica, ut etiam hujus temporis uſu conſtat. Confeſſio enim quæ initio Miſſæ fit, & ante Euchariſtiæ ſumtionem ab omnibus Catholicis pectora tundentibus, ſeque peccatores profitentibus, verè pęnitentia publica eſt, quo quotidiana peccata diluuntur. Tertiam, quæ ex præſcripto Eccleſiæ pro gravioribus (non tamen ſecretis, & occultis) agi oportebat: & hanc vocat luctuoſam. Unde, *Serm.* 352. citato de hac ſubdit: *Illa ergo pœnitentia luctuoſa eſt, grave vulnus eſt. Adulterium fortè commiſſum eſt, fortè homicidium, fortè aliquod ſacrilegium. Gravis res grave vulnus, lethale, mortiferum, ſed omnipotens Medicus.*

Adderem rationem: pœnitentiæ *Luctuoſa* nomine non intelligere ſolam pęnitentiam publicam; ſed pęnitentiam pro peccatis gravibus, & mortalibus condiſtinctam à pęnitentia quotidianâ pro peccatis levibus. Pęnitentia enim pro quolibet peccato mortali excludente à Regno Cęlorum, ſive publico, & Eccleſiæ noto, ſive occulto, ſine opere, ſive ſolâ cogitatione, ſive luctu, & lacrymis fieri non poteſt. *Pęnitentia* enim (ut, ex Ambroſio, Mag. ſent. in 4. diſt. 14.) *eſt mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere.* Vel, ex Gregorio: *Pœnitere eſt anteacta peccata deflere, & flenda non committere.* Defleri autem debent primò, & ſemper coram Deo in ſecreto cordis; & ali-

quando

quando etiam coram Eccleſia, quando ex peccato offenſa fuit. Quare ex quo S. Auguſt. pro quolibet peccato gravi aſſignet pęnitentiam luctuoſam, non excludit ſecretam, quæ coram Deo, & miniſtro ejus in tribunali pęnitentiæ fit. Unde ibi ponens exemplum in Lazaro quatriduano, qui revixit, dicit: quòd ſicut Lazarus proceſſit è tumulo, ſed ligatus, ſolutus tamen ab Apoſtolis fuit: ſic homines procedunt è tumulo peccati per confeſſionem: *Nam ipſum confiteri ab occulto, & à tenebroſo procedere eſt*. Hoc autem, ut procedant, facit Deus per ſuam miſericordiam: *jam cætera implet Eccleſiæ miniſterium: ſolvite illum, & ſinite abire*. Quæ certè de confeſſione, & abſolutione in tribunali ſecreto pœnitentiæ propriè intelligi poſſunt.

XIX. Pro complemento hujus quęſtionis: noto primò. Pœnitentiam publicam diſtingui à ſecreta, ſeu ſacramentali; quòd per hanc crimina ſolvuntur, & remittuntur coram Deo, & ita antiquitùs etiam contingebat: per illam verò alia commoda Eccleſiæ obveniunt, ut docet S. Th. in 4. diſt. 14. q. 1. a. 5. qu. 1. *Primò: ut peccatum publicum, publicam habeat medicinam. Secundò: quia maximâ confuſione in hoc mundo etiam eſt dignus, qui graviſſimum ſcelus commiſit. Tertiò: ut ſit aliis ad terrorem. Quartò: ut ſit ad exemplum pęnitendi, ne deſperent, qui in gravibus peccatis detinentur.*

XX. Noto ſecundò cum eodem S. Th. ibidem *ad* 1. quòd ſi Sacerdos injungat aliquam pęnitentiam publicam, puta, peregrinationem, *Non revelat confeſſionem; talem pœnitentiam injungendo, quamvis ſuſpicio oriatur, illum aliquod enorme peccatum commiſiſſe: non enim culpa pro certo ſcitur ex pęna. Quia quandoque aliquis pęnitentiam pro alio facit, ſicut legitur in vitis Patrum de quodam, qui ut ſocium ſuum ad pęnitentiam provocaret, ipſe cum eo pœnitentiam egit. Si autem ſit peccatum publicum, ipſe pęnitens exequendo pęnitentiam, confeſſionem à ſe factam manifeſtat.*

XXI. Noto tertiò cum eodem S. Th. ibi, qu. 3. *Quòd omnis ſolemnis pœnitentia eſt publica, ſed non convertitur. Pęnitentia enim ſolemnis hoc modo fit. In capite quadrageſimæ tales pęnitentes præſentant ſe cum Presbyteris ſuis Epiſcopo Civitatis ante fores Eccleſiæ ſacco indutè, nudis pedibus, vultibus demiſſis, comâ depoſitâ; & eis in Eccleſiam introductis, Epiſcopus cum omni Clero ſeptem Pſalmos Pęnitentiales dicit, & poſtmodum eis manum imponit, aquam benedictam ſpargit, & cinerem capitibus imponit, cilicio colla eorum operit, & denuntiat eis lacrymabiliter: quòd ſicut Adam ejectus eſt à Paradiſo: ita ipſi de Eccleſia ejiciuntur. Et jubet miniſtris, ut eos ab Eccleſia pellant, Clero eos perſequente cum hoc reſponſorio.* In ſudore vultus tui &c. *In cęna autem Domini quolibet anno à ſuis Presbyteris in Eccleſiam reducuntur, & erunt ibi uſque ad octavas Paſchæ: ita tamen, quòd non communicabunt, nec pacem accipient, & ſic fiat quolibet anno, quouſque aditus Eccleſiæ eſt eis interdictus. Ultima autem reconciliatio Epiſcopo reſervatur, ad quem ſolum ſpectat ſolemnis pęnitentiæ impoſitio. Poteſt autem imponi viris, & mulieribus: ſed non Clericis propter ſcandalum. Non autem talis pęnitentia debet imponi, niſi pro peccato, quod totam commoverit urbem. Publica autem, & non ſolemnis, quæ in facie Eccleſiæ fit, ſed non cum ſolemnitate prædicta, ſicut peregrinatio per mundum cum baculo cubitali: & hæc poteſt iterari, & à ſimplici Sacerdote injungi, & poteſt etiam Clerico imponi.* Hæc S. Thomas. Quâ diſtinctione conciliari poſſunt Auctores, dicendo, quòd pro peccatis occultis aliquando fortè fuerit impoſita pęnitentia publica, ſed non ſolemnis. Hæc ſatis ſint pro præſenti Quæſtione, & toto Tractatu de Pęnitentia.

TRA-

TRACTATUS
DE CENSURIS, ET INDULGENTIIS.

CUm Chriſtus, *Matth.* 16. *v.* 19. D. Petro in præmium confeſſionis ſuæ divinitatis ab ipſo editæ, dederit claves Regni Cœlorum, & facultatem ligandi, & ſolvendi, promittens ſe ratum habiturum in Cęlis quidquid ipſe ligaverit, & ſolverit in terris: & *cap.* 18. *v.* 18. Eccleſiæ hoc idem conceſſerit, dum ait Apoſtolis, quòd quæcumque alligaverint ſuper terram, erunt ligata, & in Cęlis, & quæcumque ſolverint ſuper terram erunt ſoluta & in cęlis: hac generàli conceſſione non ſolùm eis conceſſit facultatem remittendi, vel retinendi peccata per abſolutionem, vel retentionem abſolutionis in ſacramento Pęnitentiæ, de quo ſupra; ſed etiam eis largitus fuit poteſtatem infligendi pęnas excluſionis à communione ſacramentorum, & eas relaxandi, ſive iterum in Eccleſiam recipiendi expulſos, ſive ſolvendo eos à pęna temporali pro culpa, cui non plenè ſatiſfactum fuit, in hac, vel altera vita ſubeundâ. Primum Eccleſia præſtat per Cenſuras; ſecundum verò per Indulgentias, de quibus in hoc Tractatu, qui erit veluti appendix ad Tractatum de Pęnitentia, ſermo erit cum S. Thoma, *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. & *diſt.* 20. *qu.* 1. & *in Suppl.* 3. *p. q.* 21. & *q.* 25. Primò ergo de Cenſuris, quæremus: An ſint, quid, & quot ſint: quænam earum materia, & forma: quis Auctor, quis miniſter, quod nam ſubjectum, quis effectus &c.

QUÆSTIO I.

De Exiſtentia, Eſſentia, Diviſione, Materia Cenſurarum, Miniſtro, Subjecto, & Effectu.

DUBIUM I.

De Exiſtentia, & Eſſentia Cenſurarum.

§. I.

De Exiſtentia.

I. FAcultatem excommunicandi, ac Cenſuras ferendi penitus abſtulerunt Albanenſes. Recentiores tamen hæretici Lutherus, Calvinus &c. quamvis excommunicationem Papalem deteſtentur, facultatem tamen eam ferendi in Eccleſia eſſe confitentur; Imò Calvinus, *lib.* 4. *Inſt. cap.* 12. de publicis peccatoribus, & gravibus flagitiis implicatis dicit, §. 4. in eis corrigendis non tantùm adhibendam eſſe admonitionem, vel objugationem: *Sed ſeverius remedium, quemadmodum demonſtrat Paulus* (1. Cor. 5. v. 4.) *qui Corinthium inceſtum non modò verbis caſtigat, ſed excommunicatione punit, ſimul atque de ſcelere factus eſt certior.* Inde oſtendens, quòd Eccleſia, dum in talia peccata animadvertit è conſortio ſuo reos exterminans, juriſdictione ſibi à Domino delatâ fungitur, ſubdit: *Porro ne quis tale Eccleſiæ judicium ſpernat, aut parvi æſtimet, ſe ſuffragiis fidelium damnatum; teſtatus eſt Dominus, iſtud ipſum nihil aliud eſſe, quàm ſententiæ ſuæ promulgationem, ratumque haberi in Cœlis, quod illi in*

terra

terra egerint (Matth. 16. v. 19. & 18. v. 18. Joan. 20. v. 23.) *Habent enim verbum Domini, quo perverſos damnent: habent verbum, quo reſipiſcentes in gratiam recipiant. Sinè hoc, in quam, diſciplinæ vinculo, qui diu ſtare poſſe Eccleſias confidunt, opinione falluntur; niſi fortè carere impunè poſſimus eo adminiculo, quod Dominus fore nobis neceſſarium providit.* Hæc Calvinus. Qui etiam in *Joan. c. 9. v. 22.* ubi parentes cæci nati, quem Chriſtus illuminaverat, interrogati, quomodo viſum recepiſſet, reſponderunt, ſe neſcire (quamvis ſcirent) *Jam enim conſpiraverant Judæi, ut ſi quis confiteretur eum eſſe Chriſtum extra Synagogam fieret*; ait: *Hic locus docet, veterem, & ſeculis omnibus uſitatum excommunicandi morem fuiſſe: neque enim tunc primùm inventa, excommunicatio fuit: ſed quæ jam olim adversùs apoſtatas, & contemtores legis uſu recepta erat pœna, in Chriſti diſcipulos verſa fuit. Tenemus ergo, ex vetuſtiſſima Eccleſiæ diſciplina ortum eſſe excommunicandi ritum.* Et *in cap. 12. Joan. v. 42.* excommunicationem vocat: *Nervum Eccleſiaſticæ diſciplinæ.* Hucuſque catholicum ſe exhibuit Calvinus: ſed utinam hæreticum non ſe proderet in ſequentibus, ut infra videbimus.

II. Tres ergo fines (etiam conſentiente Calvino, *lib. 4. Inſt. cap 12.* cito, §. 5.) habet Eccleſia in hac ſtatuendâ pœnâ, & propter tria cenſurarum uſum neceſſarium judicavit. Primò: ut ſacramentorum ſanctitati conſuleret. Quia niſi impii quidam cenſuris prohiberentur, temeriò, & ſacrilegè os, aut manus ſacris Myſteriis admoverent. Secundò: ut multæ privatæ perſonæ reſipiſcant, & in officio contineantur, vel ad officium reducantur. Cùm enim non omnes, vel ſolâ pietate, vel timore offenſæ divinæ, vel ob reverentiam Prælatis debitam, à peccatis temperent; cenſuris hi ad officium cogendi ſunt. Hoc fine tradi juſſit Paulus, 1. *Cor.* 5. *v.* 5. in interitum Satanæ Corinthium illum inceſtum: *Scilicet* (ut exponit S. Tho. ibi Lect. 1.) *per excommunicationis ſententiam, per quam aliquis ſeparatur à communione fidelium, & à participatione ſacramentorum, & privatur Eccleſiæ ſuffragiis, quibus homo munitur contra impugnationem Satanæ:* Ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini Noſtri Jeſu Chriſti: *Ut ſcilicet peccatorum turpitudinem cognoſcens, confundatur, & pœniteat, & ſic ſanetur.* Et in hoc ſenſu idem Paulus, 2. *Theſſal.* 3. *v.* 14. dicit: *Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro per Epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur*; ex hoc reſipiſcat, ut ait S. Tho. ibi. Tertiò: Cenſuræ neceſſariæ ſunt Eccleſiæ corpori. Si enim aſſidua converſatione mali commiſcerentur bonis, & niſi putridæ carnes aliquando reſecarentur, & oves ſcabioſæ à caula non ſepararentur, etiam ſanæ facilè corrumperentur: ut enim ait Paulus, 1. Cor. 5. v. 6. *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit*, quod repetit, *Galat. 5. v. 9.*

III. Propterea Eccleſia vetus, & nova pro diverſitate temporum, & ſtatuum quâdam ſpecie cenſurarum ſeparando infectos à ſanis ſemper uſa eſt. Imò nulla unquam fuit religio, ſive vera, ſive falſa, quæ à ſuis, tùm ſacrificiis, tum ſacramentis impios quoſdam non repellerit. Quam diſciplinam Druides rigidè obſervaſſe teſtis eſt Cæſar, *l. 6. de bello Gallico*, his verbis: *Si quis, aut privatus, aut populus eorum decreto non ſtetit, ſacrificiis interdicunt: hæc pœna apud eos eſt graviſſima.* Quibus ita eſt interdictum, ii numero impiorum, ac ſceleratorum habentur; ab iis omnes diſcedunt, aditum eorum, ſermonemque defugiunt, ne quid contagione incommodi accipiant: neque iis petentibus jus redditur, neque honos ullus communicatur. Hac pœnâ uſos quoque fuiſſe Græcos ex Platone de Exſecratione, & Plutarcho in vita M. Craſſi colligit, ac de-

ac deſcribit Stuchius, *l. de Sacris, & ſacrificiis Gentilium*, *pag. mihi* 81. tergo.

§. II.

Cenſurarum Eſſentia.

IV. Cenſuræ hoc nomine dicuntur, quòd Eccleſiaſtici Judices, Cenſorum more, ita iis inflictis delinquentes punire ſolent; ut ſanguinem non effundant, ſed ſuffundant, unamque ſibi proponant delinquentis emendationem.

V. Definiri ſolet generaliter cenſura, quòd ſit: *Pœna ſpiritualis ab Eccleſiaſtica poteſtate in exteriori foro indicta, privans hominem baptizatum certo ſpirituali jure, vel ſpiritualibus bonis propter animæ ſalutem*. Explicatur quoad ſingulas partes. Dicitur *Pœna*. Quâ voce excluditur ceſſatio à divinis, ſive fiat metu hoſtium, qui urbem obſidione cingunt, ſive quia populus regendus non ſuperſit, ſive ob injuriam Eccleſiæ illatam injungatur, donec fiat ſatisfactio. Excluduntur etiam interdictum, & ſuſpenſio Clerici, qui Ordinis executione prohibetur ob corporis, aut animi infirmitates, aut ob aliam cauſam, quæ peccatum non ſit. Dicitur *Spiritualis*: quia cenſura eſt vinculum animam ligans & additur *ab Eccleſiaſtica poteſtate*; quia laica poteſtate corpora tantùm, & terrena mulctari poſſunt, non animæ. Claves enim Regni Cœlorum, & poteſtatem ligandi, ac ſolvendi animas non omnibus Chriſtianis etſi Regibus; ſed ſolis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus tradidit Chriſtus, *Matth.* 18. Poſſunt quidem illi per exilium à Civitate, vel Regno aliquam à civili, & corporali communicatione ſeparare; ſed animas à ſpirituali participatione ſeparare non poſſunt. Subjungitur *In exteriori foro*, nempè in eo, in quo negotium agitur teſtibus, & variis Judiciorum formulis: ut excludantur ſententiæ, quibus crimina caſtigantur in foro interiori, in quo non alia adhibetur probatio, quàm confeſſio pœnitentis. Adjungitur *Privans hominem baptizatum*. Quia homo non baptizatus non ſubditur judicio, & cenſuræ Eccleſiæ, ſecundùm illud, Pauli 1. cor. 5. v. 12. *Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt judicare? Nonne de iis, qui intus ſunt, vos judicatis? Nam eos, qui foris ſunt, Deus judicat*. Accedit *Certo ſpirituali jure, vel ſpiritualibus bonis*, ad differentiam pœnæ civilis, quæ temporalibus tantùm bonis privat. Nec tamen omnibus ſpiritualibus bonis privat cenſura, ſed ſolum participatione eorum, quæ Eccleſiæ diſpenſationi tradita ſunt: unde non privat virtutibus infuſis, & earum actibus. Tandem dicitur *Propter animæ ſalutem*. Quia cenſura eſt pœna medicinalis, quam Eccleſia infligit, non ſolùm, ut puniat peccatorem; ſed ut eum ad pœnitentiam adducat, ut ſupra dictum eſt. Unde S. Aug. Homil. 50. ex quinquaginta, modò Serm. 351. *Nos verò* (inquit) *à communione prohibere quemquam non poſſumus* (*quamvis hæc prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis*) *niſi aut ſponte convictum, aut in aliquo, ſive ſeculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum, atque convictum*.

VI. Apud Veteres, ut obſervat Ivenin, *Deſſert. de Cenſuris, q.* 11. quælibet pœna in exteriori foro inflicta ab Eccleſia, quâ aliquis ob culpam certo ſpirituali iure privatur, cenſura vocabatur. Ad habitudinem enim, quam fideles habent ad Euchariſtiam, totum refundebant Chriſtianæ communionis negotium. Cùm autem duplex ſit Chriſtianorum ad Euchariſtiam relatio: una, quâ conficitur altera, quâ recipitur; duplex ſtatim naſcitur Chriſtianorum communio: nimirùm Laica, quâ populus ſecum, & cùm Clericis, ut perficiatur communicat: Eccleſiaſtica verò, quâ Clerici inter ſe mutuò, & in ſacrificii miniſterio fruuntur. Laicæ communionis

nis quinque erant gradus, fletus, auditio, ſubſtratio, conſiſtentia, communicatio, ſeu Euchariſtiæ participatio. Eccleſiaſticæ verò communionis gradus ſunt, tùm Ordines, tùm Epiſcopatus, qui Ordinum omnium apex eſt, & perfectio. Cenſura igitur Laicos aliquos laicæ communionis gradu privabat ad menſuram delicti: Clericos verò aliquo ex iis, quibus conſtabat Eccleſiaſtica communio. Et hoc penſabatur tùm ex gravitate criminis, cujus quis erat reus; tùm è ſtatu, in quo verſabatur, cum aliquâ cenſurâ in eum animadvertebatur.

Modò tamen cenſuræ nomine nil aliud intelligitur, quàm Excommunicatio, Suſpenſio, Interdictum, de quibus infra.

DUBIUM II.

Quotuplex ſit Cenſura, quæ ejus Materia, & Forma.

§. I.

Prior Pars Reſolvitur.

I. Dico. Triplex eſt ex dictis cenſuræ ſpecies, Excommunicatio, Suſpenſio & Interdictum. Ita ex Innocent. III. cap. *Quærenti*. Extra, *de Verb. ſignificatione*. Unde concluditur, irregularitatem, eam etiam, quæ oritur ex delicto, depoſitionem, & degradationem ſecundùm uſum hodiernum inter cenſuras minimè numerari; ideoque qui à cenſuris abſolutus eſt, ab irregularitate, depoſitione, aut degradatione diſpenſatus non cenſetur. Quare Pontifex etſi concedat generalem facultatem abſolvendi à cenſuris, & in Bulla Jubilæi; non intendit tamen ullam tribuere facultatatem diſpenſandi ſuper irregularitate, ut declararunt Paulus V. in Jubilæis, *ann.* 1606. & 1617. Urbanus VIII. *ann* 1636. & alii. Depoſitio autem, & degradatio, quia non intelliguntur ad tempus tamquam pœnæ medicinales, ſed de ſua ratione infliguntur in perpetuum, inter cenſuras non recenſentur. Unde S. Th. 3. *p. q.* 82. *a.* 8. *ad* 3. oſtendens, quomodo executio Ordinis Sacerdotalis impediatur per excommunicationem, ac per depoſitionem, vel degradationem, ait: *Excommunicatio eſt medicinalis. Et ideo excommunicatis non aufertur executio Sacerdotalis poteſtatis, quaſi in perpetuum, ſed ad correctionem uſque ad tempus: degradatis autem* (idem dic de depoſitis) *aufertur executio quaſi in perpetuum condemnatis.*

II. Cenſura alia eſt à jure, alia ab homine. Illa eſt, quæ fertur à Legislatore cum intentione condendi legem, ſeu ſtatutum generale perpetuum: tales ſunt, quæ Conciliorum decretis, vel Rom. Pont. Sanctionibus latæ leguntur. Iſta verò eſt, quæ fertur ab homine Eccleſiaſticam juriſdictionem habente, non intentione condendi legem, ſeu ſtatutum perpetuum; ſed temporaneum præceptum pro aliquo particulari negotio, vel perſona, aut circumſtantia. Unde illa ſemper eſt generalis; iſta nonnunquam reſpicit particulares perſonas in individuo. Prior vim habet etiam poſt Legislatoris vel mortem, vel amotionem ab officio: poſterior verò ſtatim deſinit. Ab illa ſi per Canonem reſervata non ſit, quilibet approbatus Miniſter poteſt abſolvere: ab iſta verò is tantùm, à quo lata fuit, vel ejus Superior, vel Miniſter delegatus: unde niſi ſpecialiter exprimatur, ſub conceſſione generali abſolvendi à cenſuris non comprehenditur.

III. Cenſura alia eſt *Latæ ſententiæ*, alia *Ferendæ*. Prior eſt, quæ incurritur ſtatim poſt commiſſum peccatum, etſi nullâ Judicis ſententiâ declaretur reus. Poſterior verò ſolùm eſt comminatoria; nec ipſo facto in eam incurritur, niſi peccato acceſſerit declaratio Judicis. Cenſura latæ ſententiæ his verbis indicatur: *Ipſo jure, ipſo facto, latæ ſententiæ;* vel his adverbiis: *ſtatim, confeſtim, continuò, ex tunc,* illi-

illicò, protinus. Similem vim habent hæc verba: *Qui hæc fecerit, excommunicatur, ſuſpenditur*; aut: *Sit excommunicatus, ſit ſuſpenſus, ſit anathema*; aut: *Noverit ſe excommunicatum, ſuſpenſum*; vel: *Noverit ſe excommunicari*, vel *ſuſpendi*; aut: *Excommunicamus, ſuſpendimus, judicamus, declaramus, decernimus eſſe excommunicatum*, vel *ſuſpenſum*; aut: *Incurret*, vel *incidat in excommunicationem, ſuſpenſionem*; vel: *Habeatur pro excommunicato, ſuſpenſo*. Ita Cabaſſutius. Cenſura *ferendæ ſententiæ* non exprimitur per modum ſententiæ, ſed ſtatuit comminantis pœnam; ut cum verbis futuri temporis exprimitur, ut: *Qui hoc fecerit, excommunicabitur*; vel: *ſuſpendetur*; aut: *Excommunicatur*, vel *ſuſpendatur*, niſi tamen addatur, *ipſo facto, ipſo jure*. Item hæc verba: *Sententiam excommunicationis noverit ſe incurſurum*. Item: *Sub pœna excommunicationis*; vel: *Sub interminatione anathematis*. Cùm enim odia reſtringenda ſint, & in mitiorem partem interpretanda, ſecundùm regulam Juris; Legiſlator, & ſuperior exiſtimandus non eſt cenſuram ipſo facto incurrendam tuliſſe, niſi id diſertis verbis expreſſerit.

§. II.

De Materia, & Forma Cenſuræ.

IV. MAteria cenſuræ eſt peccatum grave exterius, quòd actu commiſſum ſit. Quòd ſit peccatum colligitur ex eo, quòd cenſura ſit pœna; omnis autem pœna peccati eſt pœna. Unde S. Auguſt. *l. 3. de Lib. arbitr. c.* 18. ait: *Omnis autem pœna, ſi juſta eſt, peccati pœna eſt.* Et ex pœnis, quas in hac vitâ patimur, probat, omnes homines eſſe reos peccati originis. Quòd ſit peccatum grave, ſeu mortale, & ſcandaloſum, evincitur ex eo, quòd cenſura Eccleſiaſtica ſit pœna publica; & quidem graviſſima inſtituta, ut ſtet vigor diſciplinæ, & ut ſcandala à fidelibus amoveantur. Quòd ſit peccatum exterius conſtat; quia cenſura, ut dictum eſt, pœna eſt exterioris fori: quòd quidem in peccata merè interna, & quæ exteriùs nullâ ratione ſe produnt, non animadvertit. Quòd etiam debeat eſſe actu commiſſum, infertur; quia nulli Canones cenſuris caſtigant propoſitum patrandi aliquod ſcelus, quamvis illud propoſitum exteriùs innotuerit.

V. Hinc præceptum Confeſſarii factum uſurario, vel concubinario, ne accedat ad ſacramenta; niſi priùs uſuras reſtituerit, & ab iis impoſterum abſtineat, vel concubinam dimiſerit, cenſura non eſt: quia etſi ob peccatum grave, & emendationem feratur, non fertur tamen à Judice in foro externo, ſed interno tantùm. Similiter eſtò, ſecundùm aliquos ut ſupra, occulta quædam crimina pœnitentiæ publicæ addicerentur, quæ videbatur quædam cenſuræ ſpecies; cùm per eam fideles à participatione Euchariſtiæ, & fidelium precibus arcerentur, cenſura tamen non erat: nam ad eam delinquentes occulti cogi non poterant in exteriori foro, niſi aliunde in eo accuſati, & convicti eſſent; tunc autem peccatum non erat amplius occultum.

VI. Dum tamen dico, peccatum occultum non eſſe materiam cenſuræ, cùm Eccleſia non judicet de occultis, ſed tantùm de manifeſtis, ut ex cap. *Tua nos*. Extra de Simonia, intelligo de peccato merè interno, & ſolâ mente, ac voluntate conſummato. Quòd ſi in actum externum quoquo modo prodierit; etiamſi nullo audiente, aut præſente, evadit tamen materia cenſuræ: ut ſi quis hæreſim, quam animo concepit, verbo, vel facto exteriùs exprimat. Et in hoc ſenſu intelligenda ſunt verba Concilii Gangrenſis, *Can.* 19. relata à Gratiano, Can. *Si quis eorum*, diſt. 30. quem Canonem *Dionyſius exiguus* ita vertit: *Si quis eorum, qui continentia ſtudent, abſque neceſſitate corporeâ, tradita in* com-

com-

Digitized by Google

communi jejunia, & ab Eccleſia cuſtodita, ſuperbiendo diſſoluit ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, Anathema ſit. Quæ verba non ſolam internam jejunii deſpicientiam ſignificant; ſed quæ in actum externum prodit.

VII. Cenſura, ut dictum eſt, ob peccatum dumtaxat mortale infligi poteſt, idque ſpeciali quadam gravitate notandum: aut quòd ſcandalum generet: aut pacem perturbet, aut grave damnum, ſive injuriam afferat, quod aliâ viâ commodè impediri non poſſit. Qua de re Conc. Trident, Seſſ. 25. de Reform. c. 3. *Quamvis* (inquit) *excommunicationis gladius nervus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valdè ſalutaris, ſobriè tamen, magnâque circumſpectione exercendus eſt: Cùm experientia doceat, ſi temerè, aut levibus ex cauſis incutiatur, magis contemni, quàm formidari, & perniciem potiùs parere, quàm ſalutem &c.* Quòd prius monuerant Concilium Aurelianenſe IV. *Can.* 2. relatum Can. *Nullus*, cauſa 11. q. 3. & Meldenſe, *Can.* 56. relatum Can. *Nemo Epiſcoporum*, cauſa 11. q. 3.

VIII. Monet tamen S. Auguſtinus, aliquando à ferenda cenſura prudenter abſtinendum, dum timetur, ne flagello fiat pejor qui cæditur: ita *Serm.* 17. (aliàs 28. ex Homil. 50.) c. 3. *Sed aliquando* (inquit) *nos parcimus, & non novimus nos loqui: excommunicare, de Eccleſia projicere pigri ſumus. Aliquando enim timemus, ne ipſo flagello pejor fiat qui cæditur.* Maximè dum Eccleſiæ perturbatio, aut deſtructio timetur. Unde *Serm.* 4. (aliàs 44. *de diverſis*) c. 32. ait: *Nonne fit modo in Eccleſia malis hominibus, qui volunt perturbare Eccleſiam; ut tolerentur ad neceſſitatem ipſius pacis, ut admittantur, ut habeant ſacramenta Communia? Et aliquando ſcitur, quia mali ſunt, & convinci fortè non poſſunt, ut emendentur, & degradentur, ut excludantur, & excommunicentur, non poſſunt convinci.* Et Pelagianos maluiſſe Patres in Eccleſię compage ſanari, quàm ab Eccleſia ſeparari, ſcribit *Epiſt.* 157. (aliàs 89.) ad Hilarium. *Plures enim* (inquit) *ſunt, quàm ſperare poſſumus, & ubi non redarguuntur, etiam alios ad ſuam ſectam ſeducunt, & ſic crebreſcunt, ut neſciam quò ſint erupturi; nos tamen malumus eos in Eccleſia compage ſanari, quàm ex illius corpore velut inſanabilia membra reſecari, ſi tamen hoc permittit ipſa neceſſitas.* Idem, *Epiſt.* 166. (olim 92.) ſcribens Innocentio I. ex Concilio Numidiæ, damnat quidem errorem, ſed auctores intra Eccleſiam ſanare cupiens quouſque fieri poterit: *Hujus autem* (inquit) *pernicioſiſſimi erroris auctores eſſe perhibentur Pelagius, & Cæleſtius, quos quidem in Eccleſia ſanari malumus, quàm deſperatâ ſalute ab Eccleſia reſecari, ſi neceſſitas nulla compellat.* Tandem, referente Euſebio, *l.* 5. *Hiſt. c.* 24. cùm Victor Papa omnes Aſię Eccleſias excommunicare vellet, ob errorem Quartodecimanorum, quem pertinaciter tuebantur; alii Epiſcopi, præſertim S. Irenæus, ipſum dehortati ſunt exemplo Majorum, Pii, Hygini, Teleſphori, & Xiſti; qui licèt ab aliis in variis obſervantiis diſſentirent, pacem tamen cum illis ſervarunt. Cenſebant ergo Veteres, nonniſi extremâ urgente neceſſitate, & deſperato reditu errantium ad veritatem, cenſurarum, & excommunicationis gladium non eſſe exerendum.

IX. Cenſuram quoque ferri non debet pro peccato jam commiſſo, niſi intercedat contumacia. Colligitur ex verbis Chriſti, Matth. 18. v. 17. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & publicanus.* Hinc monitio cenſuræ inflictionem præcedere debet, ſecundùm Canones. Et certè cùm cenſura ſit pęna medicinalis, ferri non poteſt pro delicto præterito, in quo reus permanere non vult: alioquin vindicta eſſet, non medicina. Id docet S. Th. *in* 4. *Sent. diſt.* 18. *q.* 2. *a.* 1. *qu.* 3. ubi poſtquam dixit, excommunicationem, utpote excludentem à regno, non poſſe ferri

niſi in eos, qui per peccatum mortale ſe reddiderunt indignos regno, ſubdit: *Sed quia excommunicatio eſt graviſſima pœnarum, pęnæ autem medicinæ ſunt: ſapientis autem Medici eſt à levioribus medicinis incipere, & minus periculoſis; ideo excommunicatio infligi non debet etiam pro peccato mortali, niſi contumax fuerit: vel non veniendo ad judicium, vel ante terminationem judicii ſinè licentiâ recedendo, vel determinationi non parendo. Tunc enim poſtquam monitus fuerit, ſi obedire contemſerit, contumax reputatur, & excommunicari debet à Judice jam non habente quid contra ipſum faciat ampliùs.*

X. Quòd ſi (obſervat noſter Alexandre *in ſua Theol. Mor. & Dogm. c. 1. de Cenſuris, a. 4. num. 4.*) aliqui Canones pro peccato præterito cenſuram ferunt, intelligenda ſemper eſt conditio de futuro; & cenſurâ non ligatur, niſi qui hoc, vel illud crimen commiſit, reſipiſcat, niſi ſatisfaciat, niſi ſcandalum amoveat &c. Advertit etiam, propter peccatum præteritum, pęnam aliquam infligi poſſe, nullâ intercedente contumaciâ: puta, privationem officii, aut dignitatis, vel ſeparationem ab Altari, & Communione corporis, & ſanguinis Chriſti certo tempore: ſed hujuſmodi pęnæ propriè cenſuræ non ſunt. Sic exponitur Canon. *Tanta* diſt. 86. quo per duos menſes excommunicatos eſſe decernit Sanctus Gregorius eos, qui pravum conſilium dederunt Januario Epiſcopo, huic ob ſenectutem parcens: ita tamen, ut ſi intra illud tempus in mortis diſcrimen inciderent, Viatico non privarentur. Privatio enim illa Euchariſtiæ, per duos menſes, excommunicatio minus propriè vocatur.

XI. Forma autem cenſurarum ſunt formalitates, quas jura, ſeu conſuetudo præſcripſere. Primò autem in cenſuris, quæ per modum legis, ſeu ſtatuti feruntur, requiritur: ut lex eo quo par eſt ritu fuerit promulgata; ut lex illa fuerit recepta, & ut nullo modo fuerit abrogata, aut vis ejus deſierit. Secundò. In cenſuris, quæ per modum ſententiæ feruntur, requiritur primò: ut iis exprimantur verbis, quibus intentio Judicis de præſenti cenſuram ferentis exprimatur. Hinc colligitur, eum non eſſe excommunicatum, quem præcisè Judex vitaverit: ſicut nec eum abſolutum, quem ſuâ familiaritate, aut oſculo donaverit. Si tamen Papa non ex ignorantia, aut ſubreptione, ſed ex certa ſcientiâ alicui excommunicato ſcriberet, aut eum ad oſculum admitteret; præſumeretur eum hoc facto abſoluiſſe. Ita Gloſſa, in C. *Si aliquando*, de Sent. excomm. Secundò. Neceſſe eſt, ut exprimatur nomen perſonæ, in quam cenſura lata fuerit. Tertiò. Ut exprimatur culpa, ſeu cauſa cenſuræ: tùm ne temerè lata videatur, tùm ne Judici relinquatur facultas modò hanc, modò illam pro libito proferendi: tùm ut reus ſciat, à quo peccato debeat temperare: tùm denique, ut ſuam innocentiam, ſi fortè per calumniam accuſatus ſit, tueri valeat. Quartò. Ut cenſura in foro exteriori ſuum effectum ſortiatur, debet ſcripto exprimi, cujus exemplar reo detur, ſi petierit. Quintò. Cenſuræ, quæ circa delictum præſens cum contumacia conjunctum verſantur, prærequirunt tres monitiones, ut juſtæ ſint: quæ verò circa præteritum, ſeu quæ in declaratione conſiſtunt, monitiones non prærequirunt; ſed citationibus opus eſt, ut reus in jus veniat, ſeu facti, vel dicti rationem redditurus. Ita Synodus Epheſina, Act. 1. *Canonibus obtemperans tertiò Neſtorium vocavit.*

DU-

DUBIUM III.

De Auctore, Miniſtro, Subjecto, & Effectibus Cenſurarum.

§. I.

De Auctore.

I. CEnſuræ pęnam Deum ipſum habere Auctorem, vel conſentiente Calvino, ſupra oſtenſum eſt, *Dub.* 1. §. 1. Deus enim in antiqua lege poteſtatem fecerat Synagogæ leproſos ejiciendi ab hominum conſortio; & pęnâ anathematis animadvertendi in impios, qui cum contumacia cæteris eſſent ſcandalo. Qua poteſtate Judæi abuſi ſunt comminantes, ut qui confiteretur Jeſum eſſe Chriſtum, extra Synagogam fieret, *Joann.* 9. *v.* 22.

Chriſtus quoque Eccleſiæ ſuæ hanc poteſtatem in nova lege conceſſit, *Matth.* 18. Ubi poſtquam dixit, eum qui ſemel, atque iterum correptus, neque Eccleſiam audierit, habendum eſſe ſicut Ethnicum, & Publicanum; ſubjecit Apoſtolis: *Quæcumque alligaveritis &c.* ut ſupra citato loco oſtendimus etiam ex Paulo; qui 1. *Cor.* 5. Corinthium inceſtum à divinorum participatione excluſit: qua facultate Eccleſia quovis ſeculo uſa eſt. Hujus teſtes ſunt Tertullianus, qui *in Apologetico, cap.* 39. ſacros Chriſtianorum conventus deſcribens: *Ibidem etiam* (inquit) *exhortationes, caſtigationes, & cenſura divina. Nam, & judicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conſpectu: ſummumque futuri judicii præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis, & conventus, & omnis ſancti commercii relegetur.*

S. item Hieronymus, Epiſt. 1. (modò 5.) ad Heliodorum Monachum, ſcribit: *In veteri quidem lege quicumque Sacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus lapidabatur à populo, aut gladio cervice ſubjectâ, contemtum expiabat cruore. Nunc verò inobediens ſpirituali mucrone truncatur; aut ejectus de Eccleſia rabido Dęmonum ore diſcerpitur.*

S. porro Auguſtinus, licèt, ut *Dub. præced.* diximus, in ferendis cenſuris cautos eſſe velit Prælatos; non ita tamen malos in Eccleſia tolerari docet, ut diſciplinæ ſeveritas omnino ſolvatur, & omittatur. *Lib. enim de Fide, & operibus, c.* 2. dicit: *Neque enim quia illam primi Populi permixtionem Moyſes Dei famulus patientiſſimè perferebat; ideo non in multos etiam gladio vindicavit. Et Phinees Sacerdos adulteros ſimul inventos ferro ultore confixit. Quod utique degradationibus, & excommunicationibus ſignificatum eſt eſſe faciendum hoc tempore, cùm in Eccleſia diſciplina viſibilis fuerat gladius ceſſaturus.*

II. Hinc Eccleſia, ſive in Conciliis, ſive extra, hereticis, & ſchiſmaticis anathema, & excommunicationem inflixit, & graviorum criminum reos latis cenſuris caſtigavit. Et Concilium Conſtantienſe inter errores Joannis Wicleffi iſtos articulos damnavit: *Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, niſi priùs ſciat eum excommunicatum à Deo; & qui ſic excommunicat, fit ex hoc hæreticus, vel excommunicatus.*

Excommunicatio Papæ, vel cujuſcumque Prælati non eſt timenda, quia eſt cenſura Antichriſti.

Item inter articulos Jo. Hus hunc pariter confixit: *Per cenſuras Eccleſiaſticas excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, ad ſui exaltationem, Clerus populum laicalem ſibi ſuppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Antichriſto.*

Unde Martinus V. redeuntes ad Eccleſiam Huſſitas interrogari jubet: *Utrum credant, quòd Papa, vel alii Prælati, & eorum Vicarii in ſpiritualibus habeant poteſtatem Sacerdotes, & laicos inobedientes, & contumaces excommunicandi, ab officio, beneficio, ingreſſu*

Eccle-

Eccleſia, & adminiſtratione Eccleſiaſticorum ſacramentorum ſuſpendendi.

Item: utrum credant, quòd inobedientiâ, ſive contumaciâ excommunicatorum creſcente, Prælati, vel eorum Vicarii in ſpiritualibus habeant poteſtatem aggravandi, & reaggravandi, interdictum ponendi, & brachium ſeculare invocandi; & quòd illis cenſuris per inferiores ſit obediendum.

§. II.

De Cenſurarum Miniſtris.

III. JOannes Calvinus, qui, ut vidimus, utilem, imò neceſſariam judicat in Eccleſia poteſtatem cenſuras, & excommunicationem ferendi; cenſet tamen, hanc poteſtatem non eſſe collocandam in uno, nec proinde ferendam cenſuram, niſi cum judicio Seniorum, & oppoſitum in tyrannidem vergere: quare excommunicationes à Papa, vel Epiſcopo latas tyrannicas, & nullas appellat. Ita, in *c. 9. v. 22. Joan.* in *c. 5. 1. ad Cor. v. 4.* & *in cap. 6. ad Galat. v. 16.* Lutherus autem, *Prop. 21.* ex damnatis à Leone X. aſſeruit, quòd *Verba Chriſti ad B. Petrum*: Quodcumque ſolveris ſuper terram &c. *extenduntur tantùm ad ligata ab ipſo Petro. Et in lib. contra Catharinum* ait: *Omnibus, & ſingulis Chriſtianis dictum eſſe:* Quodcumque ligaveritis ſuper terram &c. His tamen rejectis

IV. Dico. Poteſtas ferendi cenſuras collata à Chriſto fuit D. Petro, ejuſque ſucceſſoribus Romanis Pontificibus, Eccleſiæ in Concilio præſertim generali congregatæ, & Epiſcopis reſpectu ſuarum Diœceſum: jure autem Eccleſiaſtico pluribus aliis convenire poteſt.

Prior pars probatur ex verbis Chriſti, *Matth. 16. à v. 18.* Ubi poſtquam dixit Petro: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam* .... ſubjecit: *Et tibi dabo claves Regni Cœlorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum, & in Cœlis &c.*

Quod eidem confirmavit, *Joan. 21.* dum ei tertiò dixit: *Paſce agnos meos: Paſce oves meas.* Quia ergo ſuper Petrum Eccleſiam ſuam ædificavit, eumque ſui gregis paſtorem delegavit; ut Eccleſiam, & ovile ſuum vice ſui jure ordinario regeret, ac gubernaret, æquum erat, ut ei claves traderet cum poteſtate oſtium aperiendi dignis, & claudendi indignis, ligandi per cenſuras, & ſolvendi per abſolutionem. At quia Eccleſia duratura erat uſque ad conſummationem ſeculi, & Petrus erat moriturus; ei ſucceſſorem eodem jure in ordinario totius Eccleſiæ regimine tacitè deſtinavit illum, qui Petro in Epiſcopatu ſucceſſiſſet. Hunc autem fuiſſe ſemper Romanum Pontificem, qui jure divino toti Eccleſiæ Catholicæ præſit, omnia ſecula, quidquid obſtrepant hæretici, teſtata ſunt. Hinc Tertullianus, *l. contra Praxeam, c. 1.* Epiſcopi Romani auctoritatem vocat *Summam in litteris pacis dandis, & revocandis. Et lib. de Pudicitia, c. 1.* quamvis factus hæreticus Montaniſta, & adversùs ipſum ſcribens; eum tamen vocat *Pontificem Maximum, Epiſcopum Epiſcoporum*. Cui qui non adhæret, intra Eccleſiam non eſt, ſcribit S. Hieronymus, Epiſt. 14. (aliàs 17.) ad Damaſum: *Ego* (inquit) *nullum primum niſi Chriſtum ſequens Beatitudini tuæ, ideſt, Catedræ Petri communione conſocior — Super illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, prophanus eſt. Si quis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio.* Ita ex eremo Syriæ Hieronymus, qui vexatus ab Arianis, ſimul à Campenſibus, & Tharſenſibus hæreticis, ad Cathedram Apoſtolicam Romanam confugit; ut decernere velit, cum quo in Antiochia debeat communicare. De hoc plura videre quis poterit in *Vera Eccleſia, Tom. 2. p. 1. a. 2.* Ubi primatum Rom. Pont. ſtatuimus, & ab hæ-

ab hæreticorum calumniis, & ſophiſmatibus vindicavimus.

V. Secunda pars prob. ex Chriſti verbis, Matth. 18. v 17. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus.* Et v. 18. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram erunt ligata, & in Cęlis.* Quæ dicta fuiſſe toti corpori Eccleſiæ præſertim in Conciliis congrega ę oſtendunt ſequentia, v. 20. *Ubi enim fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Quâ auctoritate utens Eccleſia in ſuis Conciliis anathemate hæreticos confixit: quod ſuis canonibus ultimò præſtitit in Tridentino.

VI. Tertia pars itidem conſtat. Cùm enim jure divino quique Epiſcopi creditas, ſibi Eccleſias regant juxta illud Pauli, Act. 20. v. 28. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quos vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.* Si ergo Epiſcopi à Spiritu Sancto poſiti ſunt regere Eccleſiam, & gregem Chriſti; oportet, ut ab eodem acceperint jus continendi in officio oves, & putridas à ſanis ſeparandi per cenſuras. De Parochis cenſent aliqui jure divino juriſdictionem in ſuos parochianos competere, eoſque poſſe cenſuris ligare: alii veriùs id negant. Ut ut ſit, certum eſt, eos modò ea poteſtate non frui.

VII. Quarta pars certa eſt. Nam multi ſunt, qui ſolo Eccleſiaſtico jure juriſdictione fruuntur; ac proinde qui ſolo Eccleſiaſtico jure cenſuras ferre poſſunt in eos, quos Eccleſia eis ſubjecit. Hi autem ſunt Legati Apoſtolici, Vicarii Epiſcoporum, Capitulum ſede vacante, Generales, Provinciales, Abbates, Priores, aliique juriſdictionem Eccleſiaſticam in foro exteriori habentes.

VIII. Super his attendenda eſt doctrina S. Th. *in* 4. *diſt.* 18 *q.* 2. *a.* 2. *qu.* 1. *& in Suppl.* 3. *p. q.* 22. *a.* 1. Nimirum, hanc eſſe differentiam inter forum conſcientiæ, & forum exterius: *Quod in foro conſcientiæ cauſa agitur inter hominem, & Deum: in foro autem exterioris judicii cauſa agitur hominis ad hominem. Et ideò abſolutio, vel ligatio, quæ unum hominem obligat quoad Deum tantùm, pertinet ad forum pęnitentiæ: ſed illa, quæ hominem obligat in comparatione ad alios homines, ad forum publicum exterioris judicii pertinet. Et quia homo per excommunicationem à communione fidelium ſeparatur; ideo excommunicatio ad forum exterius pertinet. Et ideo illi ſoli poſſunt excommunicare, qui habent juriſdictionem in foro judiciali. Et propter hoc ſoli Epiſcopi propriâ auctoritate, & majores Prælati ſecundùm communiorem opinionem poſſunt excommunicare. Sed Presbyteri parochiales non niſi ex commiſſione eis factâ, vel in certis caſibus, ſicut in furto, & rapina, & hujuſmodi, in quibus eſt eis à jure conceſſum, quòd excommunicare poſſint. Alii autem dixerunt quod Sacerdotes parochiales poſſunt excommunicare. Sed prædicta opinio eſt rationabilior.* Hæc S Th.

Et meritò. Nam licèt in Cap. *Cum ab Eccleſiarum*, tit. *de Officio Judicis ordinarii*, ſignificetur, quòd Plebanus S. Pancratii potuerit jure ſuo, & non ex commiſſione ſuos parochianos excommunicare: ut tamen notat Sylvius in hunc art. hoc in deſuetudinem abiit. Ac proinde licèt aliquando in certis caſibus Parochi habuerint hanc poteſtatem, contrariâ conſuetudine amiſerunt. Nam, ut ait idem S. Tho. q. 20. a. 2. *Conſuetudo dat, vel aufert in talibus poteſtatem.* Et rationem dat idem S. Th. hac *q.* 22. *a.* 1. *ad* 2. *Quia Sacerdotes parochiales habent quidem juriſdictionem in ſubditos ſuos quantum ad forum conſcientiæ, ſed non quantùm ad forum judiciale: quia non poſſunt conveniri coram eis in cauſis contentioſis. Et ideo excommunicare non poſſunt, ſed abſolvere poſſunt in foro pęnitentiali. Et quamvis forum pęnitentiale ſit dignius; tamen in foro judiciali major ſolemnitas requiritur. Quia in eo oportet, quòd non ſolùm Deo, ſed etiam homini ſatisfiat.*

IX. Hinc

IX. Hinc infertur ex eodem S. Th. loco citato *in 4. qu. 2.* & *in Suppl. q. 22. a. 2.* poſſe etiam non Sacerdotem cenſuras ferre, & excommunicare. Nam *Sacramenta, in quibus gratia confertur, diſpenſare ad ſolos Sacerdotes pertinet: & ideo ipſi ſoli poſſunt abſolvere, & ligare in foro pœnitentiali. Sed excommunicatio non directè reſpicit gratiam, ſed ex conſequenti; in quantùm homo ſuffragiis Eccleſiæ privatur, quæ ad gratiam diſponunt, vel in gratia conſervant. Et ideo etiam non Sacerdotes, dummodo juriſdictionem habeant in foro contentioſo, poſſunt excommunicare.* Quia, ut ait ibidem, ad 1. *Quamvis non habeant clavem Ordinis, habent tamen clavem juriſdictionis.* Ut enim ſubdit, ad 2. *Iſta duo ſe habent ſicut excedentia, & exceſſa: Et ideo alicui competit unum, cui non competit aliud.* Ut tamen hac clavi juriſdictionis uti poſſit, debet aliquo clericali Ordine in ſtatu Eccleſiaſtico eſſe conſtitutus.

X. An verò excommunicatus, vel ſuſpenſus poſſit alium excommunicare, vel ſuſpendere: reſpondet S. Th. in 4. loco citato, q. 5. & in Suppl. a. 5. *Quòd uſus juriſdictionis eſt in comparatione ad alium hominem. Et ideo cùm omnis excommunicatus à communione fidelium ſeperetur, quilibet excommunicatus uſu juriſdictionis privatur. Et quia excommunicatio eſt juriſdictionis; ideo excommunicatus excommunicare non poteſt. Et eadem ratio eſt de ſuſpenſo à juriſdictione. Si enim ſit ſuſpenſus ab Ordine tantùm, tunc non poteſt ea, quæ ſunt Ordinis; ſed poteſt ea, quæ ſunt juriſdictionis. Et è contra ſi ſit ſuſpenſus à juriſdictione, & non ab ordine, non poteſt ea, quæ ſunt juriſdictionis, ſed poteſt ea quæ ſunt ordinis: ſi autem ab utroque, tunc neutrum poteſt.* Cùm hac tamen differentia, quòd excommunicatus, vel ſuſpenſus poteſt facere ea, quæ ſunt Ordinis validè, eſtò non licitè; quia hæc conſequuntur characterem, qui indelebilis eſt: ea tamen, quæ juriſdictionis ſunt, nec licitè, nec validè poteſt facere, dum ab ea eſt ſuſpenſus; quia hæc ſequuntur naturam juriſdictionis, *quæ poteſt auferri, vel ligari*, ut ex S. Th. ibi, *ad 2.*

XI. Ex quo tandem excommunicatio, & cenſura actus juriſdictionis ſit, ſequitur, neminem poſſe excommunicare ſe ipſum, vel æqualem, aut ſuperiorem. Ita S. Tho. *in 4. citato loco q. 2. a. 3.* & *in Suppl. q. 22. a. 4.* Nam (inquit) *Cùm per juriſdictionem aliquis conſtituatur in gradu ſuperioritatis reſpectu ejus, in quem habet juriſdictionem, quia judex eſt ejus; ideo nullus habet in ſe ipſum, vel in ſuperiorem, vel æqualem juriſdictionem: & per conſequens nullus poteſt ſe ipſum excommunicare, vel ſuperiorem, vel æqualem.* Hinc ſummus Pontifex, cum neminem habeat in foro exteriori ſuperiorem, à nemine poteſt ullâ cenſurâ perſtringi: ſecus tamen eſt in foro interno confeſſionis. Tùm quia: *Abſolutio, & ligatio in foro confeſſionis eſt quoad Deum tantùm, apud quem aliquis alio ſuperior, redditur inferior per peccatum*, ut ait S. Th. citatus, *ad 3.* Tùm quia, ut ait, q. 20. Suppl. a. 3. ad 3. *Abſolutio in foro confeſſionis eſt principaliter poteſtatis clavium, & ex conſequenti reſpicit juriſdictionem; ſed excommunicatio reſpicit totaliter juriſdictionem. Quantum autem ad poteſtatem Ordinis omnes ſunt æquales; non autem quantùm ad juriſdictionem.* Unde ſummus Pontifex poteſt ſe ſubjicere alteri in foro confeſſionis, non verò in foro exteriori juriſdictionis.

§. III.

De Cenſura Subjecto, & Effectibus.

XII. UT quis ſit ſubjectum cenſuræ capax, debet primò eſſe homo. Nam cùm cenſura ſit pœna, & pœna ſit correlativa crimini, cujus creaturæ irrationales, utpote carentes libertate, capaces non ſunt; ideo ad repellenda animalia, quæ, aut hominibus nocent, aut agros devaſtant,

vaſtant,

Digitized by Google

vaſtant, Eccleſia exorciſmis, non cenſuris, uti conſuevit. Hac eâdem ratione homo rationis impos, vel quia adhuc infans, vel quia perpetuò amens, cenſurâ ligari non poteſt. In mortuum tamen poteſt ferri declaratoria ſententia cenſuræ, quam vivens incurrit: atque hoc nomine hæreticis poſt mortem anathema dicitur: & quicumque excommunicationis vinculo ligati obierunt, ſepulturâ ſacrâ, & Eccleſiæ ſuffragiis privantur. In hoc ſenſu intelligi debent Canon *Sanè*, Cauſa 24. q. 2. Canon *Neque*, diſt. 88. ex S. Cypriano deſumtus, Epiſt. ad Clerum, & Plebem Turnitanorum, & C. *Si quis Epiſcopus*, extra de hæreticis.

Quod autem mortui interdum ab excommunicatione abſolvantur, non probat, eos Eccleſiæ foro obnoxios; ſed quòd ante mortem eſtò de facto abſolutionem non obtinuerint, eam tamen deſiderarint: ſicque aliquo modo intra Eccleſiam mortui ſint. Ita Innocentius III. Cap. *A' nobis*, de Sent. Excommunic: his verbis: *Quantumcumque ſe quis juramento præſtito, quòd Eccleſiæ mandato pareret, humiliare curaverit, quantumcumque pœnitentia ſigna præceſſerint; ſi tamen morte præventus abſolutionis non potuerit beneficium obtinere; quamvis abſolutus apud Deum fuiſſe credatur, nondum tamen habendus eſt apud Eccleſiam abſolutus: poteſt tamen, & debet ei Eccleſia beneficio ſubveniri, ut ſi de ipſius viventis pœnitentia per evidentia ſigna conſtiterit, defuncto etiam abſolutionis beneficium impendatur. Nec obſtat, quòd Eccleſia legitur attributa poteſtas ligandi, atque ſolvendi homines ſuper terram, tanquam non poſſit ſolvere, & ligare ſub terra ſepultos; & quod legitur, non communicetur mortui, cui non eſt communicatum, & vivo: cùm etſi communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuiſſet, quem non contemtus Religionis, ſed neceſſitatis articulus impedivit; & in certis caſibus à Canonibus denotatis ligaſſe legatur Eccleſia mortuos, & ſolviſſe.*

XIII. Secundò. Subjectum cenſuræ capax, debet eſſe homo baptizatus, ut ſupra explicantes cenſuræ definitionem diximus. Soli enim baptizati ſubſunt Eccleſiæ juriſdictioni. Unde nec in Catechumenos, nec in Infideles poteſt Eccleſia cenſuris animadvertere. Omnis ergo, qui baptizatus ſit, poteſt cenſuris illigari: & quidem ſi ſit laicus excommunicatione, & interdicto: ſi verò Clericus excommunicatione, interdicto, & inſuper ſuſpenſione, depoſitione mulctari poteſt, etiamſi Epiſcopus ſit. Suſpenſionem tamen, & interdictum Epiſcopi non incurrunt, niſi eorum fiat in Canone expreſſa mentio; benè tamen excommunicationem, etſi expreſſa eorum mentio non fiat. — Communitas ſuſpendi poteſt, & interdici, non tamen poteſt tota excommunicari, ut habetur, *Cauſa* 24. *q.* 3. & S. Thomas, *qu.* 22. *Suppl. a.* 5. rationem reddit: Quia *Excommunicari non debet aliquis, niſi pro peccato mortali: peccatum autem in actu conſiſtit. Actus autem non eſt communitatis, ſed ſingularium perſonarum, ut frequenter: & ideo ſinguli de communitate excommunicari poſſunt, non autem ipſa communitas. Et ſi quandoque etiam actus ſit alicujus totius multitudinis; ut quando multi navem trahunt, quam nullus per ſe trahere poſſet; tamen non eſt probabile, quòd aliqua communitas ita tota ad malum conſentiat, quin aliqui ſint diſſentientes. Et quia* Non eſt Dei, qui judicat omnem terram, ut condemnet juſtum cum impio, *ut dicitur, Gen.* 18. *Ideo Eccleſia, quæ Dei judicium imitari debet, ſatis providè ſtatuit, ne communitas excommunicetur; ne cum loliis, & zizaniis ſimul eradicetur, & triticum.* Non eſt autem idem de ſuſpenſione, & interdicto, quæ etiam ſinè peccato proprio, puta pro peccato Regis, ferri poſſunt in totum Regnum, ut ait idem S. Thom. ibi, *ad* 2.

XIV. Nota: quòd, ut cenſura incurratur, neceſſe eſt, ut homo ſit cen-

cenſuræ capax, non ſolùm pro tempore, quo mandavit facinus, cui cenſura annexa eſt; ſed etiam pro tempore, quo idem facinus executioni datur. Unde ſi quis, dum viveret, mandavit, interfici, aut percuti Clericum, & mortuus eſt antequam nefariam juſſionem mandatarius exequatur; non ligatur excommunicatione latâ in Cap. *Si quis ſuadente:* eſtò ſi poſtea eam exequatur, eam incurrat, non ſolum qui exequitur, ſed & qui ſuâ auctoritate, vel imperio mandat, ut habetur, Cap. *Mulieres*, §. *Illi verò*, extra de Sent. excommunic.

XV. Quoad effectus, quos producunt cenſuræ, hi varii ſunt, juxta varias cenſurarum ſpecies, de quibus infra. Generaliter tamen omnes obligationem in conſcientia pariunt; ut nimirùm lethaliter peccent, qui cenſuris innodati, iis ſpiritualibus bonis, quorum uſu, aut adminiſtratione prohibiti fuerunt, vel ſe ſubjiciunt, vel ea diſpenſant. Et Clericus, qui interdicto, ſuſpenſione, aut excommunicatione ligatus, Ordinis actum, quo prohibitus eſt, exercet; præter peccatum, cujus fit reus, contrahit irregularitatem.

DUBIUM IV.

De Cenſura injuſtè Lata.

§. I.

Cenſura Injuſta an ſit Timenda, & Tenenda?

I. DE hoc agit S. Tho. *in* 4. *diſt.* 18. *qu.* 2. *a.* 1. *quæſt.* 4. & *in Suppl.* 3. *p. qu.* 21. *a.* 4. cujus verba referam: *Excommunicatio poteſt dici injuſta dupliciter. Uno modo ex parte excommunicantis, ſicut cum ex odio, vel ex ira aliquis excommunicat. Et tunc excommunicatio nihilominus habet effectum ſuum, quamvis ille, qui excommunicat, peccet; quia iſte juſtè patitur, quamvis ille injuſtè faciat. Alio modo ex parte ipſius excommunicationis: vel quia cauſa excommunicationis eſt indebita, vel quia fertur ſententia juris ordine prætermiſſo. Et tunc ſi ſit talis error ex parte ſententiæ, qui ſententiam nullam eſſe faciat, non habet effectum, quia non eſt excommunicatio. Si autem talis error non annullet ſententiam, habet effectum ſuum; & debet excommunicatus humiliter obedire (& erit ei ad meritum) & vel abſolutionem petere ab excommunicatione, vel ad ſuperiorem Judicem recurrere. Si autem contemneret, eo ipſo mortaliter peccaret. Contingit autem quandoque, quòd ſit debita cauſa ex parte excommunicantis, quæ non eſt debita ex parte excommunicati; ſicut cum aliquis pro falſo crimine in judicio probato excommunicatur. Et tunc ſi humiliter ſuſtinet, humilitatis meritum recompenſat excommunicationis damnum.* Hæc Sanctus Thomas.

Et in argum. *Sed contra*, munit ſuum aſſertum auctoritate S. Gregorii, *Homil.* 26. *in Evang.* dicentis: *Utrum juſtè, an injuſtè obliget Paſtor, Paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt: ne is, qui ſubeſt, & cùm injuſtè forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ ſententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor ergo vel abſolvere indiſcretè timeat, vel ligare. Is autem, qui ſub manu Paſtoris eſt, ligari timeat, vel injuſtè, nec Paſtoris ſui judicium temerè reprehendat; ne, etſi injuſtè ligatus eſt, ex ipſa tumida reprehenſionis ſuperbiâ, culpa, quæ non erat, fiat.*

II. Non latet, Auguſtinum Triumphum, de *Poteſtate Eccleſiaſt. qu.* 27. *art.* 3. ſentire, in ſeptem caſibus excommunicationem non tenere, ſi feratur à Judice Papâ inferiori; latam verò à Papa, ſemper eſſe timendam, & ſervandam, dummodo peccatum mortale, vel aliquid contra fidem non contineat. Caſus autem, quibus nec eſt tenenda, nec timenda ſunt: Primus: ſi talis ſententia non feratur à ſuo Judice. Secundus: ſi à ſuo Judice quidem, ſed excommunicato feratur.

feratur.

feratur. Tertius: ſi excommunicetur à delegato contra intentionem delegantis. Quartus: ſi lata ſit ſententia poſt pronuntiatam appellationem. Quintus: ſi feratur à ſuſpenſo à poteſtate Juriſdictionis. Sextus: ſi feratur nullâ monitione præmiſsâ, & nullo juris ordine ſervato. Septimus: ſi ſententia contineat intolerabilem errorem, vel peccatum, vel contra fidem. Nullo autem iſtorum modorum, excepto ultimo, excommunicatio Papalis eſt contemnenda. Nemo enim cauſare poteſt, Papam ſuum non eſſe Judicem, vel ſententiâ excommunicationis eum eſſe ligatum, nec ejus ſententiam eſſe contra intentionem delegantis, vel ab ejus ſententia appellare, nec à juriſdictione per aliquem Superiorem eſſe ſuſpenſum, vel juris ordinem non ſervaſſe; cùm ipſe nullo poſitivo jure ligetur. Solùm ergo ejus ſententia, nec timenda, nec tenenda eſſet, ſi (quod tamen nunquam fuit, nec erit) deprehenderetur præcipere peccatum mortale, vel errorem contra fidem.

III. Conformiùs tamen menti S. Gregorii, & S. Tho. omnis cenſura quamvis injuſta, & fortè nulla, timenda eſt; maximè ſi illius nullitas certis documentis non ſit probata: quia in dubiis ſemper obediendum eſt Superiori. Præterea: ſententia evidenter nulla, eâ ratione timenda eſt, ut in foro exteriori non contemnatur; ne, ut ait S. Gregorius, ex tumida ſuperbiâ, culpa, quæ non erat, fiat: ſed, ut dicit S. Thomas, humiliter ſuſtinenda, ſi in foro externo valida ſit, ne alii defectum illius ignorantes ſcandalizentur. Et ſi omnibus perſpectum ſit, & exploratum eam nullam, ac irritam eſſe; non proinde ſententia, & auctoritas Superioris eſt contemnenda; ſed potiùs cum debita reverentia, & moderamine jure ſuo uti debet: vel exponendo Judici excommunicatori gravamen, quod patitur, vel ad Superiorem appellatione interpoſitâ recurrendo, memor interea ejus, quod, *lib. de vera Religione*, S. Auguſtinus dicit, nimirùm: *Sæpe autem ſinit divina providentia, per nonnullos nimium turbulentas carnalium hominum ſeditiones expelli de congregatione chriſtiana etiam bonos viros. Quam contumeliam, vel injuriam ſuam, cum patientiſſimè pro Eccleſia pace tulerint, neque ullas novitates, vel Schiſmatis, vel hæreſis moliti fuerint; docebunt homines, quàm vero affectu, & quantâ ſinceritate caritatis Deo ſerviendum ſit.*

§. II.

Caſus, quibus Cenſura Injuſta, & Nulla eſſe poteſt.

IV. EX dictis colligitur, cenſuram aliquando poſſe eſſe injuſtam, imò & nullam. *Quamvis* (enim) (inquit S. Th. q. 21. ſuppl. a. 4. ad 1.) *homo gratiam Dei injuſtè amittere non poſſit; poteſt tamen amittere illa injuſtè, quæ ex parte noſtra ſunt, quæ ad gratiam Dei diſponunt: ſicut patet ſi ſubtrahatur alicui doctrina verbum, quod ei debetur.* Etſi enim Rectores Eccleſiarum non poſſint injuſtè imponere culpam; poſſunt tamen injuſtè infligere pœnam, ut docet idem S.Th. ibi *ad 2.*

V. Cenſura ergo nulla, & irrita eſt, vel defectu Juriſdictionis in eo, a quo fertur, vel defectu cauſæ legitimæ, vel defectu ordinis ad Judicis ſubſtantiam requiſiti. Defectu primi nulla eſt cenſura, quæ fertur à non Judice, ut Can. *Sententia*, cauſa 11. q. 3. quo *Sententia Paſtoris*, non alterius, timenda dicitur. Nulla pariter ex dictis eſt, ſi feratur ab excommunicato, vel ſuſpenſo, etiam à Juriſdictione, Can. *Audivimus*, cauſa 24. q. 1. Nulla quoque eſt, ſi feratur ab intruſo, ideſt, qui abſque inſtitutione canonicâ Eccleſiaſticam dignitatem obtinuit, Can. *Alienationes*, cauſa 12. q. 2.

VI. Hinc ſequitur 1. nullam eſſe cenſuram ab Epiſcopo latam extra pro-

Digitized by Google

proprium territorium, ac diœceſim, aut in loco exemto, cùm ad illam ferendam contentioſâ juriſdictione opus eſt; nam Juriſdictio ſolemni more, ſedendo ſcilicet pro Tribunali, & cum cognitione cauſæ extra proprium territorium exerceri nequit. Unde cenſuris ab Epiſcopo latis per modum ſtatuti non ligantur ejus ſubditi in aliena diœceſi delinquentes, *Cap. Ut animarum*, tit. de Conſtitutionibus, in 6. excipe tamen cenſuram latam in Clericos non reſidentes, aut ad Synodum non accedentes: hæc enim à proprio Epiſcopo lata delinquentes ligat, quamvis in aliena diœceſi exiſtant. Peccatum enim omiſſionis ibi committi cenſetur, ubi actus præſcriptus exercendus erat. Cenſura tamen lata per modum ſententiæ ligat ſubditos etiam in aliena diœceſi exiſtentes. Id enim diſcriminis eſt inter ſtatutum, & ſententiam: quòd illud, territorium reſpicit, ſeu perſonas ſubditas in territorio Superioris degentes; iſta verò perſonam ipſam, cujus contumacia coercenda eſt. Unde Bononienſis Epiſcopus ſententiam excommunicationis ferre poteſt contra fures, qui grave furtum in ſua diœceſi fecerunt, niſi reſtituant; quamvis in alienam diœceſim tranſierint, ibique domicilium poſt furtum fixerint: quia manent ſubditi ratione delicti, ut ex Cap. *Licet*, extra, *de Foro competenti*. Cenſuram quoque ferre poteſt Epiſcopus in ſubditum, qui datâ operâ, ut ejus juriſdictionem declinaret, vel etiam bonâ fide, ſi cauſæ cognitio in ſuo foro jam erat inchoata, domicilium mutavit. Ita Gregorius IX. C. *Propoſuiſti*, extra, *de foro competenti*.

Si tamen legitima fuerit interpoſita appellatio, puta, ad Metropolitanum, & cenſura ſub conditione lata fuerat, ut niſi intra duos menſes compareat; ſuſpenditur effectus ejus. Ita Cap. *Præterea*, extra, *de Appellationibus*. Si tamen cenſura abſolutè, & abſque conditione lata ſit, ejus effectum non ſuſpendet appellatio, etiamſi ante denuntiationem ſit interpoſita; quia, ut habetur Cap. *Paſtoralis*, extra, de Appellationibus *Excommunicatio executionem ſecum trahit*.

Ut autem legitima ſit appellatio, neceſſe eſt, ut ſit ex cauſa probabili, ſufficiente, expreſsâ, & coram Judice probanda, ſi ſententia ſit interlocutoria, ut Cap. *Debitus*, extra *de Appellationibus*. Si verò peremtoria ſententia fuerit, cauſâ etiam non expreſsâ, ſimplex appellatio ſufficit ad ſuſpenſionem cenſuræ: & hæc quidem forum externum ſpectant. In foro autem conſcientiæ, ſi quis malâ fide appellat ad prorogationem cauſæ, ſciens appellationem eſſe injuſtam, & nullâ cauſâ legitimâ fulciri; ejuſmodi appellatio vim cenſuræ non ſuſpendit: quia nemini fraus ſua, ſive dolus patrocinari debet, neque illa vera defenſio eſt, ſed offenſio. In foro tamen exteriori vim ſuſpendendi ſemper habet appellatio, quamdiu non probatur mala fides, ſeu cauſæ defectus. Excipe tamen cauſas, in quibus non eſt appellationi locus, ſecundùm Canones, ut cauſa fidei, vel Religioſi, cum punitur ſecundùm regulam in diſciplina regulari, quæ fit ad Pœnitentiam, & extra Judicium, ut Cap. *Ad noſtram*, & Cap. *Reprehenſibilis*, extra, de *Appellationibus*.

Appellatio autem legitima debet legitimo tempore fieri, ideſt, intra decem dies à die latæ ſententiæ. Ita Cap. *Quod ad Conſultationem*, de Sent. & re judicata: aut certè ante tempus conditionis in cenſura oppoſitæ expletum. Ita C. *Preterea*, de Appellat.

VII. Sequitur ſecundo: irritam eſſe cenſuram latam à Metropolitano in ſubditos ſuffraganeorum ſuorum, niſi in caſibus Appellationis, aliiſque in jure expreſſis: quia in eos juriſdictionem non habet.

Sequitur tertiò: irritam pariter eſſe cenſuram, quam Judex in propria cauſa, & in vindictam propriæ injuriæ tulerit, ut reſpondet Januario Epiſ-

Epiſcopo S. Gregorius, relatus Can. *Inter querelas*, cauſa 23. q. 4. Eundem enim eſſe Actorem, & Judicem jus ipſum naturæ vetat. Excipitur tamen caſus neceſſariæ defenſionis, in quo Judex, vel Epiſcopus cenſurà vim ſibi illatam vindicare poteſt; vim enim vi repellere licet. Atque hanc exceptionem approbat Innocentius IV. Cap. *Dilecto*, Tit. *de Sent. excom.* in 6.

VIII. Altera cauſa, ob quam irrita, & nulla eſt cenſura, eſt defectus cauſæ legitimæ: ut ſi Judex Eccleſiaſticus ſubditum nullius criminis reum excommunicet, vel ſuſpendat, aut ſacris interdicat; nullà alià causâ impulſus, quàm ſua perverſa voluntate: aut ſi pro levi culpa cenſuram ferat, aut ſi in ipſa ſententia cauſam prorſus futilem, & iniquam exprimat, puta, quòd Miſſam quotidie non audit, vel celebrat, quòd diebus feſtis concionibus non adeſt, vel ſubditis præcepit aliquid contra jus. Nam in hoc caſu ſententia continere dicitur errorem intolerabilem, propter quod nullà, & irrita pronuntiatur, Cap. *Per tuas*, de Sent. Excomm. & Cap. *Solet*, ſub eodem tit. in ſexto. Quamvis autem, ſi error intolerabilis non exprimatur, in foro exteriori irrita non ſit: ſi tamen ſufficiens, & legitima cauſa defuerit, & propterea in ſententia taceatur, cenſura etiam per ſe nulla, & irrita eſt. Unde ſi ab illa appelletur, & defectus hujuſmodi coram ſuperiori Judice probatur, irrita declarabitur; nec is, in quem lata eſt, abſolutione indigebit, ut ex Can. *Cui eſt* Can. *Irritam*, Can. *Capiſti*, Can. *Quid Obeſt*, Can. *Non debet*, & Can. *Illud planè*, Cauſa 11. q. 3. Idemque confirmat regula Juris 46. in ſexto. *Quæ contra jus fiunt, debent pro infectis haberi*.

IX. Tertia cauſa, ob quam irrita, & nulla cenſura eſt, ponitur defectus ordinis ad judicii ſubſtantiam requiſiti: puta, cùm legitima citatio partis non præceſſit, cùm cauſa cenſuræ legitimè, & juridicè probata non eſt, nec reus legitimis documentis convictus eſt, aut ſpontè confeſſus: cùm denique deeſt aliqua conditio, vel jure naturæ, vel ſpeciali jure poſitivo ita præſcripta, ut illius defectu ſententiam nullius roboris fore declaretur.

X. Demùm, quamvis omnis ſententia, quæ nulla, & irrita eſt, ſit etiam injuſta; non tamen omnis ſententia injuſtè lata, eſt etiam nulla. Injuſta enim ſententia eſt, quæ iniquâ intentione fertur, ex odio, vindictâ, aliâve ſimili causâ: quæ tamen rata eſt, & valida, ſi causâ legitima ſit, & ſufficiens ex parte rei, in quam fertur à ſuo Judice liberam juriſdictionem habente; nihilque omittatur eorum, quæ ad ſubſtantiam judicii neceſſaria ſunt. Injuſta pariter eſt ſententia, quæ lata eſt accidentario juris ordine non ſervato, nempe, abſque trina monitione, vel unâ pro trina: & tamen ſic lata non ſemper irrita eſt. Injuſta demum cenſura eſt ex parte rei, quæ fertur ob falſum crimen, ſed tamen in judicio legitimè probatum: & tamen rata eſt in foro exteriori, & juſta ex parte actionis, ſive judicii.

DUBIUM V.

Quæ Excuſent à Cenſuris Incurrendis, & Quis ab eis Abſolvere poſſit.

§. I.

Reſolutio Prioris Partis.

I. A Cenſuris incurrendis excuſat primò. Igorantia invincibilis juris. Tùm quia: talis ignorantia cùm cauſet involuntarium, excuſat à culpa. Tùm quia: tali ignorantiâ laborans, non cenſetur monitus, ac proinde nec contumax, quæ ad contrahendam cenſuram neceſſaria ſunt. Quare qui ſcit, aliquod delictum eſſe vetitum jure naturæ, vel divino, & ab Eccleſia, ſed ſub cenſura

ſura prohibitum eſſe invincibiliter ignorat; non incurret in cenſuram ab Eccleſia latam contra patrantes hujuſmodi delictum. Id confirmatur ex Cap. *Ut animarum*, tit. *de Conſtitutionibus* in Sexto, his verbis: *Ut animarum periculis obvietur, ſententiis per ſtatuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes; dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit, & affectata*. Quibus excuſantur non ſolum ignorantes ſtatuta, ſed etiam cenſuras, & ſententias; imò, ut plures volunt, comprehenduntur etiam ſententiæ Pontificiæ. Nam quamvis Pontifex videatur locutus de Ordinariis à ſe diverſis; cùm tamen ipſe ſit Ordinarius per totam Eccleſiam, & declarationem illam fecerit, ut obvietur periculis animarum; quibus non eſſet obviatum, ſi ſententiæ Papales ligarent magis ignorantes eas, quàm aliæ: credere par eſt, quòd ſi quis ſciat hoc eſſe vetitum, ſed invincibiliter ignoret, ei eſſe annexam cenſuram etiam Papalem, ab ea incurrendâ excuſetur. Cùm enim excommunicatio ſit inter pœnas hujus ſeculi graviſſima, conſentaneum eſt, ut nonniſi à ſciente incurratur. Ita præcipui Theologorum, quos citat & ſequitur Sylvius, *in q. 22. ſuppl. a. 4.* Tutius tamen crediderim, à ſic ignorante petendam eſſe abſolutionem, ſaltem ſub conditione, & ad cautelam.

II. Secundò. A' cenſuris incurrendis excuſat ignorantia invincibilis facti, vel qualitatis facti. Unde ſi quis hominem occidat, quem fallente viſu invincibiliter credebat eſſe feram; vel Clericum, quem credebat eſſe laicum, ſicut in primo caſu excuſatur à delicto, ita in ſecundo excuſatur à cenſura: contumax enim cenſeri non poteſt, qui potiùs cognito facto, aut facti qualitate perſpectâ, à facinore abſtinuiſſet. Hoc confirmat, Cap. *Si verò*, extra de *Sent. excomm.* ubi Alexander III. *Si verò* (inquit) *aliquis in Clericum nutrientem comam manus injecerit violentas; propter hoc non debet Apoſtolico præſentari conſpectui, nec etiam excommunicatione notari, dummodo ipſum eſſe Clericum ignoraverit: vel ſi hoc dubium fuerit, propriâ manu dumtaxat præſtiterit juramentum, quòd eum eſſe Clericum ignoraſſet*.

III. Tertiò. Ignorantia craſſa, & vincibilis, ſicut non excuſat à peccato mortali, non excuſat à cenſuris, ſicut nec ab irregularitate ex delicto. Iſtud enim ignorantiæ genus non tollit, quin ſit voluntarium: nam præſumitur homo ignorare velle, aut ſcire contemnere, ut liberiùs peccet. Quamobrem contumatiam ad incurrendam cenſuram neceſſariam non tollit, ſed præſumit.

IV. Quartò. Nec ignorantia concomitans excuſat à cenſuris, aut ab irregularitate proveniente ex delicto; quia non excuſat à peccato, propter quod cenſura contrahitur, ut docet S. Thomas, *1. 2. q. 76. a. 3.* Unde ſi quis vibrat ſagittam in ſuum inimicum, quem putavit eſſe feram, ſed tamen inimicum occidere decreverat; & ita animo erat affectus, ut illum nihilominus occidiſſet, ſi inimicum ſuum eſſe ſciviſſet: incurrit irregularitatem, vel excommunicationem ſi hæc contra homicidas lata ſit. Videantur quæ diximus, *Tom. 1. in 1. p. de Voluntario, q. 1. Dub. 7.*

V. Quintò. A' cenſuris excuſat impotentia faciendi id, quod præcipitur: ſi quidem excuſat à peccato, & à contumacia, ob quæ cenſura incurritur. Neque enim ullus ad impoſſibile poteſt obligari, ut habet regula juris.

An verò metus gravis, & cadens in conſtantem virum excuſet à cenſuris latis contra violatores Legis Eccleſiaſticæ, modò contemtus abſit legis, & poteſtatis, religionis, ac fidei, graveque ſcandalum, pro quibus vitandis homo potius mortem ſubire tenetur: affirmant plures. Quia his ſecluſis, Eccleſia, inquiunt, non cenſetur cum certo vitæ, famæ, hono-

rum,

Digitized by Google

rum, ac dignitatum, ſeu bonorum omnium detrimento obligare voluiſſe. Unde qui gravi metu, & in virum conſtantem cadente, Eccleſiæ præceptum prætermittit, contemnit, gravique ſcandalo excluſis, non eſt contumax contra legem eccleſiaſticam; ac proinde in cenſuram non incurrit. Tunc enim, ſicut cenſent talem excuſari à peccato, ita & à cenſura. Ita probabiliter.

VI. Sextò. Conſenſus illius, in cujus favorem cenſura conceſſa eſt, excuſare videtur ab ea incurrenda. Quamobrem ſi quis ab Epiſcopo cenſuram obtinuiſſet contra debitores ſuos non reſtituentes, ſive ſolventes intra ſex menſes; ipſe verò inconſulto Epiſcopo terminum prorogaret ad annum: illi cenſuram non incurrerent elapſo priori ſemeſtri, quia ſublata eſſet cenſuræ materia pro eo tempore: ſicut omnino, & in perpetuum ſublata eſſet, ſi creditor debitum abſoluiè condonaſſet. Elapſo tamen termino illi à creditore prorogato, cenſurâ ligaretur, niſi ſolviſſet, aut reſtituiſſet: quia terminus in ſententia excommunicationis præfixus non fuerat ad finiendam obligationem ſolutionis, ſed ad ſolutionem urgendam, ac ſollicitandam. Quando autem conſtituitur terminus aliquis ad urgendam, & ſollicitandam, non ad finiendam obligationem, non ceſſat obligatio elapſo temporis, quod præfixum eſt, intervallo. Prorogatio quippe fit ſub eadem conditione, ut ſancitum eſt lege *Sed ſi manente*. Tit. *de Precario*, lib. 43. Digeſtorum.

§. II.

Reſolutio Poſterioris Partis.

VII. De hoc agit S. Th. *in ſuppl.* 3. *p. q.* 24. *& in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. *a.* 5. *qu.* 1. & ſequentibus videndus. Ibi enim docet, quòd à minori excommunicatione quilibet poteſt abſolvere, qui poteſt à peccato participationis abſolvere. Si autem ſit major: aut eſt ab homine, ſeu lata à Judice, aut eſt lata à jure. Si lata ſit à Judice, ſeu ab homine; ille, qui tulit, vel ejus ſucceſſor, vel delegatus, vel ſuperior, ab ea poteſt abſolvere. Intelligitur tamen durante in eo poteſtate juriſdictionis. Quòd ſi aliqua ex cauſa juriſdictionem amittat, non poterit amplius abſolvere.

VIII. Porro ejus *Succeſſor* dicitur ille, qui in munere, vel officio ei ſuccedit, ut habetur, Can. *ſi Epiſcopus*, Cauſa 11. q. 3. Quapropter, & capitulum ſede vacante abſolvere poteſt à cenſuris ab Epiſcopo latis; quia in Epiſcopali juriſdictione ei ſuccedit, ut conſtat ex Capitulo *Si Epiſcopus*, tit. de *Supplenda negligentia Prælatorum*, in ſexto. Quæ regula non ſolùm in ordinariis Paſtoribus, ſed etiam in delegatis locum habet; quando uno delegato mortuo, alter loco illius in eadem cauſa, & delegatus cum eadem poteſtate mittitur; vel delegatio non eſt facta perſonæ, ſed dignitati, puta, officiali, ſeu Vicario Epiſcopali. Ita ex Cap. *Paſtoralis*, extra *de Officio Judicis ordinarii*, §. *Præterea*.

Delegatus autem poteſt abſolvere, non ſolùm toto temporis ſpatio, quod illi à delegante conſtitutum eſt, ſed etiam intra annum, ex quo munere ſuo functus eſt ſententiam definitivam proferendo; niſi fortè ante illum annum ſit abſolutus. Ita Innocentius III. Cap. *Quærenti*, extra *de Officio, & poteſtate Judicis delegati*. Cùm autem dicitur, neminem poſſe abſolvere à cenſura, niſi qui eam tulit, non excluditur delegatus, aut ſubdelegatus; cum Judex, qui ſententiam tulit, delegare, aut ſubdelegare poteſt. Sicut nec excluditur quilibet Sacerdos in articulo mortis, cùm ad proprium Judicem recurri non poteſt. Ita S. Th. citato loco, & Tridentinum, *Seſſ.* 14. *c.* 7.

IX. Abſolvere poteſt *Superior*, cui illius, qui cenſuram tulit, ſubordinata ſit juriſdictio. Unde cùm omnis Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiaſtica jurisdictio ſit Romano Pontifici ſubordinata, in quo ſolo eſt plenitudo poteſtatis in totam Eccleſiam; ideo ſicut poteſt univerſaliter fideles omnes ligare, ita eos univerſaliter poteſt à quocumque ligatos abſolvere. Metropolitanus tamen, ad quem interpoſita eſt appellatio, ſeu alius Judex ſuperior, poteſt quidem abſolvere à cenſura latâ ab inferiori; cùm jam cauſa ſit ad eum devoluta, & acceſſorium ſequatur naturam principalis, ut Cap. *Per tuas*, extra *de Sent. Excom.* Et Cap. *Venerabilibus §.* Porro, ſub eodem Titulo in 6. Verùm, ut eâ poteſtate legitimè utatur, ſervare debet modum à jure præſcriptum, Cap. *Ad reprimendam*, extra *de Officio Judicis ordinarii:* ut ſcilicet non abſolvat, niſi priùs probatum fuerit, cenſuram iniquè fuiſſe latam; alioquin remittat reum abſolvendum à Judice, qui cenſuram tulit, niſi periculum eſſet in mora, vel ille abſolutionem nollet tribuere ſatisfacienti. Interpoſitâ autem appellatione, poteſt etiam à cenſura abſolvere ille, à cujus ſententia eſt appellatum; quia juriſdictione ordinariâ non excidit, ſed ſolam illam habet impeditam per appellationem, ne aliquid agere poſſit, quod effectum, vel fructum appellationis poſſit impedire. Abſolutio autem à cenſura effectum appellationis non impedit, ſed potiùs eſt fructus, qui per appellationem quæritur. Id probant Cap. *Cùm ceſſante*, & Cap. *Cùm teneamur*, extra, *de Appellationibus*, & Cap. *Cùm à Judice*, ſub eodem titulo, in ſexto.

X. A' cenſuris autem latis à jure, ſi reſervatæ non ſint, diœceſanos ſuos, & ſubditos abſolvere poſſunt Epiſcopi, vel alii ſuperiores Eccleſiaſtici Epiſcopalem juriſdictionem habentes. De Parochis, & Sacerdotibus legitimè approbatis controvertitur. Quidam negant. Alii affirmant, volentes, Superiorem concedere facultatem abſolvendi à cenſuris cuicumque Confeſſario, dum illam ſibi non reſervat. Quæ ſententia probabilior eſt, & approbata à S. Thom. *qu.* 24. *Suppl. a.* 1. Quænam autem cenſuræ in jure reſerventur, ab Auctoribus petendum relinquimus.

XI. Interim noto primò cum S. Th. loco nuper allato, *art.* 2. poſſe abſentem, imò & invitum, à cenſuris abſolvi. Et rationem dat S. Doct. Quia *Malum culpa, & pœna in hoc differunt, quòd culpa principium eſt in nobis, quia omne peccatum voluntarium eſt: pœna autem principium quandoque extra nos eſt. Non enim requiritur ad pœnam, quòd ſit voluntaria: imò magis eſt de ratione pœnæ, quòd ſit contra voluntatem. Et ideo ſicut peccata non committuntur, niſi voluntate; ita non remittuntur alicui invito. Sed excommunicatio ſicut in aliquem invitum ferri poteſt: ita etiam invitus ab ea abſolvi poteſt.* Quin *Etiam* (ait ibidem ad 2.) *manente contumaciâ, poteſt aliquis diſcretè excommunicationem juſtè latam remittere; ſi viderit ſaluti illius expedire, in cujus medicinam excommunicatio lata eſt.*

XII. Noto ſecundo cum eodem S. Tho. citato, *art.* 3. poſſe aliquem abſolvi ab una excommunicatione, & non abſolvi ab altera. Quia, inquit, *Excommunicationes non habent connexionem in aliquo*, ſicut peccata. Nam, ut ait ibidem, ad 1. *Omnia peccata habent connexionem in averſione voluntatis à Deo, cum qua non poteſt eſſe peccatorum remiſſio: & ideo unum peccatum ſinè altero remitti non poteſt. Sed excommunicationes non habent aliquam talem connexionem. Nec iterum abſolutio ab excommunicatione impeditur propter voluntatis contrarietatem, ut dictum eſt.*

Sed circa hoc ſciendum eſt (advertit ibi in Corp.) *quòd aliquis quandoque eſt excommunicatus pluribus excommunicationibus ab uno Judice: Et tunc quando abſolvitur ab una, intelligitur ab omnibus abſolvi, niſi contrarium exprimatur; vel niſi cùm quis abſolutionem impetrat de una tantùm cauſa excom-*

excommunicationis, tùm tamen pluribus excommunicatus ſit. Quandoque autem eſt excommunicatus pluribus excommunicationibus à diverſis judicibus: & tunc abſolutus ab una excommunicatione, non propter hoc eſt abſolutus ab altera niſi omnes alii; ad petitionem ejus abſolutionem ipſius confirmaverint, vel niſi omnes demandent uni abſolutionem. Hæc Sanctus Thomas. Quibus addit Sylvius in hunc art. quòd ſi propter eandem cauſam excommunicatus fuerit à diverſis, ſed ita ut cæteri ſolùm confirmaverint ſententiam primi; is qui à primo abſolvitur, eſt ab omnibus abſolutus. Si tamen Pontifex confirmaverit ſententiam ab inferioribus latam, ab eodem eſt petenda abſolutio: & qui generaliter ab eo eſt abſolutus, eſt ab omnibus quorumcumque Prælatorum ſententiis abſolutus.

XIII. Noto tandem: quòd abſolutio à cenſuris duplex eſt. Prima ſimplex, & abſoluta, quæ vinculum omnino ſolvit: altera ad cautelam, quæ conceditur, ubi dubium eſt, an cenſuram quis incurrerit; vel an valida ſit, vel ut appellans poſſit judicio contendere, ſuamque appellationem proſequi: excommunicatum enim audiri in judicio non poſſe Canones decernunt, ut Cap. *Per tuas litteras*, extra, *de Sent. excomm.* Et in hoc caſu abſolutio plerumque conceditur *cum reincidentia*, ut loquuntur Canoniſtæ, ideſt, ſub lege iterum incidendi in cenſuram, ut primùm finitum fuerit negotium, niſi Eccleſiæ paruerit.

QUÆSTIO II.

De Cenſuris in Specie.

Triplicem eſſe cenſuræ ſpeciem, *Qu. præced. Dub.* 2. §. 1. ſtatutum eſt, nimirùm, excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum. Hæc ergo erunt materia præſentis quæſtionis; & primò de excommunicatione.

DUBIUM I.

Excommunicatio Quid, & Quotuplex.

§. I.

Excommunicationis Uſus Antiquus.

I. Excommunicationis cenſura (ex Jo. Bapt. Caſabio *de Sacris Vit. Chriſtianorum ritibus*, *cap.* 22.) uſque adeo antiqua eſt exiſtimanda, ut à primæva orbis origine ortum duxerit. Lucifer propriâ ſuperbiâ excæcatus cum Angelis ſuis apoſtaticis extra Paradiſi communionem poſitus, ſpeciem anathematis prætulit. Huic proximè acceſſit alia, quâ primus parens extra deliciarum tranquillitatem ejectus fuit, adjectâ etiam maledictionis notâ. Fratricida deinde Cain extra hominum commercium poſitus, & profugus ſuper terram, Gen. 4. v. 14. *Ecce ejicis me hodie à facie terræ, & à facie tua*, excommunicati figuram geſſit. Anathematis etiam forma fuit toties repetita maledictio, Deuteron. 27. v. 15. *Maledictus qui facit ſculptile... maledictus qui non honorat Patrem ſuum, & Matrem... Qui transfert terminum proximi ſui.* Quos execratorios Canones promulgavit Joſue, c. 8. v. 34. *Poſt hæc legit omnia verba benedictionis, & maledictionis &c.* Perſeveraſſe etiam hanc pœnam apud Hebræos uſque Chriſtum, & initio Eccleſiæ, & uſum fuiſſe Paulum adverſus Corinthium inceſtum, ac quovis ſeculo uſam fuiſſe Eccleſiam oſtendi, *Quæſt. præced. Dub.* 1. §. 1. & *Dub.* 3. §. 1.

II. Excommunicatio variis nominibus à veteribus maximè appellata fuit. A' Cypriano vocatur *Abſentio*, Epiſt. 28. ubi de Feliciſſimo ſcribit: *Interim cùm Feliciſſimus comminatus ſit, non communicaturos in morte ſecum, qui nobis obtemperaſſent, ideſt, qui nobis communicarent, accipiat ſententiam, quam prior dixit, ut abſtentum ſe à nobis ſciat.* Et Epiſt. 55. *Feliciſſimum* (inquit) *bo-*

ſtem Chriſti, non novum, ſed jam pridem ob crimina ſua plurima, & graviſſima abſentum (erat enim Novati fautor) Epiſt. etiam 67. *Novatianus olim abſtentus, & hoſtis Eccleſia judicatus.* Excommunicati *Abſtenti* vocabantur, quia præcipuè à Chriſti corpore in Euchariſtia abſtinere tenebantur. Ità enim exprimit Cyprianus, *Tract. de Orat. Dominica.* his verbis: *Chriſtus noſter (qui corpus ejus contingimus) panis eſt. Hunc autem panem dari nobis quotidie poſtulamus; ne qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiam quotidie ad cibum ſalutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abſtenti, & non communicantes à cæleſti pane prohibemur, à Chriſti corpore ſeparemur.* Et infra: *Timendum eſt, & orandum, ne dum quis abſtentus ſeparatur à Chriſti corpore, procul remaneat à ſalute.*

III. Excommunicatio alio nomine vocatur *Anathema*. Quæ tamen vox ambigua eſt, & in bonam æquè, ac malam partem uſurpatur, ut obſervat S. Chryſoſtomus, *Homil. 1. in Iſaiam,* & *Homiliâ de Anathemate.* Quandoque enim ſignificat id, quod certo loco appenſum, & ex voto Deo oblatum, vel in ejus templo dedicatum eſt. Sic enim venit ab *Ana*, quod eſt *ſurſum*, & *Tithemi* quod eſt *pono*, ſive *pendo.* Unde quod ſeparabatur ab uſu prophano, & Deo ſoli appendebatur, anathemari dicebatur. Quandoque verò, & frequentiùs *Anathema* dicitur, quod à Deo per impietatem ſejunctum; & in hac ſignificatione uſurpat Eccleſia, illudque uſurpavit Paulus Roman. 9. v. 3. *Optabam ego ipſe Anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis.* Super quæ Chryſoſt. Homil. 16. in Epiſt. ad Roman. *Quid eſt igitur* (inquit) *Anathema? Audi ipſum ita loquentem:* Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, is Anathema ſit: *Hoc eſt ab omnium commercio ſegregetur, alienus ab omnibus ſit. Nam quemadmodum Anathema, donumque id, quod Deo oblatum dedicatur, nemo eſt, qui temerè manibus contingere audeat, neque ad id propiùs accedere: ſic & eum, qui ab Eccleſia ſeparatur, ab omnibus abſcindens, ac tanquam longiſſimè adducens, hoc nomine à contrario ſcilicet appellat; magno cum terrore omnibus interminans, ut ab eo ſeparentur, & ſidem referant. Anathemati enim honoris gratiâ appropinquare nemo audebat: ab eo autem, qui ab Eccleſia abſciſſus erat, ex oppoſita ſententiâ omnes ſeparabantur. Quapropter ſeparatio quidem, tùm hac, tùm illa, ex æquo à vulgo abalienatio erat: ſeparationis verò modus non unus, ſed illi contrarius. Ab illo enim abſtinebant, tanquam Deo dicato, ab hoc autem decedebant tanquam à Deo alienato, & ab Eccleſia abſciſſo. Hoc ipſum igitur, & Paulus ſentiens dixit:* Optabam anathema eſſe à Chriſto. Eadem docet S. Th. *in c. 9. ad Rom. lect. 1.* à cujus verbis referendis abſtineo.

IV. Porro quamvis excommunicatio major, & anathema pro eodem uſurpentur, anathema tamen plus dicere videtur; quia majori ſolemnitate majorem terrorem incutiente pronuntiari ſolet contra peccatorem contumacem, & pro culpa graviſſima eum execrando, ac diris devovendo: unde contra contumaces in errore contra fidem pronuntiari ſolet.

§. II.

Quid, & Quotuplex ſit, ejuſque Effectus.

V. EXcommunicatio eſt *Cenſura, quâ quis ab Eccleſiaſtica fidelium communione ſeparatur.* Dividitur autem in majorem, & minorem. Excommunicatio minor eſt *Cenſura, quâ quis excluditur à participatione ſacramentorum tantùm.* Major verò eſt *Cenſura, quâ quis non ſolùm à ſacramentorum perceptione, ſed etiam à communione fidelium ſegregatur,* ut Gregorius IX. Cap. *Si quis*, extra *de Sent. excomm.* Sive eſt *Cenſura divina, quâ*

quis

quis à communicatione orationis , & conventus , & omnis ſancti commercii relegatur , ut ait Tertullianus in Apologetico , c. 39. Quibus conſonat ea , quam tradit S. Th. *in Suppl. q.* 21. *a.* 1. ſeu *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. *a.* 1. *qu.* 1. nimirùm : *Excommunicatio eſt ſeparatio à communione Eccleſiæ quoad fructum , & ſuffragia generalia.*

Hujus rationem aſſignat S. D. *ibi.* Nam *Ille , qui per Baptiſmum in Eccleſia ponitur , ad duo adſcribitur , ſcilicet , ad cœtum fidelium , & ad participationem ſacramentorum : & hoc ſecundum præſupponit primum , quia in ſacramentis participandis etiam fideles communicant . Et ideo aliquis poteſt extra Eccleſiam fieri per excommunicationem dupliciter . Uno modo , ita quòd ſeparetur tantùm à participatione ſacramentorum: & hæc eſt excommunicatio minor . Alio modo , ita quòd excludatur ab utroque : & ſic eſt excommunicatio major . Non autem poteſt eſſe tertium , ſcilicet , quòd excludatur à communione fidelium , & non à participatione ſacramentorum , ratione jam dictâ ; quia ſcilicet fideles in ſacramentis communicant .*

Sed communicatio fidelium eſt duplex. Quædam in ſpiritualibus , ſicut ſunt mutuæ orationes , & conventus ad ſacra percipienda : quædam in corporalibus actibus legitimis . Quæ quidem communicationes his verſibus continentur .

Si pro delictis anathema quis efficiatur ,
Os , orare , vale , communio menſa negatur .

Os : *ſcilicet , ne oſculum detur .* Orare : *ne cum excommunicatis oremus.* Vale : *ne ſalutentur .* Communio : *ne ſcilicet in ſacramentis cum ipſis aliquis communicet .* Menſa negatur : *ne aliquis cum eis in menſa comedat . Præmiſſa ergo definitio importat ſeparationem à ſacramentis in hoc , quod dicit ,* quoad fructum : *& à communione fidelium quantùm ad ſpiritualia in hoc, quod dicit* , & ſuffragia Eccleſiæ communia .

VI. Ex quibus patet , excommunicationem majorem non eſſe tantùm pœnam externam , & civilem ; quâ nimirum quis ab externa dumtaxat communione , & converſatione fidelium excludatur , ut erravit Lutherus juſtè à Lione X. damnatus : qui *art.* 13. aſſerebat : *Excommunicationes ſunt tantùm pœnæ externæ , nec privant hominem communibus ſpiritualibus Eccleſiæ orationibus .* Eodem enim modo Eccleſia communicat cum fidelibus hìc exiſtentibus , quo communicat cum ſanctis in Cœlo regnantibus : non communicat autem cum iſtis in nuda externa ſocietate , vel externa ſacramentorum participatione ; neutro enim horum modorum communicamus cum Sanctis in Cœlo regnantibus : ſed potiſſimum in ſocietate , & communione bonorum ſpiritualium , cujuſmodi ſunt meita , orationes , & ſuffragia; ergo &c.

Hujus igitur communionis jure fit, ut quemadmodum membra corporis naturalis , dum manent conjuncta corpori , ſibi mutuò influunt , & participant influxum totius corporis; dum verò à toto abſcinduntur , non amplius communicant cum aliis , nec participant de influxu , & bonis corporis : & palmes dum manet in vite , ut habetur , *Jo.* 15. participat de influxu vitis , ſecus autem ſi à vite præcidatur . Ita cum fideles manent in corpore myſtico Eccleſiæ, & aliiş membris conjuncti ſunt , ut ait Apoſtolus, Rom. 12. *ſunt alter alterius membra* invicem in ſpiritu Chriſti , & bonis ſpiritualibus communicantia : cum verò ab hoc corpore abſcinduntur, deſinunt ejuſmodi bonorum eſſe participes . Quamobrem cùm excommunicati excommunicatione majori ſint membra ab hoc corpore præciſa , in bonis ſpiritualibus Eccleſiæ non communicant . Quam pœnam expreſſit Chriſtus , *Matth.* 18. dum ait : *Si Eccleſiam non audierit , ſit tibi ſicut Ethnicus , & Publicanus .* Sicut ergo hi bonorum Eccleſiæ ſpiritualium participes non ſunt , ita nec ille . Neque

enim de eo, qui propter lepram, aut alium morbum contagioſum, externâ tantùm converſatione vitandus eſt; dici rectè poſſet, non eſſe habendum tanquam fratrem, ſed tanquam Ethnicum. Nec diceretur ligatus in Cœlo, qui vinculo tantùm exteriori ligaretur, nec ullo bono ſpirituali privatus eſſet.

VII. Ex his ſequitur primò: excommunicatos non amplius haberi à paſtoribus pro ſuis ovibus; nec de iis haberi curam, & orationem, eam ſcilicet quam paſtor habet, & facit pro ſuo grege. Nam, ut ait S. Thomas, citatâ quæſt. 21. Suppl. art. 1. ad 1. *Pro excommunicatis orari poteſt, quamvis non inter orationes, quæ pro membris Eccleſiæ fiunt: & tamen fructum non percipiunt, quamdiu in excommunicatione manent. Sed oratur, ut detur eis ſpiritus pœnitentiæ, ut ab excommunicatione ſolvantur.*

VIII. Sequitur ſecundò: eos à ceteris fidelibus non haberi ut fratres, & commembra, præcipiente Domino: *Sit tibi ſicut Ethnicus &c.* Unde nec earum orationum fiunt participes, quas Sancti toto Orbe fundunt pro fratribus, & Eccleſiâ: *Unde*, ait S.Th. citatus, ad 2. *Suffragia Eccleſiæ eis non proſunt, quæ pro tota Eccleſia fiunt; nec ex perſona Eccleſiæ oratio pro eis inter membra Eccleſiæ fieri poteſt; quamvis aliqua perſona privata poſſit ad eorum converſionem aliquod ſuffragium per intentionem dirigere.*

IX. Sequitur tertiò: excommunicatos tot præſidiis, quibus fulciebantur deſtitutos, ſibi dimitti, infidelium ſocietati jungi, Satanæ tradi, 1. *Cor.* 5. *v.* 5. 1. *Timoth.* 1. *v.* 20. Nam ſicut his, qui ſunt intra Eccleſiam, præſidet Eccleſiæ caput Chriſtus: ita his, qui ſunt extra Eccleſiam, præſidet hujus mundi Princeps Satanas; à quo tanquam ſui regni ſubditi liberiùs, ac potentiùs tentantur, & ad omne malum quaſi impelluntur. Sicut ex quo Satanas intravit in cor Judæ, faciliùs eum impulit ad proditionem Chriſti, & perditionem ſui.

X. Sequitur quartò. **Excommunicatos**, etiamſi pœnitentiam agant, & multa bona operentur; non tamen reſtitui ſpiritualibus Eccleſiæ bonis, neque ſacramentorum, etiam Pœnitentiæ, participationi, niſi priùs à vinculo excommunicationis abſoluti Eccleſiæ iterum inſerantur: priùs enim oportet, ut quis jungatur corpori, quàm ex corpore fructum percipiat. Sicut priùs eſt apud Apoſtolum, *Rom.* 11. inſeri in olivam, quàm radicis, & pinguedinis olivæ participem fieri. Quare meritò Alexander VII. hanc propoſitionem, *num.* 44. proſcripſit: *Quoad forum conſcientiæ, reo correcto, ejuſque contumaciâ ceſſante, ceſſant cenſuræ.*

XI. Privantur excommunicati etiam auditione Miſſæ, divinorumque Officiorum; nec intereſſe poſſunt horis Canonicis, quæ in Eccleſia publicè recitantur, ſicut nec publicis ſupplicationibus, aut aliis ritibus alicui Ordini Clericali annexis. Ita Canones, *Si quis Epiſcopus*, cauſa 11. quæſt. 3. cap. *Reſponſo*, extra, *de Sent. Excommunic. &c.* Secundùm veterem diſciplinam, ſi reſipiſcentiæ ſigna dediſſent, permittebantur ingredi in Eccleſiam ad audiendam concionem, ſed ſaltem poſt Evangelium exire cogebantur. Ita, *lib.* 2. *Conſt.* quæ Clementi Papæ tribuuntur, *cap.* 19. his verbis: *Habe ergo loco Publicani, & Ethnici eum, qui convictus eſt in maleficio, neque eum tamen pœnitet. Quem ſi poſtea errati pœnituerit, in Eccleſiam admittimus ad audiendum Verbum, ſicut Ethnicos, cùm pœnitentiam agere, & converti volunt; licèt communionem eum his, donec ſigillo accepto perficiantur, non habeamus. Sic horum ſimilibus donec fructus pœnitentiæ proferant, in Eccleſiam ingredi permittimus, ne planè funditus pereant. Non autem communionem in oratione habeant, quin potius exeant poſt lectionem Legis, & Prophetarum, & Evangelii; ut exeundo vitam emendent, ac meliores fiant, dum ſtudent ire quotidio ad*

die ad conventus Eccleſiaſticos, *& precationi incumbere*, *ut & ipſi poſſint admitti*.

XII. Privantur ſecundò: Excommunicati Eccleſiaſticâ ſepulturâ, ut conſtat ex Cap. *Sacris*, extra, *de Sepulturis*; & Clementinâ, *Eos qui*, tit. *de Sepulturis*, declarando ipſo facto excommunicatos eos, qui tales *Scienter ſepelire præſumunt*. Cæmeteria verò, in quibus excommunicatorum corpora ſepeliri contigerit, *Reconcilianda erunt aſperſione aqua ſolemniter benedictæ*, *ſicut in dedicationibus Eccleſiarum fieri conſuevit*, ut reſpondet Innocentius III. Cap. *Conſuluiſti*, extra *de Conſecratione Eccleſiæ*, *vel Altaris*. Hæc tamen pœna ad ſolos excommunicatos denuntiatos pertinet, ut ex Const. quæ incipit *Ad vitanda ſcandala*.

XIII Privantur tertiò, & fiunt incapaces beneficiorum, & dignitatum Eccleſiaſticarum in futurum obtinendarum, quamdiu excommunicatione ligati permanſerint; quamvis ante impetrata retinere poſſint. Unde collatio beneficii excommunicato, ipſo jure prorſus nulla eſt; neque ſolâ abſolutione ſubſequente convalidari poteſt, ſed novâ collatione opus erit. Quia ſecundùm regulam Juris: Non *Firmatur tractu temporis*, *quod de Jure ab initio non ſubſiſtit*. Quare nec fructus collati beneficii retinere poteſt. Nec ab his excuſat ignorantia, aut bona fides, quâ credidit, ſe non eſſe excommunicatum; aut probabiliter exiſtimavit, ſe eſſe abſolutum. Hoc enim liberat eum quidem à nova culpâ, & cenſurâ, non tamen actui aliàs invalido robur affert. Quæ confirmat Caput *Poſtulaſtis*, extra, de *Clerico excommunicato Miniſtrante*. Ubi additur ſuſpenſio à collatione beneficiorum illi, qui ſcienter beneficium excommunicato contulerit.

Si quis tamen poſt collationem beneficii, & ante acceptationem excommunicetur, non ſtatim privatur jure ad illud beneficium per collationem ſibi quæſito; niſi ille, cui collatum eſt, conſenſum præbuerit: jus tamen, quamdiu manet excommunicatus, illud acceptandi non habet, niſi priùs abſolvatur. Unde ſi ante abſolutionem mori contingat, beneficium illud denuo vacare non cenſebitur. Quia collatione jus quidem ad beneficium quæſierat, non jus in beneficio; quia non acceſſerat conſenſus, ſeu acceptatio ejus, cui collatum erat, ante excommunicationem conſenſus autem, durante excommunicatione, ineſficax fuit ad tribuendum jus in beneficio. Colligitur ex C. *Si tibi abſenti*, in 6.

Ut verò quis ſuorum beneficiorum, ante excommunicationem legitimè poſſeſſorum, fructibus privari poſſit, requiritur Judicis ſententia; quia non privatur ex præſcripto juris, cum jus hoc expreſsè non decernat, & odia ſint reſtringenda.

XIV. Privantur quartò: uſu ſpiritualis juriſdictionis in foro exteriori. Ita Can. *Audivimus*, cauſa 24. q. 1. Cap. *Romana Eccleſia*, tit. *de Officio Vicarii*, in ſexto, capite *Si is cui*, tit. *de Officio*, *& poteſtate Judicis delegati*, ibidem &c. Quæ regula extenditur ad omnes actus juriſdictionis, quales ſunt præcipere, leges condere, judicium ferre, aliique ſimiles, quos recenſet, Cap. *Accedentibus*, extra *de Exceſſibus Prælatorum*. Et Cap. *Dilectus filius*, extra, de *Officio Ordinarii*. Juriſdictionis etiam delegatio, ſi ab excommunicato fiat, nulla prorſus, ac invalida eſt. Delegata verò ante excommunicationem delegantis, eo excommunicato, ſuſpenditur, ſi res ſit integra: non verò, ſi jam inchoata ſit cauſæ cognitio.

XV. Privantur tandem omni civili, & politicâ cum aliis fidelibus communicatione, ut ſupra ex S. Tho. expoſuimus. Excipiuntur tamen quinque caſus, quibus cum excommunicato licet civiliter communicare, qui hoc verſu concluduntur.

Utile, *lex*, *humilem*, *res ignorata*, *neceſſe*.

Utile

Utile ſignificat utilitatem, ſive ſpiritualem excummunicati, ſive temporalem ejus, qui cum eo communicat. In priori caſu communicare poteſt cum excommunicato non ſolum Doctor, aut Concionator, aut Prælatus, aut Parochus; verùm etiam alius quiſque ſapiens fidelis, ipſum ſui periculi admonendo, errantem inſtruendo, & ad reſipiſcentiam adhortando. Hoc enim opus caritatis eſt. Hinc Paulus, 2. *ad Theſſal.* 3. *v.* 14. poſtquam dixit: *Si quis non obedit verbo noſtro per Epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur*; ſubjungit: *Et nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem.* Temporalem verò communicantis utilitatem intelligimus, ſi ab excommunicato petat, quod ſibi debet. Suum enim repetere licet etiam in judicio, ne de ſua malitia excommunicatus commodum reportare videatur, ut patet Cap. *Intelleximus*, extra, *de Judiciis.*

Lex ſignificat debitum conjugii; quia licet conjugi à conjuge excommunicato conjugale debitum petere, ac viciſſim reddere, ut Capit. *Verè*, diſt. 21.

Humile ſignificat ſubjectionem, qualis eſt filiorum, ſervorum, & familiarium ad parentes, & dominos; cujus ſubjectionis cauſâ cum eis etſi excommunicatis participare licitè poſſunt, juxta Can. Gregorii VII. *Quoniam multus*, cauſa 11. qu. 3.

Res ignorata ſignificat ignorantiam tàm juris, quàm facti; quæ, modò ſit probabilis, excuſat ex dicto Canone Gregorii, & ex dictis ſupra.

Neceſſe, ſignificat neceſſitatem, quæ legem non habet. Sive ſit communicantis: unde in eodem Canone conceditur, ut peregrinus, qui non poſſit aliunde, poſſit ab excommunicatis neceſſaria emere; & Cap. *Voluntate*, extra, *de Sent. excommunicationis*, Prædicatoribus permittitur, ut poſſint ab excommunicatis eleemoſynas poſtulare. Sive neceſſitas ſit excommunicati: unde Gregorius in dicto Canone dicit: quòd *Si quis excommunicatis in ſuſtentationem, non ſuperbia, ſed humanitatis causâ dare aliquid voluerit, non prohibemus.* Quæ verba ſatis indicant, non intelligi neceſſitatem extremam, in qua omnino lege divinâ dandam eſſe eleemoſynam conſtat.

Aliæ ſunt diviſiones excommunicationis in eam quæ fertur à, Canone, ſeu à jure, & eam, quæ fertur à Judice, ſeu ab homine. Inſuper in excommunicationem latæ ſententiæ, & ferendæ. Sed hæc jam indicavimus ſatis, *Quæſt. praced. de Cenſuris in Genere.*

§. III.

Reſpondetur Argumentis Contrariis.

XVI. Lutherus, & qui cum eo volunt, excommunicationem etiam majorem, animas non afficere, neque ullum ſpirituale damnum excommunicatis afferre, ſed eſſe tantùm pœnam externam, opponunt.

Primò. Per fidem, ſpem, caritatem, reliquaſque virtutes, quæ bona ſunt ſpiritualia, homo conjungitur Chriſto capiti, & fit membrum corporis ejus, quod eſt Eccleſia: ſed hæc bona ipſo invito non poſſunt ab Eccleſia auferri, cùm tantùm propria voluntate deperdi poſſint; ergo excommunicatio bono ſpirituali non ſpoliat.

XVII. Secundò. *Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare*, Lucæ 9. v. 56. quæ dixit Chriſtus de Samaritanis, qui noluerant ipſum recipere. Item Joann. 3. v. 17. *Non enim* (inquit) *miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.* Multò ergo minùs reliquit in Eccleſia poteſtatem ſpiritualiter occidendi, vel nocendi hominibus.

XVIII. Tertiò. Paulus, 2. *Cor.* 13. *v.* 10. de excommunicandi poteſtate loquens, teſtatur, ſibi eam à Domino collatam *In ædificationem, & non in deſtructionem*: eſſet autem in deſtructionem

ctionem data, ſi bonis ſpiritualibus hominem privaret.

XIX. Quartò. Idem, 1. *Cor.* 5. *v.* 5. inceſtum excommunicans, dicit ſe eum *Tradere Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini*. Et, 1. *ad Timoth.* 1. *v.* 20. dicit, Hymenæum, & Alexandrum à ſe traditos Satanæ, *Ut diſcant non blaſphemare*; ergo uſque adeo excommunicatio non aufert bonum ſpirituale, ut etiam ad illud conferat, & non immeritò dixiſſe videatur Lutherus, art. 24. ex damnatis à Leone X. *Docendos eſſe Chriſtianos, plus diligere excommunicationem, quàm timere.*

XX. Quintò. Chryſoſtomus, in 1. *ad Cor.* 5. excommunicationem medicinam vocat, quâ melior effectus homo attrahat gratiam, dicitque lucrum eſſe pœnâ majus. Nam *Pœna* (inquit) *eſt temporalis*, lucrum autem *perpetuum*. Unde hanc traditionem in Satanæ poteſtatem cum ea, qua S. Job Satanæ traditus fuit, ita comparat, ut in ſola cauſa diſcrimen agnoſcat: *Nam ille quidem* (inquit) *pro ſplendidioribus coronis Satanæ traditus eſt, hic autem pro ſolvendis peccatis*. Eadem ſentit Theophylatus, & OEcumenius.

XXI. Sextò. Innocentius IV. in Conc. Lugdun. ut habetur in ſexto, De ſent. excommunic. *Cum medicinalis ſit* (inquit) *excommunicatio, non mortalis, diſciplinans, non eradicans, dum tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat; cautè provideat judex Eccleſiaſticus, ut in ea ferenda oſtendat ſe proſequi quod corrigentis fuerit, & medentis.*

XXII. Tandem. Subſiſtet in Eccleſia excommunicandi poteſtas, ſi Prælati Eccleſiæ removeant inobedientes ab externa fidelium converſatione, & participatione ſacramentorum; etiamſi eos non privet communibus Eccleſiæ ſuffragiis, per quod ſpiritualiter multum eis nocetur.

XXIII. Ut ad hæc reſpondeam ſuppono; ſpiritualia bona eſſe in duplici differentia: Quædam enim ſunt, in quibus ſubſtantia vitæ ſpiritualis conſiſtit, ut fides, ſpes, caritas, & reliquæ virtutes, earumque actus; motus etiam, & affectus voluntatis, qui præcedunt juſtificationem, & ad eam diſponunt. Alia verò accidentaria, quibus homo ad præfata bona adipiſcenda, vel conſervanda extrinſecùs adjuvatur: & hæc ſunt aliena merita, orationes, ſuffragia, quibus etiam ſacramenta connumerantur. His notatis

XXIV. Ad primam inſtantiam conceſſis præmiſſis, nego conſequ. Loquitur enim de bonis prioris generis. Hęc enim cùm ſint homini interna, & ab ejus voluntate pendeant; non poſſunt per eccleſiaſticam poteſtatem ab éo invito auferri per excommunicationem. Poſterioris verò generis poſſunt, per hoc, quod à corpore, in quo talia bona communicantur, quis excluditur: quemadmodum qui excluditur ab aliqua communitate excidit à privilegiis, & commodis illius communitatis.

Propterea S. Thomas *in Suppl.* 3. *p.* *q.* 21. *a.* 1. *ad* 2. ait: *Quòd ſuffragia alicujus valent alicui, ſecundùm quòd ei continuantur. Poteſt autem actus unius alteri continuari dupliciter. Uno modo, ex vi caritatis, quæ omnes fideles connectit, ut ſint unum in Deo... Et hanc continuationem excommunicatio non intercipit: quia juſtè quis excommunicari non poteſt, niſi pro culpa mortali, per quam à caritate jam diviſus eſt, etiamſi non excommunicetur. Injuſta autem excommunicatio caritatem alicui auferre non poteſt: cùm ſit de maximis bonis, quæ non poſſunt alicui invito auferri. Alio modo per intentionem ſuffragia facientis, quæ in aliquem fertur, pro quo fiunt. Et hanc continuationem excommunicatio intercipit. Quia Eccleſia per excommunicationis ſententiam ſeparat excommunicatos ab univerſitate fidelium, pro quibus ſuffragia fiunt: unde ſuffragia Eccleſiæ eis non proſunt, quæ pro tota Eccleſia fiunt, nec ex perſona*

Eccle-

Eccleſiæ oratio pro eis inter membra Eccleſiæ fieri poteſt: quamvis aliqua perſona privata poſſit ad eorum converſionem aliquod ſuffragium per intentionem dirigere.

XXV. Ad ſecundam dico, Chriſtum ita veniſſe ad ſalvandas animas; ut tamen in Eccleſia ſua inſtituerit poteſtatem corrigendi delinquentes, & contumaces Eccleſiam audire nolentes ejiciendi: ut ſic toti corpori conſulatur. Hoc autem dum fit, non eſt judicare mundum, quod fiet in conſummatione mundi; cum ſeparabuntur mali de medio juſtorum finaliter, ac in damnationem æternam: non autem ut modò, dum ſeparantur aliqui contumaces à communione cum aliis, ut reſipiſcant, & corrigantur.

XXVI. Ad tertiam reſpondeo, Eccleſiam ſicut accepit à Deo excommunicandi poteſtatem in ædificationem, ſic eam exercere; nimirùm ad conſervationem totius corporis, ne putridi membri contagione inficiatur: & quamvis aliquomodo cedat in damnum ejus, qui excommunicatur, ex intentione tamen Eccleſiæ non in ejus deſtructionem, ſed reparationem ordinatur. Non quia pœna illa ſubtractionis auxiliorum, ex natura ſua, id efficiat; cùm potiùs ad oppoſitum diſponat: ſed quia homo temporali illa ſeparatione confuſus, & conſtitutus, incipit cogitare, & quid patiatur, & propter quid; nimirùm, quantum ſibi à communione fidelium ſeparato, & Satanæ tradito timendum ſit, & hoc timore concuſſus ad ſe revertatur. Fit enim, ut quiſpiam perverſus magno ſuo malo commoveatur, qui minori malo non movebatur. Et ſi, ut vult Lutherus, ſeparatus à ſola externa, & civili communione fidelium moveri poteſt; quantò magis movebitur, dum advertit, ſe à communione etiam ſpirituali ſeparatum, & bonis etiam ſpiritualibus privatum eſſe conſideraverit?

XXVII. Ad quartam dico, ineptè falli Lutherum ſic arguentem. Sicut enim ineptè argueret qui diceret: S. Petrus ex negatione ſua humilior factus, conſtantior in fide permanſit; ergo optandum eſt negare Deum. Quia humilitas illa, & majus bonum non ex natura negationis ſecutum fuit, ſed per accidens: quia Chriſto ſua gratia reſpiciente Petrum, cognovit quantum malum admiſiſſet, & pœnitentiâ motus converſus eſt. Ita in caſu.

XXVIII. Ex his patet reſponſio ad quintam, ex Chryſoſtomo, & aliis. Nam ſicut pœnæ corporales medicinæ ſunt, non immediatè, & directè, ſed occaſionaliter, & mediatè: ſicut etiam abſciſſio manus bona eſt, & medicina, cum fit ne ſua contagione corpus inficiat, quamvis in ſe mala ſit; ita abſciſſio membri putridi à corpore Eccleſiæ, etſi quia pœna malum ſit; bona tamen eſt, tùm corpori Eccleſiæ, cui principaliter conſulitur, dum membrum vitiatum ab eo reſecatur; tùm etiam ipſi excommunicato, ad cujus emendationem, & ſalutem ipſa ſeparatio ex intentione ſaltem ſecundariâ, ordinatur.

XXIX. Hinc ad ſextam dico, Innocentium in hoc ſenſu vocare excommunicationem medicinalem, non mortalem, diſciplinantem, non eradicantem, non quia bonis ſpiritualibus Eccleſiæ non privet; ſed quia ad hoc infligitur, ut qui eam patitur, humiliatus ad ſe revertatur, & ad Eccleſiam confugiat. Et ideo addit: *Dummodo tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat.*

XXX. Ad poſtremam nego aſſumptum. Cùm enim communio fidelium non in externa tantùm converſatione conſiſtat; ſed præcipuè in ſpirituali participatione ſpiritus Chriſti, qui eſt tanquam anima corporis myſtici Eccleſiæ ſuæ: ideo ſicut membrum à corpore naturali ſeparatum non participat amplius de influxu quocumque illius corporis: ſic ſeparatus à corpore myſtico, omni influxu, ac ſpiritu illius corporis deſtituitur. Unde ait Cyprianus, Epiſt. 58. *Spiritali gladio*

gladio ſuperbi, & contumaces necantur, dum de Eccleſia ejiciuntur : neque enim vivere foris poſſunt, cum domus Dei una ſit, & nemini ſalus eſſe niſi in Eccleſia poſſit. Idem docet Auguſt. *Epiſt.* 75. modò 250. ubi de pęna anathematis: *Neque enim* (inquit) *hæc corporalis eſt pœna, quâ legimus, quoſdam contemtores Dei cum ſuis omnibus, qui ejuſdem impietatis participes non fuerunt, pariter interfectos. Spiritualis autem pœna, quâ ſit quod ſcriptum eſt*: Quæ ligaveris in terra, erunt ligata & in Cœlo, *animas obligat, de quibus dictum eſt*: Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur.

XXXI. Ulteriùs objiciunt alii, qui ab oppoſito negant pro excommunicatis non eſſe orandum, primò ſic. Excommunicatus, ex dictis, communibus Eccleſiæ bonis eo ipſo privatus eſt, ac ſuffragiis; ergo fideles pro eo inutiliter orarent.

Secundò. Membri abſciſſi nulla amplius geritur cura; ergo pro abſciſſo ab Eccleſia orandum non eſt: ideoque rectè dicitur *anathema*, *Maranatha*, ideſt execrabilis, donec Dominus veniat ad judicium.

XXXII. Reſpondeo ad primum, quòd excommunicatus non eſt quidem particeps orationum, quæ ab Eccleſia fiunt pro corpore totius Eccleſiæ, vel certis ejus membris: non vetat tamen, quin tùm privatè, tùm publicè fiant tales orationes; quæ ſicut infideles, qui ſunt extra Eccleſiam, ita & excommunicatos comprehendant, ut illi ad fidem convertantur, & iſti reſipiſcant, & ad Eccleſiam reditum ſupplices petant. Ab his namque precibus ſoli damnati in æternum excluduntur, non verò excommunicati, quibus in hac vita adhuc eſt pœnitentiæ locus; ideoque excommunicatio eſt pœna medicinalis, & diſciplinans, non mortalis, & eradicans.

XXXIII. Ad ſecundum dico, ſimilitudinem inter corpus naturale, & myſticum non in omnibus conſiſtere. Nam nec membri emortui, dum corpori naturali conjunctum eſt, habetur cura, ut reviviſcat, quæ tamen habenda eſt in corpore myſtico. Plus enim poteſt ſpiritus Chriſti in corpore ſuo myſtico, quàm anima in corpore naturali. Unde ſicut curatione manus aridæ, & reſuſcitatione puellæ in domo, ſignificata eſt reparatio eorum, qui intra Eccleſiam per peccatum moriuntur: ita reſtitutione auriculæ abſciſſæ, & reſuſcitatione adoleſcentis extra portam elati, ſignificata eſt reſtitutio eorum, qui ab Eccleſia ſeparati ſunt, ac ejecti. Hoc enim licèt ſit rarum, adhuc tamen petendum eſt à Deo, cui omnia facilia ſunt. Anathema *Maranatha*, ſeu execrabilis dicitur, non quòd pro eo ut deſperato orandum non ſit; ſed ſolùm, ei futurum judicium aſſeritur, niſi reſipiſcat: quod de omnibus malis etiam intra Eccleſiam manentibus dici poteſt.

De fine, quem habet Eccleſia in excommunicatione ferendâ dixi, Q. 1. *Dub.* 1. §. 1. De cauſis eam ferendi aliqua obſervavi, ibid. *Dub.* 2. §. 2. De auctore etiam, miniſtro, ac ſubjecto egi, *Dub.* 3. §. 1. 2. & 3. Unde ibi dicta de cenſuris in genere ad excommunicationem in ſpecie trahi poſſunt.

DUBIUM II.

De Excommunicatione Minori.

§. I.

Quando Incurratur.

I. Excommunicationem aliam dici majorem aliam minorem, *Dub. præcedenti* dictum eſt: & hanc eſſe cenſuram, quâ quis excluditur à participatione ſacramentorum tantùm, ibidem §. 2. oſtenſum eſt. Modò exponere intendimus, quomodo, & quando in eam quis incurrat.

In excommunicationem minorem quiſpiam incurrit, qui cum excommuni-

municato excommunicatione majori communicat civiliter, ac politicè, exceptis caſibus de quibus ſupra, *n.* 15. Nam cum excommunicato excommunicatione minori communicare licet (quia non eſt excluſus à communione fidelium, ſed ſolum à participatione ſacramentorum) ſed non licet ei ſacramenta miniſtrare.

Adverte tamen cum S. Tho. *q.* 23. *Suppl. art.* 2. quòd excommunicatio major poteſt in aliquem ferri duppliciter: *Aut ita quod ipſe ſit excommunicatus cum omnibus ei participantibus: & tunc non eſt dubium, quòd quicumque participat ei, eſt excommunicatus majori excommunicatione. Aut eſt excommunicatus ſimpliciter: & tunc, aut participat aliquis ei in crimine, ei præbendo conſilium, auxilium, aut favorem: & ſic iterum eſt excommunicatus majori excommunicatione. Aut participat in aliis, ſicut in verbo, vel in oſculo, vel in menſa; & ſic eſt excommunicatus minori excommunicatione.*

II. Quod ſi dicas. Nonne plus ſeparatus eſt ab Eccleſia paganus, quàm excommunicatus? Cur ergo qui participat pagano, aut judæo non eſt excommunicatus, erit autem qui excommunicato participat?

Reſpondet S. Tho. mox citatus, ad 1. *Quòd Eccleſia non intendit corrigere infideles, ſicut fideles, quorum cura ſibi incumbit: & ideo non ita arcet à communione infidelium, ſicut à communione fidelium illos, quos excommunicat, ſuper quos habet aliquam poteſtatem.*

III. Diſtinguit tamen Sylvius in hanc *qu.* 23. *Suppl.* inter jus antiquum, & jus novum. Nam jure antiquo, quod tempore S. Thomæ adhuc erat in uſu, ſimpliciter prohibitum erat converſari cum excommunicatis, etiam in civilibus, & corporalibus. Idque ſecundùm ſtatuta Apoſtolica, Can. *Sicut Apoſtoli*. Et Can. *Excommunicatos*, 11 q. 3. Jure autem novo, quod habetur in Conſtitutione Martini V. *Ad vitanda ſcandala*, quæ licèt edita à multis dicatur in Concilio Conſtantienſi, in ejus tamen a... non legitur, ſed in Baſileenſi, *Seſſ.* 20. confirmata verò, & approbata fuit in Concilio Lateranenſi V. ſub Leone X. indulgetur, ut fideles non teneantur vitare excommunicatos, ſive in divinis, ſive extra, præterquam in duobus caſibus. Primò. Quando aliquis, vel aliqui ſunt ſpecialiter, & expreſsè, ac nominatim, publicèque excommunicati, & ut tales denuntiati. Secundò. Quando quis eſt Clerici percuſſor adeò notorius, ut non poſſit aliqua tergiverſatione celari, nec excuſari.

Quapropter etſi quis certò ſciat, aliquem eſſe excommunicatum; non tamen tenetur illum evitare, quantum attinet ad jus Eccleſiaſticum, ſi neque nominatum, & publicè ſit denuntiatus, neque notorius percuſſor Clerici. Ac proinde poterit ab eo ſacramenta recipere, & Miſſam ejus audire; imò & ſacramenta ei publicè petenti miniſtrare, ſi factum ſit occultum. Dixi, *Quantum ad jus Eccleſiaſticum*. Nam fieri poteſt, ut aliquis aliunde teneatur ejuſmodi excommunicatos vitare, puta, ratione periculi, corruptionis, vel ſcandali.

IV. Cæterùm quia per dictam conſtitutionem non intendit Concilium, vel Papa excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, aut prohibitos in aliquo relevare; ideo non minùs nunc, quam ante, excommunicatus, ſuſpenſus &c. nec poteſt ſacramenta recipere, nec miniſtrare, neque cum fidelibus quoquo modo communicare, niſi utilitas, aut neceſſitas id expoſcat.

§. II.

An Participans cum Excommunicato Peccet?

V. DOcet S. Thom. *qu.* 23. citatæ *Suppl. a.* 3. quòd participans cum excommunicato vitando, ut ſupra in caſibus prohibitis, peccat, non tamen mortaliter, niſi in tribus caſibus.

ſibus.

ſibus. Primus eſt, quando participatur in crimine. Secundus, quando in divinis. Tertius, quando in contemtum Eccleſiæ: Quia (inquit) *videtur valde grave, quòd homo pro uno verbo levi, quo excommunicatum alloquitur, mortaliter peccet; & multis excommunicantes laqueum damnationis injicerent, quod in eos retorqueretur.*

VI. Nec obeſt, quòd qui participat excommunicato in caſibus non conceſſis, faciat contra præceptum Eccleſiæ; & rurſus propter hoc ab ea arceatur à perceptione Euchariſtiæ, & ſacramentorum: facere autem contra præceptum Eccleſiæ eſt peccatum pluſquàm veniale; neque ob peccatum ſolùm veniale à perceptione Euchariſtiæ &c. arcere fideles Eccleſia conſuevit.

VII. Nam reſpondet S. Tho. *art.* 3. citato, *ad* 2. negando min. pro prima parte. Quia *Præceptum Eccleſiæ directè reſpicit ſpiritualia, & ex conſequenti legitimos actus. Et ideo qui communicat ei in divinis, facit contra præceptum, & peccat mortaliter: qui autem participat ei in aliis, facit præter præceptum, & peccat venialiter.* — Ad ſecundam partem, negat S. Tho. ibidem, *ad* 3. ſimiliter min. Nam *Aliquis etiam ſinè aliquâ culpâ quandoque ab Euchariſtia arcetur; ſicut patet in ſuſpenſis, vel interdictis: quia tales pœnæ quandoque alicui pro culpa alterius, quæ in eis punitur, inferuntur.*

VIII. Ex dictis patet, quòd participare excommunicato in divinis ideo eſt mortalis; quia præceptum Eccleſiæ de vitandis excommunicatis directè reſpicit ſpiritualia, & legitimos eorum actus: atque adeo qui excommunicatum admittit ad divina, vel cum eo in divinis communicat, facit directè, & contra potiſſimam rationem præcepti. Divina verò, in quibus communicare eſt mortale, videntur eſſe ea, quæ ſunt excommunicato ſpecialiter interdicta, ut ſacramenta, ſepultura ſacra, & officia, quæ publico nomine, & miniſterio in Eccleſiis celebrantur. Unde communicare in horis canonicis privatim recitandis, & in ingreſſu Eccleſiæ eo tempore, quo officia non celebrantur, illicitum quidem eſt, at non mortale, ut ſentit Covarruvias ad Cap. *Alma mater*, p. 2. §. 3. n. 9. & 10.

IX. Sed ſi notorius, aut nominatim denuntiatus ingrediatur Eccleſiam ad orandum, quid facere debent præſentes?

Reſpondetur, quòd exire debent, niſi perſuaſionibus, minis, aut vi cogatur ipſe egredi. Ceſſandum etiam eſt à divinis officiis, & Miſſa incæpta abrumpenda, ſi eſt ante Canonem: Si autem Canon ſit incæptus, ea cum uno tantùm Miniſtro perficienda eſt. Rectè tamen monet Navarrus, *c.* 27. *num.* 33., nec Officium, aut Miſſam eſſe abrumpendam, nec præſentes debere exire; ſi excommunicatus per Eccleſiam tranſeat, & brevem aliquam orationem in ea privatim dicat. Qui verò excommunicatus, vel interdictus, admonitus pertinaciter in Eccleſia remanſerit, ejuſque in hac pertinacia fautores, novo excommunicationis vinculo ſummo Pontifici reſervato, noverint, ſe ipſo facto eſſe innodatos, ex Clementina *Gravis*, Tit. *de Sent. excommunicationis.*

X. Communicantes in crimine peccant mortaliter, & inſuper in majorem excommunicationem incurrunt. Conſtat ex Cap. *Nuper*, Extra, *de Sent. excommunicationis.* Quod intelligitur de eis, qui ſcienter communicant in crimine crimonoſo, ei auxilium impendentes, conſilium, vel favorem: quia *facientem, & conſentientem par pœna conſtringit.* Idem colligitur ex Cap. *Si concubina*, ibidem, & S. Th. *q.* 23. *ſupplem. a.* 2. Quod intelligitur de communicante in crimine, propter quod ille, cui communicat, eſt excommunicatus. Quod ſi participet cum eo, non in crimine illo, ſed in rebus ad convictum pertinentibus, minorem excommunicationem incurrit; niſi quòd Clericus, qui excommunicatum à Pon-

 tifice

tifice admittit ad divina Officia, incurrit majorem, Cap. *Significavit*, eodem titulo.

XI. Dixi peccare mortaliter eum, qui in contemtum Eccleſiæ communicat cum excommunicato: quod intelligitur etiam de eo, qui monitus, vel contra præceptum Judicis, vult cum eo communicare; vel ita frequenter, ut meritò præſumatur facere in contemtum eccleſiaſticæ poteſtatis, aut animo fovendi excommunicatum in ſua contumacia.

XII. Pro complemento ſciendum eſt, minorem excommunicationem unius ſpeciei eſſe, & unicum effectum adæquatum habere, nempe, privationem perceptionis ſacramentorum. Quare excommunicato minori excommunicatione licet communicare in omnibus aliis actibus. Poteſt & ipſe ſacramenta miniſtrare, ſi miniſtrando non recipiat: & ideo, Cap. *Si celebret*, tit. *de Clerico excommunicato*, prohibetur ſic excommunicatus celebrare, quia celebratio includit ſacramenti ſuſceptionem. Unde celebrando graviter peccat, irregularitatem tamen non incurrit. Et eàdem ratione ſi fuerit electus ad aliquod beneficium, talis electio, etſi valida, dicitur *irritanda*; quia beneficia ad hoc conferuntur, ut Clerici in ſacris ordinibus miniſtrent.

A minori excommunicatione abſolvere poteſt, vel judex, ſi ab eo lata fuit; vel Confeſſarius, ſi à jure lata erat, non autem quilibet ſimplex Sacerdos. Eo vel maximè, quia opinio, quòd ſimplex Sacerdos poſſit abſolvere à venialibus, improbata eſt.

DUBIUM III.

De Suſpenſione, & Depoſitione.

§. I.

Quid, & quotuplex ſit Suſpenſio.

I. Altera cenſuræ ſpecies eſt ſuſpenſio, quæ definitur: *Cenſura Eccleſiaſtica, quâ Clericus, aut ordinis, aut officii clericalis, aut beneficii uſu prohibetur*. Explicatur. Eſt cenſura Eccleſiaſtica, quæ infligitur *Clerico*: quo differt ab excommunicatione, & interdicto, quibus quilibet fidelis etiam laicus mulctari poteſt. Inſuper Clericum non dejicit à ſuo beneficio, aut ab ordine; & in hoc à depoſitione, & degradatione diſcrepat. Sed interdicit *Uſu*, hoc eſt, exercitio ordinis, aut muneris, ut eſt officialatus; vel privat fructibus, quos Clericus alioquin à beneficio perciperet.

II. Suſpenſio dividitur primò in totalem, & partialem. Priore Clericus prohibetur ſimul tùm ordinis, tùm officii Eccleſiaſtici uſu, tum fructibus beneficii. Poſteriore verò privatur uſu, vel ordinis tantùm, vel officii, vel beneficii. Dividitur ſecundò in perpetuam, & eam, quæ eſt ad tempus. Illa non eſt medicinalis, ſed pura pœna in criminis vindictam inflicta. Iſta certo tempore determinatur, ut Clericus reſipiſcat, & contumaciam frangat. Dividitur tertiò in eam, quæ eſt *A jure*, & eam, quæ eſt *Ab homine*. A jure, cùm quis ob ſimoniam, vel ob aliud delictum, ipſo jure ab executione ſui ordinis, vel officii prohibetur. Ab homine, cùm quis judicis ſententiâ ab eadem executione ex cauſa removetur.

III. Suſpenſus ab ordine ſuperiore, non intelligitur ab inferiore ſuſpenſus; quia ordo ſuperior non fundatur in inferiore. E contra verò ſuſpenſus ab inferiore ſuſpenditur quo-

que

que ab exercitio ſuperioris. Suſpenſus à divinis, ab omni actione ſolemni ſuſpenſus habetur. Cum verò quis abſolutè, & ſinè addito, aut determinatione declaratur ſuſpenſus, de ſuſpenſione totali intelligitur. Unde S. Th. in 4. diſt. 18. q. 2. a. 2. qu. 3. *Qui enim ſuſpenſus eſt ab ordine tantùm, non poteſt ea, quæ ſunt ordinis, ſed poteſt ea, quæ ſunt juriſdictionis: & à converſo, ſi ſit ſuſpenſus à juriſdictione, & non ab ordine. Si autem ab utroque, tunc neutrum poteſt.* Nota tamen, quòd cum uſus juriſdictionis eſt connexus cum functione ordinis, qui eſt ſuſpenſus ab ordine, ſuſpenſus eſt ab uſu juriſdictionis; ideoque ſuſpenſus ab ordine, nec confeſſiones audire, nec ſacramentaliter poteſt abſolvere.

IV. Hinc qui ſuſpenſus ab ordinis exercitio, manente ſuſpenſione, aliquem actum ordinis exerceret, fieret irregularis; nec ab alio, quàm à ſummo Pontifice diſpenſari poſſet, ut ſtatuit Innocentius IV. Cap. *Cùm medicinalis*, tit. *de Sent. excomm.* Qui verò ſuſpenſus à juriſdictionis uſu actum aliquem juriſdictionis exerceret, non fieret irregularis; quia irregularitas non imponitur, niſi ob violationem ſuſpenſionis ab ordine.

§. II.

De Depoſitione.

V. Quamvis, ut ſuperius, *q. 1. Dub. 2. §. 1.* indicavimus, depoſitio cenſura non ſit; aliquid tamen de ea dicere placet. Depoſitio igitur ſecundùm hodiernam Eccleſiæ praxim (quidquid ſit de antiqua) eſt *Sententia Eccleſiaſtica, quâ Clericus in perpetuum privatur, tùm officio, tùm beneficio, non amiſſo tamen Clericali privilegio.* Explicatur. Dicitur *Sententia* potius, quàm *Cenſura*: quia depoſitio inter cenſuras non nominatur, ratione loco citato adductâ. Dicitur quâ Clericus *in perpetuum*, quo depoſitio differt ab excommunicatione, & ſuſpenſione quòd abſque nova rehabilitatione, poſitâ illius, qui reus eſt reſipiſcentiâ, poſſit auferri; non ſic autem depoſitio. Dicitur tandem, quòd non privet Clericali privilegio. Et in hoc differt à degradatione, quæ ita Clericum dejicit, ut eum etiam Clericali privilegio ſpoliet; ita ut qui degradatum percuſſerit, non alias pœnas incurrat, quàm ſi laicum percuſſiſſet. Depoſitio autem, ſicut ſuſpenſio poteſt eſſe ab officio, beneficio, & etiam ordine. Et hæc eſt depoſitio totalis, ac ſimpliciter. Poteſt quoque tantùm ab alterutro: & hæc eſt depoſitio partialis, & ſecundùm quid.

VI. Depoſitionis, ac degradationis ritus in multis differt. Nam primò depoſitio verbis fit, non factis; & depoſitionis ſententia non alio ritu profertur, quàm aliæ ſententiæ. At degradatio fit etiam factis, & quâdam ſolemnitate, ut in Pontificali Romano. Qui enim degradatur, ſpoliatur inſignibus ſui ordinis, vel gradus &c. Hinc ſententia depoſitionis ferri poteſt in abſentem; degradatio verò requirit degradandi præſentiam. Validè & juſtè depoſitum poteſt Epiſcopus reſtituere, ubi emendatus reſipuerit; dummodo ex gratia, non ex jure petatur reſtitutio. Degradatum verò, utpote à Clero omnino dejectum, ſolus Romanus Pontifex reſtituere poteſt. Porro reſtitutio ſive depoſiti, ſive degradati, juſtè debet fieri abſque eorum damno, qui juſtè depoſiti, aut degradati beneficiis donati fuerint.

VII. A quibus autem tùm depoſitionis, tùm degradationis ſententia ferri debeat, declarat Tridentinum, *Seſſ. 13. cap. 4. de Reform.* Ubi licèt ſupponat, jus antiquum præter proprium Epiſcopum ſex alios requiſiviſſe Epiſcopos ad condemnationem Sacerdotis, & tres ad condemnationem Diaconi, Cap. *Felix*, & Cap. *Si autem*, cauſa 15. qu. 7. juſtis tamen de cauſis, *Statuit, & decrevit, Epiſcopo per*

ſe, ſeu

ſe, ſeu illius Vicarium in ſpiritualibus generalem contra Clericum in ſacris etiam Presbyteratus ordinibus conſtitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non verbalem depoſitionem; & per ſe ipſum, etiam ad actualem, atque ſolemnem degradationem ab ipſis ordinibus, & gradibus eccleſiaſticis, in caſibus, in quibus aliorum Epiſcoporum præſentia in numero à Canonibus definito requiritur, etiam abſque illis procedere liceat: adhibitis tamen, & in hoc ſibi adſiſtentibus totidem Abbatibus uſum mitræ, & baculi ex privilegio Apoſtolico habentibus, ſi in Civitate, aut Diœceſi reperiri, & commodè intereſſe poſſint; alioquin aliis perſonis in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, quæ ætate graves, ac juris ſcientia commendabiles exiſtant.

DUBIUM IV.

De Interdicto.

§. I.

Quid, & Quotuplex ſit.

I. Interdictum eſt *Cenſura Eccleſiaſtica, quâ certis perſonis, locisque interdicitur, & prohibetur divinorum officiorum celebratio publica, & ſacramentorum adminiſtratio, quæ ad naſcentium, vel morientium ſalutem neceſſaria non ſunt, & eccleſiaſtica ſepultura.* Ad hanc cenſuram ſpectare videtur exemplum à S. Gregorio Turonenſi relatum, *lib. 8. hiſt. Francorum, c. 31.* ſcilicet: cùm Pretextatus Rotomagenſis Epiſcopus in Eccleſia ſuâ die Paſchatis, ſacris operans ab impiis trucidatus fuiſſet; Leudovaldus Epiſcopus epiſtolas ad omnes Sacerdotes direxit, & accepto conſilio *Eccleſias Rotomagenſes clauſit, ut in his populus ſolemnia divina non ſpectaret, donec indagatione communi reperiretur hujus Auctor ſceleris.* Eſtò autem interdicti cenſuram indicent veteres; illius tamen ſub hoc nomine ſæpè meminit Gregorius VII. *lib. 1. Epiſt. 81. l. 2. Epiſt. 5. & 23. lib. 7. Epiſt. 16. &* 18. Unde perperam nonnulli ſcripſerunt, ante Alexandrum III. interdicti memoriam nullam extare, eo quòd apud Gratianum nulla ejus mentio fiat.

II. Interdictum ergo dicitur *Cenſura*, quâ voce excluditur mera ceſſatio à divinis, quam pro gravioribus laicorum in Clericos injuriis Eccleſia introduxit. Hæc enim reſpectu innocentium, etiam tempore interdicti, cenſura non eſt; quia non eſt pœna, ſed mera divinorum ſubtractio. Per interdictum prohibetur uſus ſacramentorum, non omnium, ſed ordinis, extremæ unctionis, Euchariſtiæ, non tamen reſpectu morientium, & matrimonii ſolemnis, quod ſolemni benedictione conſecretur: vetatur etiam divinorum officiorum uſus, non quidem privatus, ſaltem in Eccleſiis non ſpecialiter interdictis. Ut Cap. *Alma mater* Bonifacii VIII. *De Sent. excomm.* in 6. In feſtis tamen Natalis Domini, Paſchatis, Pentecoſtes, & Aſſumtionis B. Mariæ (quibus addidit Martinus V. ſolemnitatem corporis Chriſti) campanæ pulſantur, Eccleſiæ fores reſerantur, officia ſolemni ritu celebrari poſſunt, excommunicatis prorſus excluſis, ſed interdictis admiſſis. Indulget etiam Bonifacius, eodem Cap. ut ſingulis diebus in Eccleſiis, & Monaſteriis Miſſæ celebrentur, & alia divina officia, ſicut priùs; ſubmiſsâ tamen voce, januis clauſis, excommunicatis, & interdictis excluſis, & campanis non pulſatis. Per interdictum prohibetur etiam eccleſiaſtica ſepultura, aut quæ fiat in loco ſacro, aut Eccleſiaſticis cæremoniis. Excipiuntur tamen Clerici, qui interdictum ſervarunt; modò illi nullam omnino dederint cauſam. Hi enim in Eccleſiæ cæmeterio, quod ſpecialiter interdictum non ſit, ſepeliri poſſunt, eâ tamen lege, ut campanæ non pulſentur.

III. Interdictum, aliud eſt locale, aliud

Digitized by Google

aliud perſonale. Locale directè fertur in loca, in quibus divinorum celebratio, ſacramentorum confectio, & adminiſtratio, & eccleſiaſtica ſepultura prohibetur. Perſonale immediatè dirigitur ad perſonas, eiſque interdicit certo quodam uſu divinarum rerum ubicumque ſint. In quo perſonale à locali differt, quòd illud certo cuidam loco definitur; iſtud autem cuique loco perſonam affigit.

Utrumque dividitur in generale, & ſpeciale. Interdictum generale locorum plura loca celebrandis officiis deſtinata complectitur, ut ſunt Oppidum, Diœceſis, Provincia, Regnum. Generale autem perſonarum reſpicit collegium aliquod plures perſonas continens, & ſingulas partes illius. Speciale locorum eſt, cum inter plures Eccleſias paucæ, vel una interdicitur. Speciale verò perſonæ, cum in unam vel aliquas perſonas nominatim fertur. Inſuper interdictum aliud eſt à jure, aliud ab homine, ut de excommunicatione, & ſuſpenſione ſupradictum eſt.

§. II.

Aliqua de Interdicto Exponuntur.

IV. Primò. Si ſententia interdicti lata ſit in populum, Clerici non cenſentur interdicti; nec populus, interdicto Clero: *Unde uno interdicto ipſorum, alius admittitur ad divina.* Ut habetur, Cap. *Si ſententia*, tit. *de Sent. excomm.* in Sexto. Et ſi templum aliquod interdictum eſt, populus non cenſetur interdictus; debetque ad aliud templum confluere, ut divinis interſit.

V. Secundò. Totius alicujus civitatis interdictum eos omnes afficit, qui ad eandem pertinent. Item cum interdicitur civitas, eo interdicto comprehenduntur ſuburbia, & ædificia, quæ civitati adjacent; quia interdicto loco principali cenſetur interdictus locus acceſſorius vicinus, & contiguus. Similiter cum interdicitur templum, interdicuntur quoque cæmeteria, & capellæ, ſi ei contiguæ ſint; at non è contra. Ita Bonifacius VIII. Cap. *Si civitas*, tit. *de Sent. excomm.* in ſexto. Cæterum cùm propter delictum domini, rectoris, vel prælati civitas interdicitur, cives ejuſdem, qui culpabiles non ſunt (dummodo & ipſi propter dominum, vel rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti) poſſunt extra ipſam divinis intereſſe. Ut Cap. *Si ſententia*, tit. *de Sent. excomm.* in Sexto.

VI. Hinc infertur, quòd etſi interdictum perſonale ſpeciale, nonniſi propter gravem culpam ejus, qui divinis interdicitur, ferri poſſit; generale tamen, & locale infligi poteſt propter gravius, & commune delictum: commune autem cenſetur, cum Princeps, vel rector populi cauſam dedit interdicto; culpa namque capitis quodammodo redundat in corpus, & per conſequens etiam pœna. Vel cum delictum ipſum à communitate, vel ab iis, qui eam, aut Rempublicam repræſentant, committitur.

Gravia verò delicta, ob quæ locale interdictum ferri poteſt, ſunt corporalis injuria Cardinali, vel Epiſcopo illata, ut Cap. *Felicis*, tit. *de Pœnis*, in Sexto. Et Clementina I. *de Pœnis.* Vel alienigenarum uſurariorum ad fœnus exercendum in civitatem, vel locorum receptio, ut Cap. *Uſurarum*, tit. *de Uſuris*, in Sexto.

VII. Interdicti ſententiam ferre poſſunt Epiſcopi, eiſque ſuperiores, & quicumque Prælati in aliquo territorio juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & contentioſum forum habentes. Prælati verò regulares, ſubditos quidem ſuos interdicto perſonali ob grave delictum, vel contumaciam plectere poſſunt; non tamen interdictum locale ponere: quia jus, & conſuetudo id ſolis Epiſcopis vindicant. Qui autem interdicti ſententiam ferre poſſunt, iidem poſſunt ab eo abſolvere.

VIII. Interdicti ſententia omnino ſervan-

ſervanda eſt. Quare ſi Clerici celebrent officia divina, ſuoque exerceant miniſteria perſonali interdicto ligati; irregularitatem incurrunt, etiamſi ab interdicti ſententia appellaverint. Nititur hoc, Cap. *Is cui*, tit. *de ſent. excomm.* in Sexto

Item. Si nominatim, aut generaliter interdictos ad aliqua divina admittant, incidunt in interdictionem latæ ſententiæ ab ingreſſu Eccleſiæ; à qua abſolvi non poſſunt, niſi ſatisfactione peractâ ad arbitrium Judicis Eccleſiaſtici, à quo lâtum fuit interdictum. Quod ſi poſtquam interdictionem illam incurrerint, ipſi celebrent; incidunt in irregularitatem, privanturque ſepulturâ Eccleſiaſticâ.

In excommunicationem quoque latæ ſententiæ incidunt, ſi perſonas nominatim interdictas in cæmeterio, vel Eccleſia ſepeliant. Quæ pœna locum habet, ſive qui ſepeliunt ſint laici, ſive Clerici, ſive exemti, ſive non exemti; ab eaque abſolvi nequeunt, niſi peractâ ſatisfactione ad arbitrium judicis, qui interdictum tulit.

In eandem excommunicationem, & quidem ſummo Pontifici reſervatam, incidunt ipſo facto, qui interdictum ſervari prohibent; aut moniti ſervare: pertinaciter renuunt. Ita Clemens V. in Concilio Viennenſi, Clementina *Gravis*, *de Sent. excomm.*

IX. Tandem interdictum à Religioſis quibuſcumque, etiam exemtis, ſervandum eſt ſub pœna excommunicationis ipſo facto. Ita idem Clemens V. Clementina, *Ex frequentibus*, tit. *de Sent. excomm.* Quare & ipſi ceſſare debent à divinis tempore interdicti, nullis ſuffragantibus privilegiis, conventionibus, conſuetudinibus, nec obſtante appellatione.

DUBIUM V.

De Irregularitate.

§. I.

Irregularitas ex Defectu.

I. Irregularitas quamvis pœna canonica non ſit, ac proinde nec cenſura; quia tamen canonicum impedimentum eſt, ideo Tractatui de Cenſuris ſubjici ſolet.

Eſt ergo irregularitas *Impedimentum canonicum ordines ſuſcipiendi, aut ſuſceptos exercendi.* Dicitur *Canonicum*, quià per Canones ſtatutum fuit. Dicitur impedimentum, quia impedit ſuſceptionem licitam, non verò validam. *Ordinum*, non ſolum eorum, qui ſtrictè ordines ſunt; ſed etiam primæ Tonſuræ, quæ ſolùm ad ordines eſt diſpoſitio. Si ergo irregularitas præcedat ſuſceptionem ordinum, impedit, ne licitè ſumi poſſint: ſi ſubſequatur, ne licitè ſuſceptorum ordinum actus exerceantur.

II. Duæ ſunt irregularitatis ſpecies: *Ex defectu* nimirum, & *Ex delicto*. De priore hìc agèmus. Octo ergo numerantur defectus, ex quibus oritur irregularitas. Quinque priores merè ſpirituales ſunt, cæteri corporales. Priores ſunt, *Defectus Rationis*, *Famæ*, *Lenitatis*, *Libertatis*, *Significationis*. Poſteriores verò ſunt: *Defectus Natalium*, *Ætatis*, & *Membrorum*. Defectu rationis irregulares dici poſſunt Energumeni, Amentes, Epileptici, ſeu morbo caduco laborantes. Ad quos reducuntur illiterati, & Neophiti.

III. Energumeni ſecundùm veterem diſciplinam fuerunt perpetuò irregulares. Colligitur ex Concilio Aurelianenſi III. *Can.* 5. & Concilio Toletano XI. *Can.* 13. & ex Gregorio Magno in Dialogis. Et Cap. *Maritum.* Si tamen plenè eos à Dæmone purgatos, & liberos eſſe conſtiterit, poſſe ad or-

Digitized by Google

ad ordines, vel ad miniſterium admitti, cenſet Balſamon.

IV. Amentes item inabiles eſſe ſacro miniſterio conſtat; & quidem perpetuò, ſi amentia perpetua ſit, utpote rationis uſu carentes.

V. Epilepticos ſemper fuiſſe irregulares teſtatur *Canon.* 13. Conc. Toletani XI. ubi epileptici cum arreptitiis confunduntur: ideo quia illa infirmitas non rarò ex contagio Dæmonis oriatur, ut indicatur, *Matth.* 9. & 17. Diſtinguunt tamen Canoniſtæ. Aut enim epilepſiæ morbus contingit poſt decimum quartum ætatis annum; & ſic conveniunt omnes, parere irregularitatem, quæ in perpetuum duret. Aut contingit ante decimum quartum annum; & ſic cenſent aliqui eſſe ſanabilem, nec parere irregularitatem ſaltem perpetuam. Quòd ſi epilepſia acciderit iis, qui ſunt jam Ordinibus initiati; dicunt Canoniſtæ, non impediri Ordinis exercitium, adhibitis tamen quibuſdam cautionibus. Prima eſt, ut intra annum integrum, epilepticum ſymptoma paſſus non fuerit, ut ex præfato Toletano XI. Secunda, ut epileptico per annum probato, adſit celebranti alius Sacerdos jejunus, qui Sacrum poſſit perficere; ſi Sacerdos poſt inchoatum Canonem morbo epileptico corripiatur. Ita præfatum Concilium, *Can.* 14.

VI. Illiterati, utpote ſcientiâ ſacro miniſterio neceſſariâ deſtituti, à ſacris Ordinibus fuere ſemper rejecti. *Nemo* (inquit Gelaſius Papa apud Gratianum, diſt. 36. c. 1.) *illiteratos ad Clericatus ordinem promovere præſumat; quia litteris carens, ſacris non poteſt aptus eſſe officiis.* Quod etiam in Eccleſiarum neceſſitate ſervandum eſt. Nam, ut ait Innocentius III. *Satius eſt, maximè in ordinatione Sacerdotum, paucos bonos, quàm multos malos habere miniſtros; quia ſi cæcus cæcum ducat, ambo in foveam dilabuntur.* Et hoc ſervandum eſt etiam in ordinatione eorum, qui regimini animarum præficiendi non ſunt. Quia hi adhuc offerre debent ſacrificium, mores ad Scripturæ, & Canonum regulas componere, fidem, ſi oppugnetur tueri, Pœnitentiam in caſu neceſſitatis miniſtrare. Vide Trident. *Seſſ.* 23. *de Ref. cap.* 14.

VII. Neophyti alii ſunt recens ad fidem converſi. Hos ab Epiſcopatu rejicit Paulus, 1. ad Timoth. 3. dicens: v. 6. *Non Neophytum, ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat Diaboli.* Et ab ordine Sacerdotali arcet Laodicena Synodus, *Can.* 3. dicens: *De his, qui nuper ſunt illuminati Baptiſmate, quòd eos non conveniat promoveri in ordine Sacerdotali.* Alii erant, qui Baptiſma ad ultimam vitæ periodum diſtuliſſent: & hi tanquam irregulares reputabantur. Unde Euſebius, *l.* 6. *Hiſt. c.* 43. deſcribit epiſtolam Cornelii Papæ, quâ Novatianus dicitur irregularis, quòd in mortis lectulo baptizatus fuiſſet: *In lectulo perfuſus Baptiſmum ſuſcepit.* Alii erant, qui ſani in adulta ætate Baptiſmum ſuſceperant: & his Canones præcipiebant, ne ſtatim ordinarentur. Ita Innocentius I. *Epiſt.* 4. Niſi tamen talibus recens baptizati eminerent dotibus, ut temporis intercapedinem abundè compenſarent; ut contigit in ordinationibus Ambroſii, & Auguſtini.

VIII. Defectu famæ irregulares ſunt, primò: Comædi, qui in ſcæna publicè luſerunt, vulgò Hiſtriones dicti. Ita Cap. *Maritum*, diſt. 33. Hos enim, tùm leges civiles, tùm Eccleſia ut infames ſemper habuerunt. Secundò: qui publicæ pœnitentiæ addicti fuiſſent; hi enim tùm ab Ordinum ſuſceptione, tùm ab Ordinum ſuſceptorum exercitio, ſi poſt ordinationem, publicam pœnitentiam egiſſent, in perpetuum regulariter prohibebantur. Tertiò: publici uſurarii in judicio convicti, vel aliis ſceleribus, qui infamiam relinquant, inquinati. In certis tamen caſibus cum Clericis concubinariis, qui debitâ pœnitentiâ perfuncti fuerant, diſpenſandi Epiſcopis facultatem fecit Concilium Tridentinum, *Seſſ.* 13. *de Refor. c.* 4.

IX. Defectus lenitatis in illis reperitur, qui directè, vel indirectè ad alicujus mortem cooperati ſunt. Hunc defectum Eccleſia recenſeri voluit inter irregularitates; eo quòd Clerici ſint miniſtri incruentæ, ac cœleſtis victimæ; quæ tantum abeſt, ut illatas ſibi injurias ulta ſit, quin etiam pro ſuis interfectoribus vitam profuderit ſuam. Hinc factum eſt, ut Clericatus aditum variis in caſibus præcluſerit. Primò quidem: militibus etiam in bello juſto decertantibus. Secundò: Cauſidicis, qui cauſas criminales egerint; Judicibus, qui reos damnarint aut capitis, aut mutilationis pęnâ; teſtibus, qui iiſdem in cauſis accuſaverint, aut damnationem conſiliis ſuis ſuaſerint, & ad eam impulſum dederint. Ita colligitur ex Can. *Si quis Viduam*, diſt 50. ex Cap. *Ad Audientiam*, Extra, *de Homicidio*: & ex Cap. *Clericis*, quod eſt Alexandri III. eodem Titulo.

X. Hæc omnia confirmat S. Th. *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 2. *a.* 2. *qu.* 23. dicens: *Omnes Ordines referuntur ad ſacramentum Eucbariſtiæ, quod eſt ſacramentum pacis, nobis per ſanguinem Chriſti effuſum facta. Et quia homicidium maximè contrariatur paci, & homicidæ magis conformantur occidentibus Chriſtum, quàm ipſi Chriſto occiſo, cui omnes miniſtri prædicti ſacramenti debent conformari: ideo de neceſſitate præcepti eſt, quòd non ſit homicida, qui ad ordines promovetur, quamvis non ſit de neceſſitate ſacramenti*. Et ibidem, ad 2. *Irregularitas*, (inquit) *non incurritur propter peccatum tantùm, ſed principaliter propter ineptitudinem perſonæ ad ſacramentum Eucbariſtiæ miniſtrandum: & ideo Judex, & omnes, qui in cauſa ſanguinis ei participant, ſunt irregulares propter hoc, quòd effuſio ſanguinis non decet miniſtros dicti ſacramenti.*

XI. Irregularis tamen non fit, primo: Epiſcopus, vel alius Prælatus jurisdictionem obtinens temporalem, qui injungit Bailivo ſuo, ut ſuper homicidio, vel alio crimine in juriſdictione ſua patrato juſtitiæ partes exequatur; quamvis Bailivus ad pœnam ſanguinis pro juſtitia proceſſerit. Ita Bonifacius VIII. Cap. *Epiſcopus*, tit. *Ne clerici* &c. in Sexto. Similiter nec irregularis eſt Clericus, qui querelam contra injuriam defert ad Judicem, ſi Judex ex juſtitia mortem inferat injuriatori; modò tamen delator proteſtetur expreſsè, quòd ad vindictam, ſeu pœnam ſanguinis non intendit, ſed ad emendam. Ita idem Bonifacius VIII. Cap. *Prælatis*, tit. *De Homicidio*, in Sexto.

Secundò. Irregularis non eſt Princeps legem condens, cujus auctoritate rei damnandi ſunt: nec etiam eſt irregularis, qui conſilio auctor eſt Principi, ut talem legem ferat. Quia lex non fertur ad mortem inferendam, ſed ad coercendam criminum licentiam metu mortis. Ita S. Antoninus, 3. *p. tit.* 28. *c.* 2. Similiter nec irregularis eſt, qui ſuadet, ut capiatur maleficus, etiam ſi ex captura ſequatur occiſio malefici; quia de licito opere conſilium dedit, nec occiſionem ſuaſit, ut Innocentius IV. Cap. *Ad Audientiam*, Extra de Homicidio.

Tertiò. Secundùm modernam diſciplinam irregularis non eſt, qui cum moderamine inculpatæ tutelæ injuſtum invaſorem occidit. Ita Clemens V. Cap. *Interfeciſti*, tit. *De Homicidio*. In Hoc tamen caſu præſcribit Trident. *Seſſ.* 14. *c.* 7. ne admittatur ad Ordines, niſi priùs de ipſa re Ordinarius judicaverit.

XII. Licèt Clericis, ac Monachis vetitum ſit chirurgiam, ac medicinam exercere, maximè cum mutilatione alicujus membri, ut ex Conc. Lateran. IV. *Can.* 18. ſi tamen caritatis, & non cupiditatis cauſâ id tentaret Clericus, alioquin artis chirurgicæ peritus, nullam incurrere irregularitatem, etſi ſequatur mors, cenſent plures, ex Innocentio III. Cap. *Tua nos*, tit. *De Homicidio*. Et multò minus eam incurrere Clericos, qui juxta artis regulas medentur abſque mutilatione.

tione, inciſione, vel aduſtione. Nulli enim ſunt Canones, qui eam præſcribant: cùm qui medetur intendat vitam præſervare, non mortem inferre.

XIII. Defectu libertatis irregulares ſunt ſervi, niſi ante libertate donentur; ſicut & milites, niſi priùs diſceſſionem à militia obtinuerint. Cùm enim qui ſacro miniſterio adſcribitur, debeat ei ſecundùm totum hominem vacare; debet eſſe ſui juris, quales non ſunt ſervi, & milites, teſte S. Leone Magno, *Epiſt.1.c.*1. Eâdem ratione à Clericatu arcebantur, qui publicis ratiociniis tenebantur, donec iis ſe liberaſſent, teſte Sancto Gregorio, *lib.* 2. *Epiſt.* 62. *ad Mauritium Imperatorem*: qui tamen eos admittere viſus eſt ad profeſſionem monaſticam, quia eorum debita monaſterium in ſe ſuſciperet. Sixtus tamen V. ſub pœna nullitatis vetuit, ne tales ad profeſſionem admitterentur monaſticam. Quam nullitatis pœnam Clemens VIII. poſtea reſciſſit.

XIV. Defectus ſignificationis ex bigamia contrahitur. Cum enim Clericorum ordinatio ſit matrimonium ſpirituale, ad inſtar illius, quo Chriſtus conjungitur cum Eccleſia, & Verbum cum humanitate; & hoc ſit unius cum una tantùm: hæc ſignificatio deficit in bigamo. Bigamia ergo in eo contingit, qui cum pluribus carnali conjugio commiſcetur. Hæc autem triplex eſt. Vera, interpretativa, & ſimilitudinaria. *Vera* eſt matrimonium cum duabus uxoribus ſucceſſivè contractum, & conſummatum, ſive ante, ſive poſt Baptiſmum. Hanc eſſe impedimentum arcens ab ordinum ſuſceptione docuit Paulus, 1. *ad Tim.* 3. & *ad Titum* 1. & Innocentius I. *Epiſt.* 2. *c.* 6. & Canones omnes teſtantur. Interpretativa eſt in eo, qui unicam quidem duxit uxorem, ſed viduam. Ita idem Innocentius: quia ex juris interpretatione habetur ut bigamus, etſi verè bigamus non ſit. Eſt etiam in eo, qui putans ſe ducere virginem, invenit, eam eſſe corruptam, quocumque modo ſit, ut docet S. Th. *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 3. *a.* 1. *qu.* 3. *ad* 3. quia carnem ſuam diviſit in plures. Si tamen duxerit priùs à ſe defloratam, non ſit irregularis, ut docet idem S. Th. ibi *ad* 2. — Bigamus *interpretativè* eſt etiam ille, qui multas uxores habuit, ſed non veras; puta, quia duo matrimonia contraxit cum impedimento dirimente; vel ſaltem alterum, ut Cap. *Nuper à nobis*, quod eſt Innocentii III. Extra, *De Bigamis*. Ille tandem interpretativè Bigamus eſt, qui uxorem adulterio pollutam cognoſcit; etiamſi Judicis ſententiâ debitum ei reddere compellatur, aut officio conſcientiæ, ne adulterii damnetur: ut docet S. Th. citato loco, *ad* 4. & ſtatuitur Can. *Si cujus*, qui eſt octavus Concilii Neocæſarienſis; & Can. *Si Laici*, diſt. 34. — Bigamus verò *Similitudinariè*, eſt ille, qui voto ſolemni caſtitatis, ſive profeſſione religioſâ, ſive ſacris Ordinibus adſtrictus, attentat, & conſummat matrimonium, etiam cum Virgine: quia per hujuſmodi matrimonium carnale, quod contrahit, violat ſpirituale, quod contraxerat. Ita ex Can. *Quotquot*, cauſa 27. q. 1. Cap. *Nuper*, Extra *De Bigamis non ordinandis*; & Cap. *A nobis*, ibidem, quod eſt Innocentii III.

XV. Hæ autem Bigamiæ triplex irregularitas poteſt per ſummum Pontificem diſpenſari. Eſt enim de jure tantùm Eccleſiaſtico, quamvis à Paulo ſit præſcripta: non tamen præſcribitur ab eo, ut Apoſtolo jus divinum promulgante, ſed ut Eccleſiæ Paſtore jus Eccleſiaſticum ſtatuente. Sed de hoc ſatis.

XVI. Defectus natalium facit irregulares ſpurios, & quicumque ex legitimis nuptiis non ſunt procreati. Conſtat ex variis Canonibus, diſt. 56. relatis, & Cap. *Per venerabilem*. Extra, *Qui filii ſint legitimi*. Rationem dat S. Th. *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 2. *a.* 2. *qu.* 3. Quia enim *Ordinati in quadam dignitate præ aliis conſtituuntur: ideo ex quadam honeſtate requiritur in eis*

claritas quædam, non de neceſſitate ſacramenti, ſed de neceſſitate præcepti; ut ſcilicet ſint bona fama, bonis moribus ornati, non publicè pœnitentes. Et quia obſcuratur hominis claritas ex vitioſa origine; ideo etiam de illegitimo thoro nati à ſuſceptione ordinum repelluntur, niſi cum eis diſpenſetur: & tantò eſt difficilior diſpenſatio, quantò eorum origo eſt turpior. Puta, ſi adulterini fuerint, vel ex ſtupro, vel inceſtu, aut ſacrilego coitu nati, quàm ſi ex fornicatione ſimplici ſunt procreati.

XVII. Triplex autem eſt modus hunc defectum tollendi. Primus: ſubſequens parentum Matrimonium. De quo, in C. *Tanta*. Extra. *Qui filii ſint legitimi* — Secundùs: religioſa profeſſio in cœnobio, aut canonica regulari, ut Can. 1. *Presbyterorum*, quòd eſt Urbani II. diſt. 56. & ex Cap. *Ut filii*. Extra, de *Filiis Presbyterorum*. Sanxerat quidem Sixtus V. ne ad religioſam profeſſionem reciperentur illegitimi: ſed ejus conſtitutionem ſuſtulit Gregorius XIV. Conſt. *Circumſpecta*. Et Romanæ Pœnitentiariæ poteſtatem fecit concedendi Regularibus extra legitimum matrimonium natis, ut ad clauſtrales præfecturas promoveri poſſint — Tertius eſt diſpenſatio. Diſpenſare poteſt Epiſcopus illegitimè natum, quoad minores Ordines, & beneficium ſimplex; non autem quoad majores, & beneficia curam animarum habentia, dignitatem, Ordinem ſacrum annexum habentem, ut Canonicatus Eccleſiarum cathedralium, de quo Tridentinum, *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *de Reform.* & hoc etſi hoc impedimentum ſit occultum, ut probabiliùs cenſetur. Nam eſtò idem Concilium, *cap.* 6. permittat, ut Epiſcopus diſpenſet ſuper irregularitatibus *ex delicto occulto*; non tamen *ex defectu* occulto provenientibus. Et hoc, quamvis filii ſint Clericorum, qui beneficium Eccleſiaſticum habeant, ut ex Trident. *Seſſ.* 25. *c.* 5. *de Reform.* niſi cum eis per Apoſtolicam Sedem fuerit diſpenſatum. Cap. *Conſtitutus*. Cap. *ex Tua* & Cap. *Ex Tranſmiſſa*, Extra, *De Filiis Presbyterorum*.

XVIII. Defectus membrorum inducit irregularitatem (idem dic de vitio corporis) cùm vel abſolutè Ordinis functiones impedit, ut cæcitas; aut quo fit, ut niſi cum ſcandalo, & deformitate poſſint exerceri. Ita Alexander III. qui conſultus de Presbytero, qui parte digiti truncatus fuerat in pugna, quam ipſe concitarat, reſpondit, Extra, *de Corp. vit.* c. 1. eum non eſſe ob hoc irregularem: *Cùm non perdiderit tantum de digito, quin ſinè ſcandalo poſſit ſolemniter celebrare.* E contra verò Innocentius III. Extra, *de Cleric. ægrot.* c. 2. ideo Presbyterum, cui dimidia manus abſciſſa fuerat, irregularem pronuntiat: *Quòd nec ſecurè propter debilitatem, nec ſinè ſcandalo, propter deformitatem membri, ſacrificium offerre poſſet.* Hinc vetant Canones, ne qui in oculo ſiniſtro caret lumine, Sacerdotio initietur; quòd ſcilicet ob talem defectum opus ſit, ut ad legendum Canonem vultum ad ſiniſtram partem indecorè contorqueat: ſecus tamen ſi abſque indecentia hoc poſſet. Sed judicium, an deformitas inducat irregularitatem, vel non, ad Epiſcopum pertinere decernitur, c. 2. *de Corp. vitiat.* Poteſtas verò diſpenſandi ab hac irregularitate penes Rom. Pontificem eſt.

§. II.

De Irregularitate ex Delicto.

XIX. Irregularitas hujuſmodi contrahitur, vel ex hæreſi, ſchiſmate, & apoſtaſia à fide; vel ex homicidio, aut illicita mutilatione. De hæreſi, ſchiſmate, & apoſtaſia à fide conſtans eſt, quovis ſeculo irregularitatem peperiſſe. Tùm quia ſunt graviſſima ſcelera. Tum quia hæretici, ſchiſmatici, & apoſtatæ nonniſi per pœnitentiam publicam admittebantur; pœnitentia autem publica, ut dictum eſt, irregularitatem induxit

xit ſemper. Ita ex Conc. Eliberitano, *Can.* 51. Innocentio I. *Epiſt.* 22. *cap.* 4. Quamvis cum aliquibus aliquando diſpenſatum ſit. Quæ irregularitas etiam filios hæreticorum, qui præcipuè mortui ſunt in hæreſi, extenditur. Ut ex Nicolao IV. Alexandro IV. C. *Quicumque*, & Innocentio IV. quem laudat Bonifacius VIII. Cap. *Statutum*, de hæreticis, in Sexto. Aliqui tamen contendunt, filios hæreticorum, ut ſupra, excludi tantùm à beneficiis, non ab Ordinibus; imò nec de beneficiis, quæ ante patris, aut matris lapſum obtenta fuiſſent. Idque refert Fagnanus, *l. 4. Decretal. p. 1. anno* 1594. à ſummo Pontifice, auditâ Inquiſitorum ſententiâ, determinatum fuiſſe. Nec deſunt qui velint, hanc irregularitatem à filiis hæreticorum non incurri in iis locis, ubi ex hæreſi nulla incurritur infamia, ut in Germania, & alibi; ubi hæreticis commixti degunt Catholici: imò etſi ab hæreſi, quam profeſſi fuerant, revertantur in Eccleſiæ ſinum. Ita Bonacina, *Diſp. 7. de Irregular. q. 3. puncto 7. propoſ. 2. num. 9.*

XX. Homicidium voluntarium, & mutilatio illicita membrorum quovis ſeculo excluſit à Clericatu, & ordinatos ab exercitio ſuorum Ordinum. Unde quicumque facto, vel præcepto, vel conſilio, vel linguâ, & adhortatione, auxilio, vel defenſione (ſinè moderamine inculpatæ tutelæ) ad homicidium, vel illicitam mutilationem membrorum concurſum præbuerit; ipſo facto irregularis eſt. Id enim ſtatuunt Canones: Can. *Clericus*, & Can. *Miror*, diſt. 50. quorum primus eſt Nicolai I. alter Joannis VIII. Item Caput *Suſcepimus*, Cap. *de Cætero*, Extra, *de Homicidio voluntario, vel caſuali*, quæ ſunt Alexandri III. Quæ, aliaque confirmavit Tridentinum, *Seſſ 14 de Ref. c. 7.* De illicita quoque mutilatione loquitur Canon. I. Concilii Nicæni I. & Innocentius I. *Epiſt. 4. c. 1.*

Quare autem hæc irregularitatem inducant, oſtendimus, §. præced. ex S. Th. *in 4. diſt. 25. q. 2. a. 2. qu. 2.* qu. ibid. *ad 3.* his verbis explicat: *Nullus facit, niſi illud, cujus cauſa eſt, quod eſt, voluntarium in homine: & ideo ille, qui ignoranter hominem occidit homicidio caſuali, non dicitur homicida, nec irregularitatem incurrit; niſi dederit operam rei illicitæ, vel niſi omiſerit debitam diligentiam; quia jam quodammodo efficitur voluntarium. Nec hoc eſt propter hoc, quòd culpa careat: quia etiam ſinè culpâ incurritur irregularitas: & ideo etiam ille, qui ſe defendendo in aliquo caſu non peccat, homicidium committendo, nihilominus irregularis eſt.* Unde quicumque etiam bono animo, vel ut ſe defendat, vel ut alium juvet aliquid fecerit, ex quo alterius mors ſecuta ſit; ſaltem ad cautelam debet à ſacris miniſteriis abſtinere: donec Epiſcopus, ex mandato ſummi Pontificis, causâ cognitâ ſententiam tulerit; vel eum diſpenſando ab irregularitate, ſi eam incurrit, vel declarando, eum non incurriſſe. Sed de hoc ſupra de defectu lenitatis dictum eſt.

XXI. Alia ſunt delicta, quæ pariunt irregularitatem. Primò: indebita ſacri Ordinis ſuſceptio, vel exercitium in iis, qui cenſuris ligati ſunt. Cap. *Clerici*, Cap. *Latores*, Cap. *Illud*, & Cap. *Fraternitati*, Extra, *de Clerico excommunicato &c.* & Cap. *Cum illorum*, Extra, *de Sent. excom.* Secundò: irregularitatem contrahit qui Ordinem ſacrum, quem non ſuſcepit, audet exercere (excepto tamen Subdiaconatu, qui ſinè manipulo à non Subdiacono exerceri poteſt.) Ita Cap. *Si quis*, Extra, *de Clerico non ordinato miniſtrante*. Tertiò: qui bis Baptiſmum ſuſceperit, ſive intra, ſive extra Eccleſiam Catholicam, Cap. *Ex Litterarum*, Extra *de Apoſtatis, & reiterantibus Baptiſma*, & Conc. Carthagin. III. *Can.* 11. Intellige tamen ſi Baptiſma extra Eccleſiam collatum fuerit ſub debita materia, & forma; alioquin ſaltem ſub conditione eſſet repetendum: ut de Baptiſmo collato

à Cal-

à Calviniſtis, qui baptizabant, uno aquam fundente, altero formam pronuntiante, ſtatuit Concilium Mechlinienſe, *anno 1607.* Nec ii tantùm ſunt irregulares, qui iteratò baptizati fuerint, ſed & qui ad illius iterationem contulerint. Unde Alexander III. de Acolytho, qui miniſtrarat in iterando Baptiſmo cuidam ægroto, reſpondit, Extra, de Apoſt.c. 2. *Ad ſuperiores Ordines promoveri, ſi publicum eſt quod proponitur, non valebit.* Et Innocentius III. Extra, *de Bapt.* c. ultimo, Græcos depoſuit, quòd adhærentes ſibi Latinos iterum baptizarent.

XXII. Si quæras: Quis ab irregularitate ex delicto poſſit abſolvere?

Reſpondetur, ex Concilio Tridentino, Epiſcopos poſſe diſpenſare circa omnes, quæ oriuntur ex delicto occulto; eâ tamen exceptâ, quæ ex homicidio voluntario contrahitur. Ita, Seſſ. 24. de Reform. c. 6. *Liceat* (inquit) *Epiſcopis in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum, diſpenſare.* Hæc de irregularitate meo Candidato ſint ſatis.

QUÆSTIO III.

De Indulgentiis.

EGimus de poteſtate ligandi in foro exteriori, quam Chriſtus Eccleſiæ ſuæ contulit, per cenſurarum pœnas. Modò de poteſtate ſolvendi à pœnis, quam eidem contulit, præcipuè per Indulgentias, agere intendimus; ne de hac re Studioſum penitus jejunum dimittamus.

DUBIUM I.

An ſit in Eccleſia Poteſtas ferendi Indulgentias.

§. I.

Hæreticorum Errores.

I. SIcut ad poteſtatem clavium Eccleſiæ à Chriſto traditam pertinet condignam ſatisfactionem pœnitentibus injungere; ita ad eandem pertinet poteſtatem, ſatisfactoriam pœnam, vel in totum, vel in partem remittere: & hanc remiſſionem *Indulgentiam* vocamus. Variis tamen nominibus à Veteribus fuit appellata. A Cypriano enim dicta fuit *Relaxatio.* A ſequentium ſeculorum Patribus, *Remiſſio, Donatio, Condonatio.* Nomine tamen *Indulgentiæ* appellata fuit à Paciano, *in Epiſt. 3. contra Novatianos;* & S. Ambroſio, *lib. 1. de Pœnitentia, c. ultimo.* Qui exponentes verba Pauli, 2. Cor. 2. *Nam & ego quod donavi &c.* dicunt, per indulgentiam proprias ſententias temperaſſe, & per indulgentiam liberaſſe eos, qui erant per nimiam triſtitiam perituri. Qui autem nomen indulgentiæ frequentiùs uſurpavit, fuit Gregorius VII. in ſuis epiſtolis; & ex eo *Indulgentiæ* nomen factum eſt in Eccleſia uſitatius.

II. Montaniſtæ quondam negarunt Eccleſiæ poteſtatem indulgentias largiendi. Teſtis eſt Tertullianus, qui, *lib. de Pudicitia,* quem factus Montaniſta conſcripſit: *An tu* (inquit) *& in Martyres tuos effundis hanc poteſtatem? .... Sufficiat Martyri propria delicta purgaſſe.... Quis alienam mortem ſuâ ſolvit, niſi ſolus Dei Filius?* En argumentum, quo moderni hæretici, ut videbimus, indulgentias invadere conantur.

III. Waldenſes, circa annum 1170. in eundem errorem lapſi ſunt: *De indulgentiis, quæ fiunt per Eccleſiam*

non

non credunt, inquit Raynerus, *lib. contra VValdenſes*, *c.* 6. & Philedorphius contra eoſdem, cap. 30. *Item* (inquit) *reprobant hæretici VValdenſes indulgentias Prælatorum Eccleſiæ*. His ſubſcripſit Wicclefus, quem de more Jo. Hus ſecutus eſt: cujus articulum recenſit, & damnat Concilium Conſtantienſe, *Seſs.* 15. his verbis: *Item decimus nonus articulus, in quo continetur, quòd indulgentiæ Papæ, ſive Epiſcoporum conceſſæ nihil proſunt*.

IV. Acerrimus tamen indulgentiarum hoſtis fuit Lutherus, *anno* 1517. Cùm enim indulgentiarum promulgatio, quæ priùs ſui Auguſtiniani Ordinis Fratribus committebatur, Fratribus Prædicatoribus conceſſa fuiſſet; hoc indignè ferens Lutherus, tanquam injuriam ſuo Ordini irrogatam; primùm in indulgentiarum abuſus varios declamare cæpit: & tandem ad earum ſubſtantiam, & valorem enervandum prorupit propoſitionibus, quas Leo X. in ſua adversùs Lutherum Bullâ proſcripſit — Idem anno 1519. eodem ferè modo apud Helvetios contigit. Cùm enim quidam Franciſcanus ejuſdem Leonis auctoritate ad indulgentias publicandas illuc miſſus eſſet; Zuinglius ea, quæ Franciſcanus ille proferebat, impugnare cæpit: & tandem eò devenit, ut ipſas etiam indulgentias, & eas ferendi poteſtatem ab Eccleſia abſtulerit. Quam poſtea Calvinus funditus evertere dicteriis, calumniis, & mendaciis tentavit; adeo ut error iſte ab omnibus modernis hæreticis adoptatus ſit.

V. Eccleſiæ tamen Catholicæ perpetuam fidem recenſitis erroribus contrariam tradit Concilium Tridentinum, ad calcem, *Seſſ.* 25. his verbis: *Cùm poteſtas ferendi indulgentias à Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſit; atque hujuſmodi poteſtate divinitus ſibi traditâ antiquiſſimis etiam temporibus illa uſa fuerit: Sacroſancta Synodus indulgentiarum uſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem, & ſacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Eccleſia retinendum eſſe docet, & præcipit; eoſque anathemate damnat, qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant &c.*

§. II.

Aſſertio Catholica.

VI. DIco. In Eccleſia adeſt poteſtas indulgentias ferendi. Probo primo. Nam Chriſtus hanc ei poteſtatem fecit, cùm, *Matth.* 18. *v.* 18. Apoſtolos ſic allocutus fuit: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cœlo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cœlo*. Si ergo ex illis verbis: *Quæcumque alligaveritis*, ut vidimus, *Qu.* 1. *Dub.* 1. §. 1. colligit Calvinus ipſe, Eccleſiam accepiſſe poteſtatem coercendi pœnis etiam ſatisſactoriis; cur ex iſtis: *Quæcumque ſolveritis*, non colligit, eam accepiſſe poteſtatem pœnas, quas inflixit, relaxandi, vel condonandi?

VII. Hujus poteſtatis uſum illuſtri exemplo indicavit Paulus, 2. *Cor.* 2. ubi de Corinthio inceſtuoſo, qui multo jam tempore nefandum ſcelus defleverat: *Sufficit illi* (inquit, v. 6.) *qui ejuſmodi eſt, objurgatio hæc, quæ fit à pluribus. Ita ut è contrario magis donetis, & conſolemini, ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur, qui ejuſmodi eſt*. Ubi Apoſtolus jubet, ut Corinthius ille ab illis, qui ſupererant, pœnitentiæ laboribus eximatur. Hæc autem exemtio non eſt aliud, quàm indulgentia, quæ, ut dicetur, eſt relaxatio pœnæ, quæ poſt dimiſſam culpam debetur. Unde Chryſoſtomus, *Homil.* 4. *in* 2. *ad Cor.* ait: *Ex eis rebus docemur, quòd non ſolùm ad peccatorum naturam, verùm etiam ad mentem, habitumque peccantium oportet moderari pœnitentiam*. Chriſtum autem ejuſmodi relaxationem ratam habere, ſubjungit Paulus; cum ait, ſe eam indulgere nomine, & auctoritate Chri-

Chriſti. *Nam, & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti*. Nec mirum. Nam ſicut in priore epiſtola, *c.* 5. *v.* 4. conteſtatur, ſe Chriſti perſonam geſſiſſe, cum illum addixit pœnitentiæ laboribus: *Jam judicavi, ut præſens eum, qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti congregatis vobis, & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Jeſu Chriſti tradere hujuſmodi Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Ita in ejuſdem pœnę relaxatione perſonam Chriſti geſſit.

VIII. Scio, aliquos per *traditionem Satanæ* intelligere excommunicationem, & per ly *magis donetis*, abſolutionem ab excommunicatione. — Sed fruſtra. Nam Corinthius ille aliquâ quidem excommunicatione mulctatus fuerat, puta, excluſus à participatione ſacramentorum; ſed aliis pœnitentium laboribus addictus, & maximè fidelium objurgationibus: quæ omnia cùm humiliter ſuſtineret, ac veræ pęnitentiæ ſigna exhiberet, judicavit Paulus cum eo exercere indulgentiam, & pęnas relaxare. Unde Pacianus, *l.* 2. *contra Novatianos*, ubi laudata Pauli verba protulit: *Vides* (inquit) *Apoſtoli indulgentiam, proprias etiam ſententias temperantem: vides mitiſſimam lenitatem longè à veſtro ſupercilio ſeparatam? Longe à Novatiani fronte diſſimilem? Communi verò vitæ ac ſaluti conſulentem?*

IX. Indulgentiarum antiquiſſimum uſum evincit praxis Eccleſiæ, quæ prioribus ſeculis ad preces eorum, qui in carceribus pro fide martyrium ſubituri detinebantur, quibuſdam lapſis ſatisfactionis, & pęnitentiæ partem relaxare conſueverat. Hujus teſtis eſt Tertullianus, tùm *l. ad Martyres, c.* 1. Tùm *l. de Pudicitia, cap. ultimo*. Ubi factus jam Montaniſta hoc Zephyrino Papæ, & Catholicis crimini vertit. Teſtis eſt S. Cyprianus, *Epiſt.* 11. ubi ſcribit primò: Diaconos conſueviſſe circuire carceres, non ſolùm ut confeſſoribus neceſſaria ſuppeditarent; ſed etiam, ut eorum deſideria exciperent, quæ poſtea deferrentur ad Epiſcopum. Secundò: monet martyres, ut ad lapſorum perſonas, & crimina attendant, antequam eis indulgentiæ beneficium polliceantur. Tertiò: monet S. martyres, ut in libellis exprimant eorum nomina, quos eximi cupiunt à pęnitentiæ laboribus. Quartò: *Epiſt.* 17. hanc deſcribit formulam, ad quam nonnulli martyres libellos exhibebant, eaſque rejicit, Epiſt. 23. *Univerſi confeſſores Cypriano Papæ ſalutem. Scias nos univerſis, de quibus apud te ratio conſtiterit, quid poſt commiſſum egerint, pacem dediſſe &c.* Quintò: *Epiſt.* 10. ſcribit, indulgentias conceſſas à martyribus ſolitas fuiſſet executioni mandari ſolùm poſt Eccleſiæ pacem. Cùm ſcilicet Epiſcopi ea de re acturi poſſent in unum convenire; & ſolùm cùm ipſi Martyres actu expleto martyrio objiſſent. Vide Cyprianum citatis locis.

X. Quæ hactenus retulimus ex Tertulliano; & Cypriano evincunt, primò: martyres ſolitos fuiſſe libellos conſcribere, quibus peterent ab Epiſcopis, ut nonnullis lapſis remitterent id, quod ex injunctis ſatisfactionis laboribus ſupererat — Secundò: eam conſuetudinem etiam ante Tertulliani tempora in Eccleſia Catholica obtinuiſſe: nec enim eam recenſet tanquam rem, quæ ſuâ ſolùm ætate cæpiſſet. — Tertiò: Epiſcopos, ad quos divino jure ſpectat pœnitentiæ adminiſtrandę poteſtas, ejuſmodi libellorum rationem habuiſſe; ideſt, ad martyrum poſtulationem, quod de pœnitentia ſupererat, lapſis dimiſiſſe. Et quartò: priſcis illis temporibus in uſu fuiſſe apud Catholicos indulgentiarum praxim; quæ, ut dicetur, nil aliud ſunt, quam relaxationes pœnæ, quâ lapſus poſt Baptiſmum mulctari debet, etiam dimiſsâ culpâ: & hanc praxim à Catholicis obſervatam, à ſolis hæreticis improbatam fuiſſe. De hac praxi me-

mine-

minere Concilia , Ancyranum , *anno* 314. *Can.* 5. & 22. Nicænum I. *anno* 325. *Can.* 12. quæ permittunt Epiſcopis, ubi expedire judicarint, aliquid de injunctis pęnis relaxare. De qua etiam Baſilius, *Epiſt. ad Amphilochium, Can.* 54. & alibi; & Gregorius Nyſſenus, *Epiſt. ad Letojum*, *cap.* 4. de homicidis. His acceſſerunt Innocentius I. *Epiſt.* 1. *cap.* 7. Leo Magnus, *Epiſt.* 79. *c.* 5.

XI. Hoc quoque confirmat ſubſequentium ſeculorum diſciplina . Ubi enim primis temporibus ad preces martyrum lapſis indulgebant Epiſcopi, pœnitentias relaxando ; poſt ſeculum octavum invaluit uſus pęnitentias redimendi, aut eleemoſynis, aut precibus, aut flagellationibus , aut aliis piis operibus, quibus multum de pœnitentiarum rigore detrahebatur. De hoc Conc. Triburienſe, *anno* 895. *Can.* 56. Abbas Regino , *l.* 2. *Collect. c.* 440. Petrus Pictavienſis in ſuo Pœnitentiali. Hæc tamen pœnitentiæ redemtio, ferè nunquam concedebatur anno primo, & vix ſecundo, & tertio; quo tempore in pœnitentiis, jejuniis , & orationibus perſeverare debebant. Unde poſt annum milleſimum orta eſt nova pœnitentias computandi ratio. Suppoſito enim, quòd recitatio pſalterii , flagellatio , eleemoſyna lucraretur indulgentiam pro uno anno; qui bis recitabat pſalterium , bis ſe flagellabat, lucrabatur pro duobus annis; qui ter pro tribus , qui centies pro centum , qui millies pro mille. De quo Petrus Damianus, *Epiſt. ad Alexandrum II. c.* 3. & 7. — Tandem labente ſeculo 11. indulgentiæ plænariæ , ſeu adæquata ſatisfactionis canonicæ relaxatio iis indulta eſt , qui expeditionem Hieroſolymitanam contra Saracenos aggrederentur ; cujus teſtis eſt S. Bernardus , *in Exhortat. ad milites Templi* , *c.* 5.

XII. Conſtat igitur, Concilium Tridentinum ſupra laudatum , *Seſſ.* 25. rectè contra Lutheranos , & Calviniſtas ſtatuiſſe , uſum indulgentiarum eſſe ſalutarem, Conciliorum auctoritate probatum, & retinendum. Ita ut quæ ab Eccleſia condonantur pœnæ , condonentur à Chriſto ; alioquin deciperentur fideles , qui relaxatis in hoc ſeculo pœnitentiis, alias acerbiores ſubire tenerentur in alio : atque ita martyres , & Epiſcopi peſſimè conſuluiſſent pœnitentibus, relaxando eis temporalem hujus vitæ ſatisfactionem, ut in pœnas longe graviores ſervarentur ; verumque eſſet illud Lutheri: indulgentias eſſe fraudes fidelium.

§. III.

Quibus Meritis Indulgentiæ nitantur.

QUæſitum hoc aliis terminis proponitur, nimirum: An in Eccleſia ſit theſaurus conſtans meritis, & ſatisfactionibus Chriſti, & Sanctorum, quibus indulgentiæ nitantur? Cui

XIII. Reſpondent omnes Catholici affirmativè. Theſaurus autem iſte non aliud eſt, quàm valor ſatisfactionum Chriſti, quæ ſuperabundantes, & infinitæ fuerunt ; & etiam Martyrum, & aliorum Sanctorum, qui ad expiationem propriorum peccatorum neceſſarius eis non fuit, manens in conſpectu Dei. Hic eſt, quem Tridentinum, *Seſſ.* 21. *c.* 9. vocat : *Cœleſtem theſaurum*. Et de quo Clemens VI. in extravaganti *Unigenitus*, dicit, Chriſtum ſuperabundanti paſſione ſuâ infinitum Theſaurum Eccleſiæ militanti reliquiſſe : *Quem quidem theſaurum* (inquit) *non in ſudario repoſitum* , *non in agro abſconditum* , *ſed per Beatum Petrum Cœli Clavigerum* , *ejuſque ſucceſſores* , *ſuos in terris Vicarios, commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum*. Et infra : *Ad cujus quidem Theſauri cumulum Beatæ Dei Genitricis* , *& omnium Electorum* , *à primo juſto uſque ad ultimum* , *meritæ adminiculum præſtare noſcuntur*.

XIV. Et quidem de ſatisfactione, & meritis Chriſti , nec Adverſarii negant ; quin omne meritum , & ſatisfactio-

ctionem noſtram ablegantes, totum meritis,& ſatisfactioni Chriſti adſcribunt, ut ſuis locis jam oſtenſum eſt. De meritis verò, & ſatisfactionibus juſtorum, quamvis ipſi negent, probat articulus de communione Sanctorum, quam in Symbolo confitemur: quâ fit, ut ſicut in corpore naturali unum membrum, quod ſibi ſuperabundat, communicat alteri; ita in corpore myſtico Eccleſiæ aliorum merita, & paſſiones, quæ illis ſuperabundant, aliis membris communicari, & prodeſſe poſſint: ut ſic juxta Apoſtolum, 2. *Cor.* 8. aliorum abundantia aliorum ſuppleat inopiam. Ibi enim, *v.* 14. hortatur Corinthios terrenis opibus abundantes, ut liberaliter ſubveniant Sanctis,ſecundùm ſeculum inopibus, ſed divitibus ſecundùm Deum; viciſſim promittens fore, ut horum ſpiritualis abundantia illorum ſuppleat inopiam: & quibus ad propitiandum Deum propria minus ſufficiunt, ad id alienorum operum communione juventur: *In præſenti* (inquit) *tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, ut fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt: Qui multum, non abundavit, & qui modicum, non minoravit.* Et hac ratione martyres, qui meritis abundabant, ſua merita communicabant lapſis; ut qui de ſuo ſatisfacere non poterant, de alieno ſatisfacerent, ut §. *præcedente* expendimus. Merita tamen, & ſatisfactiones martyrum, & Sanctorum non aliunde quàm ex meritis, & ſatisfactionibus Chriſti, quæ in eis operantur, valorem, & efficatiam habent.

XV. Explicat hoc S. Tho. *q.* 25. *Suppl. a.* 1. ubi rejicit opinionem illorum, qui volebant, indulgentias ſolvere quidem à pœna per Eccleſiam inflictâ, non verò à pœna à Deo infligendâ in purgatorio. *Primò: quia eſt expreſsè contra privilegium Petro datum, cui dictum eſt* (Matth. 16.) *ut quod in terra remitteretur, in Cœlo remitteretur. Unde remiſſio, quæ fit quantùm ad forum Eccleſiæ, valet etiam quantùm ad forum Dei. Et præterea Eccleſia hujuſmodi indulgentias faciens magis damnificaret, quàm adjuvaret; quia remitteret ad graviores pœnas, ſcilicet, Purgatorii, abſolvendo à pœnitentiis injunctis.*

Unde reſolvit. *Et ideo aliter dicendum, quòd valent, & quantùm ad forum Eccleſiæ, & quantùm ad judicium Dei,ad remiſſionem pœnæ reſiduæ poſt contritionem, & confeſſionem, & abſolutionem, ſive ſit injuncta, ſive non. Ratio autem, quare valere poſſint, eſt unitas corporis myſtici, in qua multi in operibus pœnitentiæ ſupererogaverunt ad menſuram debitorum ſuorum; & multas etiam tribulationes injuſtas ſuſtinuerunt patienter, per quas multitudo pœnarum poterat expiari, ſi eis deberetur: quorum meritorum tanta eſt copia, quòd omnem pœnam debitam nunc viventibus excedunt: & præcipuè propter meritum Chriſti, quod etſi in ſacramentis operatur, non tamen efficacia ejus in ſacramentis includitur, ſed ſuâ infinitate excedit efficaciam ſacramentorum. Dictum eſt autem ſupra* (q. 13. a. 2.) *quòd unus pro alio ſatisfacere poteſt. Sancti autem, in quibus ſuperabundantia operum ſatisfactionis invenitur, non determinatè pro iſto, qui remiſſione indiget, hujuſmodi opera fecerunt* (*aliàs abſque omni indulgentia conſequeretur remiſſionem*) *ſed communiter pro tota Eccleſia, ſicut Apoſtolus ait:* Se adimplere ea, quæ deſunt paſſioni Chriſti in corpore ſuo pro Eccleſia, *ad quam ſcribit, Coloſſ.* 1. *Et ſic prædicta merita ſunt communia totius Eccleſiæ. Ea autem, quæ ſunt alicujus multitudinis communia, diſtribuuntur ſingulis de multitudine ſecundùm arbitrium ejus, qui multitudini præeſt. Unde ſicut aliquis conſequeretur remiſſionem pœnæ, ſi alius pro eo ſatisfeciſſet: ita ſi ſatisfactio alterius ſibi per eum, qui poteſt, diſtribuatur.* Hæc S. Thomas, quibus doctrina catholica de hac materia mirè explicatur.

§. IV.

§. IV.

Hæreticorum Objecta.

XVI. Contra exiſtentiam theſauri indulgentiarum declamant Heterodoxi. I. Theſaurus iſte indulgentiarum ſupponit, quòd Sancti mereri poſſint, & ſatisfacere pro aliis, & quòd eorum merita poſſint eſſe ſuperabundantia; & ſic poſſint aliis applicari ad remiſſionem pœnæ pro peccatis debitæ: ſed hoc eſt falſum; ergo &c. Minorem, quòd Sanctorum merita, & ſatisfactiones aliis applicari non poſſint, probant. Quia Sanctis nihil meritorum redundat. Unde prudentes Virgines in perſona omnium Sanctorum dicunt ad fatuas, Matth. 24. *Ne fortè non ſufficiat nobis, & vobis.* Unde Auguſtinus, qu. 89. inter octoginta tres: *Vix* (inquit) *ſibi quiſque ſufficit, ut ei teſtimonium perbibeat conſcientia ſua.*

Deinde: etiamſi Sanctis aliquid meritorum redundaret, propter opera, quæ vocantur ſupererogationis; tamen condignum, & ſupra condignum præmium recipiunt pro iis omnibus à Deo; ergo nihil eis ſupereſt, quod in alios redundare poſſit. Idemque dic de ſatisfactione. Nam etſi, qui innocenter vixerunt, non eguerint ſatisfactione, & proinde videatur eis redundare; attamen ſatisfactio eis compenſata fuit per remunerationem gloriæ.

XVII. Reſpondeo, neg. min. Quòd enim Sancti, & juſti mereri poſſint, & etiam pro pœna temporali aliis debita ſatisfacere, ſuis locis oſtenſum eſt. Merita, & ſatisfactiones Sanctorum non quidem ſuperabundant, ut ſint pretium, cui ex juſtitia aliorum ſolutio debeatur; hoc enim ſolis ſatisfactionibus Chriſti debetur: ſed, ut ſi Dei bonitate placuerit, poſſint alios quoque juvare, & pro aliorum ſolutione acceptari. Nec obſtat, quòd de Virginibus prudentibus dicitur: *Ne fortè non ſufficiat nobis, & vobis.* Nam interpretante S. Aug. *Epiſt.* 120. (modò 140.) *c.* 31. & *Serm.* 22. *de Verbis Domini* (modò *q.* 59. *ex Quæſt. octuaginta tribus*) ſignificat, eos, qui habent bonam conſcientiam, certos tamen non eſſe, quòd ea ſibi in judicio Dei poſſit ſufficere; & unumquemque dum vivit ignorare, an ei ſuperſint ſatisfactiones pro peccatis propriis non neceſſariæ. Vel, ut ait S. Hieronymus, *in c.* 25. *Matth.* ſignificat, in die judicii non poſſe aliorum virtutes aliorum vitia ſublevare, ſed unumquemque fore ſollicitum de proprio. Vel, ut ait Chryſoſt. *Hom.* 5. *in Matth.* præfata verba, *ne fortè &c.* contra eos dirigi, qui aliorum meritis confiſi, ipſi interim nihil agunt boni, quo mereantur aliorum ſubſidiis juvari.

Ad id, quod additur, dico, quòd etſi Sancti pro bonis operibus mercedem ſupra condignum receperint; nihil tamen vetat, quin ex divina bonitate intuitu illorum, per quæ Sancti olim Deo placuerunt, alios beneficiis cumulet: ſicut propter merita Abraham, Moyſis, Davidis, & aliorum, legimus eorum poſteritati Deum pepercisse, imò & eam bonis ditaſſe. — Addo: quòd opus pœnale, & eſt opus bonum, & eſt ſatisfactorium: quamvis autem opus bonum Sanctorum ut meritorium ſit plenè remuneratum; ut tamen ſatisfactorium eſt, poteſt adhuc pro redimendis aliorum pœnis applicari: & ſic paſſiones quorumdam martyrum, qui cum vitam innocentem duxiſſent, atrocia tormenta paſſi ſunt, ipſis ſuperabundaſſe dici poteſt.

XVIII. Secundò inſurgunt. Jungere merita Sanctorum meritis Chriſti, eſt Chriſto injurioſum: eſt enim miſcere ſanguinem martyrum cum ſanguine Chriſti, ac ſi ſolus iſte non ſufficeret ad remiſſionem pro peccatis, & pœnis totius generis humani; quod fruſtra, imò impiè dicitur: quaſi aliquid Chriſti meritis deſit, quod per paſſiones martyrum ſupplendum ſit.

Quod opponitur menti SS. Patrum, qui redemtionem hominum, & remiſſionem, ita ſolius Chriſti ſanguini, & morti Chriſti tribuunt; ut eam à martyribus, aliſque juſtis removeant. Ita præceteris S. Auguſt. tract. 84. in Joan. *Etſi* (inquit) *fratres pro fratribus moriantur; tamen in fraternorum peccatorum remiſſionem nullius ſanguis martyris funditur, quod fecit ille pro nobis*. Ambroſius l. 6. in Lucam in fine ait: *Aliæ Cruces nihil mihi proſunt, ſola Crux Chriſti mihi utilis eſt*. Adiicitur S. Th. qui 3. *p. q.* 48. *a.* 5. *ad* 3 dicit, paſſiones Sanctorum proficiunt Eccleſiæ, non quidem per modum redemtionis, ſed per modum exhortationis & exempli, ſecundùm illud 2. Cor. 1. *Sive tribulamur pro veſtra exhortatione, & ſalute*.

XIX. Reſpondeo, hæc ex prava intelligentia procedere. Non enim nos jungimus merita Sanctorum meritis Chriſti, ut eis aliquid conferant; ſed ut ab illis totum valorem, & vim ad ſatisfaciendum pro ſe, & pro aliis accipiant: nempe, ut docet Tridentinum, *Seſſ.* 14. *c.* 8. paſſiones ſanctorum totum id, quod valent ad ſatisfaciendum pro fidelium pœnis, non aliunde habent, quàm per Chriſtum Jeſum: *Nam qui ex nobis, tanquam ex nobis nihil poſſumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia poſſumus* — Nec hoc eſt miſcere ſanguinem Chriſti cum ſanguine martyrum; quia Chriſti, & Sanctorum ſanguinem in eodem ordine non collocamus, ſed latum inter utrumque diſcrimen agnoſcimus: nam Chriſti ſanguis per ſe, martyrum verò ſanguis, non niſi per Chriſti ſanguinem mereri, & dignum aliquid exhibere Deo poteſt.

Nec aliud Auguſtinus, & SS. Patres cæteri intendunt, quàm quòd nemo Sanctorum martyrum morte ſuâ poſſit tantum pretium exhibere; quod per ſe debitum æternæ mortis perſolvat, & pro pœna æternâ peccato debitâ ſatisfaciat. Unde benè dicit Ambroſius, aliam Crucem ſibi non prodeſſe: quia aliæ Cruces utiles eſſe non poſſunt nobis, niſi per Crucem Chriſti: in qua ſolâ gloriari nos oportet cum Apoſtolo, *ad Galat.* 6. in qua ſola eſt ſalus, vita, & reſurrectio noſtra. Cæterùm aliquam fiduciam ponere etiam in interceſſione Sanctorum, non eſt à verbo Dei alienum. Sic enim Paulus, *ad Philemonem. v.* 5. ait: *Audiens caritatem tuam, & fidem, quam habes in Domino Jeſu, & in omnes Sanctos*. Et 4. Regum 19. v. dicitur: *Protegam urbem hanc, & ſalvabo eam propter me, & propter David ſervum meum*. Nemo igitur offendi poteſt, dum ponimus in Eccleſia theſaurum meritorum Chriſti, & Sanctorum; quando inter hæc, & illa merita debitum diſcrimen agnoſcimus.

Neque contrarium ſentit Clemens V. dum in Extravag. *Unigenitus*, dicit, quòd omnium Sanctorum merita præſtant adminiculum theſauro meritorum Chriſti; quaſi ſanguis Chriſti, vel per ſe non ſufficeret, vel aliquando defecturus eſſet, ac vim ſuam amiſſurus, niſi juvaretur mixtione ſanguinis martyrum.

Nam Clemens non dicit, merita ſanctorum præſtare adminiculum meritis Chriſti; ſed: *Præſtare adminiculum ad cumulum theſauri meritorum Chriſti*. Quia nimirum per ea cumulus ille, quadam acceſſione meritorum, fit extenſivè major quoad numerum, non tamen quoad virtutem, quàm ex meritis Chriſti habet infinitam. Sic nec talis acceſſio præjudicat infinitati, quam theſaurus iſte habet ex meritis Chriſti; ſed potiùs eam extollit, dum merita aliorum, etſi finita, ipſi conjuncta valorare poteſt: & quanto plures ex ejus applicatione trahuntur ad juſtitiam, tantò magis ipſorum accreſcit cumulus meritorum, ut ait laudatus Pontifex.

Quod verò objicitur ex S. Thoma non obſtat. Nam licèt loco citato dicat, Sanctorum paſſiones Eccleſiæ proficere ad exhortationem, & exemplum; quia argumentum aliud non poſtulabat.

bat. *Quaſt.* tamen 13. *Suppl. a.* 2. & *q.* 25. *a.* 1. apertè docet, eas proficere, non per modum redemtionis à peccato; ſed per modum ſatisfactionis pro pęna temporali, ſi per eum, qui poteſt, nobis applicentur, ut ſupra dictum eſt.

XX. Tertiò inſurgunt. S. Cyprianus multis indulgentiarum conceſſionem impugnat. Nam, *Ep.* 11. dicit, peccatum ſolis pęnitentiæ laboribus elui poſſe. Sacerdotes, qui pacem iis concedunt, quin juſtam ſatisfactionem dederint; agere contra legem Dei, & bellum potiùs facere, quàm pacem. Rurſus: animarum eſſe deceptores qui prædicant, pacem prodeſſe iis, qui ſub obtentu libellorum, quos à martyribus acceperint, dignos non egerint pęnitentiæ fructus. Denique: carnifices eſſe, non paſtores; Diabolos, & lupos, qui pacem largiuntur eis, qui pęnitentiâ nondum functi fuiſſent.

XXI. Reſpondeo, S. Cyprianum non rejeciſſe indulgentiarum debitum uſum; imò illum probaſſe, conſtare ex dictis ſupra, §. 2. Solùm ergo damnat earum abuſum, qui tuo tempore irrepſerat. Contendebant enim lapſi, quibus martyres libellos conceſſerant, pacem, & reconciliationem ſibi deberi; etiamſi nullis pœnitentiæ laboribus ſe ſubdidiſſent, nec ſe ſubdere proponerent. Ita refert S. Cyprianus, *Epiſt.* 23. Cumque, ut ſcribit, *Ep.* 12. multi, aut ignavi, aut indocti Sacerdotes lapſis ejuſmodi aſſentirentur; eos ſolo obtentu libellorum à martyribus extortorum, ad pacem, & Euchariſtiam ſinè ullâ pœnitentiâ admittendo; hos vocat animarum carnifices, & lupos, non paſtores. Et meritò: non enim indulgentię iis proſunt, qui convenientem gravitati criminum ſatisfactionem ſubire detrectant.

Cæterum S. Cyprianum non rejeciſſe omnes omnino indulgentias, ſed eas tantùm, quæ, aut temerariò petitæ, aut incautè conceſſæ fuiſſent, colligitur ex eadem *Epiſt.* 11. ubi indulgendum cenſuit iis, qui ubi convenientem ſatisfactionem magnâ ex parte obiiſſent, proferrent Martyrum libellos, quibus nominatim, & expreſsè deſignarentur. Unde alloquens martyres, ait: *Ideo ut eos, quos ipſi videtis, & noſtis, quorum pœnitentiam ſatisfactioni proximam conſpicitis, deſignetis nominatim libello, & ſic ad nos fidei, ac diſciplinæ congruentes litteras dirigatis.* Abuſus quoque in concedendis indulgentiis tollendos eſſe vult Concilium Trident. in calce, *Seſſ.* 25. dum ait: *In his tamen concedendis moderationem, juxta veterem ac probatam in Eccleſia conſuetudinem, adhiberi cupit; ne nimiâ facilitate Eccleſiaſtica diſciplina enervetur.* Et S. Th. q. 25. *Suppl. a.* 2. *ad* 4. ait: *Conſulendum eſt eis, qui indulgentias conſequuntur, ne propter hoc ab oneribus pœnitentiæ injunctis abſtineant; ut etiam ex his remedium conſequantur, quamvis à debito pœna eſſent immunes: & præcipuè quia quandoque ſunt plurium debitores, quàm credant.*

XXII. Inſurgere tandem ſolent. Indulgentias fundari in doctrina falsâ, nimirum, totam pœnam peccato debitam non remitti ſimul cum culpa; nec enim ſunt aliud, quàm ejuſmodi pęnæ relaxatio — Sed hanc doctrinam non eſſe falſam, imò veram, & Catholicam, abundè oſtendunt Doctores agentes de ſatisfactione; de quo & nos fuſè locuti ſumus etiam in vera Eccleſia: eſtque articulus fidei fundans exiſtentiam Purgatorii poſt hanc vitam.

DU-

DUBIUM II.

Indulgentiarum Eſſentia, & Species.

§. I.

An Indulgentia ſit Solutio, & non Abſolutio?

SEnſus eſt: An indulgentia ſit nuda ſolutio pretii pro pęna remanente poſt dimiſſam culpam, & non judicialis remiſſio, ſeu relaxatio.

I. Dico. Indulgentiam, quæ conceditur vivis, eſſe abſolutionem, non nudè, ſed cum ſolutione conjunctam. Ita S. Th. q. 25. Suppl. a. 1. ad 2. *Ille, qui indulgentias ſuſcipit, non abſolvitur ſimpliciter loquendo à debito pęnæ; ſed datur ei, unde debitum ſolvat.* Et ad 3. *Faciens* (inquit) *indulgentias, pœnam pro eo, quod debuit, ſolvit de bonis Eccleſiæ communibus.* Et probo. Quòd enim ſit abſolutio conſtare videtur. Tùm ex ipſa voce *Indulgentia*, quæ ſignificat *relaxationem*, & *remiſſionem*, *condonationem*, quo ſenſu dicitur à Paulo *Donatio*, 2. ad Cor. 2. Tùm quia: ſi non eſſet abſolutio, non requireret in conferente ullam juriſdictionem; ac proinde nihil obſtaret, quin Epiſcopus indulgentias, etiam iis qui ſibi ſubditi non ſunt, conferret; quod tamen repugnat Alexandri III. decreto Cap. *Quod autem*, de *Pœnit. & remiſſ.* ubi dicit: *Quòd cùm à non ſuo Judice ligari nullus valeat, vel abſolvi; indulgentiæ ſolis illis proſunt, quibus proprii Judices eas indulſerunt.* Verba autem illa à ſuo Judice ligari, indicant poteſtatem clavium; quâ cum qui indulgentiam confert non utatur ad ligandum, conſequens eſt, ut utatur ad abſolvendum. Et in hoc diſtinguitur indulgentia à modo juvandi per ſuffragia: quòd hic privatâ auctoritate fieri poſſit, illa vero à ſolo habente poteſtatem juriſdictionis poteſt ferri.

II. Nec dicas Primò. Quòd abſolutio à pęna poteſt dari homini etiam invito, ut in humanis judiciis conſtat; indulgentiam verò conſequi nequit invitus — Nam major vera eſt de abſolutione, quæ nullam ex parte ſubjecti diſpoſitionem requirit; non autem de indulgentia, quæ ad ſui effectum aliquas in ſubjecto petit diſpoſitiones.

III. Nec dicas ſecundò. Indulgentiæ paſſim conceduntur à miniſtris, quibus pęnitentes ſua peccata confeſſi non ſunt: abſolutio autem cum verum ſit judicium, cauſæ cognitionem prærequirit — Nam dico, min. eſſe veram de judicio, quod fertur in particulari, & abſolutè; non verò de judicio, quod fertur in communi, & conditionatè. Tale autem eſt judicium, quod abſolutio per indulgentias requirit. Sat enim eſt, ut qui eas confert, judicet in communi, quòd illi, quibus conceditur, ſint alicui pęnę obſtricti; vel ſi ſint alicui pęnæ obſtricti.

IV. Quod verò indulgentia non ſit nuda abſolutio, ſed cum ſolutione conjuncta, patet ex S. Tho. ſupra laudato. Quia qui ſic abſolvit, hoc facit, ſolvendo debitum pœnæ ex bonis Eccleſiæ communibus. Non enim id facit, ut abſolutus dominus proprio arbitrio pœnas condonans; ſed ut Judex, qui poteſtate ſibi traditâ reum quidem abſolvit; ſed ita ut divinæ juſtitiæ ſatisfiat per applicationem meritorum Chriſti, & Sanctorum: & ſic compenſetur debitum, quod de proprio ſolvere tenebatur.

§. II.

Indulgentiarum Species.

V. DIviditur indulgentia in totalem, ſive plenariam, & partialem, ſive reſtrictam. Plenaria eſt, quæ ſufficit toti pœnæ poſt culpam dimiſſam reſiduæ. Partialis eſt, quæ ſufficit tollendæ alicui parti pœnæ. Quæ plenaria eſt non ſubdividitur. Nam, & indulgentia Jubilæi quantùm ad proprium effectum convenit

cum

Digitized by Google

cum plenaria, & ſolùm differt in privilegiis ei adjunctis, ut dicetur.

Partialis verò, prout per eam major, vel minor portio pœnæ remittitur, variè ſubdividitur. Interdum enim remittitur dimidia, vel tertia, vel quarta pœnæ pars, ſeu condonatur tanta pœnæ pars peccatis debitæ. Interdum conceditur indulgentia tot annorum, vel dierum. Interdum fit remiſſio quadragenarum. Porro dies illi, vel anni, non ſunt ſic referendi ad pœnam Purgatorii, quaſi centum dierum indulgentia tollat pœnam centum dierum alterius ſeculi, ſed potiùs referri debet ad pœnitentiæ tempus, quæ ſecundùm Canones hìc peragi deberet. Et proinde indulgentia ſeptem annorum, vel dierum eſt remiſſio pœnitentiæ, quæ ſecundùm rigorem Canonum, & veterem Eccleſiæ ritum ſeptem annis, vel diebus peragi deberet: quod conſtare poteſt ex modo loquendi Pontificum, & nominatim Innocentii III. Cap. *Cum eo de Sent. excom.* qui aſſerunt in indulgentiis concedendis ſe remittere tot *de Pœnitentiis injunctis:* quod ad pœnas Purgatorii nullo modo poteſt referri.

Cæterùm: quia probatum eſt ſupra, indulgentias valere, non ſolùm in facie Eccleſiæ, ſed etiam coram Deo; conſequenter eſt dicendum, per indulgentiam tot annorum, vel dierum, remitti etiam pœnam, quæ cùm hìc non eſſet impleta, implenda eſſet poſt hanc vitam in Purgatorio. An verò tantum de iſta remittatur, quantum exprimitur in conceſſione indulgentiæ; ut ei, qui lucratur indulgentiam ſeptem dierum, vel annorum, detrahantur ſeptem dies, vel anni pœnæ luendæ in Purgatorio, ſolus Deus novit. Credere tamen par eſt, non oportere, ut annis, vel diebus hujus vitæ reſpondeat arithmeticè numerus annorum, vel dierum futuri ſeculi: quaſi quot dierum pœnitentia hìc relaxatur, tot præcisè relaxentur in Purgatorio. Nam acerbitas pœnæ unius diei in illo poteſt æquiparari pœnis plurium dierum, imò & annorum hujus vitæ. Indulgentia tamen plenaria tollit totam pœnam etiam in Purgatorio luendam, quando quis plenum ejus fructum conſequitur.

VI. Indulgentia verò quadragenæ eſt condonatio pœnitentiæ, quæ quadraginta continuatis diebus peragenda foret in jejuniis, & aliis laborioſis operibus. Hæc quadragena, ſi imperabatur acrior, ut jejunium in pane, & aqua, vocabatur *Carena* à carendo; eo quòd pœnitentes carerent per quadraginta dies omnibus alimentis, pane, & aquâ exceptis. Remiſſio ergo *Carenæ* eſt condonatio talis quadragenæ.

VII. Alia indulgentiæ diviſio eſt in perpetuam, & ad tempus. Illa conceditur ſinè ullâ determinatione temporis. Iſta tempus habet prefixum, quo durante accipi poſſit, poſtea non: veluti cum conceditur duratura ad ſeptem, vel decem annos.

VIII. Dixi jubilæum ab indulgentia plenariâ ſpecie non differre, ſed ſolum ratione privilegiorum, quæ jubilæo adjunguntur. Hæc autem ſunt diſpenſationes in quibuſdam votis, & juramentis, abſolutio à caſibus, & cenſuris reſervatis &c.

IX. Præter jubilæa, quæ Summi Pontifices certis in circumſtantiis promulgare ſolent, ut occaſione ſuæ aſſumtionis, vel gravis totius Eccleſiæ, & fidei neceſſitatis; celebris eſt annus jubilæi, ſeu anni ſancti, quod ſecundùm hodiernam praxim quolibet vigeſimo quinto anno celebratur. Hoc analogiâ quadam à Moſaicæ legis jubilæi anno derivatur, cujus vocis varii varias origines aſſignant. Nonnulli jubilæi vocem derivant à voce *Jobal*, quæ *remiſſionem*, ſive *dimiſſionem* ſignificat. Ita S. Hieronym. in c. 3. Iſaiæ: *Jubilæus, ideſt, remiſſionis annus*. R. Moyſes Maymonides derivat quidem illud à voce *Jobal*, non ut ſignificat *dimittere*, ſed *adducere*.

cere. Quia hoc anno adducebatur unuſquiſque ad poſſeſſionem,& familiam ſuam. Joſephus, *lib. 3. Antiquit.* jubilæum dicit, ſignificare *Libertatem;* quia eo anno Judæi ab omni labore vacantes, neque ſerebant, neque metebant; à debitis etiam omnibus erant abſoluti, & ſervi è Judaica gente cum liberis ſuis libertate donabantur. Alii tandem jubilæum à voce *Jobel* derivant, quæ arietem ſignificat; quia annus jubilæus à clangore tubæ, ſeu cornu arietis promulgari ſolebat. Annus autem jubilæus quolibet quinquageſimo anno recurrebat. Quæ omnes ſignificationes cum iis optimè conveniunt, quæ lex de jubilæo tradit, *Levitici* 25. Imò & jubilæo Chriſtianorum aptari poſſunt. Per hoc enim, quòd à Chriſti adventu ſumſit exordium, remittuntur peccata, adducimur in libertatem filiorum Dei, in poſſeſſionem vitæ æternæ: per indulgentias à debito pœnalium laborum eximimur, clangore etiam tubæ, ideſt Joannis voce cæpit inſonare in deſerto, & Chriſtus ſanguine ſuo conſummavit. Quamvis autem totum legis Evangelicæ tempus ſit perpetuum jubilæum; quædam tamen tempora à Summis Pontificibus deſignantur, quibus cœleſtis theſaurus Chriſti ſanguine comparatus fidelibus uberius diſpenſetur.

DUBIUM III.

De Valore Indulgentiarum.

§. I.

An valeant ad Remittendam Culpam?

I. Dico. Indulgentiæ non valent ad remittendam culpam, ſed ſupponere debent eam remiſſam quoad culpam, & pœnam æternam. Hoc certum eſt. Quia peccati culpa non remittitur baptizatis, niſi per ſacramentum Pœnitentiæ. Hoc enim, ut fides docet, poſt Baptiſma eſt neceſſarium neceſſitate medii ad delendam culpam; cùm ergo indulgentia non ſit ipſum ſacramentum Pœnitentiæ, abſolutio, quam includit non eſt à culpa, ſed à pœna tantùm: & quidem temporali, quæ poſt dimiſſam culpam alioquin ſolvi deberet. Hinc in indulgentiis concedendis ſemper exprimuntur verba *Pœnitentibus*, *& Confeſſis*. Quòd ſi aliquando in indulgentiis dictum legitur, eas concedi in remiſſionem peccatorum, vel ut abſolvantur à vinculis peccatorum; debet intelligi de remiſſione, vel abſolutione à vinculis peccatorum, non quoad culpam, ſed quoad pœnam ex culpa dimiſsâ relictam, & ſatisfactoriam. Ut enim Tridentinum docet, *Seſſ.* 14. *c.* 8. peccator etſi confeſſus, & abſolutus, per impoſitam pœnitentiam adhuc cenſetur ligatus, donec injunctum opus fuerit executus.

Hinc S. Tho. *q.* 27. *Suppl. a.* 1. docet, indulgentias non valere his, qui ſunt in peccato mortali: *Quia quamvis merita illa, quæ per indulgentiam communicantur, poſſint valere ad merendum gratiam; non tamen propter hoc diſpenſantur, ſed determinantur ad remiſſionem pœnæ: & ideo non valent exiſtentibus in peccato mortali. Et ideo in omnibus indulgentiis fit mentio de verè contritis, & confeſſis.*

§. II.

An Valeant ad Remittendam Pœnam Injungendam?

II. Conſtat ergo indulgentiam valere ſolùm ad ſolvendam pœnam. Sed dubitatur: An valeat ad ſolvendam ſolùm pœnam injunctam à Confeſſario, ſed etiam ab aliis, quæ ſecundùm rigorem veterum Canonum eſſent injungendæ.

III. Dico. Probabilius eſſe, indulgentias ſive concedantur ſimpliciter, ſive cum expreſſione de injunctis pœnitentiis, valere ad remiſſionem pœ-

narum,

narum, & pœnitentiarum etiam non injunctarum. Unde S. Th. *q.* 25. *Suppl. a.* 1. dicit: quòd indulgentiæ valent etiam coram Deo *Ad remiſſionem pœnæ reſiduæ poſt contritionem, confeſſionem, & abſolutionem, ſive ſit injuncta, ſive non*. Et *q.* 27. *a.* 2. *ad* 2. ait: quòd per indulgentias *Abſolvitur à pœna injunctâ, vel debitâ pro peccato in foro pœnitentiali*.

IV. Confirmatur. Illa expreſſio *De injunctis* non eſt reſtrictiva, ſed ampliativa. Cum enim majus ſit remittere pœnas jam in foro pęnitentiæ taxatas, quàm non taxatas; conſequens eſt, ut qui concedit majus, concedat & minus ejuſdem generis. Sicut ſi Epiſcopus alicui poteſtatem faciat abſolvendi à caſibus reſervatis, intelligitur conceſſiſſe illi facultatem abſolvendi à non reſervatis.

V. Probo inſuper. Pontifex aliquando fert indulgentiam quadraginta, vel centum, vel etiam plurium dierum: neſcit autem, tantam pęnitentiam eſſe pęnitentibus injunctam à Confeſſario: imò potiùs ſcit, communiter non tantam injungi nunc, quando non ſervatur antiquus rigor Canonum in ſatisfactionibus injungendis, ob infirmitatem populi Chriſtiani; ergo non intelligit de pęnitentia à Sacerdote peculiariter injunctâ, ſed de ea, quæ eſt peccato debita, vel quæ olim ſecundùm Canones injungebatur, & ſecundùm rigorem eſſet injungenda.

Addo: quòd ſi Pontifex ſolùm intenderet indulgentiam ferre à pęnis, quę modò jnjunguntur; cum hæ ſint leviſſimæ, vix aliquis eſſet indulgentiis locus, quę ferè nihil remitterent: intendit igitur condonare pęnam præſcriptam per Canones. Et hæc etiam rectè vocatur injuncta, cùm ſit Canonibus præſcripta.

VI. Sed dices primò. Sola debita per indulgentias remittuntur: ſed nemo eſt debitor pœnæ tribus, aut quatuor annis ſubeundæ, niſi fuerit per Sacerdotem injuncta; ergo &c. — Secundò. Neſcit Eccleſia, quâ hujus ſeculi pęnâ redimi poſſit ea omnis, quæ pro peccato quoad culpam remiſſo in altera vita debetur; ergo &c.

VII. Reſpondeo ad primum, neg. min. Nam etſi pęna illa non ſit ab homine injunctâ, ejus tamen ſunt debitores homines coram Deo; eamque in altera vitâ ſubire deberent, niſi tot diebus, vel annis pęnitentiam hìc egiſſent; vel ab ea agendâ per indulgentiam hìc ſoluti fuiſſent.

Ad ſecundum, nego conſ. Cuique enim notum eſt, Judicem poſſe reum abſolvere à tota pœnâ, quam pro certo ſcelere leges definierint; quamvis Judicem lateat illius pœnæ ſpecies, vel quantitas.

§. III.

An Indulgentiæ tantum Valeant, quantum Sonant?

VIII. Dico. *Indulgentiæ ſimpliciter tantum valent, quantum prædicantur; dummodo ex parte dantis ſit auctoritas, & ex parte recipientis caritas, & ex parte cauſæ pietas, quæ comprehendit honorem Dei, & proximi utilitatem*. Verba ſunt S. Th. *q.* 25. *Suppl. a.* 2. ubi oſtendit, quòd niſi indulgentiæ ſimpliciter tantum valerent, quantum ab habente auctoritatem concedendi pronuntiantur; Eccleſia falſum prædicaret, ac fideles deciperet, nec ejus prædicatio à mendacio excuſari poſſet. Unde inquit: *Dicendum eſt, quòd quantitas effectus ſequitur quantitatem ſuæ cauſæ. Cauſa autem remiſſionis pœnæ in indulgentiis non eſt, niſi abundantia meritorum Eccleſiæ, quæ ſe habet ſufficienter ad totam pœnam expiandam: non autem cauſa effectivæ remiſſionis eſt devotio, vel labor, vel datum recipientis indulgentiam, aut cauſa pro qua datur indulgentia. Unde non oportet ad aliquid horum proportionare quantitatem remiſſionis, ſed ad merita Eccleſiæ, quæ ſemper ſuperabundant. Et ideo ſecundùm quòd applicantur ad iſtum, ſecundùm hoc re-*

miſſionem conſequitur. Ad hoc autem quòd applicentur iſti, requiritur auctoritas diſpenſandi hujuſmodi theſaurum, & unio ejus, cui diſpenſatur, ad eum qui merebatur (quod fit per caritatem) & ratio diſpenſationis, ſecundùm quam ſalvetur intentio illorum, qui opera meritoria fecerunt: fecerunt enim ad honorem Dei, & utilitatem Eccleſiæ in generali. Unde quæcumque cauſa adſit, quæ in utilitatem Eccleſiæ, & honorem Dei vergat, ſufficiens eſt ratio indulgentias faciendi. Et infra: *Nec in hoc fit nimis magnum forum de miſericordia Dei (ut quidam dicunt) nec divinæ juſtitiæ derogatur: quia nihil de pœna dimittitur, ſed unius pœna alteri computatur.*

IX. Ex hac S. Thomæ doctrinâ colligitur primò: ad valorem indulgentiarum requiri in eo, qui eas concedit, auctoritatem diſpenſandi theſaurum Eccleſiæ ex meritis Chriſti, & Sanctorum; ſicut in eo ſolo adeſt facultas diſpenſandi bona communitatis, qui auctoritatem habet in communitate, ut dicetur. Deinde in eo, cui conceduntur, requiri unionem per caritatem cum illis, quorum merita diſpenſantur: ſicut, ut aliquis gaudeat de bonis communitatis, debet eſſe communitati unitus. Et ideo qui eſt in peccato mortali, cum non ſit unitus Chriſto, & Sanctis per caritatem, non eſt capax fruendi valore indulgentiarum.

X. Secundò colligitur: quantitatem fructus indulgentiarum correſpondere quantitati meritorum Eccleſiæ, ſeu Chriſti, & Sanctorum; non quantitati devotionis, vel laboris ejus, qui eam recipit: quia indulgentiæ menſurantur meritis, quæ diſpenſantur, non ejus, qui eas ſuſcipit. Unde ibi, *ad* 4. docet, quòd ſi concedatur indulgentia ſeptem annorum ei, qui vadit ad aliquam Eccleſiam: *Ille, qui eſt vicinus Eccleſiæ, & Eccleſiæ Sacerdotes, & Clerici conſequuntur tantam indulgentiam, ſicut ille, qui veniret à mille dietis: quia remiſſio non proportionatur labori, ſed meritis, quæ diſpenſantur: ſed ille, qui plus laboraret, acquireret plus de merito. Sed hoc intelligendum eſt, quando indiſtinctè indulgentia datur. Quandoque enim diſtinguitur: ſicut Papa in generalibus abſolutionibus, illis, qui tranſeunt mare, dat quinque annos, aliis, qui tranſeunt montes, tres, aliis unum.*

Quando tamen pro aquirenda indulgentiâ præcipitur aliquod opus, puta, auxilium, vel eleemoſynam ad fabricam Eccleſiæ (inquit ibi, ad 3.) *Intelligitur tale auxilium, quod ſit conveniens ei, qui auxilium dat. & ſecundùm quòd accedit ad hoc, ſecundùm hoc plus, vel minus de indulgentia conſequitur. Unde etiam aliquis pauper dans unum denarium conſequitur totam indulgentiam; non autem dives, quem non decet, ad opus tàm pium, & fructuoſum tàm parum dare: ſicut non diceretur Rex alicui homini auxilium dare, ſi ei obulum daret.* Eâdem ratione, qui graviter, & multipliciter deliquit, ut plenam remiſſionem pœnarùm per indulgentias conſequatur; neceſſe eſt, ut aliquid præſtet, quod proportionem habeat ad indulgentiæ ſibi conceſſæ quantitatem.

XI. Tertiò colligitur: ad valorem indulgentiarum requiri cauſam juſtam, & rationabilem ex parte concedentis, quę cedat in honorem Dei,& utilitatem Eccleſię. Quia talis fuit *Intentio illorum, qui opera meritoria fecerunt, & quorum merita per indulgentias diſpenſantur*: qui autem ſecus faceret, non eſſet diſpenſator fidelis; quia non diſpenſaret ſecundùm voluntatem Domini, & theſaurum Eccleſiæ prodigè profunderet. Cauſæ autem juſtæ indulgentias ferendi primò ſunt: cauſæ ſpirituales, ut infidelium converſio, hæreſum extirpatio, populi tùm erga Sanctos, tùm erga Sedem Apoſtolicam devotio, urgens Eccleſiæ neceſſitas, gloria martyrum, & meritorum eorumdem commendatio. Secundò: etiam cauſa temporalis, quatenus tamen ordina-

dinatur ad aliquid ſpirituale; quia tunc indulgentiæ dantur pro illo ſpirituali, ad quod ordinantur. Sic indulgentiæ conferuntur pro Baſilicarum conſtructione, Monaſterii, Xenodochii, vel in alimoniam pauperum, & euntibus ad bellum contra infideles. Ita S. Th. citatâ, *q.* 25. *Suppl. a.* 3. ubi, *ad* 1. docet: quòd *Non ſit ibi ſimonia: quia non datur ſpirituale pro temporali, ſed pro ſpirituali*.

DUBIUM IV.

An Indulgentiæ Valeant etiam pro Defunctis?

§. I.

Certa Supponuntur.

I. SUppono ex D. Tho. *in* 4. *diſt.* 45. *q.* 2. *a.* 2. *qu.* 1. ſuffragia, quæ fiunt à vivis pro mortuis, nihil prodeſſe exiſtentibus in inferno. Partim, quia ſunt extra vinculum caritatis, ſecundùm quam opera vivorum continuantur cum mortuis: partim, quia totaliter ad vitæ terminum pervenerunt, receptâ ultimâ retributione pro meritis, nimirum, æternâ damnatione. Nec obeſt, quòd adhuc eis reſtet pœna corporis: hoc enim non facit, quòd ſint in via, ſicut nec beati modò ſunt in via, etſi eis reſtet gloria corporis. Nam pœna damnatorum, & beatorum gloria eſſentialiter, & radicaliter conſiſtit in anima.

Eâdem ratione, ut ait S. Tho. ibi *quæſtiunc.* 3. ſuffragia prodeſſe non poſſunt pueris in originali peccato mortuis: quia ſuffragia vivorum non proſunt mortuis extra gratiam, quales ſunt præfati pueri: nec eorum ſtatus mutari poteſt, maximè quantùm ad meritum eſſentialis præmii, vel pœnæ. Unde pro præfatis nec indulgentiæ valere poſſunt.

Oppoſita verò ratione, ut ait S. D. ibi *quæſtiunc.* 4. nec ſuffragia, nec indulgentiæ prodeſſe, aut valere poſſunt pro Sanctis, qui ſunt in Patria: *Suffragium enim de ſui ratione importat quandam auxiliationem, quæ non competit ei, qui defectum non patitur: nulli enim juvari competit, niſi in eo, quod indigens eſt. Unde cùm Sancti, qui ſunt in patria, ſint ab omni indigentia immunes, inebriati ab ubertate domus Dei, eis juvari per ſuffragia* (ſive indulgentias) *non competit*. Ita S. Th.

II. Suppono ſecundò. Ex eodem S. Th. laudato, *a.* 3. *quæſtiunc.* 1. ſuffragia vivorum prodeſſe defunctis, qui ſunt in purgatorio. Hi enim uniuntur viventibus in caritate, & ſecundùm quòd viventium intentio fertur in illos, opera viventium eis communicantur: opus autem maximæ caritatis eſt Euchariſtia, quæ eſt ſacramentum unionis continens illum, in quo tota Eccleſia unitur, nempe Chriſtum, & eleemoſyna quæ eſt præcipuus caritatis effectus. Intentio autem viventium fertur in mortuos per orationem. Unde cùm exiſtentes in Purgatorio, ſint in ſtatu indigentiæ, & nondum totaliter extra ſtatum viæ, poſſunt vivorum ſuffragiis adjuvari. De quo loquuti ſumus, *in Tract. de Euchariſtia, de Sacrificio Miſſæ, & in Vera Eccleſia*, & alibi fortè. Eſtque articulus fidei definitus in Florentino, & Tridentino, *Seſſ.* 25. *in Decreto de Purgatorio*. Modò quærimus: An pro iſtis etiam valeant indulgentiæ.

§. II.

Reſolutio Dubii.

III. DIco. Indulgentiæ proſunt defunctis in purgatorio exiſtentibus, ſi in forma conceſſionis fiat expreſſa mentio, quòd etiam illis concedatur. Eſt expreſsè S. Thomæ *in* 4. *diſt.* 45. *q.* 2. *a.* 3. *qu.* 2. his verbis: *Indulgentia dupliciter alicui prodeſſe poteſt. Uno modo principaliter, alio modo ſecundariò. Principaliter quidem prodeſt ei, qui indulgentiam accipit, ſci-*

licet, qui facit hoc, pro quo indulgentia datur; ut qui viſitat limina alicujus Sancti: unde cum mortui non poſſint aliquid facere eorum, pro quibus indulgentiæ dantur, eis indulgentiæ directè valere non poſſunt. Secundariò autem, & indirectè proſunt ei, pro quo aliquis facit illud, quod eſt indulgentiæ cauſa; quod ſicut diſt. 20. (q. 1. art. 5. qu. 3. ad 2.) *dictum eſt, quandoque contingere poteſt, quandoque autem non poteſt, ſecundùm diverſam indulgentiæ formam. Si enim ſit talis indulgentiæ forma:* Quicumque facit hoc, vel illud, habebit tantum de indulgentia: *Ille, qui hoc facit, non poteſt fructum indulgentiæ in alium transferre; quia ejus non eſt applicare ad aliquid intentionem Eccleſiæ, per quam communicantur communia ſuffragia, ex quibus indulgentiæ valent. Si autem indulgentia ſub hac forma fiat:* Quicumque fecerit hoc, vel illud, ipſe, & pater ejus, vel quicumque ei adjunctus in Purgatorio detentus tantum de indulgentia habebit: *talis indulgentia non ſolùm vivo, ſed etiam mortuo proderit. Non enim eſt aliqua ratio, quare Eccleſia poſſit transferre merita communia, quibus indulgentiæ innituntur, in vivos, & non in mortuos. Nec tamen ſequitur, quòd Prælatus Eccleſiæ poſſit pro ſuo arbitrio animas à purgatorio liberare; quia ad hoc, quòd indulgentia valet, requiritur cauſa conveniens indulgentias concedendi, ut ſupra, diſt.* 20. *dictum eſt*. Ita S. Th.

IV. Docet ergo S. Doctor, primò: indulgentias prodeſſe poſſe etiam fidelibus defunctis in purgatorio detentis. Cùm enim hi ſint nobiſcum ejuſdem corporis membra per fidem, & caritatem colligata; ſint in ſtatu indigentiæ, & nondum in termino; & hæc ſit ratio, cur privati ſuffragia, & ſatisfactiones ſuas poſſint applicare defunctis tanquam membris eiuſdem corporis: non eſt ratio, quare non poſſit ſummus Pontifex eis applicare ſatisfactiones Chriſti, & Sanctorum; cùm ipſe ſit diſpenſator theſauri, & theſaurus ſit pro corpore myſtico totius Eccleſiæ nondum triumphantis. Unde ait S. Thomas: *Non eſt aliqua ratio, quare Eccleſia poſſit transferre merita communia, quibus indulgentiæ innituntur, in vivos, & non in mortuos.* Hac poteſtate uſa fuit ſemper Eccleſia. Unde Leo X. in Bulla, quæ apud Cajetanum (cui Pontificiam Legationem in Germania obeunti eſt miſſa) 3. *p. q.* 48. *a.* 5. extat, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ decernit, quòd indulgentiæ per Romanum Pontificem conceſſæ ſive vivis, ſive defunctis, valere eis ad remiſſionem pęnæ.

V. Dicit ſecundò: valere eis, ſi tamen *in forma &c.* Quia eſi quilibet poſſit opus proprium applicare, cui voluerit, atque ita ſatisfacere pro illo: indulgentiam tamen nemo poteſt applicare alicui, niſi ex intentione concedentis, cujus eſt applicare merita communia, & diſpenſare theſaurum Eccleſiæ.

VI. Dicit tertiò: indulgentias defunctis valere, non directè, ſed indirectè. Quia eis valent, non quia ipſi fecerint opus, cui annexa eſt indulgentia; ſed quia alius, qui opus illud fecit, in ejus ſatisfactionem, & remiſſionem pœnæ ordinavit.

§. III.

Quomodo Defunctis Valeant Indulgentiæ.

VII. DIco. Non valent per modum abſolutionis, ſed per modum ſuffragii. Valere per modum abſolutionis eſt valere per modum ſententiæ judicialiter prolatæ: et hoc modo, ut ſupra dixi, valent vivis. Valere autem per modum ſuffragii eſt valere per modum auxilii, eo modo, quo Eccleſia auxilium poteſt defunctis ferre. Cumque hoc tripliciter fieri poſſit: vel per opera pia eorum liberationem merendo de congruo, vel per orationem eam impetrando, vel per paſſiones ſatisfatiendo pro illis; hoc

tertiò

tertio modo indulgentia valet defunctis per modum ſuffragii, nempe, per modum ſatisfactionis, & ſolutionis: ſolvendo pœnas eis debitas, de ſatisfactionibus Chriſti, & Sanctorum in Eccleſiæ theſauro reconditis, quæ per Pontificem Deo offeruntur in compenſationem.

Sicut ergo cùm quis dat eleemoſynam, vel jejunat pro defuncto, non abſolvit eum à reatu pœnæ; ſed offert illud opus Deo in ſatisfactionem pro illo: ita Pontifex non abſolvit defunctorum animas à pœna; ſed offert Deo ex theſauro Eccleſiæ ſatisfactiones communes, ut eis acceptatis liberentur. Ex quo apparet diſcrimen inter modum, quo Pontifex extendit indulgentiam ad defunctos, & modum, quo quilibet fidelis poteſt opera ſatisfactoria eis applicare. Nam hic opera tantùm propria privatâ caritate dirigere ad defunctos poteſt, nullâ juriſdictione, ſive auctoritate utens. Pontifex autem utitur poteſtate clavium, & auctoritate, non judiciariâ, ſed diſpenſatoriâ, quam habet in communem theſaurum: eo modo, quo Princeps pro liberatione captivorum, qui ſunt membra communitatis, de ejuſdem theſauro pecuniam depromeret.

VIII. Prima igitur aſſertionis pars prob. Quia defuncti non ſubſunt juriſdictioni Pontificis: non enim poteſt eos citare, ad obediendum cogere, cauſas eorum cognoſcere. Non ſunt ex ovibus quas, *Jo.* 21. in Petro ſuſcepit paſcendas; cum eis Pontifex nullum, aut vitæ, aut doctrinæ pabulum præbere poſſit — Addit S. Bonaventura, verba, quibus Apoſtolis data fuit poteſtas, Matth. 18. *Quæcumque ſolveritis ſuper terram &c.* colligi poteſtatem ſolvendi, ſicut, & judicialiter ligandi, reſtringi ad ſolos homines in terra viventes; hæc enim ſolet eſſe phraſis Sacræ Scripturæ, ut Job. 41. v. 24. *Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei*. Neque enim defuncti ſuperſtites ſunt, nec *ſuper*, ſed *ſubtus* terram. Sicut ergo iſtos ligare non poteſt, ita nec propriè abſolvere.

IX. Nec dicas. Poteſt Pontifex, & Eccleſia defunctos excommunicare; cur ergo non abſolvere? — Secundò. Axioma juris habet, delinquentem ſortiri forum ratione delicti; cùm ergo mortui peccaverint, dum hìc eſſent, poterunt hìc abſolvi. — Tertiò. Mortui in purgatorio detenti, adhuc ſunt viatores per fidem ambulantes; omnes autem viatores fideles ſubſunt Pontifici.

X. Reſpondeo enim ad primum, neg. ant. Quia Eccleſia, aut Pontifex nec excommunicat, nec ab excommunicatione propriè abſolvit mortuos; ſed declarat, quæ ſententia in eos ferri potuiſſet, dum viverent: & in hoc ſenſu prohibet, aut permittit fidelibus, ut pro illis orent, aut ſacrificia offerre poſſint, aut eos ſepulturâ donare: de quo aliqua diximus ſupra, Q. 1. *Dub.* 3. §. 3. — Ex his reſpondetur ad ſecundum, mortui enim declarari poſſunt, hinc diſceſſiſſe vel abſolutos, vel ligatos; non verò poſt mortem, propriè ligari, vel abſolvi. — Ad tertium dico, in purgatorio detentos, ut docet S. Th. *in* 4. *diſt.* 45. *q.* 2. *a.* 1. *qu.* 2. *ad* 3. non eſſe ſimpliciter in ſtatu viæ, ſed quantùm ad aliquid adhuc eſſe in via; quatenus nondum ſunt conſecuti terminum retributionis æternæ. Non ſunt tamen ſimpliciter in ſtatu viæ; quia nec poſſunt tranſmutari ſecundùm ſtatum felicitatis, & miſeriæ, nec progredi merendo, aut demerendo; quales debent eſſe viatores, qui juriſdictioni Pontificis ſubjiciuntur.

XI. Poſterior aſſertionis pars ex priori ſequitur. Cùm enim ſolùm duplex ſit modus indulgentias ferendi, ſcilicet per modum abſolutionis, & ſuffragii, ſeu ſolutionis; ſi priori modo indulgentias defunctis Pontifices non concedunt; ſequetur, ut eas concedant poſteriori modo: nimirum, ut indulgentia perveniat ad defunctos, non per viam juſtitiæ, ſed gratuitæ,

tuitæ,

tuitæ, ac miſericordis Dei acceptationis, quâ merita Chriſti, & Sanctorum, in eorum ſatisfactionem oblata velit acceptare. Quare, ut à pœnis ſolvantur, accedere debet miſericordia Judicis, cui immediatè ſubſunt, nempe, Dei; ut is oblata pro eis ſuffragia ſatisfactoria gratiosè dignetur ad eorum liberationem acceptare. De quo egregiè Cajet. *Tract.* 16. *de Indulgentiis, quæſt.* 5. videndus

XII. Cæterùm; ut ſupra tetigi, ex his non eſt inferendum, Eccleſiam, & Pontificem in conferendis indulgentiis non uti poteſtate clavium; contrarium enim fert ſtylus, quo indulgentiarum Bullæ, ſive pro vivis, ſive pro defunctis loquuntur. In eis enim duo exprimuntur. Et quòd auctoritate Apoſtolicâ concedantur pro defunctis; & quòd eædem indulgentiæ illis per modum ſuffragii opitulentur. Per primum indicatur, Pontificem auctoritativè procedere, nimirum poteſtate clavium aperiendo Eccleſiæ Theſaurum; & ex eo communia merita depromendo in ſatisfactionem pro pœnis debitis, ſive vivis, ſive defunctis. Per ſecundum verò indicatur, quoad pœnas defunctis relaxandas, ſe non auctoritativè, & abſolvendo procedere; ſed indulgentiam per modum ſuffragii, transferendo, ſeu offerendo ſolutionem, quâ Deus illos à pœna abſolvat. Quod eſtò Deus id ex juſtitia præſtare non teneatur, cùm ad hoc nulla promiſſione ſe obligarit: eâ tamen acceptatione poſitâ, rectè dicitur intervenire juſtitiam, cùm per ſatisfactiones de theſauro Eccleſiæ oblatas, juſta fiat pœnarum compenſatio.

XIII. Quæri ſolet: An poſitis omnibus, quæ ex parte viventium requiruntur, certâ ſemper, & infallibili lege proſint indulgentiæ iis, pro quibus conceduntur?

Reſpondeo, probabile eſſe, quòd omnibus ex parte viventium requiſitis impletis, indulgentiæ ſemper proſint defunctis. Quia ex parte horum nullum eſt impedimentum, cùm ſint in gratia, & caritate confirmati; neque apparet ratio ex parte Dei, cur oblata pro illis ſuffragia non acceptet. Unde S. Auguſtinus, *in Enchiridio, cap.* 110. & *l. de Cura pro mortuis, cap.* 1. & 4. loquens de pio affectu precantium pro defunctis, ait: *Qui cùm defunctis à fidelibus cariſſimis exhibetur, eum prodeſſe non dubium eſt iis, qui cùm in corpore viverent, talia ſibi poſt hanc vitam prodeſſe meruerunt.* Quæ verba collata cum præcedentibus, & ſubſequentibus ſignificare videntur, non tantùm publicas Eccleſiæ, ſed etiam privatas ſingulorum preces, in caritate defunctis pro quibus fiunt, abſque dubio prodeſſe.

Verumtamen cùm ſit ejuſdem Auguſtini imò totius Eccleſiæ doctrina, animas in futuro ſeculo juvari, prout in hac vita meruerunt; quæ quidem merita certum eſt eſſe inæqualia, ſicut & inæquale fuit ſtudium ſatisfaciendi pro ſuis peccatis in hac vita; probabiliter exiſtimant plures, non omnes per eaſdem indulgentias æqualiter juvari, ſed proportione quâdam ſuorum meritorum plus, aut minus: ut in illis quoque locum habeat quod Bonifacius VIII. *in Extravag.* de vivis dicit, nempe, quòd efficaciùs indulgentiam conſequitur qui ut indulgentia ſibi prodeſſe poſſet, magis promeritus fuit, & ad eam ſatisfaciendo propiùs acceſſit.

Ex quibus omnibus ſatis colligitur: non ita certò ſtatuendam eſſe alicujus animæ, pro qua data ſit indulgentia, è purgatorio liberationem; ut jam non ampliùs pro ea orandum ſit, vel tollenda ſint anniverſaria, aut cætera, quæ in ſuffragium illorum fieri ſolent, omittenda. Quia videlicet, certò nobis conſtare non poteſt, ea omnia ſubſiſtere, quæ ad plenum indulgentiæ effectum conſequendum requiruntur. Unde S. Tho. ſupra laudatus, *in* 4. *diſt.* 45. *qu.* 2. *a.* 3. *quæſt.* 2. ait: *Neque tamen ſequitur*

Digitized by Google

quitur, quòd Prælatus Eccleſiæ poſſit pro ſuo arbitrio animas à purgatorio liberare; quia ad hoc, quòd indulgentia valeat, requiritur cauſa conveniens indulgentias concedendi, videlicet, tàm ex parte ejus, qui concedit, quàm ejus, pro quo conceditur.

DUBIUM V.

Quinam Indulgentias Facere poſſint.

§. I.

De Parochis, Abbatibus &c.

I. Dico. Nec Parochi, nec Abbates, nec Prælati regulares poteſtate ordinariâ poſſunt indulgentias concedere. Ita S. Thom. *q. 26. Suppl. a. 1.* Nam cùm indulgentiæ diſpenſentur ex theſauro Eccleſiæ, ſoli illi eas concedere poſſunt, qui præficiuntur Eccleſiæ: ſed Parochi, Abbates, & Prælati regulares non præficiuntur Eccleſiæ; ergo &c. Minorem probat S. Thomas ſic: *Cùm Eccleſia ſit congregatio fidelium, congregatio autem hominum ſit duplex, ſcilicet, œconomica, ſicut illi, qui de una familia ſunt; et politica, ſicut illi, qui ſunt de uno populo: Eccleſia aſſimilatur congregationi politicæ, quia ipſe populus Eccleſia dicitur: ſed conventus diverſi, vel parochiæ in una diœceſi aſſimilantur congregationi in diverſis familiis, vel in diverſis officiis*. Et ideo Parochi, Abbates, & Præfecti Regularium, cùm ſuis conventibus, & parochiis præſint uti œconomicæ, non ut politicæ multitudini; ideſt, non tanquam civitati, aut provinciæ, ſed tanquam uni familiæ cuidam, non ſunt ſimpliciter Prælati Eccleſiæ, ſed quaſi coadjutores. Unde nec plenam habent poteſtatem in diſpenſatione omnium ſacramentorum, nec omnimodam in ſuos ſubditos juriſdictionem, quam habent Epiſcopi. Hac ratione Innocentius III. Cap. *Accedentibus*, tit. *de Exceſs. Prælatorum*, declarat, non eſſe Abbatibus poteſtatem concedendi indulgentias, ſeveròque prohibet, ne attentent.

II. Neque obſtat, quòd religionum Præfecti ſoleant ſuæ religionis; & communitatis bona ſpiritualia communicare aliis: talis enim communicatio non eſt indulgentia propriè dicta. Primò: quia non fit ex theſauro indeficienti meritorum Chriſti, & Sanctorum, ſed ſolum ex bonis illius congregationis, quæ indeficientia non ſunt. Secundò: quia per eam non applicantur ſatisfactiones præteritæ, quæ cum aliis ſuperabundent, in theſaurum ſint reconditæ; ſed opera, quæ fient in illa congregatione. Tertiò: quia per illas communicationes *Quamvis homo ſolvatur à reatu pœnæ, quantùm ad Deum, tamen non ſolvitur à debito faciendi ſatisfactionem, ad quam obligatus eſt ex præcepto Eccleſiæ*, ut ait S. Tho. loco citato.

III. Neque etiam obſtat, quòd Confeſſarii per abſolutionem ſacramentalem, non ſolùm culpam ſolvant, ſed etiam pœnam. Quia non omnis ſolutio pœnæ eſt effectus indulgentiæ; ſed ea tantùm, quæ fit per juriſdictionem fori externi, relaxando pœnitentiam injunctam, vel in totum, vel ex parte. Confeſſarii autem, ut tales, non habent juriſdictionem fori externi; nec poſſunt indulgere ſatiſfactionem debitam, ſed tenentur eam pro gravitate delicti injungere: vel ſi pœnitentis infirmitas non patiatur, debent reſiduum ei committere per ſe aſſumendum, vel à Deo expectandum.

IV. Sed inſtabis. Falſum eſt, ſolos Eccleſiæ Prælatos juriſdictionem in foro exteriori habentes poſſe indulgentias concedere. Nam Corinthii inceſtuoſo fecerunt indulgentiam. Id enim ſignificare videntur illa verba, 2. Cor. 2. v. 10. *Cui aliquid donaſtis, & ego*. Quod facere videntur alii fideles, dum aliis applicant ſuas ſatisfactiones.

V. Reſ-

V. Reſpondeo, neg. ant. Dato autem, quòd omnes Corinthii aliquam partem habuerint in indulgendo ulteriorem ſatisfactionem illi inceſtuoſo; hanc habuerunt, non poteſtate (id enim ſolus Paulus præſtitit) ſed voto, commiſeratione, & conſilio: hoc enim modo cenſetur facere cætus fidelium, quod ſoli Eccleſiæ Præfecti faciunt poteſtate. Ad eum ſenſum, quo S. Auguſt. *lib.* 3. *de Bapt. contra Donatiſtas*, *cap.* 18. dicit, quòd *Remiſſio peccatorum detur per columbæ gemitus*, ideſt, per orationes, lacrymas, aliaque opera, quibus quis cooperatur ad impetrandam peccatoribus veniam; non autem ſacramentum pœnitentiæ miniſtrando — Quare nec applicando ſuas ſatisfactiones fideles indulgentiam faciunt; quia non uſu jurisdictionis, ſed ex caritate id faciunt. Unde nec pœnitentem liberant à pœnitentia per Sacerdotem injunctâ.

VI. Ex his conſequitur, nec Archidiaconos, nec Epiſcoporum Vicarios habere ordinariam poteſtatem indulgentias concedendi, quia ſimpliciter non ſunt Prælati Eccleſiæ. An vero hanc facultatem habeat Capitulum, cathedrali ſede vacante: negant Dominicus Soto, *diſt.* 21. *q.* 1. *a.* 4. & Suarez, *Tom.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 55. *ſect.* 4. Affirmant verò Sylveſter verbo *Capitulum*, & Zerola verbo *Indulgentia*. His favet uſus. Nam Vicarii generales, ſede vacante, concedere conſueverunt indulgentiam quadraginta dierum, ſicut Epiſcopi in ſua diœceſi. Collegium tamen Cardinalium, Sede Apoſtolicâ vacante, non poteſt pro tota Eccleſia indulgentias facere; quia hæc poteſtas alligata eſt Pontifici, ut Petri ſucceſſori. An verò pro diœceſi Romana Vicarius, vel alter poſſit, nihil certi ſtatuo. Epiſcopus tamen confirmatus, etſi nondum conſecratus, poteſt pro ſua diœceſi indulgentias facere (quia indulgentia non eſt actus ordinis, ſed juriſdictionis) idque auctoritate ordinariâ.

VII. Dixi, ſolos Eccleſiæ Præfectos *viâ* ordinariâ poſſe indulgentias concedere. Nam, ut docet S. Tho. citato loco, *a.* 2. Diaconi, & alii non Sacerdotes, ſicut & Legati Sedis Apoſtolicæ poſſunt ex commiſſione concedere indulgentias; quia poteſtas faciendi indulgentias ſequitur clavem juriſdictionis, non clavem ordinis. Debet tamen ſaltem eſſe Clericus. Quia etſi ex abſoluta poteſtate poſſet ſummus Pontifex delegare iſtam juriſdictionem non Clerico; præter ipſum tamen nemo alius id poſſet. Imò nec foret congruum, quòd vel ipſe delegaret hanc juriſdictionem alii, quam Clerico.

§. II.

De Epiſcopis &c.

VIII. Dico. Solus Papa poteſt indulgentias facere pro tota Eccleſia; cæteri verò Epiſcopi pro ſua diœceſi, vel provinciâ, juriſdictione ordinariâ, modo tamen explicando. Ita S. Th. citato loco, *a.* 3. his verbis: *Papa habet plenitudinem Pontificalis poteſtatis, ſicut Rex in Regno. Sed Epiſcopi aſſumuntur in partem ſollicitudinis, quaſi Judices civitatibus præpoſiti, propter quod eos ſolos in ſuis literis Papa* Fratres *vocat; reliquos autem omnes vocat* Filios. *Et ideo poteſtas faciendi indulgentias plenè reſidet in Papa; quia poteſt facere prout vult, causâ tamen exiſtente legitimâ. Sed in Epiſcopis eſt taxata ſecundùm ordinationem Papæ. Et ideo poſſunt facere ſecundùm quòd eſt eis taxatum, & non amplius.*

IX. Ex his fit, quòd ſolus Papa, qui ſolus habet plenitudinem poteſtatis, poteſt indulgentiam plenariam facere, & hoc quibuſvis per totam Eccleſiam fidelibus. Cæteri autem Epiſcopi non poſſunt, niſi his, qui ſunt ex ſua diœceſi; & Archiepiſcopi, his qui ſunt de ſua provincia. Atque has unius tantùm anni, cùm dedicatur Eccleſia; aliis verò temporibus quadraginta ſolùm dierum. Ita ſtatuerunt

Inno-

Digitized by Google

Innocentius III. in Concil. Lateran. IV. & Cap. *Cum ex eo*, tit. *de Pœnitentiis*. Honorius III. Cap. *Noſtro*, eodem tit. & Bonifacius VIII. Cap. *Indulgentia*, in Sexto, eod. tit. Et hoc ait Bonifacius ſive ab uno, ſive à plurimis ſimul Epiſcopis dentur. *Si verò prædictum modum exceſſerint, indulgentia vires non obtinent*, quantum tamen ad exceſſum: valent enim quantùm ad eam partem, quàm jure poſſunt concedere; quia ſecundùm regulam juris 37. in Sexto: *Utile non debet per inutile vitiari*.

X. Indulgentias autem ab Epiſcopis latas ſolis fidelibus eis ſubditis prodeſſe, declaravit Alexander III. qui interrogatus ab Archiepiſcopo Cantuarienſi: num conceſſæ ab Epiſcopis indulgentiæ proſint fidelibus eis non ſubjectis, quia alterius diœceſis? Reſpondet, Cap. Quod autem: *Quod cùm à non ſuo Judice ligari nullus valeat, vel abſolvi; remiſſiones prædictas prodeſſe illis tantummodo arbitramur, quibus ut proſint, proprii Judices ſpecialiter indulſerunt*. Loquitur autem de indulgentiis conceſſis in dedicatione Eccleſiarum, & conferentibus ad ædificationem pontium, ſuper quo conſultus fuerat.

XI. Quo autem jure habeant Epiſcopi poteſtatem indulgentias concedendi: an jure tantùm eccleſiaſtico, an verò etiam divino; diſtinguendum videtur. Vel enim loquimur de poteſtate eas concedendi, vel de modo exercendæ talis poteſtatis. Si de poteſtate indulgentias ſuis ſubditis concedendi loquamur; eam dici poteſt à Chriſto Epiſcopis collatam fuiſſe, & proinde à jure divino in eos derivaſſe. Si verò de modo exercendæ hujus poteſtatis ſermo ſit; hic ex præſcripto Eccleſiæ, ſeu jure humano eccleſiaſtico Epiſcopis ſtatutus fuit. Prima pars videtur colligi: Tùm ex Scriptura: nam ſicut, *Jo.* 20. illis verbis: *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt*, intelligitur conceſſa Apoſtolis, & Epiſcopis eorum ſucceſſoribus ordinaria poteſtas abſolvendi à peccatis: ita hiſce aliis, Matth. 18. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata, & in Cœlo, & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta, & in Cœlo*, intelligitur eiſdem à Chriſto collata poteſtas in foro exteriori, vel ligandi pœnis, vel à pœnis ſolvendi. — Tùm ex traditione: cùm enim jus, de quo eſt quæſtio, olim ſibi uſurpaſſent Sacerdotes quidam, qui ad libellos martyrum, inconſultis Epiſcopis, pace lapſos donabant; temerarium hunc auſum tanquam Evangelio, & conceſſæ divinitus Epiſcopis auctoritati contrarium, his verbis compreſſit Cyprianus, Epiſt. 10. *Quod enim non periculum metuere debemus de offenſa Domini, cum aliqui de Presbyteris nec Evangelii, nec loci ſui memores; ſed neque futurum Domini judicium, neque nunc ſibi præpoſitum Epiſcopum cogitantes, quod nunquam omnino ſub Anteceſſoribus factum eſt, cum contumelia, & contemtu Præpoſiti totum ſibi vindicant?* Si ergo contra Evangelium operabantur Presbyteri, qui inconſultis Epiſcopis lapſos ad indulgentiam admittebant, ſequitur hoc jure divino Epiſcopis competere.

XII. Accedit ratio theologica, quam indicat S. Th. *q.* 26. *Suppl. a.* 1. nimirum: quod conferre indulgentias eſt communia Eccleſiæ bona diſpenſare; diſpenſare autem bona communia Reipublicæ ad ſolos Princeps, & Rectores ſpectat. Atqui ſolus Epiſcopus propriè Prælatus, & Rector Eccleſiæ dicitur, & *ideo ipſe ſolus quaſi ſponſus annulum Eccleſiæ recipit*. Unde *Act.* 20. *v.* 28. de Epiſcopis dicitur: *Quòd Spiritus Sanctus poſuit regere Eccleſiam Dei*. Unde Cyprianus, Ep. 27. *Ut Eccleſia* (inquit) *ſuper Epiſcopos conſtituatur, & omnis actus Eccleſiæ per eoſdem Præpoſitos gubernetur; cùm hoc divina lege fundatum ſit*.

XIII. Secunda verò pars probatur. Nam eſtò omnes Epiſcopi divino jure à Chriſto ad regendam Eccleſiam con-

conſtituti ſint; non tamen omnes immediatè, & cum æquali poteſtate juriſdictionis: ſed ſicut in Petro Eccleſiam fundavit, eique univerſale regimen ſuarum ovium commiſit; ita hoc privilegium divino jure in Petri ſucceſſore Romano Pontifice continuatur; ut ipſe ſit totius gregis Rector cum plenitudine juriſdictionis, quæ per ipſum in alios particularium gregum duces, & paſtores deſcendat. Unde S. Thomas, q. 26. Suppl. a. 3. *Papa* (inquit) *habet plenitudinem Pontificalis poteſtatis, quaſi Rex in Regno; ſed Epiſcopi aſſumuntur in partem ſolicitudinis, quaſi Judices ſingulis civitatibus præpoſiti.* Quare modus exercendæ talis poteſtatis juriſdictionis conferendi indulgentias, potuit jure Eccleſiaſtico in Epiſcopis per Papam, & Concilia taxari, ut ſuperiùs dicebamus.

§. III.

De Concilio Generali.

XIV. Dico. Concilium generale, ſecluſo Pontifice, non habet poteſtatem concedendi plenariam indulgentiam. Primò, Quia ſolus Pontifex, non autem, eo ſecluſo, Concilium habet ſupremam in Eccleſia poteſtatem. Secundò. Ut conſtat ex Cap. *Cum ex eo*, tit. *de Pœnit.* Cap. *Noſtro*, eodem titulo, & Cap. *Indulgentiæ*, in Sexto, non plus poſſunt in concedendis indulgentiis plures Epiſcopi ſimul juncti, quàm ſinguli: cùm ergo ſinguli non poſſint concedere indulgentias, niſi dictis Canonibus taxatas, nec poterunt ſimul juncti.

Nec dicas: Epiſcopos in Concilio generali junctos repreſentare totam Eccleſiam. — Nego enim ant. Nam ſicut comitia Regni, ſecluſo Rege, non repræſentant Regnum: ita nec Concilia generalia, ſecluſo Pontifice, repræſentant Eccleſiam. Et ſicut membra corporis, ſecluſo capite, omni vigore ſpoliantur: ita membra Eccleſiæ ſeparata à capite Rom. Pontifice omni poteſtate, quæ in ea per ipſum derivatur, deſtituuntur.

XV. Objicies tamen primò. Concilium generale habet poteſtatem ferendi leges communes ab omnibus obſervandas, ſaltem mortuo Pontifice; ergo etiam indulgentias ferendi. — Reſpondeo, neg conſ. Nam Concilium generale, mortuo Pontifice, poteſt quidem ferre leges ad regimen Eccleſiæ pro eo tempore, quo Sedes vacat, neceſſarias: ſed ad indulgentias plenarias concedendas, ne quidem tunc, habet poteſtatem; quia in Concilio non eſt poteſtas major Epiſcopali, quamvis multiplicata.

XVI. Objicies ſecundò. In omni communitate diſtributio bonorum communium pertinet ad communitatem ipſam, etiam abſente capite; ergo &c.

Reſpondeo, dato antec. neg. conſ. Nam theſauri materialis dominium eſt penes communitatem; ipſaque eſt, quæ diſpenſationem illius commiſit Regi, vel Capiti. Spiritualis verò theſauri dominus eſt ſolus Chriſtus; diſpenſator autem ſummus is eſt, quem ſupremum ſui Vicarium conſtituit; unde quamvis in Concilio generali adſint omnes Paſtores, ſi tamen deſit Papa, nemo eſt, qui plenè poſſit theſaurum iſtum diſpenſare.

XVII. Objicies tertiò. Concilium Baſileenſe, *Seſſ.* 24. de facto conceſſit indulgentiam plenariam, cùm tamen tunc ei non adeſſet Papa; ergo &c.

Reſpondeo, indulgentiam illam fuiſſe nullam; nec Concilium illud poſt ſeparationem ab Eugenio Papa fuiſſe verum Concilium, ac ullius auctoritatis, ut ex ejus actis, & ex *Seſſione* 11. Conc. Lateran. ſub Leone X. ubi vocatur conciliabulum, omni robore carens; ſed hæc ſunt altioris indaginis, quam præſens materia non patitur.

XVIII. Quæri ſolet: An qui eſt in peccato mortali poſſit indulgentias facere?

Reſpon-

Reſpondet S. Thom. citatâ *qu.* 25. *a.* 4. affirmativè: Nam *Facere indulgentias pertinet ad juriſdictionem; ſed per peccatum homo non amittit juriſdictionem. Et ideo indulgentia aquè valent, ſi fiant ab eo, qui eſt in peccato mortali, ſicut ſi fierent ab eo, qui eſt ſanctiſſimus: cùm non remittat pœnam ex vi meritorum ſuorum; ſed ex vi meritorum reconditorum in theſauro Eccleſiæ.* Et hic eſt fons, à quo indulgentiæ recipiunt valorem, non autem qui eas concedit, qui nihil de ſuo confert.

Nec valet dicere. Majus eſt indulgentiam facere, quàm eam recipere: ſed ille, qui eſt in peccato mortali, non recipit; ergo nec eam facere poteſt. — Reſpondet enim S. Thom. citato loco, *ad* 2. quòd *Majus eſt facere indulgentias, quàm recipere, quantum ad poteſtatem; ſed eſt minus quantùm ad propriam utilitatem.*

Hæc de hac materia ſufficiant. Plura, præſertim praxim ſpectantia, apud Auctores videre Studioſus poterit.

Tomi Tertii in Tertiam Partem, Ordine Quarti decimi, Finis.

INDEX

Eorum, quæ in hoc Tertio Tomo in Tertiam Partem, ordine Quarto decimo, viſa ſunt notatu digna.

A

Abſolutio ſacramentalis à peccatis in quibus verbis eſſent aliter conſiſtat. *pag.* 333. 334. Quando, & quomodo poſſit dari conditionatè. 335. Vide *Forma*.

Abſolutio in ſcriptis data eſt nulla. 338. & ſeq. Nequit dari abſenti. ibi.

Abſolutio à cenſuris à quo debeat, & poſſit, fieri. 375.

Abbates nequeunt de poteſtate ordinaria indulgentias concedere. 415.

Accidentia vera, & realia phyſica panis, & vini remanent in Euchariſtia, factâ conſecratione. 100. & ſeq. Omnia ſcilicet, quæ afficiebant ſubſtantiam panis, & vini. 105. Manent ſinè ſubjecto ſubſtantiali. ibi. Sunt in quantitate ſicut in ſubjecto. ibi — Accidentia euchariſtica poſſunt corrumpi, & ex ipſis aliquid generari. 106. Verè nutriunt. *pag.* ibi.

Adoratio latriæ debetur Euchariſtiæ. *pag.* 107. & ſeq.

Agapæ quid eſſent apud veteres. *pag.* 141.

Amentes quando poſſint communicare. *pag.* 126.

Amor Dei ſuper omnia, & caritatis jungi non poteſt, ſive remiſſus, ſive intenſus, cum peccato mortali. 281. & ſeq.

Animæ Purgatorii quibus modis à vivis juvari poſſint. 204. 205. Iiſdem proſunt indulgentiæ. 411. 412. Non per modum abſolutionis, ſed ſuffragii. 412. 413. 414.

Approbatio Epiſcopi eſt neceſſaria ad hoc, ut Sacerdos habeat poteſtatem juriſdictionis. 326.

Aqua miſceri debet vino conſecrando. 34. & quidem naturalis. 35. & permodica. ibi. 36. Non ex neceſſitate ſacramenti. 37. Non ex præcepto Divino, ſed Eccleſiaſtico. 38. Aqua mixta vino, per conſecrationem, convertitur in ſanguinem Chriſti. 39. Et probabilius non immediatè, ſed mediatè. 40. 41. & ſeq.

Attritio ex metu gehenæ concepta eſt actus bonus, & laudabilis. 267. & ſeq. Attritio alia naturalis, alia ſupernaturalis. 271. Alia ex timore concepta ſerviliter operante, alia non ſerviliter operante. ibi — Attritio, quæ requiritur ad percipiendum fructum ſacramenti Pœnitentiæ, non debet eſſe merè ſervilis. 271. Sed debet reſpicere ex parte objecti, finis, & termini amorem Dei. ibi. Non tamen exigit, ut ex parte ſubjecti, & principii importet amorem Dei adhuc naſcentem, & imperfectum. ibi & ſeq.

Attritus quomodo magis deteſtetur pœnam, quàm culpam. 280. magis diligit Deum, quàm ſe. ibi.

Auctor cenſuræ quis. 365.

S. Auguſtinus. Docet, aquam calicis per conſecrationem converti in ſanguinem Chriſti. 39. Euchariſtiam ſumendam eſſe à jejunis. 137. Sacrificium vocari omne opus bonum. 164. In ſacrificio Melchiſedech figuratum ſacrificium Euchariſtiæ. 166. Chriſtum in caſtello Emaus conſecraſſe ſolum panem. 182. Sacrificium

cium exterius ſignum eſſe interioris. 186. Eccleſiam conſueviſſe memoriam Martyrum facere in Miſſa. 190. Sed ſoli Deo ſacrificium offerre, & altaria erigere. ibi. Orari poſſe ad altare pro infidelibus. 198. Miſſam non poſſe offerri pro damnatis. 200. Non eſſe orandum pro Sanctis, & Martyribus. 292. Sacrificiis, eleemoſynis, & orationibus mortuos adjuvari. 206. 207. Sacrificium Miſſæ antiquitus tertio die poſt obitum fuiſſe pro mortuis frequentatatum. 209. Qua ratione chriſtiani omnes dicantur Sacerdotes. 214. Sacerdotes malos validè conſecrare. 219. — Docet, Eccleſiam habere poteſtatem remittendi omnia peccata. 231. Admittit ſacramentum Pœnitentiæ diſtinctum à Baptiſmo. 237. Approbat tanquam laudabilem attritionem conceptam ex metu gehenæ, 267. 268. 281. Amorem Dei ſuper omnia, & caritatis non poſſe ſtare cum peccato mortali. 282. Catechumenos in extremis conſtitutos, etiamſi petere non poſſint, vel reſpondere, eſſe baptizandos. 315. — Pœnitentiæ ritum ſervandum à Catechumenis antequam baptizentur deſcribit. 347. Aſſerit, ſolum confeſſos. & convictos peccatores adjici poſſe pœnitentiæ publicæ. 348. Qui non ſint cogendi ad pœnitentiam publicam. 350. 351. Sola peccata publica ſubjici pœnitentiæ publicæ. 353. Quando abſtinendum ſit prudenter à ferenda cenſura. 363.

B

Bigamia triplex eſt. 395. Per eam incurritur irregularitas. ibi.

B. Virgo Maria non fuit capax ſacramenti Pœnitentiæ. 304. Cur Baptiſmum ſuſceperit, non autem confiteri ſacramentaliter potuerit. 305.

C

Calicis uſus non eſt concedendus hæreticis modernis. 156.

Caſus, in quibus licèt Euchariſtia ſumi à non jejunis. 138. 139. 140. Caſus, in quibus cenſura injuſta, & nulla eſſe poteſt. 371. 372. 373.

Cenſura datur in Eccleſia. 358. Ob quos fines 359. Quid ſit. 360. Eſt triplex, ſcilicet, excommunicatio, ſuſpenſio, interdictum. 361. — Alia à jure, alia ab homine: alia latæ ſententiæ, alia ferendæ. ibi. Vide *Materia. Forma. Auctor. Peccatum. Poteſtas. Subjectum.* — Cenſura injuſta quando ſit timenda, & tenenda. 370. 371. Quando ſit nulla. ibi. Vide. *Caſus. Ignorantia. Impotentia. Abſolutio.*

Chriſtus anno, quo paſſus eſt, celebravit Paſcha judaicum. 17. Luna quartadecimâ deſinente, & quintadecimâ inchoante; ſicque inſtituit Euchariſtiam in Azimo 19. & ſeq. — Chriſtus conſecravit verbis iiſdem, & ſemel tantùm prolatis, quibus modo Sacerdotes in Eccleſia conſecrant. 46. Vide *Præſentia* — Chriſtus non eſt in Euchariſtia per impanationem. 82. Sed per tranſubſtantiationem. 83. & ſeq. — Chriſtus totus eſt in hoc ſacramento. 92. & ſeq. Eſt totus in tota hoſtia, & totus in qualibet parte hoſtiæ. 95. & ſeq. In Cœna verum fecit ſui corporis, & ſanguinis ſacrificium. 173. In Cœna verè ſumſit corpus, & ſanguinem ſuum. 186. 187. — Chriſtus inſtituit ſacramentum Pœnitentiæ. 237. Non tamen determinavit tempus, quo regulariter fieri debeat. 300.

Circumgeſtatio ſolemnis Euchariſtiæ in proceſſionibus pia, & religioſa eſt. 115. Quando cæperit in uſu haberi. ibi.

Circumſtantiæ peccatorum ſunt in triplici genere. 316. Notabiliter aggravantes intra eandem ſpeciem ſunt neceſſariò confitendæ. 317. & ſeq.

Complicis manifeſtatio quando poſſit contingere in confeſſione ſacramentali, quando non. 319.

Communio ſub utraque ſpecie aliquando,

do communis fuit etiam laicis. 143. Non tamen quia hæc eſſet ipſis neceſſaria jure divino. 144. & ſeq. — Communio ſub ſpeciebus panis tantùm potuit ab Eccleſia præſcribi laicis. 151. Idque juſtis ex cauſis. 152. — Communio laica quæ fuerit. 157. Peregrina, & Præſanctificatorum quæ. 157. 158. — Communio in Eccleſiæ exordiis quotidiana erat. 158. Ab adultis aliquando ſumenda eſt ex præcepto divino. 159. 160.

Concilium Tridentinum vocat Euchariſtiam excellens inter alia ſacramentum. 3. Florentinum, Carthagin. III. Tridentinum ſtatuunt, aquam miſcendam vino in conficienda Euchariſtia. 34. 35. — Concilia coacta contra Berengarium. 81. Tridentinum ſanxit tranſubſtantiationem. 83. Quæ, & quomodo ſint ſub hoc ſacramento. 93. Totum Chriſtum eſſe ſub unaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cujuſque ſpeciei partibus. 94. Euchariſtiam eſſe adorandam adoratione latriæ. 107. 109. Sacerdotes eſſe miniſtros ordinarios Euchariſtiæ conficiendæ, & miniſtrandæ. 117. Statum gratiæ requiri ad Euchariſtiam cum fructu percipiendam. 132. Præmittendam eſſe confeſſionem ſacramentalem ab eo, qui in peccato mortali reperitur, ſi adſit copia Confeſſarii. ibi. Damnat, volentes communionem ſub utraque ſpecie eſſe neceſſariam ad ſalutem ſingulorum. 148. Eccleſiam potuiſſe privare laicos uſu calicis. 151. Idque feciſſe juſtis de cauſis. 152. — Præcipit ſub anathemate obſervantiam præcepti de communione Paſchali. 161. — Toletanum XII. ſentit, Sacerdotem celebrantem debere ſumere corpus, & ſanguinem. 185. — Tridentinum aſſerit, Miſſas quidem in memoriam Sanctorum celebrari, & illis ſacrificium ſoli Deo offerri. 197. Statuit, non omnes Chriſtianos habere poteſtatem adminiſtrandi omnia ſacramenta. 212. Lateranenſe, ſolos Sacerdotes poſſe conficere Euchariſtiam. ibi. — Tridentinum definit, Miſſas privatas licitè celebrari. 222. 223. Sacramentum Pœnitentiæ à Chriſto inſtitutum. 233. Eſſe à Baptiſmo diſtinctum. 234. Actus pœnitentis eſſe materiam ſacramenti Pœnitentiæ. 238. Formam eſſe verba: *Ego te abſolvo &c.* 240. — Definit contritionem. 241. Hancque eſſe ex Spiritu Sancto præveniente, & adjuvante. 244. Non ſemper tollere omnem reatum pœnæ temporalis. 247. Reconciliationem peccatorum non aſcribi contritioni ſinè ſacramenti voto. 454. Statuit, attritionem conceptam ex metu gehenæ eſſe bonum actum, & laudabilem. 267. Confeſſionem ſacramentalem fuiſſe inſtitutam à Chriſto. 291. Cenſet, excommunicatione utendum cum magna circumſpectione. 363. Eccleſiam habere poteſtatem à Chriſto ferendi indulgentias. 399. Eſſeque in illa theſaurum ex meritis, & ſatiſfactionibus Chriſti, & Sanctorum. 401. — Concilium generale, ſecluſo Papa, non poteſt concedere indulgentiam plenariam. 418.

Conditiones requiſitæ ad ſatiſfactionem pro peccato. 341. 342.

Confeſſarius triplici præcepto obligatur ad confeſſionis ſigillum. 329. In nullo caſu poteſt ſigillum violare. ibi. & ſeq. Quomodo ſe gerere debet, interrogatus à Judice de crimine ſolùm in confeſſione audito. 331. Ex pœnitentis licentia quando poſſit audita in confeſſione aperire. 332. Regulariter, & per ſe tenetur auditâ confeſſione, pœnitentiam imponere. 345.

Confeſſio ſacramentalis ex præcepto præmitti debet ante Communionem ab eo, qui eſt in peccato lethali, data copiâ Confeſſarii. 134. & ſeq. Fuit inſtituta à Chriſto. 290. & ſeq. — Confeſſionis uſus obtinuit etiam ante hæreſim Novatianam. 294. — Confeſſio à Nectario abrogata

gata quænam fuerit. 295. Confeſſio ex ſe nullum infert abuſum. 299. Confeſſionis tempus pro adimplendo ejus præcepto. 300. Vide *Præceptum*. — Confeſſio dupliciter poteſt eſſe informis. 306. Confeſſio poteſt eſſe valida, ſed informis. 307. In duobus caſibus. ibi. & ſeq. Confeſſio, ut ſit valida, debet ſemper eſſe formaliter integra. 312. Confeſſio partim uni, partim alteri Confeſſario facta, nulla eſt. 312. 313. — Confeſſio quibus in caſibus poſſit dividi. 314. & ſeq. Vide *Circumſtantia*. *Complicis*. *Sacerdos*. *Miniſter*. *Poteſtas*. — Confeſſio facta cuilibet Sacerdoti approbato, etiam ſinè licentia Parochi, eſt ſatisfactoria præcepti. 328. Confeſſio nequit fieri Sacerdoti abſenti per litteras, vel nuntium. 338.

Conſumptio ſpecierum non eſt de eſſentia ſacrificii Miſſæ. 177.

Contritio quid ſit, & quotuplex. 261. 262. Differt eſſentialiter ab attritione. 263. Eius differentiæ ab attritione. 264. Hominem Deo reconciliat, ut eſt pars ſacramenti, in genere cauſæ inſtrumentalis; ut autem eſt actus virtutis, in genere cauſæ materialis. 264. 265. 266. Contritio caritate formata cur ſit incompoſſibilis cum ſtatu peccati mortalis. 267. Vide *Præceptum*.

Conſecratio ſive in azimo, ſive in fermentato eſt valida. 27. Solùm in fermentato modò eſt licita Græcis, & Latinis ſolùm in azimo. 29. 30.

Converſio ad Deum triplex. 276.

Corpus Chriſti non eſt in ſacramento Euchariſtiæ ſicut in loco. 97. Eſt ibi per ſe immobiliter, & ſolùm per accidens mobiliter. 98. Corpus Chriſti, ut eſt in hoc ſacramento, nequit videri ob oculo corporeo. 99. Nec percipi ab intellectu creato, niſi lumine ſupernaturali perfundatur. ibi. & 100.

D

Defectus parientes irregularitatem quinam ſint. 392. & ſeq.

Delatio Euchariſtiæ ad abſentes, præſertim ægrotos, pia eſt. 113. 114.

Delicta inducentia irregularitatem quænam ſint. 396. & ſeq.

Depoſitio quid ſit. 389. In quibus differat à degradatione. ibi. A' quibus ferri poſſit ejus ſententia. ibi.

Diaconus quondam, ut extraordinarius miniſter, diſpenſabat Euchariſtiam. *pag.* 118.

Dies tres differentes apud Judæos, ſcilicet, legales, naturales, artificiales. 15.

Diſpenſatio Euchariſtiæ fidelibus quomodo olim fieret. 119. 120.

Diſpoſitiones requiſitæ ad Euchariſtiam ſumendam cum fructu quæ ſint. *pag.* 131. & ſeq.

E

Eccleſia potuit laicos, imò & Sacerdotes actu non celebrantes, uſu calicis privare. 151. Idque juſtis mota ex cauſis præſtitit. 152. 153. — Poteſt item uſum calicis concedere laicis; & defacto ex particulari privilegio quibuſdam conceſſit. 155. — In Eccleſia adeſt poteſtas collata à Chriſto remittendi omnia peccata poſt Baptiſmum commiſſa. 231. & ſeq. Determinat tempus pro adimplendo præcepto confeſſionis ſacramentalis. — Eccleſia habet poteſtatem ferendi indulgentias. 399. & ſeq. In Eccleſia eſt theſaurus conſtans meritis, & ſatisfactionibus Chriſti, & Sanctorum. 401. & ſeq.

Energumeni olim perpetuò fuerunt irregulares. 392.

Epileptici quando cenſeantur irregulares. 393.

Epiſcopi poſſunt indulgentias concedere pro ſua diœceſi. 417. Quo jure. ibi.

Euchariſtia variis nominibus inſignitur. 1. Eſt verè ſacramentum novæ le-

væ legis . 2. 3. Et quidem inter cætera præſtantiſſimum . ibi. Ejus excellentia in lege veteri fuit præfigurata . 4. Eſt unum ſpecie ſacramentum . 4. 5. — Euchariſtiæ materia duplex , una tranſiens , alia permanens , & proxima . 5. Materia ejus neceſſaria eſt panis , & vinum . 6. — Euchariſtia cur poſt conſecrationem dicatur panis , & vinum . 87. — Euchariſtia adoranda eſt adoratione latriæ . 107. 108. & ſeq. Peractâ conſecratione , & uſu , verè , ac piè reſervari poteſt , & reſervatur . 110. & ſeq. Piè defertur ad abſentes , præſertim ægrotos. 113. Similiter etiam ſolemniter in proceſſionibus circumgeſtatur . 115. Item religiosè , & piè publicè exponitur adoranda . 116. — Euchariſtiæ miniſter alter conſectionis , alter diſpenſationis . 116. Vide *Miniſter . Diaconus .* — Euchariſtia quomodo olim fidelibus traderetur . 119. 120. Olim quandoque miniſtrata à Clericis minoribus , imò & laicis . 120. 121. — Euchariſtia olim infantibus fuit miniſtrata . 123. In quo Veteres Latinorum non ſunt damnandi . 124. Sicut nec Recentiores , quod amplius non id agant . 125. Amentibus in extremo vitæ periodo , quondam miniſtrabatur , ſi abeſſet irreverentiæ periculum . 126. Modò quando id liceat , & quando non . ibi . Item quando olim daretur Energumenis , & quando non . ibi . Reis ultimo ſupplicio damnatis denegatur apud Gallos , & Hiſpanos . 126. Secus apud Germanos , & Italos . 127. — Euchariſtia peccatoribus maniſeſtis, etiam petentibus, non debet dari . 128. Occultis publicè petentibus non eſt deneganda . 129. 130. Secus ſi in occulto petant . 131. Cum fructu ſuſcipienda expoſcit per ſe ſtatum gratiæ in ſuſcipiente . 131. & ſeq. Debet ſumi à jejunis jejunio naturali . 136. 137. A' non jejunis poteſt ſumi tùm ob neceſſitatem ſumentis , tùm ob reverentiam ſacramenti . 138. 139. — Euchariſtia ſumta ſub utraque ſpecie non confert , per ſe , ſumenti majorem gratiam , quàm ſumta tantùm ſub una . 154. — Euchariſtia , ut ſacrificium , variis nominibus appellatur . 163. — Euchariſtia eſt verè , & propriè dictum ſacrificium novæ legis . 166. & ſeq. Figuratum in oblatione Melchiſedech . 174. 175.

Excommunicationis uſus antiquus eſt . 377. Excommunicatio variis nominibus appellata . ibi. & 378. Major, & Minor eſt . 378. Minor quid ſit . ibi & 379. Major quibus privet bonis . 379. 380. & ſeq. — Excommunicatio minor quando incurratur . 385. Quibus bonis privet . 388.

Excommunicato quis poteſt in quinque caſibus communicare civiliter . 381. Excommunicato vitando participare , quando ſit peccatum mortale . *pag.* 383.

F

F*Eſtivitas* Corporis Chriſti piè , ac religiosè inſtituta eſt . 114.

Fideles adulti obligantur præcepto divino ad ſumendam Euchariſtiam in articulo mortis , & aliquoties in vita . 160. Præcepto Eccleſiaſtico ad ſumendam ſemel in anno , ideſt , in Paſchate . ibi & 161.

Fœmina nequit Sacerdoti ſacrificanti miniſtrare . 226.

Forma Euchariſtiæ quomodo differat à formis aliorum ſacramentorum . 45. Vide *Verba* — Forma ſacramenti Pœnitentiæ quænam ſit . 240. In quibus verbis eſſentialiter conſiſtat. 334. Verbis deprecativis exprimitur ab Eccleſia Græca . 335. & ſeq. Et quandoque etiam præſtitum fuit in Eccleſia Latina . 335. — Formula abſolutionis verbis deprecatoriis concepta valet nunc etiam,apud Græcos ; non vero apud Latinos . 337. 338. — Forma cenſuræ quæ . 364.

Fractio ſpecierum non eſt de eſſentia ſacrificii Miſſæ . 177.

Fru-

Digitized by Google

Fructus Sacrificii Miſſæ. Vide *Valor*.

H

HÆretici circa ſacramentum Euchariſtiæ. 2. Quoad ejus materiam. 5. 31. 34. Circa formam. 47. Quoad præſentiam Chriſti in Euchariſtia. 60. 61. 81. Quoad adorationem. 105. Quoad reſervationem. 110. Quoad diſpoſitiones ad Euchariſtiam ſuſcipiendam. 131. Quoad ſumtionem ſub utraque ſpecie. 144. 147. — Hæreticis modernis non expedit concedere uſum calicis. 156. — Hæretici circa Miſſæ Sacrificium. 164. Quoad miniſtrum Sacrificii Miſſæ. 212. — Hæretici quoad ſacramentum Pœnitentiæ. 229. 230. Circa contritionem. 264. Quoad confeſſionem ſacramentalem. 289. 290. Circa excommunicationem. 382. Quoad indulgentias. 398.

Homicidium voluntarium parit irregularitatem. 397.

I

JEjunium naturale quid ſit. 136. Requiritur in ſuſcipientæ Euchariſtiam. ibi & 137. Quibus caſibus non ſit neceſſarium. 138. 139.

Ignorantia invincibilis juris excuſat ab incurrenda cenſurâ. 373. Item facti. 374. Secus ignorantia craſſa, & concomitans. ibi.

Illegitimè nati ſunt irregulares. 395. Quomodo tolli poſſit hujuſmodi impedimentum. 396.

Illiterati ſunt irregulares. 393.

Impanatio quid ſit, ejuſque auctor. *pag.* 81.

Impotentia faciendi quod pręcipitur, excuſat ab incurrenda cenſurâ. 374.

Indulgentiæ ferri poſſunt ab Eccleſia. 399. Earum antiquiſſimus uſus. 400. Nituntur theſauro meritorum, & ſatisfactionum Chriſti, & Sanctorum. 401. & ſeq. — Indulgentia, quę conceditur pro vivis, eſt abſolutio ſolutione conjuncta. 405. Dividitur in totalem, ſeu plenariam, & partialem, ſive reſtrictam. 406. & 407. Indulgentia Quadragenæ quid ſit. ibi. Indulgentia non valet ad remittendam culpam, ſed ſolùm ad remittendam pœnam temporalem. 408. — Valet ad remittendam pœnam etiam injungendam. 408. 409. — Indulgentiæ, ut valeant quantum ſonant, quid requiratur. 409. 410. Non poſſunt prodeſſe exiſtentibus in inferno, nec pueris in originali mortuis, nec Sanctis in Paradiſo. 411. Indulgentię quando proſint animabus Purgatorii. ibi & 412. Pro iis tamen non valent per modum abſolutionis 412. Sed per modum ſuffragii. 413. 414. Indulgentiæ à quibus concedi poſſint. 415. & ſeq.

Infantes olim tùm apud Latinos, tùm apud Græcos comunicabant. 123. 124. Id ab Eccleſia Latina rationabiliter abrogatum eſt. 125.

Ingratitudo. Vide *peccatum*.

Intellectus creatus, niſi lumine ſupranaturali perfundatur, nequit corpus Chriſti, ut in Euchariſtia eſt, percipere. 99. 100.

Interdictum quid, & quotuplex ſit. 390. Interdicto lato in populum, non cenſentur Clerici inderdicti. 391. Interdictum totius civitatis omnes afficit ad eandem pertinentes. ibi. — Interdictum generale, & locale infligi poteſt ob gravius, & commune delictum. ibi. A quibus ferri poſſit. ibi. Interdicti ſententia omnino ſervanda eſt. ibi & 392. Non ſervantes, quæ incurrant. ibi.

Irregularitas quid ſit. 392. Alia eſt ex defectu, alia ex delicto. ibi. Quibus defectibus incurratur. ibi & ſeq. Quibus delictis. 396. & ſeq. Ex delicto à quibus poſſit tolli. 398. — Irregularis ex defectu quinam cenſeatur. 392. & ſeq.

Jubilæum unde dictum, & in quo differat ab indulgentia plenariâ. 407. 408.

Judæi quânam die ſuum Paſcha, ſecundùm legem, celebrare tenerentur. 15. 16. Eo anno, quo Chriſtus mortuus eſt, non diſtulerunt Paſ-

cha ſuum ad diem quintadecimam primi menſis, ideſt, ad veſperam feriæ ſextæ. 18. 19.

L

Laici quondam aliis, & ſibi Euchariſtiam miniſtrarunt. 120. 121. Modò, etiam urgente mortis periculo, id non poſſunt, niſi accedat Pontificis diſpenſatio. 121. 122. — Laici non poſſunt Euchariſtiæ ſacrificium offerre. 213. & ſeq.

M

Materia Euchariſtiæ duplex. 5. Neceſſaria eſt panis, & vinum. 6. Debet eſſe ſenſibiliter præſens, ut poſſit conſecrari. 9. — Materia, quæ conſecratur, debet eſſe certa, & determinata per intentionem conſecrantis. 10. — Vide *Panis*. — Materia permanens Euchariſtię quęnam ſit. 44.
Materia ſacramenti Pœnitentiæ remota, & proxima, quænam ſit. 238. 239. — Materia cenſuræ quæ. 352. 353.
Mentiri in confeſſione ſacramentali, peccatum mortale eſt. 313. Quandoque ſolùm veniale. 314.
Miniſter ordinarius Euchariſtiæ diſpenſandæ eſt ſolus Epiſcopus, & Sacerdos. 117. Extraordinarius quondam fuit Diaconus. 118. — Miniſter ſacrificii nequit eſſe fœmina. 216. Sacramenti Pęnitentiæ eſt ſolùm Sacerdos. 320. & ſeq. — Miniſter, ut validè abſolvat, debet habere poteſtatem juriſdictionis. 323.
Miniſter ſacramenti Pœnitentiæ eſt ſolus Sacerdos. 320. & ſeq.
Miniſter cenſurarum quis eſſe poſſit. pag. 366. & ſeq.
Miſſa non facit injuriam ſacrificio Crucis. 171. Quomodo ſit commemoratio ſacrificii Crucis. ibi. In Miſſa adeſt hoſtiæ immutatio myſtica. 172. — Miſſa eſt ſacrificium ſimul Lautreticum, Euchariſticum, Propitiatorium, & Impetratorium. 175. 176. In ratione Sacrificii conſiſtit eſſentialiter in ſola conſecratione junctâ incruentę oblationi. 177. 178. Vide *Valor*. Miſſa non prodeſt æquè oblata pro pluribus, ac pro uno. 193. Vide *Valor*. *Sacrificium*. Quænam Miſſa magis proſit defunctis. 209. — Miſſa ſolemnis majoris fructus eſt pro defunctis, quàm privata. 211. 212. Vide *Sacerdos* — Miſſa ſolemnis, & privata quæ. 223. Privata licitè, ac legitimè celebratur à Sacerdote. 22. 223.

N

Nectarius Patriarca Conſtantinopolitanus quamnam confeſſionem abrogarit. 295 296.
Neophiti quales dicerentur irregulares. 393.

O

Oblatio vocalis ſive quæ præcedit, ſive quæ ſubſequitur conſecrationem, non eſt de eſſentia Sacrificii Miſſæ. 176.
Oculus corporeus nec glorificatus poteſt videre corpus Chriſti, ut eſt in Euchariſtia. 99.
Opera bona viva, per ſubſequens peccatum mortificantur. 255. Bona verò ex genere ſuo, ſed facta ab homine ſinè gratia, numquam per pœnitentiam reviviſcunt. ibi. Mortificata, per pęnitentiam reviviſcunt. pag. 256. 257.
Opiniones variæ de die, quo Chriſtus ultimum ſuum Paſcha celebravit. pag. 16. 17.
Oratio quæ, & à quibus fieri poſſit pro excommunicatis. 385.
Ordo publicè pœnitentium quatruplex, ſcilicet, Flentium, Audentium, Subſtratorum, & Conſiſtentium. 349.

P

Panis eſt materia neceſſaria Euchariſtiæ. 6. Qui conſecratus ſupererat communioni fidelium, apud Veteres tradebatur parvulis jejunis. 8. 9. Solus panis triticeus eſt materia

teria idonea Euchariſtiæ. 11. 12. Vide *Ritus* — Panis ſubſtantia tota, per conſecrationem, convertitur in corpus Chriſti. 83. & ſeq.
Papa non poteſt diſpenſare, ut Sacerdos in una tantùm ſpecie conſecret. 180. Quomodo dicatur diſpenſare in iis, que ſunt de jure divino. 184. 185. Habet poteſtatem plenè faciendi indulgentias pro tota Eccleſia. *pag.* 416.
Parochus nequit deputare ad audiendas confeſſiones ſuorum parochianorum Sacerdotem non approbatum. 325. Nec ſibi poteſt eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum. ibi. Dimittens parochiale beneficium nequit confeſſiones audire, abſque nova Epiſcopi approbatione. ibi.
Paſcha Judæorum quando incipiebat. *pag.* 15.
Paſta non eſt materia idonea Euchariſtiæ. 12.
Peccata lethalia ignorata quando obicem ponant fructui Euchariſtiæ in ſuſcipiente. 134. — Peccata mortalia actualia omnia, quoad reatum culpæ, remittuntur per pęnitentiam. 244. 245. Venialia non remittuntur ſinè pœnitentia ſaltem virtuali. 249. & ſeq. — Peccata per pęnitentiam dimiſſa, ſimpliciter non redeunt per ſequens peccatum. 251. 252. Sequentia tamen peccata aggravantur ratione ingratitudinis. 252. 253. — Peccatorum tria genera ſolùm per publicam pœnitentiam regulariter puniebantur. 351. & ſeq. — Peccatum grave exterius actu commiſſum eſt materia cenſuræ. 362. 363.
Pœnitentia unde dicatur. 229. Eſt novæ legis verum ſacramentum à Baptiſmo diſtinctum. 233. & ſeq. Inſtitutum à Chriſto. 237. — Pœnitentia interior quid ſit. 240. Eſt vera virtus. 241. 242. Et quidem ſpecialis. 242. Pertinet ad juſtitiam commutativam, ut pars potentialis tantùm. 243. Eſt virtus infuſa ibi. Non tamen Theologca. 244. Objectum ejus quodnam ſit. ibi. — Pœnitentia interna inducit remiſſionem omnium peccatorum, quoad culpam. 144. & ſeq. Extra ſacramentum charitate perfecta remittit peccata diſpoſitivè. 146. Intra ſacramentum conjuncta abſolutioni remittit efficienter inſtrumentaliter. ibi. — Pęnitentia non meretur de condigno remiſſionem peccatorum. ibi. — Pęnitentia tollit reatum pęnæ æternæ; non tamen ſemper omnem reatum temporalis. 246. & ſeq. — Pęnitentiâ omnes virtutes homini reſtituuntur, non ſemper tamen in æquali gradu. 254. Vide *Opera* — Pęnitentia non facit hominem ſemper reſurgere ad totum phyſicum gratiæ, & meritorum gradum, quo ante lapſum eminebat. 257. & ſeq. — Pęnitentia publica alia erat imperata ab Eccleſia, alia voluntariè à pęnitentibus petita. 348. Pro quibus generibus peccatorum infligeretur. 351. 352. Pro ſolis peccatis publicis infligebatur. 353. & ſeq. — Pęnitentia publica diſtinguitur à ſecreta, ſeu ſacramentali. 357.
Poteſtas jurisdictionis neceſſaria eſt Sacerdoti ad validè abſolvendum. 323. — Poteſtas Ordinis realiter diſtinguitur ab illa juriſdictionis. 324. Juriſdictionis quid ſit, & quomodo differat ab illa Ordinis. ibi. — Poteſtas ferendi cenſuras quibus competat. 366. 367. 368.
Præceptum de præmittenda confeſſione ſacramentali ei, qui eſt in peccato mortali, ut dignè ſumat Euchariſtiam, antiquum eſt. 134. — Præceptum divinum de comunione aliquando ſumendâ ab adultis. 159. 160. — Præceptum eccleſiaſticum de ſumenda communione, ſaltem ſemel in anno, ideſt, in Paſchate ab Fidelibus adultis. ibi & 161. Non impletur per communionem ſacrilegam. 161. 162. — Præceptum contritionis non obligat ſtatim poſt peccatum mortale. 285. & ſeq. Obligatione intrinſecâ obligat per ſe, in

articulo mortis vero, vel præſumto. 288. Probabilius eſt, per ſe obligare etiam aliquoties in vita. 288. Quando obligat per accidens. 289. — Præceptum confeſſionis ſacramentalis quo tempore ſit adimplendum. 300. & ſeq. Satisfit, præcepto per confeſſionem factam per nutus vel ſcripto Sacerdoti præſenti. 301. Non impletur per confeſſionem ſacrilegam, benè vero per validam, ſed informem. 303. — Tale præceptum non obligat infideles. 304. Obligat de jure divino omnes fideles, lapſos in mortali poſt Baptiſmum. ibi. Secus fideles confirmatos in gratia. ibi. Quibus aliis in caſibus obliget. 305.

Præſentia vera, & realis corporis, & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia demonſtratur ex verbis Chriſti, Jo 6. *Ego ſum panis &c.* 62. & ſeq. Ex verbis inſtitutionis Euchariſtiæ. 67. & ſeq. Ex Patribus, & præſcriptione, ac Eccleſiarium omnium conſenſu. 75. & ſeq. Præſentia hujuſmodi non poteſt argumentis philoſophicis expugnari. 77. & ſeq.

Propoſitiones quædam damnatæ ab. 282. 288. 318. 325. 327. 338. 365.

Puritas carnis præmittenda eſt ſacræ Communioni. 141. 142.

Q

Quantitas valoris Sacrificii Miſſæ unde penſetur. 191. Vide *Valor*. Quantitas fructus indulgentiæ unde ſumatur. 410.

R

Reatus. Vide *Pœnitentia*.

Regula quædam circa vinum conſecrandum. 33. Circa verba conſecrationis, quoad praxim. 53. Circa celebrantem, quibuſdam in caſibus. 187. 188. Circa eleemoſynam Miſſæ. 194. 195.

Ritus veteres circa panes conſecrandos. 12. 13. Conſecrandi in fermentato apud Eccleſiam Orientalem eſt rationabilis. 28. Sed conſecrandi in azimo, ſicut apud Occidentalem, eſt convenientior, & rationabilior. 29. — Ritus offerendi ſacrificium pro defunctis apud Antiquos. 209.

S

Sacerdos poteſt validè conſecrare quamcumque maximam quantitatem panis, & vini. 7. Quantam teneatur licitè conſecrare. 8. Debet determinare materiam, quæ conſecranda eſt. 10. — Eſt miniſter ordinarius Euchariſtiæ conficiendæ, & diſpenſandæ. 117. Quando licitè poſſit non jejunus ſumere Euchariſtiam. 139. — Sacerdos celebrans, jure divino tenetur utramque ſpeciem conſecrare. 179. & ſeq. Utramque etiam ſumere. 185. 186. Apparens poſt conſecrationem miraculosè corpus Chriſti ſub ſpecie carnis, quomodo Sacerdos ſe gerere debeat. 187. Item qualiter ſe gerrere debeat in quibuſdam caſibus. ibi. & 188. — Sacerdotes ſoli ſunt Euchariſtiæ conſecrandæ validi miniſtri. 212. & ſeq. Plures poſſunt ſimul eandem hoſtiam conſecrare. 217. — Sacerdos malus, id eſt, in peccato mortali exiſtens, validè conſecrat. 218. Sacerdos hæreticus, ſchiſmaticus, excommunicatus, ſuſpenſus, ritè tamen ordinatus, validè conſecrat, ſed indignè. 219. 220. Degradatus quoque poteſt perficere Euchariſtiam. 220. Ab Sacerdote hæretico non licet ſuſcipere, Communionem, aut Miſſam audire. 221. Item nec à Sacerdotè publicè fornicario. ibi. — Sacerdos Miſſam privatam, in qua ſolus communicat, legitimè & licitè operatur. 222. & ſeq. Nequit ſacrificare abſque aliquo reſpondente, & miniſtrante. 225. Et quidem viro. 226. — Sacerdos quomodo ſe gerere debeat in adminiſtrando ſacramento Pœnitentiæ moribundo. 315. Solus eſt miniſter ſacramenti Pœnitentiæ. 320. — Sacerdos, ut validè

validè abſolvat, debet eſſe approbatus ab Epiſcopo. 326. Ut excipiat confeſſiones Monialium debet ſpecialiter ad illas, ab Epiſcopo approbari. 326. Approbatus in una diœceſi non poteſt confeſſiones in alia audire, ſi in illa non approbetur. ibi. --- Sacerdos verè abſolvit pœnitentem à peccatis. 335. Vide *Abſolutio*. *Forma*.

Sacrificium quid ſit. 165. Quotuplex. ibi. Vide *Euchariſtia*. --- Sacrificium Crucis quomodo conſumavit ſanctificationem noſtram. Vide *Miſſa*. *Valor*. *Regula*. --- Sacrificium Soli Deo offertur. 196. Offerri poteſt pro omnibus hominibus mortalem vitam agentibus. 198. 199 Non poteſt ſinè impietate offerri pro damnatis in Inferno. 200. Non offertur pro Beatis in remiſſionem culpæ, vel pœnæ, ſive ad gratiam, & gloriam eis eſſentialem impetrandum, vel augmentum eius. 202. 203. Sed in gratiarum actionem. 203. 204. --- Valde prodeſt defunctis in Purgatorio exiſtentibus. 205. & ſeq.

Satisfactio pro peccatis quid ſit. 340. Alia eſt ſacramentalis, alia non. ibi. Satisfactio hominis pro pœna temporali peccato debita poteſt eſſe de condigno. ibi. Non autem de toto rigore juſtitiæ. 341. Satisfactionis conditiones. 341. 342. Satisfactio, ut ordinata ad medicinam, non poteſt ab uno fieri pro alio homine. 342. Secus ordinata ad ſolutionem debiti. ibi. Etiamſi ſit ſatisfactio ſacramentalis. 343. --- Satisfactio eſt pars vera ſacramenti Pœnitentiæ. 343. Non eſſentialis, ſed integralis. 334. Satisfactionis ſacramentalis triplex effectus ex opere operato. 343. 344. Acceptari, & impleri debet à pœnitente. 345. Data ab uno Sacerdote, quando, & quomodo poſſit ab altero commutari. ibi.

Senſus non falluntur circa Euchariſtiam. 89.

Sigillum Confeſſionis ſacramentalis quid ſit. 329. Nequit in ullo, quamvis graviſſimo, caſu à Confeſſario violari. ibi. & ſeq. Vide *Confeſſarius*.

Subjectum cenſuræ quodnam ſit. 368. 369. Quaſnam conditiones requirat. 369.

Suſpenſio quid ſit, & quotuplex. 388.

Suſpenſus ab Ordine ſuperiore non intelligitur ſuſpenſus ab inferiore. 388.

Suffragia quæ pro uno fiunt, quomodo valeant pro aliis. 210. Simpliciter magis valent pro eo, pro quo fiunt. ibi. & 211.

T

Tempus paſchale, pro adimplendo præcepto de ſacra Communione, quodnam ſit. 161.

S. Thomas docet, aliter Euchariſtiam augere, & perficere animam, ac faciat Confirmatio. 3. Quid ſit in Euchariſtia ſacramentum tantùm, res & ſacramentum, & res ſacramenti. 4. Euchariſtiam eſſe unum ſacramentum ſpecie. ibi. Chriſtum congruentiſſimè Euchariſtiam in pane, & vino inſtituiſſe. 6. Sacerdotem valide poſſe conſecrare quamlibet maximam panis, & vini quantitatem. 7. Materiam debere eſſe ſenſibiliter præſentem. 9. Solum panem triticeum eſſe materiam idoneam Euchariſtiæ. 11. Judæos non diſtuliſſe Paſchatis celebrationem anno, quo Chriſtus obiit. 19. 22. --- Docet, non eſſe de neceſſitate Euchariſtiæ conficiendæ quòd panis ſit azimus, vel fermentatus. 27. 28. Conſecrantes in azimo non judaizare. 29. Unumquemque in conſecrando debere ſuæ Eccleſiæ ritum obſervare. 29. Vinum, quod eſt materia Euchariſtiæ, debere eſſe de vite. 31. Quænam obſervanda circa vinum conſecrandum. 33. Multiplici ratione aquam miſceri vino conſecrando. 35. Probabiliùs aquam priùs converti in vinum. 40. Euchariſtiam differre in duobus ab aliis

liis

liis ſacramentis. 45. Chriſtum verbis conſecraſſe. 46. Verba *Qui pridie &c.* non eſſe de eſſentia conſecrationis panis. 49. Cur formâ conſecrationis non fiat verbis imperativi, ſed indicativi modi. 52. Quid ſignificet pronomen *Hoc* in conſecratione. 53. Formam ſubſtantialem panis non remanere poſt conſecrationem. 87. Converſionem panis in corpus Chriſti non eſſe formalem, ſed ſubſtantialem. 91. — Oſtendit ſub qualibet ſpecie hujus ſacramenti eſſe totum Chriſtum. 93. Totum Chriſtum eſſe etiam ſub qualibet parte hoſtiæ. 95. 96. Non eſſe ibi infinities. 97. Corpus Chriſti non eſſe in ſacramento nec definitivè, nec circumſcriptivè. 97. 98. Accidentia corporis Chriſti eſſe concomitanter in Sacramento. 98. Corpus Chriſti remanere in hoc Sacramento, quouſque remanent ſpecies ſacramentales. ibi. Corpus Chriſti, ut in hoc Sacramento, non poſſe videri ab oculo corporeo. 99. Nec percipi ab intellectu naturali lumine. ibi. --- Tradit, accidentia in Euchariſtia manere ſine ſubjectos. 105. Ex ipſis poſſe aliquid generari. 106. Sacerdotem eſſe miniſtrum ordinarium Euchariſtiæ diſpenſandæ. 117. Diaconis commiſſam fuiſſe ſanguinis diſpenſationem. 118. Quando ſuſpicio criminis ſufficiat, ut alicui denegetur Euchariſtia, & quando non. 129. Peccatori occulto publicè petenti Euchariſtiam non eſſe denegandam. ibi. & 130. nullo modo dandam eſſe hoſtiam non conſecratam pro conſecrata. ibi. & 131. Cur poſſent peccatores ad Chriſtum in propria ſpecie, dum degeret in terris, accedere, ſecus ad ipſum ſumendum in Euchariſtia. 133. Cur peccator non peccet videndo Euchariſtiam. ibi --- Docet, quando peccata lethalia ignorata obicem ponant fructui Euchariſtiæ. 134. Jejunium præmittendum eſſe Euchariſtiæ ſumtioni. 138. Exceptis quibuſdam caſibus. ibi. Pollutionem in ſomniis retrhaere à ſumtione Euchariſtiæ. 141. --- Perfectionem Euchariſtiæ conſiſtere in conſecratione materiæ, non in uſu fidelium. 153. Populum ſumentem unam tantùm ſpeciem nullum pati detrimentùm. 154. — Oſtendit, quando expediat uſus quotidianus, vel frequens Euchariſtiæ. 159. Dari præceptum divinum pro adultis de Communione ſumendâ. 160. Fractionem ſpecierum non eſſe de eſſentia ſacrificii Miſſæ. 177. Nullum poſſe diſpenſare in iis, quæ ſunt de jure divino, niſi Deum vel qui à Deo commiſſionem habeat. 180. Chriſtum in Cœna ſumſiſſe ſuum corpus, & ſanguinem. 186. 187. --- Docet, quomodo Sacerdos ſe gerere debeat in quibuſdam caſibus. 187. 188. 189. Miſſam, quantum ad ſacramentum, æquè valere celebratam à malo, ac à bono Sacerdote: item quoad orationes in ipſa prolatas in perſona totius Eccleſiæ. 190. Cur per unum ſacrificium tota pœna eorum, qui in Purgatorio ſunt non expietur. 192. Suffragia pro uno facta, etiam aliis prodeſſe virtute caritatis. 193. Orationem orantis non eſſe ita ſatisfactoriam pro multis, ac pro uno. 194. Orari poſſe pro infidelibus. 199. Cur Judas Machabæus potuerit pro ſuis militibus in bello occiſis offerre ſacrificia. 201. Trajanum non fuiſſe in inferno finaliter damnatum. 202. Gloriam Sanctorum, quoad præmium eſſentiale, augeri non poſſe, benè verò quantum ad accidentale. 202. 203. Quibus modis animæ Purgatorii juvari poſſint. 204. 205. Miſſa de defunctis quâ ratione magis proſit mortuis. 210. Suffragia ſpecialiter juvare eum pro quo fiunt, ſi indigeat. 211. Euchariſtiam ſolùm confici in perſona Chriſti. 215. Laicum juſtum non eſſe Chriſto unitum per ſacramentalem poteſtatem. 216. Plures ſacerdo-

cerdotes poſſe ſimul eandem hoſtiam conſecrare. 217. Malos Sacerdotes validè conſecrare. 218. Illicitè tamen. 219. Item Sacerdotes hæreticos, ſchiſmaticos, excommunicatos, ritè tamen ordinatos, validè, licèt indignè, conſecrare. ibi. Degradatos quoque. 220. Non licere Communionem recipere, aut Miſſam audire à Sacerdote hæretico. 221. Nec à notoriè fornicario. ibi. Plus habere poteſtatis Sacerdotes novæ legis, quàm veteris. 236. --- Docet, Pęnitentiam quodammodo verſari circa omne peccatorum genus, non eodem modo. 238. Actus ſenſibiles pęnitentis eſſe materiam pęnitentiæ. 239. Pęnitentiam eſſe virtutem ſpecialem. 242. Non pertinere propriè ad juſtitiam vindicativam. 243 Actum ejus non eſſe à caritate elicitum. 244. --- Explicat quid ſit verbum contra Spiritum Sanctum. 245. Quid ſit peccatum ad mortem. 246. Pęnitentiam non ſemper remittere omnem reatum pęne corporalis. 248. Pęnitentiam virtualem ſufficere ad deletionem peccati venialis. 250. 251. Quomodo remittantur venialia poſt hanc vitam. 251. --- Peccata remiſſa non redire. 252. Remiſſionem culpę majus eſſe beneficium, relatè ad ſubjectum, ipsâ innocentiâ. 253. Pęnitentiam reſtituere homini virtutes, non ſemper tamen in æquali gradu. 254. Opera ſecundùm ſe bona, ſed mortua, numquam vivificari per pęnitentiam. 255. Mortificata verò, reviviſcere. 257. Hominem non ſemper per pęnitentiam reſurgere ad eundem gradum phyſicum gratiæ, & meritorum, quo ante lapſum eminebat. 256. 260. --- Explicat contritionem. 261. Docet, attritionem non poſſe fieri contritio. 263. Contritionem delere peccatum. 264. Attritionem ſufficere ad ſe preparandum ad gratiam in Baptiſmo. 274. Amorem Dei ſuper omnia, & caritatis non poſſe jungi cum peccato mortali. 281. Non habentem peccata mortalia non teneri ad confeſſionem venialium. 301. Nos dupliciter obligari ad confeſſionem, ex jure ſcilicet divino, & ex præcepto juris poſitivi. 301. Satisfieri præcepto per confeſſionem factam per nutus, aut ſcripto. 302. Neminem poſſe à Papa diſpenſari, ut non teneatur confiteri. 303. B. Virginem, & ſi non teneretur, impleviſſe legis obſervantias. 304. Poſitos in articulo mortis teneri ad confeſſionem. 305. Dari confeſſionem validam, ſed informem. Confeſſionem ſemper debere neceſſariò eſſe formaliter integram. 312. Confeſionem non eſſe dividendam. 313. Peccata dubia eſſe confitenda. ibi. --- Docet, ad ritè abſolvendum eſſe neceſſariam juriſdictionem in Sacerdote. 323. Epiſcopos jus habere ſibi reſervandi quorumdam criminum abſolutionem. 325. Confeſſarium teneri neceſſario ad ſigillum. 329. 330. 332. Poſſe de licentia pęnitentis aperire quæ audivit in confeſſione. 332. --- Formam abſolutionis conſiſtere in illis verbis: *Ego te abſolvo*. 336. Quomodo poſſit unus ſatisfacere pro alio. 342. 343. Pœnitentia publica cur ſtatueretur. 357. Pœnitentiam ſolemnem, & publicam diſtingui. 357. --- Docet quando excommunicatio ferenda ſit. 364. Ad quos pertineat excommunicare. 367. 368. Communitatem totam non poſſe excommunicari. 369. Quando cenſura injuſta ſit timenda, & tenenda. 370. Poſſe abſentem, imò invitum abſolvi à cenſuris. 376. Definit excommunicationem. 379. --- Docet, excommunicationem majorem poſſe in aliquem ferri dupliciter. 386. Participare excommunicato non eſſe mortale, exceptis tribus caſibus. 387. Suſpenſum ab ordine tantùm poſſe ea, quæ ſunt juriſdictionis, & è contra. 389. Homicidium parere irregularitatem, & quare. 394. Item natalia illegitima. 395. ---

Docet, Indulgentias valere & quantum ad forum Eccleſiæ, & quantùm ab judicium Dei. 402. Indulgentiam non eſſe nudam abſolutionem. 406. Non valere exiſtenti in mortali peccato. 408. Valere indulgentias quantum ſonant, dummodo adſit auctoritas in dante, caritas in recipiente, & juſta cauſa. 409. Suffragia, ſive indulgentias valere non poſſe pro Sanctis. 411. Prodeſſe animabus Purgatorii. ibi. & 412. Poteſtatem faciendi indulgentias plenè reſidere in Papa. 416.

Trajani liberatio ab Inferno fabuloſa oſtenditur. 201. Quomodo poſſit admitti. 202.

Tranſubſtantiatio quid ſit. 81. Dificultates contra ipſam enodantur. *pag.* 90. 91.

V

V*Alor* Sacrificii Miſſæ eſt triplex. 189. Item alius eſt ex opere operato, alius ex opere operantis. ibi. & 190. Valor Sacrificii Miſſæ quoad virtutem, & ſufficientiam infinitus eſt. 190. Quoad efficaciam, & effectum in actu ſecundo finitus, & limitatus. 191. & ſeq.

Verba conſecrationis panis quæ. 48. & ſeq. Quænam ſint eſſentialia ad conſecrationem calicis. 55. & ſeq.

Veſtes peculiares quando cæpte ſint adhiberi in Sacrificio Miſſæ. 226. 227. Quænam ſint. ibi. Pretermitti nequeunt à celebrante ſinè gravi culpâ. 227.

Vinum eſt neceſſario adhibendum in Euchariſtia conficiendâ. 31. 32. Et quidem de vite. 32. 33.

L A U S   D E O.

Digitized by Google